

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીગ્રાફિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૧૮૬૩ વર્ગક

પુસ્તકનું નામ મૂર શેશન

વિષય ૩૬૬૮.૪

શાહ કાયમદીન ચીશ્તીનું

નુરે રોશન

(તૌહીદ-બ્રહ્મજ્ઞાનનું ઉરદુમાં વિવેચન)

દીબાયા અને દીકા સહીત ભાષાતર કરી

પ્રસિદ્ધ કરનાર,

રતનશાહ કાયાળ, બી.એ.,એલએલ.બી.,

વકીલ, હાઇકોર્ટ, મુંબાઇ;

વકીલ, હાઇકોર્ટ, ન્યાસાલેન્ડ (બી.એ. આફ્રિકા)

દો નાનપુરા, સુરત.

આવૃત્તિ ૧ લી.)

(પ્રત ૧૦૦૦

હી સ ૧૩૪૩

ઇ સ ૧૯૨૪.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ સંગ્રહ
૧૯૮૬૩

છપાવનાર—

રતનશાહ કોયાજી, બી એ., એસએસ. બી.,
વકીલ, ડો નાનપુરા, સુરત

છાપનાર—

હરગોવિનદાસ હરકીશનદાસ,
શ્રી 'અમિકા વિજય પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ',
ડો બરાનપુરી ભાગોળ, મુરન.

શુદ્ધિ પત્રક.

દીખાચો

પાનુ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧૧	૨૫	ખયા	માય
૮૬	૭૯	ખુલા	ખુલા

નુરે રોશન

૫	૧૧	વાહેદ ધણી	વાહેદ ધણી
”	૨૭	મનસનવી	મનનવી
૨૫	૪	qhey	they
૨૮	૮	જમીએન	જમીએન
૩૦	૮	કાથુખલા	કાથુખલા
૪૨	૧	સાડીઓ	મીડીઓ
૧૭૦	૨૦	ઓપસકા	આપસકા
૮૪	૧૦	ગીતખ	ગીતન
૯૭	૧૭	માહી	માટી
૧૧૧	૧૧	કહે	કહે
૧૩૮	૨	ગય	ગય
૧૪૧	૯	સવાએલો	સમાયેલો
૧૭૭	૧૦	આર	આર
૧૮૮	૮	અન	એન
૧૮૪	૧૧	ખાકે	ખાકે
૨૩૫	૭	શદાને	શદાદને
૨૬૮	૧૦	અપેકા	આપકો
૨૮૦	૧૪	પાસ્ત્ર	પાની
૨૮૨	૭	હકીતક	હકીકત
”	૧૯	હઝરત	હઝરત
૨૮૪	૫	કરીત	તરીકત

પાનુ	લીટી	શુદ્ધ	અશુદ્ધ
૨૯૪	૪	ચીચ	ખીચ
૩૦૮	૧૭	કામીશ	કામીલ
૩૨૬	૨૭	હુવા હય ગન	દીવાના હુવા હય ગન
૩૪૦	૧૫	તહકીત	તહકીક
૩૪૧	૨૦	મુસલમાલ	મુસલમાન
૩૫૦	૧૫	થટસે	ધટસે
૩૫૨	૩	દુળ	દુળ
૩૬૦	૭	તેને	તેરે
૩૮૭	૧૧	હાકુત	હાકુત
૩૯૮	૨૫	દુજી	દુજી
૪૩૮	૧૦	મગમ	મગલ
„	૨૮	ચલાયે	ચલાયે
૪૪૧	૭	પીયુજી	પીયુજી
૪૭૭	૧૦	અહનદ	અનહદ
૪૭૮	૪	દર્શમ	દર્શન
„	૯	શરીન	શીરીન
„	૧૨	સધ્ધ	નુધ્ધ
૪૮૫	૧૦	માણુકે	મણુકે
૫૦૫	૧૫	હવાન	હેવાન
૫૧	૭	મીજલસ	મીજલમ
૫૧૮	૬	હવા	હવાસ

વાંચકોને વિનંતી.

સ વાંચકો ! હું “નુરે રોશન” સાથે તમારી
ઓળખાણ કરાવું છું તેમા વર્ણવેલા વિષયો
સમજવામા તમને સહેલું થઈ પડે માટે
ઉપોદ્ધાત તથા દીખાવો લખાણથી લખ્યા

છે એ લખવામા તથા આ કીતાબનું લાખાતર કરવામા મારો
ઇરાદો મોટા ધર્માભ્યાસી કે લેખકમા ખપવાનો નથી એ
ફક્ત પુરસદની મોજનું પરીણામ છે મારો ધર્મનો અભ્યાસ
ફક્ત સ્વામી વિવેકાનંદના પુસ્તકો, સ્વામી રામતિર્થના લાખણો,
છેલ્લા પંદરેક વરસના “પ્રયુદ્ધ લાન્ત” (જંગલુ ભારત)
નામના મામીકમા પ્રગટ થયેલા ઉપનિષદો, વિવેક ચુડામણી
વગેરે ગ્રંથોના લાખાતર, મૌલાના રૂમી સાહેબની મસ્નવીના
બે ત્રણ દફતર, શેખ ફરીદુદ્દીન અત્તાર સાહેબની એક બે
કિતાબો, શબીસ્તરી સાહેબની “ચુલશને રાજ” અને ખીજાં
બે ચાર પુસ્તકોમાજ સમાઈ રહેલો છે જ્યાં જ્યાં બન્યું
છે ત્યાં ત્યાં ઉપલા પુસ્તકોમાથી આ લાખાતરમા હવાલા
આપ્યા છે જો કોઈ ઠેકાણે આયતને હદીસ કહેવામા આવી
હોય, હદીસને આયત કહી હોય, અથવા કોઈ બુઝુર્ગના
કેલને હદીસ કહી હોય તો તમને તે સુધારી લેવા અરજ
છે

ગુજરાતી બે ત્રણ ધોરણુ લખેલું માણસ પણ સહેલાઈથી
સમજી શકે એવા ઇરાદાથી આ લાખાતરમા બની શકે તેટલા

રહેલા શબ્દો અને સાદામાં સાદી શૈલી (ઇબારત) વાપર્યા છે. લેખન પદ્ધતિ પણ બન્ને કોમોના સાધારણ ઉચ્ચાર પ્રમાણેજ રાખીજ છે આમા શુષ્કાશુષ્કનો તર્ક વિતર્ક કર્યો નથી. પુસ્તક, પરીક્ષા કરનારને આ શૈલીમા કાંઈ પણ વખાણવા જેવું લાગશે નહીં

હિન્દીની એકત્રતા પરીષદ (Unity Conference) ભરાયા પછી સરકાર અને રૈયત બન્ને હીંદુ અને મુસલમાન કોમોમાં એકત્ર ફેલાવવા પ્રયાસ કરે છે, તે પ્રસંગે આ ચોપડીનું બહાર પડવું તેમના તે કામમા સાધનરૂપ થઈ પડે એ લેખકની ઇચ્છા છે, કેમકે હીંદુઓને અળગા ગણવા અને તેમના તરફ અભાવની નજરથી જોવું એ ઇસ્લામની વિરુદ્ધ છે એમ હૃદયમા ઉતરી જાય એવા શબ્દોમા “નુરે રોશન”માં સમજાવેલું છે આ ચોપડીથી બન્ને કોમો “ધર્મ” શુ છે તે સમજી એક બીજા સાથે લાઈબધીની લાગણીથી વર્તશે તો લેખકની મહેનત સફળ થઈ એમ તે સમજશે

પ્રિય વાંચકો, હવે એકજ વિનંતી કરવી બાકી છે, તે એ છે કે, આમા લખવાની કે છાપવાની ભુલો જે તમને માલમ પડે તે ઉપર બહુ કરડી દ્રષ્ટી નાખશો મા લાતુ-ભાવથી તે ઉપર માફ ધ્યાન ખેંચજો, અને જો આ કિતાબના નસીબમા બીજી આવૃત્તિ જોવાનું સરનામલું હશે તો તેમાં તે ભુલો તમારી ઇચ્છાનુસાર સુધારવામા આવશે

નાનપુરા-મુસ્ત, } રતનશાહ કોયાજી.
નવેમ્બર ૧૯૨૪

બનામે ખુદા.

ઉપોદ્ધાત.

નીયામા મમના પુનકો લખાયલા છે તે માટે ભાગે કવિ
નામાજ છે હીંદુ ભાષાઓના વેદો, ભગવતગીતા, પાંચાં
ભાષાઓના ગાથા આદ્યગ્રંથો કેટલોક ભાગ, એ સર્વે
કાન પગ છે એટલુંજ નહીં પણ મુશીવાદના અન્યા
મીઠા તેમજ શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા મુશીવાદના અન્યા છે તે
પણ પોતાની વાણી કાવ્ય રૂપેજ મુશીવાદ ગયા છે મહિલાના જલાતના ની
જેઓની મનવી મુશીવાદના તમામ સાહિત્યમાં પહેલે નમરે ગણાય છે
અને જેને સાર લખાયું છે કે,

મનવીએ માણવીએ માઆનવી,
હસ્ત દુરઆ દર ઝખાને પહેલવી

એટલે કે “મહિલાના સાહેબની મનવી તે ફાગની ભાષામાં કુગત છે, તે
પણ કાવ્ય રૂપે છે હીંદુગ્રંથમાં પણ મહાત્મા થઈ ગયા છે જેવા કે
કબીર સાહેબ નુસરીદાસ તે પણ કાવ્ય રૂપેજ પોતાના અનુભવો લખી
ગયા છે તેજ રીતે અનુસાર કાયમદીન આવાસાહેબ પણ આ પુનક કાવ્ય
રૂપે લખી ગયા છે

આ કીતાબ બીજરી સને ૧૧૭૧ માં લખાઈ હતી, અને
પહેલીજ વાર કેટલાક મીત્રાની ભલામણથી ગુજરાતીમાં છાપવામાં
આવે છે ગુજરાતીમાં આ લેખકે ‘નુરે રોશન ની ચાર પાંચ
જુદી જુદી નકલો જુદે જુદે કાણેથી ભંગી કરી, તેને એક ઉરદુ છપા-
યવી નકલ સાથે સંખાવી આ આવતી બહાર પાડી છે ગામડેના લોકોને
અનુસરતી, એટલે તેઓ ખુદજમાં સમજ શકે એવી, ભાષામાં પીર કાયમ-

દીન બાવા સાહેબે આ કીતાબ લખેલી છે કેટલેક ઠેકાણે ગુજરાતી બોલો, કેટલેક ઠેકાણે હિંદી બોલો અને કેટલેક ઠેકાણે પંચલેખ બોલો છે વળી કેટલીક કવિતાના પદો લાખ્યા છે અને કેટલાક ટુકા છે તે ઉપર ટીકા કરવા પહેલા વાચનાર ભાષાને ખ્યાલ રાખવાની વિનંતી કરવામા આવે છે કે એ ચોપડીનું કર્તાએ કાંઈ તે ચોપડી છપાવવાના હેતુથી લખી નહીં હતી તેમની મતલબ એ હતી કે તેમના મુરીદો આગળ પોતાને જે પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન થયું હતું તેનો અનુભવ તેમને કહી સલાવાવે.

તેમની ગાદીના એક મુરીદે આજથી ત્રીમેક વરસ ઉપર લાહોર જઈ તેની એક ઉરદુ આજ્ઞતી 'ગુપ્તી' હતી પણ તેમા ભુલો ધણી જણાઈ હતી. ત્યાર પછી ઉરદુ કે ગુજરાતીમા કાંઈ આજ્ઞતી નીકળી નથી.

ઉરદુમા “ળ”, “ણ” અક્ષર નથી પણ આ આજ્ઞતીમા જે શબ્દોમા આ અક્ષરો આવે છે તેમાના ધણુમા વાચનાર સહેલાઈથી સમજી શકે એ વિચારથી “ળ” “ણ” વાપર્યા છે એ ચોપડીમા કેટલાક વિષયો ધણા ગહન છે, તે બનતા સુધી સમજાવવાની કાશીશ કરી છે.

કેટલાક ભાષાઓ આ કીતાબ ઉપર ટપકે, અથવા અદરનો ભેદ સમજ્યા વગર વાચીને બોલી ઉઠશે કે આમા તો પીર સાહેબ “અવનાર” અને “પુર્વ જન્મને” માને છે, અથવા તો ‘રામ’ને પરમેશ્વર કહે છે, પણ જેમ જેમ વાચનાર એ કીતાબમા ઉડો ઉતરશે તેમ તેમ તેને માલમ પડશે કે કીતાબનો મુળ હેતુ “વહેદાનીયત”જ છે જે ભાષાઓ અવતારની માન્યતા ધરાવતા હોય તે ભાષાઓને તેમની માન્યતા પ્રમાણે સમજાવી તે ગ્રંથે પણ ખરા ખુદાનું જ્ઞાન સમજાવ્યું છે તેમજ કેટલાક લોકો રામને રહેમાન કહે છે, તે દશરથના બેટા રામ નહીં પણ જે નિરજન નિરાકાર (વેલ્લટુ લાશરીક) છે તેજ ખરે ખુદા છે, એવું પીર સાહેબે ધણીજ ખુબીથી સમજાવ્યું છે (જુલો પાનુ ૧૩૬)

“પુર્વ જન્મનો સચો” એ બોલ પણ વાગે ધડીએ આવે છે તે શબ્દ હીંદુ ભાષાઓ સહેલાઈથી સમજી શકે તેટલા માટે પીર સાહેબે વાપર્યો છે એ શબ્દ વાપરી જે ઉદોએ ગ્રાંટી પેદા થઈ તે વખતે “લખ્મક,” પોકારી હતી તે, રોજે અઝલનો વિષય સમજાવવાની કાશીશ કરી છે.

કાંઈ મુસલમાન ભાષા કહેશે કે પીર સાહેબ નમાઝ, રોઝા, હજ વગેરેની અથવા તો શરીઅતની અવગણના કરે છે, પણ તેમ પણ નથી એઓ કહે છે કે શરીઅતના કાનુનો બધા પાળવાના છે પણ ત્યાજ અટકી

રહેવાનું નથી પણ શરીરમાં રૂપીએ ડીપીએ પાળી તેમાં રહીનેજ આગળ વધવાનું છે

જે કોઈ શરીરમાં એ અટક રહેગા,

વોહ તરીકત, હકીકત, મારેફતકો ન પાચ્યા

(પાનુ ૨૮૪)

પીર સાહેબ ખુદનું ફરમાની મયા છે કે (જીવો પાનુ ૩૨૪) —

“મારેફત મુરાદકો પોહોચે બીના શરીરત તર્ક કરે જાન,

સો શરીરતકા તર્ક કરને વાલા હમ શેતાન

જખલગ મારેફતકો નહી પોહોચા તખલગ શરીરત મત હોડ મગર પાચ બીના ઇસલામ, આગ સુન્નત ફરજ, સખી અદા કર”

જે ઉપરથી વાચનાર જાણે કે પીર સાહેબ ખાસ શરીરના પામર થવાની ભલામણ કરી છે શરીરના પુરેપુરી પાળી પછી તરીકત, હકીકત, મારેફત પાળવા ફરમાવ્યું છે

એટલે ખુદાનઆલાએ જે ફરમાવ્યું છે કે “અલ હનમાનો મીર્ગ વ અના સીર્લા હે તઆલા” (માણસ માગે છુપો બદ છે અને માણસનો છુપો બેદ છુ) તે માણસ, એ છુપો બેદ નુ છે તે જાણવાની કોશીશ કરવી કારણકે રસુલુલાહે ફરમાવ્યું છે કે મન અરકા નકસાદુ કફ અરફા ગમ્મલુ (જેણે પોતાના નફસને ઓળખ્યો તેણે ખુદાને ઓળખ્યો) વળી ટુગન શરીફમા ફરમાવ્યું છે કે “વરીઅન કનકુમ અફલા તુઅમરન” (ખુદા તમારો વ્યાસમા છે પણ તમે તેને જાણો નથી)

શરીરનાની ક્રિયાને વળગી ગયા પીર સાહેબ જગ પણ ના કહેતા નથી પણ તેઓ કહે છે કે એટલું કરી બેસી નહી રહેતા ઉપલા ત્રણ વાક્યનો બેદ જાણવા કોશીશ કરવી અને એ માન આવીએ અને મશાયખો નવ્યે સવાદ ડપે બાદુ સારી રીતે સમજાવી છે જેથી માલમ પડશે કે આવીએ કે મશાયખો કાઇને દક્કા કહેવાની પીર સાહેબની નેમ નથી (જીવો પાનુ ૩૩૩)

કોઇ વાંધો ઉઠાશે કે કતાએ મુરશીદ અથવા મદગુડ કે પીરને ખુદાની ઉપમા આપી છે પણ તે પણ એમ નથી દરેક માણસ સમજે છે કે ખુદા નિરજન નિરાકાર છે, પણ નિરજન નિરાકારનો ખ્યાલ માણસને કેવી રીતે આવી શકે ? તેથી ગુરૂ કરવો કે જેણે નિરજન નિરાકારના દર્શન કર્યા હોય કારણકે તેજ તેના દર્શન કરાવી શકે હવે શુંને ખુદા મણુવો કરી કહે છે તેની મતલબ એ છે કે શુદ્ધની આત્મા ખુદાની આત્મા જેવી

સર્વોત્તમ ગણતી એમ દરેકે દરેક સુશીવાદની કીતાબમાંથી તેમજ હીંદુ શાસ્ત્રમાંથી મળશે મહિલાના રૂમી સાહેબે મસ્નવી શરીફમાં કહ્યું છે કે રસુલુલ્લાહે (સં. અ.) હઝરત અલી (કં. વ.) ને ફરમાવ્યું કે —

• યા અલી અઝ જુમલએ તાઆતે રાહ,

• બસ ગુઝીન તુ સાયએ ખાસે ઇલાહ

ચુ ગીરફતી પીર હૈન તસલીમ શવ,

હૈમ ચુ મુસા એરે હુકમે ખિઝર રવ

એટલે ઓ અલી, બદગી કરવાના બધા રસ્તાઓમાં તુ આજ રગ્તો પસદ કરજો કાઇ ખુદાના ખાસ દોસ્ત હોય તેના સાચા હેઠળ જીવને રહેજો અને જ્યારે પીર માથા ઉપર કરે ત્યારે જેવી રીતે હઝરત મુસા (અ.) હઝરત ખીઝરના તાબેદાર થઇ રહ્યા હતા તેવીજ રીતે તુ પણ રહેજો, એટલે પીગના હુકમ આગળ કાઇ પણ ચુ ચા રગ્તો નહી

વળી ઉપલીજ મસ્નવીમાં મહિલાના સાહેબ ફરમાવી ગયા છે કે —

“ચુકે કર્દી આતે મુરશદગ કબુલ

હૈમ ખુદા દર આતશ આમદ હૈમ રમુલ ’

અર્થ:—જ્યારે મુરશદને તે કબુલ કયા ત્યારે ખુદા અને ગ્મન બન્ને તે મુરશદની આતમા આવ્યા એટલે મુરશદને એવીજ તરેહ સમજવા

એવીજ તરેહ જુન્નુને મીસરી નામના મહાન મુગી સાહેબ પણ કહી ગયા છે “જ્યા મુધી મુરીદ પીન્ના ફરમાનને ખુદાના ફરમાનથી વધારે ગણતો નથી ત્યા મુધી તે પુરો મુરીદ કહેવાતો નથી (જીવો શેખ ફરીદુદ્દાન અત્તારની તઝકીરતુલ અવલીયા કિતાબનો (ઉરદુ તરજુમા, પાન ૧૫૩)

વળી લોકો નામનેજ વાસ્તે પીર કરે છે એટલે કે ‘કામ’ મદાન પુરૂષના મુરીદ છીએ એમ કહેના કામ લાગે પણ તેમાં કાઇ વળતુ નથી મુરીદ થઇ જેવી તરેહ મુરશીદ ગણ દેખાડે તેની રીતે અન્યાસ કયા જવાનો છે કે જેથી આગળ વધવાનો રસ્તો મળે

પીગ સાહેબે લખ્યું છે કે —

કાયમદીન ઘટકો છેડ કર મુસલમાન મકકે જાય (પા ૧૦૪)

મઝ્કા મઝ્કા સખ કોઈ કહે, જાગ દુડે નહી ઘટ આપ,

દીલ મકકા તો પાસ હય, તુમ કરો હજ ઔર તવાફ (પાનુ ૨૩૮)

ઘટમે મકકા, ઘટમે મદીના

(પાનુ ૨૬૩)

મુસલમાન દોડા મકકે જાયે, હી હુ ભુલા તીરથ નહાવે (પાનુ ૩૫૩)

એટલે કાષ્ટ કહેશે કે એ તો પીગ સાહેબ મકકે જવું ના કહેતા હશે પણ એની મતલબ એમ નથી એની મતલબ એ છે કે ખાલી હાથ કહેવડાવવા મોટાઇ માટે મકકે જઇ હજ કરવાથી હજ જેટલો સવાળ કદાચ હાસલ થાય પણ તેથી કાષ્ટ ખુદા મળેલો ગણાતો નથી તેમજ જે “શીસાદે અકગર” ઘટમા ભરેલા છે જેવા કે કામ, કોવ, લેક્ષ, લાલચ વગેરે તે મનમા હોય અને મકકે ગયા હોય તો તે હજથી જોઇએ તેવા કહાની કાવદા થતા નથી, વિગેરે પીગ સાહેબ કહે છે, કારણકે

કલમા સહી તો ના કરે, ઓર કહે હમ મુસલમાન,
હસદ ખુગઝ તો ખડોત હય, ઓર નહી અલ્લાહને ધ્યાન.
કીલી કલમા ખોલ કર, કીના^૧ દીલસ બાન,^૨
કહા નથી સો તુમ કરો, ઓર જો કહા સુખહાન

જેમ જેમ એ કિતાબ ખારીદારથી વાચશે તમ તેમ વાચનાગ્ને જો આમા પીર સાહેબે ‘સરીઅત’ની વિડેપ એક રાખ્ત પણ લખ્યો નથી પણ કહયુ છે કે સરીઅત, નરીકત, હકીકત, મારેકત એ ચારે રનુવુલ્યાહતી ગરુ છે અને ચારે ખરદક છે વાન્તે આ જીદગીમા એ રાહો મીલ કરી ખુદાના દીવાર ડરી તેમા મળી જવું એ વધારે ખેદનર છે, કારણકે મન કાના રી હાજોની આમા કહોવા ફિલ આખન્તે આમા (જે અહી આધગો છે તે આખેગ્નમા પણ આધગો છે) એવું કુગન સરીકમા ચોખ્ખું કહેતું છે

જયારે મહાન મુરી જુન્ને અગાદી (૩૦ અબ) અને તેમના મુરી-ફોનુ ગીલાયુ અગાદમા ખાલ જોગથી ફલાયુ હતુ ત્યારે તે વખતના મુધા-આએ ખતીકા લાનલ ગીદ આગળ ફરીવાદ કરી કે એ લોકો શીક અને કુદર ફનાવે છે જે ઉપરથી ખતીન આગળ તેમને ઉલા કગ્વામા આવ્યા હતા ખતીકાએ મધાને જે હાગમા ખેરેલા હતા તે હારમા અનકમે કાની દનાતો હુકમ કયા જયાર (કાગીઓ જેવા તેમની આગળ ગયો તેઓમાનો નગી નામનો એક રાખમ જ છેટ ઉભો હતો તે પહેલા માણ સી જગાએ જતા ઉભા અને તેજે કહયુ કે “પહેલા મને ધમી દો ખતીકાએ કહયુ તને તારી જીદગીની કિમત ખુદ નહી લાગતી હોય એમ માલમ પડે છે તેજે કહયુ ‘હમારો ધર્મ’ છે કે હમારા ભાઇનું બનું પહેલ દરજુ અને જે સીજ હમો અનને ‘યારી હોય તેનું નુખ તે ભાઇ વતુ ભોગવે એવી રીતે વર્તવું મારી જીદગીની મને કિમત નથી એમ નથી, મને તેની દરેક દરેક ઘડી કિમતી છે કારણકે તે જીદગીની પજોપળ માગ પેદાના કરનાગી મનામા વાપરી તેનો ખદલો મેળવવા કોશીસ કરી શકુ ખતીકાના મન ઉપર આ શબ્દોથી ખુદુ અસર થઇ અને તેજે જલ્લાહને આપેલો હુકમ રદ કરી હુકમ કીધો કે વડા કાઝી આગળ એ બધાની તપાસ ચલાવવી વડો કાજુ જે હાજર હતો તેજે ધર્મને લગતા ખુદુ સવાલ હમગન

જીન્નેદના સેવકોને પુછ્યા પણ તે લોકના જવાબથી મદાત થયો તે દુરવીશોએ બંધાતો જવાબ આપ્યા પછી, કાઝીને ઉદેશીને કહ્યું —એ કાઝી, શું તમે ફક્ત ધર્મના અક્ષરને જ જીવો છો ? તમારાથી તેનો ભાવાર્થ અથવા રહસ્ય સમજાવું નથી ? ધર્મ અથવા શરીરઅતે આ કાયદા શા સાર આપ્યા છે અને કાયદાઓની નેમ શું છે તે તમે હમને પુછો એ કાજી, તમને માલમ નથી કે આ દુનીયામા ખુદાના બદાઓ વસે છે જેઓ બસ ખુદાના ઇસ્કમાજ જીવે છે ખુદાનો ઇસ્ક એ તેમનો હરધડીનો વાસ છે તેમના દીલમા ખુદાના પ્યારનો ઝરો હમેશા વહે છે તેમની એવી હાલત હોય છે કે તૈઓ ખુદા માથે હમેશા એકતા બોગવે છે' આ સાબળીને કાઝી ખલીફા તઝ્ક ફરીને બોલ્યા —“એ મુસ્લીમોના ખલીફા, જો આ લોક પાખડી હોય તો તો પછી દુનીયામા કોઈ મુસલમાન રહ્યોજ નથી ’

ઉપલી વાત આ ચોપડીના વાચનારાઓ ખાસ કરી ધ્યાનમા રાખશે જ્યારે માણસો મવલાના રૂમી સાહેબની મસનવીની ખોડખાપણો કાઢે છે તો આ કીતાબની પણ કાઢે તો અજબ થવા જેવું નથી પણ તે ભાષ્યોને ભલામણ કરવામા આવે છે કે જો તે મુસલમાન હોય તો તેમણે મઉલાના રૂમીની મસનવી શરીફ તથા દીવાને હાફેઝ વિગેરે કિતાબો પહેલા વાચવી અને ખીદુ હોય તો વેદાતના તથા ગ્રામી વિવેકાનદના પુસ્તકો વાચવા આ લીટીઓના લેખકને એમ લાગે છે કે “નુરે રોશન મા જે લખેલું છે તે દરેક આબદની મવાહી ઉપલી મસનવી તથા વેદાતના પુસ્તકોમાંથી મળી શકશે વાચનાર જોશે કે “નુરે રોશન”મા તેના કર્તાએ દરેકે કરેક આબદમા ડુગન શરીફ અને હદીસના હવાલા આપેલા છે

શાહ કાયમદીન બાવા પોતેજ એ કીતાબમા લખી ગયા છે કે —

કાયમદીન, વાણી હુમારી ઉલટ હુય, કોઈ જ્ઞાની ગોથે ખાય,
પહેલી બાતા પકડ રહે, પીછુ કા ભેદ ના પાય
કાયમદીન જબલગ મીસરી ચાખી નહી, તબલગ ગુડકો બખાના
જબ મજા મીમરીકા પાચા, તબ ગુડસે મન નહી માના
કાયમદીન જબ ચઢે હાથી પર, તબ ટદું નજર નહી આચા,
યુ અલેક પુરૂષમેં જા મીલે, જબ જોત, જાપ ના ભાચા
મવલાના રૂમી સાહેબ કહી ગયા છે કે—

ગર ઝ સીરરે મારેફત આગાહ શર્વી,

લફઝ બગુઝારી, સુએ માઅની શર્વી

અર્થ:—જો ખુદાઈ જ્ઞાનનું રહસ્ય સમજવું હોય તો શબ્દોને છોડી દે, અદર જે ભેદ સમાયલો છે તેને વળગ

આવો ખીયાલ થાય તોજ જ્ઞાનની ખુખીઓ માલમ પડે છે અને ખુદાના ગ્રન્થમા આગળ વધાય છે

શાહ કાયમદીન ચીસ્તી સાહેબની

હું ક હકીકત.

સુશીલાના બહુ તરીકા છે પણ તેના મુખ્ય તરીકાઓ (schools) ચાર છે અને તેના નામો ચીસ્તીયા, કાદરીયા, સોદરવરદીઆ અને નકશ બદીયા છે ચીસ્તી એક ધરાકથી સાત દીવસના રમતા ઉપર હેરાત નદી પાન આવેલું શહેર છે તે શહેરના ચાર મોટા બુઝુર્ગો થઇ ગયા છે જેમના નામ ૧, ખ્યામ અબુ મોદમ્મ ચીસ્તી ૨, ખ્યામ નામીરદાન અબુ મોદમ્મ ચીસ્તી ૩, ખ્યામ અબુ યુસુફ ચીસ્તી ૪, ખ્યામ કુતબુદ્દીન મોદમ્મ ચીસ્તી છે જેમનો માલગીજો આ ચાર ખ્યામઓથી મળે છે તેમને ચીસ્તી કહે છે એ અત્યંત યમા વગા બુઝુર્ગા હીફ્તનામા થઈ ગયા છે નાથી પાના તો ખ્યામ મો હદીન ચીસ્તી, જેઓને હીફ્ત વગીનો ફક્ત કામ છે તેઓ હજરત મુસુનાની ગયાનથી હીફ્તના આન્યા હતા એમણે પોતાની ન્યામન એ મહત્તમાઓના આગળની જમના નમ ખ્યામ કુતબુદ્દીન અખ્તાર કહી સાહેમ અને ખ્યામ દર્વીશીન રાહ નજ સાહેમ છે, જે બાવા ફરીદ સાહેમને નામે ઓળખાય છે વળી એઓ હીફ્તના નાયબ રી પણ કહેવાય છે

એમનું મહત્તમ ઝંટુ મુકુ હનુ કે રીનીના નીજામુદ્દીન અવ-વીયા, મહેબુબે દલાહી સાહેમ, જેઓ પોને એક ધણા મોટા મહત્તમા હતા, તેઓ એમને સાર લખી ગયા છે કે—

“બુદ્દી અગર નબુવત બાદ અઝ નખી રવા,

ગોફતી તમામ ખડક મર હિરા પયગ્મર અસ્ત”

અર્થ—જો નખી પછી કોઇ બીજા રાખસને નખી કહેવાનું રવા હને તો તમામ ખડક બાવા ફરીદને પેગમ્બર કરી બોલાવતે

બાવા ફરીદ સાહેમ કાબુલના પાદશાહ ફગેખશીયન્ની બોલાવતા છે, ને તેમનો સિલસિલો હજરત અલીને પોહોચે છે ૧ વળી તેઓ યરખ

૧ મુનિફગાદ હુલાના અમગેલા ગામના પીર રશીદ અહમદ સાહેબે “સિયાદને ફરીદી” નામની કિતાબ લખી છે તેમા તેમણે બાવા ફરીદ સાહેમ મૈયદ હોવાનું સાફ બતાવેલું છે

બોખારાના પાદશાહ ઇબ્રાહીમ અદલમની ઓલાદમા છે બાવા ફરીદ સાહેબના પિતાજીનું નામ હઝરત જમાલુદ્દીન સુલેમાન હતું અને દાદાનું નામ હઝરત શોએબ હતું આ હઝરત શોએબ સાહેબ મોટા વલી હતા અને જ્યારે સુલતાન મહમૂદ ગઝની હિંદુસ્તાન પર સ્વારી લઈ આવ્યા ત્યારે હઝરત શોએબ સાહેબને કાલાવાલા કરી તેમને સાથે લીધા હતા જ્યારે મુશ્તાન મહમૂદે તેઓ સાહેબની ખાતરી કરી આપી કે મારે હિંદુસ્તાનમાં ફક્ત ઇસ્લામના ફાયદા સાફ જ ચલાવ કરવાની છે ત્યારે તેઓ તૈયાર થયા હતા લડાઈમાં ફેરફાર મેળવ્યા પછી સુલતાન મહમૂદે પોતાની બહેનને હઝરત શોએબ સાથે પરણાવ્યા અને ઇસ્લામના વડા તરીકે તેમને પંજાબમાં રાખ્યા

બાવા ફરીદ સાહેબનું એક લગ્ન દીલ્હીના બાદશાહ સુલતાન શમશુદ્દીન અદનમશના પુત્ર સુલતાન આસુદ્દીનની પુત્રી સાથે થયા હતા એટલે પોતે શાહી ખાનદાનમાં અવતરેલા હતા અને લગ્નથી પણ શાહી ખાનદાન સાથે સંબંધ થયો હતો

જ્યારે એ બાવા ફરીદ સાહેબ આ દુનીયાથી ઉડી ગયા ત્યારે ગુજરાનમાં ચીરતી સીલમીલાનું કોઈ ધામ હતું નહીં તેમના ઉડી ગયા પછી આશરે ત્રણસો વરસ બાદ તેમનીજ ઓલાદના વલીઓ જેવા કે ખવાજ્જ રૂકનુદ્દીન કાને શકર, અમદાવાદ પાસે ઉત્તર ગુજરાતમાં પીરાન પટ્ટણ (પાટણ)માં આવેને રહ્યા હતા ત્યાંથી બાવા ફરીદ સાહેબની ઓલાદના કેટલાકો કઠી ગામ છે ત્યાં આવ્યા આ વલીઓના સીલસીલામાં એક શાહ કાયમુદ્દીન બાવા નામના પીર થઈ ગયા છે જેઓ ઘણા મોટા દરજ્જાના મહાત્મા હતા આખા ઉમર તેઓએ માસાહાર કયો નહતો જેથી હિંદુ કામ ઉપર તેમની ખુબ જ પડી હતી એમના ગુજરી જતા પછી પણ એમનો રોજો શરીફ જગ્યા છે તેની ચોપાસના મેદાનમાં કોઈ પણ માસ લઈ જઈ શકવું નથી કે માસાહાર કરી શકવું નથી

શાહ કાયમુદ્દીન બાવાના પિતા હઝરત અદરુદ્દીન સાહેબ કેટલાક દીવસ એકાતમાં ખુદાતાલાના ખ્યાનમાં બેઠેલા હતા તે વખતે શાહ કાયમુદ્દીન સાહેબનો જન્મ કઠી ગામમાં થયો હતો બેટાનો જન્મ થવાની બાપને ખબર પણ પડી નહતી એક દીવસ જ્યારે નમાઝ પૂર્વા સાર પોતાના મંદાનની પાસે હોજ ઉપર તેઓ બેઠા બેઠા વધુ કરતા હતા (કાચ મોટું ઘોતા હતા) ત્યારે દાઇએ આવી ખબર આપી કે તેમને ત્યાં પુત્ર અવતર્યા છે જે ઉપરથી તેમણે તેને તે બાળકને હાજર કરવા ફરમાવ્યું તે દાઇ

બાળકને લઈને આવી કે તેને હાથમાં લઈ બાપા સાહેબ બોલ્યા “ આ લડકો દીને ધરભામ કાયમ કરશે, પોતાના બાપ દાદાનું નામ કાયમ રાખશે અને પોતે મુલુક (ધર્મના માર્ગ) ઉપર કાયમ રહેશે જેથી એનું નામ કાયમુદીન રાખવું ” એમ બોલી, જેથી તરેહ ધોળી પાણીમાં કપડું બોળી બહાર કાઢે છે તેવી તરેહ પેલા નાના બાળકને પાણીમાં ઝાંકાળના લાગ્યા હાથ મળરાઈ મઠા અને વિચારવા લાગી કે બાપાનું ધ્યાન ખુદાની ઇમાદતમાં ધણા દીવસ એકાંત એમ હતા એટલે કદાચ અતીતર હશે નહીં તેથી તેમના હાથને વળગી બાળકને છીનવી લેવાની કાશીશ કંવ્યા લાગી. પણ બાળક તેના હાથમાં આવે તે આગળ તો બાપે બેટાને પાણીમાં છ દુઅકી ખનાડી દીધી પછી તેઓ બોલ્યા, “ ૭ દુઅકીમાં ૭ તમક એના રોશન થઈ ગયા છે જે સાતમી વખત પાણીમાં બોળવા દેત તો આતમે તમક પણ ખુલી જાત પણ દેવે સાતમે એ પોતે મહેનત કરી બોલી લેશે ” આવી તરેહ કાયમુદીન બાપા સાહેબને બચપણથીજ એમના પિતા તરફથી ન્યામન મળી ચુકી હતી એટલે કે એવો નિત્યસિંધ હતા.

આઠમે વરસે તો કાયમુદીન બાપા સાહેબને આખું કુરાન શરીફ મોઢે થઈ મધુ હતું પછીથી તેઓએ ફારસી, અરબી, ગુજરાતી અને સંસ્કૃતનું સઝ જ્ઞાન હાસલ કર્યું હતું.

એમની કરામતો

પીરપદ ઉપર આવ્યા પછી તેમનાથી જે જે કરામતો થઈ હતી તે જમજહેર છે તેમની એક બે નીચે પ્રમાણે છે એકવાર એવું બન્યું કે ક્ષીદુ લે કાનો સઘ કાશી જત્રા કરવા જતો હતા ત્યારે પીર સાહેબ સામા મળ્યા એમણે તેમને પછયુ કે કયા જાવ છો? જવાબ મળ્યો કે હમે કાશી જત્રા કરવા જઈએ છીએ તેમણે કહ્યું “અહીં બેઠા બેઠા તમને કાશીના દર્શન થાય તો કેમ? એમ કહી તે સઘમાં જે લોકો આગળ કાશી જઈ આવેલા હતા તેમને પાસે બોલાવી પોતાના અમરખાની બધા તેમની આખ આગળ ધરી કહ્યું કે “માહે જુઓ” જેવું તેમણે બાયમા બેચુ તો તેમાં કાશી દેખાયું જોનારાઓએ સઘના બીજા માણસોને આ વાતની ખાત્રી આપવાથી બધાઓએ બાયમાથી કાશીના દર્શન કર્યા અને ત્યારથી પીર સાહેબને ગુરુ કરી માનવા લાગ્યા.

એક વખત પીર સાહેબ દક્ષીણ દેશ તરફ ફરતા હતા તેવામાં ચોમાસાના દીવસ હોવાથી વરસાદ પડવા લાગ્યો એટલે પાસે એક દહેર હતું તેમાં પોતે તથા તેમના માણસો દાખલ થયા વરસાદ બધ થતા પુળરી આવ્યો અને પોતાના દહેરામાં મુસલમાનોને પેડેલા જોઈ ગુસ્સો કરવા લાગ્યો પીર સાહેબે પુછ્યું કે ભાઈ ગુસ્સો શું કામ કરે છે તેણે કહ્યું, કે ‘હું આ દહેરાનો પુળરી છું ત્રીસ ત્રીસ વરસ થયા આ દેવાલયની સેવા કરું છું તે દરમ્યાન એક પણ પરકોમના માણસને અંદર દાખલ થવા દીધો નથી આ તમે મુસલમાનોએ મ્હારા દેવને બ્રાંટ કર્યા’ પીર સાહેબે ઉત્તર દીધો “ભાઈ દેવ તે કાંઈ બ્રષ્ટ થતા હશે? જ્યારે ત્રીસ વરસ થયા તું એમની મેવા કરે છે તો દેવ તારા પર બહુ પ્રસન્ન થયા હશે અને તારૂં કહેલું પણ કરતા હશે” પુળરીએ હરખાઈ જઈ જવાબ દીધો કે એમ થાય તેમાં નવાઈ ની? આ સાબળી પીર સાહેબે પોતાના એક માણસને બહારથી થોડું ધાસ લાવવા કહ્યું અને પુળરીને કહ્યું, “ભાઈ, આ તારા મહાદેવનો પોડીયો છે તેને આટલું વાસ ખરાડ પુળરીએ કહ્યું કે વળી પથ્થરનો પોડીયો તો ધાસ ખાતો હશે? પીર સાહેબે જવાબ દીધો કે દેવ પ્રસન્ન હોય તો કેમ નહીં ખાય? આ જો, એમ કહી ધાસ પોડીયા આગળ ધરી કહ્યું કે અવાહતાલાના લુકમ અને બાવા ફરીદની દુવાથી આ ધાસ ખા પેલો પોડીયો સજવન થઈ ધાસ ખાવા લાગ્યો જેથી પુળરી તો છક થઈ જઈ પીર સાહેબના પગ ઉપર પડ્યો અને તેમને ગુરૂ કરી માનવા લાગ્યો.

એ ઉપરાંત એમની ઘણી કસમનો છે તેમને હીંદુ અને મુસલમાન બંને કામો ઘણી માનતી અને માને છે, પણ કડીરાલ મુસલમાન વાંચીઓ એમના નામને હજી પણ બેદલ હેત અને માનથી યાદ કરે છે તેનું કારણ એ છે કે પીર સાહેબે આ કામ સાડ ત્રીસ વરસ સુધી બહુ કાંટ એ વ્યુ હતું એવું બન્યું હતું કે જ્યારે એમના પિતા બાવા અન્ડીન સાહેબ ખુદાની યાદમાં જગલમાં અંકતમાં ગંડેતા હતા ત્યારે ધાંનીએ ની છોકરીઓ પોતાના બળદ સાડ જગલમાં રાસ લેવા જતી અને ધામ લેવા જવા પહેલા કંઈ તરફ સાડ ધાસ મળશે તે જાણવા સાડ દમેશા બાવા સાહેબને સલાહ કરતી કે “બાવા બદર, ગંતા કીધર” તો પોતે “કીધર” કરી આગળી ગંતા કે તે છોકરીઓ તે તરફ જઈ તરત ધાસ લઈ ઘેર પાછી આવતી એક દીવસ બાવા સાહેબ બીલકુલ ખુદાના ધ્યાનમાં લીન

થઈ ગયલા હતા તેવામા તે છોકરીઓએ હમેશ મુજબ પુછ્યું, “બાવા બહર, રરતા કીધર” કાંઈ જવાબ મળ્યો નહીં જે ઉપરથી નાના છોકરાની આંદત હોય છે તેમ ખુબ ઘાટો પાડી એને એ સવાલ પુછ્યા કર્યો જે ઉપરથી બાવા સાહેબ નારાજ થઈ બોલી ઉઠ્યા “જવને રાડા, જીવે તીધર” બાવાનું આ બોલવું હતું કે તે બોલવાની તુસ્ત. અસર થવા લાગી એ વખતે કડીમા એ હજાર ધાચીઓના ધર હતા તે બધા થોડા વખતમા ગવડતા થઈ ગયા કડી છોડી તેમને દક્ષીણના મુલકમા તેમજ કાનમ જીલ્લામા પોતાના ગુજરાન સાડ નીકળવું પડ્યું છતાં પણ તેઓ ફેંટાણે પડ્યા નહીં એક ગામમા કાંઈ ધાચી આઠ દીવસ કરતા વધારે રહી શકતો નહોતો તગ્ન ઉચાળો ભગ્તો આખરે જ્યારે બાવા બદરુદ્દીન પડે થયા (આ દુનિયાથી ઉડી ગયા) ત્યારે ધાચીઓ મોટી સંખ્યામા માયા કાયમુદીન સામગી પાને જઈ તેમને કાલાવાલા કરવા લાગ્યા કે હમારી છોકરીઓની અંબદખીથી હમને બહુ ખમવું પડ્યું છે અને હમારી હાવન આવી થઈ ગઈ છે તો હવે થએલી કસુ માફ કરી હમો સાડ ખુદાનાલા પાન દુવા કરો કે હમારી હાલન મુધરે’ કાયમુદીન બાવાને રહેમ આવવાથી તેમણે ત્રીસ વરસ સુધી ધાચીઓના બલા સાડ ખાસ ખુદાની ઈમાદત કરી તેમને સાડ દુવા માગી જેથી ધાચીઓ જે રડડતા રજળાતા હતા તે ડકાણે પડ્યા અને આજે મેરે ભાગે ધણા સુખી છે ધાચીઓ આને માટ આ પીર સાહેબનો જેટલો ઉપકાર માને અને તેમને માટે જેટલું કરે તેટલું થોડું છે

એમની લખેલી કીતાબો.

પીર કાયમુદીન સાહેબ એ કીતાબ લખી ગયા છે એકનું નામ “નુરે રૌશન” છે. એ ધ્રુવજ્ઞાન (સ્વર્ગ મેળવવાના ગતિને લગતા જ્ઞાન થી ભરપૂર છે. બીજી “દીને રૌશન” નામની કીતાબ હતી જે કમનગીએ હાલ મળી આવતી નથી

એ કીતાબો જે મહાત્માઓના જોવામા આવી હતી તેમણે બાવા સાહેબને એ જમાનાના ‘કુતુબ નો દલકાબ આપ્યો છે, એમનો મગતઓ ખરેખર “ગોસ” નો હતો એટલે એમના તમામ સાધા જુદા થઈ ખુદાની ઈમાદત કરતા હતા

૧ એ નુરે રૌશન કીતાબ હી સ ૧૧૬૬ ની સાલમા પીર સાહેબે પુરી કરી હતી જેને આજે આજે ૧૭૪ વરસ થયા છે

• એમનું દાવતનું કામ.

પીર કાયમુદીન સાહેબ મુસલમાનોને અને ગેર મુસલમાનોને એક સરખાજ મણતા હતા જેટલા મુસલમાનોને ખુદાઈ રગ્તા તરફ દોરવાને આતુર હતા તેટલાજ ગેર કામને દોરવાના પણ આતુર હતા તેઓ ગેર કામને હલકી સમજતા નહોતા કુરાને શરીફમા સુગ્ઝે બકગની આયતમા ફરમાવેલું છે કે “ધર્મમા કાઈ પણ જાજરજસ્તી કરવાની નથી,” તે ઉપરાંત સુરએ અન્-આમમા ફરમાવ્યું છે કે “મુત્તિ પુગ્ઝેકા ખુદા સિવાય જે દેવતાઓને પૂજે છે તે દેવતાઓનું બુક બોલતા ના, નહીં તો તેઓ ચીકાઈને નમારા ખરા ખુદાને અબ્જાપણાથી માજો દેશે” વળી, સુરએ નહવમા ફરમાવ્યું છે કે—લોકોને ઇસ્લામની દાંત બોધ, હિકમત (જ્ઞાન), દાનાઈ અને નેક નસીહતની સાથે આપો વળી તેમની સાથે દલીલો કરો પણ તે દલીલો ઘણા સારા રગ્તાવાળી હોવી જોઈએ

જાણે કે પીર કાયમુદીન સાહેબે દાવત (ઇસ્લામના બોધનું કામ કરતી વખતે આ ત્રણે આયતો પોતાની આખ સામે રાખી મુકી હોય એવીજ રીતે તેઓ ગેર કામ સાથે વર્તન રાખતા (જુઓ પાનું ૫૧૦)

એમના ભકતો

પીર કાયમુદીન સાહેબની ખીદમતમા દમેશા હીદુ મુસલમાન મળી બસો ભકતો રહેતા હતા જેમા તેમણે એકાવન માણસોને જ્ઞાન આપી મહાપદે પોહોંચાડ્યા હતા એ ભકતોમા ઇબ્રાહીમ ભગત (અબરામ ખાવા) પ્રથમ સ્થાન ભાગવતા હતા એઓ ભરૂચ તાલુકાના પરીચેજ ગામના રહેવાસી હતા અને બેહારા જાતીના ખેડુત હતા એ જીલ્લામા દોદસો વરસ આગળ કૃળવણીનું નામ નીશાન હતું નહીં, એટલે સાધારણ બોલીમા કહીયે તો તે અભણ હતા છતાં એમના મુખે એવી સરસ જ્ઞાનમય વાણી નીકળી છે કે જે એમના પીર સાહેબે એમને દીધેલા જ્ઞાનોજ ચમત્કાર છે

એમના એક ભકત પુળખાવા નામે હતા જે ખારવાઓના ગુરૂ કરી ઓળખાય છે પુળખાવા અસલ ખ્યાતના રહેનાર ખારવા ન્યાતીના હતા અને ધધા માટે ભરૂચમા જઈ વસ્યા હતા ત્યાં તેઓ એક ચુરોપી બન સાહેબની નાની બોટ પર નોકરી કરતા હતા. એક દીવસ પીર સાહેબ ભરૂચમા ફરતા ફરતા અબરામ ખાવા સાથે નદીને કીનારે જઈ ચડ્યા ત્યાંનો ગમણીય દેખાવ જોઈ પીર સાહેબનો બોટમા બેસી જરા ફરવાનો વિચાર થયો તે વખતે પુળખાવાની બોટ કીનારા આગળ હતી અને

તેમા ફક્ત પુન્યાવા અને બીજા ખલાસીઓ હતા ગુરેખીઅન સાહેબ નહોતો. પીર સાહેબે અલરામ આવાને કહ્યું કે આ બોટમા માણસ છે તેને પુછી જુવો કે આપણને તે ફરવી લાવશે / અલરામ આવાએ પુછાવાને પુછ્યું કે “ હમે અહી ફરવા આવ્યા છીએ, પણ હમારી પામે પૈસા નથી તુ હમને ફરવી લાવશે ? ” પુન્યાવાએ કહ્યું “આ બોટ કાંઈ ભાડે ફરવવાની નથી તમારે ફરવું હાય તો હું થોડે સુધી ફરવી લાવીશ મારે પૈસા જોઈતા નથી ” એમ કહી પુન્યાવા કીનારે આવ્યા પીર સાહેબે તેને પુછ્યું કે “બોટનો માલીક અહી નથી તે આવીને નારાજ તો નહી થાય ? ” પુન્યાવાએ જવાબ દીધો કે ‘ મારો ઘણી મારાથી નારાજ થાય એમ નથી તમે ખુશીથી બોટમા અવો ’ પીર સાહેબને ચહેરો જોનેજ પુન્યાવા અજાણ ગયા હતા કીનારા આગળ કાદવ હતો તેથી તેમણે પીરસાહેબને કહ્યું કે ‘ હું આપને ઉચ્ચાને બોટ ઉપર લાઈ જાઉંશ ’ એમ કહીને પીર સાહેબને તેમણે ખન ઉચકી બોટમા બેસાડ્યા અલગમ આવ્યા પગે ચાલી બોટમા બેઠા પુન્યાવાને પીર સાહેબનો ભાગ બીજકુલ લાગ્યો નહી તેમજ કાદવમાથી તે ચાથી ગયા છતા તેમના પગ બીનકુલ ખરડાયા નહી તે ઉપરથી પુન્યાવાને લાગ્યું કે આ કાંઈ મહાપુરુષ છે થોડો વખત બોટમા ફર્યા પછી પીર સાહેબે પુન્યાવાને બોટ પાછી ફેરવવા કહ્યું અને આટનું ફેરવવા સાડ પુન્યાવાનો આભાગ માન્યો પુન્યાવાએ બોટને કીનારે લાવી, પહેલાની માફક પીર સાહેબને ઉચકાને કીનારે ફારી જગાએ મુક્યા આ વાર પણ પુન્યાવાને પીરસાહેબનું એક ધ્રુવ જોટલુંજ વજન માલમ પડ્યું તેમજ પોતાના પગ કીચડથી બગડ્યા નહી જે ઉપરથી પુન્યાવાએ પીર સાહેબના પગ ઉપર માથું મુકી કહ્યું, “આપ ખરેખરા કાંઈ મહાપુરુષ છો મને કાંઈથી રીતે આ દુનીયાથી બચાવી માડ કપ્યાણુ થાય એમ કરો અને મને મુક્તીનો માર્ગ બતાવો પીરસાહેબે દયા લાવી તેમને કહ્યું, “હમેશા માલીકની બદગી કરજો તેમા રવીવારે આખો દીવસ બદગી કરજો તે દીવસ નોકરી મુકીને પણ બદગી કરજો બદગીથી કાંઈ ચીજ ચટતી નથી”, એમ કહી ગુરૂ મત્ર આપી, આશીર્વાદ દત્ત રવાના થયા પુન્યાવા પીર સાહેબે જે કહ્યું હતું તેને વળગી રહી માલીકની બદગીમા હમેશા લીન રહેતા હતા અને વખત જતા પીર સાહેબની મહેરથી પોતે ગુરૂ પદ પામ્યા હતા કણબી, કાછીયા, સોની, ખલાસી, ગોલા વગેરે પુન્યાવાના ચેલ થયા હતા પારસી પણ તેમના સેવક હતા

જેવી રીતે આ ખારવાઓના ગુરૂ પુજાવાવાને પીર સાહેબ તરફથી ન્યામત મળી હતી તેવીજ રીતે ગુજરાતમાં રેવા અને મહી નદીના વચલા પ્રદેશમાં નીરાત પથ ચાલે છે તે પથના સ્થાપકને પણ પીર સાહેબના એક શિષ્ય પીર અમન સાહેબ તરફથી ન્યામત મળી હતી આ નીરાત પથ કરેજણ તાલુકાના દેથાણ ગામના તલ્લખદા કોળી ભગત નીરાત નામે હતા તેમના નામથી ચાલે છે નીરાત ભગત પીર અમન સાહેબના એલા હતા અને અમન સાહેબના ગુરૂ પીર કાયમુદ્દીન સાહેબ હતા

પીર સાહેબના એવકામાં બીજે ગ્રામે જીવણ મસ્તાન નામના પાટીદાર હતા તેઓ વડાદરા પ્રાંતના કરેજણ તાલુકાના પાલીયા પરાના ગહેવાસી હતા એમના ભજનો પણ આજે ધણા શોખ સાથે ગાય છે

પીર સાહેબના ભકતોમાં એક પાટીદારણ બાઈ રતનમાઈ કરી થઈ ગયા છે તેમના ભજનો જાન અને ભક્તીરસથી ભરપૂર છે એ બાઈ જીવણ મસ્તાનના પીતરાઈ બહેન હતા એમના ભજનોનો ટ્રેલોક ભાગ ગુજરાતના પ્રખ્યાત સાહ્યક ૧૪ બહાદુર હજોવીદદાસ દ્વારાજાસ કાટાનાગા સાહેબ જે પ્રથમ વડોદરા રાજ્યમાં વિધ્યાધીકારી હતા અને પાણચી લુણાનાડા નેટના દીનાન નીમાયા હતા તેમણે વડોદરામાં નીરગતા ‘માહિત્ય’ નામના માસિકના ૬૦ સગ ૧૯૨૨ના અકાના અગ્રહ કરેલા છે તેઓ એ માઈ વિગે લખે છે કે ‘તેટમાં વરસ પડેના કાનમ જીલ્લામાં કેળવણીનું નામ નિશા નહોતું, એટલે એ બાઈને તેનો લાભ મળ્યો નહોતો એ સ્પષ્ટ છે, હતા એક અલણ બાઈના મુખથી જ્ઞાનમય ભજન નીકળે એ તેમના ગુરૂ તરફથી મળેલી પ્રસાદીની ખરેખરી સાખીતી છે’

રતનબાઈને જ્યારે જ્ઞાનનો ગગ ચડ્યો ત્યારે તેમણે એક પદમાં પોતાના ગુરૂ—પીર વિશે કહ્યું છે કે —

શમ્દ બનાવ્યા માહમ તણો ને, ઓહ મનો ઉવડ્યો દ્વાર,
બાઈ રતનને મુરશદ મળીયા, નજરે દીડા કીગતાર

જેમ જેમ જ્ઞાન વધતું ગયું તેમ તેમ ઘણી સારી વાણી તેમણે કહેલી છે એક પદમાં કહ્યું છે કે —

“ તપને ક્રત હુ નાની જાણ, વેદ ન સમજી લગાગ,
ગુરૂએ મારે માગ બનાવ્યો તેથી, ઉતરી ગઈ ભવ પાર’
આ બાઈનો એમના ગુરૂ તરફ એટલો અર્ધા ભક્તીભાવ હતો કે

તેમણે પોતાના ગુરૂ પાસે માગણી કરી કે મર્યા પછી તેની કબજા તેમની દરગાહના પગથીઆની નીચે થવી જોઈએ કે જેથી દુનીયાના જેટલા બેક પોતાના ગુરૂની દરગાહમાં દરગાહ કરવા જાય છે તે મધ્યા એ આઈની ઉતર પગ મુકાને જાય જેથી તેને લાભ મળે એ માગણી મુજબ, 'આઈ મતન-આઈ અને ડાહ્યુ મત્તાન એ બન્નેની કમરે પીંગી દરગાહમાં જમાની નીડીના પગથીયા નીચે કરામા આવેલી છે ધન્ય છે એમની મુદલકતાને'

રહેલત (સ્વર્ગવાસ)

બાપા કાયમુદ્દીન સાહેબ ગાદીએ આવ્યા પછી ગાંધીના મુરીદોની જોશમાં હડીથી પગ મૂકે આવી નીડળ્યા હતા જ્યાં તેઓ એકલયાન ગમે આવી પોહોંચ્યા ત્યાં ગામને પાદરે મંડી નદીમાં પાણી હતું હાડીમાં આ પાટ આવતા સાગ પુરના જાણી ઉતરની વખતે હાડીના માછીએ ખાલ ઉચળી તેમને કિનાર ઉતાર્યા હજુ કે આસાનમાં પાણી હતું પણ તેને જગ પણુ બાર લાગ્યા નહીં એમનું વચન એક વચના જેટલું લાગ્યું જે ઉપરથી તેણે જતને ગામમાં તે રખતના હાથ સાહે-મને વાત કરી કે એક મોટા મહાપુરુષ નદીએ ઉતર્યા છે ત્યાં હાથ નાહીએ પોતે પીર સાહેબના ચરણુ અગમ દાજર થન તેમની રાન નસા દન તમને ગામમાં લાન ગયા અને ધણા દીનસ રાખના અને મસા મુરીદ થયા ત્યાં પીર સાહેબ એકલયાગ હાડી આગમ જવા માટે ત્યાં થયા ત્યાં પીર સાહેબ બહુ નાગમ થયા અને પીર સાહેબને રાનવા લાગ્યા કે બાપા સાહેબ અહીંજ મુદ્દામ ગમે જે ઉપરથી તેમણે હાકાર સાહેબને રચન દીધું કે 'હમણા માં રાખ કામ છે તેથી હાલ જનકે છું પણ જરૂર આવી આવીશ જન જવને નહીં આવું તો મુરે પણ એકલયા પાડો આવીશ,' એમ કહી એકલયાગ હાડી આગમ વધ્યા મુરીદોને જોળના જોળના છેવટે પીર સાહેબ નદરગાન નરક પધાયા હતા ત્યાં તેમને 'આખર વખત આગ્યો અને ધાકડા ગામે લીજરી સન ૧૧૮૭ મા ફેલ ત્યાં ગયા'

તેમણે ઉર્દી ગયા પછી મસાગત આપા કે હુ એકલયાગ હાકાર સાથે ફાલ કરીને આગ્યો છું માટે મને ત્યા લઈ જાઓ તે ઉપ થી કમર જોશી ત્યાથી તેમની લાશને એકલયાગ લાવવામાં આવી હતી તે વખતે ત્યા એ તડ હતા, એક તડ હોઈ 'હમે હમારી હદમા દફન કરીએ અને બીજી તડના માણુનો પોતાની હદમા દફન કરવા માગતા હતા આખરે પીર સાહેબે બન્ને પક્ષાને બસારત આપી અને વદવાડનો અન એવી નરેલ આખ્યો કે લાસ વાળી ગાડીને કાચા વાહરડા જોડી વગ લાકનારે પાનુ ૧૬ * ૨૩ ૧ પીર સાહેબને ઉડવાને ૧૫૬ વગમ થયા છે

હાંકી મુકવા પછી જ્યાં તે વાહરડા હિલાં રહે તે જગ્યાએ આખર મુકામ કરવો હવે જ્યાં તે વાહરડા હિલા રહ્યા તે જગ્યાએજ બાવા સાહેબનો મુકામ થયો અને ત્યાં રોઝો બાધવામાં આવ્યો છે ત્યારથી ઠાકોરા, બારીઆ લોકો, પાટીદારો, તથા બીજા હજારો લોકો એ દરગાહ તરફ માનની નજરે જુવે છે, અને એ પીર સાહેબને માને છે તેમના કરવાજુ માટેજ જાણે માલિકે એ પીરસાહેબને ત્યાં મોકલ્યા હોય એમ ચોખ્ખું જણાય છે ઠાકોરા અને બારીઆભાઈઓ તથા બીજાઓ પીરસાહેબે શીખવેલી જીવદયા પ્રમાણે હજી પણ વર્તે છે કારણ કે તેમના લીધેજ એ પીર સાહેબ પડે થયા પછી પણ એકલબારા તરફ આવ્યા છે એવું તેઓ સમજે છે, નહીં તો તેમના તો ધરાક હજારો હતા

એમનો રોજો.

એમના રોજમાં પાંચ તુરબતો છે દાખલ થતા પહેલોજ કબર સંધ્ય પીર ઇનાયતમીયા સાહેબની છે જે પીર કાયમુદીન સાહેબના ભાઈ અને માગરોલની ગાદીના સ્થાપક પીર મોટામીયા સાહેબના બાપ થતા હતા તેમની પડોશમાં એટલે વચ્ચે પીર કાયમુદીન સાહેબની પોતાની મઝાર છે, અને તેમની પાસે, એટલે આગમણી બાજુ તેમના સસરાની કબર છે વળી બે નાની કબરો પીર સાહેબના પગાતે છે તે તેમના નવાસાઓની છે

એમના ઇોકરાં.

પીર કાયમુદીન સાહેબ પોતાની પાછળ એક દીકરી મુકી ગયા હતા, જેમનું નામ આપાજીમાં સાહેબ હતું આ બાઈ ઇલમમાં ધણી ભરપુર હતા અને એમને ધણી ન્યામત એમના પિતા તરફથી મળી હતી એમના કાકાના દીકરા પીર મોટામીયા સાહેબ માગરોલવાળાના એ ખહેન થતા હતા, અને એમની તરફ તેઓ માનથી જોતા હતા મુબઈથી આપાજીમાંજ પીર મોટામીયા સાહેબની મુઝારક લાશને માગરોલ લઈ આવ્યા હતા

એમની ગાદી.

એમની ગાદી હવે માગરોલની ગાદીને નામે ઓળખાય છે કારણકે એમની પછી એમની ગાદીએ એમના ભાઈ પીર ઇનાયત મીયા સાહેબના દીકરા પીર મોટા મીયા સાહેબ (પહેલા) આવ્યા તેઓએ પોતાનો રહે વાનો મુકામ માગરોલમાં રાખ્યો હતો એમની ગાદી ઉપર હાલ પીર મોટામીયા સાહેબ (ત્રીજા) બીરાજે છે, તેઓએ ઇએજીબી એ સુધી અબ્યાસ કર્યો છે ગુજરાતી, ઇએજી, ઉરદુ, અરબી બાપા તેમજ હિંદુ ધર્મોનું સારૂ જ્ઞાન ધરાવે છે તેઓ દુઆવતનું કામ ધણી સારી રીતે કરે છે અને “ધર ધર ગાય”ની યોગજનાથી હિંદુ મુસલ્લીમ એકતા કરવો નો પ્રચાર કરી રહ્યા છે *

* વધુ સારૂ જુઓ “મહાન ચીશની પીરો અને માગરોલની ગાદી” નામનું પુસ્તક

દીખાવ્યો.

**“ Man, know thyself.”-Dictum o
Socrates.**

અર્થ.-“અય માનવી, તું તને પોતાને પીછાન” એ
સાકેટીસે કહ્યું હતું

મન અરફ નફસકુ ફકદ અરફ રખમહુ—(હદીસ.)

અર્થ—“જેણે પોતાના નફસને પીછાવ્યો તેણે ખુદા
પીછાવ્યો.”

**तमे वैकं जानथ आत्मानम् अमृतस्यैष से
(ઉપનીષદ.)**

અર્થ—એક આત્મા જે છે તે જાણ, એજ અમરપણ
મેળવવાનો રસ્તો છે

ખલકા આદમો અલા સુરતીહી.

અર્થ—ખુદાએ માણસને પોતાની શકલ-આકૃતી ઉપર બન
વ્યો છે (God made man in His own image)

“હને આપસકું સહી કર બના,

ઉને સાહબકું બી પીછાના;

જે મરમ આપસકા ન બને,

વોહ સાહેબકું કહાંસે પીછાને (નુરે રોશન.

“ સેપંજી તુ અદર સરાયે સીપજ,
 જ બેહરે સેપંજી ચે બાશી બરજ,
 કુબ રસ્તમો ઝાલો સામે સવાર,
 કે ખુદન્દ ગરદન કશો નામદાર
 • ફરામરોઝો સોહરાબો ગોદરેઝો ગીવ,
 ચે ગશતદ ઇ જુમલે ગુદાને નીવ,
 નમાનદ કસે જાવેદા દરજહા
 મગર દાદગર દાવરે ગેબદા”

અર્થ—આ બેચાર દીવસની દુનીયામાં તુ પણ બેચાર દીવસનો છે અને એ બે ચાર દીવસના મામલા સાર તારે શું કામ ગજ કર્યો જોઈયે ? રૂબરૂ, ઝાલ, અને ગામ જેવા નામદાર ધરાની ખેલવાનો ક્યા ગયા ? ફરામરોઝ, સોહરાબ ગોદરેઝ અને ગેવ જેવા શુગ વીરોનું શું થયું ?

આ જહાનમાં કોઈ હમેશા જાવેદાન રહેતું નથી ફજા
 ગેબનો જાણનાર દાદગર ખુદા તેજ જાવેદાન રહે છે

માણસ ત્યારે પોતાની છદ્મગીમાં કોઈ અણધારેલી આફતમાં સપાય છે અથવા ખીજા લોકો ઉપર દુનીયાના દુખના સપાટા આવી પડેલા તે જાણે છે ત્યારે તેને ખ્યાલ ઉતપન્ન થાય છે કે આ શું કામ બન્યું હશે કેટલીકવાર વિચાર કરતા મોટા મોટા પુરોને એ દુનીયા છોડી દઈ એ બેઠે ગોધી ઢાંચવાનું મન થયું છે ૧૮૫૭ ના બગવામાં કેટલા માણસો બેગુનાઈ માર્યા ગયા તે દેખાત જોઈ રાત્રી રાત્રીગ્રામ સાદેમ બહાદુર જે નોર્થ વેસ્ટર્ન પ્રાંતના પોસ્ટમાન્ટર જેનરલ હતા, તેમનું મન આ દુનીયા ઉપરથી ઉડી ગયું હતું

It seems that the horrors of the mutiny in 1857 made a deep impression on his (Rai Shaligram Bahadur's) mind. He saw thousands of men, women and children butchered before his eyes, the rich reduced to poverty, the poor raised to unexpected and undeserved wealth, so that the idea of the world's impermanent and transient nature took complete possession of him and

estranged him from all that had formerly enlisted his interest and occupied his energies" (Maxmullers Life of Ramakrishna, Page 20)

જ્યારે તેમણે તેજગવા વખતે હજારો મંદો, સ્ત્રીઓ અને યવચારે પોતાની નજર આગળ ડાલ થતા જોયા, તરંગોને એકદમ મુકયેમીમા આવતા અને કમાવાને અણુધટી રીતે તરંગ થતા જોયા ત્યારે આ દુનીયાની નાપાયદારીનો મજબુત ખ્યાલ તેમના મનમા હની ગયો અને દુનીયાદારી તરફ તેમને અભાવ ઉત્પન્ન થયો.

ગૌતમ બુદ્ધ, મોધ ધર્મનો સ્થાપક, ગમ્તનો એકજ પુરો ખેટો હતો પણ દુનીયામા એક ખીમાર બીખારીને બીખ માગતો તોષ અને એક માણસને મરતા જોઈ, આ અનાવો ગા ડાળ્યો મનતા હશે તે જાણવાની છજાસા થવાથી, તેણે પોતાના આપતુ વગર નહીં, કપરી લાખ, મન્યામ લીધો હતો.

હજારો દુઃખાગીમ અદ્યતમ અખ ગહેનના આદ્યોદ્ધતા? તે વલ્લુ પરહેજગાર હતા એક ગત્ર જ્વાનામા જીવે છે કે એક માણસ તેમના મહેલના પ્રાપ્ત ઉપર મના લાદને ને છે તેને પુત્રુ કે પ્રપગ પર યુ શોવે છે ? તે માણસ જગત્ત દીધો કે માઁ ઉટ ખોવાયુ છે ને શોધુ ? આદ્યોદ્ધતા કદુ, મખા, પ્રાપ્ત ઉપર તે ઉટ ગરુતુ હશે / તે પુત્ર જવાબ દીધો " માંથી મોટા મુખો નો તમે છો કે ગજ દેભામા ખુદા મોધો છો " આ જ્વાનાની આદ્યોદ્ધતા ઉપર એટલી અધી અમર થઈ કે તેમણે તુરત પોતાનું ગજપાટ છોડી દીધું અને કપરી લીધી.

જેમ કેટલીક વાર આપા મનાવોથી માણસનું દીલ ખુદા તરફ અને ખુદાના જાન મેળવવાના ગત્રા તરફ જાય છે તેમ કેટલીક વેળા માણસ ધર્મની કાતાઓ વાચીને તે જાનનો પ્રત્યક્ષ પુરવો મેળવવાની આશાએ એ ગત્રા તરફ દોગય છે મગાગાના શ્રી ગમદૃષ્ટુ પર મહસ જેઓ દીર્ઘ ઓમા શ્રીદૃષ્ટુનો અવતાર મનાય , તે પહેલા મદીરમા પુજારી હતા દરરોજ દેવીની મુર્તી સામે પુગ્ન હતી વખતે તેમનો ખ્યાલ થતો કે આ પુગ્ન દેવી અથવા મહાકાળી જેમની મુર્તી સામે તેવો બદગી કરતા હતા તે સાલજે છે કે નહીં એ ખ્યાલમા ને ખ્યાલમા દેવીને કહ્યા હતા કે તુ મને જાહેર દેખાવ દે આખરે તેઓ મહાપદે પોહોચ્યા હતા.

મહાન પેગમર સાહેબ જગ્યુરાત પોતે અહુનવદ ગાથાના ઉગ્રમા હતા સાતમા ફકરામા કહે છે —

૧ આ મુદ્દાન પીર કાયમદીન માવા સાહેબેના એક વડીલ હતા

- એ જઓતા અથા એરેનૂશ હવો,
 મન્થેઉશ્ આ વહિસ્તાત્ કયા,
 અહુમાત્ અથા મનંધહા યા,
 • વેરેન્થે ઇધાઇ મન્તા વાસ્તરયા,
 • તા-તોઇ ઇજયા અહુરા મજદા,
 દરશતો ઇશયા હેમ પરશતો ઇશયા.

એટલે ખાલેસ પરસ્તેશ (બદગી) કરનાર તરીકે રાસ્તીની મારફતે તથા ધણીજ નેક નયતથી, અય હોરમજદ, તને હુ પોતે હરદમ યાદ કર છુ, કે તેથી (મારી) મુરાદ મુજબ ધારેલુ કામ હુ પાર પાડુ તારાથી, અય હોરમજદ ! આ બે ચીજ હુ માગુ છુ-૧ તારા દર્શન ૨ દીન ખાખત તારી સાથે વાતચીત

સ્વામી વિવેકાનદ, જેમણે ઇંગ્રેજ કેળવણીનો પુરેપુરો લાભ લીધો હતો, તેઓ ઉમરે પુખ્ત પછી દરેક મહાત્માને જઈ એજ સવાલ પુછતા કે “ તમે ખુદાને જોયો છે ? ” પ્રખ્યાત કવી રબીન્દ્રનાથ ટાગોરના પિતાજી પાસે જઈને પણ તેમણે એજ સવાલ કર્યો હતો. તેના જવાબમાં ફક્ત તેઓજ એટલુ બોલી શક્યા કે છોકરા તારી આખો યોગીની આખો છે તે પછી સ્વામી વિવેકાનદે તેમના ભવિષ્યના ગુરૂ શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસને પણ એજ સવાલ કર્યો “ મહાશય, તમે ખુદાને જોયો છે ? ” તેમણે જવાબ દીધો “ હા જેવી રીતે હુ તને જોઉં છુ, તેવીજ તરેહ, પણ આ શરીરની આખોથી નહી વળી હુ તને પણ ખુદાના દર્શન કરાવી શકીશ ” એમ કેટલાક મહાપુરુષોને ખુદાઇ જ્ઞાન મેળવવાની કુદરતી ખાહેશ થાય છે તેમાના કેટલાક ફક્ત જ્ઞાન મેળવવા પછી પોતાનીજ મુક્તી મળી એટલાથી સતોષ માની બેસી રહે છે પણ કેટલાક આ દુનીયાના જીવોને પણ પોતાના જ્ઞાનનો લાભ આપે છે પહેલાઓને જીવનમુક્ત કહે છે અને છેલ્લાઓને આચાર્ય અથવા ગુરૂ કહે છે, જે પોને જીવનમુક્ત પણ છે અને મીઠાઓને જીવનમુક્ત કરી શકે છે નુરે રોશનના કર્ના, સાહ કાયમદીન બાવા આવાજ આચાર્ય અથવા સદગુરૂ હતા અને એનો અચુક પુરાવો એમના પરકામના શિષ્યોના લજનો છે અલણ માણસા ફક્ત પોતાના ગુરૂએ જે ભકતી માર્ગ દેખાડ્યો તે રસ્તે ભકતી કરી ખુદાની એકતા એટલે તૌલીદને પુખ્ત, અને પોતે જીવનમુક્ત થયા તથા ખુદાઇ જ્ઞાનનો ચોખ્ખો અનુભવ થતા પોતે જોશમા આવી જ્ઞાન અને ભકતીથી ભરપુર લજનો લખી ગયા એથી વધુ પુરાવો આ બાબદનો શું હોઇ શકે ?

તૌહીદ.

ઉપર લખ્યું છે કે એમના સિપ્પો તૌહીદને પુખ્ત કરતા તૌહીદ એટલે શું ? તૌહીદનો અર્થ ખુદાની એકતા એટલે ખુદા. એકજ છે એમ માનવું એટલું જ નહીં પણ તેનો પ્રત્યક્ષ ખરેખરો અનુભવ થવો એ અનુભવ થતી વખતે માણસ જીવે છે કે તે પોતે ખુદાનોજ અંશ છે. વેદાંતનું વાક્ય “અહ બ્રહ્માસ્મી”, “તત્ત્વમસી” સર્વ જગ્યાએ બ્રહ્મ છે, તું તે પોતે છે એનો અનુભવ થાય છે

જસસ કાઈરે (હ૦ ઇસાએ) કહ્યું હતું કે “I and my Father are one He that hath seen me hath seen the Father” એટલે હું અને મારો ખુદા એકજ છીએ જેણે મને જોયો તેણે ખુદાને જોયો

મન રાખાની ફકદ રાખલ-હક એટલે જેણે મને જોયો તેણે ખુદાને જોયો એમ પેગમબર હઝરત મોહમદ (સ૦ અ૦ વ૦) પણ ફરમાવી ગયા છે

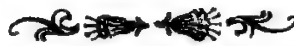
મનસુરે હલ્લાજ નામના એક મહાન નુરી ચઇ ગયા છે તેમને જ્યાંએ જ્ઞાન થયું ત્યારે તેઓ જાહેર રીતે બોલવા લાગ્યા કે “ અનલહક ” હું ખુદા છું

નીસ્ત હસ્તી મગર યઝદાન, એટલે ખુદા મીવાય બીજું કોઇ નથી, એ જ્ઞાન કેટલાકને અનુભવવા ગમે છે તે લોકો વારંવાર વેદાંત તથા આવી કીતાબો લખાવડી છે પણ લોકો કહેશે કે “ હમે જાણીયે છીએ કે ખુદા સર્વવ્યાપક છે ” પણ એ કહેવું એક ચીજ છે અને અનુભવવું બીજી ચીજ છે આપણે જાણીયે છીએ કે ખુદા સર્વ કેકાણે હાજર છે, છતાં ચોરી કરતા ખરાબ કર્મ કરતા એકલા હોય તો અટકતા નથી, પણ બીજો માણસ હાજર હોય તો તરત અટકી નરબંધે છીએ એટલે આપણે ખુદાથી નહીં ડરતા તે માણસથી ડરીએ છીએ પરંતુ જે લોકોને ખુદા બંધે હાજર છે એવો અનુભવ થયો છે તેમની નજર સામે હમેશા ખુદા રહેવાથી તેઓ એવું કામ કરતા નથી હવે એ અનુભવ કેવી રીતે થાય ? નુરે શાયનના કહેવું છે કે —

સાહેબ એસા હે સમરથ-ખેદ ખેલે સખ આપહી ઘટ,
જસપર મહેર કરમકી નજર કરે-ઉસે તૌહીદ ઇશ્મકી સમજ પડે,
મીલાવે ઉસે મુરશીદ કામીલ-નફા દીદારકા હોવે હાસીલ.

ખુદા દરેક ઘટમા છે એ તોહીદના ઇશ્મની ખમર ખુદા મહેરની નજર કરે તો થાય છે તેને મુરશીદે કામીલ એટલે પુરો સદગુર મેળવી આપે છે જે તેને ખુદાના દીદારમા દર્શાન કરાવે છે આવીજ તરેહ ગીતામા પણ કહયુ છે - यमे वैष वृणुते तेन लभ्यस्त स्वैष आत्मा पिवृ णुते तनु स्वाम् તેજ માણસ તેને પોહોચી શકે છે જેની ઉપર તેની પસદગી ઉતરી હોય. તેનેજ આત્મા પોને શુ છે તે જાહેર કરે છે

મુરશીદે કામીલ અથવા ગુર.

એક માણસેજે ખુદાઇ જ્ઞાન મેળવવાની વણીજ આતુરતા થાય તે પછી તેના સાધન ખુદા દુદરતી મોઢલી આપે છે તે સાધનોમા એક સદ-ગુર પણ છે હવે કોઇ કહેશે કે સદગુરની શી જરૂર છે ? હમને દુદરતી રીનેજ ખુદા મળગે તો એ તેમનો ખ્યાલ તેમને મુગારક છે પણ જે જે મહાત્માઓ થઇ ગયા તે બધાનો પણ ગુર કયા વગર છુટક થયો નહોતો તો પછી માધારણ માણસની તે શી વાત? શ્રી રામકૃણ પરમહસ, જે કટલાક હીંદુભાઇઓમા એક અવતાર રૂપ મનાય છે તેમને પણ નિનિ રૂપ સમાધિન' હાલતે પુગવા, એટલે કે નિરજન નિગડાગ રૂપે ખુદાના દર્શાન રૂપા તોતા પુરી નામના ગુર કરવા પરયા હતા ખ્યામી રિવેકાનદ એ શ્રી રામકૃણ પરમહસના ચેલા હતા રૂખી સાહેબે ગ્માનદ નામના મહાત્માને ગુર કયા હતા કટલાક લોકો એવો નિયાગ ધગવે છે કે આપણે નેક ચત્રણ ગખતુ પગહેઝગારીથી ચાલતુ, જુદું ન બોલતુ, દગાપાત્રી ન કરતી, પરાગ ઓરત ઉપર નઝર ન નાખતી, એરી રૂઢીએ ચાલીયે એટલે મુરશીદની જરૂર રહે નહી, કેમકે જે મુરશીદ શીખવે તે મુજબ તો આપણેજ ચાલીયે છીયે પણ એ ખીયાત દુરખ નથી, ડાગણકે ત્યા સુધી ઇનસાન કોઇ ખાસ ચીજનો પાખદ થતા નથી ત્યા સુધી પુગ-કામિલ થઇ શકતો નથી ટાઇ બી શખસ ગુર વગર ગમે તેની પગહેઝગારી પાળતો હોય પણ તેને હમરા જ્ઞાન એટલે પોતાની નકસાનીયત કોઇપણ વખત નીચે નાખે એવો ભય હમેશા રહે છે ગુર હમેશા ચેતાના દીક્ષના ખ્યાલની નેગેહમાની રાખે છે જો એક મકરી એવો ખ્યાલ કરે કે “મને ભરવાડની શી જરૂર છે, હુ પોતે જ ગલમા જઇ ચારો ચર છુ, મારા પોતાને પગે ચાલી જાઉછુ અને પાછી ઘેર આવુ છુ, હુ પોતે ચારો શોધી મારા દાતે તોડુછુ અને આવુ

હું, પાણી બી મારે મોટેથી પીઉ છું, તો ભરવાડને મારા ઉપર સરહારી કરવાનો સૌ હક છે / તે શું કરવા હાથમાં ઝગ લઇ મારા સાથે અહીંથી તહીં ફર્યા કરે છે ?” તો એ બકરીના ખ્યાલ ભુલ ભરેલા છે કારણકે ભરવાડ આગળ પાછળ જોઇ જ્યાં ઘણો ચારો હોય છે ત્યાં બકરીને લઇ જાય છે ને બકરી તે ખાઇને પોતાનું પેટ ભરે છે જો ભરવાડ નહીં હોય તો બકરીમા એટલી તાકત નથી કે સૌથી વધારે ચારો ક્યાં છે તે શોધી કાઢી પોતે ત્યાં જાય, વળી પાણીની જગાં સુધી પણ બકરીને ભરવાડજ લઇ જાય છે મૈથી અગત્યની વાત તો એ છે ભરવાડ હાથમાં ઝગ લઇ સવારથી રાત સુધી બકરીની રખેવાળી કરે છે કે કાંઇ વાધ, વડ કે જગલી જનવર તેની ઉપર હુમલો કરે નહીં

આવીજ તરેહ ગુર અથવા મુરશીદ મુરીદાની (ચિલાઓની) નેગેહબાની કરે છે ગુર વગરના માણસની હાલત ભરવાડ વગરની બકરી જેવી છે તે ભલે નદી કીનારે લીધું ધાસ ચર્ચા કરે પણ હમેશા તેને શીકર રહે કે રખે રસ્તો ભુલી જવાય અને એવી જગાએ જવાય કે જ્યાં ધાસ પાણી નહીં હોય, અથવા વાધ, વડ વગેરે ફાડીખાનારા જનવરો તેને ફાડી ખાય તેથી ગુર અથવા મુરશીદ કરવાની જરૂરત છે

માણસની હસ્તીના બે હીસ્સા છે (૧) શરમાની (શારીરીક) અને (૨) રૂહાની (અધ્યાતમીક) જેવી રીતે જાહેરની તજવીજો કરી આપણે શરીરની સફાઇ રાખીએ છીએ તેવીજ તરેહ રૂહની સફાઇ કરવાની પણ તજવીજ કરવી જોઇએ છે જેવી તરેહ આપણા શરીરના બાહેરના બાગો (હવાસે ખમ્સા ઝાહેરી) સાફ કરવાની જરૂરત છે તેવીજ તરેહ અંદરની ખમ્સલતો (હવાસે બાતેની)ને સાફ કરવાની પણ જરૂરત છે અને તે મુરશીદ વગર થઇ શકતી નથી એક કટાયલા વાસણુને સાફ કરવા જેમ કલાધમરની જરૂર છે તેવીજ તરેહ દુનીયાવી માણસને પોતાની રૂહ ઉપરના માયાના કાટનો પડ નાખી કરના મુરશદની જરૂર પડે છે મુરશીદ વગર “ઇફમે બાતીન”ની ખચર પડી શકતી નથી અફલાતુન (Plato) ઘણો મોટો શીલસુદ્ધ હતો પણ તેણે જોયું કે ગુર વગર જ્ઞાન મળતુ નથી તો અરસ્તો (-Aristotle)ને ગુર ક્યો હતો, કારણકે જેવી રીતે કેટલાક માણસને શરીરનું બળ હોય છે તેવી રીતે કેટલાક માણસોને આત્મીક બળ (રૂહાની તાકત) હોય છે, અને તે તાકત મેળવવા સાફ જે જે કામદા કાનુનાં જાળવવા પડે છે તે ગુર અથવા મુરશદ બતાવી શકે છે શરીરનું

જેર મેળવવાના કાયદા પાળવાથી માણસનું શરીર આરતે આગતે બળવાન થાય છે તેવી તરેહ આત્મીક કાયદા પાળવાથી રૂઢ બળવાન થાય છે જેવી તરેહ એક ડાકટર કે વૈદ દરદીની હકીકત જોઇ તેની દવા આપે છે તેવી તરેહ ગુરૂ તેના ચેલા (મુરીદ)ની હાલત જોઇ તેના નફસને સાફ કરવા તેને તબાલીમ આપે છે.

હજરુત અલી (ક. અ. વ.) ફરમાવી ગયા છે કે “મન અરફા નફસહુ ફકદ અરફા રખાહુ ” (જેણે પોતાના નફસ ને પીછાન્યો તેણે ખુદાને પીછાન્યો) હવે માણસ ડાકટરની મદદ વગર પોતાના શરીરના ભાગ ક્યા છે અથવા તેમા શુ છે તે પીછાની શકતો નથી તો તે રૂહાની ડાકટર અથવા ગુરૂ વગર “નફસ” કેવી રીતે પીછાની શકવાનો હતો ?

જેવી તરેહ આદેર ઇલ્મ શીખવાનો પણ એક ખાસ તરીકા હોય છે જે વગર તે જ્ઞાન મળી શકતુ નથી તેમ એ રૂહાની જ્ઞાન શીખવાના પણ ખાસ તરીકા છે હઝરત મુસા (અ. સ.)ને રૂહાની જ્ઞાન મેળવવા હઝરત ખીઝરને રહેબર (મુરશીદ) ડરવા પડ્યા હતા “સહી બોખારી”ની હદીસમા છે કે એક વખત હઝરત મુસા બની ઇસગાઇલના એક મોટા ટોળી આગળ વાએજ કરતા હતા તેવામા એક શખસે સવાલ પુછ્યો કે “ અય મુસા, દુનીયામા તમારેથી કોઇ મોટો ઇલમવાળો માણસ છે ”? મુસાએ ના કહ્યુ ખુદાતઆલાને મુસા અ. નો આ દાવો બહુ નાજખઝ લાગવાથી તે વખતે તેમને બેબથી જવાબ (વહી) મળ્યો કે “ઓ મુસા, મારો એક બીજો બી બદો છે જેનો ઇલ્મ તારેથી વધારે છે તુ તેની પાસે જ” પછી હઝરત મુસા હઝગ ખીઝર પાસે ગયા તેનું વહુન કુરાન શરીફની તફસીરોમા ડરેલુ છે મુસા (અ. ને) મઝમઉલ બેહરૈન (બે દરીયાના સગમ) સુધીની મુસાફરી હઝગ ખીઝરની શોધમા કરવી પડી હતી અને હઝરત ખીઝર પાસેથી તેમને જ્ઞાન મળ્યુ તેની સામેની કુરાન શરીફની આયતોમા મોબ્દૂ છે

કુરાન શરીફમા કેટલીક જગ્યાએ મુરશીદનો અર્થ વહીનો થાય છે તેમા ખુદાયે ફરમાવ્યુ છે કે જેને ખુદા હીદાયત કરે છે તેનેજ હીદાયત થાય છે અને જેને તે યુમરાહ કરે છે તેને કોઇ હીદાયત કરી શકતુ નથી એ આયત પર વિચાર કરવાથી મુરશદની જરૂરત કેટલે દરજ્જે છે તે માલમ પડે છે એટલાજ ઉપરથી સૂરીઓએ કહ્યુ છે કે “ મહા સએખ લહુ શી રશએખહુશ શૈતાન” (જેને મુરશીદ નથી તેનો મુરશીદ શૈતાન છે)

ગુરુ શુ કામ કરવો પડે છે તે વ્યાખી વિવેકાનંદે ત્રીયે પ્રમાણે સમજાવ્યું છે —

Then another thing is necessary and that is the coming in direct contact with the Mahapurushas, and thus moulding our lives according to those of the great souled ones who have reached the goal. Even disgust with the world and a burning desire for God are not sufficient. Initiation by the Guru is necessary. Why? Because it is the bringing of yourself into connection with that great source of power, which has been handed down through generations, from one Guru to another, in uninterrupted succession. The devotee must seek and accept the Guru or spiritual preceptor, as his counsellor, philosopher, friend and guide. In short, the Guru is the *primum* *quod* *non* of progress in the path of spirituality. (Complete Works, Vol III, Page 452)

અર્થ—એક બીજી ચીજ જરૂરી છે અને તે એ કે મહાપુરૂષો સાથે સમાગમમા આવવું જે મહાપુરૂષો કમાવીયત-સપુર્ણતાને પોહોચેલા હોય તેમની સમતની જરૂર છે દુનીયાથી કટાળો આપ્યો હોય અને ખુદાઈ જ્ઞાન મેળવવા સારૂ મને તેટલી આતુરતા હોય જતા ગુરુ કરવાની જરૂરજ છે તેનો સમ્મન શુ ? તે એ કે ગુરુ દર ગુરુ ચાલી આવેલી જે શક્તી-રેશની તે લોકોમા છે તે શક્તી સાથે સમાગમમા આવવાથી તે શક્તીને લાભ તમને મળે ગુરુને પોતાના રનેલી, રહેબર, શીલમુક અને સલાહકાર તરીકે કલુષ કરવાનું અવશ્ય જરૂરનું છે

વળી બીજે ફેક્ટોરે તેઓ લખે છે કે:—

The soul can only receive impulse from another soul, and from nothing else. The inadequacy of books to quicken spiritual growth is the reason why, although almost every one of us can *speak* most wonderfully on spiritual matters, when it comes to

action and the living of a truly spiritual life, we find ourselves so awfully deficient. To quicken the spirit, the impulse *must* come from another soul.

એટલે એક જીવને બીજા જીવ તરફથીજ રહાની તાકાત-ચૈતન્ય મળી શકે છે. ચોપડીઓથી મળી શકતું નથી દાખલા તરીકે આપણને જો બોલવા કહ્યું હોય તો ધર્મ સખ ધી બાબદ ઉપર બધી સારી રીતે બોલી શકીયે પણ એક ધર્મીજી જીવગી ગુમરી શકતા નથી ચૈતન્ય, એક જીવતા આદમી તરફથીજ આપણને મળી શકે છે.

સુરીવાદમાં પણ ગુરુ એટલે પીર કરવા માટે એવીજ મજબુત બાબત મળી કરેલી છે. માલાના જલાલુદ્દીન રૂમી સાહેબે મજનવીના પહેલા દફતરમાં નીચેની હદીસ ઉપર એક બ્યાખ્યાન કયું છે —

કા૦ ન૦ અ૦ એઝા તકરરખ નનાસો એલા ખાલેકેહીમ બે અનવાઇલ ખીરરે-ફ-તકરરખ એલદલાહે-ખીલ-અકલે વસ સીગરે તસમેકા હુમ ખીદદરખતે વઝ ઝુલફા ઇનદન નામે વ ઇનદદલાહે, શીલ આખેરદ (આનો તરજુમો રૂમી સાહેબે કવીતામાં આપ્યો છે કે)

ગુફત પયગંબર અલીરા કય અલી,
શેરે હકકી, પહેલવાની પુર દીલી,
લેક બર શેરી મકુન હમ અએતમીદ,
અદર આ દર સાયયે નખલે ઉમીદ
હર કસી ગર તાઅતી પીશ આવુરદ,
બહેર કુર્બે હઝરતે ખીચુન વો ચદ,
તુ તકરૂખ જુ બઅકલો સીરે ખીશ,
નય ચુ ઇશાન બર કમાલ વર ખીશ.
અદર આ દર સાયએ આ આકેલી,
કશ નતાનદ બુદ્ અઝ રાહ નાકેલી,

* * * * *
યા અલી અઝ જુમલએ તાઆતે રાહ,
બસ ગુઝીન તુ સાયએ ખાસે ઇલાહ
* * * * *

ચુ ગીસ્તી પીર હૈન તસલીમ શવ,
હમ ચુ મુસા ઝેરે હુકમે ખીઝર રવ

અર્થ—ખેખર સંઘમે હજરત અલી (૬૦ વં.)ને કહ્યું કે તુ ખુદાનો સૌંદ અને બહાદુર પહેલવાન છે પણ તારી પહેલવાની ઉપર એસી ગ્હેતો ના, પણ કોઇ ખુદાના બદા એટલે પુરા કામેલ શખસના આ શરા હેલળ જગે લોકો ખુદા પાસે મમે તો પોતાની બદગીથી જવા માગતા હોય પણ તું ખુદા પાસે કોઇ આકેલ માણસના સચા હેલળ રહીને જગે

અય અલી, ખુદાની બદગીના બધા રખતામા તુ કોઇ ખુદાના આશકના સાચા હેલળ રહેવાનું પસંદ કરજે

અને પછી જ્યારે પીર કરે ત્યારે જગી રીતે મુઆ અબેલીસ સલામ ફઝળ ખીઝરના તાબેદાર થઇને રહયા હતા તેવી રીતે તુ પણ ગ્હેને,

વળા બીજે ઠેકાણે કહ્યું છે કે —

રવ બજુ ચારે ખુદાઈરા તુ કુદ,

ચુ ચુનાન કદી ખુદા ચારે તુ બુઅદ.

એટલે જ અને જગેને ખુદાના આશકને તુ શોધી કાઢ તુ જ્યારે એમ કરશે ત્યારે ખુદા તારો દોગ્ત થશે

પીઝ મુ કામ જઝરનો છે તે મૌલાના રૂમ સાહેબની આ નીચેની લીટીઓથી સમજ પડે છે —

પીર રા બગુઝીન કે બેપીર ઇં સફર,

હરન બસ પુર આફતો ખોફા ખતર,

ગર ન બાશદ સાયએ પીર અય ખુજુલ,

બસ તેશા સર ગરતે દારદ બાગે અલ.

અદર આ દર સાચહે આ આકેલી,

કસ ન શાયદ બુદ રાહ અબ નાકેલી,

ઝીલ્લે ઉ અદર ઝમીન ચું કોહે કાફ,

રૂહે ઉ સીમુર્ગ બસ આલી તવાફ

ગર તુ સગે બારા વ મરમર શવી,

ચું બસાહેબ દીક રસી ગૌહર શવી;

હમનશીની સાઅતી બા અવલીયા,

બેહતર અબ સદ સાલે તાઅત બેરમા.

હર કે ખાહલ હમ નશીની બા ખુદા,
ગો નશીન અંદર હુશુરે અવલીયા.

અર્થ—માથે પીર કરજે કારણ કે ખુદાઇ રાહની સફરમા ધણી આફત, દેહશત્ અને જોખમ છે તેથી જો તારે માથે કોઇ પીરનો છાંયો નહી હશે તો કાળના અવાજથી તુ ઘણો ગભરાશે આકેલ એટલે અકલ વાળા પીરનો સાંચો પકડજે કારણ કે જુદા ગુરૂથી રસ્તો મળશે નહી આ જમીન ઉપર સાચા ગુરૂનો સાચો તારે માથે કોહો કાફ-પર્વતના જેવો છે અને તેનો રૂહ-આત્મા સીમુર્ગની માફક છે તુ પથરો હશે તોખી તે સાહેબે દીલ (મહાત્મા)ની મહેરબાનીથી જવાહેર-હીરા થશે અવલીયાની પાસે એક ઘડી તુ ખેસશે તો તે સગતની કિમત સો વરસની ઇબાદત જેવી થશે, જો ખુદા પાસે ખેસવા માગતો હોય તો તુ અવલીયાની પાસે જઇને ખેસ

એવીજ તરેહ જે જે મહાત્માઓ મહાપરે-મરતખાને-પહોચ્યા છે તે ગુરૂ કરવાની જરૂરીયાત ઉપર ભાર મુકે છે કખીર સાહેબ કહી ગયા છે કે —

રામ કુલ્છુસે કો બડા, ઉનહી તો ગુરૂ કીન,
તીન લોકકે જો ધણી, વોલી ગુરૂ આગે આધિન
કર્મરેખ સખહિન પર છાબ,
કહા રામ કહા ગવણુ રાબ
કર્મ કાસ છુટે નહી, કે તો કરો ઉપાય,
સદગુરૂ મિલે તો ઉબરૈ, નહિ તો પરલય જાય.

હવે સતગુરૂ અથવા પીર કરવામા જોવાનું એ છે કે ગુરૂ કાચો અથવા ઠગારો નહી હોય, જેમ સ્વામી વિવેકાનંદ કહી ગયા છે તેમ There are still greater dangers in regard to the Guru. There are many who, though immersed in ignorance, yet in the pride of their hearts, fancy they know everything and not only do not stop there, but offer to take others on their shoulders; and thus the blind leading the blind, both fall into the ditch (Bhakti Yoga) કેટલીક વખત અજ્ઞાન ગુરૂ કરવામા મોટો જોખમ છે કેટલાક અજ્ઞાન પુરૂષોએ કાંઈ જ્ઞાન મેળવેલું હોતુ નથી

પણ તે લોક મગરૂરીમા એમજ સમજે છે કે તેમને બધું જ્ઞાન થઇ ગયું છે એટલેથી નહીં અટકતા ખીજાઓને પોતાની ખાધ ઉપર એસાડી તેમને જવસાગર તેરવવાની તેઓ કાશીશ કરે છે અને આધળા આધળાને મેગતા હોય તેમ બંને ખાડામા પડે છે જેવી રીતે એક ઉપનિષદ્ધા કહેલું છે

अ विद्या या मन्त्रदे वर्तमाना स्वयंघोराः पण्डितश्चमन्यमाना ।
ज हन्यमाना परियन्ति मृदा अन्धेनैव नयमाना ययान्धाः ॥

એટલે અધકારમા રહેતા એવકુદો, પોતાના ગર્વમા, કાકટના જાનથી યુદ્ધાઇ જઇ એક આધળા માણસ ખીજા આધળા માણસને રંગો ફેખાડતો હોય તેમ ગોળ ગોળ આટા કર્યા કરે છે

કબીર સાહેબ પણ એવીજ સલાહ આપે છે —

પુરા સતગુરુ ના મીઠા, રહ્યા અધુરા શીષ,
સવા ગજ ટીકા પેહરકે, ઘર ઘર માગે ભીખ
પુરા હી સતગુરુ ખીના, પુરા શીષ ન હોય,
ગુરુ લોભી શીષ લાલચી, તાતે દુની દાઝ ન હોય
કચ્ચે સેતી મત મીલો, પકકે સેતી બ્યાન;
કચ્ચે સંતી જો મીલો, હો તન મન ધનકી હાન

મહિલાના કબી સાહેબે પણ કહ્યું છે કે—

અય પ્રીગાન અઝ યારે નાજીન્સ અય પ્રીગાન,
હમ નશીને નીક બુઈદ અય મીયાન
જ્ઞાન જલ્લીસ અદ્દાહુ ગરત આન નેક બજ,
કે બ પહેલુએ સઇદી બુઈ રૂજ
યારે બદ બાનત સીતાનદ અય સલીમ,
યારે બદ આરદ સુયે નારે હુલમ

એનો હીંદી તરબુમો નીચે મુજબ છે —

છેડ કુસગી સે તું ખ્યાર, સચ્ચા સંગી ખોજો યાર
જીને કીયા સતગુરુકા સગ, સત પુરુષકા પાયા રગ
જુઠે ગુરુકા જો સગ લાએ, નરક પડે બાર અતી દુખ પાએ.

નુરે રોશનમાં પણ એમજ લખ્યું છે:—

કાયમદીન ખલક કયા કરે, પકડા અધેકા સાથ,
પીર આપ ભુલે પડે, ચેલા કયું પાવે ખાટ *

કહેવાની જરૂર નથી કે માણસ ગમે તે જાતનો હોય તોપણ તે માલિકની કબજી કરનાર હોય તો તે મોટા પદે પોહોચે છે અને ગુરૂ થવાને લાયક ગણાય છે પ્રીતમદાસ નામના લગતે કહ્યું છે કે—

હરી લજન થકી છોટા હોય તે સૌથી મોટા થાય,
તનના તાપ ટળે, જન્મ મરણના સકટ સર્વે જાય—ટેક
શુકળનુ મૂળ જીવે શોધી, સજનો ધાતી ને પશુ શોધી,
થયા આપે ઇશ્વર અકોધી, હરી લજન થકી... ૧
જીવે વારિમકની વાત ખરી, જેણે દર્ભશાળામા દેહ ધરી,
જેણે સમ કોટી રામાયણ કરી, હરી લજન થકી . ૨
જીવે એકલશ્રગી હરણીના, વ્યાસ મુની વણ પરણીના,
જીવે સુત પુરાણી કોણ કરણીના, હરી લજન થકી ...૩
જીવે દાસી સુતથી શું હીણપણ, વળી પુન્ય પવિત્ર ચરિત્ર ધણું,
થયા નારદ મન ગોવિંદ તણું, હરી લજન થકી.....૪
જીવે માડવ્યની મેંડકી માતા, જીવે વશિષ્ઠ વેશ્યા વિક્ષાતા,
જીવે ચતુરાન્ન પક જ જાતા, હરી લજન થકી.... ..૫
જેમ મધ્યમ જળ ગગામા લળે, તેતો ગગા સરખુ થઈ ફળે,
જેમ પારસ સ્પર્શે લોહ ટળે, હરી લજન થકી ૬
એમ જાત લાત સઉની જાણી, હરિ લજે તે હરી સરખા પ્રાણી,
કહે પ્રીતમ ઓળખો એધાણી, હરી લજન થકી ૭

અર્થ— માલિકની બદગી કરવાથી ગમે તેવા નાદના હોય એટલે નીચ જાતના હોય તોપણ તે સઉથી મોટા—ઉંચા ગણાય છે માલિકની બદગીથી તેમના તનના (ત્રીવિધી) તાપ ગમે તેવા હોય તે ટળી જાય છે તથા તેમના જન્મ મરણના દુઃખ-સકટ સર્વ નાશ પામે છે શુકદેવજી મહાત્મનુ મૂળ આપણે જોવા જઈએ તો તે પોપટીમાથી પેદા થએલા હતા અને સજનો એ જાતનો કસાઈ હતો તોપણ માલિકની બદગી કરવાથી અને મોટા ગણાઈ ગયા છે. વારિમક રૂપી દર્ભની ઝુપડીમા બીચને ત્યા

અનાથ દુગ્ધમા જન્મ્યા હતા એના પુરૂષો રામાયણ જેવું પુસ્તક ગ્રંથ છે જેને આખું હીદુ આલમ માને છે એકલત્રગી રૂપી હગ્લીના પેટ પેદા થયા હતા અને વ્યાસજી મુની કુવારી માણ્યુ “મગ્ગા”ને મલ્ ગલી જવાથી પેદા થયા હતા તે ઉપરાંત મુનપુરાણી મહાત્મા લત્રી કુળની સ્ત્રી અને વૈસ્ય કુળના પુરૂષથી પેદા થયા હતા અને વ્યાસ મુનીના શિષ્ય હતા તેમણે પણ કરણી વડે રૂપીપણ્ય પ્રાપ્ત કર્યું છે નાગદંડ દામી શુત્ર હતા આથી હલકુ કુળ ખીજી કથુ હોમ શકે ? તોપણ તે પોતાના પૃથ્વ અને ચાન્દ્રથી વિષ્ણુ ભગવાનની મજા વાળા ગણાય છે માટે ઈંડી મેડી-દેડકામાંથી પેદા થએલા છે એટલે મેડકા પુત્ર કહેવાય છે અને રામચંદ્રના ગુરુ વારિદ રૂપી ગુણિદા-વેસ્યાના પેટથી પેદા થવાથી વેસ્યાપુત્ર ગણાય છે, અને છાત્ર કમળામાંથી અધર પેદા થતા છે તોપણ માનીકની મહુમાનીથી પોતાની કન્યાના લીધે મોટા ગજાઈ ગયા છે જેમ ગ્ના ઉપરનું રહેતું પાણી ગગાઈમા ભળી ગયાના પાણી જેવું પરિત થઈ ગય છે અને ચોટ પાસને અરવાથી પાગસ થઈને ઉભુ રહે છે એજ પ્રમાણે માલીકની હમેરાની ગયાથી નાના હોય તે મોટા થઈ ગય છે ઉપર જેટલા કહયા તે સકિની ગ્નત ભાત મહિ કાદના ગાણુમા આવી નહેડી છે પણ હરીને જે કાઈ ભજે છે તેજ હરીના ખાસ લાન છે પ્રાનમ કરે છે કે જે ભાષ્યો, આ મતાવેલા દાખનાઓ ઉપરથી ને જોઈ સઝાય છે

હવે કોઈ રૂઝા પુરૂષો કે દરેક કોમનાએ પોતાની / કોમના રાખસને ગુરુ રૂઝો કે ખીજી કોમના માણસને તે ગુરુ કરી શકે / તેનો જનામ એ છે / જન જેની પાનથી મળે તેની પામે લેવામા કાઈ વાધા નથી દુનીયાની એટલે નિશાળમા ચોપડીઓનું જાન આપણે હીદુ મુસલમાન, ઇંગ્લેન્ડ કોળી ખી પાનથી નેતા અચઢાતા નથી તો ખુદા જાન લેવામા શું વાધા છે / મોરામાઈ જે મોટા ત્રી દૃષ્ટુના ભકતાણી થઈ ગયા છે તેમના ગુરુ ગોપીલાસ ચમાર ભત્તીના હતા નાનનો ઇમ્પોલ (monopol) કોઈ એકજ કોમે લીધા છે એમ રૂપી શકાય નહી

ભાત ભાત ન પુછે કોઈ, હરકો ભજે સો હરકો હોય

~

*

*

*

ભાત ન પુછીએ સતકી, પુછ લીજીએ જ્ઞાન,
મુલ કશે નલવારકા, પડા રહેને દો મ્યાન

મનુ મહાત્મા કથન કરે છે કે સર્વોત્તમ સદગુણુ સિદ્ધાન્ત એક
અઢાળ પાસેથી પણ પ્રહણ કરવાનું છે

મહિલાના રૂમી સાહેબાં મસ્તવીમા લખે છે કે —

મદે હાજી હુમરહે હાજી તલબ,
ખાહ હીંદ ઓ ખાહ તુર્ક ઓ ખાહ અરબ
મિનગર અદર નકશ ઓ અદર રંગે ઉ,
મિનગર અદર અજમ ઓ દર આહુ ગે ઉ
અથ ખસા હીન્દ વ તુર્ક હુમ ઝખાન,
અથ ખસા હુ તર્ક ચુ ખીગાનેગાન

એટલે કે જો તારે હજ પઢવા જવાનો વિચાર હોય તો જે હજ
પઢી આઓ હોય તેની સગત પકડ ને તેની સાથે જા, પછી તે હીંદ
હોય કે તુર્ક હોય કે અરબ હોય મતલબ કે જે માણસને ખુદાના દીદાર
થયા હોય પછી તે ગમે તે મુલકનો હોય તે માણસનો સગ અથવા તે
માણસને ગુરૂ કરવાથી ખુદાઈ જાન મળે છે તેનો રૂપ, રંગ ને ચહેરો તારું
જોવાનો નથી તેની શ્રધા ને તેનો ધરાદો તારે જોવાનો છે વજ્યા તુર્કો
(મુસલમાનો) છે જે હીંદુઓ સાથે ભાઈ ભાઈઓની માફક છે અને કેટલાક
તુર્કો એવા છે જે પોત પોતામા ખીગાનાઓની ધલાયદાઓની માફક રહે છે

† એ મસ્તવીના કર્તા રૂમી સાહેબ ઇ સ ૧૨૭૩ મા ગુજરી ગયા
ત્યારે એમના મરણ વખતે યહુદીઓ અને ખ્રીસ્તીઓ હાજર હતા It is
very gratifying to note that at the death of Jalal
his mourners were of all creeds A Christian was
asked why he wept over a Muslim grave, and he
replied "We esteem him as the Moses, the David,
the Jesus of our time, and we are his disciples,
his adherents" (The Persian Mystics, By F Hadland
Davis)

અર્થ— તેમની કબર આમળ એક ખ્રીસ્તી રડતો હતો તેને
કાંઈએ પુછ્યું કે મુસલમાનની કબર ઉપર તું શું કામ રડે છે ? ત્યારે તેણે
જવાબ દીધો કે હમે એમને આ વખતના મુસા અ. દાઉદ અ., ઇસા અ.
ગાળીયે છીયે અને હમે એમના સેવક—પએરવ છીએ

નુરે રોશનના કર્તા પણ મઉલાના કમી સર્વે માફક કહી ગયાછે —

કાયમદીન, હરી મતા કીસી કે બાપકી નહી ભાન,
જીસે પાવે વો દાસ હરીકા પીછાન.

કાયમદીન, હી દુ, મુસલમાન જે બરણમે હરીજન હોવે બાન,
જો કેઇ હરકુ ઓઝખાવે વો સતગુર પીછાન

કાયમદીન, કેતેક નીચ જાતને હરી ઓઝખા હોવે ભાન,
વોહી સતગુર કર કુંચી લે માન

એટલે કે ગુર કરવામા જોવાનુ છે તે એજ છે કે ગુર સપણું દરજ્જે પોહોચેલો છે કે નહી તેની ન્યાત જાત જોવાની નથી જેણે નિરજન, નિરાકારના દર્શન કરેલા હેય અને જીગને કરાવી શકે તેને ખરો સતગુર જાણવો.

હવે નિરજન નિરાકારના દર્શન કેવી રીતે થાય છે, અને હી દુ શાસ્ત્રમા અને પારસી અને મુસલમાની ધર્મ કીનામોમા એ વિશે શું લખેલું છે તે જોઈએ.

નિરજન નિરાકાર

નિરજનનો અર્થ એ છે કે જેને કાંઈ પણ પ્રકારનુ લેપન નથી જે ત્રણ ગુણો, રાજસ, તમમ, અને સત્વ છે, એ ત્રણે ગુણોની ઉપર હોવુ એટલે નિરજન હોવુ અનત, નિત્ય, અવિકારી, તથા સર્વમય સત્ છે, તેને તત્ કહે છે તેમાથી સઉની પેદાએશ થાય છે તથા તેમા સર્વનો લય (વિસાલ) થાય છે તે એકજ (વાહેદ) છે, અદ્વિતીય (લા શરીક) છે. હી દુ ધર્મનો આ મૂળ સિધ્ધત છે.

ઇસલામમા પણ એજ સિધ્ધાત છે અને નુરે રોશનના કર્તાએ એ બે શબ્દજ વાપરેલા છે —

લીખું નામ ઉસકે સિકાતી સહી—નિરજન નિરાકાર અલખ હય વોહી

હઝરત ખડમીયા ચીશ્તી નામના એક મહાત્મા થઇ ગયા છે જે એક લજનમા કહે છે કે —

અ જન એસો આજીએ રે, જામે નિરજન સુજે રે

એટલે આખમા એવુ અ જન આજવુ જોઇએ કે જેથી નિરજન સુજે નિરાકારનો અર્થ આકાર વગરનો છે એટલે ખુદાને આકાર નથી

હીંદુભાઈઓ આ નિરાકાર સર્વમય તત્ત્વને કાંઈ વાર નિર્ગુણ બ્રહ્મ અથવા નિરૂપાધિક બ્રહ્મ કહે છે પણ જ્યારે ખુદાએ અઘ્તી-મખલૂક પેદા કરી તે જ્યાંથી વાતચીત કરતા હોય ત્યારે ખુદાને સગુણ બ્રહ્મ—એટલે સર્વિદ સહિત પરમેશ્વર કહે છે, એટલે કે ખુદા સાકાર છે એમ કહે છે છતાં વેદાત મુજબ પણ જ્યાંસુધી નિરંજન નિગકારના દર્શન થતા નથી ત્યાંસુધી હીંદુ મત પ્રમાણે માણસ જન્મ મરણના ફેરામાંથી ટળે નથી, એટલે કે કમાણીયને પુગેલો ગણતો નથી

હીંદુ યોગ શાસ્ત્ર

યોગનો અર્થ ખુદાની સાથે જોડાણ અથવા મેળાપ થાય છે અગ્રીમા તેને વસ્ત્ર કહે છે

હીંદુ શાસ્ત્ર મુજબ મુખ્ય ચાર યોગ છે જેને કર્મયોગ, ગજયોગ, ભક્તિયોગ અને જ્ઞાનયોગ કહે છે

કર્મયોગ ટુકમા કહીયે તો શ્રી કૃષ્ણે અગ્નિનને નીચે કહેલી સ્ત્રીઓમાં બતાવેલો છે

સતત કાર્ય કર્મ સમાચર

અમ-કો હ્યા ચરન્કર્મપરમાપ્નોતિ પુરુષ

એટલે તુ કળની કામનાથી રહિત થઈ સર્વદા અવગ્ય દરવા યોગ્ય નિત્ય નૈમિત્તિક ક્રમને સારી રીતે કર આ રીતે કળનારે પુરુષ કળની કામનાથી રહિત થઈ કર્મને કળતો જતા મોહનેજ પ્રાપ્ત થાય છે અર્થાત

સ સાગ્સુ સરસો ગ્હે ને મન મારી પાસ,

સ સારમ લેપાય નહિ, તે જાણુ મારો દામ

ગજયોગમાં યમ, નિયમ આસન અને પ્રાણાયામ એ ચારેને સિધ્ધ કરી, પ્રત્યાહાર પ્રાપ્ત કરી, ધારણા 'યન અને સમાધિ એ ત્રણેનું સયમ કરી, અબ્યામી આત્મજ્ઞાન મેળવે છે

આ યોગ પણ જો નિ'કામ કરે તો કર્મયોગજ લેખાય

ય : પાય પ્રકાગ્ના છે —૧ અહિ સ્થા, મન, વાણી, સરીકે કરી ત્રાઈ પણ પ્રાણીની ધાત ના કરવી અથવા પીડા ન આપવી, ૨ સત્યા મન અથવા વાણીને સમાન રાખના (સદાકત-હઝ) ૩ અસ્તેય, મન, વાણી અને કર્મ વડે પરદ્રવ્યમાં જે નિ'ગ્રહ છે તે (દયાનન) ૪ બ્રહ્મચર્ય ૫ અપરિગ્રહ, ગ્રહયોગે નહીંયા વિનાની અવસ્થાઓ સાથે આઠે પ્રકારના મેથુનનો ત્યાગ કરવો

નિયમ, પાંચ પ્રકારના છે ૧ શૌચ (પાકીઝગી) ૨ સતોષ, (કિનાઅત-સચુરી) ૩ તપ (તકવા, ઝહોદ, મુગ્મહેદા) ૪ ન્યાયાય ૫ ઇશ્વર પ્રણિધાન (રયાઝન, ઇઆદન)

આમન-(કયામ) સારીરની એવી એક જોયી શરીરને સ્થિતતા અને મનને સુખ પ્રાપ્ત થાય છે તે ' આસન કહેવાય છે .

પ્રાણાયામ-(હાસ દમ) આનારહયામની ગળિ ઝોઢી કરી પ્રાણને ગેરવો તે

પ્રત્યાહાર-(નદસપર કાલુ) વિષય માનથી ઇન્દ્રિયોને પાછી હટાવી ચિતમાજ સમાવવા દેવી અથવા તેમના અયોગ્ય અહાર અધ કરી ચિતને આધિન કરવી

ધ્યાનશા-(મુગ્મહેદા) પ્રત્યાહાર થયા પછી ચિતને સ્થિર આધી દેવું અથવા એકાગ્ર કરવું

ધ્યાન-(મુરાહદા) ન્યાયે ચિતરૂતિનો અખડ પ્રવાહ ચાલે જેની ધારણા કરી હોય તેનાજ નવરૂપનો પ્રવાહ માત્ર ચિતમા વહે તે

સમાધિ-(મુરાહદા, હાફતનુ મુકામ) સકલ વિકલ્પોથી નહિત થઈ જે વસ્તુ જાણવાની છે તે વસ્તુના સ્વરૂપને મન પામે છે તે હાલત

Asthang Yoga or Raj-Yoga is Karma-Yoga if practised without attachment It leads to communion through meditation and concentration (Gospel of Sri Ramkrishna, P 228)

ભક્તિયોગથી-ભક્તજનો ભોલિક પ્રયોજનની ઇચ્છા નહી કરતા અત્યંત પ્રીતિ પૂર્વક પરમવસ્તુજ લજ્જન કરી પરમવસ્તુને પ્રાપ્ત થાય છે શ્રી રામકૃષ્ણ પરમહંસ કહી ગયા છે કે આ યુગમા ભક્તિ યોગજ યુગ ધર્મ છે

Bhakti Yoga is communion by means of love, devotion and self surrender It is specially adapted to this age This is the Law for the present age .. It is, in this age, the shortest cut leading to God, (Ibid P 228)

જ્ઞાનયોગ-આ યોગ વડે આ જમન અસત્ય છે અને હકત નિર-

જન નિરાકાર સત્ય છે એ જ્ઞાન મેળવવા સારૂ દરેક અનુભવ અને દુનીયાની દરેક ચીજ ખોટી છે એમ “નેતી” “નેતી માનતો, અભ્યાસી આમળ વધે છે

This is communion with God by means of *Gnana* (Knowledge in its highest sense). The Gnani's object is to realise *Brahma*, the *Absolute*. He says, ‘Not this, ‘Not this’ and thus leaves out of account one unreal thing after another until he gets to a point where all discrimination between the Real God and the unreal ceases, and the Absolute realised in *Samadhi*. This is exceedingly difficult in this age (Ibid P. 229)

એટલે કે આ ચારે રત્ને ખુદાના દર્શન થાય છે પણ ભકિત યોગ સાથી સરળ રસતો છે

હવે પારસી ભાષાઓના મજહબમા શું છે જોઈએ એ મજહબ ભકિત યોગજ છે એનો પાયો ફક્ત ત્રણ શબ્દો ઉપરજ છે, હુમત એટલે નેક વિચાર, હુખત એટલે નેક સખુનો અને હુવરસ્ત એટલે નેક કર્મ પેગંબર સાહેબ જરથુસ્ત કહે છે કે —

ચેવાઓ મજદા અહુરા,

પયરી-જસાઈ વોહુ મન ઘહા (યજશને હા ૨૮-ફકરો ૨)

એટલે, ઓ માહજાની સાહેબ ! ભલા મનની મારફતે તારી નજદીક હુ પોહોચુ

પયરિ ગએથે કમાવતો વહુમે,

મજદા ગરોળીશ સ્તૂતામ (હા ૩૪ ફકરો ૨)

—તારા લાયકની બદગીની મારફતે તથા તારી કીર્તિ ગાનારાઓના ધુસ્વરી ગાયનોની મારફતે અયે અહુરમઝદ ! હુ તારી નજદીક પોહોચુ

શ્વાવાસ મજદા વ ઘહો ઉશ અશ્વા મન ઘહો (હા ૪૮-ફકરો ૩)

—અય અહુરમઝદ, ભલા મનની અકકલથી કાષળી શખસ તારી નજદીકનો થઈ શકે

એની નીચેના ચોથા ફકરાનો અર્થ એ છે જે જે કાષ, પોતના

ધિચારને નેક તથા પાક ગમે છે તે પોતે વચનથી તથા કામથી દીનને
પણ પાક ગમે છે અને તેનું છેવટ, અય અદુરમઝદ, ખુશી ગીને તારી
અકકલમા હોય છે

મત્ વાઓ પદાઇશ મા ફસ્તા ઇજવાઓ,

પધરિ-જસાઇ મજદા ઉસ્તાનજસ્તો,

અત વાઓ અપા અરે દ્રખાયા નેમંધહા,

અત વાઓ વંધહે ઉશ મન ઘહો હુનરેતા તા. (હા ૫૦-૯)

=મારા દિલના ઉમરાના કવિતાગ્રંથી માયનો, જે પુગ્તી રીતે જણા
યલા છે તે સાથે આજેજની રીતે જાને હાથ ઉચા ધરીને અય અદુર
મઝદ ! તુને હું પોહોચુ રાસ્તીની મારફતે તથા કિયાની ભેટ સાથેની
બદગીની મારફતે તથા નેક મનની ખુશીની મારફતે, અય અદુરમઝદ ! હું
ખચીત, જરૂર તને પોહોચુ

આવે ગેઉષા હેન્યન્ટુ, ચોઇ,

વે વ્યઓથનાઇશ સારેન્તો, અહુરે અપા હિજવા

ઉખાઇશ વંધહેઉશ મન ઘહો, યઓવામ તૂ પોઉરેયો,

મજદા ફદક્તા અહી (હા ૫૧-૩)

=જેઓ પોતાના કામોથી, અશોષથી, જાપાનથી તથા ખગ અત કઝ-
બુથી કાંધેલી બદગીથી, અય અદુરમઝદ ! તને સરદાર તરીકે મણે છે,
તથા જેઓનો અય અદુરમઝદ ! સાથી પહેલો રાહનુમા તું છે તેઓ
પોતાની કાંતિને લીધે આખરે તારામાં તારી સાથે મળી જશે.

હવે કુરાન શરીફમા યુ કહ્યું છે તે જોઇયે

જેવી રીતે શ્રીકૃષ્ણે કહ્યું છે કે જે માણસ જે રહેતો મને શોધે છે
તેને હું મળું છું તેવીજ રીતે કુરાન શરીફમા પણ કહ્યું છે કે —

ઇન્નક લાઝીના હાદુ વનનસારા વસ સાળીયુના મન આમના
બિલાહે વક્ત યઓમિત્ત આખેરે વ અમેલુસ-સાલેહાતે ફ લહુમ
અજરુહુમ ઇન્દા રખેહિમ વ લા ખૌપુન અલચહિમ વ લા હુમ
યહુ ઝનુન !

અર્થ—એક માણસ મુસલમાન હોય કે યાહુદી હોય, કે ખ્રીસ્તી

૧ કુરાન શરીફ સુરતુલ, બકર, આયત ૬૩

હોય કે સેબીયન હોય, પણ તે જો ખુદાને માનનારો હશે અને કયામતનો વિચાર કરતો હશે અને સારા કામો કરતો હશે, તો તેને તેનો બદલો હું આપીશ.

વળી સુરતુલ નહલ ની ૩૧ મી આયતમા છે કે “ અને ખરેખર હમે દરેક ઉમ્મતમા (અનુયાયીઓ=Followers)મા એક પેગમ્બર મોકલ્યો છે (એમ કહેવાને) કે તમે ખુદાની બદલી કરો અને શેતાનથી દુર રહો.

હવે ઇસ્લામ એટલે શુ તે બતાવીશુ તેનો અર્થ ખુદાની મગ્જને આધીન થઈ, ખુદા અથવા “હક શુ છે તે શોધી કાઢવું યૂમેનૂના બિલ ગયબ એટલે કે જે અપહ્ણી આ શરીરની આખોએ ખુદા દેખાતો નથી તે ખુદાને શોધી કાઢવો તે કયા છે ? વ ર્ફા અને સે કુમ આપણી પોતાની અદર તે શોધી કવી રી. કદાય ?

વક્ષીઝીના જાહેદુ ફીના ૩૧ હદી=યસ હુમ સુબુહના= જે લોકો મને શોધવાની કોળીશ કરે છે તેને મારા રત્ના ઉપર હું ગરજ દો. હું

હવે તે શોધવાને સાડ શુ રસ્તો છે તે જ્ઞેત્યે

શરીયત-તરીકત-હકીકત-મારફત.

ખુદા અથવા હક શુ છે તે શોધનાર મુસાકરને સાલિક કહે છે મુસાફરીની શરૂઆતનું ઇસ્લામનું પહેલું પગથીયું તે શરીઅત છે માધારણ બોલોમા કહીયે તો ઇસ્લામના પાચ રૂકન એટલે થાયલા છે તે પાચ સિંધાન ઉપર બરાબર અમલ કરવો તે શરીઅતના પાચદ થયુ છે તે અરકાનો નીચે મુજબ છે —

૧ કલમો—ખુદા એક છે અને હક્રગત મોહમ્મદ તેના પેગમ્બર અને બદા છ એવું ખરા અત કગ્જુથી માનવું ખુદા અવિત્ય સગ્જ નહાર, મર્વા શક્તિમાન છે, સર્વ વ્યાપક અને સર્વોપરી છે અને હક્રગત મોહમ્મદ અગ્હક છે, એવું ખરા અત કગ્જુથી યકીન રાખવું

૨ નમાઝ—રાત દિવસ મળી પાચ વખત નમાઝ પઢવાનો હુકમ છે, તે બગબગ પઢવી

૩ રોઝા—ખાસ કરી માણસનું મન અહી તબી નવી ભટકે તે સાડ એક માસ રમઝાનમા, રોઝા રાખવાનો હુકમ છે આ માસમા કુરાન ગરીક ઉતર્યું હતું

૪ ઝકાત—પોતાની પુછનો ખાસ ભાગ ઝકાત તરીકે કાઢી તે

પૈસા મરીમોને મદદ કરવામા, નિરાધારોની તમીઓ પુરી પાડવામા અને બીજા એવાજ ધર્મોદા કામો કરવામા કુળ શરીરમા ફરમાવ્યુ છે.

ચતુર્થ—જે મુસલમાન ઉમર લાયક હોય, પૈન ટકે સુખી હોય શરીરે તદુરત હોય, અને પોતાની હજ દરમીયાન પોતાના કુટુંબના બરણ પોપણ માટે જોગવાઈ કરીશકે એમ હોય તેને મકકે હજ કરવા જવું.

એ પાંચ હુકમો છત્તામના બરાબર બનવા એટલે શરીરતનુ પહેલુ પગથીયુ ચડયા કહેવાય એમા આટલુ ધ્યાન રાખવાનુ છે કે ખુદા સર્વ વ્યાપક (બધે હાજર નાજર) છે એમ મોઢે કબુલ કરવુ એ એક વાત છે અને ખુદા સર્વ વ્યાપક છે એમ હમેશા દાવથી માની અને તેવો અનુભવ કરી ખરાબ કામ કરના અટકવુ એ બીજી વાત છે. કેલેમાનો ખરા અર્થ ત્યારેજ કરેલો ગણાય કે જ્યારે ખુદાને આપણા સામે હાજર ગણી હમેગા પાપથી બચેલા ગણીયે.

બીજી પગથીયુ તે તરીકેત છે એમા માણસ આમાયે ઢાની એટલે કે જે કામથી તેને ડહાના તાકત (ચેતન્ય) મળે તે કામો કરવા તાર કરે છે એમા તકવાની-પરેજગીની બહુજ જરૂર છે મનમાથી કામ, ક્રોધ, બેદમ, વસવસા જેવા બરા વિષયો નીકળી જવા જોઈય.

ત્રીજી પગથીયુ તે કેટલાકો મુજબ હકીકત છે અને કેટલાકો મુજબ મારેફત છે આમા માણસની હકીકત એક ઓ માસના બાળકના જેવી હોય છે એટલે કે જેવી તરેહ બાળક કાદને પણ પોતાનો દોસ્ત કે દુશમન સમજવુ નથી, ક્રોધ ઉપર ગુસ્સો કે દસદ જુગઝ રાખી શકવુ નથી, તેવી તરેહ આ મઝીલે પુગલા માણસના ગળાની કચ્છી હોય છે કાદને તે બલો બુડો સમજતો નથી.

ચોથુ પગથીયુ તે આરેફત છે આમા ખુદાનુ જ્ઞાન થાય છે અથવા ખુદા સાથે વચ્ચ થઈ જાય છે. રોબ ફરીદુદીન અત્તારની “તઝકેરા તુલ અવલીયામા” ૧૯૩ મે પાને લખેનુ છે કે “ ખુદાકા આશીક ઇશક કી વઠંદમે મિન્દે ખુદાકી ચકત પા જના હય અરસાહ કે બન્દે અયસે બી હે કે અગર એક દમ ઉન્ન મહેબુમ હો જાય તો ઉસકી પરસ્તિશ ન કરે પાની મહબુમ હોનેકી જરૂર નામુદ હો જાને હયે ઔર નામુદ હો જાનેકી હાલત મે ફખાફત હયુ કરી શકતે હયે.”

૧ ના ઝપીઆની પુલ ઉપર માર મહીને અઢી ઝપીઆ ખેરાત માટે આપવાને હુકમ છે

આ હુલતમાં બંદો અને પેદાનો કરનાર બન્ને એક ચંદ્ર બન્ય છે એ પગથીયાને ચાર ધામ (મજિલ) અથવા રોશન કહીયે તો ચાલે તેના નામ નાસૂત, મલકૂત, જબરૂત, લાહૂત છે

જ્યારે ખુદાઈ રાહનો મુસાફર શરીઅતમાં કાયમ થાય છે, એટલે બગઅર શરીઅતના કાનૂનો પાળે છે ત્યારે તે પહેલી મઝીલ નાસૂતની છે તે તેણે પસાર કરી કહેવાય છે પછી જ્યારે તરીકતમાં બગઅર કાયમ થાય છે ત્યારે મલકૂતની મઝીલે પોહોચેલો કહેવાય છે જ્યારે હકીકતમાં કાયમ થાય છે ત્યારે જબરૂતની મઝીલ પસાર કરી એમ કહેવાય છે જ્યારે ચોથી અથવા લાહૂતની મઝીલે પોહોચે ત્યારે તેની સકર પુરી થઈ એમ કહેવાય છે^૧

નુરે રોશનમાં ચાર મજિલ કેવી રીતે સમજાવી છે.

હવે નુરે રોશનમાં શરીઅન, તરીકત, હકીકત, મારેફત કેવી રીતે સમજાવી છે તે ઉપર નજર નાખીએ એના કર્તાએ આગ હદીસના વાક્યો લઈ દરેક વાક્યમાં સફરનું એક એક પગથીયું સમાયલું છે એમ સમજાવ્યું છે

૧ અસ-શરીઅતો અફવાલી=પયગમ્બર સાહેબ ફગાવે છે કે માન .

કોલો, હુ જે કહું છું તે, શરીઅત છે

૨ અત-તરીકતો અફવાલી=માગ કામો એ તરીકત છે

૩ અલ-હકીકતો અફવાલી=હુ જે હાલમાં ગુહુ છું તે હકીકત છે

૪ વલ-મારેફતો રાસુલ મઆલી=મારો દરજો તે મારેફત છે

સાધારણ માણસો એ સારી રીતે સમજી શકે કરી માણસ જાતને દુધની સાથે સરખાવી ખુદાને ઘી ની ઉપમાં આપી છે નુરે રોશનના કર્તા કહે છે કે જેમ દુધમાં ઘી રહેલું છે તેમ માણસમાં ખુદા રહેલો છે, હવે જેમ દુધને ગરમ કર્યા મીવાય ઉપર મલાઈ નરી આવતી નથી તેમ માણસને ખુદાઈ પ્રેમની આગ લાગતી નથી ત્યાં સુધી શરીઅતમાં ને કાયમ થતો નથી માણસને કોઈ કડવું બોલે તો તેણે તેને મીઠું સમજી સહન કરવું, અને બધા ઘટમાં ખુદા વસે છે એમ સમજવું તે સારીયત

૧ નાસૂત તે humanity મલકૂત તે Invisible, contemplative, or intelligent world, the heavenly court, the hall of angels જબરૂત તે highest or empyreal heaven અને લાહૂત તે Divinity કહેવાય છે

જો ચહાવે શરીઅતકા ધર, કહા કીસકા ચીંત ન મર,
સળકે ઘટમે પીયુ પીછાન, બુડા ભદ્રા કીસે મન માન
ઇતને અમલ રહેવે જળ, સહી શરીઅત ઉમકી તળ,
શાહ કાયમુદ્દીન ચીરતી કહે સો માન, સળ ઘટ અણાહુ નખી
પીછાન.

આરી તરેહ કરવાથીજ નામૂત મુકામ નીધ્ય ચએતુ. કહેવાય છે
હવે સાધારણ રીતે દરેક માણસ ઇચ્છે છે કે તે પોતે શરીઅત મુજબ
જીવે તો ગુનરે પણ જ્યારે તે કાગીશ કરવા જાય છે ત્યારે ધણીવાર દુની-
યાના લોભ, લાલચ, વહેમ વસવસાને લીધે તેના સાગ વિચારો પાર પડતા
નથી તેથી મનને પાક કરવા સાર અને મનને એક દાર રાખવા સાર
સતગુરુ - પીરની જગર પડે છે એટલે ગુરુ જે રાહ દેખાડે તે મુજબ
મુશાહેદો કરવાથી ખુદા તરફ ધ્યાન લાગે છે

નફસાનીઅત કુ ડાલો માર, મન પવન કુ લા તુ ઠાર,
વહેમ ગેર તુ દુર કર, હકકી તરફ રજુ પકડ
'મુરશીદ રાહ બતાવે જયુ, ઇસ તરેહ મુશાહેદા કર તુ,
ચદ્ર પર જયુ ધ્યાન ચકોર, ઇસ તરેહ તુ સુરતા જોડ
એસી સુરતા જળ તું લગાવે, તળ આપકુ તુ બુલ બાવે

આ હાલને શરીઅતમા કાયમ થવાય ત્યારે નામૂતની મજિલ પુરી
કરેલી ગણાય અથવા દુધ જેમ પ્રેમની આગ ખાય છે અને તેની ઉપર
મક્કાઇ તરી આવે છે, તે હાલતે માણસથી પહોંચાય ત્યારે તેની શરીઅત
કાયમ થાય

હવે એવા દુધમા દહી નાખે કે દુધની હાલત બદલાઈ જાય છે.
એટલે દુધ પણ બદલાઇને દહી થાય છે દુકામા આપણા ઘટમા જે ચોર
જેવા કે લોભ, લાલચ, વહેમ, વસવસો તે બધાને ઘટમાંથી કાઢી ખુદાનું
નામ અને ખુદાઇ વિચારો ઘટમા દહીં રૂપે નાખવા

ચોર સળ તેરે ઘટસે કાઢ, પ્રેમ ખરછી સે ઉનકુ માર,
આવે તુજમે વહેમ સો માર, જળ આવે તળ ઠેલ ઠેલ કાઢ
સાઇ ખીના ઘટ રહે જો ખાલી, તુજ સે જય લાલનકી લાલી,
ગેર ઘટસે જાવે જળ દુર, તળ દીલ તેરા હોવે હજુર
હજુર દીલસો જીસકા હે, મુકામ તરીકત પોહોચા વે.

જેના દીલમાં ખુદા સીવાય કંઈ બીજાને ખ્યાલ આવતો નથી તે તરીકે પોહોચેલો કહેવાય છે આ મઝિલનું નામ મલકૂત છે. નાનકડા મુકામમાં જે સુરતની દોર લગાડવામાં આવે છે તે આ મુકામમાં ધણી સજ્જા થાય છે અને દીલ થાણુ સાફ થાય છે આ મુકામની નીશાની -

ઘટસે તેરે મીઠે કડવાસ, રોમ રોમ ઉસકી આયે મીઠાશ,
મલકૂત મુકામકી ખાસીયત પીછાન, કેફ જોરસે આવે માન

આ મુકામ પગીની રાહ બહુ ખારીક છે એટલે આ મુકામમાં સીદ થવું જોઈયે

મલકૂત મુકામે જો કોઈ જાય, સો કુછ આગે રૂતખા પાય,

મલકૂત મુકામ મે જો જા મીલે, ઉસકુ આગે ઇરફાન ખુલે

દુધ દહીની હાલતે પુગ્યુ, એટલે મલકૂત મુકામની સફર પુરી થઈ
હવે દહીની હાલત પણુ જતી ગઈને માખણુ થાય છે તેવી તરેહ માણુસ પોતાનું ‘ હુ પણુ ’ તદ્દન ખુલે છે ત્યારે “ હકીકતે ” પુગ્યો એમ મણાય છે

હકીકત મુકામકી રહેણી દેખ, જેમા છ મહીનેકા ખાલેક,

ના તો વો કીસીકુ પીછાને, ના કીસીકુ ભુડા લગા જાને

જો પોહોચ્યા હકીકત કે ઘર, ગયા ઉસમે સે ખોફ, ખતર

ખુદી ખો ઓર ખેખુદ હો, હકીકત ઉસકા નામ હે સો,

ખુદી જો જીસમે સે ગઈ, ઓઈ હકીકત કુ પોહોચ્યા સહી

જ્યારે માણુસ આ હાલતે પોહોચે છે ત્યારે તેને રૂહો નજરે પડે છે અને તેનામાં ધણી શકતીઓ આવે છે તે પોતાની સુરત લગાડી સાતે આસમાન નુધીની ખગડ કહી શકે છે એ મુકામને જખરતનું મુકામ કહે છે ધણુક મીઠ્ઠા પુરપો આથી આગળ વધના નથી કારણકે આ મુકામે પોહોચવાથી માણુસમાં એટલી બધી શક્તી આવે છે કે જેની રીને સાધારણ માણુસ દુનીયાના એશ આગમમાં લપટાઈ ગઈ છે તેની ગીતે આ મઝિલે પોહોચેલા માણુસને દુનીયામાં અજમન, કરામન, ચક્ષાવવાનો બહુ શોખ થાય છે યોગીઓની જે શક્તીઓ છે તે એટલે સુધી કે દવામાં હિંદુ, એક જગાએ બેમી હજારો ટાસ દર માણુસ ગહેતો હોય તેની પાન ફક્ત વિચાર કરી પોતાની મગ્ગ મુજબ કામ કરાવવું, અથવા તે શું કરે છે તે જોવું એ શક્તી બધી આ વાતે પુગવાથી મજે છે પણ આ ધામ ખુદાના દર્શન થના નથી તેને અગ આગળ વધવાની જરૂર છે.

જખરૂત મુકામકી મજાહ ન આખ, હક દીદારમે ઇશક ગખ

હક દીદાર અથવા ખુદાના દર્શન મારેફતમા થાય છે એટલે જેવી રીતે માખણ અને ઘીની વચ્ચે જેજ ખગરૂ અથવા ઊસનું પાણી રહે છે તે પાણી ત્યારે જગી જાય છે ત્યારે માખણનું ઘી થાય છે તેવી તરેહ જખરૂત મુકામે માણસમા જેજ અહકાર (Ego)નું ટપકુ રહે છે તે આ મુકામમા જગી જાય છે શાહ કાયમુદીન બાવા દમેશા “ઐન” અને ‘ગૈન’નો દાખલો-મીસાલ આપી સમજાવે છે કે જનનેનો આકાર સરખો છે પણ “ ગૈન ” ઉપર એક ટપકુ (ખારીક નુકતો) રહે છે તેને કીધે તે “ ઐન ” (એક થઇ ગએલો) ગણાતો નથી તેટલો નુકતો જો દુર થાય, એટલે કે માણસમાથી તે અહકાર કી પડદો દુર થાય તો પછી ખુદાની આતમા તે મગી જાય છે નરસીહ મેહતા પણ કહી ગયા છે —

તરણા એથે ડુગર રહે, એવો ઉખાણો મરવે કહે,
તરણુ તે જીવનો અહકાર, તે પાછળ રહ્યો કીરતાર

એટલે મારેફતનું જ્ઞાન ક્યારે થયલું કહેવાય કે અધીજ જગાએ તે અદલાહ અથવા ખુદાનેજ જોતો તેમા વાસિલ થઇ જાય

નજર તેરી જો આવે સખ, યુ જાન સખ હેગા રખ
આસમાન, જમીન, કંધુ મત દેખ, દેખે કોન જો હુવા એક,
“તે” “તા” “હુ” અખ કર તુ દર, હો એકાએક નુર દર નુ.
દુધ ગયા જખ ઘી હુવા જાન, ખુદી ગઇ તખ રહા રહેમાન,
આઠા તુજે ઘાકા દીયા, મુકામ મારેફતકા પુરા કીયા
જયુ દુધ, દહી, મરકા, ઐઝ ઘી, યુ શરીયત, તરીકત,
હકીકત મારેફત મીસાલ દી

આ મુકામે ધણાજ થોડા પહેચી ગકે છે કાગ્યુક—

હજમ હુવા જીસે એ તુર બાબ, મોઇ સાલીક રહા સાબ,
વો બાહેર બીનર હે હુશીયાર, જીધર દેખે ઉધર નુર દીદાર,
મુકામ લાહૂત હુવા હાસીલ સોહી પુરા હુવા કામીલ.
પડદા ખુદી પછેકા ઉઠ ગયા, જાત અહાહમે મીલ રહા,
જાત ઐર જાન કીર કીસકુ કહેવે, લાહૂતમે દોનું એક હો
રહેવે

પીર કાયમુદીન બાવાએ દુધ, દહી, માખણ અને ઘી નો દાખલો
 આપી માણસને આ ખુદાઈ રમતાની સફર સમજાવી છે એ પીર સાહેબના
 ભકતોમા પહેલે રથાને અભરામ બાવા નામના ભરૂચ તાલુકાના એક પરી
 યેજ ગામના બહોરા હતા તેઓ ભણેલા નહોતા તો પણ તેમણે પોતાને
 પ્રત્યક્ષ થયેલો અનુભવ એવાજ બોલોમા નીચેના ભજનમા વર્ણવ્યો છે
 મારા ઘટમા વલોણુ વાગે, તેની ધુન ગગનમા ગાજેરે ટેક
 ગોળીનો ઘડનારે ઘટમા, માહે રવઈયે ફરતોરે,
 ગુરૂ વચનનું દહી નાખીને, ધ્યાન પાણી ભેળવતોરે. મારાં ૧
 નુરત સુરત બે નેતરઃ કીધા, મેરૂનો કીધો રવઈયોરે,
 ધુમતા ધુમતા રજની વીતી, માખણ આવ્યા મહોડેરે મારાં ૨
 સત સગતની તાવણી કીધી, સાહેબ નામની વાડીરે,
 કુખુદ્દી બગરૂ બાળી દીધુ, ઘી લીધા ઉગારીરે મારાં ૩
 કહે અભરામ સતગુરૂ પરતાપે, વલોણુ ઘણુ ધુમેરે,
 જે કોઈ ભાવ ધરીને માગે, તેને ઉલેચીને હવે આલેરે મારાં ૪

શ્રષ્ટિની ઉત્પત્તિ અને વિકાસ ક્રમ^૧.

હિંદુ ધર્મ મુજબ પહેલાં તપાસીયે અનત, નિત્ય, અવિકારી
 તથા સર્વમય સત છે, તેને 'તત' કહે છે તેમાથી સર્વની ઉત્પત્તિ થાય છે
 તથા તેમા સર્વનો લય થાય છે તે એકજ છે, અદ્વિત્ય છે તેના ત્રણપમા
 ભૂત, વર્તમાન તથા ભવિષ્યનો સમાવેશ થાય છે સમુદ્રમા જેમ તરંગ-મેળા
 ઉડે છે તેમ તે સર્વમય તત્વમાથી બ્રહ્માડ-કાયનાત ઉદ્ભવે છે, અને
 તરંગ જેમ સમુદ્રમા પાછા સમાઈ જાય છે તેમ બ્રહ્માડ તે સર્વમય
 તત્વમા પાછું લય પામે છે જેમ સમુદ્ર એ જળ છે અને તરંગ એ તેનું
 વ્યક્ત રૂપ છે તેમ બ્રહ્માડ પરમ સતનું વ્યક્ત રૂપ છે

આ અભરામ બાવાની આલાદના લોકો હાલ પણ પરીચેજ
 ગામે છે અને તે બધા પીર સાહેબના મુરીદ છે

૧ મખમૂકની વેદાએશ અને તેનો વધારો ૨ બ્રહ્માડ એટલે
 જગત, કાયનાત

“ આ બધું બ્રહ્મજ છે ” (મવસ્ત્વિક બ્રહ્મ) (સનાતન ધર્મ, પાનુ ૧૧) આ તત્વને જુદા જુદા ધર્મના માણુઓએ જુદું જુદું નામ આપ્યું છે સનાતન ધર્મ એટલે હિંદુ ધર્મ અથવા વેદાત્મક એને ‘બ્રહ્મ’ કહે છે, એ તત્વને કોઈવાર નિર્ગુણ બ્રહ્મ અથવા નિરૂપાધિક બ્રહ્મ કહે છે બ્રહ્મની બીજી અવસ્થાને સગુણ બ્રહ્મ એટલે ‘નષ્ટિ સદિત પદ્મે-શ્વર ” કહે છે

સગુણ બ્રહ્મ એ કાંઈ બીજું તત્વ નથી પણ બ્રહ્મનું સચિદાનંદાત્મક એક પરમાત્મ સ્વરૂપ છે તે પોતે આત્મરૂપે રહીને પરમતત્વનું બીજું અંગ જેને મૂળ પ્રકૃતિ કહે છે તેને વ્યક્ત કરે છે પ્રકૃતિ એ ૩૫ ધારણ કુન્નાર તત્ત છે, તેથી સર્વ પ્રકારના જુદી જુદી આકૃતિવાળા અને જુદા જુદા ગરીરો તેમાંથી બની શકે છે આપણે શબ્દ, સ્પર્શ, રૂપ, રસ તથા ગંધોના અનુભવ કરીએ છીએ તેને, પ્રકૃતિ કહે છે ‘ રસાયન શાસ્ત્રના કંદણ, પ્રવાહી અને વાયુરૂપ પદાર્થો અને આપણી આસપાસના સર્વ પદાર્થો જેવા કે પથ્થર, ઝાડ, પ્રાણીઓ તથા મનુષ્યો એ સર્વે પ્રકૃતિના બનેલા છે. પણ એ સર્વાંશ પ્રકૃતિ છે એમ નથી શબ્દ, સ્પર્શ, રૂપ, રસ તથા ગંધ ચૈતન્ય હશ્વરી અશરૂપે સર્વમાં બ્યાપી રહ્યું છે આપણે પ્રાકૃતિક લાગને એ ચૈતન્યનું શરીર, કોષ અથવા ઉપાધિ કહીએ છીએ કારણકે તેમાં ચૈતન્ય નિવાસ કરે છે આ ઉપરથી જણાય છે કે હમ્વર સર્વમાં છે અને તે વડે સર્વનું જીવન ચાલે છે તે સર્વ વસ્તુમાં નિવાસ કુન્નાર, અમર અતર્કામી આત્મા છે એના વિના કોઈ પણ વસ્તુનું અસ્તિત્વ-હસ્તી હોઈ શકે નહિ ‘ સનાતન ધર્મ પાનુ ૧૩)

મુઝીમાં અનેક વસ્તુઓ જોઈએ છીએ તેમાં એક પણ નીજીવ નથી દાખલા તરીકે ઝાડોને પણ લાગણી છે તે પ્રકૃતિલયાય છે, કરમાય છે પ્રોફેસર બોઝે શોધ કરી દેખાડી આપ્યું છે કે તેને પણ લાગણી છે વળી તેમણે નિશ્ચય કરી આપ્યું છે કે ધાતુઓને પણ શ્રમ લાગે છે અને એ ચહે છે

“ હવે હશ્વરનો પ્રકાશ પ્રકૃતિપર પડવાથી રૂપો બધાય છે જે રૂપ માંથી પહેલા બધાય છે તે ત્રિમૂર્તિ એટલે ત્રણ રૂપ કહેવાય છે બ્રહ્માડ, જેમાં નિયમિત અવગ્યાવાળી મુષ્ટિઓની રચનાઓનો સમાવેશ થાય છે, તે ઉત્પન્ન કરતા માટે ત્રિમૂર્તિના રૂપ પ્રકટ થાય છે બ્રહ્માડ એટલે ‘

બ્રહ્મનું ઇંદ્ર જે ઇષ્ટ ઇશ્વર બ્રહ્માને સરજે છે તે રૂપને બ્રહ્મા કહે છે. બ્રહ્મા ઉત્પાદક^૧ કહેવાય છે જે રૂપે ઇશ્વર બ્રહ્માનું પાલન કરે છે. તેનું રક્ષણ કરે છે તથા તેને ટકાવી રાખે છે તે રૂપને વિશ્વ^૨ કહે છે. વિશ્વ એ પાલક કહેવાય છે જ્યારે સર્વિષ્ટો લોભુ થઈ જાય છે તથા તેમન પ્રયોજન રહેતું નથી ત્યારે જે રૂપે ઇશ્વર તેનો લય કરે છે તે રૂપને શિવ^૩ અથવા મહાદેવ કહે છે, શિવ લય કરનાર કહેવાય છે આ ત્રણ ઇશ્વરના પ્રથમ પ્રકાર થયલા શ્રેષ્ઠ રૂપ (ગુણ) અથવા મર્તિ^૪ છે સગુણ બ્રહ્મ અથવા પરમેશ્વર જે એક છે તે આ ત્રણ રૂપે વ્યક્ત થાય છે

બ્રહ્મા ઉત્પાદક રૂપે પ્રકૃતિના સાત તત્ત્વો રચે છે પહેલા બે તત્ત્વોને જુદા જુદા નામો આપવામાં આવ્યા છે આપણે તેને મહત-ભુધિ, અને અહકાર એવા નામ આપીએ અહકાર તત્ત્વથી પ્રકૃતિના સદ્મ^૫ વિભાગ થાય છે અને તેને આલ્પ^૬ કહે છે પછીના પાચતત્ત્વો તે આકાશ વાયુ, અગ્નિ, જળ તથા પૃથ્વી છે આને ભૂતાદી શ્રષ્ઠિ કહે છે” (સના-તનુ ધર્મ પાનુ ૨૦) આ ભૂતાદી શ્રષ્ઠિમાં ગ્લેની વસ્તુઓ ધણુ કરી જડ હોય છે કાગળકે તેની આસપાસનું પ્રકૃતિનું આવરણ^૭ ધણુ ઘન અને ભારે હોય છે

આ ભૂતાદી ઉત્પન્ન થયા પછી દશ ઇન્દ્રિયોની ઉત્પત્તિ થઈ આ ઇન્દ્રિયો પ્રથમ બ્રહ્માના મનમાં કેવળ સક્રિય રૂપે હતી અને પછીથી તેઓ ઉપર ભૂતાદિનું આવરણ થયું ઇન્દ્રિયોના લયગ્રાહક પાત્ર છે, અને શબ્દ, રસ^૮ રૂપ રસ અને ગંધ એ તેઓના વિષય છે તે ગુણોનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત, કરવાના સાધનરૂપ ઇન્દ્રિયો કણ્ઠ, ત્રય, ચક્ષુ, શ્રોત્ર અને નાસિકા છે, આને જ્ઞાનેન્દ્રિયો કહે છે વર્ણ પાત્ર રૂમે દ્રિયો છે જેને દાઘ, પગ, વાણી, જનને દ્રિય, અને ઉપગ્રહ કહે છે

ઇન્દ્રિયોની ઉત્પત્તિ પછી બ્રહ્માએ પોતાના મનથી એ ઇન્દ્રિયોના દેવોને તથા મનને ઉત્પન્ન કર્યા મનને ક્રોધવાગ પાત્ર જ્ઞાનેન્દ્રિયોના સજ-નમાં છટ્ટી ઇન્દ્રિય તથા દશ ઇન્દ્રિયોના સજધર્મા અગ્નિયાગ્ની ઇન્દ્રિય કહેવામાં આવે છે

પછી બ્રહ્માએ દેવગણોને પોતાના મનથી ઉત્પન્ન કર્યા તેઓ ઇશ્વરના નિયમાનુસાર વર્તે છે અને આ બ્રહ્માની વ્યગ્રધા ચક્રાવે છે

૧ આલ્પિક પેન્ડકન્નાગ ૨ હાન્ન, મચ્ચા કરનાગ ૩ માગ્વાયજો
૪ લતીક ૫ અશ ૬ પડ જ્ઞાન, આમડી, આખ, જમ, નાક.
૮ ફરિસ્તાઓ

ત્યાર પછી બ્રહ્માએ પોતાના મનમાં ખનિજ, વનસ્પતિ પ્રાણી અને મનુષ્ય સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરી અને એવી રીતે આખા બ્રહ્માન્દો મનોમય ચિતાર સપ્તર્ષુ કર્યો, અને તેમાં જીવનની સર્વ શક્તિઓનો વિકાસક્રમ ચાલે એવું કર્યું આ વિકાસ અથવા સસાર ચક્રની માફક સર્વદ્વંડ્વો વ્યાપ્ત છે અને તેની સાથે સવળા જીવો બધાયલા છે

ત્રિપુરુણું કાચ.

બ્રહ્માન્દની ગ્યના બ્રહ્માએ ઉપર મુજબ કરી પણ આ રૂપોને પ્રજાત કરવા માટે ત્રિપુરુણ પ્રકૃતિના આવરણની જરૂર હતી એ કાચ સર્વ-વ્યાપક, પાલક તથા રક્ષક એવા ત્રિપુરુણ હોવાથી તેમણે પોતાની જીવન રક્તિ આ બધા રૂપોમાં પ્રાણ રૂપે અર્પી, એક પુંગણમાં કહયું છે કે ત્રિપુરુણે પોને સઘળા રૂપોમાં પ્રાણ રૂપે પ્રવેશ કર્યો અને તેમને સચ્ચાન કર્યા આવી રીતે અખિલ બ્રહ્માન્દ પ્રાણમય અને ચેતનમય થયું

શિવ અથવા મહાદેવનું કાર્ય.

“ ત્યારે શ્રદ્ધિમાં મનુષ્ય વર્ગને ઉત્પન્ન કર્યા ત્યારે તેટલાથી ચાલે તેમ નહોતું ઇચ્છના એ સ્વરૂપોએ પોતાના અશ મુક્યા હતા પણ ત્રાગ્ન સ્વરૂપન કાર્ય હજી બાકી હતું તેનું કાર્ય રૂપોનો લય કરીને જીવોને મુક્ત કરવાનું તથા તેઓને પોતાના મળ સ્વરૂપ સાથે એક રૂપ કરીને આનંદમય કરવાનું હતું મનુષ્ય જીવનનું ત્રિપુટસ્થ પર્ણુ થાય અને સ્વરૂપના ત્રિપુટી સ્વરૂપનું તે સપ્તર્ષુ પ્રતિનિધિ બની ગહે તેને માટે તેમાં મહાદેવના અરનો પ્રવેશ થવાની જરૂર હતી ” (સનાતન ધર્મ, પાનુ ૨૬)

વિકાસ ક્રમનો આરંભ.

ઉપર કાર્ય થઈ રહયું એટલે મનુષ્ય જીવે પોતાના સામા કાળ પર્યાંતના વિકાસ ક્રમનો આરંભ કર્યો ગત કરૂપોમાં ખનિજ, વનસ્પતિ અને પ્રાણી વર્ગો દ્વારા તેનો યોગ્ય વિકાસ થઈ ચૂક્યો હતો આવી રીતે વનસ્પતિ તથા પશુદ્વારા વિકાસ પામતા પામતા જીવ મનુષ્ય વર્ગમાં આવે છે તે વિમાસની ત્રિધિ થતા થતા મનુષ્યને આત્માનો આગિર્ભાવ જાત થાય છે, તથા તે નાશવત મનુષ્ય દેહ વડે અગ્નિનાશી પદની ઇચ્છા રાખે છે

જીવ પ્રથમ આ સ્થુળ સૃષ્ટિમાં ખનિજ રૂપે આવે છે, તે અવ-સ્થામાં તેને જાણ જગતનું કાંઈ જાન હોતું નથી, પણ બહારના જગતના આચકા તથા ક્રપાટાથી તેનું ધ્યાન તે તરફ ખેંચવામાં આવે છે, અને તેના

અસ્તિત્વનું તેને ભાન કમવવામા આવે છે ધરતીકપ, જવાળામુખી પર્વતોનું ફાટવું, ઇત્યાદી બનાવોથી જીવને ભાન કરાવવામા આવે છે તે એકલો નથી ધણેજ લાખો સમય વીત્યા પછી તે જીવોમા પૂરતી જાગૃતી આવી, અને તેઓ ખનીજ પદાર્થો કરતા વધારે નરમ તથા વળી શકે એવા દેહ ધારણ કરવાને લાયક થયા, એટલે તેઓ વનસ્પતિ વર્ગમા ગયા અને જે જીવો તેમની પછી ઇશ્વરથી છુટા પડ્યા તેઓએ તેમનું ગ્થાન લીધું

વનસ્પતિ વર્ગમા આગ્યા પછી જીવોને બહારની શ્રિષ્ટિનું કદરુ વધારે જ્ઞાન થયું તેઓને મુરજની ગરમીનું, પવનની લેહરોનું અને જીવન આપનાર વરસાદનું ભાન થયા લાગ્યું

તેઓ તે મિથિતામા વધારે કાળ સુધી રહ્યા તથા તેમની લાગણીઓ વધારે તીવ્ર થતી ગઈ, તેમ તેમ તેઓ વધારે લાખા આયુષ્ય વાળી વનસ્પતિ જેવી કે છોડ, વૃક્ષ વિગેરેમા પ્રવેશ કરવા લાગ્યા ત્યા તેઓની અત્ત-શક્તિઓ વધારે ખીલવા લાગી અને એમ થતા થતા તેઓ પ્રાણી વર્ગમા પ્રવેશ થયા

પ્રાણી વર્ગમા આવેલા જીવો ધણી ઝડપથી આગળ વધવા લાગ્યા પોતાના ખોરાકની શોધમા, એક બીજા સાથે લડાઈ કરવાથી, પોતાનું કાર્ય સાધવા માટે એક એકને જેતવાથી, તેઓની ઇદ્રિયોનો તથા તેઓની સાધારણ મન શક્તિઓનો ઉદ્ભવ થવા લાગ્યો તથા તેઓ દૃઢ થતી ગઈ છેવટે પ્રાણી વર્ગના દેહ પછી એ જીવોના કાર્ય માટે ઉપયોગી ન રહેવાથી તેઓએ મનુષ્ય દેહ ધારણ કર્યો

સાધારણ રીતે આમ વિકાસ કૃમ આલે છે કોઈક જીવ થોડા વખત સુધી પછાત પડી જાય, કોઈ આગળ નીકળી જાય

જ્યારે એ જીવની નિમિત્ત બોગની તૃણા છુટી જાય છે ત્યારે તેન આ ચક્રકર સાથનું બંધન તરી જાય છે અને તે જીવ મુક્ત થાય છે તે માણસને જીવન મુક્ત કહે છે

ધણીવાર આવા જીવન મુક્તો દુનિયામા ખીજા જીવોને રહાય કરવાજ આ લોકમા રહ્યો છે, અને જીવે છે તેઓ આચાર્ય ઝંડવાય છે^૧

૧ આ હીંદુ ભાઈઓને તેમના શાસ્ત્ર આધારે સમજણ આપવામા આવી છે જે ભાઈઓના ધર્મ સિધ્ધાન્ત આથી જુદા હોય તેમને માટે આ નથી

સત-ચિત-આનંદ

પ્રકૃતિના આ ત્રણ ગુણો છે

સત્ય, રજસ, તમસ

પ્રકૃતિના આ ત્રણ ગુણો છે તમસથી એટલે જડતાથી, પ્રકૃતિને પ્રત્યાઘાત કરવાની શક્તિ તથા સ્થિરતા મળે છે

રજસથી એટલે ગતિથી પ્રકૃતિ પ્રગત એટલે ગતિવાળી થાય છે સત્ય એટલે સમતાથી તે ગતિ નિયમિત થાય છે

આ ગુણો અવિનાશી આત્માને દેહમાં બંધનમાં રાખે છે અને કદિ છુટા પડતા નથી, પણ દરેક વ્યક્તિમાં તેમાના કોઈ એકનું પ્રીયતા ધ્વજ પ્રાધાન્ય હોય છે જેનામા તમોગુણનું પ્રાધાન્ય હોય છે તે તામસિક કહેવાય છે, જનામા રજો ગુણનું પ્રાધાન્ય હોય છે તે ગર્ભમિક કહેવાય છે જેનામા સત્ત્વગુણનું પ્રાધાન્ય હોય છે તે સાત્ત્વિક કહેવાય છે. પદ્માથ માત્રનો તામસિક, રજસિક અને સાત્ત્વિક એ ત્રણ વર્ગમાં સમાવેન થઈ શકે છે (ભગ ગીતા અધ્યાય ૧૪, ૧૭-૧૮)

પાંચ મહાભુતો.

આપણે આગળ કહ્યું છે કે અત્મા ઉત્પાદક રૂપે પ્રકૃતિના સાત તત્વો રચે છે પહેલા બે મહત અને અહકાર અને પ્રીય પાચ, આકાશ, વાયુ, અગ્નિ, જળ તથા પૃથ્વી એને પાચ મહાભુતો કહે છે તમામ અદિ આત્મા બનેલી છે માણસનો દેહ કેવી રીતે બનેલો છે તે જોઈએ સરી-રમાં હાડકા વગેરે જેટલો કઠણ ભાગ છે તે પ્રૃથ્વીનો છે લોહી વગેરે જેટલો પ્રવાહી ભાગ છે તે જળનો છે હાલતુ, ચાલતુ, સકાચાતુ નવાસ તત્વ વગેરે જે ક્રિયા થાય છે તે વાયુનો ભાગ છે, અને સરીરમાં જેટલો પોષાણુનો ભાગ છે તે આકાશનો છે બુધ વગેરે જેટલો ગરમ ભાગ છે તે અગ્નિનો છે અગ્નિને તેજ પણ કહે છે

પચીસ તત્વો*.

ઉપરના પાચ મહાભુતના દેહના પાચ તત્વ છે એટલે પચીસ તત્વનો આ ન્યુન દેહ બનેલો છે

* આ પાચ મહાભુત અને પચીસ તત્વોને વાગે ધડીએ “ ગુરુ રોશનમ. પાચ પચીસ (૫૮ના ચાગે) કરી કહ્યા છે

પ્રથવીના પાંચતત્ત્વ, ૧, અસ્થિ (હાડકા) ૨, માંસ, ૩, ત્વચા (ચામડી) ૪, નાડી (નસો) ૫, રોમ (રવાડા અથવા વાળ)

જળના — ૧, શુક્ર એટલે વીર્ય, ૨, શોષીત એટલે લોહી, ૩ લાલ (શુક્ર) ૪, મુત્ર અને ૫, રવેદ, (પરસેવો)

અગ્નિના — ૧ મુષા (ભુખ), ૨, ત્રપા (તરસ) ૩, આળસ, ૪ નિદ્રા (ઊંઘ) ૫ કાન્તિ (તેજ)

વાયુ — ૧ યજન (ચાલવું), ૨ વલન અથવા ઉત્ક્રમણ (વળવું તથા ઉભું થવું ૩ ધાવન (દોડવું), ૪ પ્રસારણ (પોહોળું કરવું) ૫ આકુચન (સકોચવું)

આકાશ — કામ, ક્રોધ, શોક, મોહ, અને ભય

પ્રથવીના	જળના	અગ્નિના	વાયુના	આકાશના
અસ્થિ (હાડકા)	શુક્ર (વીર્ય)	મુષા (ભુખ)	યજન	કામ
માંસ	શોષીત (લોહી)	ત્રપા (તરસ)	વલન	ક્રોધ
ત્વચા (ચામડી)	લાલ	આળસ	ધાવન	મોહ
નાડી	મુત્ર	નિદ્રા	પ્રસારણ	ભોહ
રોમ	રવેદ (પરસેવો)	કાન્તિ (તેજ)	આકુચન	ભય

સ્થુળ દેહ†—અન્નમય કોશ.

એ પચ મહાભૂતમાંથી પચીસ તત્ત્વોનો આ ગ્રુળ દેહ બનેલો છે એ સર્વ તત્ત્વો પચાનનું કાર્ય છે તેથી જડ છે અને આત્મા તો તેથી ન્યારો છે એ પચીસ તત્ત્વોના સમૂહાય ૩૫ ગ્રુળ દેહ સાથે આત્માને કાલ સમય નથી દેહ એ નામ પણ કલ્પના માત્ર છે કેમકે જે જે તત્ત્વોના બનેલો છે તે બધા જુદા જુદા કરી નાખ્યા હોય તો દેહ કાલ રહેતો નથી

વળી આ ગ્રુળ દેહને અન્નમય કોશ કહેવો છે કારણકે દેહ અન્નથી ઉત્પન્ન થાય છે અને વધે છે તે કારણેટાની પેઠે આત્માનું આ-

વરણ કરીને ગ્રહ્યો છે મારે એને કારા કહે છે પિતાએ ખાંધલા અન્નનું પરિણામ વીર્ય છે, અને માતાએ ખાંધલા અન્નનું પરિણામ લોહી છે. માતાનું રૂધિર અને પિતાનું વિર્ય એ બંને ગળાગળમા એકઠા થવાથી ગર્ભ રહે છે અને ફેલ અધાય કે

સ્થુળ દેહની અવસ્થા.

જન્યત અવસ્થાનુ ન્યત નેત્ર છે કાગળકે રણ કડી જન્યત અવસ્થાનો સધજો અવધાર નેત્ર ૧૬ થાય છે જન્યા પડી ઇંદ્રિયો વડે નબ્દ, નપર્શ, રૂપ, રંગ વગેરે વિષયાનુ જ્ઞાન થાય છે તેને જન્યત અવસ્થા કહે છે આગળ જણાવી ગયા તેમ ખાય જાનેંદ્રિયો છે, ખાય કર્મેંદ્રિયા છે અને ચાર અત કુણુ જે

પાંચ જ્ઞાનેંદ્રિયા.

જ્ઞાનેંદ્રિયાના વિષય.

ચેત્ર (કાન)

સંસ્પર્શ

ત્વચા (ચામડી)

સ્પર્શ

ચક્ષુ (આંખ)

રૂપ

શ્રવણ (જીભ)

રસ

ગ્રાણુ (નાસિકા)

ગંધ

પાંચ કર્મેંદ્રિય.

કર્મેંદ્રિયોના વિષયો

વાક (વાણી)

ચેતન (આલસુ)

પાણિ (હાથ)

આદાન (લેનું દેનું)

પાદ (પગ)

નમન (ચાલવું)

ગુદા (પાયુ)

વિસર્ગ (મળત્યાગ)

શિશ્ર (લીંગ)

આનંદ (ગનિ વિલાસ)

ચાર અત કરણ

તેના વિષયો

મન

સકલ ચિત્ત

બુધ્ધિ

નિશ્ચય

ચિન્ત

ચિતવન

અહ કાર

અભિમાન

સ્થુળ શરીરના વિકારો.

૧ જન્મવું ૨ અગ્નિ જનમ્યા પછી હોવું તે ૩ વધવું ૪ જીવવાનું થવું ૫ ધરડા થવું ૬ નીશ પામવું

આ વિકારો સ્થુળ દેહના છે, આત્માના નથી આત્મા તો હમેશા અજર અમર છે

હવે આ સ્થુળ દેહમાથી પ્રાણ નીકળી જાય છે ત્યારે શમમા એકલા પ્રાણીના તત્વો રહે છે અને જળ, તેજ, વાયુ, અને આકાશ એ ચાર ભુતના તત્વો પાછા તેમા મળી જાય છે બુધ-નરશ વગેરે અગ્નિમા મળી જાય છે, ચાલન, ધાવન, વગેરે વાયુમા મળી જાય છે કામ, ક્રોધ વગેરે આકાશ ભૂતમા મળી જાય છે શુક્ર, શોણિત વગેરે પાચ જળ ભૂતમા મળી જાય છે

પ્રાણીના પાચ તત્વો જે બાકી રહેલા બેવામા આવે છે તે મહદ્ પ્રાણ પ્રકારે વગે ચાય છે બાળવાથી, દાટવાથી અને જનનવરોના ખાવાથી જે બાળવામા આવે તો તેની ગખ થઈ પ્રાણીમા મળી જાય છે, જે દાટવામા આવે તો માટી થઈને પ્રાણીમા મળી જાય છે અને જે જનનવરો ખાઈ જાય તો તેની વિટા થઈ પ્રાણીમા મળી જાય છે

સૂક્ષ્મ દેહ .

સૂક્ષ્મ દેહ અથવા સિંગ દેહ પણ પચાનૌનોજ અનેલા છે તે પણ પચીસ તન્નોનો અનેલા છે

આકારના - ૧ અત કર્ણ ૨ મન, ૩ બુધ્ધિ, ૪ ચિત્ત ૫ અહકાર. અત કર્ણ, એટલે દેહમા સુખ દુઃખ જ્ઞાન વગેરે સાધનરૂપ ઇન્દ્રિ એના વડે જે કાંઈ કામ કરવાનું હોય તે પહેલાં નજરે છે, પછી મન વડે સકંપ વિકલ્પ થાય છે, બુધ્ધિથી નિશ્ચય થાય છે ચિત્તવડે અમુક રીતે કરવાથી સાચું થશે અમુક રીતે કરવાથી બગડશે એવું ધ્યાન થાય છે અને અહકાર એટલે અમુક કામ હું કરીશ એવું અભિમાન થાય છે અત કર્ણ તો એક-૨ ૬ પણ જીદી જીદી ત્રિવિધોને લીધે જીદા જીદા નામ પાડ્યા છે

વાયુ—અના પાત્ર તત્ત્વ ૧ ધ્યાન ૨ સમાન ૩ ઉદાન ૪ પ્રાણ
૫ અપાન

૧ ધ્યાન=સર્વ અંગમાં ગતું છે જેનેથી શરીરના આધાર વળે છે

૨ સમાન=નાભિધ્યાનમાં ગયું છે એનું કામ ખાંદેલું અનાજ
પચાવી અન્ન રમ્મ જે જીરું પડે છે તેને નાડીઓ રસો શરીરમાં રહે છે - વે
પોહોચાડે છે

૩ ઉદાન, એ વાયુ ઇન્ધાનમાં ગઈ ખાંદેલા અન્નની જીરું જીરું
વિભાગ કરે છે ધ્યાન તથા ઇડી (અગ્રી) આ વાયુ કરે છે

૪ પ્રાણ, એ વાયુ હૃદયમાં રહે છે અને શ્વાસ શ્વાસ ચલાવે છે
રાત અને દીવસ મળી ૨૧૦૦ વાના શ્વાસ થાય છે

૫, અપાન એ વાયુનું ધ્યાન ગુદા છે ત્યાં ગઈ તે દેહમાંથી મળને
બહાર કાઢે છે

અગ્નિના પાત્ર તત્ત્વ - ૧ ગ્રાસ (કાન) ૨ ત્વચા ૩ ચક્ષુ ૪ શ્રવણ
૫ શ્રોત્ર

કાન પડે સંભળાય છે, ત્વચા વામડી વડે ટાંકું, કિનું, કંઈક કોમળ
જણાય છે, આંખ વડે રૂપ જણાય છે શ્રવણ (શ્રવણ) વડે શ્વાસ માલમ
પડે છે શ્રોત્ર (નાસિકા) વડે સાગી નગ્મો શ્વાસ માલમ પડે છે

જળના પાત્ર તત્ત્વ - ૧ નાડ (નાડી) ૨ પાણી (દાઘ) ૩ પાક (પગ)
૪ ગુદા (મળ ત્યાગ) ૫ શિત્ર (સિંગ) વાડથી વાચા થાય છે, એ ઇંડી ન
હોય તો માણુમ બોવી ગંડે નાદિ દાઘની દગેક ચીજ લેવાય દેવાય છે
પગથી દગય દગય છે, ગુદાથી મળત્યાગ થાય છે, શિત્રથી રતિ ભોગ તથા
પીશાન થાય છે

પ્રશ્નમાં પાત્રતત્ત્વ — ૧ શ્વાસ ૨ રૂપગ ૩ રૂપ ૪ રસ ૫ ગંધ
આ વિષયોમાં લીન થનાર માણુમ મનમાંથી છુટતો નથી

ઉપજા જાનેદિય, કમેદિય તત્ત્વો તથા પ્રાણ, મન અને બુદ્ધિ
મળી મુદ્દમ શરીર અન્યુ છે એ દિયોથી દેખાતું નથી નંથી એને મૂ મ
એટલે નાનું શરીર કરે છે

સૂક્ષ્મ દેહના ડોશ.

જેવી રીતે શુભ દેહમાં અન્નમય ડોશ છે તેવી રીતે સૂક્ષ્મ દેહમાં

ત્રણ કોશ છે. ૧ પ્રાણમય કોશ ૨ મનોમય કોશ ૩ વિજ્ઞાનમય કોશ
અન્નમય કોશમાં મનોમય કોશ, મનોમયમાં વિજ્ઞાનમય, અને વિજ્ઞાન
મયમાં આનંદમય છે

સૂક્ષ્મ દેહની અવસ્થા.

જન્યત અવસ્થામાં જે વિષય દીઠ હોય અથવા સાલગ્યા હોય તેનો
જે સંસ્કાર અત કરણમાં રહેલો, તેને ડરી નિદ્રા અવસ્થામાં પ્રત્યક્ષની પેઠે
દેખાય છે તેનું નામ સ્વપ્નાવસ્થા, આ અવસ્થા સૂક્ષ્મ દેહની છે, ને તેનું
સ્થાન ૩૬ છે

કારણ દેહ.

ત્રીજો કારણ દેહ છે અજ્ઞાનનું નામજ કારણ દેહ છે, કારણકે
પ્રથમ યુગ છે અને બીજો સૂક્ષ્મ દેહ, એ એ દેહની અપેક્ષાથી ત્રીજો કારણ
દેહ કહેવાયો તેનું સ્વરૂપ અજ્ઞાનજ છે એ કારણ દેહમાંજ
ગાંઠ નિદ્રાનો અનુભવ થાય છે યુગ દેહ તો પ્રગટ જોવામાં આવે
છે, સૂક્ષ્મદેહ તેના તત્વોના કાર્ય ઉપરથી જાણવામાં આવે છે કારણ દેહ
૩૫ જો કે પ્રત્યક્ષ કે અનુમાનથી જાણતો નથી તો પણ આપણે તેને જાણી
શકીએ છીએ દાખલા તરીકે એક માણસ મુતેલો હોય ને બીજો પુરુષ
આવીને તેને ડહે કે કેમ લાઇ તું મુતો છે કે ? અને ૧૬૯લો માણસ
જવાબ આપે કે હું તો ઉધમા મુતો છું જાગતો નથી તો તે મુખ ગણાય
કેમકે તે ઉઘી ગયો હોય તો જવાબ કેમ આપે તેવીજ તરેહ “ કારણ
દેહને હું જાણતો નથી ” એ અજ્ઞાનને જાણનાર પણ ડહેનારજ છે, જ્ઞાન
વિના એવું કહેવાયજ નહિ

કારણ દેહની અવસ્થા.

ગાંઠ નિદ્રા એજ કારણ દેહની સુષુપ્તિ અવસ્થા છે એ અવસ્થામાં
સર્વ ઇન્દ્રિયો નથા અત કરણની વૃત્તિઓ કારણ અજ્ઞાનમાં લય થાય છે
તે વખતે જાગ્રત કે સ્વપ્ન અવસ્થાનો કાંઈ પણ અવધાર જોવામાં આવતો
નથી

આનંદમય કોશ

એમાં આનંદમય નામનો પાંચમો કોશ છે

મહાકારણ દેહ અને તેની અવસ્થા.

સ્થુળ, સૂક્ષ્મ અને કારણ એ ત્રણ દેહની અપેક્ષાથી ચોથો મહા કારણ દેહ કહેવાય છે અવિદ્યા તથા દેહાદિક પ્રપચની અત્યંત નિવૃત્તિનું મોટું કારણ માટે મહાકારણ દેહ કહેવાયો, એ ચોથો દેહ જ્ઞાન નુરૂપ કહેવાયો “હુ દ્રષ્ટા છું” (I am the Witness) એવું જે વિશેષ જ્ઞાન મનોવૃત્તિમા થાય છે તેનું જ નામ મહાકારણ દેહ છે

એની તુર્યાવસ્થા છે તુરીયા એવું શુદ્ધ આત્માનું નામ છે સ્થુળ, સૂક્ષ્મ ને કારણ, જગત, જગત ને સુષુપ્તિ, એ ત્રણને જે જાણવાવાળો તુર્યા આત્મા છે તેજ તુરીયા છે

સ્થુળ, સૂક્ષ્મ, કારણ અને મહાકારણ એ ચાર દેહથી હું શુદ્ધ આત્મા ન્યારો છું એવું જ્ઞાન થાય તો હમણા જીવતાજ જીવનમુક્ત થાય જ્ઞાન તે અપરોક્ષ જ્ઞાન થવું જોઈએ સાત્ત્વો વાગ્યાથી આપણને જ્ઞાન થાય છે તે પરોક્ષ જ્ઞાન કહેવાય, અને ગુરુ તથા સાત્ત્વના ઉપદેશ વડે અનુભવ પૂર્વક સત-ચીત-આનંદને પોતારૂપ જાણવા એ અપરોક્ષ જ્ઞાન કહેવાય.

હવે ઈસ્લામ મુજબ તપાસીયે.

કુરાન શરીરક્રિયાં કહ્યું છે કે મેં (ખુદાએ) આસમાન અને ધરતી તે બન્નેની વચ્ચેની તમામ ચીજ છ દહાડામાં પેદા કરી

વળી કહ્યું છે કે “જેણે એ દીવસમાં ધરતી પેદા કરી તેની ઉપર શું તમે ધમાન નથી લાવતા ? તે દુનીયાનો ધણી છે તેણે પૃથ્વી ઉપર પહાડો સરખા પછી તેણે આસમાનો પેદા કર્યા અને દરેક આસમાન ઉપર ફરેતાઓ નીંમ્યા ” પછી માણસ પેદા કર્યા

મીસઘાત-(ફ્લેસ) મુજબ ખુદાએ સનીવારે પ્રથ્વી, ગ્વીવારે પહાડો, માંમવારે ઝાડો, મમળવારે બધી ખરાબ ચીજો (unpleasant things), બુધવારે રોશની, ગુરવારે પશુઓ, અને શુક્રવારે જીભાની નમાઝ પછી આદમને પેદા કર્યા

૧. આ તમામ લકીકત હોંદુ ભાષાઓની સમજણ માટે તેમના સાસ પ્રમાણે આપનામાં આવી છે મુસલમાન ભાષાઓ પણ આ વાતો જાણે તો હોંદુભાષાઓ સાથે સાત્ત્વની તાતચીત સારી રીતે કરી શકે

વળી તવારીખે ફરીસ્તા નામની કીતાબમા લખ્યું છે કે એક માણસ અમીરલ મોમીનીન હઝરત અલી (૪૦ વ૦)ને પુછ્યું કે આદમથી ત્રણ હજાર વરસ પહેલા કાણુ હતું, તો પોતે ફરમાવ્યું કે “ આદમ ” આજ પ્રમાણે તે શખસે ત્રણ વખત સવાલ કર્યો અને તેમણે એજ જવાબ આપ્યો કે “ આદમ ” તે માણસે ચુપ થઇ માથુ ઝુકાવી દીધું પછી ૬૦ અલીએ ફરમાવ્યું કે જો તું ત્રીસ હજાર વખત પણ પુછતે કે આદમ પહેલા કાણુ હતું તો હું એજ જવાબ આપતે કે “ આદમ ” આ હકીકતથી દુનીયા ક્યારથી થઇ તે વાત ઉપર રૈશની પડે છે,

કુરાન શરીફની કેટલી આયાતો તથા હદીસની વાતોનું સદમ રીતે અવલોકન કરીએ તો તે મુજબ પણ ઋષ્ટીનું બધારણ તથા વિકાસ દ્રમ આગળ જોઇ ગયા તેજ રીતે ચાલે છે કુરાનની તથા હદીસની આયાતો લઇ તેનો અર્થ પેગમર (સ૦)ની પાછળ આવનારાઓ સમજાવી ગયા તે ઉપરથી પણ એમ સીધું થાય છે શબીસ્તરી નામના મહાન સુફીની ‘ ગુલશને રાઝ ” નામની કીતાબની પહેલી લીટીઓ નીચે મુજબ છે —

બનામે આન કે જાનરા પ્રીકરત આમુખત,
ચેરાગે દીલ બ નુરે જાન બર અફઝખત,
ઝ ફઝલશ હર હુ આલમ ગરત રૈશન,
ઝ ફઝલશ બાકે આદમ ગરત ગુલશન
તવાનાઈ કે દર યક તુરફતુલ જૈન,
ઝ કાફે નુન બર આવૌદ કેનૈન,
ચુ કાફે કુદરતશ દમ બર કલમ ઝદ,
હઝારાન નકશ બર લૌહિ અદમ ઝદ
અઝ આન દમ ગરત પેદા જાને આલમ,
વજાન દમ શુદ હુવૈદા જાને આદમ,
દર આદમ શુદ પદીદ આન અકલ ઓ તમીઝ,
કે તા દાનેસ્ત અઝ આન અસ્લે હુમા ચીઝ
ચુ ખુદરા દીદ યક શખસે મોઈયન,
તફકકુર કદ તા ખુદ કીસ્તમ મન,
ઝ જુઝવી સુયે કુલ્લી યક સફર કદ,
વઝ આન જા બાઝ બર આલમ ગુઝર કદ

જહાનરા દીદ અઝરે અએતેબારી,
યુ વાહેદ ગરતા દર અએદાદ સારી,
જહાને ખલકો, અઝ અઝ ચક નફસ શુદ,
કે હમ આન દમ કે આમદ ખાઝ પસ શુદ

અર્થ—(હુ આ ચોપડી તેના નામથી લખવાની ૧૩ કંરે છુ)
જેણે જીવને વિચાર કરવાનું શીખવ્યું અને દીલના ચેરાગમા જનનું નુર
સલગાવ્યું જેના ફઝલથી બન્ને આલમો રોશન થઈ, જેના કયઝથી આદમ
(માણસ) ની ખાક ગુલશન એટલે બાગ થઈ એટલે તેણે જે જેમની
આલમ છે અને જે દેખીતી આલમ છે તેમા તજ્જલી એટલે નુર મુકી
મન્ને આલમોમા તરેફ તરેફની ખંકત પેદા કરી છે

તે એટલો શક્તીવાન છે કે એક આખના પલકારામા બે શબ્દ
બોલી, (કાક અને નુન) બન્ને આલમો હઝતીમા લાગ્યો (એટલે કે હિંદુ
ધર્મમા કહે છે કે પહેલી અષ્ટિ પેદા થવાની કલ્પના થયા પછી “ઓમ”
(ૐ) શબ્દ થયો, પછી અષ્ટિ પેદા થઈ, તેની તરેફ “ કુન ફયકુન ”
નુ થા, એમ બોલતા અષ્ટિ પેદા થઈ) જ્યારે તેની (ખુદાની) કુદરતના કોઈ
કલમ પર ટુક મારી કે અદમ (non-existence) ની પાટીપર હઝારો
નકશ એટલે ચીત્ર પેદા થયા તેથી તમામ આલમ પેદા થઈ અને માણુ-
સનો જીવ શુ છે તે પણ માલમ પડ્યું [સર્વ પેદાયશમા માણુસને “જમે
ઉલ કમાલાતે વજુબી વ ધમકાની ” કહે છે એટલે કે (Man is a
microcosm)] માણુસમા અકકલ અને જ્ઞાન પેદા થયું, જેથી તમામ
ચીજની અસલ શુ છે તે તેણે બખ્શુ એટલે કે તમામ અષ્ટિ એકજ
ચીજમાથી પેદા થઈ છે

જ્યારે માણુસ જોયું કે બીજી પેદાયશો કરતા તે જુદી રીતે સર
જાયમો છે, ત્યારે-વિચાર કીધો કે હુ કોણ છુ [જ્યારે ખનીજ, વનસ્પતિ
પશુ તથા ફરેશ્તા એ અધી ચીજથી પોતાને જુદી તરેફ પેદા થયેલો જોયો
ત્યારે પોતે શુ છે તે બજુવાની ખાહેશ થઈ) પછી પોતે જે “ જુઝ ”
એટલે બાગ અથવા અશ હતો ત્યાંથી “ કુઝી ” એટલે “ વાહેદ
મુનલક ” ખુદા જેનો અશ તે હતો ત્યાંમુધી તેણે સફર કીધી, પછી જ્યારે
તે પાછો આલમમા આવ્યો, ત્યારે જોયું કે આ જહાન જે છે તે ફક્ત એક
ખ્યાલી ચીઝ (suppositional thing-માયા સ્વરૂપ) છે એકજ

તદવ બધી શ્રીની તમામ ચીજમા છે તેણે જોયું કે ખડકની અને અમ
રની બન્નેની જહાન એક નફસ અથવા એક તજદસ્તી અથવા નુરમાથી
પેદા થઇ અને જેવી પેદા થઇ તેવીજ પાછી જતી પણ રહી એટલે કે
પેદા થવું અને જવું રહેવું માત્ર ખ્યાલીજ છે

• વલે ઇન જા ચગે આમદ શુદન નીસ્ત,
શુદન ચું બીનગરી જુઝ આમદન નીસ્ત.

વળી અહીયા આવવાનું ને જવાનું નથી કારણકે વિચાર કરી
જીવો તો જવું તેજ આવવું છે (આ લીટીયોનો અર્થ એ છે જે જવું
આવવું બધું માયામા આપણને દેખાય છે)

ખ અસ્લે ખીશ રાજએ ગસ્ત અશીયા,
હમે ચક ચીઝ શુદ પેન્હાન એ પચદા,
તઆલા અદલા કદીમી કુ બચક દમ,
કુનદ આગાઝો અન્નમે દો આલમ
જહાને ખડકો અમર ઇન જા ચકી શુદ
ચકી ખીસીયારો ખીસીયાર અદકી શુદ
હમે અઝ વહેમે તુસ્ત ઇન સુરતે ગેર,
કે નુકતે દાયર અસ્ત અઝ સુરઅત સયેર,
ચકી ખત અસ્ત અઝ અવલ તા ખ આખેર,
ખડ ખદકે જહાન ગરતી મુસાફર

અર્થ—આ દુનીયાની તમામ પેદાયશો પોતાની અસલી જગાએ
એટલે “ હક ” અથવા સત્ય કે ખુદા જગ્યાથી તે નીકળી ત્યા પાછી
જાય છે અને આખે દેખાય છે તે ચીજો અને નથી દેખાતી તે ચીજો
બધી એકજ થાય છે ખુદાતઆલા પહેલેથીજ એકદમ શ્રીની પેદા-
યશ પણ કહે છે અને શ્રીનો લય પણ કરે છે ખડ અને અમરની
આલમ, એટલે દેખાય છે તે જહાન અને નથી દેખાતી તે આલમ, બન્ને
તે વખતે એક જગા મળી જાય છે પેદા થતી વખતે એકમાથી બધી
શ્રી પેદા થાય છે અને લય થતી વખતે બધું એકમા મળી જાય છે
આ બધી જુદી જુદી ચીજો તને દેખાય છે તે ફક્ત તારા ખ્યાલથીજ છે
(એટલે માયાને લીધે છે) કારણકે એ તો એકજ નુકતો અથવા ખીદ
છે (નુકતએ વહેદત), પણ ઉતાવળથી ફરવાથી તને લીટી, જેવું લાગે-છે

(એક લાકડીને છેડે આગનો અગારો રાખી તેને ગોળગોળ ફેરવવાથી એક આગના કુડાળા જેવું લાગે છે, પણ ખરેખરી તો તે એકજ આગની ચીમારી છે તેવીજ તરેહ અષ્ટીની પેદાયશથી તે આખર સુધી એકજ લીટી છે અને તેની ઉપર તમામ ખર્ક ખુસાકર મીસાલ છે)

વન-પતિ ત્યાં પણ દ્વારા વિદારા પામતા છવ મનુષ્ય વર્ગમાં આવે છે એ પણ ઇસલામથી અજાણ્ય નથી

“A body of thinkers sprang up, who received the generic name of *Hukama* (scientists or philosophers) whose method of reasoning was analogous to that of modern science. The doctrine of evolution and progressive development to which these philosophers adhered most strongly has been propounded in clear terms by one of their prominent representatives, the famous Al-Hazen. The philosophical notions on this subject may be summarised thus: “In the region of existing matter, the mineral Kingdom comes lowest, then comes the vegetable kingdom, then the animal, and finally the human being. By his body he belongs to the material world, but by his soul to the spiritual or immaterial. Above him are only the purely spiritual beings,—the angels—above whom only is God. thus the lowest is combined by a chain of progress to the highest but the human soul perpetually strives to cast off the bonds of matter, and, becoming free, it soars upwards again to God, from whom it emanated (Ameer Ali's “The Spirit of Islam,” page 392)

ઉપલો ફકરો મી અમીર અલીની “ધ રીપીરીટ એફ ઇસ્લામ નામની અંગ્રેજી ક્રિતામાં છે જેનો ભાવાર્થ એ છે કે પેમબર (સ.) ના વખત પછી કેટલાક શીલસુકો હરતીમાં આવ્યા હતા જે બોલે હમણાના વિજ્ઞાન શાસ્ત્રીઓ માફક તકે સુધ્ધીથી એવા ખ્યાલ ઉપર આવ્યા હતા કે

અગ્નિની પેદાયશ મા સૌથી નીચલે દરગજેની પેદાયશ તે ખનીજ વર્ગની છે, તેનાથી ચઢતી વનસ્પતિની છે તેની ઉપર પશુની છે, તેની ઉપર મનુષ્યની પેદાયશ છે માણસ પોતાના શરીરથી આ જડવાળી દુનીયાનો ભાગ છે (જૂનાદીનું આવરણ છે) પણ પોતાના આત્માથી આત્મીક અથવા ચૈતન્યની દુનીયા સાથે સબધ રાખે છે માણસની ઉપર ફક્ત ચૈતન્ય રૂપી શરીર વાળી રહો અથવા ફરેતાઓ છે અને તેમની ઉપર ખુદા છે આવી તરેહ અગ્નિ ક્રમમાં સૌથી હલકામાં હલકી પેદાયશ વિકાસ થઇ મોટામાં મોટા પદે પોહોયે છે પણ માણસમાં જે રહ છે તે હમેશા મ્યુળ શરીરના બધાનો તોડી નાખી ખુદા તરફ જવા ઈચ્છા રાખે છે કે જે ખુદામાંથી તે નીકળ્યો છે

હવે આ વિચારો કાંઈ એકલા તક શાસ્ત્રીઓનાજ હતા એમ નથી મવલાના જલાલુદ્દીન રૂમી સાહેબ, જેઓ એક મહાન સૂરી હતા, તેઓ કહી ગયા છે કે:—

અઝ જમાદી મુદ્દમ વ નામી શુદ્દમ,
વઝ નુમા મુદ્દમ બ હુયવાન સર ઝદમ,
મુદ્દમ અઝ હુયવાની વ આદમ શુદ્દમ,
પસ ચે તર્સમ કે ઝ મુદ્દન કમ શવમ
હમલએ દીગર બમીરમ અઝ બશર,
તા બર આરમ અઝ મલાયક બાલો પર,
બારે દીગર અઝ મલક પર્ડેન શવમ,
આયે અદર બહેમ નાયદ આન શવમ,
પસ અદમ ગરદમ અદમ ચુન અરગનુન,
શુચદમ કાના ઇલએહે રાજેઉન.

ખનીજ વર્ગમાંથી મરીને વનસ્પતિમાં હું આવ્યો, અને વનસ્પતિ માંથી મરીને પશુ વર્ગમાં આવ્યો પશુમાંથી મરીને મનુષ્ય થયો તો હવે શા સાર મારે મ્હીનું કે માણસમાંથી મરી જઇશ તો માણસથી હલકે દરજે જઇશ અગર માણસમાંથી મરીશ તો ફરેતો થઇશ અને ફરેતામાંથી ટળીને જે થઈરા તે કાઇના કયાસમાં પણ આવી શકશે નહીં કારણકે શર-આતમાં અદમ (Infinity) હતી તેમાં હું મળી જઈરા આપણને કુગન સારીફમાં કહ્યું છે કે મધ્યએ પાછું તેનેજ મળવાનું છે

હવે નુરે રોશનમાં શ્રીની પેદાયશ થઇ તે જીના કવી રીતે
વણવી છે તે જોઇએ

ન્યારે કાઇ પણ ચીજ પેદા થયલી નહિ હતી ત્યારે સુનકાર હતુ

જળ કુચ નહીં થા તળ સુનકાર થા,

એકીલા નીર જન આપી આપ થા

પછી તેમથી નમીનુ નુર થયુ

“ પીછું બનાયા નખીકા સો નુર,

નખી નુર સે સળ હુવા સો અહુર ”

અને વળી કહ્યુ છે કે —

મુસલમાનીમે જીસે “નુર મહમદી” કહેતે હે,

હી દીમે ઉસે “બ્રહ્મ” કહેતે હય

મુસલમાનીમે જીસે “જીપ્રાઇલ” કહેતે હે

હી દીમે ઉસે “વિષ્ણુ” કહેતે હય

મુસલમાનીમે જીસે “આદમ” કહેતે હય

હી દીમે ઉસે “મહાદેવ” કહેતે હય

અર્થાત — શ્રીની રચના થઇ તે પહેલાં ખુદા નિરજન નિગકાર
રૂપે એકલો હતો. પછી તેમથી એક નુર જેને નખીનુ નુર કહે છે એટલે
તેનુ નુર પ્રગટ થયુ. પહેલાં Emanation (આકૃતી પ્રગટ થઇ તે) ને હીદુ
ધર્મમાં બ્રહ્મા કહે તેમને તેઓ મહમદ કહે છે. પછી પાલક રૂપે વિષ્ણુ
(જીવ નાખનારા કરિસ્તા) આવ્યા તેમને એઓ જીપ્રાઇલ (એક કરિસ્તાનુ
નામ છે તે) કહે છે. છેવટે હીદુ ધર્મમાં મહાદેવની ઉત્પત્તી થઇ અને
ઇસલામ મુજબ આફમ અવેલીસ સલામની થઇ તેથી એઓ હીદુ ભાઇઓને
સમજણ પાડવા ખાતર આદમને મહાદેવ કહે છે.^૧

*વિષ્ણુ એ ખુદા રૂપે નથી પણ તેણે બનાવેલા કરિસ્તા રૂપે હોઇ શકે.

૧ આમા પીર સાહેબ જતાવે છે કે બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહેશ
(મહાદેવ)એ ખુદા નથી પણ ખુદાએ બનાવેલી શક્તીઓ છે જે તેના હુકમ પ્રમાણે
અમલ કરે છે. હીદુભાઇઓને ખરા ખુદાનો ખીયાલ દેવાડવા આવા દાખલા
આપેલા જણાય છે.

એ સૃષ્ટિમા તમામ ચીજ પેદા થઇ તે ખુદામાથીજ થઇ છે અને ખુદા તરફજ પાછી જાય છે

આ સ્થુળ શરીર વિષે કહે છે કે એ પચ મહાભૂતોનું બનેલું છે તેમા આત્મા છે તે જ્યાં સુધી આત્મા-જીવ અલેકમા મળતો નથી ત્યાં સુધી માણસનો વિકાસ કમ પુરો થતો નથી

કાયમદીન, આત્મા તો જીવ અલેકમે મીસ ગયા,
પીછુ જાટી, પાણી, પવન, આકાશકા ભાગ રહ્યા
કાયમદીન, ઇન ચાઈન્કી ઉતપત્તી જહાકી તહા સમાઈ,
વોહી પુરુષકુ જન્મ મરણ કુછ નાહી.

આ સ્થુળ શરીર તુટી જશે તે પહેલાં ખુદાના દીવાર જોઈ લે કેમકે મન કાના શીદાએહી આમા ફોવા શીસ આપેરતે આમા, એટલે જે અહીયાં આધળા છે તે ત્યાં પણ આધળા રહેશે

એક દીન ટુટેગા અર્થે અનાસર,
બીન ટુટે આપસકુ જા બીસર
જે પાયા હે ચહા સો વહા પાવે સહી,
જે ચહા પાયા નહી સો કલુ પાવે નહી.

વધુ ખુલાસા માટે જીવો અખ્યાય, ૩૦, ૩૧, ૩૨

હદ-બેહદ-અનહદ.

જગતની ઉત્પત્તિ સનાતન ધર્મ મુજબ તેમજ ઇસલામ મુજબ કેવી તરેહ થઇ તે આપણે જોઈ ગયા છીએ હવે સત લોક મુજબ કેવી તરેહ થઇ તે ઉપર ટપકે જોઈ લઈએ, કાગ્યુકે એ મત મુજબ કેટલા સ્થાનો પસાર કરવા પડે છે તે સ્થાનોના નામ “ નુરે રોશન ”મા છે અને તેના કર્તાએ તે સમજાવવાની કોશીશ કરી છે મુજબ ત્રણ મેદાનોના નામ નુરે રોશનમા આવેલા છે, હદ, બેહદ, અને અનહદ કબીર સાહેબ પણ એજ ત્રણ નામ લઈ ગયા છે કે,—

હદ ચલે સો માનવી, બેહદ ચલે સો સાધ,
હદ બેહદ દોનુ તર્જ તાકા મતા અગાધ

અર્થ—હવે એટલે કે વેદ અને વર્ણાશ્રમના કાયદા મુજબ આચરણ કરે તે બેહદ એટલે વર્ણાશ્રમના કાયદાનો નિર્લેષ કરી જ્ઞાન માર્ગથી ચાલે તે અને કર્મ, ધર્મ, ઉપાસનાથી આગળ વધી સપુર્ણ જ્ઞાન મળ્યા પછી, એ સર્વ તથા દષ્ટ પારખ પદ ઉપર એસે તેને કોઈ પાગળી ગણે નહીં તે અનહદ કાયમદીન બાવા સાહેબ પણ એમજ સમ નવી ગયા છે —

કાયમદીન હદકા નામ શરીયત, બેહદકા નામ તરીકલ, હકીકત, અનહદકા નામ હેગા અલેક મારફત

હવે સત લોકના કેટલાક સ્થાનોના નામ છે તે તપાસીએ એમના મત મુજબ જે અનહદ મેદાન છે ત્યાં આજિ ન દે થઈ રહે છે

એને કુદરતે કુલ અથવા હુકમ ઈલાહી કહે છે ત્યાં પરમ સતોજ જે બહુજ વિરલા હોય તે પોહોચી શકે છે

અહીંયાથી એક ધારા પ્રગટ થઈ અને નીચે ઉતરીને થોબી ત્યાં એક મહાજની રચના થઈ એ મ્યાનનુ નામ અગમ લોક અને જે ધારા આવીને થોબી તેનું નામ અગમ પુરૂષ છે

ત્યાંથી ધારા પ્રગટ થઈ કાદક નીચે ઉતરીને થોબી, ત્યાં એક મહાજ રચાયુ તે સ્થાનનુ નામ અલખ લોક છે અને જે ધારા ત્યાં આવીને રથબી તેનું નામ અલખ પુરૂષ છે

તે સ્થાનથી ધારા પ્રગટ થઈ નીચે ઉતરીને રથબી ત્યાં મહાજ રચાયુ તેનું સામ સત પુરૂષ ને સતલોક છે

અહીં સુધી નિર્માણ ચૈતન્યની રચના છે

આ ઉપરની સતલોકની નીચે એક સ્થાન રચવામા આવ્યું છે. તેની નીચે એક મોટું મેદાન છે, જેને મહા શૂન્યનુ મેદાન કહે છે

મહાશૂન્ય છોડ્યા પછી નીચે શૂન્ય આવે છે જેને દસમુ દવાર કહે છે

આ મ્યજે પ્રાણ અને પ્રકૃતિ પેદા થઈ જે મ્યજે એ પેદા થઈ તે સ્થાને પાર બ્રહ્મ પદ રહે છે

શૂન્યની નીચે ત્રીકુટી છે જેને બ્રહ્મ-પ્રણવ અથવા આમ (ૐ) કહે છે

આત્મી નીચે સહજાદેવ કમળ છે તે આનંદા નિરંજન અને જ્યોત્સુ સ્વરૂપ પ્રગટ રૂપે રહેલું છે

સતોતુ કહેતું છે કે અહીંથી ત્રણ ધારા સત્, રજ અને તમસ ત્રણ ગુણ, અથવા બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહાદેવ કહે છે તે પેદા થઈ આ ધારા-આએ નીચેના દેશની રચના જેને પિંડ દેશ કહે છે તે રચી (જુઓ શાંધા સ્વામી મત અદેશ)

સતોનાં મત મુજબ સુરત શબ્દ યોગથી જીવ અથવા સુરતને પોતાના અસલી ધરમા જે મહા પ્રેમ અને આનંદનો ભંડાર છે ત્યાં પોહોઆડવી જેથી અમર અને અજર દેશમા જઈ મહાસુખી થાય અને જન્મ મરણ હમેસુનું ટળે

મોત-આખેરત-૩૬-બહેશત-દોઝખ.

(ઇમામ ગઝાલી^૧ (૨૦ અઠ)ની કીમીયાએ સઆદત ઉપરથી)

જ્યાં સુધી માણસ મોત થયું છે તે જાણતો નથી ત્યાં સુધી આખે-રત (આવતી દુનીયા)નો હકીકત પીછાની શકતો નથી, જ્યાં સુધી તે જીવ ગીની હકીકત થયું છે તે જાણતો નથી ત્યાં સુધી તે મોતની હકીકત પીછાની શકતો નથી, જ્યાં સુધી તે આત્મા-૩હની હકીકત જાણતો નથી ત્યાં સુધી તે જીવની હકીકત પીછાની શકતો નથી, અને ૩હની હકીકત પીછાની તે આપણા નકસની હકીકત પીછાની બરાબર છે

આદમીમા એ ચીજો છે-એક રૂહ (આત્મા) અને બીજી કાલ બુદ્ધ (શરીર) ૩૬ સવારી કરનારની મીસાલ છે, અને કાલબુદ્ધ સવારીના જનવર મીસાલ છે અને રૂહને જીવનની મદદથી એક દરજ્જાએ મળે છે-બહેશત કે દોઝખ તે ઉપરાંત રૂહને પોતાની જાતને લીધે પણ એક બહેશત કે દોઝખની હાલત મળે છે જેમા શરીરનો કાલ વીરુમા નથી રૂહનું

૧ Kenan - 'The most original mind among Arabian philosophers' Dr August Tholuck on Gha/zali —
"This man, if ever any have deserved the name, was truly a 'divine' "

બહેસ્ત તે રહની સુખની હાલત, દીલની ન્યામત અને લીઝતો છે રહ
જે રજ અને તકલીફ ભોગવે છે તેને રહાની દોઝખ કહે છે શરીરને
સાર જે બહેસ્ત અને દોઝખ છે તે જાહેર છે જેવાકે આગ બગીચા, મહેલો,
નહેર, સારા ખોરાક, પીણું વગેરે શરીરનું દોઝખ, તે આગ, સાપ, વીછી
વગેરે બંનેનું વર્ણુન કુગન શરીર અને હદીસમા છે, પણ રહાની બહેસ્ત
સાર કુરાન શરીરમા કહયુ છે કે “ ખુદાના નેક બદા સાદે એની જગા
તૈયાર થઇ છે કે જે કોઇ આપે જોઇ નથી, કોઇ ડાનોએ સ્વામળી નથી,
કે આદમીના દીલમા તેનો કોઇ તરેહથી ખીયાલ પણ આવી શકેનો નથી ”
આ વર્ણુન રહાની બહેસ્તનું છે માણસના દીલમા એક પારી છે તે જ્યારે
ખુશી જાય છે ત્યારે તે પોતાની દીલની આખથી તે બહેસ્ત અનુભવે છે,
અને તેને કોઇ જનતનો વહેમ નહેતો નથી કારણકે તે અનુભવ કાંઈ ચાપડી
માયવાથી કે દલીલથી તેને થતો નથી પણ ખાસ દીલની આખ ખુનથી
થાય છે જેની રીતે ડાક્ટર શરીર જોઈને કહી શકે કે શરીરની ખામારી
માથી થઇ અને તે ખામારી દુગ કરવાના ઇલાજે જેવાકે પંહેઝી, થોડું
ખાનું અને દવા મુકવે છે, તેનીજ તરેહ આદમીના દીલની જગ્યાએ આ પારી
ખુશી જાય છે ત્યારે તેને માલમ પડે છે કે રહની ખામારી જેવી કે રજ
મુશકેલી વિગેરે શાને લીધે પેદા થાય છે “મારૈફત” (ખુદાનું જ્ઞાન)
તે એ રજની દવા છે અજાનપણુ તે એ રહને ઝહેર મીસાલ છે

માણસની એ રહ છે (૧) રહે હેવાની (animal soul)
આમા હેવાનોની રહનો અશ છે (૨) રહે ઇન્સાની (spiritual soul)
એ ફરેશ્તાની રહેનો અશ છે રહે હેવાનીની બેહદ છાતીની ડાખી બાજુએ
દીલ (heart) છે જેમાથી વરાળ* જેવી એક બારીક વસ્તુ નીડળીને
બગમા તમજ શરીરના બધા અવયવમા ફેલાય છે, જેનેથી આખ જોઇ
ગર છે, કાન સાળળી શકે છે અને દરેક અવયવ પોતાની ફરજ બજાવે છે
જેની રીતે એક બીજીને ધરમા લઇને ચાલીયે તો તેનું તેજ જે દીવાલ પર
પડે ત્યા રોશની જાહેર થાય છે તેની તરેહ આ વસ્તુ દરેક શરીરના અવયવ
પર પડનાથી તે રોશન થાય છે જો કોઇ અવયવને એ વરાળ રૂપી વસ્તુ
પાહાચની નથી તો તે પોતાનું કામ કરતો નથી એ અવયવ-ભાગને
લકવો થયો એમ કહીયે છીયે આ રહ તે ચેરાગની આગ, દીલ તે ચેરાગની
નાટ-બતી, આપણે ખોરાક ખાઇયે છીયે તે બતીનું તેલ જેની રીતે

ચેરાગમાંથી સેલ લઈએ તો ચેરાગ હોલવાઈ જાય છે, તેવી રીતે ખોરાક નહીં મળવાથી આ રૂઠ પોતાનું સમતોલપણ ખોઈ નાખે છે અને માણસ મરી જાય છે વળી ચેરાગમાં તેલ હોય છે અને વાટે તે તેલ બહુ પોનાના મગ્ગ ઉપરાત પી લીધું હોય તોપણ તે ભુગ્નઈ જાય છે, તેવીજ તરેહ આ દીલ પણ ફેટલીવાર લાખી મુદ્દતે એવું થઈ જાય છે અને ખોરાક કબુલ કરતું નથી અને મરી જાય છે વળી કાંઈ વાર તેલ ને વાટ બન્ને હોય પણ ચેરાગની રોશની ઉપર કાંઈ ચીજ મારવાથી તે ભુગ્નઈ જાય છે તેવીજ તરેહ આદમીને કારી ઝખમ લાગવાથી તે મરી જાય છે જ્યાં સુધી એ રૂઠમાં સમતોલપણ રહે છે ત્યાં સુધી તે પોતાનું કામ કરે છે જ્યારે એનું સમતોલપણ જતું રહે છે ત્યારે શરીરના બધા ભાગોને એ જોર આપી શકતી નથી અને બધા અવયવ શરીરની વગરના થવાથી તેનો હીલચાલ બધ થઈ જાય છે, ત્યારે એમ કહેવાય છે કે માણસ મરી ગયું એનું નામ મોતે હયવાની (death of the animal soul) છે

વળી માણસનું એક ખીછ તગેદનું પણ મોત છે તે રૂઠ ઇન્સાનીનું છે એ રૂઠના ભાગ પડી નકાતા નથી (indivisible) અને એનાથી માણસ ખુદાને જાણી શકે છે એ રૂઠનું કાંઈ શરીર નથી આગળ જે આપણે ચેરાગનો દાખલો આપ્યો તેમાં તે ચેરાગનું નુર તે “રૂઠ ઇન્સાની” છે નુર આગથી નીરાળું છે, અને આગથી વધારે મુક્તમ ચીજ છે આ દાખલો સર્વાંશે ખરો નથી કેમકે ચેરાગનું નુર ચેરાગને તાબે છે ચેરાગ ગુલ થઈ જાય છે તો નુર જતું રહે છે પણ રૂઠ ઇન્સાની રૂઠે હયવાનીને તાબે નથી રૂઠે હયવાની મરી જનાથી રૂઠે ઇન્સાની જતી રહેતી નથી એના મીસાલ આપવી બહુ મુશ્કેલ છે પણ રૂઠ ઇન્સાની તે રૂઠે હયવાનો ઉપર એમનાં સવાર છે, અથવા દથીયાં બધ એક શીકારી છે એમ કહી શકાયે હવે મનારીનું જનન મરી જવાથી સવાર મરી જતો નથી પણ સવારી વગરનો થાય છે, અથવા એક શીકારી કે જેના શીકાર રૂઠવાના દથીયાં જતા રહે તેની તે રૂઠનો દાલત થાય છે એ સવારીનું જનનવર અને શીકારના દથીયાર રૂઠે ઇન્સાનીને એટલા માટે આપવામાં આવ્યા હતા કે ખુદાના જ્ઞાન અને ખુદાના ઇન્કુને શીકાર કરે જે એ શીકાર કરી લીધા હોય અને પછી તે દથીયાર જતા રહે અને સવારીનું જનનવર મરી જાય તે, એ મગ્યુ તો તને વાન્તે સાં છે એટલા

માટેજ રમુલુલાહે ફરમાવ્યું કે છે “મોમીનો વાગ્તે મોત એ ખુદા તઆલાની તેમને માટે એક અખશીશ છે” પણ ને ખુદાનું જ્ઞાન અને ઇશક મેળવવા પહેલાં તે સવારીનું જનનવર મરી જાય અને શીકારના હથીયાર જતા રહે તો તો દીલગીરી અને મુસીબતનો પાર નથી કારણકે એજ દીલગીરી અને હસન તે કબરનો અજાજ છે

જરા વિચાર કરજો તો માલમ પડશે કે રહે ઇન્સાની શરીરથી અને તેના તમામ અવયવોથી તદન જુદી છે દરેકે દરેક લામ કામ કરતો બધ પડે પણ તેથી કાઠ “ રહે ઇન્સાની ને બલક પોહોચતી નથી જે હમણા તમાક ગરીર છે તે તમે બાળક હતા તેનાથી જુદું છે પણ તમારી જાત તે વખત હતી તેજ છે (Personality now is identical with your personality then) એટલા ઉપગ્રંથી ખ્યાલ થઈ શકે છે કે જ્યારે આ શરીર જતુ રહેશે ત્યારે પણ તે તમારી જાતની ખામીયતો જે શરીર વગર રહી શકે છે, જેની કે ખુદાનું જ્ઞાન, તે રહેવા નાજ કહ્યું છે કે “ બાકીઆતુસ-સાનેહાન ”, સારી વસ્તુઓ જીવે છે (*The good things abide) તેના મતલબ આજ છે પણ ને ખુદાના જ્ઞાનને બદલે ખુદાની બાબતોનું અજાનપાણ (જહલ) તમારામા હશે તો તે ખામીયત પણ તમારી સાથેજ રહેવાની અને તેનાથી તમને ઘણું દુઃખ ઉત્પન્ન થશે તેટલાજ માટે કુરાન શરીરકમા કહ્યું છે કે “ મન કાના મીહાઝેહી આમા ફરોવા ફિદઆખેરતે આમા ” જે આ જહાનમા આધળા છે તે આખેરતમા પણ આધળા રહેવાના છે ” રહે હયવાના આ આલમની (અહીંની) છે અને રહે ઇન્સાની આલમે અક્લી (ઉપગ્રંની દુનીયા)ની છે ‘ રહે ઇન્સાની’ ની ખામીયત ફરોતાઓની છે તેને આ દુનીયામા જ્ઞાન મેળવવાજ ખુદાએ મોકલી છે કુરાન શરીરકમા કહ્યું છે કે ‘ તમે દુનીયામા ઉતરો, તમને મારી તગ્દથી ગતના ખમર મળશે, જે લોકો માગ કહ્યા માફક ચાલશે તેમને કાઠ વાતનો હર કે ગમ રહેશે નહીં “ નકખનો ઝીહે મિર-ઝહી ’ એટલે મે આદમ જાતમા મારી રહ પ્રકી, જે દેખાડે છે કે “ રહે ઇન્સાની ’ ઉપગ્રંની દુનીયાની છે જ્યારે રહે હયવાનીનું સમતોલપાણુ નહીં રહેવાથી તમીયત બગડે છે ત્યારે દવા આપી શારીરિક તખીજ—રૈદ તેને મુધારે છે તેરીજ તરફ જ્યારે રહે ઇન્સાનીનું સમતોલપણુ જતુ રહે છે ત્યારે શરીયતની અખલાક અને રિયાઝત મુજબ ચાલવાથી તે સમતોલપણુ પાછું આવે છે રહેની હકીકત પીછાનવાથી

આખેરતની પીઠાન થાય છે એટલાજ વારતે કહ્યું છે કે અલ હમાનો બિ
લ્લાહ વલ યઓમિલ આખરે, એટલે હમાન લાવો અટલાહપર અને કયામતના
દીન પર ” જે ઉપરથીજ મારેફતનું તમામ બયાન કીધું છે પણ એક
બેદ જે, અસલ છે તેનું બયાન કયું નથી કારણકે તે કરવાની રજા નથી
દરેક માણસ તે સમજી શકતો નથી કે માની શકતો નથી માણસે પોતેજ
તે મહેનત કરીને ખોળી કાઢેલા જોઈએ ખુદાતાલાની તે સીકતનું બયાન
કુરાનમા કે હદીસમા પણ નથી નેથી જે લોકો સાલગશે તે ઇનકાર કરશે
તેથીજ ખુદા તઆલાએ પેગંબરોને ફરમાવ્યું હતું કે ખલક-દુનીયાને તેની
સમજણ માફકજ સમજાવો (તોકરને મુન્નાસા અલા કરે ઉઝલે હિમ)

આપણે જોયું છે કે “ રહ ’ ની હસ્તી કાલેખ (શરીર)ની હસ્તીપર
આધાર રાખતી નથી હવે કમરના આઝામ-કષ્ટ વિરે બે બોલ કહીશું કમરના
આઝામ બે જાતના છે ૧ જીઝમાની (શારીરિક) અને રહાની (આત્મિક)
શારીરિક આઝામ બધાને માલમ છે પણ રહાની આઝામ તો જે લોકોએ
પોતાને પીઠાન્યો હોય અને રહ રા છે તે જાણ્યું હોય તેજ સમજી નક છે
કમરના આઝામની અસલ જોવા જઈએ તો દુનીયાની દોસ્તી છે જે
માણસે દુનીયામા દુનીયાની ચીજો ઉપર વધારે પ્રેમ રાખ્યો હોય તો તેને
તે ચીજોથી છુટા પડવાને લીધે મગવા માદ પણ વણો રજ રહે છે પણ
જેને આ દુનીયામા દુનીયાવી કાંઈ ચીજ ઉપર પ્યાર ન હોય તેને મગતી
વખતે દુનીયા સાથે કાંઈ સબધ નહી હોવાથી તે મોતનો આગ્રમ
આનુગ રહે છે અને મુવા પછી આરામમા રહે છે તેથીજ રસુલુલ્લાહ
કન્માવી ગયા છે કે “ દુનીયાને જેવી તગેહ બે ગળી છે તેરીજ નરેહ
તારે પણ ગણવી આખર એક દીવસ તારે એને છોડવી પડશે ” જે
ખુદાને દોસ્ત ગણે છે તે દુનીયાને દુશમન ગણે છે તેથીજ હદીસમા કયું
છે કે “દુનીયા મોતનો માટે કેદખાનુ છે અને કાફરોને માટે ખેલેસ્ત છે”
માણસના શરીરમા મગતી વખતે જે જે વિકારો હોય છે જેવાક કપટ,
દીનો, ગિયા, ગરૂરી, હિર્સ, ઠગાઇ, અદાવત, વગેરે તે બધા અઝદહા-સાપ
પે તેને મરવા પછી ડાખે છે અને એજ કમરની દોઝખ છે એ દોઝખે
જીઝમાની (શારીરિક) છે

દોઝખે રહાનીમા ત્રણ જાતની આગ છે — ૧ દુનીયાની ખાહેશોથી
ખુદતા રજ થાય છે તે ૨ પશોમાની (પસ્તાવો), શરમીદગી, ડસવાઇ,
(ફજેતી) ૩ ખુદાના વીદારથી બે-નસીબ રહેવું પડે છે તે આગ

દુનીયાના ચાહનારાને દુનીયાથી જે જે ચીજો દુનીયામાં પ્યારી હતી તેની ખાહેશ તેના દીલમાં જ રહેલી હોય છે જેથી તેજ ચીજો ઉપર તેનું દીલ પાછું દોડે છે, તે પહેલ્લી દોજખ

ખીજ દોજખ, જ્યારે માણસે જે જે કમ કીધા તેનું સેને ખુલ્લું જ્ઞાન થાય છે ત્યારે તે પગ્નાય છે જેમકે એક માણસ કાંઈની ગીમત કીધી હોય, તે મુવા બાદ પોતાને પોતાના મુલક બાંધનું ગોસ્ત ખાતો દેખે, અથવા જેણે હસદ કીધો હોય તે એવું જીવે કે દીવાલ સામે પોતે પથરા ફેકે છે અને તે પથરા પાછા આવી પોતાના છોકરાના મેળા ઉપર વાગી તે છોકરાની આખ ફેડી નાખે છે, વગેરે દેખાવોથી જે પગ્નાવો થાય છે તે

ત્રીજી દોજખ તે નીરાશાની છે માણસ આ દુનીયામાં મારફત (ખુદાનું જ્ઞાન) મેળવવા પેદા થાય છે તે તે મેળવવા કાંઈ મહેનત ન કરે, અને મહેનત, ગ્યાઝત કરી દીલને પાક ન કરે જેથી ખુદાના દીદાર તેને મરવા પડી થતા નથી એટલે તે બહુ નીરાશ થાય છે એમ સમજે કે થોડા માણસા અધારા વાળા જગલમાંથી પસાર થાય છે તેમાંના કેટલાકો તે જગલમાં પડલા ચળકતા પથરા બેગા કરીને સાથે લતા જાય છે, અને બીજાઓ તેમની મશકરી કરી હસે છે કે “એ ભાગ શા સાર ઉપાડો છો ?” પછી જ્યારે એકદમ રોશની થાય છે ત્યારે તે લોકો જીએ કે જે પથરા તેઓ ઉપાડતા હતા તે તો બે મલ જવાહેરો હતા ત્યારે તે લોકોને નીગરા થાય કે આપણું બેગા કરતે તો આપણેથી પણ થઈ શકતે પણ અપણે એ નહીં કર્યું એ મોટી ભુલ કરી, દુનીયા રૂપી જગલમાં જ્યાંદત અને ખુદાનું જ્ઞાન કેવું જવાહેરું માણસ નહીં બેગા કરે તો તેને એવે જ પગ્નાવાનો વખત આવે છે

કેટલાક માણસો આખેગતને માનતાજ નથી તેમને સાડ રુ કહેવું ‘હઝરત અલી એક વખત એના માણસ સાથે બહસ કરતા બોલ્યા કે “જો તું ધારે છે તેમ આખેગત જેનું કાંઈ હોયજ નહીં તો પગ્ની આપણું મનને કાંઈ બીલીવાનું નથી, પણ જો હું કહું છું તેમજ હોય તો તો પછી હમને મઠ જતની ઇજા નથી પણ તારે બોગનવું પડશે’

હઝરત અલી એમ બોલ્યા તેથી આખેગત વીશે તેમને કાંઈ શક હતો એમ નહોતું પણ તે દલીલ કરનાર માણસની સમજણમાં ખીજ રાહે ચકીનના વાત ઉતરવાની નથી એમ તેઓએ જાણ્યું તેથી આમ બોલ્યા હતા આ ઉપરથી સમજવાનું છે કે પેલી દુનીયા સાર જે સખસ તૈયારી કરતો નથી તે મોટો મુખર્ અને ગાફેલ છે, વિગેરે ઇમામ અઝહરી સાહેબે લખેલું છે આથી સમજાય છે કે રહના ઇદમને જાણવાની કેટલી બધી જરૂર છે આની તાલીમ સુરીઓજ આપી શકે છે

સૂફીવાદ. (Sufism)

“ સૂફી ’ શબ્દ મૂક ” ઉપરથી નીકળેલો છે જેનો અર્થ ઉનનું જાકુ લુગડુ થાય છે કારણકે આ પથના વિચારો ધરાવતા માણસો હમેશા જાકુ કામળ જેના લુગડા પહેરતા હતા ધરાનમા સૂફીઓને “ પશ મીના પોશ ” એટલે ઉનના કપડ પહેરનાર કહેતા હતા

સૂફીવાદનું અસલ નામ તસવ્વુફ છે એનો મળ હેતુ દુનિયામાનું લુખ્ધપણું-ખાહેશ કહાડી નાખી ખુદા તરફ ધ્યાન લગાડવાનો છે અને એ બાબત ઇસલામના વખતમા ઘણી ખીલી નીકળી ઇસલામ પહેલાના ઝમાનામા પણ અગમગતાનમા “ સૂફીઆ ” નામનો એક ફિરકો-વર્ગ હતો જે સસારથી અલગ થઈ હમેશા માલીકની બદગી કર્યા કરતો હતો અને એના માણસો હમેશા મકકાના પવિત્ર ધામ “ કાબા શરીફ ” આગળ બેસી રહેતા હતા ઇસલામ જાહેરમા આવ્યા પછી પણ તેને મરી નામ આપવામા આવ્યું

સૂફીવાદ, મૌનાના જગમી તેમજ ખીજ મહાન મૂફીઓના લખાણ મુજબ દુરાન શરીફનો બાતીનનો ભેદ છે (The esoteric doctrine of the Prophet) કેટલાક ખીજ વિદ્વાનોના મત મુજબ એ મૂફીવાદ વેદાતની અને યુનાનની શીલમરીનું પરીણામ છે એમ કહેવાય છે પણ મહાન સૂફીઓ યુનાનની શીલમરી તરફ તિરકાર દેખાડતા આવ્યા છે દાખલા તરીકે શેખ ફરીદુદ્દીન અત્તાર કહે છે કે —

શમએ દીન ચુ હિકમતે યુનાન ખસોખત
શમએ દીલ આન ઇલમ ખર નતવાન ફરોખત,
હિકમતે યસરખ ખસ અસ્ત, અય મદે દીન
ખાક ખર યુનાન ફીશાન અઝ દદે દીન

અર્થ—દીનની મશાલે યુનાનની શીલમરીને આળી મુકી છે તો બજેલી રાલમૂફીથી તુ દીલની અત્તી રોશન નહી કરી શકશે મદીનાની શીલમૂફી ખસ છે, માટ અય દીનદાર મદે, જે તને દીનનું દરદ હોય તો યુનાનની શીલમૂફી ઉપર ધુળ નાખ

આપણે એ નકરારી આમદ જોવાની નથી પણ મૂફીવાદ ચુ છે તે જોવાનું છે

"The aim of the sufis was to free the mind from earthly considerations, to purify it from all passions, to leave it only God as an object of meditation. The highest truths were not to be reached by study, but by *transport*, by transformation of the soul during ecstasy. The key to the return of a sufi to his original home, and by 'annihilation in God' to once more merge in the divine essence, is Love. All world is a phantasm and evils therein illusions. All desires and feelings have their root in the idea of self and self is an illusion. "Therefore the first and the greatest step is to forget the self, and even an earthly love may effect this deliverance. Love is the sovereign alchemy transmuting the base metal of humanity into the divine gold. "*Al-majazu qantarai-ul haqiqate*," 'the Phantasmal is the bridge to the real,' by the typical love the salik learns to forget self and to see only the beloved, until at length he realises that what he loves in his beloved is a mere reflection of the *Eternal Beauty* which appears in thousands of mirrors, yet is but one. When the love of the Divinity is thus developed the Sufi loves God for His sake only. The wish to go to Heaven is a selfish idea and consequently it cannot accompany a Sufi's devotional prayer. He loves God for His sake only and his only wish is the Eternal Union with Him."

સૂફીઓની નેમ મનમાથી તમામ દુનીયવી ખ્યાલ અને ભુરાઈઓ કાઢી નાખી ફક્ત તેમા ખુદાને રાખવાનો છે જે સર્વોત્તમ જ્ઞાન છે તે ચો-પટ્ટી વાચવાથી અનુભવાતુ નથી પણ રહ-આત્માને શુદ્ધ-પાક કરવાથી

* Prof E. Browne's "Literary History of Persia."

થાય છે અને તે ફક્ત ઇશક અથવા ખુદાના પ્રેમથીજ થાય છે આ દુનીયા માયા રૂપે છે અને તેમા જે બદીઓ આપણને દેખાય છે તે પણ ફક્ત ખ્યાલીજ છે જે આપણી ખાહેશો, અને લામણીઓ (વૃત્તીઓ) છે તે “ ખુદી ” અથવા “ હુ છુ ” એવા ખ્યાલ કટિપત છે તેથી સૌથી મોટુ પુગલુ એજ છે કે પોતાને ભુલી જવાની કાશીશ કગવી અને તે ફક્ત પ્રેમથીજ થઇ શકે છે અલ મજનુ કન્તરતુલ હકીકત=કટિપત અથવા ખોટી હાલત એ ખરી હાલતે જવાનો પુલ છે જેથી સાલિક પોતાનો તમામ પ્રેમ એક શખસને અર્પણુ કરે છે પછી જ્ઞાન થતા તેને માલમ પડે છે કે તેના પ્રેમની ચીજ એક ખુદાનો માત્ર અકસ એટલે પડછાયો છે જ્યારે આવી રીતે પ્રેમ ઉત્પન્ન થાય છે ત્યારે માલુસ ખુદાને કાઇ પણ મતલબ વગર ફક્ત પ્રેમને ખાતરજ ચાહે છે ખ્લેસ્તમા જવાની પણ તેની ઇચ્છા હોતી નથી ફક્ત ખુદા સાથે વસ્લ કરવા-મળી જવા ચાહે છે

અર્થાત, મુશીઓની મતલબ ખુદા સાથે જોડાઈ જવાની છે તેમ કરવા સાડ તેઓ ખુદા તરફ એવો ઇશક અથવા પ્રેમ જમાવે છે કે દરેક વસ્તુમા તે ખુદાજ જીવે છે હવે ખુદા નિરજન નિરાકાર હોવાથી સાલિક એટલે ખુદાઇ જાનનો જગાસુ પહેલા આ દુનીયામા કાઇ શખસ તરફ પોતાના દીલમા એવોજ પ્યાર પેદા કરે છે જુલેખા હઝરત યુસુફના પ્યાર સાદ દીવાની થઇ હતી અથવા મજનુ લૈલા તરફ દીવાનો થયો હતો, એવો પ્રેમ પોતામા પેદા કરે છે લલાનો કુતરો આવતો હતો તો પણ મજનુ એમ સમજતો હતો કે તે લૈના આવી હતી એટલે કે જે કાઇ ચીજ તે જોતો તેમા એમ સમજતો હતો કે તે તેના પ્રેમનીજ ચીજ છે એવો પ્યાર દુનયાની ખાહેશોને લીધે આવતો નથી એ પ્યાર જ્યારે મુસ્તકીમ થાય છે ત્યારે એ પ્રેમનુ પાત્ર-માઝક ખુદાનો એક પડછાયો છે એવુ તે પ્રેમી-આશકને જ્ઞાન થાય છે મોટે ભાગે સાલિકા એવી રીતે પોતાના શખ એટલે ગુને એ પ્રેમ અર્પણુ કરે છે

મોવાના ડમી સાહેબ એ ખુદાઇ ઇશક વીશે લખના કલ છે કે —

ઇશકે ઝીન્દા દર રવાનો દર બશર,
હસ્ત હર લહેજે ઝ ગુન્હે તાઝે તર,
ઇશક આન બગુઝીન કે જુમલે અવલીયા,
ચાફતન્દ અઝ ઇશકે ઉ કાર ઓ કીયા
તુ મગો મારા બદાન શેહ બાર નીસ્ત,
આ કરીમાન કારહા હુશવાર નીસ્ત

ઇશક બશિગા ફન્દ ફલકરા સદ શિગાફ,
ઇશક ગરઝનદ ઝમીન રા અઝ ગઝાફ;
ઇશક જોશદ બહુરરા માનનદે દેગ,
ઇશક સાયદ કાહુરા માનનદે રેગ

* * * *
આતશી અઝ ઇશક દર જાન બર ફરોઝ,
સર બસર ફીકે ઇબાદતરા બસોઝ,
મીલલતે ઇશક અઝ હુમે દીંહા બુદાસ્ત,
આશકાન રા મઝહબો મીલ્લત ખુદાસ્ત
કુફે ઉ દીનસ્તો દીનસ્ત નુરે જાન,
અયમની દર દો જહાની દર અમાન,
ઇશક આ શોલેસ્ત કે ચુન બર ફરોખ્ત,
આન્વે જુઝ માશુક બાકી જુમલે સોખ્ત,
તેગે “લા” દર કલ્લ ગયેરે હુક બરાન્દ,
દર નીગર ઝા પસ કે બઆદે “લા” ચે માન્દ,
માન્દ એલા અહ્લા વ બાકી જુમલે રફત,
શાદ બાશ અય ઇશક શીરકત સોઝ રફત

ઉપલાનો સાર એ છે કે જેના દીલમા એક જીવતો પ્યાર એટલે
ગેબ અથવા સદગુરૂ સાર નિર્મળ પ્યાર વસ્યો તે શખસ દર પળે પ્રલની
માફક ખીલે છે વાસ્તે તુ પણ એવાજ પ્યારનુ ધ્યાન ધર કારણકે બધા
અવલીયા થઇ ગયા તેમનુ ઝમ પણ એવા પ્યારથીજ સફળ-પાર થયુ હતુ
તારે એમ નહી સમજવુ કે મને ખુદાના દર્શન થઇ શકશે નહી, કારણકે
તે મોટો દાતા છે તેની આગળ કોઇ ચીજ મુશકેવ નથી ઇશક અમર્યા
પ્રેમ એવી ચીજ છે કે આસમાનના ટુકડે ટુકડા કરી નાખે છે તેમજ ધ-
નીને ધુળવી મુકે છે પ્રેમ મહાસાગરને બળતા પાણીની દેગ માફક ઉઝળાવી
મુકે છે અને પહાડને પીમાને રેતી માફક કરી નાખે છે વાસ્તે પ્રેમનો
આતશ તાગ જગમ્મા સળગાવ અને દગાદતની શીકર ના કર પ્રેમનો ધમ
એ બધા મનોથી જુદો છે પ્રેમીઓનો મઝહબ અને પથ એ ખુદા છે
એ ખુદાના આશકનો કુફર તે ખરેખર દીન છે અને એનુ દીન તે ખુદાનુ
નુર છે, બન્ને જહાનમા તે નિર્ભય અને સલામત છે ઇશક એવી આતશ

છે કે ઘટમા સળગે છે ત્યારે માથુક (ખુદા) સીવાય બધી ચીજો બાળીને જ્વરમ કરી નાખે છે “લા”ની તલવાર ખુદા સીવાય બધાને હાકી કાઢે છે જો, “લા”ની પછવાડે શુ રહ્યું છે ? અહાહ રહ્યો છે અને બાકી બધું એયુ વાસ્તે ખુશી થા કારણુ કે આ ઇસ્કે ખુદા સીવાય બધુ બાળી મુક્યુ છે

સુફીવાદનાં જુદાં જુદાં મંડળો

હીજરી સનના બીજા સૈકામા પહેલા સૂરી તરીકે અબુ હાસમ નામના શયખ ઝોળખાયા એઓ હી સ ૧૫૦મા આ દુનિયાથી ઉઠી ગયા હતા આ અરસામાજ ભકતી રસના પુસ્તકો લખવાનુ શરૂ થયુ હતું. અને ઝિક (અજ પા મત) ફિક (ચિતવન), કૌક (આનદ,), રોક (ઉત્સાહ) સલ (શાતી) રઝા (તાબેદારી) ફક (ગરીબાઈ) તવ-કકલ (સતોષ ભાવના) શુક (આભાર નિવેદન) મોહબ્બત (પ્રેમ) ખાફ (ડર) જેવા શબ્દો જ્ઞાનની સ્થીતી સમજાવવા સારૂ વાપરવામા આવ્યાછે અને સૂફીઓએ પોતપોતાના ખ્યાલ અને અભિરૂચી માફક જુદા જુદા મંડળો (Schools) કાયમ કર્યા ગયા પહેલુ મંડળ હી સ ૧૪૯મા હજરત શેખ અહવાન નામના સૂફીએ જુદા શહેરમા ગયાંયુ હતુ બીજુ મંડળ બાયઝીદે જુસ્તામી (રે૦ અ૦) એ જુસ્તામ શહેરમા હી. સ ૨૬૧મા કાઢયુ હતુ ત્રીજુ બગદાદના સૂફી સિરી સકતીએ હી જ ૨૯૫ મા કાઢયુ હતુ ચોથુ મીસ્તાનના ખાજી મોહનુદ્દીન ચિસ્તીએ પઝર હીજરીમા ચિસ્તીયા નામનુ કાઢયુ પાંચમો “કાદરીયા” તરીકે શેખ અબ્દુલ કાદર જલ્લાની (મોસ પાક)ના નામથી હીજરી ૫૬૧ મા નીકળ્યો હતો જુદા રિવાજ તરીકે બગદાદના હજરત અહમદ ગિફાઈના નામનો ૫૭૬ હીજરીમા નીકળ્યો હતો. સાતમો સોહરવદિયા, બગદાદના શેખ શાહબુદ્દીનના નામથી ગયપાયો હતો. (હીજરી ૬૦૦) આઠમો નકશબ દીયા તરીકે ૭૧૯મા ખવાજ બહાઉદ્દીનના નામથી રચાયો હતો આશરે ૯૦ જુદા જુદા તરીકાઓ છે જેમા મુખ્ય તેર છે અને તેમા ચાર ઘણા મશહુર છે —

૧ કાદરીયા ૨ ચિસ્તીયા ૩ સોહરવદિયા ૪ નકશબ દીયા
આ બધા રસ્તા જુદા જુદા થવાનુ કારણુ એકે દરેક મહાત્માને જે ખુદા-

૧ ‘લા’ એટલે નેસ્તી કાઇ નહીં પશું.

તઆલાની “સીદ્ધા” પોતાની મરજીને અનુકુળ લાગી તે મુજબ જે એટલે રસ્તો તેમને પસંદ પડ્યો તે રસ્તે ખુદાને પોહોચવા તેમણે કાશીશ કરી અને તે રસ્તે ખુદાઈ જાન મળતાં તેમણે તે તરીકા ખુદાઈ જાનના તાલીખોને દેખાડ્યો. એ સમજાવવા મહિલાના ૩મી સાહેબે મસ્તવીમા નીચેનો કીરમાં લખ્યો છે - એક માણસે એવું સાબાજુ હતું કે દુનીયામા એક ઝાડ એવું છે કે જેનું ફળ ખાય તો તે માણસ મરતો નથી તે ઉપરથી તેણે શહેર શહેર અને જગલે જગલ ફરી તે ઝાડની શોધ કરી. પણ તેને તે મળ્યું નહીં. એટલે નાઉમેદ થઈ એક શેખ પાસે આસુ ભરી આખો સાથે તેની દુઆ લેવા ગયો કે તે દુઆથી તે ઝાડ તેને મળી આવે તેની પામે જઈને કશું કે -

ગુફત શેહનશાહ કદમ અખતેયાર,
અજ બરાયે જુસ્તાન ચક શાખસાર,
કે દરખતી હસ્ત નાદર દર જહાત,
મેવએ ઉ માયએ આખે હયાત
સાલહા જુસ્તામ ન હીદમ ગુનીશાન,
જુજ કે મીઝ વ તસખખરે ઇ મરખીશાન.

અય શહેનશાહ હું એક ઝાડ શોધતો હતો તે ઝાડ એવું છે કે તેનું ફળ ખાધથી અમર જીવગી થાય છે વરમો સુધી તે શોખ્યું પણ મળ્યું નથી ફક્ત લોકોની મરકરી અને ઠેકડી અનુભવી છે

તે ઉપરથી તે શેખે જવાબ દીધો કે —

શેખ ખ હીદો ખગુફતશ અય મલીમ,
ઇન હીરખતે હદમ ખાશદ દર અલીમ,
ખસ ખુલ્લન્દો ખસ શીગરફો ખસ ખસીત,
આખે હયવાની જ દરીયાએ મોહીત
તું ખસુરત રફતેઇ અય ખે-ખખર,
અજ આન શાખે માએની ખે ખહરો ખર,
તુ ખ સુરત રફતેઇ ગુમ ગરતેઇ,
આન નમી ચાખી કે માએની હસ્તેઇ

ગાહ દીરખશ નામ શુદ ગાહ આફતાબ
 ગાહે બેહરશ નામ શુદ ગાહે સહાબ,
 આ ચકે કસ સદ હઝાર આસાર આસ્ત,
 કમતરીન આસારે ઉ ઉમરે બકાસ્ત
 ગરબેહ ફદસ્ત ઉ અસર દારદ હઝાર,
 આ ચકે રા નામ બાશદ બે શુમાર,
 આ ચકે શખસી તુરા બાશદ પીદર,
 દર હકે શખસી દીગર બાશદ પીસર
 દર હકે દીગર બુવદ કહેરો ઉદુ,
 દર હકે આન દીગરી હુતફા નેકુ,
 સદ હઝારાન નામે આ ચક આદમી,
 સાહેબે હર વસ્ક્શ અઝ વસ્ક્ અમી,
 તુ ચે બર ચસ્પી બર ઇ નામે દિરખત,
 તા ખમાની તલબ કામ વ શુર બખત
 સુરતે ઝાહેર ચુ બુઈ અય જવાન,
 રવ માઆની રા તલબ અય પહેલવાન,
 દર શુઝર અઝ નામે બિન્ગર દર મિક્શત,
 તા સિક્શતત ર નુમાયદ સુએ ઝાત
 શુમ શવી દર ઝાત આસાઈ ઝ ખુદ,
 ચશમે તુ ચક રગ બીનદ નેકો બદ,
 ઇ બ્તીલાફે ખદક અઝ નામ ઉફતાદ,
 ચુ ખમાઅની રક્ત આરામ ઉફતાદ

તે જેમે હમીને કહ્યુ કે અય ભાળા માણસ, આ ઝાહ તે ઇમનુ
 ઝાહ છે એ ઘણજ ઉચુ, ઘણજ પોહોળુ અને વાગુજ ફલાએન છે
 અને એજ ખુદાના દરીયાનુ અમત—આખ હયાત છે તુ બે—ખગર
 ધવાથી ફક્ત ઝાહની નુરન એટલે ઝાહનો આકાર સમજ્યા છે અને તેથી
 ગુમગહ થઈ ગયા છે અને એ ઝાહની મનનમ તુ છે તે સમજ્યા નહી
 જે વનુને તુ ઝાહ અમન્યો તેને કોઈ વખત લોકો ઝાહ કહે છે, કોઈ
 વખત તેને સુન્ન કરી બોલાવે છે અને કોઈ વખત મહાસાગર કે સપાત
 નામ આવે છે તે એક પુરૂષ છે કે જેની લામો નીશાની (આસા) છે

અને સૌમા નાનામા નાની નીશાની તે જ્ઞવેદાનની ઝીદગી (*ઉમરે બકા) છે જે કે તે એકજ છે પણ તેની હમરો નીશાનીઓ છે અને હમરો નામ છે જેવી તરેહ એક માણસ પોતાના આપ વિશે વાત કરતા પોતાને બેટા તરીકે ઓળખાવે છે અને પોતાના ફરજદની વાત કરતા બોતાને તેના આપ તરીકે ઓળખાવે છે, અથવા તેજ માણસ એક શખ્સ તરફ ગુસ્સા અને દુશ્મનાઇથી વર્તતો હોય અને બીજા તરફ માયા અને નેકીથી વર્તતો હોય છતાં તે માણસ તો એકજ છે, તેમ ખુદા પણ એકજ છે જે કે તેના લાખો નામ છે અને તેના હમરો ગુણ છે પણ તે તે ગુણોના બધનમા નથી

તુ કકત “ આડ ’ શબ્દને વળગી ગ્હ્યો તેથી તને દીલગીરીનો વખત આવ્યો અથ જવાન, આહેર મુરત નદી શોધતા, માઅની એટલે અદરનો બેદ શોધ નામ છોડીને મીકાતને જે જથી કરીને પછી “જાતનો” ખ્યાલ તને આવે પછી જ્યારે ખુદાની જાતમા ગુમ થાય ત્યારે તારી આખે નેક અને બદ ઝાંઘ જણાવાનું નથી અકુજ એક રગ લાગશે,

આ ખલડમા જે ઇખતીલાફ એટલે જુદાઇ પેદા થઇ છે તે કકત જુદા જુદા નામ અને શબ્દને લીધે થઇ છે જ્યારે તે માણસને તે શબ્દોના અર્થનું જ્ઞાન થાય છે ત્યારે બધી જુદાઇ દુર થાય છે

ધર્મની જરૂરીયાત

કોઇ વાચના? કદાચ અવાલ કરશે કે આગળ જણાવેલા વિકાસ ક્રમ પ્રમાણે એટલે આગળ વધવાના કાયદા (Evolution) મુજબ મોડે વહેવે બધા ખુદાને અથવા પરમાત્માને મળવાના છે તો પછી કોશીશ કરવાની નુ જરૂર છે અથવા દુનીયાની મોહ, માયા શા વાગ્ને ત્યાગ કરવી જોઈએ તેનો જવાબ એ છે જે દરેક માણસને પોતાની મરજી અને સ્વભાવ મુજબ વર્તવાની છુટ છે, પણ ધર્મના અભ્યાસમા મગ્ન છે તે બીજા કશામા નથી.

“It has been said that too much attention to things spiritual disturbs our practical relations in this world. As far back as in the days of the Chinese sage Confucius, it was said “Let us take care of this world, and then, when we have finished with

this world, we will take care of other worlds" It is all very well that we should take care of this world But if too much attention to the spiritual may affect a little our practical relations, too much attention to the so called practical, hurts us here and hereafter It makes us materialistic For man is not to regard nature as his goal, but something higher *Man is man, so long as he is struggling to rise above nature*, and this nature is both internal and external Not only does it comprise the laws that govern the particles of matter outside us and in our bodies, but also the more subtle nature within, which is, in fact the motive power governing the external It is good and very grand to conquer external nature, but grander still to conquer our internal nature It is grand and good to know the laws that govern the stars and planets; it is infinitely grander and better to know the laws that govern the passions, the feelings, the will of mankind. This conquering of the inner man, understanding the secrets of the subtle workings that are within the human mind, and knowing its wonderful secrets, belong entirely to religion . . .

Apart from the solid facts and truths that we may learn from religion, apart from the comforts that we may gain from it, religion, as a science as a study, is the greatest and healthiest exercise that the human mind can have This pursuit of the Infinite, this struggle to grasp the Infinite, this effort to get beyond the limitations of the senses, out of matter, as it were and to evolve the spiritual man—this striving day and night to make the In-

finite one with our being—this struggle itself is the grandest and most glorious that man can make. Some persons find the greatest pleasure in eating. We have no right to say, that they should not. Others find the greatest pleasure in possessing certain things. We have no right to say, they should not. But they also have no right to say, 'no,' to the man who finds his highest pleasure in spiritual thought. The lower the organisation, the greater the pleasure in the senses. Very few men can eat a meal with the same gusto as a dog, or a wolf. But all the pleasures of the dog or the wolf have gone, as it were, into the senses. The lower types of humanity in all nations find pleasure in the senses, while the cultured and the educated find it in thought, in philosophy, in the arts and sciences. Spirituality is a still higher plane. The subject being infinite, that plane is the highest, and the pleasure there is the highest for those who can appreciate it. So, even on the utilitarian ground that man is to seek for pleasure he should cultivate religious thought, for it is the highest pleasure that exists. Thus religion, as a study, seems to me to be absolutely necessary..... (Swami Vivekananda's Works, Part II, Page 66)

કાષ્ટ વળી કહેશે “ ખુદ ક્યા છે, હોય તો દેખાડો ” દેવે ખુદના ચિન્હો તો દેખાવ છે પણ ખુદ આ ચર્મ ચમુઓથી દેખી શકાતો નથી. શરીરમા જીવ, મગજમા બુદ્ધિ એ કાષ્ટ દેખાતા નથી છતાં સમજી શકીએ છીએ કે આ મણુસમા જીવ છે, કે ફલાણા માણુસમા બુદ્ધિ છે જેને ખરેખર ખુદ જોવાનીજ ખાહેશ હોય છે તો તે આગળ જોઇ ગયા તે પ્રમાણે મહાત્માઓની માફક મહેનત કરી પોતાની ઇચ્છા પુરી કરી શકે છે હમણા પ્રોફેસર બોલે સાગિત કર્યું છે કે વનસ્પતિને પણ લાગણી છે.

હવે એક આંદોલન વરસેલો છોકરો કહે કે મને એ દેખાડો અથવા સમજાવો તો તેમ કરવું કેટલું મુશ્કેલ થઈ પડે ? તેવીજ તરેહ માણસ જે ઇંદ્રિયો વશ-દુનિયામાં કુબેલા હોય છે તે એકદમ ખુદાના દર્શન કેવી રીતે કરી શકે ? પણ જેને ખરા દીલથી ખુદા જોવાની ઇચ્છા હોય તેણે પહેલા મોહ, માયા, કામ વીગેરે દુગુણોથી દુર રહી, ખાવું પીવું નિયમસર કરી સસારની, જાત જમાતની ઉપાધિ દુર કરી, ગુરૂની શોધ કરી, તેને શરણે જવું —

તદ્વિદ્ધિ પ્રણિપાતેન પરિપ્રયત્નેન સેવયા ।

उपदेक्ष्यति ते ज्ञानं ज्ञानिनस्तत्त्वदर्शिनः ॥

અર્થ—સતગુરૂની પાસે જઈ સાષ્ટાંગ દડવત્ પ્રણામ કરીને, આત્મા કોણ ? પરમાત્મા કોણ ? અથ શું ? મોહ શું ? હું કોણ ? વીગેરે સવાલો પૂછીને તથા તેમની સેવા કરીને પ્રસન્ન કરેલા ગુરૂ પાસેથી પરમાત્માના જ્ઞાનને જાણું, એટલે એ જ્ઞાની તથા તત્ત્વદર્શી ગુરૂ પરમાત્માના જ્ઞાનનો ઉપદેશ કરશે

तस्माद् गुरु प्रपद्येत जिज्ञासुः श्रेय उत्तमम् ।

शब्दे परे च निष्णात ब्रह्मण्युपशमाश्रयम् ॥

અર્થ—ઉત્તમ કલ્યાણની ઇચ્છાવાળા પુરૂષે શશ્ય ટાળનાર અને શિષ્યને દૃઢ સમજાવનાર શાસ્ત્રવાળા બ્રહ્મનિષ્ઠ (કામિલ) ગુરૂને શરણે જવું . . .

એવીજ તરેહ નુરે રૌશનમાં કહ્યું છે (જુઓ ૮૮ મું પ્રકરણ)

અબ દીદાર દેખન ચાહે મગર,
તરીકત, હુકીકત, મારેફતકી રાહ પકડ,
પુજ પાતરી તુમ છોડદો સખ,
પોથીઆ જ્ઞાનકી લેકર બાધદો અબ
તીરથ ઓર ઠેર સખ દે નીવાર,
માલાકે પ્રીરાને સે હો બેઝાર,
મુખસે ભજન કરના દુર કર,
છોડ દો નાત જમાત કા ડર.

* * *

નીચી નાડ રખ ઇશક આતશ જગાઓ,
ખુદી, દુઇ, ગુસ્સા સખી ભુલ જાઓ,

ખરા ઓર ખોટા જઘડા સળી મીટાઓ, •
હાં પછેકા તુમ સ્વભાવ લાઓ.
હીરસ ઓર હવા પર મન ના ધરો,
એ કરશે ફરર લે સળી ફર કરો. •

* * *
એસે તુમ આપસકું સહી કરો, •
પીછુ ખોજની મુરશદ કામીલકી કરો
જસમે હોય નુર હકકા પરકાશ,
વો મુરશદ કે જાઓ તુમ પાસ,
જા ઉસકે તુમ પાઉ પડો,
ગરીબીસે ખાત ઉનુસે કરો
અવલ તુમ ઉનકે ખાદીમ હો,
પીછે ઇસ તરેહ તુમ ઉનકે કહો
હમ આયે હે અખ તુમારે ચરણુ,
મીટાવો તુમે સો અખ હમારા મરણુ,
તુમારી મેહર કરો હમારી ઉપર
તૌહીદ ઇલમકી બતાવો ખખર,
પીછે મુરત નુરતકા ધ્યાન બતાઓ,
દીદાર નુરમે હમકો મીલાઓ

પછી મુરશદ જેવી તરેહ ધ્યાન કરવા કહે તેમ ધ્યાન કરવાનું છે જેવી તરેહ ચક્રાર પદ્મી ચક્ર તરફ લેહ રાખે છે તેમ સુરત જમાવવાની છે સુરતની શક્તી ઘણીજ છે તે શક્તિના ઉદાહરણુ દાખલ કુઝ પદ્મીની મીસાલ આપવામા આવે છે કહે છે કે આ પદ્મી કાશમીરમા પાણીને કિનારે ઇડા મુકી જીવારની કાપણી વખતે ગુજરાતમા આવે છે થોડા વખત સુધી ગુજરાતમા રહી ચારો ચરે છે પણ તેનું ધ્યાન પેલા પાણી કિનારે મુકેલા પોતાના ઇડા તરફ ખેચાયલું હોય છે અને તે ધ્યાનના બળથી ગુજરાતમા રહી ત્યાં પોતાના ઇડાનું નેવન કરે છે અને ત્યાં બચ્યા પેદા થાય છે સુરતની પણ આવી શક્તી હોય છે આવી રીતે ધ્યાન ધરતા મુરશદ અથવા ગુરની મહેરથી ચેલાને ખુદાના દર્શન થાય છે

“નુરે રોશન” નું તમામ શીક્ષણ બે વાક્યોમાજ સમાવણ છે એમ કહીએ તો ખોટું નથી

એક એ કે હદીસમા કહયું છે કે મૂત્ર કબ્લ અન મૂત્ર તેમ મરણની આગળ મરી જવું અને બીજું વાક્ય એ કે —

મુરશીદ કામીલ કી ખોજની કર,

મુરશીદ ખતાવે ચું મુશાહિદા કર

પેગમબર સદ્ગત્તમ કહી ગયા છે કે મૂત્ર કબ્લ અન મૂત્ર, એનો અર્થ એ છે જે તમે કુદરતી રીતે મરી જાઓ તે પહેલા તમે તમારી જેને તમારામા મરી જવા જેવી હાલત પેદા કરો એટલે કે મરીને જીવવું એજ ખદેખર જીવવું છે મરણ વખતે બધા દુ ખનો અત આવતો દેખાય છે, પરંતુ ખરી રીતે તે વખતે દુ ખનો અત આવતો નથી જે માણસ જીવના મરણ પામે છે તેનાજ દુ ખનો અત આવે છે, એટલે કે તેને કોઈ પણ પ્રકારનું દુ ખ લાગતું નથી જીવતા મરણ એટલે જીવતા મનનો નાશ કરવો કારણકે સુખ દુ ખ, મન છે ત્યા સુધીજ છે માટે જો મનનો નાશ થાય તો તે નાશ થયા પછી પ્રાણી માત્રને સુખ દુ ખ થતું નથી જે માણસને આવી મનની સ્થિતિ પ્રાપ્ત થાય છે તે હમેશા શાંતિ ભોગવે છે

નુરે રોશનમાં કહયું છે કે —

મરે તુમ મુવે કે પહેલે જળ, દરશન દેવે તુમકો રખ

એવુંજ શીક્ષણ દરેક પેગમબર તેમજ મહાત્મા આપી ગયા છે વળી કબીર સાહેબ પણ કહી ગયા છે કે.—

મરતે મરતે જીગ મુવા, અવગર મુવા ન કોય,

દાસ કબીરા યુ મુવા, બોહોર ન મરના હોય

જીવત તે મરવો ભલો, જો મરી જાને કોય

મરને પહેલે જો મરે, કુલ ઉજ્યારા હોય

મરૂ મરૂ સખ કોઈ કહે, મેરી મરે બલાય,

મરનાથા સો મર ચુકા, અખ કોન મરે હે જાય

મન મુવા, માયા મુઈ, સસચ મુવા શરીર,

અવિનાસી તો ના મરે, તુ કયુ મરે કબીર

બધે ખુદા-વહેદતુલ વુજૂદ—(God vision.)

Master —I do see that Being as a 'Reality before my very eyes ' Why then should I reason ? I do actually see that it is the Absolute who has become all things about us , it is He who appears as the finite soul and the phenomenal world ! One must have an awakening of the spirit within to see this Reality (Gospel of Sri Ramakrishna, page 310)

Master —Do you know what I see ' I see Him as All Man and other creatures—they appear as veritable figures skin bound, with the Lord within,—shaking the head or moving the hands and feet ' (Ibid, page 364)

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમહંસ પોતાના એલાઓને કહે છે —

મારી પોતાની આખ આગળ હું ખુદાને હાઝર જોઉં છું એટલે મારે વિવાદ શું કરવો ? મારી નજરે જોઉં છું કે નિરંજન નિરાકાર આ બધી ચીજોમા જુદા જુદા રૂપે છે ત્યાં સુધી આત્મામા જગૃતી-તેજ થતી નથી ત્યાં સુધી આવો દેખાવ નજરે પડતો નથી

હું પોતે શું જોઉં છું તે તમે જાણો છો ? હું જોઉં છું કે ખુદા તમામ શ્રષ્ઠી-મખતૂકમા વ્યાપી રહેલો છે મનુષ્ય માત્ર, તમામ જીવજનુ-ઓ એ બધા મારી નજરે ખુદા જુદી જુદી શકલ-આકૃતિ રૂપે છે એ બધા માથું અથવા હાથ પગ હલાવતા પુતળા છે પણ અદર ખુદા છે (પાતુ ૩૧૦, ૩૬૪, શ્રી રામ કૃષ્ણનું ગોપેલ) એવીજ રીતે આયઝીદે જુસ્તામી (૨૦ અ૦) નામના એક મહાન સુફી પણ કહી ગયા છે એક વાર તેમને કાઠએ પુછ્યું કે અર્શની ઉચાઇ અથવા મોટાઇ કેટલી છે, તો તેમણે જવાબ આપ્યો તે હું જ છું પછી તે શખસે પુછ્યું “કુરસી” શું ચીજ છે ? તેમણે જવાબ દીધો તે હું છું પછી તેણે પુછ્યું કે લોહ-લખવાની પાટી ને કલમ શું ચીજ છે, તેમણે કહ્યું —તે પણ હું છું. પછી તે સવાલ પુછનારે કહ્યું કે ખુદાની ધણી નજદીક રહેનારા મદાઓ જેવાકે હઝરત

ધાત્રાહીમ, હઝરત મુસા, હ૦ રમુલુલા (સ૦) વગેરે કોણ છે ? આયઝીદ સાહેબે જવાબ દીધો કે તે બી હુ છું પછી તે શખ્સે પુછ્યું કે જે ખુદાની પાસે ફરેસ્તા ગહે છે જેવાકે જુઆઇલ, મીકાઇલ, અઝરાઇલ તે કોણ છે ? તેમણે જવાબ દીધો તે બી હુજ છું આ જવાબો સાલળી તે સવાલ પુછનાર ખામોશ-ચુપ થઇ ગયો પછી આયઝીદે કહ્યું કે મુળ વાત એ છે કે જે ખુદાના ફના થઇ જાય છે તેને તમામ ચીજ પોતામા દેખાય છે અને તે દેખાવાનું કારણ એ છે જે ખુદામા તમામ ચીજો મોજુદ છે

આ અનુભવ થયો એટલે વહેદતલ વુજૂદનું પુરૂ જ્ઞાન થયું કહેવાય આ જ્ઞાનના ત્રણ દરજ્જા છે ૧ ઇતમુલ-યકીન ૨ ઐનુલ-યકીન ૩ હકકુલ યકીન સૌથી નીચો દરજ્જો તે ઇતમુલ-યકીન છે વચ્ચો દરજ્જો તે ઐનુલ-યકીન છે અને સૌથી ઉચો દરજ્જો હકકુલ-યકીન છે દાખવા તરીકે આપણે આગ-આતશની ખસીયત જાણીએ છીએ કે તેને આગલી લગાડીએ તો દાઝે છે તે ઇતમુલ-યકીન, પણ ખાતરી તે ઉપર કરવા આગવી મુશ્કેલી અને તે દાઝવાનું જ્ઞાન થાય તો તે ઐનુલ-યકીન, પણ જેવી તરફ લુહાર લોદાને આગમા નાખે અને તે લોદું આગનું રૂપ પકડે છે તે વખત તે લોટાની હાલત થાય છે તે હકકુલ યકીનની છે એ મરતબે જ્યારે માણસ પોહોન્મે છે ત્યારે તેની નજરે બધું ખુદાજ દેખાય છે એનુજ નામ વહેદતુલ વજુદ અથવા વહેદતુલ મોજુદ (હમા ઓન્ત) જે માણસને એ જ્ઞાન થયું હોય તેની પામેથી ખુદાને શોધવા મહિલાના રૂમી સાહેબ મસ્તવીમા ફરમાવી ગયા છે -

અકલે કુલ વ નફસે કુલ મદે ખુદાસ્ત

અર્શો કુરસી રા મદા કઝ વય જુદાસ્ત,

મઝહુરે હક અસ્ત આતે પાકે ઉ,

હું બનું હક વ અઝ દીગર કસ મનુ

અર્થ—મદે ખુદા (ખુદાનો બદો) તેજ ‘અકલે કુલ’ છે અર્શ અને કુરસી તેનાથી જુદા નથી તેની પાક જાતમા ખુદા દેખાય છે તેનીજ પામેથી ખુદાને તું હુંડ, બીજા પામ દુડનો નહીં એ દરજ્જો જ્યારે મન-નુરે હલ્લાજ પુગ્યા ત્યારે તેઓ કહેતા હતા કે ‘અનલ-હક’ હું ખુદા છું એ હાલને જ્યારે આયઝીદ સાહેબ પુગ્યા હતા ત્યારે એક દીનસ નમાઝ પઢી ગહ્યા પછી લોટાની તરફ જોઇને કહ્યું -ઇન્ની અન્ન-ત્તાહો લા એલાત હવા અના ફરજીય કાઅબોદન, એટલે નુ ખુદા છું લોહા મારા સીવાય કાઇની પરગત કવતા નથી પોતાનો અનુભવ એમણે નીચલા બોલોમા દરશાવ્યો છે -

“ જળ મેં અપની આયઝીદીસે બાહેર આયા જયસી સાપ કે ચલીસ બાહેર આતા હય તો મુજેલ આશક ઓર માનુક યક નઝર આયા યાની જળ મેં અપનેકા ગુમ કીયા તો આલમે તોહીદ દીખાઈ દીયા તીસ બરસ તક અલ્લાહ મેરા આઇના ગદા, અખ મેં ખુદ અપના આઇના હો ગયા હુ યાની અપની ખુદી મેં ઉસકી યાદમે ફરામોશ કર દીધ. અખ મેં કહેતાહુ કે મેં અપના આઇના હુ ઓર વોહ અલ્લાહ હે જો મેરી ઝખાનસં ખાત કરતા હય યાની અખ હુ કામ મેરી ઝખાન બપર યુ અદા હોતા હય કે ગોયા અલ્લા મેરી ઝખાનમે કલામ કરતા હય ઓ મેં દર મયાનમે ગુમ હો ગયા” ૧

એ હાલતમા બંદો અને મઆબુદ (ખુદા) બંને એક થાય છે, એટલે કે તમામ ચીજોમા તેને ખુદાજ નજરે પડે છે “જયા મુધી ખુદા અને બદામા જાનીની નજરે ફગ્ક છે ત્યા મુધી શિરકની બુ (દના -નીશાની) બાકી છે એમ ગણાય છે આ વાતથી બદાને ખુદામા ફગ્ક સમજવો એ શિરક છે, એમ હાજી હમદાદુલ્લા સાહેબે” પણ પોતાની “શમાઇમે હમદાદીયા” નામની કિતાબમા ચોખ્ખુ જણાવેલું છે આ જાનીનો મગ્નબો જે માણુ સને ખુદાની યાદીમા મળે છે તે બનાવવામા આવ્યો છે આનો મુસલમાન ભાઇઓએ લખતો અર્થ કરવાનો નથી કેટલાક બાહેર જોનારા લોકો આ વાતોને ઉલટી રીતે સમજીની તેને નુકસાનકારક બનાવે છે પણ ખડ જોતા એ રગ્તામા ઉતરી આગળ જતાગઓજ ખુદાને પોહોચી શકે છે અને એજ ખુજો અને ચોખ્ખો રરનો છે

આયઝીદે ખુખ્તામી (રે૦ અ૦) એ અલ્લાહને પુછ્યું છે “ હુ તારી રાહ ઉપર શી રીતે આવી શકું” ? જવાબ મળ્યો “ખુદી તક કરવાથી” એવીજ તરેહ “શમાઇમે હમદાદીયા” ના ૧૪ પાને લખેલું છે —ભારે મહેનત અને ધ્યાનથી તથા મનની શકાઓ વગેરે દુર કરીને પોતાના આપાથી દુઃ થઇ જાય અને પોતાની જાતનો ખ્યાલ જતો રહે એટલે બધાથી તે બે બખર થઇ જાય અને કાઇ ચીજ એની ખ્યાલમા બાકી નહી રહે

૧ હઝરત ફરીદુદ્દીન અતારની તઝકેરતુલ આલીયા નામની કિતાબમા ઉપલી હકીકત મોબુદ છે

૨ હાજી હમદાદુલ્લા સાહેબ, એ દેવબદ, સહારનપુર, મેરઠ, દીલ્હી, બોપાલ, વીગેરે ઠેકાણેના મોટા આલીમોના પીર હતા, એટલે તેમની લખેલી હકીકતને એ આલીમોથી રદ કરી શકાય નહી

ત્યારે તે બધે ટેકાણે ખુદાનેજ હાજર નાજર જીવે છે અને જ્યારે તે જ્ઞાનીની નજરમાંથી બીજી બાબતોની હદો અને ખુદા સીવાયની બીજી વાતો નીકળી જાય છે એટલે તેની નજરમાં ખુદા સીવાય બીજી કાંઈ આવતું નથી અને તે બે-બપર થઈ જાય છે બલકે એ હકીકતનું પણ તેને જ્ઞાન રહેતું નથી તેને બધે ખુદાજ ખુદા નજર આવે છે અને તે “હુ” “હુ” એજ, એજ કહે છે એટલુંજ નહીં પણ હુ પોતે એજ છું એમ કહેવા લાગે છે આ મરતબાને “કુના દર કુના” કહેવામાં આવે છે, વિગેરે હાજી ઇમદાદુલ્લાહ સાહેબ લખી ગયા છે

નુરે રોશનમાં પણ શાહ કાયમદીને એવીજ તરેહ પોતાનો અનુભવ દર્શાવ્યો છે —

“ઐન જૈન મે એક નુકતેકા તફાવત હય જાન,

થુ બદા ઐર અહ્લાહ બીચ ખુદી હય જાન,

નુકતા બીચસે ઉઠ ગયા તો ઐન હય જાન,

ખુદી બીચસે ખીસ ગઈ તો હય રહેમાન” (પાનુ ૨૮૧)

વળી જેવી રીતે બાબઝીદ સાહેબ કહી ગયા કે હરેક બોલ મારી જ્ઞાન ઉપરથી નીકળે છે તે જાણે ખુદાજ મારે મોઢેથી બોલતો હોય તેમ છે, તેવીજ રીતે નુરે રોશનના કર્તા પણ ઘણું ટેકાણે લખી ગયા છે —

બોલે સો કાયમદીન નહી, એ પ્રીતમ કેરા નુર,

એકા એકજ હો રહા, જુ પાની મીલા બીચ મમદુર (પાનુ ૨૪૧)

કાયમદીન, બોલે સોખુદ નહી, એ અન બોલતે કા બાલ,

એકા એકજ હો રહે, અબ દીયા સો પડદા બોલ (પાનુ ૨૦૯)

કરની તેરી સબ પીયા, મત સીર મેરે નાખ,

કાયમદીન આજીઝ હે પીયા, ઉસે મનડે મે રાખ (પાનુ ૧૦૦)

એમનું બહેદુલ વજુદનું જ્ઞાન પણ કમાલીયતે હતું એમ નુરે રોશનથી માલમ પડે છે —

કાયમદીનકે મન એક હે, જહા દેખે વહા નુર,

નખી રસુલકી મેહરસે, હુવા સો નુકતા દુર (પાનુ ૧૦૧)

આ પ્રમાણે જ્યારે માણસ ખુદાની પુરી વેહદતને પહોંચે છે અને ખુદામાં મળી જાય છે ત્યારે તેને દરેક ચીજમાં ખુદા સુન્ છે અને તેથીજ તેના મુખમાંથી એવા બોલ નીકળે છે આ વાતો ખુદાના ખરા જ્ઞાનની છે ઉપર ઉપર જોનારા માણસોને આ વાતની સમજણ પડી શકતી નથી મોલાના ઇમ સાહેબની મઝનવી શરીફમાં પણ ઘણું ટેકાણે આવીજ વાતે લખેલી છે

ચિરતી તઆલીમ.

સૌથી પહેલા ખુદાની જ્ઞાત (પુરૂષ) અને સિક્કાત (મુદ્દતી ને સમજવું જોઈએ, કારણકે સુરીવાદ અને ઇસ્લામનો મુળ પાયો એ છે. જ્ઞાત એક હસ્તીએ મુતલક (સપર્શ વ્યક્તી) છે જેને “વાઝુઅલ પુઝુઅં” કહે છે અને જેનો ઘેરાવો તમામ ચીજ ઉપર છે. પણ તે ખુદ પોતે તે ઘેરાવાથી બહાર છે તે કોઈ જાનમા સમાઈ શકતો નથી તેમજ કોઈ પણ હદ (બદીયતપણા)મા તે આવી શકતો નથી તેનો નાશ પણ થઈ શકતો નથી તેમજ તેમા ફેરફાર પણ થઈ શકતો નથી નથી ચીજ જે મોઝુ છે તે તેને લીધે છે પણ ન પોતાનો હન્ની સાર કેઈ ઉપર આધાર રાખતો નથી જમીન ઉપર અને આસમાનમા પણ તેના સીવાય બીજુ કાઈ નથી મવે ઠંકાણે તેજ છે તેનો કોઈ ભાગીદાર નથી તે કોઈથી પેદા થયો નથી તેમજ તેના પેટથી કોઈ પેદા થયું નથી પણ તેનું જ્ઞાન, તેના “નામ” અને “સિક્કાત” અને તેની “મઆહેર” (ખાસીયતો) વગર થવું અશક્ય હોવાથી તેની સિક્કાત અને નામોનું જ્ઞાન જરૂરનું છે

[સિક્કાત^૧=ત્યારે હસ્તીએ મુતલક જાહેર થઈને ખાસ કોઈ નુરનો દેખાવ પકડે છે ત્યારે તેને સિક્કાત-શુલુ કહે છે દાખલા તરીકે દુનીયા આહેર થઈ તો માલમ પડ્યું કે તેની જાતમા જે પેદા કરવાની સિક્કાત હતી તેનો દેખાવ (જલ્લો) દેખડાવ્યો જાતની બેશુમાર સિક્કાત છે પણ તે જાતથી જુદી અને અલગ નથી જોકે દરેક સિક્કાત બીજી સિક્કાતથી જુદી છે અને જ્ઞાત બધી સિક્કાતથી જુદી અને અલાહેદી દેખાય છે પણ ખરેખર બધું એકજ છે જુદાઈ બીલકુલ નથી દાખલા તરીકે ડુલની ખુશબો તે તેની સિક્કાત છે જે ચમનની હવાને સુગંધીદાર કરે છે પણ તે ખુશબો ડુલની જાતથી જુદી નથી

જેવી તરેહ ખુદાની જાત કદીમ-અનાદી અને અવિનાશી છે તેવીજ તરેહ તેની સિક્કાનો પણ કદીમ અને અવિનાશી છે જાતમા ખુદાની બહદત (એકતા) નજર પડે છે અને સિક્કાતમા તરેહતરેહનું બહુપણ નજર

૧ સિક્કાત એક વચન છે અને સિક્કાત બહુ વચન છે તેનો અર્થ શુલુ થાય છે

પડે છે, પણ સિક્કાત જુદી નથી એટલે સિક્કાતમા જે બહુમતી જેવામા અને સાબળવામા આવે છે તે ફક્ત ખ્યાલીજ છે નહીતર સિક્કાતમા પણ વહેલતજ છે

“મા એસ્ત, એનેજ ‘હમા એસ્ત’” કહે છે એટલે કે બધે ખુદાની જાતજ છે તેના સીવાય બીજુ કાંઈ નથી અને જે આપણને નજર પડે છે તે બધી ખુદાની એકતાઈ-વેલદતજ છે જેવી તરેહ કુરાન-શરીફમા ફરમાવ્યું છે, “વહોવા અલા કુલ્લે શએષ મુહીત” એટલે કે બધી ચીજ ઉપર ખુદાનો ઘેરાવો છે બીજી આવત છે કે “વહોવા માઅ-કુમ અએનમા કુન્તુમ” એટલે તમે જ્યાંબી હોવ ત્યા ખુદા તમારી સાથે છે ત્રીજી આવત છે કે —“અએનમા તવલ્લુ ફસુમમા વજહુલ્લાહ” જ્યાંબી તમે જુઓ ત્યા ખુદાની જાત મોજુદ છે

તઅય્યુનાત વ તનઝઝુલાત

સફીવાદમા આ બોલ વારે ધડીએ વપરાય છે એની મતલબ એ છે જે દુનીયામા જે પેદા થયલી વસ્તુઓની સુરત શીકલો નજરે પડે છે તે બધી ખુદાની આતની સિક્કાતો છે અને તેના નુરનો ચમકાર છે પણ તમા અની અસલીયત તેની આતના પરતઓ-પ્રતિબીંબ સીવાય બીજુ કાંઈ નથી. દાખલા તરીકે એક દોરામા થોડી ગાઠો મારેલી હોય તો તે ગાઠને કાંઈ દોરો કહેવું નથી તે ગાઠની શીકલને સુરતના સમમથી તેને ગાઠ કહેવામા આવે છે જે કે તેની અદર દોરા મીવાય કાંઈ નથી એટલે ગાઠ તે “તઈ-ય્યુન” છે જ્યારે ગાઠ મારી હોય તો ગાઠ કહેવામા આવે છે અને ગાઠ છોડી નાખે તો દોરો કહેવામા આવે છે દોરાને ગાઠ કહેવામા આવતી નથી અને ગાઠને દોરો કહેવામા આવતો નથી

એવી તરેહ તમામ ઋષી-મખલૂકની શીકલ અને સુરતોને “તઅ-ય્યુનાત”ની નજરથી જેવી જોઈએ તે જાતે ધલાહી-ખુદાથી જુદા નથી પણ જ્યા સુધી તે જુદી જુદી શીકલ અને સુરત ધરાવે છે ત્યા સુધી તેને જાતે ધલાહી કહી શકતા નથી, અને તેને જાતે ધલાહી કહેવું અથવા સમજવું “શિક” છે એવી તરેહ જ્યારે જુદા જુદા રૂપે ત્રાટી પેદા થઈ તે શીકલોને “તઅય્યુનાત” કહેવામા આવે છે પણ એ શીકલોમા જ્યાં ફેરફાર થવા લાગે છે ત્યારે તેને “તનઝઝુલાત” કહે છે દાખલા તરીકે હવા એક ઉચ્ચ અથવા સાફ તત્વ છે સુરજની ગરમી ઝમીનની બીનાસ ૧ સુસીને તે બીનાસને આસમાનમા લઈ જાય છે અને તેને પાણી રૂપે વરસાદ છે

તે વરસાદ ખેતરમાં પશુ પડે છે અને મદી મટરોમાં બધુ પડે છે. એટલે હવાએ પાણીનું રૂપ પકડ્યું એ એક તનઝબુલ^૧ થયું અને તે પાણીનું વરસવું અને ઝમીન ઉપર અહીં તહીં દોહવું એ બીજું તનઝબુલ થયું.

આ તેની જાતના કલ્પિત-નકલી દાખલા છે ખુદાની જાતમાં કાંઈ ફેરફાર થતો નથી (તર્કીયુનાત ને તનઝબુલાત) પણ આ દેખીના ફેરફારથી દુનીયાનો કારોબાર તે ચલાવે છે આના સબખમાં નાસૂત, મલકૂત, જબરૂત અને લાહૂતનો પણ થોડો ખુલાસો આપવો જરૂરનો છે.

નાસૂત—જે આલમ આપણું નજરે દીઠામાં આવે છે તેનું નામ નાસૂત છે એ આલમમાં જે જગ્યાન ને બોલી આપણે વાપરીએ છે તેને નાસૂતની બોલી કહે છે.

મલકૂત—નાસૂતની અદર મલકૂત છે એટલે કે જાહેર આલમની અદરના લાગને મલકૂત કહે છે ત નાસૂતની નજદીક છે અને નાસૂતથી જોડાયેલો છે જ્યારે નાસૂતના આલમમાંથી આગળ વધે છે ત્યારે મલકૂતના દેખાવો નજર પડે છે નાસૂતમાં જે જિક (મત્ર) અને ફિક (ચિતવન) કરે છે તેને પરીણામે મલકૂતમાં પોહોચે છે અને માણસ પોતાની બદગીથી તેનો અદરનો ભેદ માલમ પડે છે.

જબરૂત—મલકૂતની અદરનો ભેદ માલમ પડે ત્યારે તેને જબરૂત કહેવામાં આવે છે એ નાસૂતથી ત્રીજો દરજ્જો છે આ મુકામમાં આપણા શરીરનું પુરે પુરું જ્ઞાન એની મેળેજ થાય છે, અને નાસૂત અને મલકૂત આ મુકામની હોં છે એમ ખુદલુ દેખાય છે.

લાહૂત—જબરૂતની અદરનો ભેદ માલમ પડવા લાગે ત્યારે લાહૂત મુકામ ખુલે છે અહીં ખુદાની જાત સીવાય કાંઈ બાકી રહેતું નથી.

હાહૂત—લાહૂતનું બાતીન-મધ્ય “હાહૂત” છે એ મુકામ ઉપર નથી પોતાની બબ્બર રહેતી કે નથી કાંઈ જાણવાની શકતી રહેતી નથી, “હમે” ની નીશાની રહેતી કે નથી “ઓસ્ત” ની જરૂર જણાતી અને આ હકીકત વર્ણવી પણ શકાતી નથી આટલુંજ કહી શકાય કે એ ખુદા-“ હુ ”નું મુકામ છે.

દાખલા તરીકે ઇનસાન! જાહેર શરીર તે નાસૂત છે અને તેની અદરની હવાસો (ઇશિયો) મલકૂતનો ભેદ છે તે હવાસનું જ્ઞાન જ્ઞાને-

દિયોથી થાય તે જાણતો નોંધ, અને જ્યારે એ જાણની આત જાણે દિયો છુટી થાય છે એટલે કે તેની સાથે તેનો સબબ રહેતો નથી તે હાલતનું નામ લાહુત છે જ્યારે મન પોતાની હસ્તીથી પણ એ ખબર થઈ જાય છે અને જોખમરી પણ રહેતી નથી તો તેને હાલત કહે છે

‘રૂહ’—કુરાન શરીરમાં ‘રૂહ’ને અત્રે રખ એટલે ખુદાનો હુકમ કહ્યો છે હદીસમાં લખ્યું છે કે અલ્લાહ તઆલાએ આદમને પોતાના સુરત માફક પેદા કરીધો ખુદાને કાંઈ મુરત નથી કે હોઈ શકતી નથી એટલે એ ઉપરથી જણાય છે કે સુરત કહેવામાં “રૂહ નો અર્થ સમાવયો છે ખુદાની આતની કાંઈ શીકલ નથી નેમજ “રૂહ”ની પણ કાંઈ નથી જેવી તરેહ જાત છુપી છે તેવી તરેહ રૂહ ખી છુપી છે જેવી તરેહ ખુદાની જાન આ ચામડાની આખોથી જોઈ શકાતી નથી અને બહારના જાનથી સમજ શકાતી નથી તેવી તરેહ તેનો હુકમ જે રૂહ તે છે પણ એ આખથી જોઈ શકાતી નથી રૂહ એકજ ચીજ છે એ બેચી શકાતી નથી જે જુદા જુદા શરીરોમાં અરવાહ દેખાય છે તે બધી એકજ મહાન રૂહનો પડાવો છે, જેવી તરેહ સુરજ એકજ છે પણ તેના કિરણ એ શુમાર છે જો સાફ જગાએ તે કિરણ પડે છે તો સુરજનો આખેહુય દેખાય તેમાં નજરે પડે છે જોકે સુરજ ત્યાં નથી, અને ગદી અને મેલી ચીજ ઉપર તે કિરણ પડે તો પોતાના ગદાપણને લીધે તે કીરણો ત્યાં ચળકતા નથી પણ તે ચીજોમાં પણ તે કિરણોને લીધે વધત્રટની અને જલમીની શકતી છે

રૂહ તે જાતનો આઇનો (દર્પણ) કે જેમાં તેની ખુમસુરતની શીકલ નજર આવે છે

કલ્મ—જેવી તરેહ “રૂહ” ખુદાની જાતનો આઇનો છે તેવી તરેહ કલ્મ ખુદાના નામ અને સિકાતોનું દર્પણ છે જે નુરે જાતના રૂહમાં ચળકે છે તે કલ્મમાં છુટુ થઈ ગયું છે

નકસ—રૂહ અને કલ્મ આલમે અત્ર સાથે સબબ રાખે છે પણ નકસ આલમે ખાક સાથે સબબ રાખે છે જાતની સિકાત અને નામની તજલી—રોશની રૂહ અને કલ્મના સબબથી નકસ સુધી આવે છે પણ

૧ આત્મા. ૨ અરવાહ એ રૂહનું બહુ વચન છે
૩ અત કરણ દિલ

નક્સ કુનીયતી બાબતોથી તઆલુક-સબધ રાખે છે જેથી રૂઢ અને કલ્પમા જે ખુબસુરતી છે તે નક્સમા નથી અને નામૂત મુકામની તૈયારી (કિળવણી) વગર તે તજલ્લી નક્સમા પેદા થઇ શકતી નથી એટલુજ નહીં પણ નક્સ પોતાના વિષયમા ચકચુર રહેવાના ધરાદાથી તે તજલ્લીથી નાસ્તી જવા અથવા દુરજ રહેવા માગે છે, અને ઇશિયોને એવોજ હુકમ આપે છે કે વિષય વાસના-શહેવતમાજ તલ્લીન-મશગુલ રહે, જેથી કલ્પ અને રૂઢનો આધનો ચળકતો નથી

માણસ ઇઆદત અને જપતપ (મુગ્ગહેદા થી નક્સને આમજ વધારવા કાશીશ કરી શકે છે આને નક્સે લગ્વામા કહે છે પણ જ્યારે તે મુગ્ગહેદાથી નક્સને તદન બાળી નાખે છે ત્યારે તે પોતે વર્ધાને બીલકુલ આધના મીસાલ થઇ જાય છે અને તેમા રૂઢ અને કલ્પનો ચમકાર બરાબર માલમ પડે છે અને નક્સમા કોઇ પણ વાસના-ખહેશ ગ્હેતી નથી એ વખતે એ નક્સે “ મુતમઇ-ના* થઇ જાય છે એને નક્સનુ મરવુ અથવા નક્સ પર કાણુ કહે છે

• સિલસિલામાં ઇખતેલાફ (ફેર) શા માટે છે.

સુરીઓમા ધણા સિલસિલા (મડ્ગો) છે અને દરેક સિલસિલાને તરીકા અને ઝિકર (મત્ર) વગેરે જુદા છે એ જોઈ કોઇ વાર ખ્યાલ પેદા થાય છે કે તસબુદનો રગ્તો અને અસલ-મૂળ એક છે તો પછી એ રાફ પર ચાલનારામા ઇખતેલાફ (ફેર) શા કારણથી છે ખરેખરી બીના તો એ છે કે ફેર ફક્ત દેખાવનોજ છે પણ ખરે જોના ઇખતેલાફ કોઇ નથી સિલસિલાના નામમા ફેર ફક્ત સિલસિલા કાયમ કરનાર (માની) માટે વપરાયલા જુદા જુદા નામને લીધે છે તઆલીમની અસલ તો લગભગ દરેક તરીકાની મળતી છે અને ઝિકર અને શગલ (ક્રિયાકામ)મા ભ્રે બહુજ જુજળજ ફેર છે ફક્ત સુરીઓમા બેજ બાબદમા થોડી થોડી મતફેરી છે (૧) બહેદતુલ પુજૂદની બાબત (૨) સિમ.અ (રામ)ની બાબત ૧ બહેદતુલ પુજૂદ એટલે ખુદા દરેક ડેકાણે મોબૂદ છે અને દરેક ચીજ ખુદા છે એ માન્યતાને “ હમા ઓસ્ત ” કહે છે બીજાઓ એમ કહે છે કે “ હમા અઝ ઓસ્ત ” એટલે બધી ચીજ તેમાથી પેદા થઇ છે

ફટલાક સિલસિલાના સુરીઓ રાગ સાલળવાનુ લાઝમ મળુતા નથી પણ ચીસ્તી સિલસિલાવાળાઓ તો રામ માવાન અને સાલળવાનુ લાઝમ

અને જરૂરી સમજે છે. આ ઇખતીલાફ છે છતાં જે લોકો એ લાઝમ મણુતા નથી તે લોક પણ એમ કહેતા નથી કે તમારે રામ નહીં સાબળવો. કેટલાક કહે છે કે “ ખુદાવાળા લોકોને ગાયન સાબળવું લાઝમ છે બીજાઓમિ નથી ” આવી રીતે આ મતફેરી છે પણ તેમાંની કોઈ રીતે અદનનો ભગ થતો નથી દુરવેશોની તાલીમમાં જે મતફેર છે તેનું કારણ એ છે કે મુરશદો તાલિમો-અબ્યાસીઓની તખીયત જોઈને તેમને સાફ ઇલાખો સુચ્યો છે

ચિસ્તી ખાનદાનની ઝિકર (જપ) અશગાલ (સાંચના)

તવજ્જોહ^૧=તવજ્જોહની તાલીમ ધણુ ખરૂં નકશખ દીવા સિલ-સિલામાં અપાય છે, એવો લોકોમાં ખીયાલ છે પણ એ ચિસ્તી ખાનદાનમાં પણ અપાય છે તેની ધણી રીટોઓ છે જેમાંની એક નીચે મુજબ છે —

મુરશીદ (ગુરુ) અને મુરીદ (ચેલો) સામ સામે ધુટણ ઉપર બેસે અને ગુરૂ એલા તરફ રૂખ-મહોકુ કરી, પોતાના દીલમાંથી બીજા તમામ ખ્યાલો કાઢી નાખી એકસો વખત “ અહલાહ ”નું નામ ચેલાના દીલ પર ગ્વાસથી નાખે અને ખુદાના નામની ઝખ-ચોટ ચેલાના દીલ પર સો વખત ડહાની તાકતથી નાખે અને તેમ કરતી વખતે એટલો ખ્યાલ કરે કે આ ખુદના નામની ધીયત-ખુમારી અને આકર્ષણ શક્તી-જઝબની અસર મારા દીલમાંથી નીકળી ચેલાના દીલમાં જાય છે આવી રીતે બેચાર વાર કરવાથી મુરીદના દીલમાં ‘ ઝિકર ’ની ગરમી પેદા થઈ જાય છે અને પછી તે ચેલાઓ પોતે પછીથી દરેક તરેહની ઝીકર અને શગલ સાફ પોતાનામાં કાબેલીયત પેદા કરી લે છે કેટલાક ખુઝુર્ગો ઝિકર અને શગલની તાલીમ આપવા પહેલાં તવજ્જોહ એટલાજ માટે જરૂરની સમજે છે કે તેમ કરવાથી મુરીદનું કલ્મ દિલ ઝિકર અને શગલ સાફ તૈયાર થાય છે

ઝિકે જોહર=ચિસ્તી ખાનદાનમાં ધણી જાતની ઝિકર છે ઝિકે જોહર એટલે મોટેથી જીકર કરવી આ ધણુ કરી તહજ્જુદની વખતે (પાઠલી રાતે) કરવામાં આવે છે કારણ કે આ ઝિકર કાંઈ લોકોને દેખાડવા કે સભ-ગાવવા કરવામાં આવતી નથી તહજ્જુદ વખતે કરતા પણ સાચચેતી રાખવામાં આવે છે કે પડોશમાં સુતેલા લોક જાગે નહીં કે કોઈની ઉધમાં

૧ આત્મિક શક્તીની અસર બીજાના મન પર પાડવી તેને “ તવ-જ્જોહ ” કહે છે

અલ્લહ ચાપ નહી તહજજુદની વખતે પહેલા બાર રકાત, બેબે રકાતની નેમતથી નવારીલે તહજજુદ (નમાઝ) પડે અને દરેક રકાતમાં સુરએ ફાતેહ પછી ત્રણ ત્રણ વખત સુરએ ઇખલાસ (કુલ હોવસ્લાહ) પડે અને નમાઝથી ફારેગ થયા પછી નીચેની દુઆ પડે —

અલ્લા હુમા તહ્દીર કલ્લી અન ગૈરેકા, વ નઠ્ઠિવર કલ્લી ઁ—નૂરે માઅરૈફતેકા અબ્દન યા અલ્લાહો યા અલ્લાહો યા અલ્લાહ

યા અલ્લાહ, મારા દીલને ગેર (ખીજ) ચીએથી પાક કર અને હમેશા તારી પીછાનના નુરથી તેને રોશન કર એમ કીધા પછી “તોઆહ” અને ઇત્તીગફાર પડે

અસ્ત ફેરૈલા હલ-હઝી, લાએલાહા ઇલા હોવલ હૈયુલ કટયમ, વ અતૂમે એલએહ

અર્થ—ખુદાથી બખરોશ ચાહુ છુ તે ખુદા એજ છે જે જીવતો છે અને બધાને સલામનારો છે તોઆહ કરી તેની તરફ આવુ છુ તેની પછી ત્રણ વખત આ દરદ શરીફ પડે અરસલાતો અલૈકા યા રસુલલ્લા હે વરસલામો અલૈકા યા હખીમલ્લા હે, અરસલા તો વરસલામો અલૈકા યા નખીયલલાહ

અર્થ—ઓ ખુદાના રસુલ આપ ઉપર દરદ હોજો, ઓ અલ્લાહના પ્યારા આપ ઉપર દરદ હોજો, દરદ હોજો આપ ઉપર અવ અલ્લાહના પેગબર

પછી પલાડી મારી બેસી જવુ અને ડાબા પગના અગ્રુહા ને તેની જોડેની આગલીથી જમણા પગના ધુટણની નીચેના ખાચામા જોરથી દબાવે (અહી એક રગ-નસ છે તેને રગે કીમાસ કહે છે અને રગે કીમાસનુ દિલની સાથે જોડાયુ છે તે દાબવાથી દિલમા મરમી પેદા થાય છે) બેસવામા કમ્મરને સીધી રાખવી, મ્હો-રખ કીબ્લા-પશ્ચિમ દિશા તરફ કરવુ અને બન્ને હાથ ધુટણ પર રાખવા અને આઉએબિલ્લાહ ને બિસમિલ્લાહ પઢી ત્રણ વખત કલમો “લાએલાહા ઇલ-લાહ મોહમ્દુર રસુલુલ્લાહ” પઢવો પછી એક વખત કલમએ શકાદત પઢવો પછી પેશાની ધુટણની નજીક આવે ત્યા સુધી માથુ ઝુકાવવુ અને ત્યાથી મોટે અવાજે “લાએલાહા ” શરૂ કરી ડાબા ધુટણ ઉપરથી માથુ ફેરવતા જમણી તરફ લાવવુ અને સ્વાસને ત્રણ ઝખ ચાપ તેટલો વખત રોકવો. પછી

માથાને પીઠ તરફ રહેજ ફેરવી એવો ખ્યાલ કરવો કે ખુદા સીવાયના તમામ ખતરાત અથવા વહેમોને પીઠની તરફ નાખી દીધા. પછી જમણી તરફ માથું ફેરવી છાતી તરફ જ્યાં દીલ છે ત્યાં ઝુકાવી “ઇલલલલાહ”ની ઝખ્ કહે અને એ ખ્યાલ કરે કે મે “ઇસ્કે ઇલાહી” (ખુદાના પ્યારને) દીલમાં ભરી દીધો.

“લાએલાહ” ને “નશી (ખાલી) કહે છે અને “ઇલલલલાહ”ને “અસખાત” (ભરેલો) કહે છે તેથી આ ઝિકરને નશી ને અસખાત કહે છે નશીની વખત આખો ખુદા રહેવા જોઇએ અને અસખાતની વખત બધ કરવી જોઇએ.

આવી રીતે આ ઝિકર બસો વખત કરવી જોઇએ આ ઝિકરને ચાર ઝખ્ની ઝિકર કહે છે એ કાધા પછી આગળ લખ્યું તેમ ત્રણ વાર કલમએ તૈયબ અને એકવાર કલમએ શહાદત પડવો જોઇએ.

આ ઝિકરમાં જરૂરની હીદાયત એ છે કે એ ઝિકર શરૂ કરનાર અબ્યાસી “નશીની” “લા” બોલતી વખતે “મઆમૂદ^૧”નો ખીચાલ તસવ્વુર કરે એટલે કે “લાએલાહ” જમાનથી નીકળે ત્યારે ખ્યાલ કરે કે ખુદા સિવાય કોઇ માઆમૂદ નથી, અને થોડો વખત અબ્યાસ કર્યા પછી ખુદા “લા-મતલૂમ^૨” અને “લા-મકસૂદ^૩” છે એમ તસવ્વુર કરે અને જેની તઆલીમ પુરી થવા આવી હોય તે “લા-મોબુદ^૪”નો તસવ્વુર કરે.

ઝિકરે અસખાતે મુજરિદ

નશી અને અસખાત એટલે લા “એલાહા ઇલલલલાહ”ની ઝિકર બાદ બન્ને ધ્રુટણ ઉપર બેસી જાય, અને અસખાતે મુજરિદની ઝિકર કરે તે ઝિકર “ઇલલલલાહ”ને કહે છે એ ઝિકરની વખતે કમર સીધી રાખે અને માથાને ડાબા ખભા તરફ ફેરવી ત્યાંથી પુરા જોરથી જમણી છાતી તરફ ઇલલલલાહની ઝખ્ લગાવે અને એ તસવ્વુર કરે કે ખુદા સીવાય કોઇ ચીજ દુનીયામાં નથી અને મારા સીવાય તેની સાથે કોઇ બીજું નથી. આ લાગલાગદ ચારમો વાર કરવી જોઇએ એને એક ઝખ્ની કહે છે.

ઝિકે ઇન્ને ઝાત—આની રૂઢી એવી છે કે બે ધ્રુટણ ઉપર બેસી મોઢાને ડાબા ખભા તરફ લાવી, આખ બધ કરી ‘અલ્લાહ’ ‘અલ્લાહ’

૧ મઆમૂદ એટલે પુજવા લાયક ખુદા ૨ કોઇ પણ જાનના મનલમ નહીં રાખનાર ૩ કોઇ પણ જાતનો સ્વાર્થ નહીં ધરાવનાર ૪ કોઇ પણ અમુક કેકાલે મોજૂદ નહીં હોય તેવો.

બોલે પહેલા અલ્લાહના “ હ ” નો “ હો ” ઉચ્ચાર કરે પછીના અલ્લાહના “ હ ” નો ઉચ્ચાર નહીં કરે એટલે તેને સાકિન પડે પહેલો ‘ અલ્લાહ ’ બોલતી વખતે અર્થ, ડાબી જાતીની નીચે ‘ લનીફો રહ ’ (ચક) છે તેની ઉપર લગાવે, અને યીજને અલ્લાહ બોલતી વખતે જમણી જાતી નીચેના ભાગ ઉપર અર્થ લગાવે.

આ ઝિકર સો વાર કરે અને આ ઝિકર કરતી વખતે ખુદાના નામ અને સિક્કોનો ખ્યાલ કરે જેમ કે ખુદા સમીઅ (સાલગનાર) છે, અસીગ (જેનાર) છે, અલીમ (અધુ જાણનાર) છે.

આમા હીદાયત આટલી કરવાની છે કે જ્યારે પહેલી નવ વખત અલ્લાહ અલ્લાહ કહી રહે કે પછી એકવાર ‘ અલ્લાહ હાઝરી ’ એમ બોલે બીજી વખત નવ વાર બોલ્યા પછી ‘ અલ્લાહ નાઝરી ’ એમ કહે, અને ત્રીજી વખતે નવ વાર પુરા થાય કે દસ વીસ વખત ‘ અલ્લાહ મધ ’ એમ કહે.

આ ઝિક તહજ્જુદની (મામદાદની) વખતે બાર તસબીહનો કરવામા આવે છે જે કોઈ તહજ્જુદ વખતે નહીં પડી શકે તો દુરસદને આસાનીથી વખતે કરી શકે છે ઝિકર કરી રહ્યા પછી પોતાના સિલસિલાના લુગ્ગોના ફાતેહા પઢવા જોઈએ.

ઝિકે પાસે અનકાસ

આની ધણી રીઠો છે જેમાથી રહેલી અને બધાને સમજ પડે એવી આ બે છે —

નફી વ અસબાતકા પાસ અનકાસ.

એ આવી તરેહ છે કે જ્યારે સ્વાસ અદર લેવો ત્યારે ‘લાએલાહા’ કહેવું અને જ્યારે સ્વાસ-દમ બહાર કાઢો ત્યારે ‘હલલ-લાહ’ કહેવું એવી તરેહ કે પાસે બેસવાવાળો જાણે પણ નહીં હરમે જાતકા પાસ અનકાસ.

આની રીઠો એ છે કે જ્યાં તાળવાથી લગાડે અને મોઢું બંધ કરે અને જ્યારે સ્વાસ-દમ અદર લે તો ‘ અલ્લાહ ’ કરીને બોલે અને જ્યાં સુધી તમામ પેટ અને જાતી ભરાય ત્યાં સુધી સ્વાસને રોકે અને એવો તસબુર કરે કે ખુદા તમામ મારા અદર-આતીનમા છે પછી સ્વાસને નાકને રસ્તેથી બહાર કાઢે સ્વાસ બહાર કાઢતી વખતે ‘હુ’ કરી કહે.

• ઇસ્મે જાતની ઝિકરની બુદી બુદી રૂઢી

ઇસ્મે જાતની ઝિક, એકઝખી, એ ઝખી, ત્રણ ઝખી, અને ચહાર ઝખી છે

એક ઝખી — મોટે અવાજે પુરા જોરથી ‘અલ્લાહ’ બોલ-શબ્દની ચોટ દીલ પર લગાડે

‘એ ઝખી’ — એક ઝમ રૂઢ પર અને બીજી દીલ પર.

ત્રણ ઝખી — પહેલ્લી ડાબા ધુટણ પર, બીજી જમણા ધુટણ પર ત્રીજી દીલ પર

ચાર ઝખી — પહેલ્લી ડાબા ધુટણ પર, બીજી જમણા ધુટણ પર ત્રીજી રૂઢ ઉપર, ચોથી દીલ પર

આ ઝિકમા આખ બધ રહેવી જોઇએ.

હપ્સે દમ (દમને રાકવુ તે)

આ કાય તમામ સૂરીઓમા જરૂરનુ મલ્યુ છે ખાસ કરી ચીસ્તી અને કાદરીયા તરીકાવાળા આનાથી ધણો ફાયદો થાય છે એમ માને છે નકશબદીઆવાળા આની ધણી જરૂરીઆત જોતા નથી છતાં એટલુ કહે છે કે આનાથી ફાયદો થાય છે

કમઝોર જાતીવાળા અને જોના શરીરમા પુરી તાકત નહી હોય તેવા માણસે હપ્સે દમ અને ઝિકે જાહેર કદી કરવી નહી તેમણે “ઝિકે ખરી” (ખાતીનની ઝીકર) પર સતોષ પકડવો, નહી તો શરીરમા તરેહ તરેહનુ દર્દ આમાથી પેદા થાય છે

શીઝે નસીશ — અજમેર શરીફવાળા મહાન ખ્યાળ હઝરત મોઇનુદ્દીન ચીસ્તી સાહેબનો આ ખાસ શગલ છે એનેથી કલબના ખત રાતો-વહેમો દુર થાય છે સગર ને સાગ કીખતા તરફ રૂખ કરી બેઠી ધુટણ પર બેસી, દીલને એક દેકાણે રાખી બન્ને આખોની નજર નાકની અણી પર જમાવવી, અને આખનો પલકારો મારવો નહી અને એમ નજર જમાવતી વખતે એક વલ્લુજ સરસ નુર ત્યા ચળકે છે એવુ તસનુર કરવુ શરૂઆતમા આખોમાથી પાણી જશે અને દર્દ થશે પછી આસ્તે આસ્તે આદત પડી જશે

શીઝે મહમુદા — આમા નજરને નાકની ઉપરના ભાગમા પેશાનીની નીચે, બને બહુટી-લવાની વચ્ચે જમાવવી એ જરા મુશ્કેલ છે પણ

એનાથી ફામદો ધણો થાય છે હોંડુ ફકીરો પણ આ સાધન કરે છે અને એને ત્રીકુટી કહે છે

સુનતાનુલ ધ્વજકાર—આના તરીકા ધણા છે, પણ એક આસાન તરીકા એ છે કે આખ, કાન, નાક અને મોઢું હાથની આગળીઓથી બંધ કરવું અને હમ-થાસને નાભી-કુટીની નીચેથી ખેંચવો અને બેળ સુધી લઈ જવો, અને ત્યાં તાકત મુજબ રોકી રાખવો જ્યારે નાભીની નીચેથી હમ ઉપર ખેંચવાનો શરૂ કરે કે “અલ્લાહ” શ્વાસમા કહેવું અને જ્યારે બેળમા શ્વાસને રોકી રાખે ત્યારે “હુ” કરી કહેવું અને “હુ” કહેતી વખતે દીક્ષની આખને લતીફએ અખશી (બેળમા એક નાનું છીડ છે તે) ઉપર લગાડી રાખે જ્યારે હમ છોડવો હોય તો નાકવાટે ડોકે ખેંચી વખત એમ કરે શરૂઆતમા ખેંચાર વાર એમ કરવું અને રકને ન્હોતે વધારવું

શરૂએ સાંતે સરમદી—આ સુનતાનુલ ધ્વજકારની એક કીસમ છે એનો તરીકા એ છે કે આખ, કાન, નાક, મોઢું બંધ કરી તસત્તુર કરવો કે પાણી ઉચી જગા ઉપરથી પડવાનો અવાજ આવે છે અથવા મધમાખો ગણુગણુ છે એ તસત્તુરમા ઇસ્મે જાતનો શગલ (સાધના) કલ્પ અને લતીફએ અખશી પર જરૂરી રાખવું આરને આરતે આ અવાજ અસલી અવાજ થઈ જશે અને જેમનો અવાજ સભળાવા લાગશે જેની તક્તમ દરેક માણસને થાય છે અને જે હઝરત મુસા (અ.ઃ) એ તુરના પહાડ ઉપર સાબળ્યો હતો તે આજ અવાજ છે

શરૂએ મૈયત—આ પણ સુનતાનુલ ધ્વજકારની એક કીસમ છે આમા અબ્યામી સુધ જલ પોતાના બન્ને પગના અગુદા સાથે બાંધી અને એક બાજુ પડી રહી નાભી-કુટીની નીચેથી હમને “અલ્લાહ” બોલતા ઉપર ખેંચી “હિમુદ દીમાગ (અહમદ ધ મા રોકી સાંતે સરમદીનો તસત્તુર કરે અને જ્યારે શ્વાસ છોડવો હોય ત્યારે “હુ” કહી નાકવાટે હમ બહાર કાઢે

આમા મુડદાની માફક અબ્યામી પડી રહે છે અને સુરત બી મુડદાના જેવી કરે છે તેથી એને શરૂએ મૈયત કહેવામા આવે છે

એતવણી

ઉપર કહેલી ઝિક્રો અને અશગાલ દેખાડ્યા છે- છતાં યાદ રાખવાનું છે કે દીક્ષ, કલ્પ તથા પોતાની તાકત વગેરેનો વિચાર કરીને આ અબ્યાસ કરવાનો છે દરેક દુનીયાદાર પોતાના કામ છોડી, રાત દીવસ આ

૧ થોમ શાઅમા આ નાદની ક્રિયા કહેવાય છે સાંત=અવાજ, નાદ

ઝિકરો કરવાનું બેસી જાય એમ થયું નહીં જોઇએ માણસે માથે મુરશદ કરીને એ ઝિક કરવાનો અમુક વખત મુકરર કરવો જોઇએ મુરશદના કહેવા પ્રમાણે શબ્દો બરાબર સમજી પછી અભ્યાસ શરૂ કરવો તેમા જુલ થનાથી ધનસાન કેટલીકવાર દીવાનો થઇ જાય છે જ્યારે મગજ નમતું હોય તો હજારે દમ (પ્રાણાયામ) કરવું નહીં મુરશીદ અથવા ગુરૂ કરી તેને પુછી પોતાની તખીયત અને શરીરને અનુસરતી હોય તેજ ઝીકર શકલ કરવાથી કાઇ જાતનો જોખમ રહેતો નથી

મુરાકીબા (Meditation. ધ્યાન)

અરબીમા “ રકબા ” ગરદનને કહે છે “ મુરાકીબા ” ગરદન ઝુકાવીને કરવી પડે છે જેથી આ ક્રિયાનું નામ મુરાકીબા પડ્યું છે એ તસબુરનું જોર વધારવા અને કાઇ ખાસ ચીજની તાસીર હામીલ કરવા આ કરવામા આવે છે

આપણા નફસો (ઇદ્રીયો)ના તથા શેતાનના ખનરાઓથી બચવા તથા કલ્લખને આપણી અઆશુકની માફક ખીજા ખ્યાલથી બચાવવા પણ આ શુગલ કરવામા આવેછે તેથી પણ મુરાકીબા કહેવાય છે

બેઠે ઘુંટણપર બેસી, ગરદન ઝુકાવી, આખ બધ કરી તસબુર કરવો જરૂરનો છે એ ધણી તરેહ કન્વામા આવે છે પણ એક મુરાકીબાની ફરીયાદ નીચે આપવામા આવે છે

મુરાકીબે ઇન્મે આત.

આપણુ દીલ જે ખગળ અને પરાગદા થાય છે તે નફસની ખરાબીથી થાય છે તે હમેશા ફિલ-કલમને બગાડવાનીજ કાશીશમા રહે છે બીજી કારણ એ છે જે દુનીયાદારીના સમધાને લીધે દીલ પરેશાન રહે છે એટલા માટે ઇન્મે આતનો મુરાકીબા કરવો જાઇએ કે કલ્લખ શાત થાય

વજુ કરી બે ઘુંટણ ઉપર કિબ્લા તરફ મોઢું કરી બેસવું પછી “ આઠિઝો બિલ્લાહ ” અને “ મિસમિલ્લાહ ” પઢી ગરદન ઝુકાવી, ઇન્મે આતનો તસબુર કરવો આનાથી નફસની હરકતો જતી રહેશે અને દુનીયા દારીની જાનલ ધણી હોય તો ખુદાની સિફતના નામો જેવા કે યા સમીઅ (સાબળનારા), યા બગીર, (જોનાર), યા અલીમ (સર્વે વાતોને જાણનાર), એ નામોનો તસબુર કરે, અને જો દુનીયાદારીની જાનલોથી ખનગ-વહેમ પેદા થાય તો મુરશીદનો તસબુર કરે

પહેલા પહેલા મુરાકીબામા નડલીફ માલમ પડે છે પણ આગતે આરને આદત થઇ જાય છે અને તસબુરના જોરથી અબપારી ધણી રહા નીયત (આદિમક શક્તી) મેળવે છે

દીકારે 'ઇલાહીનો મુરાકિબા.

ઉપસીજ રીને આ કીસમમા આ આયત “અલ્લમ યાલમ એ અન્નલ લાહા યરા”નો તસવ્વુર કરવાનો છે આ આયતનો અર્થ એ છે કે “શુ તુ જાણુનો નથી કે ખુદા જીએ છે” પછી એ ખ્યાલ કરવો કે અલ્લાહ જોઇ રહ્યો છે પછી જેમ કુવ્વત વધે તેમ ખ્યાલ કરવો કે હુ અલ્લાહને જોઇ રહ્યો છું

ખુદાની સાથે એક જગાએ હોવાનો મુરાકિબા

આ મુરાકિબામા આ આયતનો તસવ્વુર કરવો “વહોવા માઅફૂમ અનેનમા કુન્નુમ (ખુદા તમારી સાથે છે તમે કોઇ પણ જગાએ હો) આમા ખુદા આપણી સાથે છે એ ખ્યાલ એટલો બધો વધી જાય છે કે ખુદા આપણી સાથે નજર આવવા લાગે છે -

દાવતનું કામ-હિદુ મુસલીમ એકતા.

ગેર કામના લોકોને ખુદાની રાહ ઉપર લાવવાના માટે પણુ રસ્તા છે અને એ રસ્તા કુરાન શરીફમા જણાવેલા છે તેમા ફરમાવ્યુ છે કે -

૧ “ મુશરિકો તરફ ખીયાલ ન કરો જો ખુદા ચાહતે તો તેઓ શિરક કરને નહી અને અમે તમને તેમની ઉપર દેખરેખ રાખનારા બનાવ્યા નથી કે તમને તેમની ઉપર કાંઇ અખત્યાર આપ્યો નથી. તેઓ ખુદા સિવાય બીજા બુતોની પૂજા કરે છે તે બુતોનુ તમે બુકુ બોલો નહી, કારણકે જો તમે તેમ કરશો તો તેઓ વગર સમજે દુશમનીથી આગળ વધીને તમાગ ખુદાનુ બુકુ બોલશે (કુરાને શરીફ, મુગ્જે—અન આમ આયત ૧૦૭, ૧૦૮)

૨ “ મુશરિકો (ગેર કામવાળાઓ) માથી જો કોઇ પણ તમારો આશરો માળે તો તેને આપો કે જેથી તે ખુદાના કલામ સંભળે, તે પછી તેને પોતાની સારી સલામત જગએ પોહોચાડી દો (સુરએ તોબા, આયત ૬)

૩ દરેક કામની અમે ધર્મ ક્રિયાઓ મુકરર કરી છે તે પ્રમાણે તેઓ ચાલે છે તેમને એ વિશે તમારાથી કાંઇ ઝપડા નથી તમે તમારે ખુદાની તેમને દાવત આપો (સુરએ હજ, આયત ૬૭)

✽ આ ઝિકરો અને અસગાલની તઆલીમ માગરોલની ગાદીવાળા પીરસાહેબ તરફથી પહેડી દર પહેડી અપાય છે ‘ મિસ્તી તાલીમ’ ની હકીકત ચીરતી ગાદીઓની હકીકતની કિતાબમાથી આપવામા આવી છે

૪ “ તમે લોકોને હિકમત (જ્ઞાન), ઉડી સમજ, અને નેક નસીહતથી દાવત આપો. તમે તેમની સાથે દલીલ બલે કરો પણ તે દલીલ આશ રચતાવાળી હોવી જોઈએ (સૂરએ નહલ, આયત ૧૨૪)

૫ ધર્મમા કાંઈ દબાણ નથી (સૂરએ બકર, આયત ૨૫૫)

૬ “ જો તુ (પયગમ્બર સત્તમ) ખરાબ સ્વભાવનો અને સખત વિચારનો હોત તો તેઓ તારી આસપાસથી વિખરાઈ ગયા હોત તેમને માફ કર અને તેમને માટે મારી માગ અને કામમા તેમનો અભિપ્રાય પૂછ ” (સૂરએ ઇમરાન, આયત ૧૫૯)

૭ “ અમે તને (પેગમ્બર સં) સર્વ કામ અને સર્વ લોકો માટે પયગમ્બર તરીકે મોકલ્યો છે તને અમે ખુશ ખબર આપનાર તથા ચેતવણી આપનાર તરીકે મોકલ્યો છે પણ ધણા માણસો નાણુના નથી ” (સૂરતુલ-સમા, આયત ૨૭-૨૯)

૮ “ અને અમે તને હે મોહમ્મદ, ખાસ સર્વ આલમ (જગત) માટે એક રહેમત (આશિર્વાદ) તરીકે મોકલ્યો છે ” (સૂરતુલ-અખીયા, આયત ૧૦૭)

૯ “ ખુદા તેજ છે જેણે પોતાના પયગમ્બરને રચ્યો દેખાડનાર અને સાચા ધર્મ સહીત મોકલ્યો છે તેટલા માટે કે તે તે ધર્મને ખીગ્મ બધા ધર્મથી ચડીઆતો બનાવે ” (સૂરતુલ સફા-આયત-૮-૯-૧૦)

૧૦ “ હે લોકો, અમે તમને એક મરદ અને એક ઓગતમાથી પેદા કર્યા છે અને અમે તમને જુદી જુદી કામ અને જુદા જુદા ખાન-દાનના બનાવ્યા છે કે તમે એક ખીગ્મને ઓળખી શકો ” (મરતુલ-હોજે રાત, આયત ૧૩)

૧૧ “ અને તમારામાથી કેટલાક લોકો એવા હોવા જોઈએ કે જે લક્ષાઈ તરફ માણસોને બોલાવે અને નેક વાતો કરતા સમજણ પાડે અને છુરી વાતો કચ્ચાની મના કરે અને આવા લોકોજ નેક બદલો મેળવનાર છે ” (સૂરતુલ આલે-ઇમરાન, આયત ૧૦૪)

૧૨ “ અગર જેર ઇસ્લામી કામો સુલેહ શાતીનો ખીયાલ રાખે અને હાથ લાગાવે તો તમે ખી તેમની તરફ હાથ લાગાવો અને ખુદા ઉપર ભરોસો રાખો જો એ સુલેહ શાતીથી તમને તેઓ ધોડા દેવાનો ઇરાદો રાખે તો તેનો ખીયાલ ન કરો ખુદા તમારે માટે બસ છે ” (સૂરએ અન-ફઆલ)

ઉપલી આપતો જોતા માલમ પડે છે કે ખુદાએ હંઝરત પયગમ્બર સલ્અમને ઉપર પ્રમાણે અમલ કરવાની સલાહ આપી હતી એટલે હંઝરત સલ્અમ પોતાની પાસે આવનારાઓને તેમની અકલ અને સમજણને અનુસરતી તાલીમ આપી તેમને સીધા રસ્તા પર લાવતા હતા મશાયખો દાવતનું કામ એજ ધોરણ ઉપર કરતા આવ્યા છે દાવતના કામથી જુદી જુદી કામોની એકતા જેટલી મજબુત થાય છે તેટલી બીજા રાજદારી સંજોગો કે કામથી થતી નથી નુરે રોશનના કર્તા શાહ કાયમદીન પીર સાહેબનાં મુરીદોમા હોદ્દા પાટીદારો^૧, મુસલમાન વહોરાઓ, ખારવાઓ અને હોદ્દા સાધુઓ હતા તેમના કંટલાકોને બહુ મહાપદે એમણે પુગાડ્યા હતા જેવી તરેહ ઉપર કુરાન શરીફમા ફરમાવ્યું છે તેવીજ તરેહ તેઓ વર્તતા હતા તેઓ પોને લખી ગયા છે કે- (જુઓ પાનુ ૪૪૫)

મારે મન તો અવળું લાસે, લોક અવળું વિચારે.

આપે હોદ્દા, આપે મુસલમાન, હુઈ કેનામે પાડે

* * * *

લોકોનું જે કીધું કરૂં, તો મારૂં કારજ બગાડે,

હોદ્દા મુસલમાન બે અળગા નીરબે, સાહેબથી વિદન પાડે

શાહ કાયમદીન પીર દાવતનું કામ કરતા હતા તેનાથી વધુ સરસ રસ્તો હોદ્દા મુસલમાન એકતાનો કોઈ પણ કાદી શકે એમ નથી એઓ કહી ગયા છે (જુઓ પાનુ ૫૧૦)

“ કયા હોદ્દા કયા મુસલમાન, સબ પેદાયશ નુર સુબહાન,

મોહમ્મદ કે નુરસે સબ ખલક હુઈ જાન, કયા હોદ્દા ઓર

કયા મુસલમાન ”

યોગ શાસ્ત્રમાં ચક્રો, અને નાદનું વર્ણન આવે છે
તેનો દુક ખુલાસો

નાડીચક્ર:

યોગના પુસ્તકોમા લખ્યું છે કે દરેક માણસના શરીરની લગભગ હરતા પોતાના ૯૬ આગળ થાય છે પોતાના શરીરને ટટાર જે ચીને

૧ આ ક્રિતાય ધણે લાગે ગેર કામના લોકોને તસવુફ શીખાડવાના હેતુથીજ તેમની સમજમા આવે તેમ પીર સાહેબે લખેલી છે

દોરીથી માપ' લઈએ તો તે દોરીનો છન્નુમો ભાગ જે થાય તે માપને પોતાનું એક એક આગળ સમજવું તેમાથી ૪૮ આંગળ ઉપરનું શરીર કહેવાય છે, અને ૪૮ આગળ શરીર નીચેનું કહેવાય છે તે બન્નેની મધ્યમા મૂલાધાર ચક્ર છે ગુફા, પાયુનો અંત છે ત્યાંથી બે આગળ ઉંચે અને લિંગથી બે આગળ નીચે એક આગળ મત્રના પ્રદેશને દેહ મધ્ય કહેયો છે એ મૂલાધાર ચક્ર ત્રિકોણા કારે (સંગોસા જેવો) છે તપાવેલા સુવર્ણ જેવો તેનો પ્રકાશ છે^૧

તે મૂલાધાર ચક્રથી નવ આગળ ઉંચે કદસ્થાન છે એનો વિસ્તાર ચાર આગળનો છે તેનો આકાર કુક્કીના ઇંડા જેવો છે આ કદસ્થાનની મધ્યમા નાભિ-કુટીનું સ્થાન છે

એ કદની યોનીમા ૭૨ હજાર નાડીઓ ઉત્પન્ન થઈ છે આ નાડી ઓમા યૌદ મુખ્ય ગણી છે

એ યૌદ નાડીમા સુષુમણા, પિંગળા તથા ઇંડા એ ત્રણ ધણજ કામ કરી રહી છે તેથી તે મુખ્ય છે એ ત્રણમા પણ સુષુમણા સર્વોત્તમ છે તેને શાસ્ત્રમા બ્રહ્મનાડી કહે છે કારણ કે તે નાડી ૩૫ એકજ રસ્તાથી બ્રહ્મની પ્રાપ્તિ કરી નૂરમા મળી શકે છે

આ નાડીઓના સ્થાનોની વ્યવસ્થા આ પ્રમાણે છે વાસાની વચ્ચે અસ્થિમય વીણા ૬૩ (ગરડોની કરોડ) છે તેની સાથે રહીને માથા સુધી રૂડી રીતે જે નાડી આવેલી છે તે સુષુમણા અથવા બ્રહ્મનાડી છે. નાભિની મણિપૂર ચક્રની નીચેથી આ નાડીના મુખની શરૂઆત થાય છે કદન્કુપ (ગળા)થી આગળ જતા તેના બે ફાટા થાય છે એક કાટો ઓડ (ગરદન)ના ભાગમા થઈને સહસ્ત્ર દળમા જાય છે અને બીજો ફાટો ગળાના પાછળના ભાગમા તથા તાળવાની નીચેના ભાગમા થઈ બે ભવાની વચ્ચે જાય છે અને ત્યાંથી કપાળના ઉપલા ભાગમા થઈ, સહસ્ત્ર દળમા જાય છે દેહલાક હડયોગીઓ ઓડના ભાગમા થઈને પણ સહસ્ત્રદળમા જાય છે તેમને માર્ગમા ત્રિકુટીને બદલે બ્રમરગુફા^૩ આવે છે સુષુમણાથી (સુષુમણાથી) ડાંબી^૪ બાજુએ ઇંડા (ઇંગલા)^૫ નામની નાડી છે, અને પિંગલા નામની નાડી જમણી બાજુએ છે. પિંગલા નાડી નાકના જમણા ઝંઝ-નરકોરાના અંત સુધી આવી છે ઇંડા નાકના ડાબા રંઝ સુધી રહી છે *

૧ શ્રી સૂત્ર સંહિતા, પાનુ ૧૮૪.

૨ દસમો દુવાર બ્રહ્મરંઝ ૩ એને ભમર ગુફા પણ કહે છે

* હડયોગ પ્રદીપિકા, પાનુ ૨૫:

સુષુમ્ણા નાડીનું દ્વાર જેના વડે બધું થયેલું છે તેને કુન્ડલીની કહે છે આ કુન્ડલીની નાભિની નીચે ગ્રુચળાના અથવા સાપના આકારમાં છે નાભિની સામે બરડાની કરોડમાં સુષુમ્ણાનું મુખ છે તેમાં તે પોતાનું મુખ આડું રાખી મૂલેલી છે માર્ગને આમ મેકી પોતાના પુછડા વડે સુષુમ્ણાના માર્ગને સખત બંધનથી રોકી રાખ્યો છે તેમ કર્યા પછી પોતાની બાકીની કાયા વડે આ કુન્ડલીની વાસાના વીણા દડા (કરોડ) સાથે સબધ કરી ઉપર સુષુમ્ણાની સાથે સાથે માથા સુધી ચડી છે, અને ત્યાં પોતાના પુછડાની અણી વડે બ્રહ્મ ઉદ્રને^૧ બંધ કરી રહી છે.

આ કુન્ડલીનીને જગાડી સુષુમ્ણા નાડીના તથા બ્રહ્મ રત્રના દ્વારોને ખુલ્લા કરાવી તેમાં પવનનો પ્રવેશ કરાવવો એ જ્ઞાનીનું કર્તવ્ય છે મલાધાર અધાનમાંથી જે વખતે પવન ઉડે છે તે વખતે તેના વેગ આ સુષુમ્ણા (સુષુમ્ણા) નાડી તરફ જાય છે પણ ત્યાં દ્વાર બંધ હોવાથી અથડાઈને ઇડા અને પીગલા નાડીઓના મુખ ખુલ્લા હોવાથી તેમાં વહી જાય છે અને તે ગ્ગતે બહાર નીકળે છે પીગલા નાડીમાં જે પવન છે તે સૂર્ય કહેવાય છે અને ઇડા નાડીમાં છે તે ચંદ્ર છે વળી પીગલાને જમના અને દક્ષીણ નાડી અને ઇડાને ગંગા અને ઉત્તર નાડી પણ કહે છે

માણસના શરીરમાં નીચે મુજબ ચક્રો છે —

સ્થાન	અક્ષરો, દળ-વર્ણ ^૧	ચક્રનું નામ
મુદાસ્થાન	વ, શ, ય, સ, ચાર અક્ષરો તથા ચાર દળવાળું, અગ્નિના વર્ણવાળું	આધાર ચક્ર
સ્થિતિસ્થાનના મૂળમાં	બ, ભ, મ, ય, ર, લ, એ છ અક્ષરવાળું, છ દળવાળું, સૂર્ય સમાન વર્ણવાળું	અધિષ્ઠાન ચક્ર
નાભિસ્થાન	ડ, ઢ, ણ, ત, થ, દ, ધ, ન, પ, ફ, એ દસ અક્ષરવાળું, દસ દળવાળું, રાતા વર્ણવાળું.	મણિપુર ચક્ર
હૃદયસ્થાન	ખ, ગ, ઘ, ઙ, ચ, છ, જ, ઝ, ઞ, ટ, ઠ, એ બાર અક્ષરવાળું, બાર દળવાળું અને સુવર્ણ સમાન વર્ણવાળું	અનાહત ચક્ર

^૧ માથાનું કાણુ દસમેા દુવાર ૨ સૂત સહિતા પાનુ ૧૮૬

કહર્યાન	અ આ ઈ ઊ, હં ઝિ, ર ર,	વિશુધ્ધ ચક્ર
	લ લ, અ ઝે ઝો ઝૌ, અ,	
	ઝે સોળ સ્વરવાળુ, સોળ ફળ	
	વાળુ, ચદ્રમા જેવા વર્ણવાળુ	
શ્રુના મધ્યસ્થાનમા	હ, ક્ષ, બે અક્ષરવાળુ બે દળ-	આત્મા ચક્ર
(લીકુડીમા)	વાળુ અને રાતા વર્ણવાળુ	
(દસમા દ્વારમા)	નિરતર સવિચ્છાનદ જ્યોતિર	અજરામર ચક્ર
	સ્વરૂપ-સહસ્ત્રદળ યુક્ત અને શુધ્ધ (અહમ રૂપ ચક્ર)*	
	મૃદિક સમાન	

નાદ

નાદનો અર્થ અવાજ થાય છે યોગાભ્યાસીઓ જ્યારે મંત્ર (ઝિકર)નો જપ પુરો કરે છે ત્યારે તેમના કાને દસ પ્રકારના નાદ-અવાજ સંભળાય છે તમરા (કસારી, જેવો, (ચિણી) ચકલા જેવો (ચિ ચિણી), ઘટ જેવો, શ ખ જેવો, વીણા (ખીન) જેવો, તાલ જેવો, વાસળી જેવો, તમલા જેવો, બેરી જેવો, અને મેઘ જેવો નાદ સંભળાય છે તમરા જેવો નાદ સાલળતા સર્વ અંગોમા તમરાના ફાટવાના જેવા શબ્દનો ભાસ થાય છે, ખીજે નાદ સાલળતા શરીરના અંગ દુટતા હોય તેમ થાય છે, ત્રીજે નાદ સાલળતા ચિત્તમા બેચેની થાય છે ચોથો નાદ સાલળતા શિર કપે છે, પાંચમો નાદ સાલળતા તાળુ સ્તંભ છે, છઠ્ઠો નાદ સાલળતા અમૃતનુ પાન થાય છે, સાતમો નાદ સાલળતા શુદ્ધ પદાર્થનુ-છુપી ચીજોનુ જ્ઞાન થાય છે, આઠમો નાદ સાલળતા પરાવાણાની પ્રાપ્તિ થાય છે, નવમો નાદ સાલળતા નિર્મળ દિવ્યા દષ્ટિ તથા અતર્ધાનની શક્તિ પેદા થાય છે, અને દસમો નાદ સાલળતા અહમમાત્માની સનિધિ થતા સાધક અહમરૂપ થાય છે આવી રીતે થવાથી અહમમા મનનો વિલય થાય છે સકલ વિકલ્પો (ખતરા)નો નાશ થાય છે અને સાધક પુરૂષ મેક્ષપદ (વિસાલ) પામે છે

એ નાદનો અભ્યાસ કરવા સારૂ માણસે પ્રથમ તો પોતાના હાથની અને નાની આંગળીઓ વડે પોતાના કાનના બંને છિદ્રો-કાણાંની સારી રીતે બંધ કરી શરીરમાથી હિંદના અવાજ-નાદનું શ્રવણ કરવું જોઈએ જમા સુધી

ચિત્ત સ્થિર (દિલ કાચમ) થાય ત્યા સુધી તે નાદ સાંભળ્યા કરવો જોઈએ આ પ્રમાણે કરવાથી દિલની ભુરાઈઓ થોડા વખતની કાશીસથી મટી જાય છે સમુદના જેવો, વરસાદની ગળ્ગના જેવો, મોટા નમારા જેવો, ઝાઝ જેવો, પખાળ જેવો, શખ જેવો, ધટ જેવો, વાસળી જેવો, વીણા જેવો ને ભમર જેવો નાદ તથા બીજા કેટલાક પ્રકારના નાદો માણસના સાંભળવામાં આવે છે સાધકે (તાલિમે) એક નાદમાથી બીજા નાદમાં, ને બીજા નાદમાથી ત્રીજા નાદમાં, (વસીદ) યુગમાથી (સતીદ) સૂક્ષ્મ નાદમાં સૂક્ષ્મ નાદમાથી સૂક્ષ્મતર (સતીદતર) નાદમાં ત્યાથી સૂક્ષ્મમાં ને ત્યાથી યુગ નાદમાં પોતાના ચિન્તને પોતાની મરજીથી જોડ્યા કરવું, અતર બહારની કાંઈ પણ ચિંતા ન કરવી આખરે નાદના અધિષ્ઠાનમાં મનને લીન કરવું અધ્યા (યજ્ઞી) પ્રેમને (ધરકને) વિવેક વડે સદાકાળ નાદનો અભ્યાસ કરવામાં આવે તો પાપ સરકારો નાશ પામે છે ને મન તથા પ્રાણ નિર્ગુણ ચૈતન્યમાં લીન થાય છે^૧.

સતોની વાણીમાં તથા યોગ શાસ્ત્રમાં જે બોલ વારે ધડીયે આવે છે તેના અર્થ નીચે આપ્યા છે.—

અજ પા જાપ—આસથી ખુદાને યાદ કરવો, જિકે ખરી

અમમ—જેની અમ કાંઈને નથી તે ધર

અગોચર—જેનું કાંઈ ઠંકાણું નથી તે

ઇશક—ખુદાનો પ્રેમ

અલખ—કાંઈના સમજ્યામાં નહી આવે તે વસ્તુ

કુન્ડલીની—સુપુમણી નાડીને બધ કરીને બેઠેલી મુગ પ્રકૃતિ મૂળાધાર

અક સુધી જનારી મેરુડમાં (બરડાની કરોડમાં) રહેલી મુખ્ય નાડી પવનનો સુપુમણીમાં પ્રવેશ થાય તેનું નામ યોગ છે

ઇડા સુપુમણીની ડાબી બાજુએ નાડી છે તે

પિંગળા સુપુમણીની જમણી બાજુએ નાડી છે તે

અહમરદ્ર—મસ્તકમાં એક છીડ છે જ્યારે પવન ત્યા પોહોચે છે

ત્યારે સમાધી થાય છે એને આકાશ, સહસ્રદળ, દસમોદાર કૈણ કહે છે

તરવેણી—એ ભમરો વચ્ચેની જગા, ત્રીકુટી

સુન—મહા અધકાર

મહાસુન - તેનેથી વધુ અધકાર

હસમેદિવાર—તાળુ વચ્ચે માથા તરફ એક છીદ્ર છે તે

સમાધી—અત્મા અને જનનુ એક પણ ઉનમની, સુન, પરમપદ.
અદવૈત, નિરજન જીવનમુક્ત, એ સૌ સમાધીના અર્થ છે.

બ્રહ્મા—પેદા કરવાવાળી શક્તી, ઇશ્વરે જાન

વિષ્ણુ—હાકેજે અચાવવા વાળી શક્તી

શિવ—ભોરવા વાળી શક્તી

શક્તિ—કુવ્વત-કુદરત

પરમાત્મા—નકમ કુલ

રૂપી—અવલીયા

ઐશ્વર્ય (ઈશ્વર)—ઇશ્વરે જાત અઝલ અને અમરનુ મુળ

રજસ ગુણ—સિદ્ધિ આકર્ષીનશ (પેદા કરવાનો ગુણ) ઇનસાની

સત્વગુણ—સિદ્ધિ કયામ (મકા)—મલકુતી

તમો ગુણ—સિદ્ધિ કના—હૈવાના

જ્ઞાન—ઇલ્મ, ઇગ્કાન

ધ્યાન—શુગલ, તસબુર, મુરાકિમા, શીકર

સાઈ, સુરીજન, સાગન, સુખહાન, રહેમાન. પ્રીતમ, પીયુ, પીયા,
લાલન, કીરતાર પ્યારા, લાલ, દોલન, ધણી, મીના, નૌશાહ, હક, સાહેબ,
જાહ, અહદ, રગીલા ચાર, ભરથાર, સૈયા, દીલબર, પીયાજી અલેક, રહીમ,
કરીમ, નિરજન, નિરાકાર વાહેદ, શામ, અવિનાશી, રખી રખ, હકતઆલા,
જોસાઈ એ બધા શબ્દો ‘ નુરે રોશન’ માં ખુદને સાફ વાપરેલા છે

૭૮૬ નુરે રોશન.

ખિસમિલ્લા હિરરહમાં નિર્હીમ અલહમ્દો લિલ્લાહે રખિમલ્લ
આલમીન, વસ્સલાતો વસ્સલામો અલ્લા રસૂલેહી, મોહમ્મ
દિવ વ અલ્લા આલેહી વ અસ્હાબેહી અજમઇન.

અર્થ—ખુદાના નામથી શરૂ કરૂ છું જે રહેમાન (રહેમાનો)
અને રહીમ (દયાળુ) છે સહિ તારીફ અને જહાનના પાલક ખુદાના
માટે છે અને રમૂલિલ્લા (મં. અં.) તથા તેમની આજ તથા તેમના
અસહામ ઉપર સલામ હોજો

ખુદાની સિક્તમાં

અલેફ નામ અલ્લાહ છે જાતી મગર-વો હૈયુમ કૈયુમ સદા છે અમર.
અલ્લાહો વલ્લાહ-લ્હુ હુ પીઝાન-માઇની વજે રહાર, હે એક જાન
લીખુ નામ ઉલ્લે સિક્તલી સહી-નિરજન નિરાકાર અલેખ હે વોહી.
અરખી ફારસી વ હીંદી ભિતર-હબ્દર વજેસે સિક્ત હે મગર.
ઉસીકી સિક્તકા નહી પાર હય-સિક્ત હે નમાને સો મુરદાર હય.

અર્થ—અલેફ સાદામાં સાદો શબ્દ છે, એટલે કે તેને કાંઈ નુકત્તા
નથી એટલે જેમ તેનું વર્ણન કરવું મુશ્કેલ છે, તેનીજ રીતે ખુદાનું
વર્ણન કરવું પણ મુશ્કેલ છે એટલુંજ નહી પણ જેમ અલેફ શીક્લ,
મુરત અને નુકત્તા વગરનો છે તેમ નિરજન નિગકાર રૂપે અલ્લાહ પણ
છે (અલેફની હકીકત સારૂ જીવો આગળ “દર હકીકતે તોહીદ” અધ્યાય)
તે હમેશા હૈયુમ (જીવતો), કયુમ (કાયમ) રહેવાનો છે તેને ગમે અલ્લાહ

કહો, વટકાઈ કહો, લાડુ કહો કે હુ કહો, ગમે તે ચાર અર્થ કરો પણ તેની અદરનો ખરો મતલબ તે અલ્લાહ છે તે નિરજન છે એટલે આખોથી, આ ચર્મ ચક્ષુઓએ, દેખાતો નથી, તેમજ નિરાકાર એટલે આકાર વગરનો છે

એની સીક્ષતનો-શુણનો પાર નથી અરબી, ફારસી અને હીદીમ હજારો તરફ તેની સીક્ષતો થઈ છે અને તે સીક્ષત નહીં માને તે મુરદા જેવું માણુસ છે

કલ્પના રૂપી નામ ઉસકે સચે-બડાકર બખાના ખલકને ઉસે સકલ રમ રહા બાન રખ્યા હેનામ-ઉમીયા ઘરમે બાન કહા ઉસકુ શામ, આપો આપ ખુદ હે ખુદા તબ કહા-સત્પાર નામ તબ સમાસ કર રહા

અર્થ—માણુમે કલ્પના કરીને તેને નામો આપ્યા છે ખુદા (infinite) હદ વીનાનો છે તેને હદના (finite) બોલોમા વર્ણવાયજ નહીં (સરખાવો—The Gospel of Sri Ramakrishna, Page 73 The Absolute is Being not conditioned by anything—Time, space, or causation, etc How can one give expression to it by any word of mouth')

એજ ખુદા દરેક સુગતમા રમી રહેલો છે

અલખ નામ લીખેમે' ન આયા જખી
અલ્લાહ નામ બાતી સિક્ષાતી સહી
મોહીત વાસ્તે નામ કહેતે હે શામ
સકલ ઘટ વ્યાપિત રહા ઠામે ઠામ
નહી નામ, નહી ઠામ, નહી રૂપ રેખ
ન્યાસ નિરજન હે વાહેદ અલેખ.

અર્થ—જ્યા સુધી તે એકલોજ હતો ત્યા સુધી “અલખ” નામ હતુ જાત અને સીક્ષત જેવું કાંઈ ત્યારે જાણવામા હતુ નહીં જ્યાં ગ્રામી-દુનિયા પેદા થઈ ત્યાં પછી જુદી જુદી મીક્ષાનો પ્રગટ થઈ, અને જુદા જુદા નામ આપવા પડ્યા

બાકી ખુદા છે તે તો એકજ છે તેનું કાંઈ નામ નથી કે ઠેજાણું નથી કે રૂપ રેખા નથી એટલે કે તેનું આપણાથી ંધી રીતે વર્ણન થઈ શકતુ નથી

મીમકે ધુંધટસે મોહમદ હુવે—અહદ ઝોર અહમદ કહેલાને જીવે.

અર્થ—એટલે અહદ (ખુદા) અને અહમદ (મોહમદ સાહેબ) એ બેની બન્ને એક “મીમ”નો ફેર છે એ “મીમ”નો અર્થ બે સમજો તો પછી કાઇ ફેર મોહમદ (સ) અને ખુદા વચ્ચે રહેતો નથી .

એવીજ રીતે “ગુલશને રાઝ” નામની ફારસી કીતાબમા તેના મનાવનારે લખ્યું છે

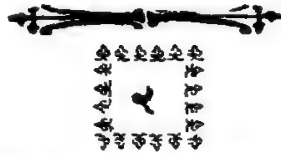
અહદ દર મીમે અહમદ ગરત ઝાહેર .

દર ઇન દોરે અબ્વલ આમદ એન આખેર.

ઝ અહમદ તા અહદ યક મીમ ફક અસ્ત

જહાને અંદર આં યક મીમ ગક અસ્ત.

એટલે “અહમદ” ની “મીમ”મા અહદ ઝાહેર થયો છે અને આ પહેલા ફારસી આખર શું છે તે માલમ પડ્યું છે અહમદ અને અહદ વચ્ચે એક મીમનો ફરક છે અને આખી જગ્યાન તે “મીમ” ને લીધે પડ્યામા છે તે “મીમ” નો પદ્યો બે ફર થાય તો માલમ પડે અહમદ શું છે ત્યારેજ ખુદાની ખરી શક્તી પ્રગટ દેખાય છે

આમા જડ પરથી ચૈનન્ય પર કમ આવતુ તે સમજાવ્યું છે

કુન્તો કન્ઝન અઅફીયન (હદીસે-નખવી)

અર્થ—હુ છુપો ખમનો હતો

અપસકે ઇશક સેતી અવતાર ધર-હુવા આપ ઇઝહાર સુરત પકડ ‘ફન’ કહેનેમે હોઝયા ‘ફયફન’-પલકમે કીયા સળી ખલક ગુનાગુન

અર્થ—ગહેલે ખુદા નીરજન નીરાકાર રૂપે હતો પછી ઇશક ને લીધે સુરત પકડી અથવા માણસ પેદા કર્યા

કુરાન શરીફમા ફરમાવ્યું છે કે “ફન” કહેતા ફનીયા પેદા થા એવીજ રીતે “ગુલશને રાઝ”મા ફારસીમા પણ લખ્યું છે

“તવાનાઈ કે દર ચક તુરફતુલ એન

ઝ “કાફ” વ ‘નૂન’ બિફ આબુફ કોનેન

‘ મું કાફે કુદરતશાદમ બર કલમ અદ
હઝારોન નકશ બર લોહો અદમ અદ. ’

અર્થ—તેની એટલી બધી શક્તી હતી કે એક આખા પતકા-
રામા કાફે અને નુન (કુન)ના શબ્દથી બન્ને જહાન પેદા કીધી જ્યારે
તેની કુદરતનો કાફ કલમ પર પડ્યો ત્યારે હસ્તીની એટ (પાટી) ઉપર
હજારો નકશા પડ્યા એટલે તમામ અઘી-દુનિયા પેદા થઈ

તું હી હીરખન, તું હી પાન, તું હી ડાલ, કૂચ
તું હી એહદ, તું અહમદ તું આપહી રસુલ.

અર્થ—તુજ ઝાડ, પાનુ, ડાલ અને ફળ, તુજ અહદ તુજ
અહમદ અને તુજ રસુલ એટલે કે બધું ખુદામાયીજ પેદા થયું છે

કીચે દોસ્ત ખાસે આપહી ચાર બાર
ઉનો પર મોહમ્મદકા એહદ હે ખ્યાર
અબુબકર, ઉમર, એસમાન, અલી
કે અસહાબ સચ્ચે ખુદા કે વલી.

અર્થ—મોહમ્મદ (સ) ના ખાસ ચાર દોસ્તો હતા જેમના નામ
અબુબકર, એમર, એસમાન અને અલી (રૈ૦) છે જે ખુદાના સાચા
આશક હતા એ ચારે રસુલુલાહના ખલીફાઓ હતા

હસન ઓર હુસેન દોનો ગોહર બડે
કે ફાતેમા બુજૂગ હુચ આલાતરે.

અર્થ—હસન અને હુસેન એ બન્ને રસુલુલાહના દીકરી બીબી
ફાતીમા જે હઝરતઅલીના બીબી થતા હતા તેમના દીકરા હતા એ બન્ને
કરબલાના શહીદ થયા હતા (માર્યા ગયા હતા)

ખુદાકે વલીયામે ખાજ મોહનુદ્દીન કમાલ
શેખ ફરીદ શકરગજ શમઅફી મીસાલ.

અર્થ—ખુદાના વલી (પ્યારાઓ)મા મોટે દરજ્જેના ખાજ મોહનુ-
દ્દીન ચિશ્તી સાહેબ હતા જેઓ “હીદલવલી” અને “ગરીબુતવાજ”ના
ઇલકાબથી ઓળખાય છે જેમની મજાર શરીફ અજમેરમા છે બીજા
શેખ ફરીદ શકરગજ જે બાવા ફરીદને નામે ઓળખાય છે તે
નાયબે હીદલવલી કહેવાય છે, કાગલુ કે એમને ખાજ હીદલવલી

તેમજ ખાળ કૃતબુદ્ધીન બખત્યાર કાકી બંને સાહેબો તરફથી ન્યાયેત મળી હતી એમનો રોઝો પળમમા પાક પડ્યુમા છે આ ગુરુ શાશનના કર્તા બાવા કાયમુદ્દીન સાહેબ પોતે હજરત બાબા ફરીદ સાહેબનીજ આલાદમા છે

વલીયોંકે ચરન ખાક આજીઝ ફકીર,

સેવક નામ કાયમુદ્દીન, બદરુદ્દીન પીર.

અર્થ—એ વલીઓના પગની ખાક ગરીબ ફકીર હું કાયમુદ્દીન છું (તેમના પીર બદરુદ્દીન સાહેબ હતા બદરુદ્દીન સાહેબ એમની પિતાજી થતા હતા તેઓ મોટા વલી હતા અને જીદગીનો મોટો ભાગ જગત્રમા કબીલાદતમા એમણે ગાળ્યો હતો)

મુરશદ કીયે એક વાહેદ ધણી-દયા મેહેર રખતે વોહ મુજપર ધણી.

અર્થ—એક મુરશદ (ગુરુ) જે મે કીવા એટલે કે બદરુદ્દીન બાવા તે મારી ઉપર મેહેર ધણી રાખના હતા

બદરુદ્દીન વાહેદ, વોહી આત એક,

વોહી રામ રહેમાન, વોહી હે અલેખ.

અર્થ—એક બદરુદ્દીન જેને રામ, કહો કે રહેમાન કહો, કે અલેખ કહો, તેને પીઠ કર્યા ખુદાઈ જાન જે માણસ મેળવવા ચહે છે તેને પહેલા ફના ફિશોખ, પછી ફના ફિર્સુલ, અને છેવટે ફના ફિલ્લાહ થયું પડે છે એટલે કે પહેલા તેને પોતાના મુરશદને સમજવું પડે છે પછી અલ્લાહ સમજવું પડે છે. એટલે કે શિયે ગુરુનો હુકમ જેમ ખુદાનો હુકમ ઉપાડે છે તેમ ઉપાડવાનો છે તેના હુકમને ખુદાનોજ હુકમ સમજવાનો છે આ હકીકત વેહદાનિયત-એકતાની છે કાયમુદ્દીન બાવાના ધણા હીંદુ મુરીદો હતા તેમના મનથી કાયમુદ્દીન બાવા રામરૂપે હતા જ્યાં સુધી આવી માન્યતા ધાર્મિક જગાસુઓમા આવતી નથી ત્યાં સુધી એ રમતા ઉપર આગળ વધાવું નથી આનુજ નામ ખુદાની એકતા છે તેની કુદરત સહિમા સમાનજ છે તેથીજ આશકો અર્ધ સરખાપણુ જીવે છે મનસનવીમા આવી વાનો ધણી બપાન કરેલી છે

કબીર સાહેબ પણ કહી ગયા છે કે —

હાંસ ન શાખુ મનમે, ગુરુ હે પરતક્ષ દેવ;

પરેમ સહીત મન હે મીલુ, નિસવાસર કરુ શેવ.

ગુરૂ ગોવિંદ હોતુ ખડે, કિચકે લાશું પાય;
બલીહારી ગુરૂ આપની, છુન ગોવિંદ દીયા બતાય ”

મૌલાના રૂમ સાહેબ પણ મસ્તીમાં ફરમાવે છે કે —

• ચુકે કરદી ઝાતે મુરશદરા કબૂલ
• હમ ખુદા ફર ઝાતશ આમદ હમ રસૂલ.

અર્થ—મુરશદને જ્યારે તે કબુલ કર્યા ત્યારે તારે સમજવું કે તેની જાનમાં ખુદા અને રસૂલ બને છે

અલ્લેખ પીર અલ્લાહ જબ મેહરકી
ઝિરફાન મોબા તમી પરગટી
ખુલા દીલ ફરીયાવ સમુદર અપાર
અગમ ઝોર નીગમકા સબ સુઝા બીચાર.
ફરસ ને કથન કા દેખા એક ભેદ
સમજ એક પડ ગઈ કુરાન ઝોર વેદ

અર્થ—જ્યારે અલ્લાહ જે પીરની જાનમાં છે તેમણે મેહર કરી ત્યારે ખુદાઈ જ્ઞાનની ખુશાલી પેદા થઈ દીલનો ફરીયા તદ્દન ખુલી ગયો અને અગમ અને નીગમની સમજ પડી ગઈ જે વાચેતુ હતુ તથા કથન સાંભળેલુ હતુ તે બધાનો ભેદ ખુલી ગયો અને કુરાન શરીફનો ભેદ તેમજ વેદ એટલે કે હિંદુ શાસ્ત્રનો ભેદ પણ મળી આવ્યો

શબ્દ મુલ ઝોહમ અનાદી હે બાન
બાવન અક્ષર બાજ હે સહી પીછાન
ઝોહમ શબ્દકા સબ મડાણ હે
સકલ ઘટ વ્યાપિક પરિભાણ હય
પસુ લોક માણસ સખી ફરમીયાન
સોહમ કાર અજ પા સો હોતા હે માન
હી હીમ શબ્દ ‘ સોહમ ’ હય બાન
મુસલમાનીમે વોહ “ યાહુ ” પીછાન.

સમજણ લક્તી માર્ગમાં શબ્દ વગર ચાલતુ નથી એમ ધ્યાનમાં આવે છે કે અગ્રી પેદા થઈ તે આગળ પહેલા વિચાર અને પછી શબ્દ પેદા થયા

હતા તે શબ્દ હીંદુ શાસ્ત્ર મુજબ ઓહમ અથવા ॐ છે જે દરેક વસ્તુ માટે તેમજ પરુ માત્રમા બધે બ્યાપી રહેલો છે અને જેમ એમા ॐ અથવા “સોહમ” છે તેમ મુસલમાનીમા “યા-ફ” છે

સરખાવો —“Man is the most representative being in the universe, the microcosm, a small universe in himself. So in man we find there is the form, behind that the name, and behind that the thought, the thinking being. So this universe must be on exactly the same plan. The question is what is that name? According to the Hindus that word is *Om*. The old Egyptians also believed that. The Katha Upanishad says, ‘That which seeking, a man practises Brahmacharya. I will tell you in short what that is, that is *Om*. This is Brahma, the Immutable One, and is the highest, knowing this Immutable One, whatever one desires one gets.’”

This *Om* stands for the name of the whole universe, or God”—*The complete works of Swami Vivekananda, Part IV Page 47.*

એ ‘ સોહમ શબ્દ ’મા શુ શક્તી છે તે વિષે લખના શાહ કાય મુદીન બાવા સાહેબના એક શિષ્ય રતનભાઈ નામની લકનાણી કહે છે કે -

“ શબ્દ બતાવ્યો સોહમ તણો ને, ઓહમનો ઉધડ્યો દાર,
બાઈ રતનને મુરશદ મળીયા, નજરે દીદો કીરતાર ”

જબ કુચ નહીં થા સબ સુનકાર થા
એકીલા નીરંજન આપી આપ થા.
સુનકાર બીચ થા હરક “ હૂ ” સહી,
અહહ આહીસે હે સબહ સો ચેહી.

અર્થ—જ્યારે શ્રાવ્તી-દુનિયા પેદા થઈ નહોતી ત્યારે કક્ત સુનકાર જેવું હતું એકસો ખોદા નીરંજન નીરાકાર રૂપે હતો પછી “હૂ” શબ્દ પેદા થયો અને પહેલેથી તે એજ શબ્દ કાયમ રહ્યો.

એટલે કે અપ્પી પેદા થઇ ત્યારે કાંઈ પણ અવાજ જેવું હતું નહીં પછી વિચાર પેદા થયો પછી આવાજ પેદા થયો એને પછી આકૃતી પેદા થઇ :

હીંદુશાસ્ત્ર મુજબ પણ પહેલાં સુનકારજ હતો એ સુનકારનું વર્ણન પણ શબ્દોમાં કરવું મુશ્કેલ છે એક ઇંગ્લિશ કવી મીટનને એ વર્ણવના કહ્યું છે કે, "No light, but rather darkness visible એટલે કે રોશની જેવું હતું નહીં પણ નેહ શકાય એવું અધાર હતું કાલીદાસ નામના એક મહાન કવીએ સરકૃતમાં કહ્યું છે કે એવું અધાર હતું કે જાણે સોયથી તે અધાર દુગ્ધ કરી શકાય અને ઋગ્વેદમાં એવું વર્ણન આપેલું છે જેનો ઇંગ્લિશ તરજુમો નીચે મુજબ છે -

‘Then there was neither aught nor naught, nor air, nor sky nor anything What covered all? where rested all? Then death was not nor death lessness, nor change to night and day’ “That existed, that breath covering as it were, that God’s existence, but it did not begin to move”

પીછું બનાયા નખીકા સો નુર-નખી નુરસે સખ હુવા સો ઝહુર
નખી નામ બ્રહ્મા હય હીંદી મહા-વિષ્ણુ જીબ્રાઇલ હે સો પીછાન
મહેશ નામ આદમ સો હેગા સહી-અલેખ નામ અલ્લાહ સો હેગા વહી

અર્થ—પછીથી એવું નુર અથવા રોશની પેદા થઇ કે જેમાંથી નખીઓ અથવા પેગમબગે પેદા થયા હીંદુઓ જેને બ્રહ્મા કહે છે તેનો અર્થ મુસલમાનોમાં નખી થાય છે હીંદુઓમાં જે વિષ્ણુ રૂપે મનાય છે તે તેમનામાં જીબ્રાઇલ અંમાં બોલાય છે અને મહેશ છે તે આદમ છે “અલેખ” તે અલ્લાહ છે (આવી માન્યતાવાળાઓને સમજાવવા ખાતર પીર સાહેબ આવા દાખલા આપે છે)

શકની નામ કુદરત ખુદાકી હે જાન,

બોલી નામ ફેર હે જુદી જો મો માન

અર્થ—શક્તી જે છે તે ખુદાની કુદરત છે અને તે એક જ છે પણ બોલી ફેરે લીધે માણમાં જુદા જુદા નામ આપે છે

ખુદા નિરંજન નિરાકાર છે પણ જ્યારે આ 'સર્વે' અર્થી તેણે પેદા કરી તેનો ખ્યાલ કરીએ છીએ ત્યારે મનમાં કાંઈક આકાર રૂપે ખુદાનો ખ્યાલ આવે છે અને એનેજ "શક્તી" એટલે કુદરત કહેવામાં આવે છે.

સરખાવો — "When the Supreme Being is thought of as inactive, neither creating, sustaining, nor destroying, I call him by the name *Brahma* or *Purusha* (the Male Principle) the Impersonal God. When I think of him as active—creating, sustaining, destroying, I call Him by the name of *Sakti*, or *Maya* or *Prakriti* (The Female Principle) or the Personal God. —(*The Gospel of Sri Ramakrishna*, Page 82)

અરબી ઓર હીંદી સબ એક જાગ કર—મારેક્ત બનાઈ ખુદાસા મગર અરબીમે નામ મારેક્ત હે બાન-હીંદીમે સો મુક્ત વેદ પીઠાન જૈરામ મને હે અનહુદ અગમ-શ્રાવકમા કહેતે હય ઓરતમ હુઝારો વજેહસે હે ભેદ એક-પરમેશ્વર, પ્રભુ કે અદલાહ અલૈક.

અર્થ — અરબીમાં અને હીંદીમાં, જોશો તો ખુદાના શોધનારાઓ બન્ને એકજ જગ્યાએ પુગા છે પણ અરબીમાં એને ખુદાઈ જ્ઞાન કહે છે, અને હીંદીમાં મુદામવેદ કહે છે ભેદ એકજ છે, પછી તમને મમે તો તેને પરમેશ્વર કહો, પ્રભુ કહો કે અદલાહ કહો.

સરખાવો — વૈદુ વાક્ય — एकम् सहिष्णु बहुधा वदन्ति એટલે ખુદા એકજ છે પણ જ્ઞાનીઓએ જુદા જુદા નામ આપ્યા છે વળી કર્બીર સાહેબ કહે છે -

હો 'જમદીશ કહા તે આયે, કહુ કવને જૈરાયા
અદલા, શમ, કરીમ, કેશવ હરી, હજરત નામ ધરાયા.
ગહના એક કનક તે ગહના, યામે લાવ ન દુબ
કહેન સુનન કેા દુઈ કર થાયે, ચક નિમાજ ચક પુખ
વહી મહાદેવ વહી મહમ્મદ, પ્રહમા આદમ કહિયે
કેા હિંદુ કેા તુક કહાવે, એક જમી પર રહિયે

બેઠ કિતાબ પઢે વૈ કુતુબા, વૈ મુલ્લા વૈ પાંડે
 બેઝર બેઝર કે નામ ધરાયે એક મટીકે બાડે.
 કહે કબીર ચે ફુનો ભુલે, રામહિ કિનકુ ન પાયા
 વૈધી સિયા વૈ ગાય કટાવૈ, બાહહિ જન્મ ગવાયા.

• એટલે કે જીવ બે કયાથી થયા કોઈ અલ્લાહ, કોઈ રામ, કોઈ
 કરીમ, કોઈ કેશવ એ નામ ધરાવ્યા તે બધા એકજ છે જેમકે સોનુ છે
 તેના નાના પ્રકારના ધણા ધરેણા કરીયે, તે ધરેણા ધણા થાય પણ તે સોનુ
 તો એકજ છે તેમ ન્યારા ન્યારા નામથી બોલાવીયે પણ ખુદા એક છે
 બધા એકજ અનુમાનની ભુમી પર છે કોઈ વેદ પઢીને બ્રાહ્મણ થયો અને
 કોઈ નમાઝ પઢીને (તુર્ક) મુસલમાન કહેવાયો જુદા જુદા નામ થયા પણ
 બધા એકજ માટીના વાસણ કહેવાયા પણ બન્ને ખરો માર્ગ ભુલ્યા છે
 હિંદુ બકરા મારીને શક્તિ પુખ્ત કરવા લાગ્યા છે અને મુસલમાનો ગાય
 મારવા લાગ્યા છે અને નાહક બન્ને વખત ગુમાવે છે

હર વગે સાહેબ ખીન દુર્ધ દુર કરે

સુન મુખ હોકર અલેખ સમરો.

દરસન કથનેકા મહીમા હે સત

સખ કામીલુ* મીલ બાધા હે પથ

જયસા ગાડી પકડ પહેલે બાલક ચલે

ચુ સીડી દર સીડી હકસે* જા મીલે.

જયસા બાળક પહેલે તીસો તખ્તી પડે

ચુ ડેરે મસજીદ મે સો પુખ્ત કરે.

જયસા પહેલે ટટુડી અસ્વારી કરે

ચુ ધીરે ધીરે હસ્તી પર ચડે

અર્થ — દરેક તરફથી “દુર્” એટલે ક્ષિત્યપાણ્ મનમાથી દુઃ
 કસી ખુદા એકજ છે એમ યાદ ગમે ખુશાલી બદગી કરવાનો, અને
 ખુદાને જોવાનો જુદો જુદો મહીમા છે દરેક માણસ સાડ જુગી જુડી
 રવેશ છે જેવી તરેહ પહેલા બાળક ચાલતા શીખે તે ગાડી પકડીને શીખે
 છે પછી પગે બરામર ચાલતા શીખ્યો કે તેને ગાડીની જરૂર હોતી નથી
 તેમ બદગી, દેહરે મસજીદે જવું, પુખ્ત પાત્રી કરવું, એ સર્વે

* કામિલ એટલે પુરેલા મહાત્માઓ

શરૂઆતમાં જરૂર છે પણ તે ક્રિયાઓથી તે ક્રિયા પુરતુજ રજા મળે જ્યારે ખુદાઇ રાહમાં માણસ આગળ વધે છે ત્યારે આ ક્રિયાઓની તેને જરૂર રહેતી નથી જેવી રીતે માણસ પહેલાં ટુંડ પડે એસતા શીખે પછી આસ્તે આસ્તે હાથી ઉપર સ્વારી કરે અને હાથી પર સ્વારી કરનારને ટુંડની સ્વારીમાં રસ પડે નહીં

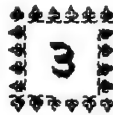
સરખાવો —“If, therefore, anyone says that symbols rituals and forms are to be kept for ever, he is wrong, but if he says that these symbols and rituals are a help to the growth of the soul in its low and undeveloped state, he is right . These are the external forms of devotion, through which man has to pass, but if he is sincere, if he really wants to reach the truth, he goes higher than these, to a plane where forms are as nothing Temples, or churches, books or forms, are simply the kindergarten of religion, to make the spiritual child strong enough to take higher steps , and these first steps are necessary if he wants religion Religion is not in doctrines, in dogmas, nor in intellectual argumentation , it is being and becoming , it is realisation”
—(Sri Sri Vivekananda Vol II 41 & 43)

ટુંડ મીસાલ સોહા હય બન
હસ્તી મીસાલ અનહા હય પીછાન.
અરબીમે હાકા નામ હય “શરીયત.”
અનહાકા નામ સો હય “મારફત.”
જેસા દેખાડેખ પહેલે મસજીદ મે બાય
તબ તન મસજીદી ખબર સો પાય
તનકે ઓલખે સે બપકું બુજે
બપકે બુજે સે સુન સુજે.
સુનકે સુજેસે સાહેબ કું પાવે

સાહેબ મેં મીલ સાહેબ હો જાવે.
 ડરેકે પુજેસે તન ડરા ઓલખાવે
 તનકે ઓલખેસેં જાપ કું પાવે.
 જાપકી લેહસેં મુન લેહે લાવે
 મુનકી લેહેસેં સાહેબ કું પાવે
 જાપાસરા પુજેસે તન જાપાસરા જાને,
 તનકે જાનેસે જાપ પીછાને
 જાપકે પીછાનને સે મુન લેહ લાવે
 મુનકી લેહેસે સાહેબ કું પાવે
 સાહેબ કે ઓલખનેકી એ સીડી હે જાન
 સખ સખકે મેહેલ પર સચ હે પીછાન

અર્થ—ટુની ગ્વારી તે હદ માફ છે અને હાથીની ગ્વારી તે અનહદની માફ છે હદને અરબીમાં “શરીઅત” કહે છે અને “અનહદ”ને મારેફત કહે છે મારેફત સુશીવાદમાં છેલ્લી મઝહબ છે .

પહેલાં માણસ દેખાદેખીએ મસજીદમાં જાય, પછી આગતે આગતે જાપ અથવા ઝોક કરે અને પછી સુન્ય અથવા નિગકાર નિગજન ખુદા ઉપર ધ્યાન દોરવે, તેનીજ રીતે હીદુ પહેલાં દેહરા પુજે, પછી જાપ કરે અને તેની તહેર આવવાથી પરમેશ્વર ઉપર ધ્યાન જાય એટલે દરેક ધર્મમાં પરમેશ્વર કે અલ્લાહને ઓળખવાની સીડીઓ કુચ્છી છે તે સીડી દર સીડીએ ચઢી માણસ અલ્લાહ અથવા પરમાત્માને પેહોચે છે

આ પ્રકરણમાં હદ, બેહદ અને અનહદનો ખુવાસો આપવામાં આવ્યો છે હદ ને શરીયત સાથે સગખાવવામાં આવી છે, અને અનહદને “મારેફત” જે સુશીવાદમાં છેલ્લો તબક્કો છે તેની સાથે સરખાવવામાં આવી છે

સામાન્ય ગદગી, અથવા લકની એ હદમાં છે નેગીઓ નેગ કરે છે તે “બેહદ” છે પણ જ્યારે હદ અને બેહદ બન્ને છોડે છે ત્યારે “અનહદ” માં પુગાય છે નેવીરની ખુબીર સાહેબ કહી આયા છે -

હૃદયે રહે સો માનવી, બે હૃદય રહે સો સાધ;
હૃદયે હૃદય દોનુ તજે, તાકા અતા અમાધ.
હૃદયે રામ ન પાછયે, બેહુદ રહા અરપુત;
હૃદયે હૃદયે ગમ લહે, તાતે રામ હનુર.
હૃદયે બાપા બેહુદ રમે, પણ પણ પેખે નુર;
મનવા તાંહાં બર રાખીયે, બહા બાજે અનહદ તુર.

પણ જ્યાં મુઠી માણસ હૃદય રહે છે ત્યાં મુઠી તેને બદગીની જરૂર છે

સાહેબુલ વિદે મલઉનુન વ, તારેકુલ વિદે મલઉનુન.

વિદે કુનારની ઉપર ખુદાની ધ્યાનન છે અને વિદે છોડી દેનારની ઉપર પણ ખુદાની ધ્યાનન છે વિદેની માયની “ એક લક્ષ્મીનો શબ્દ વારવાર બોલ્યા કરેલો ” તે છે વળી જાણ, રત્નુ વિગેરે પણ તેના અર્થ થાય છે આ અત્યુ ગુણ વાક્ય છે એની મનસુએ એ છે જે માણસ વિદે ત્યાં કરે છે અને મજાને મક્સુદે પોદાયવાનો વિચાર કરેલો નથી તે મલઉન છે કારણ કે વિદે શા સાડ કચી તે તે સમજી શકેલો નથી આ વિષય આગળ ૮૯મા અધ્યાયમા સારી રીતે સમજાવ્યો છે શરીરત, તરીકત, હકીકત અને મારેફત એ ચારે શબ્દ રસુખાહના છે હવે ફરેકની વિદે એટલે દુઆન જુદી જુદી તરેહની છે હકીકતની વિદે તે તરીકતની વિદે નથી ને તરીકતની વિદે તે શરીરતની વિદે નથી હકીકતે પોહો એલો માણસ જે શરીરત અથવા તરીકતની વિદે કરે તો તે પાછળ હોલો કહેવાય, તેટલા માટે મલઉન છે તેમજ મારેફત વાળો માણસ એટલે જેને ખુદાના દીદાર થયા છે તેને તે મહુલથી ઉતગી વિદે અથવા પાદત કરે તો તે પણ મલઉન છે

હવે જે માણસ દેખાદેખીએ વિદે છોડી દે તે પણ મલઉન છે મારેફત વાળાને આહેરી વિદેની જરૂર હોતી નથી, તેને દેખી શરીરતવાળો પણ કહે કે મારે વિદેની જરૂર નથી તો તે મલઉન છે

જબલગ અનહદકું નહી પહોચા જાન,

તબ લગ હૃદમાં રહેના જરૂર હય માન.

જબ અનહદ કું પહોચા જાન,

તબ હૃદ નીચે રહી મોન.

અનહદ છોડ હૃદમાં જયું આના,
સબકા બેટા હોકર બીખ માગના.

અર્થ—જ્યા સુધી એક માણસ અનહદને નથી પુગ્યો ત્યા સુધી હૃદમાં રહેવાની જરૂર છે એટલે કે જ્યા સુધી ખુદને પોહોચ્યો નથી ત્યા સુધી ખુદાની ભક્તી કરવાની તેને જરૂર છે જ્યારે ખુદાને તે પોહોચે છે ત્યારે ભક્તી કરવાની જરૂર રહેતી નથી માણસ ખુદાને પોહોચ્યા પછી ભક્તી કરે તે સબનો બેટા થઇને બીખ માગવા નીકળે એવું લેખાય.

જબ લગ મારેફત મેં નહી પહોચ્યા બાન

તબલગ શરીઅતમે રહેના ખુમ હે માન.

જબ મારેફત કુ પહોચ ગયા બાન

તબ શરીઅતમે રહેના ખુમ નહીં માન.

જેસા પસુ હોય તબ લગ ન ગા ફીરે બાન

બહા હોય તબ કપડે પહેને માન.

બહા હોકર ફીરે ન ગા ફીરે બાન

યું મારેફત છોડ શરીઅત મે આના એબ હે માન.

જબ લગ મારેફત નહી પાયા તબ શરીઅતકા ફલ હે બાન

મારેફત પાયા તબ શરીઅતકા ફલ નહી હે માન

સુરીવાદમાં ચાર “મઝીલ” છે ૧ શરીઅત ૨ તરીકત ૩ હકીકત ૪ મારેફત શરીઅતમાં માણસને નમાઝ, રોઝા વગેરે જે ફરજો છે તે અદા કરવાની છે તરીકતમાં માણસે “આમાલે રહાની” ઉપર એટલે આત્મીક કર્મો પર ધ્યાન આપવાનું છે બાતીન સાફ કરવાનું છે પછી ખોદા શુ છે તે તે જુએ છે, તે હકીકત છે ચોથી મજલમાં માણસને ખુદાનું જ્ઞાન થાય છે અને તે ખુદાને મલે છે, જેને “વઝ્વ” કહે છે હવે જ્યા સુધી ચોથા તબક્કા ઉપર નહી પોહોચે ત્યા સુધી શરીઅતના ફરમાનો અદા કરવા જોઈએ જ્યારે મારેફતમાં પોહોચી બેખુદ થાય છે ત્યારે શરીઅતના ફરમાનો તેની ઉપર બંધન કરતા નથી જેવી રીતે કે પશુ અથવા બાળક નાશુ ફરી શકે છે, પણ તે બાળક મોટી ઉંમરનું માણસ થયા પછી તેનાથી નાગી અવસ્થામાં ફરી શકતું નથી.

જબ લગ અનહદ કો નહી પાયા બાન

તબ લગ હૃદકા ફલ હે માન

જળ અનહદ દેા પાયા જાન
 તળ હદકા ફલ નહી હે માન.
 હદકે મેહેલ પર હદકા ફલ હે માન
 સરગ બદિશત કુ' પાવે પીછાન
 અછા અવતાર સોહી સરગ બદિશત જાન
 ખુરા અવતાર હે સોહી દોજખ હે માન.
 હદકા બાડા મળુરી હે જાન
 અનહદ કીમીયા પીછાન
 અનહદ નહી પાયા તળ લગ બાડા હે જાન
 અનહદ પાયા તળ બાડા નહી હે પીછાન.

અર્થ—જ્યા નુધી હદમા છે ત્યા નુધી બદગીની જરૂર છે
 દુઝમા કહીયે તો સાધારણ રીતે માણસ જે બદગી અને પ્રામિદ ક્રિયા
 લામ, યજ, વગેરે કરે છે તે હદ છે એ બધું હદનું ક્ષેત્ર છે એ ઓળખીને
 માણસ જાણે છે ત્યારે અનહદનું ક્ષેત્ર-મેદાન આવે છે, ત્યા ખોલાઈ
 જાન મને છે જ્યારે અનહદને માણસ પુગે છે ત્યારે તેને મદગી કબ્જાની
 ગંહેની નથી, કાણુ કે ખુલાને પહોંચી ગયા પછી કોની બદગી કુઝે ? અવગે
 અને બેહેસ્ત એ પણ હદમાજ છે સારી બદગી ગાળવી એ બેહેસ્ત અને
 ખુરી બદગી ગાળવી એ દોજખ છે

સાધારણ બદગી કબ્જી એ મળુરી દુગ્યા જેવું છે અને ખડ
 ખુલાઈ જાન મેગવતુ એ કીમીયા જેવું છે

ભુખો રહેના અગીયારસ કરના હદ હે જાન
 જાપ જપના સો બેહદ હે માન.
 સુનસે લેહે લગાના સોહી અનહદ હે માન
 સચ્ચી વસ્તુ ચેહી હે પીછાન.
 કાસી જાના સો હદ હે જાન
 જાપ જપના સો બેહદ હે માન.
 સુનસે સુરત લગાના અનહદ પીછાન
 શબ્દ સત ગુરૂકા સત હે માન.
 દેશ પુજના સો હદ હે જાન

જાપ જપના સો બેહક હે માન.

સુન દેરા અનહક હે માન

શબ્દ સતગુરુકા સત કર માન.

અર્થ—આમા હક અને અનહકના દાખલા આપવામા આવ્યા છે અપવિત્ર પાલવો અને અગીયારસ કરવી, કાશીની જગા જયુ દેહરા પુજવા એ બધું “હક” છે

પણ મનથી સુરતા લગાડવી એજ અનહક છે અને સાચી વસ્તુ એજ છે

સરખાવો —“Then there is image worship Except the Five Devatas who are to be worshipped in every auspicious Karma as enjoined in our Shastras, all the other Devatas are merely the names of certain states held by them But these five Devatas are nothing but the different names of the one God only This external worship of images, has, however, been described in all our Shastras as the lowest of all the low forms of worship But that does not mean that it is a wrong thing to do”—“Lecture on ‘The Religion we are Born in’ by Swami Vivekananda

ખાહેરકા “હુ” સો હક હે માન, જાપ હુ બેહક હે માન

સુન “હુ” અનહક હે માન, શબ્દ સતગુરુકા સત હે માન

લેખ પણા સો હક હે માન, જાપ પણા સો બેહક હે માન

સુન પણા અનહક હે માન, શબ્દ સતગુરુકા સત હે માન

અવતારી સાહેબ હક હે માન, પ્રતીબીબ જોતી બેહક હે માન

અલેખ સાહેબ અનહક હે માન, શબ્દ સતગુરુકા સત હે માન

અર્થ—મોટેથી “અન્નાહુ” બોલવુ એ હક છે બાનીનથી-અતરથી “અન્નાહુ”ની ઝીક કરી એ બેહક છે પણ “મુન્ય”થી એટલે અલ્પથી મુરત લગાડવી એ અનહક છે

લેખ લેવો એ પણ હકમા છે.

તેથીજ રીતે અવતારી પુરુષો જેને ગણીયે છીયે તે પણ અનહદમા પુરોષા નથી. જયોતી પ્રકાશ જે યાગીઓ જીવે છે તે પણ હદમાં છે. એ હદથી ધણે ઉપર નિરજન નિરાકાર છે

કાટકી માલા સો હદ હે જાન, જાપ માલા બેહદ હે પીછાન.
સુન માલા અનહદ હે જાન, શબ્દ સતગુરૂકા સત હે માન.
નામ લેના મુખસે હદ હે જાન, જાપ જપના સો બેહદ નામ પીછાન.
સેજ સુન અનહદ હે પીછાન, શબ્દ સતગુરૂકા સત હે માન.
વિદ્ધં ધર્મ સો હદ હે જાન, જાપ ધર્મ સો બેહદ હે માન.
સુન ધર્મ અનહદ પીછાન ધર્મ કરના સો ખુબ હે જાન
સખાવત પુન બેહતર હે માન, આશા કરના ખુબ નહી જાન
નિર-આશા ધર્મ બેહતર હે જાન, આશા સે ઉતરના પડે જાન.
નિર-આશા ધર્મ સે સાહબ પાવે માન, શબ્દ સતગુરૂકા સત હે માન.
તિર્થ કરના નો નામ ધરમ, નામ ધર્મ સો હે કરમ
બાહેરકા લેખ હદ હે જાન, જાપ લેખ બેહદ હે માન
સુન લેખ અનહદ પીછાન, શબ્દ સતગુરૂકા સત હે માન.

અર્થ—માળા ફેગવી, મોટે જપના કરી વિદ્ધં કરવું, સખાવત કરવી પુણ્યના કર્મ કરવા એ મધુ હદમા છે ફક્ત નિરજન નિરાકારથી મુક્ત લગાડવી એજ અનહદ છે

કાઇ પણ હિમેદથી બદગી કરવી એ બદગી લેખાતી નથી
કાઇ પણ આશા વગર નિષ્કામ બદગી કરવી અથવા કર્મ કરવા તે સારા છે નિષ્કામ કર્મ અથવા બદગી કર્યાથી સાહેમને મળ્યાનો અખુલો થાય છે તિર્થ કરવા એ ફક્ત નામનો ધર્મ અથવા શુભ કર્મ છે
જાપ અને લેખ એ બેહદ છે

તિરથ જાય. જમાડે, ઇતના ધરમ

આવતા જતા જીવ મરે સો કોટી કરમ.

સાહેબ કે ગેરકુ માને સો બડા પાપી જાન

નીમક બરાબર ધરમ, આટે જેતા કરમ પીછા

જેસા એક સરદાર છોડકે ગામકે ઢોડકુ માને જાન

સરકારકા ઉસપર જજળ હોવે માન

કું ગેરકે સાહેબ કર સને જન
કોટી કરમ સીર ભાર આવે માન.

અર્થ—તિરથ જન, અને ત્યાં પ્રાદ્યમણ જમાડે તેનાથી જે પુન્ય મળ્યું તે રસ્તામાં જતા આવતા હજારો જીવ મુવા તેનાથી પાપ થયું તે લેખતા તે પુન્ય કાંઈ નથી હવે જે તિર્થમાંજ સવાળ સમાયો છે એમ માનો તો જેવી રીતે આટામાં નીમક નાખીયે છીયે તે નીમક જેટલો ધર્મ અને આટા જેટલું કર્મ થયું અથવા તો એક શહેરના સરદારને માન આપવાને બદલે આપણે શહેરના ઢેઝને માન આપીયે અને તેથી જેટલું શહેરના સરદારને ખરબલાગે તેટલું ખરા ખુદા સીવાય બીજાને ખુદા માનવાથી ખુદાને માફ લાગે

આમાં નામનો મહામા દર્શાવેલો છે.

હીંદુ શાસ્ત્ર મુજબ ખુદાને મળવાના મુખ્ય ચાર રસ્તા ગણાય છે ભક્તિયોગ, કર્મયોગ જ્ઞાનયોગ અને રાજયોગ ભક્તિયોગ—એટલે ખુદાની ઇમાદત કરવાથી, કર્મયોગ, એટલે નિષ્કામ કર્મો કરવાથી, જ્ઞાનયોગ એટલે ખુદાનું પરોક્ષ જ્ઞાન થવાથી અને રાજયોગ એટલે મન વશ કરવાથી ખુદાને મળાય છે આ પ્રકરણ બહુજ બારીક બામદોષી બરપુર છે, અને દરેક સાધન જે માણસ ખુદાને પ્રાર્થ કરવા લે છે તેની કિંમત આમાં કરેલી છે, એમ કહીયે તો ચાલે આ લખાણ ભક્તિયોગને મળતું છે.

અણસેં સરસ નામ હે જાન

પહેલા મોરચા ચેહી પીછાન

જો કોઇ નામકી બંદગી કરે જાન

ઉસકા દરશન દેખ કોટી કર્મ કટે માન

નામકે મહીમાકા ફલ અપાર હે જાન

આગે સમજે પીછે નહી હે માન.

લાખ બરસ તક નામકી બંદગી કરે જાન

ઉસસે સરસ એક સાચતકા જાપ પીછાન.

અર્થ—સૌમા સરસ રસ્તો નામ લેવાનો છે જે નામ ગુરુ બતાવે તે નામની બંદગી કરવાથી કરોડો કર્મ કપાય છે. નામનો મહીમા અપાર

છે પણ એકલાખ વરસ નામની બદલી કરે તેના કરતા એક ધડીનો જપ વધારે સરસ છે

આની સાથે સરખાવો — “In the heart of all these ritualisms, there stands one idea prominent above all the rest—the worship of a name. Those of you who have studied the older forms of Christianity, those of you who have studied the other religions of the world, perhaps, have marked that there is this idea with them all, the worship of a name. A name is said to be very sacred. In the Bible we read that the holy name of God was considered sacred beyond compare, holy beyond everything. It was the holiest of all names, and it was thought that this very Word was God. This is quite true.”
Swami Vivekananda, Vol II Page 41.

• કબીર સાહેબ પણ કહી ગયા છે કે —

શમ નામ છાડું નહી, ચે પરતીત બાધી;
કાલ, કલેશ બ્યાપે નહી, હોરી નામકી સાધી.
પરમ ખીના ધીરજ નહી, બરેહ ખીના બેરામ
નામ ખીના પાવે નહી, મન, મનસાકા થાગ.

કાયમુદીન આવાના જે શિષ્યોને બ્રહ્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું હતું તે પણ “નામ” થીજ હતું એમના એક શિષ્ય બાઈ રતનબાઈએ એક ભજન લખ્યું છે જેમા તેઓ કહે છે કે —

હું તો મોઢ બોધ રૂપ રૂપ વિચારું ના નામને
શબ્દ બતાવ્યો સોહ મ તણેને ઓહ મનો ઉઘડયો દુવાર
બાઈ રતનને મુરસદ મળ્યા નજરે દીઠો કીરતાર.
લાખ બરસ તક જાપ જપે માન
એક સાચત દીલકા ગીરદા સરસ પીછાન,
લાખ બરસ તક દીલ'ા ગીરદા કરે જાન,
એક સાચત દીલ જીવતા કરના સરસ પીછાન.

લાખ બરસ દીલ જીવતા કરે જાન

એક સાઅત સુખમણા સરસ પીછાન.

લાખ બરસ તક સુખમણા કા ધ્યાન ધરે જાન

એક સાઅત તરવેણીકા ધ્યાન સરસ પીછાન.

લાખ બરસ તક તરવેણીકા ધ્યાન ધરે જાન

એક સાઅત દમ ચડાના સરસ પીછાન

અર્થ—લાખ વરસ તક જપ કરવાથી જે ફળ પ્રાપ્ત થાય છે તેના કરતા એક ધડી દીલની આજીઆજી ફરવાથી વધારે ફળ મળે છે લાખ વરસ સુધી દીલની આજીઆજી ફરવાથી જે ફળ મળે છે તેના કરતા એક ધડી દીલ જીવતુ કબાથી વધારે ફળ મળે છે લાખ વરસ દીલ જીવતુ રાખવાથી જે ફળ મળે છે તેના કરતા એક ધડી સુખમણાનું ધ્યાન ધરવાથી વધુ ફળ મળે છે લાખ વરસ સુખમણાનું ધ્યાન ધરવાથી જે ફળ મળે છે તેના કરતા એક ધડી તરવેણીનું ધ્યાન ધરવાથી વધુ ફળ મળે છે લાખ વરસ તરવેણીનું ધ્યાન ધરવાથી જે ફળ મળે છે તેના કરતા એક ધડી દમ ચડાવવાથી વધુ ફળ મળે છે ?

લાખ બરસ તક દમ ચડાવે જાન

એક સાઅત ઢીલ ઉપર મુરશીદ કી તરવીરકા ધ્યાન સરસ પીછાન

લાખ બરસ મુરશીદકી તરવીર કા ધ્યાન ધરે જાન,

એક સાઅત આપ તરવીર કા ધ્યાન સરસ પીછાન.

લાખ બરસ તક આપ તરવીરકા ધ્યાન ધરે જાન,

એક સાઅત મુરતીકા ધ્યાન સરસ પીછાન

લાખ બરસ મુરતીકા ધ્યાન ધરે જાન,

૧ સુખમણા અને તરવેણી એ બે “ નાદી ” એના નામ છે જેની ઉપર યેઝીઓ ધ્યાન ધરવાથી એ નાદીઓ ખુલ્લી થાય છે અને ત્યાંથી પછી દમ મળે ઉપર ચડાવવાના કારણે કર છે જ્યારે દમ મળે ચડે છે ત્યારે સમાધી પ્રાપ્ત થાય છે નામના બે નસકોરામાંથી સ્વાસ ચાલે તેને સુખમણા કહે છે, ફક્ત જમણા નસકોરામાંથી ચાલે તેને મુર્દા અથવા પાગલા કહે છે અને જ્યારે ફક્ત ડાબા નસકોરામાંથી જ ચાલે ત્યારે તેને ચંદ્ર અથવા ઇન્સા કહે છે ચોમ નાદીઓનો સંપ્રદાય એટલે તેટલા ઉપર કાણુ ચવાઈજ સિદ્ધ થાય છે

એક સાચત મુખમણા નાડી બંધ કરે સુન મંડળમાં ધ્યાન
સરસ પીછાન.

લાખ બરસ તક મુખમણા નાડી બંધ કરે ધ્યાન ધરે જાન,
એક સાચત અનહદ નાદ સરસ પીછાન

લાખ બરસ તક અનહદ નાદકા ધ્યાન ધરે જાન,
એક સાચત સકત*કુ ઉલત ધરે ધ્યાન ધરના સરસ પીછાન.
લાખ બરસ તક સકત કુ ઉલત કરે ધ્યાન ધરે જાન,
એક સાચત સુનકા ધ્યાન સરસ પીછાન

અર્થ— લાખ વરસ દમ ચળવવાથી જે કળ મળે છે તેના કરતા
એક ઘડી દીલ ઉપર મુગ્ધીર (ગુરુ) ની તખ્વીરનો ખ્યાલ કરવાથી વધુ કળ
મળે છે લાખ વચ્ચે ગુરુની તખ્વીરનો ખ્યાલ કરવાથી જે કળ મળે છે તેના
કરતા વધુ કળ પોતાની તખ્વીરનું ધ્યાન એક ઘડી કરવાથી મળે છે, લાખ
વચ્ચે પોતાની તખ્વીરનું ધ્યાન કરવાથી જે કળ મળે છે તેના કરતા એક
ઘડી મુરતીનું ધ્યાન કરવાથી વધુ કળ મળે છે લાખ વરસ મુગ્ધીનું ધ્યાન
કરવાથી જે કળ મળે છે તેના કરતા એક ઘડી સુખમણા નાડી બંધ કરી
સુન મંડળમાં ધ્યાન કરવાથી વધુ કળ મળે છે લાખ વરસ મુખમણા નાડી
બંધ કરવાથી જે કળ મળે છે તેના કરતા વધુ કળ એક ઘડી અનહદ નાદ
સાલગવાથી મળે છે લાખ વરસ અનહદ નાદ સાલગવાથી જે કળ મળે
છે તેના કરતા વધુ કળ અખ ઉલટાવીને એક ઘડી ધ્યાન ધરવાથી મળે
છે લાખ વરસ આખ ઉલટાવી ધ્યાન ધરવાથી જે કળ મળે છે તેના કરતા
વધુ કળ એક ઘડી 'સુન' નું ધ્યાન કરવાથી મળે છે

લાખ બરસ તક સુનકા ધ્યાન ધરે જાન,

એક સાચત અગમ નીશાન સરસ પીછાન.

લાખ બરસ તક અગમ નીશાન કા ધ્યાન ધરે જાન,

એક સાચા પ્રેમ ખુમારી આના સરસ પીછાન

* સકત એટલે આખ

૧ આમાં મુરતીઓ પુગવાની વાત નથી પણ જ્ઞાન ધ્યાનની વાત છે
ફક્ત સમજણ આપવા ખાતર આ પંચીયા બતાવવામાં આવ્યા છે તસવુ
એટલે ખીચાલ અથવા ધીયાન જમાવી આગળ વધવાથીજ ખુદાને પહોંચાય છે
એમ પીર સાહેબનું કહેવું છે

લાખ બરસ તક પ્રેમ ખુમારી આવે જાન,
 એક સાચત સુરત જમાના સુનમા સરસ પીછાન.
 લાખ બરસ તક સુરત જમાના જાન,
 એક સાચત આપા બુલાના સરસ પીછાન.
 લાખ બરસ તક આપા બુલાના જાન,
 એક સાચત સુન છોડ સુરત ચલાના સરસ પીછાન
 લાખ બરસ તક સુરત ચલે જાન,
 એક સાચત હજરત રસુલકી મીજલસ દેખના સરસ પીછાન *

અર્થ—લાખ વરસ સુનનું ધ્યાન કરવાથી જે ફળ મળે છે તેના કરતા એક ઘડી “ અગમ નીશાન ” નું ધ્યાન કરવાથી વધુ ફળ મળે છે લાખ વરસ અગમ નીશાનનું ધ્યાન કરવાથી જે ફળ મળે છે તેના કરતા એક ઘડી પ્રેમખુમારી આવવાથી વધુ ફળ મળે છે લાખ વરસ પ્રેમ ખુમારી આવવાથી જે ફળ થાય છે તેના કરતા એક ઘડી સુનમા “સુરત” જમાવવાથી વધુ ફળ મળે છે લાખ વરસ આવી તરેહ સુરત જમાવવાથી જે ફળ મળે છે તેના કરતા વધુ ફળ એક ઘડી પોતાને ભુલી જવાથી મળે છે લાખ વરસ પોતાને ભુલી જવાથી જે ફળ મળે છે તેના કરતા વધુ ફળ એક ઘડી સુન મેદાન છોડી સુરત આગળ ચલાવવાથી વધુ છે લાખ વરસ સુરત ચલાવવાથી જે ફળ મળે છે તેના કરતા એક ઘડી હજરત રસુલની મીજલસ જોવાથી વધુ ફળ મળે છે ૧

લાખ બરસ તક રસુલકી મીજલસ દેખે જાન,
 એક સાચત મહાસુનસે* સુરત લગાના સરસ પીછાન.
 લાખ બરસ તક મહાસુનકા ધ્યાન ધરે જાન,
 એક સાચત અરશ કે કી ગરે પહોંચના સરસ પીછાન.
 લાખ બરસ તક અરશ કે કી ગરેકા ધ્યાન ધરે જાન,
 એક સાચત નિરજન કા ધ્યાન ધરના સરસ પીછાન.

* આમા હજરતના મજલિસનું મહત્વ એટલે બુનુગી બતાવવામા આવી છે

૧ આમા ખુદા તરફ આગલ વધવાના ફરજ બતાવેલા છે આ ધ્યાનની બાબતો છે અને એ રસ્તાઓમા પ્રેમ રાખનારા લોકોને સમજાવવાના રીત છે સુરતી પરથી ખુદા ઉપર આવવા નો માર્ગ બતાવવામા આવ્યા છે આમા સુરતીઓ પુજવાની બાબત છે એમ માની લેવાનું નથી

લાખ બરસ તક નિરંજન કા ધ્યાન ધરે જાન,

એક સાઅત નિરંજનમા મીલ જાના સરસ પીછાન.

અર્થ—લાખ વરસ તક ગુલુ'લાદની મીજલસ જોવાથી ને ફળ મળે છે તેના કરતા એક ઘડી મહાસુનમા ધ્યાન લગાડવાથી વધુ ફળ હાસલ થાય છે લાખ વરસ મહાસુનમા ધ્યાન લગાડવાથી ને ફળ મળે છે તેના કરતા વધુ ફળ એક ઘડી અર્શની ટોચપર ધ્યાન લગાડવાથી મળે છે લાખ વરસ અર્શની ટોચ ઉપર ધ્યાન ધરવાથી ને ફળ હાસલ થાય છે તેના કરતા વધુ ફળ એક ઘડી નિરંજનનું ધ્યાન ધરવાથી થાય છે લાખ વરસ નિરંજનનું ધ્યાન ધરવાથી ને ફળ મળે છે તેના કરતા એક ઘડી નિરંજનમા મળવાથી વધુ ફળ પ્રાપ્ત થાય છે

લાખ બરસ તક માહી મીલ જાવે જાન

એક સાઅત નિરંજન પાર બેચુન અકલ પુરૂષ કુ જા પહોચના સરસ પીછાન

લાખ બરસ તક બેચુન અકલ પુરૂષ કુ હેબે જાન,

એક સાઅત બેચુન મુરશીદ તસ્વીર અકલ સરૂપમા મીલજાના સરસ પીછાન.

લાખ બરસ તક મુરશીદ તસ્વીર બેચુન માહે જાના જાન

એક સાઅત માહી મીલકર બાહેર નીકલના સરસ પીછાન.

જળ નુરી અમર હુવા જાન,

તબ કમાલીયતકા છેડા આયેલા માન.

૧ આમા ખુદામા મળી જવાની વાતો બતાવી છે નળીની મજલિસમા પહોચ્યા પછી આમળ ધ્યાન ચલાવી ખુદામા મળવાનો રસ્તો બતાવેલો છે એટલે બધી ક્રિયાઓ ઉપરથી છેવટે નિરંજન નિરાકાર ખુદા તરફ જલ્લ અને તેને મળવું એજ છેવટનો હેતુ છે ફરેક ક્રિયાવાળા માણસને તેના ખીયાલ પ્રમાણે સમજાવી તેને આમળ વધી ખુદાને કેવી રીતે મળવું તે આમા બતાવેલું છે આમા જડ તરફથી ચૈતન્ય તરફ આવવાનો મુદો છે આનો અર્થ બળતો કરવાનો નથી પણ જ્ઞાનીઓના ભેદને સમજીને લોકોને સમજાવવાનું છે મૌલાના ૩મ સાહેબની મસનવીમા આવા ભેદોની ધણી બાબતો છે આપણે એ ભેદોની ખુબીઓ બરાબર સમજતા નથી તેથીજ જેમ તેમ બોલવા દેવાર થઈએ છીએ.

અર્થ—લાખ વરસ નિરજનમા મળવાથી જે ફળ મળે છે તેના કરતા વધુ ફળ તેની છેવટની હદે પુગી જવાથી મળે છે ^૧

મરાઠીખ મહમદી હુવા જાન, તખ વસ્તુ કા અલોગ આએલા માન-
એસે સખ કહાસે હોવે જાન રૂહ અમર હાવે એતના ઠહોત હે માન
સખ બાદશાહ આદે કહાસે હોવે જાન, હાકમ હુવા ઈતના બેહતર
પીછાન.

હજારી તકં દોલત મદ જાન, હજારી સે હેકા ધન્કા ધણી માન
સુનમે બાહેર હુવા તો હજારી જાન, સુનમે નીચા ઘરકા ધની માન
લખેસરી રસુલકી મીજલમ જાન, કરોડી અન્ના નુર પીછાન.

અર્થ—જ્યારે મોહમદી ને મરનખે પોહોચે છે ત્યારે વગુનો અલોગ આવેલો કહેવાય એટલે જામ અને કચન બને નો પુગે ત્યાગ કરી કમાલીયને પોહોચેલો કહેવાય એ બધાથી થઇ શકતુ નથી રૂહ અમર થઇ એટલુજ ધણુ થયુ બધાથી બાદશાહ આદા થવાનુ નથી હાકમ થયા એટલે ધણુ થયુ દાખલા તરીકે, હજાર રૂપીઆની જે માણસ પાન પુત્ર થઈ તે દોલતમત ગણાય છે, હજારનો હેકે હોય તે એક ઘર ધણી લેખાય હવે શુન્યની હદ જે ઓળગી ધયો તે હજાર રૂપીઆની પુછવાળો ગણાય અને શુન્યથી નીચે હોય તે ઘરનો ધણી ગણાય જેટલા હજારની પુછવાલા અને લખેશરીની વચ્ચે તફાવત છે તેટલો આગળ વધી શુન્ય ઓળગી જતાર અને ગુલશાની મીજલસમા બેગનાર વચ્ચે છ અને તેનેથી આગળ અર્શનુ નુર છે

આ નીચેની એક કપીત વાતથી સમજાવવામા આધ્યુ છે

Once upon a time, there came some ants to a mountain of sugar. They, of course, had no idea that it was such a big thing. They ate up a few grains of the sugar and were filled. Then each took away a particle. As they went their way, they thought the next time they would be able to carry away the whole mountain to their place of habitation ^૧

૧ આમા છેવટનો કમાનાવત-સપૂર્ણતાના દરતે બતાવેલો છે એટલે ખુદામા સપૂર્ણ રીતે મળે જવાની મતલબ છે

Such, alas, is the condition of man ' It is given to some few, indeed, to realise the Supreme Being. But many unfortunately, run away with the idea that they have fully known, fully enjoyed communion with, fully realised, that Infinite Being

People talk glibly of the Infinite, the Absolute, the Un-conditioned, as if they had any conception of It at all ' Sukadeva and other holy sages were at best ants of the larger sort. If we say that they could eat up eight or ten particles of this sugar, we have said enough in their favour (*Gospel of Sri Ramakrishna*, P 74)

આનો સાર એ છે કે કેટલીક કીડી, એક ખાડના કુગર પાસે ગઇ તે કીડીઓને કાંઈ ખ્યાલ હતો નહીં કે કુગર એટલો મોટો હતો એ ચાર ખાડના દાણા ખાઈ તૃપ્ત થઈ ગઈ, એક એક દાણો સાથે લઈ ગઈ અને વિચાર કરતી ગઈ કે ખીજ વખત આખો કુગર સાથે લઈ જઈશું માણસની પણ હાલત એવીજ છે કાઈજ વિરજાઓને નિરંજન નિરાકારના દર્શન થાય છે પણ ઘણાકે એમ સમજે છે કે નિરંજન નિરાકારને તેઓ સંપૂર્ણ રીતે ઓળખી ચુક્યા છે અને તેના પુરા દર્શન પણ થઈ ચુક્યા છે બહુજ મોટા મહાત્માઓ જેવાકે શુકદેવ વગેરે એ આઠ દશ દાણા એ ખાડના પહાડમાથી બાધા એમ કહીયે તો ઘણું છે

તીરથ વર્ત જામ કા બગીચા માન
નામ ઘર ધણી પીછાન.

જપ હવાલદાર, દીલ જીવતા કરના હાકમ જાન

સુખમજુરાન, સુન સુખા, મહાસુન વજીર પચેછાન

અલેક પાદશાહ મે મીલ, બાહેર નીકલા વેહ શાહ જાદા જાન

સુન છોડ, રૂહ છોટી દેહ પકડે, કામીલ હુવા માન.

માંહે મીલકર બાહેર નીકલા તબ મુખી નુરી અમર પીછાન.

એસે સખ કહાસે હોવે જાન.

અર્થ—તીરથ વર્ત કરનાર એક ગામના બગીચા જેવો છે. નામની બહુ કરનાર ઘર ધણી જેવો છે, જપ કરનાર હવાલદાર (ચોરી ધણી

હુકમત વાળો), દીલ જીવતુ કરનાર, હાકમ, સુખમણતુ ધ્યાન કરનાર રાજા, શુન્યતુ ધ્યાન કરનાર સુખા, મહાશુન્યતુ ધ્યાન કરનાર વજીર જેવો છે.

“અલેક”મા મલીને પાછો જે બહાર નીકળે તે સાહજાદા જેવો છે

“સુન્ય છોડી નાનુ શરીર પકડી શકે તે કામીલ અથવા કમાલીયતને પુગેલો કહેવાય અને એ બધાથી થવાતુ નથી કારણકે જેટલુ દુધ હોય તેના પ્રમાણુમાજ તેમાથી ઘી નીકળે છે

સુનું છોડે તબ કામીલ હુવા પીછાન
ઉમર વફા કરે સુન સુખ મડા રહે જાન
સેજે સેજે વે સાઈ બને પીછાન
સબ નીશાનો કે ફલ સુનો જાન.
જેસા દુધ વેસા ઘી નીકળે પીછાન.
શેર દુધ મે સે વો માફીક ઘી નીકળે માન.
દશ શેર મેં સે ઉસ માફીક નીકલે પીછાન
અજંપા જાપ હજારો બરસ તક જપે જાન

અર્થ—શુન્ય છોડી આગળ વધે ત્યારેજ કમાલીયતને પુગાય છે. નીચે બધાની નીશાનોના ફળ આપવામા આવ્યા છે તેની એક મીમાલ આપવામા આવી છે કે શેર દુધ હોય તો તેનાજ પ્રમાણુમા ઘી નીકળી શકે છે અને દસ શેર દુધ હોય તો તેના પ્રમાણુમા નીકળે છે

દીલ જીવતા કરે હજારો બરસ તક જાન
ઈબ્રાહીમ બાતન કહેલાવે માન.
હજારો બરસ દીલ ગીરદા કરે જાન
ઉતલા નજફ આવે માન.

હજારૂ બરસ તક સુખમણાકા ધ્યાન ધરે જાન
એક દીપક જોત પરમટે માન
હજારૂ બરસ તક તરવેણીકા ધ્યાન ધરે જાન
એક મસાલ જેતા નુર પરમટે માન
હજારૂ બરસ તક અનહદ નાદ સુને જાન
દીવાના હોકર ભડકે દેખે માન

અર્થ—હજાર વરસ તક (લાખા વખત સુધી) દીલ જીવતુ કરે પછી અદરની ઈબ્રાહીમ એટલે કલખની ઝિક્ર શરૂ થાય છે

હજાર વરસ સુશુભલાનુ ધ્યાન ધરે પછી એક દીવાની જ્યોત નેટલે પ્રકાશ અદર થાય છે હજાર વરસ તરવેણીનુ ધ્યાન ધરે પછી એક મશાલ નેટલુ નુર પ્રગટ થાય છે હજાર વરસ તક અનહદ નાદ સાલગે તે પછી એક ભડકા નેટલી રોશની પેદા થાય છે .

હજાર વરસ મુરતીકા ધ્યાન ધરે જાન

નહેમ ગેર ન આવે માન

હજાર વરસ આપ તસ્વીરકા ધ્યાન ધરે જાન

ખબર ભુલ મુનકાર હોવે માન.

હજાર વરસ તક સકત ઉલટ કરે ધ્યાન ધરે જાન

આ ખલક ભુલ એર ખલક નજર આવે માન.

અર્થ—હજાર વરસ મુઘી મુર્નાનુ ધ્યાન ધરે એટલે પાકા ખીયાલ આધે ત્યારે તેને ખુદા એટજ છે એવુ પગલ જાન થાય છે હજાર વરસ પોતાની તસ્વીરનુ ધ્યાન ધરે પછી પોતાપણુ ભુલી જઈ મુનકાર નેવી હાલત થાય છે

* પછી હજાર વરસ નજર ઉલટાની ધ્યાન ધરે તો નજર આગળથી આ ખલક જઈ ખીજ ખતક ઉમી થાય છે ૧

હજાર વરસ તક દમ ચઢાવે જાન

ઉમર બડી હોવ માન

હજાર વરસ તક અકાશ વરતીકા ધ્યાન ધરે જાન

લીલી પીલી જોત નજર આન માન

હજાર વરસ તક હરવાળા બધ કરે જાન

ખીન પાંડકે જોત નજર આવે માન

હજાર વરસ તક મુનકા ધ્યાન ધરે જાન,

મન ખીલે, ગેળી ચઢ નજર આવ માન.

અર્થ—હજાર વરસ દમ ચઢાવવાથી ઉમર વધે છે હજાર વરસ તક આકાર પૃતીનુ ધ્યાન ધરવાથી લીલી પીળી જ્યોત નજરે પડે છે. હજાર વરસ તક મનનો દગ્વાજો બધ કરવાથી ‘ ખીન પડની જ્યોત ’

---

૧ આમા જ્યા જ્યા હજાર વરસ લખેલા છે ત્યા ધણી મુદત સમજવાની છે કીન્ચ રૂબી અથવા બુલદ નજરની વાત આમા છે

નજરે પડે છે હજાર વરસ તક “શુન્ય”નું ધ્યાન ધરવાથી મન ખીલીને
ગેબી ચક્ર નજરે આવે છે^૧

હજારે વરસ તક મુખમણ્ડ બંધ કરે સુનમાં ધ્યાન ધરે જાન
મન જમીએન કે ઘર આવે માન
અગમ નીશાનકા ધ્યાન ધરે જાન
ઉસકે ગુણકા પાર નહિ હે માન
સુધી અમર હોવે તબ લગ શુન હે જાન
સખસે સરસ હે અગમ નીશાન
જીસે પાવે ઉસે અગમ નીશાન બેહતર હે જાન
ન પાવે ઉસે જોત જાપ મુખ હેમાન

અર્થ—હજાર વરસ સુધી મુખમણ્ડા નાડી બંધ કરી શુન્યમાં ધ્યાન
ધરવાથી મનને ચાહે ત્યા જમાવી શકે છે અથવા ચાહે ત્યાથી છુટું કરી
શકે છે અગમ નીશાન પર ધ્યાન ધરવાથી જે કૃપા મળે છે તે અપાર જે
જેનેથી બની શકે તેજ અગમ નીશાન પર ધ્યાન કરી શકે છે નહીં અને
તેને વાસ્તે જ્યોત, જાપજ બહુ છે

સખ નીશાન દરવાજે હે માન
અગમ નીશાન ઠેક ઘર હે માન
નમ નીશાનોકી કમાલીયતસે અગમ નીશાન કા નાકીસપણા
સરસ પચ્છાન
શબ્દ સતગુરૂકા સત હય માન હાકમ આગે તલવાર મારે જાન
થોડા જહોત તો દેવે માન
બાદશાહ આગે નહીં તલવાર મારે જાન
સેજ ચાકરી કરે માન, તોખી હાથી નશીન હોવે જાન
નીવાજે તો વજીર અમીર કરે જાન
અગમ નીશાન સરસ હે માન

અર્થ—આ બધી નીશાનીઓ દરજા છે અને અગમ નીશાની
ઠેક ઘર છે બધી નીશાનીઓમાં કમાલીયત મેળવી હોય તો પણ તે અગમ
નીશાનનો ઉતરતામાં ઉતરતો જે દરજા છે તેની નીચે છે તે હાકમની

આગળ તલવાર મારવા બરાબર છે અગર નહીં પણ નલવાર મારે તો થોડું ધાણુ પણ ત્યાં મળી શકે છે, અને રહેજે ચાકરી કરે તો બી હાથીપગ બેસવા જેટલું ફળ મળે છે, અને નવાંજે તો વગર અમીર જેટલું ફળ મળે છે, તેટલા માટે અગમ નીશાન સૌથી સગસ છે.

નન્ની નીશાનો કા તમાશા નજર આવે માન .

અગમ નીશાનકા નહીં નજર આવે તો લી સરસ પીછાન.

આખર અલેક સેં મીલાવે જાન

જો વે બાદશાહ હસ્તી નીશાન હોવે માન

નન્ને કા ફળ નન્નેની માપૂક હોવે જાન

બડે કા ફળ બડેકી માફક પીછાન

નજરૂ દેખા કીયા ફળ અબાણુ

કયા મુખ ખાયા પૂળ પીછાન

અર્થ—નાની નીશાનોપગ ધ્યાન કરવાથી જે ફળ પ્રાપ્ત થયા એમ તમને લાગે તે કરતા અગમ નીશાન પગ ધ્યાન કરે અને તે ફળ પ્રાપ્તીના કાંઈ ચિન્હો ન દેખાય તો પણ સાચું છે

હાથી પર બેસવા વાળો પાદશાહ હોય તે પાદશાહ જરૂર અલેખથી મેળવે, એટલે મુરશીદે ઝાનીલ (સદગુરૂ)ની મદદથી જો અગમ નીશાનનો ધ્યાન ધરે તો જરૂર તે નિરજન નિગકાન્ના દગ્ગન કરાવે

નાનાના ફળ નાના અને મોટાના ફળ મોટા ફળની ખાસીયત ગુ છે તે નજરે જોવાથી માલમ પડતી નથી પણ મોઢે ખાધાથી માલમ પડે છે કે ગુ ફળ તે છે

પુર્વ જન્મ કા સચા હોવે જાન

તબ ઈસ બાતકા શોખ હોવે માન

સાહેબ રહાવે ઉસે શોખ આવે માન

સખ સાહેબ કે હાથ હે માન

અર્થ—જો પુર્વ જન્મના સગ્કાર હોય તોજ એ વાતનો શોખ આવે સાહેબ જેને ચહાય તેનેજ એ વાતનો શોખ આવે અર્ધું સાહેબને હાથ છે ?

---

૨ ખુદાએ રાંઝે અહલથી એટલે પહેલેથીજ જે તકદીર વડી હોય તે પ્રમાણે શોખ પેદા થાય છે જે રહોએ લખ્ખેક ચોકરી હોય તેજ ખુદાના માર્ગે જલદી આવે છે

આની સાથે સરખાવો મહાન પેગમ્બર જીસસ ક્રીસ્ટ (ખ્રીસ્ત અ) નુ વાક્ય - ' No man cometh unto me, except the Father draw him ' જ્યાં સુધી ખોદા તેને ખેંચતો નથી ત્યાં સુધી માણસ મારી પાસે આવતો નથી હીંદુ શાસ્ત્ર મુજબ માણસ પર સારૂ નરસુ જે આવી પડે છે તે પુવ જન્મના કર્મને લીધે છે એમને ડાહ્ય બલાનુ વાક્ય સમજાવવા ખાતર આ લખેલું છે તે મુજબ ખુદા તાલ્લાએ અદી પેદા કરી ત્યારે પોતાના બદાઓને પુછ્યું - અલ સ્તો એ રજાએકુમ ડાહ્યબલા, હુ તમારો માલેક છું કે નહીં ? તેઓએ જનામ દીધો " હા " (ઇન્ની અન'લા) તે વખતના પુખ્ત જીવો, કામીલ અગ્વાહો દુનીયાનો ઉદ્ધાર કર્યા આ દુનિયામાં આવે છે

અલગીનાઓ ગીઝા ગરફે, કમા તઆમો,
[ગઝાઅન નફસે. (હદીસે નખવી.)

અર્થ—રાગ એ રહ અથવા આત્માનો ખોગક છે, જેમ ખાવાનુ એ શરીર અથવા નફસનો ખોરાક છે

શરીયતઆ ગાવાનુ શાવાસ્તે મના કર્યું છે તે આમા સમજાવ્યું છે. રાગ, હુન્ન, અને ખુશબો એ ત્રણ ચીજ હીંગસ અને દામ ઉશ-કરનારી છે એટલે વીજનાગ અથવા ઝેહર રૂપ છે પણ જેની રીતે દુશી યાર વધદ કેટલીક ખીમારીઓમા ઝેહર આપી તે ખીમારી સારી ઢરે છે તેવીજ રીતે કામીલ ગુરૂઓ રાગ, હુન્ન, અને ખુશબોથી પોતાના ચેલાઓને ખુદાઈ માર્ગ ઉપર દોરે છે જે લોકો કમાલીયનને પુગી ગયા છે તે લોકોને આ ચીજને શા વાગતે જોઈએ છે તે પણ સમજાવ્યું છે

હુન્ન, ખુશબો, રાગ હે જાન,
તીનો ચીઝ રહકી ખુરાક હે પીછાન
દુનીયાકે નજીક વીછ નાગ હે જાન,
જો આવે સો મરે પીછાન,
રાગ, હુન્ન, ખુશબો સેં જાન
હીસે, ખુદી, પેદા હોવે માન,

હીસં, ખુદી, વીછનાગ હે બાન.

ઉસવાસ્તે શરીયતમા મને હે માન.

અર્થ—હુસ્ન, ખુશખો અને ગગ એ ત્રણે ચીજ રહતો ખોરાક છે, પણ દુનીયાની નજીક તે વીછનાખ એટલે જહર મીસાલ છે, કારણકે એ ત્રણે ચીજ હીરસ, ખુદી (૫ પાલ) પેદા કરે છ અને તેથી શરી-યતમા મના કરેલી છે

હુસ્ન દેખે સે હીસં બઢે બાન,

હીસં બઢે સે ખીગાડ હોવે માન.

રાગ મુને કામ વ્યાપે બાન,

કામ હીસં ખીગાડ હોવે માન.

ખુશખો મુઘે સે છે લાગી આવે બાન,

છે લાગેસે હીસં હોવે માન.

હીરસ સે ખીગાડ હોવે માન.

• તીનો ચીઝ વીછ નાગ હે બાન

અર્થ—ખુશનુરતી જોવાથી નફસાનીયત પેદા થાય છે, રાગ સાલ-ગવાથો કામ ઉરકેરાય છે તેમજ ખુશખો મુઘવાથી પણ મનમા એક તગેહની લેહ લાગે છે એ ત્રણે ચીજો આરી તરેહ સસારી માણુમોને જેહર સમાન છે.

વધઢ મિલે અમૃત હોવે માન

એક વખત જહેર કા અમૃત હોવે બાન.

જયુ ચોથીયા તાપ, મુઝારે સે મરતા હોવે બાન.

તો મરતા બચે પીછાન.

વીછ નાગ કી ગોલીયા કર હકીમ તરતીબસે

ખીલાવે તો મરતા બચે માન.

વીછ નાગ જહેર થા બાન,

તરતીબસે અમૃત હુવા માન

યુ કાઈ ખુદાસે ખીજોગ રૂપી હર્થા બાન,

ઉસ હર્થ ઉપર હુસ્ન, ખુશખો. રાગ, મુશહ, હકીમ, અમૃત કર ખીલાવે માન.

અર્થ—એ ત્રણે ચીજો ઝેહર છે. જાના બે વૈદ મળે તો એ ત્રણે ચીજોને અમૃતમા ફેરવી શકે છે જેવી તરેહ એક માણસ ચોથીયા તાવથી અમર મુબારકી પીડાનો હોય, અને મરનો હોય અને તેને એક કામીલ વૈદ વીજનાગ ક્ષત્રવીને ખવાડે તો તે મરનો બચે છે ઝહેરનું અમૃત થઇ બચ છે તેવીજ તરેહ એક મુરશીદે કામીલ અથવા સદગુરૂ જે લોકો ખુદાના વિયોગથી પીડાતા હોય તેને આ ત્રણે ચીજોમાંથી કોઇ તેના દર્દને અનુસંગી આપીને તે દર્દીને આરામ કરે છે

મન આદમીકા થોડા થોડા ચોતરફ લુખદાયા હે માન,
ઉસસે ખુદા રસીદગી નહી હાસલ હોતી હે બાન,
મન ઠરાયા ન ઠરે બાન,
આપસકા મન માને તો મન કરે પીછાન.
જીતની ખલક દુનીયા મે હે બાન,
સબકુ એકેક વસ્તુ બહાલી હે માન
કીસીકુ હુસ્ન, કીસીકુ ખુશખો. કીસીકુ રાગ હોવે માન,
બીના ઇસ્ક કોઇ ખાલી નહી બાન
ચો, દશકી માયા ભુડી હે બાન,
એક બગકી માયા બલી પીછાન
ચો, દસકા મન નહી છુટતા હે માન,
એક બગસો તુરત છુટે પીછાન.

અર્થ—માણસનું મન થોડું થોડું ચોતરફ માયામા લપટાયતું હોય છે, તેથી ખુદાઇ જાન થતું નથી મનને ગમે તેટલું એક ઠંઠાણે લાવવા માગે તો પણ તે કાણુમા રહી શકતું નથી જ્યારે મન કોઇ પણ રીતે સતુષ્ટ થાય તોજ તે કાણુમા આવી શકે છે હવે દુનીયામા દરેક માણસને આ ત્રણમાંથી એકાદ વસ્તુ તો પ્યારી હોયજ છે, કોઇકને હુસ્ન, કોઇએક ને ખુશખો, અને કોઇએકને રાગ (ગાયન) કોઇ માણસ ઇસ્ક વગરનું નથી. હવે ખોદાઇ ઇસ્ક માણસમા પેદા કરવા જરૂર છે કે એક બાબત ઉપર તેનું ધ્યાન પહેલે લગાડતું અને પછી તે જગ્યાએથી છુટું કરી ખુદા ઉપર લગાડતું બે ચાર ચીજ ઉપરથી મન ને દુર કરવું મુશકેલ થઇ પડે છે, એક ચીજ ઉપરથી છુટું કરવું એટલું બહુ મુશકેલ હોતું નથી.

એ વહાલી વસ્તુ હોવે ઉસ પર મન એક બા લાવે
 બહાંસે છોડા કર ફીર હકસે લગાવે.
 રાગ, હુસ્ન, ખુશખો વીછનાગ હે બાન.
 ધસ રાહસે અમૃત હોવે માન
 રાગ હુસ્ન, ખુશખો હે બાન,
 કેતેક પર ફરજ, કેતેક પર વાજબ, કેતેક પર મુબાહ હે માન
 રાગ સુનતે ખુદા લેહે આવે બાન
 ઉશકો મુબાહ હે માન

અર્થ—તેથી ગુરૂ એલાનુ એક વહાલી વસ્તુ ઉપર મન લગાડી પછી
 ત્યારથી છોડાવી ખુદા ઉપર લગાડે આવી તરેહ રાગ, હુસ્ન, અને ખુશખો જે
 સાધારણ રીતે કહીયે તે વીછનાગ જેવા છે તે સદગુરૂની રૂપાથી અમૃત રૂપ
 થાય છે

કેટલાકો ઉપર તે ફરજ છે કેટલાંક સાડ જગતુ છે અને કેટલા-
 કાને એ ચીજો આપવામા કાંઈ વાધો નથી જેને રાગ સાબગનાથી ખુદાઈ
 દરક પેદા થાય તેને સાડ રાગ સાબગવો જાયઝ છે

ચો તરફ સે મન છોડા કર એક બા લાના માન,
 વીજોગ રૂપી દરહ ભાગે ખુદા ઉસકુ હાસલ હોવે માન,
 હાસલ કીયે બાદ વધરાગ અગનમે જલ જાવે બાન,
 રાગ હુસ્ન, ખુશખોસે લેહ લગી રહેવે માન.
 ધન તીનો સે વધરાગમે રહે બાન,
 જીવતા રહે, હક બંદગી કરે, ઓરકો હાસલ કરાવે માન.

અર્થ—ચોતરફથી મન છોડવીને એક જગે લાગ્યા પછી, ખુદાઈ
 ધરક પેદા થાય છે અને ખુદા સાથે એક થયા પછી કેટલાકાને આ દુની-
 યામા જ્ઞાનના ફેલાવા અર્થે રહેલું પડે છે તો તેનાથી ખુદાની ખુદાઈ સહન
 થઈ શકિત નથી તેઓ સાડ રાગ, હુસ્ન, ખુશખો જરૂરના છે કારણ કે નહીતર
 તે લોક આ જીવગીમા રહી શકતા નથી આજ ચીજોમા તે લોક મન પ-
 રાવે તો તે લોક જીવતા રહી, ખુદાઈ જ્ઞાનનો ફેલાવો કરી શકે છે

ઉસ વાસ્તે રાગ, હુસ્ન, ખુશખો, ફરજ હે માન
 ખીના સમજે તીનો હીરસ પર ચલે, હીરસ બધે બાન.

ઉસ વાસ્તે રાગ હરામ હય જાન
 બાજે કે ઉપર હરામ, બાજે કે ઉપર ફરજ હે માન
 નાકીસ હોવે તબ એ વીખ જાન.
 કામીલ હોવે બાદ ખાવે અમૃત પીછાન

* અર્થ—તેવા માણસો સાડ રાગ, હુગ્ગ અને ખુશબો ફરજ છે, જીભ માણસો સાડ હરામ છે આવી તરેહ જોશો તો કામીલ માણસો સાડ એ ફરજ છે, અને નાકીસ દુનીયાદાર માણસો સાડ એ હરામ છે

ખુઅલી કલંદર મઉલાના યાકુબ, મોહ મદ રમુલ જાન
 એસે કામીલ જાતુને તીનો ચીજ મકસુદ રખીયા પીછાન
 મોહ મદ રમુલુલ્લાહને ખુશબોકી નીશાન પકડીથી પીછાન.
 મઉલાના યાકુબ રાગ પઢને થે જાન
 ખુ અલી કલંદર હુસ્ન પર આશીક થે જાન
 હલવાઈ કે લડકે પર આશક થે જાન
 ઉનોકો હુસ્ન ખુશબો રાગ સેં કયા કામ થા જાન
 વો તો કમાલીયત કો પહોચ ચુકે થે જાન
 જો બારે બરસ કા એક મુશાહ્દા કરતે થે જાન
 વો હલવાઈ કે લડકે ઉપર આશક થે ઉસકા કયા
 સખખ પીછાન.

અર્થ— ખુઅલી કલંદર મોલાના યાકુબ અને પેગમબર (સ) જે ના કામીલોએ આ ચીજોમા કાઈ હેતુ જોયો હતો રમુલુલ્લાહ એ ખુશબો રાખી હતી, મઉલાના યાકુબ રાગ પસંદ કરતા હતા, અને ખુઅલી કલંદર હુગ્ગ પર આશક થઈ એક મોહાઈ વાળાના છોડરા પર રીંદા હતા એ ત્રણે તો કમાલીયતે પુખ્ત હતા, છતાં આ ત્રણે ચીજ ગમવાતું કારણ નુ હતું? ખુઅલી કલંદર બારબાર વગસ સુધી એકકી વખતે ખુદાઈ ભક્તિમા લીન રહેતા હતા એવા માણસ જ્યારે હુગ્ગ પર આશક હતા તો તેનું કારણ શું તે પીછાનો

(જુવો આગળ સાતમો અધ્યાય)

અલ વિલાયતો અફઝલુન, નુખૂવતે.

અર્થ —વિલાયન નખૂવતમા ચઢતી છે આમા નખી અને વલી વચ્ચે તફાવત સમજાવેલો છે હદીસમા ઉપત્તિ વાક્ય લખ્યું છે તેની ખરી મતલબ એ છે કે નખીની વિલાયન બગબર કોઇની વિલાયન નથી.

અલ વિલાયતો અફઝલુન નુખૂવત—આ વાક્ય સાલળી ફટલાક ભાષ્યો લખી ઉઠે છે, કાગલ કે એનો અર્થ શું છે તે તેઓ જોયા થોમતા નથી તેમની જાણમાટે જનામ હાજી હમદાદુલા સાહેબની “શમાએમે ઇમદાદીઆ” નામની કિતાબ ના ૮૯ મા પાનેથી નીચેનો ઉતારો કાઢ્યો છે —

ફરમાયા કે અલ વિલાયતો અફઝલો—મિનન નુખૂવત હક હય લેકીન મુરાદ વિલાયતસે વિલાયતે નખી હય, ઇસકી વજેહુ યે હય કે વિલાયત તવજજેહુ ઇલલ લાહ હય ઐર નખૂ વવ તવજજેહુ ઇલલ ખલક. ઐર તવજજેહુ ઇલલ લાહ તવજજેહુ ઇલલ ખલક સે બહર હાલ અફઝલ હય જબ આ હઝરત (સ) વિલાયતમે મુસ્તગરક હોતે થે તવજજેહુ ઇલલ ખલક ને લા ઝમએ નુખૂવત હે કમ હો જાત થે. પસ ફરમાતે થે “કલમથેની યા હોમ એરાઓ” તા કે હઝરત આએશતુલ હોમ એરા (૨૦) કી ગુફત ગોસે તવજજેહુ ઇલલ ખલક ઉઠ કરે ઐર જબ નુખૂવત કે તવજજેહુ ઇલલ ખલક સે મુરાદ હય આલેખ હો કર અફકકત વ તરહુમ બહાલે ખલક ઇસ મરતબે હો જાતા થા કે વિલાયતમે નુકસ પેદા હો તો ઇરશાદ હોતા “અરેહની યા ખીલાલ” તાકે ઝીકરે ઇલાહીસે તવજજેહુ ઇલલ લાહ હાલતે અસ્લી પર આ બાવે.

હદીસ કે માયને યે હે જાન, વલી નખીસે અફઝલ હે માન.

એ જાત એસી ન પાચે, નખી સે વલી બદ ન જાય.

બડે તો નખી હે જાન, ખીન સમજે કો એર માન.

અર્થ—હદીસનો જાહેર અર્થ એ છે કે વક્ષી નખીથી ચઢીયાતા છે, પણ એ વાત એમ નથી નખીથી વક્ષી વધી જતા નથી મોટા તો નખી છે પણ વગર સમજે ખીજે અર્થ લોકો ઉઠાવે છે

પહેલે તો નખી વલી હોતે હે જાન,

પીછું નખી પણા આતા હે માન

અબ્બુલ ખુદા કેા જા પહોચના એ વલી જાન,

ખલક સમજાના નખી પીછાન

વલી પણા તો હે સહી જાન,

સામને નખીપણા અધીક મરાતખ હે પીછાન

અર્થ—પહેલા તો નખી વક્ષી થાય છે, એટલે વિલાયતે પુગે છે પ'ડી નખીપણુ આવે છે, એટલે કેટલાક વક્ષીઓને ખલકને સમજાવવા સાડ અને લોકોને ધર્મ જન આપવા સાડ દુનીયામા ગેહુ પડે છે “ગુલશને રાજ” નામની એક નાની કાગળી કીતાબ ગળીસ્તરી નામના મ્દાન સુરીએ લખી છે, જેમા વક્ષી અને નખી વચ્ચે શુ તફાવત છે તે જણાવ્યું છે —

નખી ચુ આફતાખ આમદ, વલી માહ

મુકાબીલ ગરદદ અદર લી-મઅલ્લાહ.

નખુવત દર કમાલે ખીશ સાફીસ્ત

વિલાયત અદર ઉ પયદા ન મઅફીસ્ત

નખી આફતાખ (મુરજ) મીસાલ છે અને વક્ષી ચદ્રમા મીસાલ છે એટલે નખી પોતાની રૌશનીથી ચળકે છે, અને વક્ષીની રૌશની ચદ્ર જેવી છે એટલે કે જો કે તેની રૌશની ખી નુરાની છે પણ તેને પોતાની રૌશની સાડ સુરજ પર આધાર ગળવો પડે છે અને જો આફતાખના કાયદા મુજબ ચદ્ર ન ચાલે તો ચદ્રને રૌશની મળે નહી—“લી મઅલ્લાહ” એટલે હુ ખુદાની સાથે છુ નખી ખુદાની સાથે છે હવે બરાબર નખીની સાથે જ્યારે વક્ષી આવે ત્યારે વક્ષીને નખી તરફથી રૌશની મળે નુમૂવતની શકતી છે તે પોતાની વક્ષી તરીકેની શકતી ઉપરજ રહેલી છે એટલે કમાલ વિલાયતે પુગ્યા વગર નખુવત જાહેર થતી નથી

અફઝલ ઉમ વાસ્તે કહ્કા જાન,

વલીકો જમીએત હે માન

આપ સમજ દરગાહ આલીમે ઝુક રહે જાન,

યે મુકામ જમીએત કા હે માન
આપી સમજ ઔર કુ સમજના માન,
યે દુગધા કી હરકત હય માન
ઉસ વાસ્તે જમીએત અફઝલ કહા હે માન,
વાસ્તે દુગધા કે લી જમીયત હે માન.

અર્થ—વલાની હાલત અફઝલ કહી છે તેનું કારણ કે વલી શાન
હાલતમા ગ્હે છે પોતે ખુદનું જ્ઞાન મેળવી લઇને તે જ્ઞાનમા મગ્ન થઇ એમી
રહે છે તે વલી, અને તે જ્ઞાનનો દ્વાવો બીજાઓને આપવાની જે દુગ્ધા
વેડે છે તે નમી

આખર અફઝલ તો નખી હે જાન,
જમીએત વાસ્તે અફઝલ કહા પીછાન.
મુલ્કાં ઇસ હદીસ કે માયને ફીરા હેતે હે જાન,
નખી કી વિલાયત બરાબર કીસીકી વિલાયત અફઝલ નહી માન

અર્થ— આખર તો નખીજ અફઝલ છે પણ કેટલાક લોકો
સમજ કેને લીધે આનો અર્થ એમ દે છે કે નખી કરતા વલી અફઝલ
છે નમીની વિલાયત બરાબર કોઇની વિલાયત નથી

હદીસમેં તો યુ કહાકે લી—માઅહલાહે વકતુન, લા-
યસઓની ફીહે મલકુન મુકરર બુન
વલા નખીયુન મુરસલુન—માની પીછાન
એ ખાત સચી, નખીકી વિલાયત બરાબર કીસીકી વિલાયત
નહી જાન.

અર્થ— (હજુર કુમાવે છે કે) અહલાહ તઆલાની સાથે મારો
એક વખત એવો હોય છે જે વખત હજુરી ફરિગ્નાઓ તથા નખીઓ
તથા રસૂલો ત્યા હોઇ શકતા નથી

આમા ફકીર અને પીગ વચ્ચેનો તથા સાલિક અને મજઝુમ વચ્ચેનો
તફાવત સમજાવેલો છે સાલિકો દુનિયાને ફેઝ અથવા ફાયદો પુગાડે છે
જ્યારે મજઝુમો ફક્ત ખુદની યાદમા મસ્ત રહે છે

વલીયુ'કા એસા મરાતબ હે જાન,
જહા ગુજર નહી મુરસલુકા ઝોર ફીરસ્તો કેા બહા વલી
પહોંચે હે જાન.

મુલ્લાં જહાં વહાસે મન સમજાવે,
મુલ્લા ઇસ મુરાદ કા માઈના ન પાવે

અર્થ—વલીયોનો એટલો મધો મરાતબો છે કે જ્યાં શીરશ્તા અને મુરસલો (પેગમ્બરો) પોહોચના નથી ત્યાં તેઓ પુગે છે મુ'લાઓ એનો ભાવાર્થ નહીં સમજવાથી જેમ ગમે તેમ મનને સમજાવે છે

જેસે વલી એસે ફકીર હય માન
જેસે નખી એસે પીર પીછાન
ફકીર સો આપ સમજ બેઠ રહેવે જાન
પીર વોઇ કે આપ સમજે ઝોર કેા સમજાવે માન
જો દુનીયાકી તરફ સે મસ્ત હુવા જાન
ઉસે પીર કહીએ પીછાન
ઉધર ખી સાજા રહે દુનીયાકી તરફ ખી સાજા રહે જાન
ઉસે પીર કહીએ પીછાન
ઉસકો જમીયેત હે, ઇસકો દુખધા હે જાન
પીર ફકીર મે ઇતના ફેર હે માન
વો અલ્લ મસ્ત બે પરવા હે જાન
ઉસ વાસ્તે અધિક મરાતબ હે મન
જો ઇધરસે બે પરવા હે જાન
યુ ઇસસે ઝોર મકસદ કેા નહી પહોંચે પીછાન

અર્થ—ફકીર વલીની માફક છે અને પીર નખીની માફક છે એટલે કે ફકીર ખુદા શુ છે તે મનમાં સમજી દેના બેની ગદે છે પીર ખુદા શુ છે તે સમજી બીજાને સમજાવે છે જેને દુનીયા તરફ અભાવ ઉત્પન્ન થાય છે અને તેને તથા ખુદામાં મગ્ન રહે છ તે ફકીર છે પણ જે દુનીયા તણ નથી દેતા, દુનીયામાં ગદી ને દુન્યા તળે છે અને પાછા ખુદામાં લીન (મગ્ન) રહે છે તે પીર છે એટલેકે પીર ખુદામાં મગ્ન રહ્યા છતાં દુન્યાની દુધા ઉપાડે છે ફકીર અલ્લમગ્ન અને બે પરવા

છે તેથી તેનો મરનખો અધિક છે પણ તેનાથી મીઠાઓને ફેઝ પોહોચી શકતો નથી પોતે મજબૂત મકમુદને પોહોચી ગયો છે પણ બીજાઓને પોહોચાડી શકતો નથી કારણકે તે હમેશા મગ્ન છે

મસ્તાન મીસાલ સુરજ હે જાન
સાલિક મીસાલ દીવા હે માન.
દીવે' સે હજારો દીવે હોતે હે માન,
સુરજ સે દુબ મુરજ ન હોવે માન
સબહી મસ્તાન હોવે તો નામકા બીજ ના રહેવે માન
ઉસ વાસ્તે સાલિક સરસ પીછાન
મસ્તાન બે પરવા હોતે હે જાન
સાલિક સે' ઓર મોરાદકો પોહોચે માન
કતને દોનુ મરાતબ હોવે જાન
મસ્તાન સાલિક દોનુ હકકે દોસ્ત પીછાન.

અર્થ—મગ્નાન મુગ્જની માફક છે અને સાલિક—જાની દીવાની માફક છે દીવામાથી હજારો દીવા થઈ નકે છે પણ મુરજમાથી બીજો સુરજ થઈ શકતો નથી બધા ને મગ્ન થઈ જાય તો દુનીયામા ખુદાઈ રાહ ઉપર ટાંગનાર પછી કાઢી ગડે નહી, તેટલા વાસ્તે સાલિક સરસ છે મસ્તાન અને સાલિક જન્મે ખુદાના આરાકો છે, એટલે જન્મેનો મરનખો તો અડતોજ છે.

હક મીસાલ પુલ હે જાન
દુનીયા મીસાલ ચિરકીન પીછાન
પુલ છોડ ચિરકીન કે પાસ કોન આવે જાન
જુસે હક પાયા ઉસે દુનીયાકી હવસ કયુ' રહેવે માન
દુનીયા કી હવસ રહેને કે વાસ્તે હુસ્ન, રાગ, ખુશખો હે જાન,
સપન, જાગ્રત, નિદ્રા તીનું મહેલ માયા કે 'હય જાન
જે હકકે મહેલ કો પહોંચાહોવે જાન
વો ફીર દુનીયા કી તરફ કયુ આવે માન

અર્થ—ખુદા છે તે પુલની મીસાલ છે અને દુનીયા છે તે પક્ષીતી—નજસાઈની મીસાલ છે હવે પુલ છોડી નજસાઈની પાસે આવવા કોને ગમે ? જેને ખુદાના દીદાર થયા તે પોતાનો જીવ દુનીયામા ધાલી શકતો નથી તેથી

થોડી ધણી દુનિયાદારી રાખવા માટે તેને હુસ્ન, રાગ અથવા ખુશખો એમાની કોઈ ચીજમા મન રાખી તેને દુન્યાની માયામા થોડુ ધણુ રહેવુ પડે છે સ્વપ્નાવસ્થા, ભગ્નત અવસ્થા, અને સ્વપ્ન વગરની ઉધ, એ ત્રણે “ માયા ”ના ક્ષેત્રમા છે એ માયાની હદ છોડી ગયલા માણસને માયામા પાછુ આવવુ ગમતુ નથી, તેથી ગાયન, ખુશખો અથવા હુન્ન એ ત્રણ ચીજમાથી એકાદ ચીજ પર મન લગાડ્યાથી તે માયામા રહી શકે છે, નહીતર ખુદાથી દુર રહેવાનુ તેનાથી બની શકતુ નથી

રૂહ મીસાલ જહાઝ હય જાન

બીન લગર જહાઝ કયુ ઠેરે માન

સાલિક એર મસ્તાન મે ધંત્તા ફેર હે જાન

મસ્તાન નકલક હે, સાલિક કેા કયે સુત કે તાર બરાબર
માયા હે જાન

એક ખાલીયુ હીં ખેઠા હે જાન

એક કાયે સુતસે તારકે બધા હે જાન

દોનુ કેા જો દોડાય જાન

બરાબર નાઠ જાયે માન

અર્થ—રૂહ વહાણુ રૂપી છે, અને જેમ વહાણુને થોળાડવા સારુ લગ્ગની જરૂર છે તેમ સાલિક જે ખુદાના પ્રેમના દરીયામા પડેલો છે તેને માયારૂપી લગ્ગરની જરૂર છે, અને તેથી હુન્ન, ખુશખો અને ગગ રૂપી લગ્ગથી તેની રૂહ અથવા આત્મા લોકોના ભલા માટે આ માયાના મેદાનમા અથવા દુનિયામા થેભી રાકે છે પણ એ માયા કક્ત કાચા સુતરના તાર જેવી છે જે સાલિક અને મસ્તાન બન્ને ખુદાઈ ઇશ્કના મેદાનમા શરતમા દોડ તો મન્ને સગખા ઉતરે

જરા મસ્તાન બે પરવા જાન

સાલિક કેા ચેતતા રહેના માન

મન કહેસો ગ્યાન સે માર ઉઠાયે જાન

જેસા મનકા તુરગ ઉઠે, વૈસા માર નીશાન મુરત લગા
કામ કરે માન

ધંસ તરેહ સે ચેતા રહેવે માન

તો ધંસે પાસ ન લાગે માન

શ્રી કૃષ્ણ સોલેસે સેં ન્યારા લેલા, થા જાન
યું કરના ના કરના ચે એક મીસાલ પીછાન

અર્થ—મસ્તાન લા પરવા રહે છે પણ સાલિકને હમેશા ચેનતું રહેવું પડે છે હમેશા ખુદાની સાથે દોરી જોડેલી રાખવી પડે છે નેથી-માયાનો વધારે પડેલો તેના ઉપર આવી શકતો નથી શ્રી કૃષ્ણને સોળસો ગામીઓ હતી તે તેમનાથી મળતા હતા અને ન્યારા પણ હતા એટલે તેમને માયાનો પાસ લાગ્યો નહોતો એવીજ તરેહ સાલિકોની હાલત પણ સમજવી ?

ઝલઝલએ ઇસ્ક આતશ હે જાન
માહી જલા ભસ્મ કર ડાલે માન
મોહાના યાકુબ રાગ બિગર આઠ દિનમે જલ ઝયે જાન
ઉસ વાસ્તે રાગ, હુસ્ન, ખુશબો ફરજ હય માન.

અર્થ—ઇસ્ક એટલે ખુદાની મોહોખ્મન આતશ રૂપ છે તે માણસને ભસ્મ કરી નાખે છે તેથી રહેજ માયાનું પડ હમેશા રાત્રી માણસો રાખે છે

મહિલાના યાકુબ ખુદાને પોહોચેલા હતા, તેઓ રાગ વગર આઠ દીવસમા બગી ગયા એવા માણસો સાર રાગ, હુસ્ન અથવા ખુશબો જરૂરની છે

મહિલાના યાકુબ ખુદાને પોહોચેલા આદમી હતા તેમનામા ખુદાના પ્રેમની આગ એટલી બધી હતી કે જ્યારે કબાલી (રાગ) સાલળતા હતા ત્યારેજ તે આગ જુગતી હતી પછી તે વખતના હાકમે કબાલી બંધ કરાવી આથી એ થયું કે મહિલાના યાકુબના જીગર પર આગથી ફેફડા-ફેફડા પડે છે તેમ પડી પછી તમામ બદન ઉપર તેવી રીતના જાગડા પડી આવ્યા. એવા માણસો સાર રાગ, હુસ્ન, અને ખુશબો ફરજ છે

જબ લગ છંદગાની તબક્કમ નાસુત મેં રહે જાન,
જબ વોહ રાહ પોહોચે તબ લાહુત મેં અઠ જાવે જાન.

અર્થ—સાધારણ માણસની જીદગી તે “નાસુત છે” અને માણસ ખુદાને પુગી ગયો તેની જીદગી “લાહુત” છે નાસુત, મલકુત, જબરૂત, અને

૧ આ કૃત શ્રી કૃષ્ણને માનનારાઓને સમજ પાડવા માટેનો એક દાખલો છે આનો અર્થ બજતો કરી ખેસવાનો નથી
૬

લાહુત એ જ્ઞાનના અભ્યાસીઓની ચાર સાદીઓ, મઝીલ અથવા તબક્કા છે (જે વિશે વધારે સમજણ આ પછીના પ્રકરણોમાં આપવામાં આવી છે)

સાલિક રહેને વાસ્તે એક નીશાન પકડે જાન,

યા હુસ્ન, યા ખુશબો, યા રાગ પીછાન.

જો વસ્તુ જાણે ખ્યારી હોવે જાન,

ઇસ્ક પર વોહ મન લગાવે માન

એક નીશાન પકડ કર સુરત બાધ રખે જાન,

શીર ગગન ચડા તબ સબ છોડ દેવે માન.

અર્થ—સાલિક દુનીયામાં રહેવાને વાસ્તે એક નીશાન પકડી રાખે છે પછી તે હુસ્ન, ખુશબો કે રાગ ગમે તે હોય જો વસ્તુ તેને ઠીક લાગે તે ઉપર મન લગાડી ખુદથી સુરત બાધી રાખે છે અને છેવટે જ્યાં સુરત ગગન પુગી જાય છે ત્યારે તે ચીજ પણ છોડી દે છે

ઉસ વાસ્તે ખુબલી કલ દરને માશુક પકડા યા જાન,

કામીલ હુવે બાહ પકડના હુસ્ન કા નીશાન, ઇસ્કા મરમ પીછાન.

અર્થ—ખુબલી કલ દર એક છોકરા પર બાશક થયા હતા કમ્પ્લીશન ને પુગી ગયા પછી પણ માણસ ખુબસુરતી પર શુ કામ મોહાય છે તેનો આ મરમ સમજવાનો છે ૧

કચ્ચે સુત કે તાર જયસી માયા રખે જાન.

તબ સાલિક બરાબર પડા રહેવે માન.

જો ખ્યારી બસ્તુ હોવે ઉસ પર મોહોબત રખે જાન.

હસીન દોર, યા ચોરત જયસી નીશાન પકડે માન,

ચોરત તો ચોરત જો પકડ રહે જાન

રાગ, યા ખુશબો જહાં કહીં મન રખે જાન

---

૧ ખુબલી કલ દર એક સરકુદીન એક મોટે દુગ્ગળે પુરેલા મહાત્મા હતા તેમનો જન્મ ઈરાકે અજમમાં થયો હતો પણ તેઓ હિંદુસ્તાનમાં આવ્યા અને પાણીપતમાં મુકામ કર્યો અને ત્યાજ ૩૦ આગષ્ટ ૧૩૨૪ ને રોજ વફાત પામ્યા તેઓ એક મીઠાઈ વાળાના છોકરા પર આરાધના થયા હતા, જેના વગર એક ધડી પણ તેમને ચાલતુ નહોતુ અને એ છોકરાની મારકનેજ એક મહાનમાની જતી રહેલી વિલાયત તેમણે પાછી મેળવી આપી હતી

એ માયા હે એસા કબી ન કહાવે જાન
તરતીબસે' વીછનાગ અમૃત હુવા માન.
અવલીયા કા મરમ ઉડા હે જાન
ઉનકી દેખા દેખ કરે તો જગડે માન.
દેખાદેખી કરે જોગ
ઘટે કાયા ને બધે રોગ.
ઔલીયા કે કુએલ સામે ન દેખે જાન
વિખ કા વોહ તો અમૃત કરે માન.

અર્થ—જો સાલિક એવા કાયા સુતર જેવી માયાનુ પટ ન રાખે તો દુનીયામા તેનાથી રહી શકાતુ નથી કાંઈ પણ પ્યારી વસ્તુ, જેવી કે ઓરત કે દોર કે રાગ ઉપર મોહબ્બત લગાડીને આ દુન્યામા તે પોતાની દેહને ટકાવી રાખે છે એ માયા નથી એ જો માયારૂપ ઝેહર જેવી ચીજો દેખાય છે તે તરતીબથી અમૃત જેવી ચંદ્ર જાય છે અવલીયા જો કાંઈ કરે છે તેમા ઉડો મરમ રહેલો છે તેથી એમના કામો તરફ જોવું નહીં અને એમની દેખા દેખીએ કાંઈ કરવું નહીં જો એમની માફક જોગ કરવા જાય તો કાયા ઘટે અને કાંઈ રોગ ઉભો થાય

નુરે રોશનમાં શું લખેલું છે ?

તોહીદ એટલે ખુદાની એકતાઈ નુ ખ્યાન કરેલું છે અને શી રવેશે ખુદાને પોહોચી શકાય છે તે બતાવેલું છે.

સાહેબ બડા હે સત્તાર, રોજ દેવે સખ સંસાર
ખબર રખે જીવજંત તલક વે, બડી કુદરત કા ખાવીંદ હે.
મોહંમદ નબી જીજરૂમ હે બાત, ઉનુ પર હોવે દરૂદ ઔર સલાત.
સાહેબ એસા હય સમરથ, ખેલ ખેલે આપી સખ ઘટ.
જીસ ઉપર મેહેર કી નજર કરે, ઉસે તોહીદ એલમ કી ખબર પડે

અર્થ—ખુદા મોટો શક્તીવાળો છે અને સર્વેને રોજ પોહોચાડનારો છે જીવજંતુઓની પણ તેજ ખબર રાખે છે અને તે સર્વે કુદરતનો ખાવીંદ

છે હઝરત મોહમદ (સ) મોટા પેગબર છે જેમની ઉપર દર્દ અને સલામ હોજો ખુદા એટલો શક્તીવાન છે દરેક ઘટમા ખેલ ખેલે છે જેની ઉપર ખુદાની મહેરે ઉતરે છે તેને તોહીદ એટલે ખુદાની એકતાઇનુ જ્ઞાન થાય છે

મીલાવે ઉસે મુરશીદ કામીલ, નફા દીરાસકા હોવે હાંસીલ
ઇસ'ગરીબકી કીતનો ખુજ, સાહેબને ખોલ દીની સુજ
કાયમદીન આજીજ પર મેહર કીયા, મુરશીદ કામીલ મીલા દીયા
મોહમદ નખીકી મેહેર હોવે જબ, તબ ઘટમે' પ્રગટે રબ

અર્થ—(ખુદાની મહેર ઉતરે છે) ત્યારે તેને એક કામીલ મુરશીદ (પુરા સદગુર) સાથ મેળાપ કરાવી તેને પોતાના દર્શન કરાવે છે. આ ગરીબ ઉપર મહેર કરીને ખુદાએ એની ખુધી ખોલી સેવક કાયમ દીનપર રહેમ કરીને એક કામીલ મુરશીદ મેળવી આપ્યા જ્યારે હઝરત મોહમદ પેગબર (સ)ની મહેર થાય ત્યારે હદયમા ખુદા પ્રગટે છે

નુરે રોશનકા સુનો બયાન, ઇસમે તોહીદ હોવે અયાન
ઇસ નુરે રોશન કો જે કોઇ પઢે, વો સાહેબ કા દરશન કરે
ઇસ કીતાબકી જીસે ખુજ આવે, ઉસે એક પલમે સાહેબ પાવે
જહા દેખે વહા હક એન દેખાય, રૂમ રૂમ ઉસકી મસ્ત હો બાય

અર્થ—“નુરે રોશન”નુ ખ્યાન સમજો આમા ખુદાની એકતાઇ સાફ દરશાવેલી છે જે કોઇ આ કીતાબ પઢશે તે સાહેબના દર્શન કરી શકશે અને આ કીતાબની કદર જે જીજ શકશે તે એક પલમા સાહેબ મેળવી શકશે જ્યા નજર કરશે ત્યા તેને ખુદાએ ખુદાનો સાહેબ દેખાશે. તેના અદન ઉપરના દરેક રૂઆ ખુદાઇ ઇશકમા મસ્ત થઇ જશે

નુરે રોશન કા ખોલ કહું બયાન
સુનીયો તુમ સો એક ધર બયાન
આયેત, હદીસ માફક તોહીદ બતાઇ
હીલી નુકતે મે' કેહ સમજાઇ
મુસલમાની બોલીમે' ઇદમ તોહીદ બન
હિલી બોલીમે ખીરમ ગીનાન
દોનું કે મકસદ હય એક સો
બોલી ફેરસે નામ'કહેતે હય દો

હિંદી નુકતે મેં પડના આસાન
પીયુજ પાવે બે સુને ધર ધ્યાન

અર્થ—“નુરે રોશન”નું ધ્યાન ખોલીને કહુ છું તે એક ધ્યાન દઇને સાબળો દુરાન શરીરની આયાતો (કલામો), હદીસના વચનો સાથે સગ-ખાવી બન્નેની મતલબ એક છે એમ બતાવ્યું છે તેમજ ખુદાની એકતા એ કીતાબો વડે તેમજ હીદી શાસ્ત્ર આધારે સમજાવી છે જેને મુસલમાનીમા “ઇલ્લે તોહીદ” કહે છે તેને હીદીમા બ્રહ્મજ્ઞાન કહે છે બન્નેનો મકસદ-હેતુ એકજ છે પણ બોલી ફરથી નામ જુદા જુદા આપ્યા છે હીદી નુકતામા પઢવું અને સમજવું સહેલું છે તેથી જો ધ્યાન દઇને સાબળશો તો પીયુજ મળશે

શાહ કાયમદીન તોહીદ મગજ ખુલ્લ, તબ હિરદે બીતર પીયુજ સુબ
આપસકો કર ફના ફીલ્લા, પાચે મરાતબ બકા બીલ્લા
બીકટ સમજ કે ચે હય બોલ, મગજ તોહીદ કા કહા સો બોલ
ચાર નામ કહે હે સો જુદે, શરીયત ઓર તરીકતકે
હકીકત મારેફત ઓર બી, ઉસકે અદર કહે સબી
હકીકત શરીયત મારેફત ખુજ, ઓર તરીકત હીલમે ખોજ
ફલ ચાર ઓર બીજ હે એક, એસા ધનકા હેગા લેખ
પહેલા નામ શરીયત માન, દુબા ફિર હે તરીકત બાન
તીબ નામ હકીકત ખોજ, ચોથા નામ હે મારેફત ખુજ.

અર્થ—શાહ કાયમદીન ત્યારે એકતાઇ (તૌહીદ)નો અર્થ બરાબર સમજ્યા ત્યારે હૃદયમા પીયુજ (ખુદા) પ્રગટયા પોતાની જાતને અલ્લામા ફના કરી ત્યારે હ મેશને માટે અલ્લાહમા મળી ગયા “ફના ફીલ્લા” અને બકા બીલ્લા” એ શબ્દો સમજાવવામા બહુ બીકટ છે અને તેટલા વાગ્તે તોહીદનો અર્થ ખોલીને સમજાવ્યો છે શરીયત તરીકત, હકીકત અને મારેફત એ ચાર રસ્તા ખુદાને મળવાના જુદા જુદા નામોથી દેખાડ્યા છે. એ ગોયા ચાગ કળ છે પણ બીજ એકજ છે અને એ બધા આમાં સમજાવ્યા છે

ચારો નામ હે ચીત ધર, ફીર ચાફ મુકામ કે સહી કર
અવલ મુકામ કા નામ નાસુત, ફજેકા નામ સો હય મલકુત
તીજેકા નામ જબરૂત હય જાન, ચોથા મુકામ લાહુત પીછાન

લાહુત મેં ને હુવા વાસીલ, કમાલીયત ઉચ કો હુધ હાંસીલ
 પહેલે દેખો નામ ચે ચાર ફીર ઉસીકા કરો ખીચાર
 કહે સો પીછું ચાર મુકામ, ઉસમે તેરા હોવે કામ
 ચાફ જવાહેર હે બે મોલ, કવીતમેં દુંગા અબ ખોલ
 જબ. સાખી દોહરકા પાવે મરમ, તબ તુજે સાંઈમું લાગે પરમ
 ઉસ બાદ બેતાં કહી હય બન, ઉસસે હકીકતકી હોવે પીછાન

અર્થ—શરીયત, તરીકત, હકીકત, મારફત એ ચારે નામ ચીતમા
 ધરીને ચારે મુકામ અથવા મઝીલ સીધ્ધ કર એટલે એ મુકામો ઉપર
 પોહોચી જ પહેલા મુકામનુ નામ નાસુત, બીજનુ મલફૂત, ત્રીજનું જબરૂત
 ચોથાનુ લાહુત છે જે ચોથા મુકામ ઉપર જઈ પુગે છે તે કમાલીયતને પુગે
 છે. પહેલા ચારે નામો સાબળો, પછી તે ઉપર વિચાર કરો એ ચારે બે-
 મુલ જવાહેરો છે અને કવિતામા હુ તે ખોલુ છુ એ સાખી અને દોહરા
 ઓનો ન્યારે ભેદ જાણુશો ત્યારે ખુદાનો પ્રેમ તમારામા જાગશે, ત્યાગપછી
 ખીજ બેતો કહી છે જેથી હકીકત (સત્ય) માલમ પડશે

એ નુકતેકા કર જતન, દેખ ધસી મે હેંગે રતન
 કલામો કા હય ગુન ભારી ને બુજે સો ચાહકી ખ્યારી
 આખીર તક હકીકત કહી હે ખાત, ઇસ તરેહ મુરશદ કે હો
 રહેવે દાસ

પહેલા ફલ પીર મુરશદ કો સહી કરે, તબ કુચ આગે સુજ પડે.

અર્થ—આ વાણીઓ કહી સબળાવી છે તેની જતન કરજો
 કારણકે એમા રત્નો સમાયલા છે એ કલામોમા ભારી ગુણ છે જે બુજસે
 તે ખુદાના ખ્યારા થશે જેમ આખર સુધી હકીકત કહી છે તેવી તરેહ પીર
 મુરશદ (ગુર)ના નોકર થઈને રહેવું પહેલા કામીલ પીર મુરશદ કરવો પછી
 કાંઈ આગળ રત્નો સુજશે

દરેક શાસ્ત્રમા કરમાળ્યુ છે કે ને ખુદાના દર્શન કરવા
 હોય તો ગુર કીધા સીવાય છુટકા નથી જેવી તરેહ વૈદકશાસ્ત્ર
 કે બીજા શાસ્ત્રનુ પ્રવિણ જ્ઞાન લેવું હોય તો તે જ્ઞાન જેનામા ધણુ ભારી
 દરજ્જે હોય તેની પાસે જઈ શીખવું પડે છે તેમજ ખુદાનુ જ્ઞાન લેવું
 હોય તો જે શખસોએ ખુદાઈ જ્ઞાન મેળવેવું છે, (એટલે કે પોથી વાચીને
 નહી પણ જે લોકોને ખુદાના દીદાર થયલા છે) તેવા કોઈ પણ શખસની

પાસે જઈ તેને ગુરૂ કરવાની પહેલી જરૂર છે સ્વામી વિવેકાનંદ, જેઓ અમેરીકાની “ પારલીયામેન્ટ ઓફ રીલીજીયન્સ ” (ધર્મોનું કોનફરન્સ) ધ્રુવવતી આગ્યા હતા તેઓ ગુરૂ કરવાની અગત્યતા વિષે નીચે મુજબ લખે છે -

A real Guru is one who is born from time to time as a repository of spiritual force which he transmits to future generations through successive links of Guru & Sisya (શિષ્ય). The current of this spirit-force changes its course from time to time, just as a mighty stream of water opens up a new channel and leaves the old one for good.. Men who are truly wise commit themselves to the mercy of that particular sect through which the current of life flows . The one thing necessary is to be stripped of our vanities—the sense that we possess any spiritual wisdom,—and to surrender ourselves completely to the guidance of our Guru. The Guru only knows what will lead us towards perfection. We are quite blind to it. We do not know anything. Complete self-surrender is the only way to spiritual illumination.

ઈસ નુરે રોશનકા મુનો બયાન, તોહીદ મગઝ સબ હોવે અયાન
નુરે રોશન ખોલે ઘટકા તાલા, ગેર મીટ ને હોવે ઉમલા
પ્રેમ નુકતેકા સબ મહાન, પાયા સબકા ચેહી હય બાન
પાયા પહેલ પ્રેમકા બાધ, ઇમારત સાચી તબ હોવે બાન
સુરીજન હુદા કંઈ કલ વીકલ. કુચ ન હુવા મુગે હાસલ
જબ પ્રેમ પ્રીતસે લાગા ધ્યાન, તબ સાહ કાયમદીન કો હુઈ પીછાન

અર્થ—આ “ નુરે રોશન ” નું બયાન સાલજો. “તોહીદ”નો ભેદ આમા ખુદ્દો સમજાવેલો છે આ “નુરે રોશન” ઘટનું તાગુ ખોલશે. અધાર મટાડીને અજવાળુ પેદા કરશે એ ચીજનું મહાલુ પ્રેમથી થાય છે. પહેલા ખુદા સાફ ઇસ્ક જગાવો એ પ્રેમનો પાયો નાખો કારણ કે આખી ઇમારત એના ઉપરજ આધાર રાખે છે ગમે તેટલી તલાશ કરીને તમો

મુરશીદે કામીસ દુડો પણ જ્યા સુધી પ્રેમ તમારામાં હશે નહીં ત્યા સુધી તમને કાષ્ટ હાસલ થશે નહીં જ્યારે પ્રેમથી શાહ કાયમદીને ધ્યાન લગાડ્યું ત્યારેજ તેમણે ખુદાને પીછાન્યો.

જખ આપસ હોવે ફના ફીલ્લા, તખ ફીદાર પાવે બકા બીદલા.
અવ્વલ કહી શરીયત ખોલ કર, મીસાલ દુધ દહીંકી મગર
કહેને કુ નામ શરીયત હય, લીતર મગજ હક પીછાન કા હય
પહેલે બાંસણ પાક કર ઘે, ખુદી ટાલ ઓર નિર્મલ હો
આપસ મેં સે આપા ટાલ, મેં પછે કેા દુર નીકાલ,
ખુદી કે ગેર કેા દીલસે ટાલ, સો વાસીલ હો બીચ હક જલાલ.
તોહીદ કા તુમ સુનો બયાન, પીછાન હકકી હોવે અયાન,
શરીયત કા તોહીદ મગજ ગુન, શાહ કાયમદીન ચીસ્તી કહ સો મુન.

અર્થ—જ્યારે માણસ પોતાને ખુદામાં ફના કરે (ફના શીલ્લા થાયત્યારે તેને ખુદાના દીદાર થાય છે પહેલાં દુધ અને દહીંની મીસાલ એટલે દૃષ્ટાન્ત આપી શરીયત સમજાવી છે શરીયતની અદર મનલગ્ન હક એટલે ખુદાને પીછાનવાની છે પહેલાં તમારા દીલનું વાસણ પાક કરો અને માહેથી ખુદી એટલે કુ પણ કાઢી નાખી નિર્મળ બનો. જ્યારે દીલમાંથી એ “હુ”નો ખ્યાલ નીકળી જાય છે ત્યારે ખુદા સાથે વસ્લ મેળાપ થાય છે શરીયતની અદગ્નો બેદ પણ “તોહીદ”જ છે અને શાહ કાયમદીન ચિસ્તી એજ કહે છે

આની સાથે સરખાવો — એક શાયરનો ફારસી મીસરો —

તા વુઝ ખુદ નમી રવી ખુદ બખુદા નમી રસી

જ્યા સુધી તુ તારામાંથી જશે નહીં ત્યા સુધી તુ ખુદાને પુગમે નહીં

નામ અવ્વલ શરીયત દર મગજે તોહીદ

કાલ ન નબીઓ સફલ લક્લા હો અલએહે વસલ્લમ; અશ-શરીયતો અકવાલી (હદીસ)

અર્થ—શરીઅત મારા બોલો છે [પેગમ્બરી ફરમાન]

અર્થ—શરીઅતનો ખરો અર્થ દરેકના ઘટમાં પીયુ એટલે ખુદા છે એમ પીછાનવું. માણસ શરીઅત ઉપર ક્યારે કાયમ કહેવાય ?

જ્યારે કોઈ પણ દરેક બોલ આપણને બોલે તે શીર ચઢાવે અ
ને એમજ સમજે કે એ ખુદાએ કહ્યું છે એટલે તેના હુકમથી કહેવામા
આવ્યું છે

જ્યું દુધમેં લી હય દેખ, યું સખ ઘટમે પીયુ હચ એક .
દુધ જયુ આપસ ગયા સો ટાલ, તખ ઉને પાઈ શાહ કીભાલ.
જખ ઉને આખ પરમ કી ખાઈ, તખ તિર આઈ ઉસ પર મલાઈ
મીસાલ તુજ કો ચે દેખલાઈ, જયું દુધ મેં સેં દેખી મલાઈ
જખ તુ આપસ ઇતના ખો જાવે, તખ તુ મેહેલ શરીયતકા પાવે.
ઇતની ખો જીસમેં સે મઈ, વોહી પહોચા શરીયત મેં સહી,
જો ચઢાવે શરીયત કા ઘર, કહા કીસીકા ચીત ન ધર
જો કોઈ કહેવે કહે બોલ, મીકાથ પ્રેમકી ઉસમે ઘોલ,
સખકે ઘટમે પીયુ પીછાન, બુડા ભલા કીસે મત જાન
જો કોઈ તુજ કો ગાલી દે, યું જાન બોલ પીયુ કા હે
ઉસ બોલુ કો સુલટે કર, સીર ચઢા સીનેમે ધર
જો કોઈ તુજ કો કહે દગલખાજ, યુ જાન કે વો બોલા સાચ
સુન ઇસીકી તુંહી મીસાલ, દગા તુ હીલ મે સે ટાલ
ઇતને અમલ રહેવે જખ, સહી શરીઅત ઉસકી તખ.

મુકામ શરીયત કા ચેહી હે જાન, અદલાહ રસુલ સહી કર પીછાન
શાહ કાયમુદ્દીન ચીસ્તી કહે સો માન, સખ ઘટ અદલા નખી પીછાન

સાર—ઉપરુ સમજ પડી શકે એમ છે જેથી અર્થ આપ્યો
નથી મતલબ કે માણસ ખુદને બધે ખરી રીતે હાજર નાજર જાણે ત્યારે
તેની શરીઅત સહી થાય છે અમલ કરવાનો છે, વાતો કન્વાની નથી
આટલુ થાય ત્યારે માણસ શરીઅતમા છે એમ કહેવાય.

નામે તરીકત, વહેમે ગેર દુર કરન

અત-તરીકતો અફઆલી (હદીસ)

તરીકત એ મારાં કામ છે (પેગમ્બરી ફરમાન)

ખુદા સીવાય ઘટમાથી બધા ખ્યાલ કાઢી નાખવા એ તરીકત છે

હાહીં ઉસમેં ઠાલા જળ, દુધકા ગેર" ગથા સો તળ. .
 તું બી યું પીયુ ચીત ધર, તળ પહોચે તરીકત કે ધર.
 ગેર ઉસીકા દુર કર નાખ, સુરીજન તેરે ઘટમેં રાખ.
 આચાર બીચાર સળ તું છોડ, લગા સુરતકી શાહસે દોર
 બહેમ વસવસા કુચ મત લા, હરદમ સાધસે ધ્યાન લગા.
 પ્રેમ પ્રીત સાધસે જોડ, દુળ, તીલ સળ તું છોડ
 "મે" "કયા, "તે" કયા, સળ કર દુર, પ્રેમ મસ્તી મેં રહે ચકચુર
 હાજર આપ મેં આપ મત આવ, પીયુ બીન દુળ ચીત ન લાવ

અર્થ—જેવી તરેહ દુધમા દહીં નાખવાથી દુધ પોતાપણુ ખોઈ
 દે છે તેવી રીતે પોતામાથી પોતાપણુ કાઢી, આચાર વિચાર, બહેમ, વસ-
 વસો, હુ કેણુ, અને તુ કેણુ એવા ખ્યાલો કાઢી પ્રેમ મસ્તીમા ચકચુર
 રહી ખુદા સીવાય કાંઈ પણ ખ્યાલ મનમા ન આપવા જોઈએ
 ચોર સળ તેરે ઘટસે કાઢ, પ્રેમ બરછી સે ઉતકો માર
 ચોર સો તું સળ મનકે હોમ, ન કુચ લા તુ ઉસમે બહેમ.
 આવે તુજમેં બહેમ સો માર, જળ આવે તળ ઠેલ ઠેલ કાઢ.
 રખ પીયુ કેા તુજ ખીચ મન, જયુ ધુગાર દેવે સાલન
 યુવાં જો બાહેર નીકલ જાય, તળ વો સાલન ફીકા હો જાય.

અર્થ—હૃદયમા બહેમ અને વમ વસા જેવા જે ચોર જેટલી વખત
 આવે તેટલી વખત તેને પ્રેમની બરછીથી વારે ઘડીયે કાઢી મેલી, કલ્પ ખુદાનુજ
 ધ્યાન ધરતુ જોઈએ જેવી રીતે સાલન-શાક-પકાવની વખતે તેને ધુગાર દેવા
 વાસણને ટાકી મુકીયે કે અદરતી વરાળ બાહેર નીકળી નહી જાય, કારણ કે
 તેમ થનાથી સાલન શીકકુ થઈ જાય, તેવીજ રીતે ઘટમા ખુદાને રાખીજ
 મુકવો કે તેની ખુશખો હમેશા કાયમ રહે

સાધ બીના ઘટ રહે જો ખાલી, તુજસે જાય લાલન કી લાલી.
 જો દમ તેરા ખાલી જાય, સચ કર માના હરામ કહેલાય.
 જો મુને સો હાહા કર, સુરીજન તેરે ચીતમેં ધર.
 ગેર ઘટસે જળ જાવે દુર, તળ દીલ તેરા હોવે હબુર.
 હબુર દીલ સો અસકા હય, મુકામ તરીકત પહોચા વે
 બહેમ ગેર દુર કરે અજ ઘટ, કાયમ દીન ચીસ્તી ચે તરીકત.

સાર —ત્યારે ઘટમાથી ખોદા મીવાય તમામ ખ્યાલ દુર થાય છે ત્યારે દીલ એક કામ થયતુ કહેવાય છે અને ત્યારે માણસ તરીકતની મઝીએ પોહોચેલો કહેવાય છે ઘટમાથી “બહેમ ગેર” દુર કરવો એજ તરીકત છે.

નામે હકીકત.

વલ્લ હકીકતો અહવાલી (હદીસ)

અર્થ—હકીકત એ મારી સ્થિતી છે

હકીકત એટલે શુ ? જે શખસના મનમાથી “દુ પાણુ” (Ego) નીકળી ગયુ તે આ મઝીએ પોહોચેલો કહેવાય છે

હકી' સો આપસ ગુજર ગયા, તખ વો મરકા હો રહ્યા.

હકી' ગયા સો છાછ હુધ આપ, તખ મરકા હો રહ્યા સો સાફ-
જો કોઈ આપસ યુ' હો જાય, સોઈ મીતા સુરીજન પાય

અર્થ—ત્યારે દ્વી વલોવાઇને જાશ થાય છે ત્યારે તેમા મરકા માખયુ પેદા થાય છે જો કોઈ માણુય એમજ પોતાપણુ ખુવે છે ત્યારે તે માણુસ ખુદાને મળી શકે છે

હરફ કલમે કા હેગા “ લા ”, યુ તું આપસ મે'સે જા.

જાન અજાન સો હો જા તુ, યુ મત જાન કે મે ખી હુ.

જીતને સાઇ કે હે'ગે લેખ, તુ ગાહીર હો કીસે મત દેખ.

ગહયા હો કર સમજ જો લાવે હક મીલન ખીચ પરદા આવે.

અર્થ—કલ્પમાનો ખેલો હરફ “ લા ” છે લાનો અર્થ “ નથી ” થાય છ લા ઇલાહા ઇલલલલાહ, એટલે અલ્લાહ સીવાય કોઈ ખીજો અલ્લાહ નથી

જેરી રીતે એ “લા” છે તેવીજ રીતે તારામાથી “તુ પાણુ” કાઢી નાખ તાર પોતાનુ અગ્તીત્વ ભુલી જા ખુદાના જે ખી કાઇ ભેદ હોય તે હહાપણુ ગહયા થઇને જાણવાની કાશીરા નહી કર જો ગહયો થઇને અસ્મક વાપરવા ગયો તો ખુદા અને તારી વચ્ચે પરદો ઉભો થશે

પાકે નાપાક કીસે મત જાન, હો રહે આપસ તુ સુન સાન.
મત હોના તું આપ ચતુર, સુચીજન તુજકો ડાલે દુર.
ચતુર હોવે સેં ખીકટ પડે, ઇન બાતુંસે પીચુ ખીછડે

• અર્થ—પાક, અને નાપાક કોઇને નહીં સમજતા, શાત થઇ જેસી રહે પોતાની ચતુરાઇ વાપરવા જતા ખુદાઇ જાનમા મોટુ વિન આવે છે, અને ખુદાથી દુર થાય છે

હકીકત મુકામ કી રહેણી દેખ, જેસા છ મહીનેકા બાલેક.
નાતો વોહ કીસીકો પીછાને, ના કીસીકો ભુંડા ભલા જાને.
ન તો પાકી નાપાકી જાને, કીસીકે કહેકા દુખ માને
નહીં શુદ્ધ શાન ઉસકે અદર, નહીં ઉસકો કીસીકા ડર.
નહીં આપસકી આપ ખબર, ઉસકો કીસ્કા હોવે ડર
નહીં હય ઉરકો કીસીકી લાજ, નહીં ફરજ ઉસ પર રોજ, નમાઝ
નહીં વો આપે આપસમા, નહીં ફિર ઉસ પર કુચ ગુન્હા.

અર્થ—હકીકત મુકામની રહેણી છ માસના બાલક જેવી છે, એવી તરેહ થાય ત્યારે હકીકતે પુગેલો ગણાય છે અર્થ સમગ્ર શકાય એવો છે.

આની સાથે સરખાવો આઇબલ (ઇબ્રહમ)

1 At the same time came the disciples unto Jesus, saying, Who is the greatest in the Kingdom of Heaven ?

2 And Jesus called a little child unto him, and set him in the midst of them,

3 And said, Verily I say unto you, Except ye be converted, and become as little children, ye shall not enter into the Kingdom of heaven

4 Whosoever therefore shall humble himself as this little child, the same is greatest in the Kingdom of heaven (Ch 18, St Matthew)

અર્થ—૧ એ વખતે ઇસસ (ઇસા અ.) પામે ચેલાઓએ આવી પુછ્યું કે બેહનમા સૌથી મોટુ કાણુ છે ?

૨ અને હસમે એક નાના છોકરાને પામે બોલાવીને તેમની વચ્ચે બેસાડયુ

૩ અને કહયુ કે તમને ખરેખર કહુ છુ કે જ્યા સુધી તમે બદલાઈને નાના છોકરાઓ જેવા નહી થશો ત્યા સુધી તમે અર્થ બેહતમા જઈ શકશો નહી

૪ તેટલા માટે જે પેતાને આ નાના છોકરા માફ નુરમ કરશે તેજ બેહતમા મોટુ ગણાશે

જે પોહોચ્યા હકીકત કે ઘર, ગયા હસમે સેં જોઈ ખતર.

હકીકત ઘરમે હો રહેના “ લા, ” ઇસ તરેહ જાન અજાન હો જા

જો કુછ કામ કરે સો તુ, યુ મત જાન સો મેં ખી હું
જો કોઈ કહે સો કીજીયે હા, તુ આપ હાજર જાને ના
કપડે પહેન લગાવે ખાસ, યુ મત જાન સો મેં હું ખાસ
હાજર આપમે આપ મત લાવ, ખાલક મીસાલ આપ ભુલ જાવ
વસ્તુ જાનસ જો તુ કુચ લે, યુ મત જાન કે મેરી હે
જો કોઈ તેરી બખાન કરે, મન સો તેરા મત બડે.

યુ મત જાન કે હે મુજ જન, મેં બાપ જોર મુજ ફરજંદ
જોરત, ફરજંદ, સખ યું કર જાન, નહી કોઈ દુખ નુર સમાન
ખુદી જો જોર જો ખુદ હો, હકીકત ઉસકા નામ હે સો
નહી જખ આપસમે જો આપ, કોન કરે ફિર હજ તવાફ
માનસ કોન જો નમાજ પઢે, તીસુ રોઝે કોન ધરે
જો કોઈ હુવા આપસ ફના, સાળીત કીસ પર હોવે ગુનાહ
જખ લગ આપમે આપ હાજર, તખ લગ જહા હેગા મગર
જખ નમાઝ તરીકત કી પઢ, વહેમ ગેર સખ તુ દુર કર
વહેમ ગેર જો હક તરફ હાજર રહેના, ચેહી નમાઝ તરીકત કી
પઢના.

જો તું આપસ જીવત મર, જાવે તેશ જોઈ ખતર.

ખુદી જો હસમેં સેં ગઈ, સોઈ હકીકત કો પોહોચ્યા. સહી.

ખુદી મીટ રૈશન હો ઘટ, શાહ કાયમદીન કહે સોહી હકીકત.

અર્થ—ઉપલી લીટીઓના અર્થ રહેલાઇથી સમજાય એવો છે જેવી રીતે છ માસનું બાલક હોય, જે કાઇને પાક નાપાક સમજી શકતું નથી, કે મ્હાર તાર કરી શકતું નથી, એવી હાલત જ્યારે માણસની થાય ત્યારે તેની ઉપર નમાઝ, રોઝાની કાંઈ ફરજ રહેતી નથી જ્યાં સુધી એવી હાલત નથી ત્યાં સુધી તેને નમાઝ પઢવાની ફરજ છે પણ જો તે “મુતુ કબ્લ અત મુતુ”, મુવા પહેલાં મરી જાય અને પ્રેમમા દોરા ભુલી જાય તો તેટલો વખત અબ્દ અને મઆબુદ, બદો અને પેદા કરનાર, બન્ને એક થાય છે ૫૬ી કોણ કોણની નમાઝ પડે ?

નામે મારેફત, આત એન શુદન વ અઝ બદીયત ગુઝિશ્તન.

વલ્ મઆરેફતો રાસલ્ મઆલી

અર્થ—મારેફત મારી ખુલદી છે (તૌહીદ એટલે એકતા ખુદા એક છે એમ માનવું એનું નામ તૌહીદે ધરમી, પણ ખુદા એક છે એમ આપણુ દીક્ષ પાક કરી દીક્ષની આખે જોવું એનું નામ તૌહીદે એની છે)

મીસાલ ઇસકી દેખ લે થેહી, “ તુ ” ઓર “ હુ ” યહા કુચ નહી.

આગ પ્રેમકી ખાઈ જબ, મરકા અતર ગયા સો તબ

પાની ખીચ જો અતર થા, આગ પ્રેમકી ગઈ ઉસે ખા.

પાની અંતરસે થા જુવા, ફિર એકાએક વો ઘી હુવા

અર્થ—આ દાખલો જોઈ લો. યહા “તુ” અને “હુ” કાંઈ રહેતું નથી ત્યારે પ્રેમની આગ ખાધી ત્યારે મરકામા જે પાણી હતું તે નીડગી ગયું એટલે માખણ અને ઘીની વચ્ચેનો અંતર નીડગી ગયો, અને શુધ્ધ ઘી થયું

નુંકતા અંતર હેગા ગેંન, ગયા અતર જબ હુવા એંન

જરા જરા અંતર સબ ટાલ, મારેફત પીછાન હો રહે લાલ.

જયુ દુધ ઘી કહેલાના જાન, યુ બંદા મીટ હુવા રહેમાન

નુંકતા ગેંન જો ગુજર ગયા. બાકી એંન રહેમાન હોરહા.

અર્થ—“અયેન” અને “ધયેન”મા તફાવત એક નુકતો (૦)નો છે જ્યારે ધયેનમાંથી તે નુકતો નીકળી જાય છે ત્યારે અયેન થાય છે, તેમ જ્યારે બદા અને ખુદા વચ્ચે એક અતર હોય છે તે નીકળી જાય છે ત્યારે બદા ખુદાને મળે છે એટલે તેનામા એક થઇ જાય છે જેની તરફ દુધ પોતે મટીને ઘી થઇ જાય છે

એકાએક હો રહેને કી બાત કહુ, મારેક્ત મેદાન સમજા દઉં.
નજર તેરી ને આવે સખ, યુ જાન સખ હેમા રખ.
ઈનસાન આપસ તું મત જાન, હુબ તીજા કુચ ન જાન.
હેમા સબહી પીયુ પીયુ, કયા માલુસ ઓર કયા જીવ.
નજર મનસે કુચ ન દેખ, હે મલી સો એકાએક
કહા હે તુ ઓર કહા હે ઓર, નહી કુચ જાગ નહી કુચ ઠાર.
આસમાન, જમીન કહુ મત દેખ, દેખે કોન ને હુવા એક.

. અર્થ—ખુદા સાથે એક થવાની વાત કહુ છુ મારેક્ત, એટલે ખુદાનુ સપૂર્ણ જ્ઞાન તે સર્વે સમજાની દિ હુ જે કાંઈ નજરે આવે તે એમજ સમજવુ કે ખુદા સીવાય બીજુ કાંઈ નથી માલુસ કે જાનવર બધાના ઘટમા ખુદાજ બ્યાપી રહ્યો છે, તેજ જંને આ દેહની આખોથી નહી પણ દેવાની આખોથી ને કે “તુ” અને “તે” વચ્ચે કાંઈ તફાવત નથી જ્યારે તેની સાથે એક થયો તો પછી આસમાન ને જમીન કાંઈ જોવાનુ રહેતુ નથી

પીયુ બિન સહી કીએ ને કહે, યુ જાન કુછ હુબ હે

અર્થ—પણ ખુદાને જોયા વગર ને કાંઈ માલુસ એમ કહે તો સમજવુ કે એ ખોટુ છે

કયા હીસાબ ઓર કયા લેખા, મત તુ જાન કે મેં દેખા.

અલ્લાહ બીન કુચ ઓર જખ હોય, સો અલ્લાહ કિન નજર
જોય.

જીને દેખા ઇને નહી દેખા, નહી દેખા ઉને દેખા.

જીને પાયા ઉને નહી પાયા, નહી પાયા ઉને પાયા

જીને જીબા ઉને નહી જીબા, નહી જીબા ઉને જીબા.

જીને પીછાના ઉને નહિ પીછાના, નહી પીછાના ઉને પીછાના.
જીને સહી કીયા ઉને નહી સહી કીયા, જીને નહી સહી કીયા
ઉને સહી કીયા.

અર્થ — જ્યારે માણસને ખુદાનું જ્ઞાન થાય છે ત્યારે બન્ને વચ્ચે તફાવત રહેતો નથી નુરમા નુર મળી જાય છે એટલે પેગમ્બરો અને આ દુનીયામા લેણેને મારેફતનું જ્ઞાન આપવા સારું પેદા થયલા મહાત્માઓ મીવાય જો કોઈ કહે કે મે ખુદાને જોયો તો તે મનાવું નથી જે એમ કહે તેણે ખુદાને જોયોજ નથી જે એમ કહે છે કે મે અલ્લાહ જોયો છે તો એમજ મનાય કે તેમણે જોયો નથી જે એમ કહે કે મને ખુદા મળ્યો છે તો એમજ મનાયકે મળ્યો નથી જે એમ કહે હું અલ્લાહને સમજ્યો છું તો એમજ મનાયકે તે સમજ્યો નથી જે એમ કહે કે મે ખુદાને જોળખ્યો છે તો એમજ મનાયકે તેણે જોળખ્યો નથી જે એમ કહે કે મે ખુદાને સહી કર્યો છે એટલે સાધ્યો છે તો એમજ મનાય કે તેણે સહી કર્યો નથી

કોન ગીને ઓર કોન લીખે, કહા હે તું સો કીસે દેખે.
તુ ઓર હું યા કુછ નહી, નહા તુ આપે દુબ કહી
કોનસો હુરા કોન સો નુર, કોન પાક ઓર કોન અતુર
અખદ માખુદ સો હો રહે એક, કોન ભુડા ઓર કોન હે નેક
કોન આસમાન ઓર કોન ઝમીન, કોન તુમી ઓર કોન હમી.
કોન જોહરી ઓર કોન પરખ, કોન શાહુકાર ઓર કોન ઠગ.
કોન હસ્તી ઓર કોન ઘોડા, કોનસો કીમી પર કરે જોરા.
કોનસો માધ ઓર કોન હે પુત, કોન રૂઝ ઓર કોનસો સુત.
કોન ગરીબ ઓર કોન બલમ, કોન ખલક ઓર કોન આલમ.
કોન અન ઓર કોન પકાયે, કોન ખાયે ઓર કોન ખીલાયે.
કોન હલકા ઓર કોન બારી, કોન ખાગ ઓર કોન માલી.
કોન હાજી ઓર કોનસો હજ, કોન ચાહ ઓર કોન સુરજ.
કોન ફલ ઓર કોન સો બાડ, કોન છુરી ઓર કોન તલવાર.
કોન હાકમ ઓર કોન રઈયત, કોન દાતા ઓર કોન મગત
“તે” તા” કૈ અખ કર તુ દુર, હો એકાએક નુર દર નુર.

દુધ ગયા જળ ધી હુવા જાન. ખુદી ગઇ તળ રહે રહેમાન.
ઝોઠા તુજે ધીકા દીયા, મુકામ મારેફતકા પુરા કીયા
જયું દુધ, દહી, મરચા ઝોર ધી, યું શરીયત, તરીકત, હકીકત,
મારેફત મીસાલ દી.

નુર જાત હોવે એન રહેમાન, શાહ કાયમદીન કહે સો મારેફત પીછાન.

અર્થ—જ્યારે ખુદા સાથે વરલ (Union) થઇ ગયું, ત્યારે નુરમા
નુર મળી ગયું પછી ત્યાં હું અને તું બેટું કાઠ રહેતું નથી બદો (અબદ)
અને બદાને પેદા કરનાર (માનુદ) બન્નેનો મેળાપ થયો ત્યારે કાણુ કાણુની
બદગી કરે બધું તેની આખે એકજ લાગે છે

દુધ, દહી, મરચા અને ધી, આ દાખવો આપી, શરીયત તરીકત,
હકીકત અને મારેફત સમજાવી છે

અસનાદ ચહાદ્દમ મુકામ: નાસૂતમલકૂન, જળફત, લાહૂત.
દર તોલીદે ખારીનઆલા.

અર્થ—આમા ચાર મઝીબો, નાસૂત, મલકૂન, જળફત અને
લાહૂતનું દુઠ વર્ણન આપવામા આવ્યું છે માણસને પુરી કમાલીયતને
પોહોચવા સારૂ આ ચારે મઝીબો પસાર કરવી પડે છે

ચેહી સહીકર તું ચાડ મુકામ, ઇસમે તેરા હોવે કામ.

જાકે પકડ તું મુરશહ કામીલ, હક તઆલા તુજે હોવે હાસલ.
નાસૂતમે આપ ફનાકર, મન જળ તેરા આવે ઠર.

મનકા ખીલા ઠરાના, સોહી મુકામ નાસૂત જાના

અર્થ—આ ચાર મુકામો સહી કરવાથી કામ થશે, અને તે
સહી કરવા પુરા સદગુસ્તી જરૂર છે

પહેલા નામન મુકામમા ફના થવાથી મન સ્થીર થાય છે ચિતને
એક દેકાણે રોકવામા ફતેહ મળી કે આ મુકામે પોહોચેલા કહેવાય

ઈસ્ક ઈલાહી આવે જો, મુકામ મલકૂન કહે સો.

હાલ મસ્તી હોવે જાગફત, સોહી મુકામ હેમા મલકૂન.

અર્થ—જ્યારે ખુદાઈ પ્યાર દીલમા છુટે, એટલે કે ખુદાનું નામ
સાલગતા રૂવા ઉલા થાય ત્યારે મલકૂતનું મુકામ સહી થયું સમજાય

રૂહાં સારી નજર આવે, સોહી મુકામ જળરૂત કહેલાવે.

અર્થ—જ્યારે હવામા ખીજ રૂહો-આત્માઓ નજરે પડે ત્યારે જળરૂતનું મુકામ પસાર થયલું કહેવાય.

જહોં હે નુર દીદાર જલ, ઉસમેંહી જા હોના વાસલ.

તજદલીયાત હકમેં એક હો જાયે, સોહી મુકામ લાહુત કહેલાય.

તજદલીયાત સો રહે ખીચ ધામ, હાહુત મુકામ ઉસકા નામ.

મુકામ આરૂંકો સુન ચીત ધર, શાહ કાયમદીન આશક કહે જોલ કર.

સાર—જ્યાં ખુદાનું નુર ઝળકે છે ત્યાં જઈ તેની સાથે મળવું, તે મુકામ લાહુતનું કહેવાય છે.

ચારે મુકામે સીદ્ધ કરવાનો રસ્તો.

૧૩-૧

નુકતએ અવલ, ફેના કરદને ખુદરા અઝ નાસૂત વ
મુકાશકએ દિલ.

માઅની:—પોતાને નાસૂતના મુકામમાથી ફેના કરવું અને દીલને સાફ કરવું.

અવલ મુકામ હે નાસૂતકા, ફરૂં ના અપના કરો સફા.

પાય પચીસકો કરો કતલ ફેના દરીયામે કરો શુસલ

થુડ મુલસેં ખુદીકો જો, બે ખુદ હો હક તરફ રખુ હો.

નફસાનીયત કો ઠાલો માર, મન પવનકો લા તુ ઠાર.

અર્થ—પહેલું મુકામ નાસૂતનું છે તે સાફ હૃદય સાફ કરવું જોઈએ. પાય પચીસ જે અદગના ચોરો છે, જેવા કે મમરૂરી, હસદ, કીનો, આપ મતલખીપણ હુ પણ, કામ, ક્રોધ વગેરેને કતલ કરવા જોઈએ અને નેગ્તી-ફેનાના દરીયામા નહાવું જોઈએ, ખુદી એટલે “હુ પણ” ને જાલ મુળથી કાઢી નાખવું જોઈએ અને હક-ખુદા-તરફ મનને રખું રાખવું જોઈએ નફસાનીયત એટલે પાપો છત્રોઓને વશ કરવી, અને મન જે

એક ચીજ મુકી બીજી તરફ, બીજી મુકી ત્રીજી તરફ, એવી તરેહ દોડ્યા કરે છે તેને એક ઠંકાણું લાવવું

બહેમ ગેર તુ દુર કર હકકી તરફ રળુ પકડ

બાહેર અમલ સબ ઉઠાડે, દીલ અરશકો પોંદોઆ દે. *

અર્થ—ખુદા મીવાય બીજો કાઇ ખુદા છે એવો બહેમ દુર કરી જે નિરજન નિરાકાર છે તેના તરફ મન ધર બાહેર અમલ જેવા કે જપ, તપ, પુન પાત્રી, વગેરે છોડી, અર્શ એટલે કે નિરજન નિરાકારનેજ પોહોચવું છે એવો ખ્યાલ મનમા મજબુતાઈથી પકડ આ મુકામે પહોંચવાને એજ કરવાનું છે

બા પકડ તુ મુરશીદ કામીલ, હકતઆલા તુજે હોવે હાસીલ.

રાહ મુશાહેદાકી બતલાવે, તોહીદ સારી કહે સમજાવે

સુને સુનાઈકા મુશાહેદા કરે, ઉસસે ના કુચ કામ સરે.

મુરશીદ મેહર કરે અઝ દીલ, નીયામત તબ હોવે હાસીલ.

અર્થ—કામીન સતગુરુ પકડ અને તે જે રગ્તો દેખાડે તે મુજબ મુશાહેદા કર, એટલે મુરતની દોર લગાડ અગર તુ બીજાઓની વાત સાલળી, અથવા ચોપડીઓ વાંચી તે મુજબ મુશાહેદા કરશે તો તેમા કાઇ ઝાઝું વળવાનું નથી કારણ કે જ્યાં મુધી મુરશદ-સદગુરુ મેહર કરે નહીં ત્યાં મુધી ન્યામત અથવા વસ્તુ મળી શકતી નથી

મુરશીદ બતાવે ચુ એક ધ્યાન ધર, દુર કર તુ સબ કરૈૌ ફર.*

બીના ખુદી કરે મુશાહેદા, દીદાંકા તુજે હોવે ફાયદા

અર્થ—જેવી તરેહ મુરશીદ બતાવે તેવી રીતે ધ્યાન ધર અને તાર પોતાનું “હુ પલુ” અથવા મોટાઈના કે અકકલના ખ્યાલો હોય તે દુર કર જે એમ કરશે તો તને દીદાર હાસલ થશે

હે જે તુજમે પાચ રતન, ઉસકો તુ કર રાખ જવન

અવલ હર આપસકા સફા કરે, પીછુ હક તરફ રળુ રહે.

કામ કોષ, ફીસાદ ભેટાવે, પીછુ મુરશીદકી પાસે આવે.

આજીજીસે તુ ખીદમત કર, સીસ ‘મુરશીદકે પાઉ’ પર ધર.

જો ફરમાવે સો અમત્તા કર, હહાપણુ અપના લે દુર ધર.

*કટલીક નકલોમા છે, “દુર કરતુ સબ ખોદ ઓ ખતર”

અર્થ.—જે તારામા પાચારતન છે તેની જતન કર, એટલે પાચે ઇંદ્રીઓને પાક રાખ પછી હૃદય સાફ કરી, હકની તરફ રાખી, મનમાંથી કામ, ક્રોધ, ખુદી વગેરે દુર્ગુણો દુર કરી, સતગુરની પાસે આવ. નમ્રતાથી તેમની સેવા કરી, જેમ તેઓ ફરમાવે તેવી રીતે કબુલ કરી ખુદા ઉપર મુરત લગાડ, તાર પોતાનું ડહાપણ એમા કામ નહી લગાડતો

મુરશીદ રાહ બતાવે જયુ, ઇસ તરેહ મુશાહેદા કર તું
ચ દ્રપર જયુ ધ્યાન ચકોર, ઇસ તરેહ તુ સુરતા જોડ
સુરત વહાસે દુટને ન પાવે, ખુદી મુરદાલ દીલમે ન આવે
એસી સુરતા જબ તુ લગાવે, તબ આપકો તું ભુલ જાવે.

અર્થ.—જેની તરેહ ચકોર નામનું પછી એકી ટગરે ચ દ્ર તરફ જોયા કરે છે તેવીજ તરેહ મુરશીદ બતાવે તેમ ખુદાથી તુ સુરતની દોરી લગાડ જો જરાખી ખુદીનો અશ તે વખત આવશે તો સુરતની દોરી તુડી જશે જ્યારે તુટયા વગર સુરતની દોર લાગી રહેશે તે વખતે તુ પોતાને ભુલી જશે

ફના ફિશોખ કા મુશાહેદા કર, નફસાનીયેત તુજસે જાવે ગુઝર.
નાસૂતમે જબ ફના હોગા, તબ કુચ આગે નફા પાચગા.
મુશાહેદા કેતીક વજેસે હે, ઉસકી ખબર કોઈ મુરશીદ કહે.
ખીના મુરશીદ મુશાહેદા કરે, ઇસસે ના કુચ કામ સરે
મકસદ સબકા એકી હે, પણ હર ખુબુર્ગકી વજેહ જુદી હય
સબમે ચીશ્તીયુ કી વજેહે રહેલ, સીતાખી હક હોવે હાસીલ
કાયમદીન ચીશ્તી કહે અચ ખેરાદર, નાસૂત મુકામમે આપ

ફના કર

અર્થ.—તુ પોતે તારા ગુઝમા ફના થયેલો છે એવી કંપના કરી મુરત જોડવાથી, નફસાનીયન તારામાંથી નીકળી જશે જ્યારે પહેલા નાસૂતના મુકામમા ફના થશે ત્યારે કાલ આગળ નફો થશે હવે, મુશાહેદા ફરવાના (સુરત જોડવાના) કેટલાક રત્ના છે તે સતગુર બતાવી શકે છે સતગુર વગર જો મુરત જોડે તો તેમાંથી કાંઈ ફાયદો થતો નથી અથવા રત્નાની મકસદ એક છે, પણ દરેક મહાત્માનો જુદો જુદો રત્નો છે, અને અધામા

ચિશ્ની તરીકાનો રમ્તો નહેલો છે, જેનાથી જલ્દી ખુદાના દીવાર થઇ શકે છે શાહ કાયમદીન કહે છે કે ઓ લાઈ, પહેલા નાનુત મુકામમા તુ પોતાને ફના કર

મુકામ દુવ્વમ મલકૂત; ઇશકે ઇલાહી પયદા કરદન વ હાલે મસ્તી આમદન ખખરે તન રા બેખુદ કરદન.

અર્થ—ખીજી મુકામ મલકૂત, એમા ખુદા ઉપર ઇશક પેદા કરવો અને તે ઇશકમા મગ્ન થઇ, પોતાની હાલતની ખબર રહે નહી તે હાલત પેદા કરી

મલકૂત મુકામકે ઇસરાર આવે જખ, ઇશકે ઇલાહી પેદા હોવે તખ.
બહેમ ગેર જખ દુર ભાગે, ઇશક અલાહી સે ભાગે.
કાશી કેફસે આવે ભેર, મુસ્તકીમ હોવે સુસ્તકી દોર
હીરસ, હવા લીજત ઉઠ જાય, હક જીના કુચ ચોર ન ભાયે.
દીલકા આઈના હોવે સપ્રા, યુ યુ આગે પાવે નફા
મન જખ તેરા ઠેર આવે, ચેહી ખાસીયેત મલકૂત કહેલાવે.

અર્થ—જ્યારે ખુદાનો ઇશક પેદા થાય છે, ત્યારેજ મલકૂત મુકામનો ભેદ માલુમ પડે છે ખુદા એકજ છે, એ વિચાર મક્કમપણે મનમા બેસે છે અને ખુદાથી ઇશક લાગે છે મનમા ઘણીજ ભેરાવર કેક-ખુમારી-આવે છે અને સુગની દોગ બગામ લાગે છે દુનીયાના વૈભવ ઉપરથી દીલ ઉઠી જાય છે અને ખુદા મીવાય કાઇ ચીજ પર ભાવ રહેતો નથી જેમ જેમ દીલની આગ્ની સફા થાય છે તેમ તેમ આગળ નફા થાય છે મન પણ એક થાય છે, અને એ ખાસીયત જ્યારે આવે ત્યારે મલકૂતની મઝીલે પોહોચલા કહેવાય

ઘટસે' તેરે મીટે કડવાસ, રોમ રોમ ઉસકી આવે મીઠાસ
મલકૂત કેફ બહિત ભેરાવર, દુસરી કેફ નહી ઇસ બરાબર
રે ન દિન અલમસ્ત રાખે, ભુઠા બલેકા દુખ ન લાગે,
આચાર બીચાર મનમે' ન લાવે, આહું પહેર લહેરાં ખાવે.

જેરસે' મોહરા ફીર જાવે, હકકી તરફ યું રહુ આવે.

વહેમ વીસવાસ મનમે' ન લાવે. હરખ, શોક હીલમા ન આવે.

હુજત, ઝંઘડા સબહી જાવે, ધીર ગંભીરકા ખસલત આવે.

અર્થ—જ્યારે ઘટમાથી કડવાસ મટી જાય છે અને દરેક રોમમા એટલે શરીરના રૂવામા મીઠાશ ઉતપન્ન થાય છે, એ વખતે એટલી કેફ એટલે ઇશ્કનું જોર આવે છે કે એ બરાબર બીજી કોઈ કેફ હોતી નથી રાત, દીન માણસ મસ્તી એટલે ખુદાની મોહબતની હાલતમા ચકચુર રહે છે આ હાલતના માણસને કોઈ ભુકું કે ભતુ કહે પણ તેથી તેને દુખ કે સુખ લાગતું નથી બીજી તમામ ચીજો ઉપરથી મન ઉડી જઈ ખુદા પર લાગે છે વહેમ, વસવસો, હરખ, શોક, હુજત કે ઝંઘડો કોઈ આવા માણસમા હોતું નથી પણ ગંભીરતાની ખસલત આવે છે

મલકૂત મુકામકી ખાસીયત પીછાન, કેફ જોરસે આવે માન.

મુકામ મલકૂતકા કેફ જો આય, સોહી સુરતકો અર્શ પહોચાય લેહેર જો એસી જોરાવર આવે, તન કપડેકી મુધ ભુલ જાવે.

ખીના આયે ઇસરામ મલકૂત, ન પાવે સો તુ લાહુત

અર્થ—મલકૂત મુકામની ખાસીયત એ છે જે તેમા જોરથી કેફ આવે છે, અને એ કેફ પડગાથીજ મુગ્ત અશ સાથે જોડાય છે એ કેફ એટલી જોરાવર હોય છે કે તન પર કપડા છે કે નહી તેની પણ શુધ્ધી રહેતી નથી આ મલકૂતની મજાલનો ભેદ જાળ્યા વગર લાહુતની મજીલે પોહોચાતું નથી

સુઈ કે નાકે જેસી રાહ જીણી, જહા ન સચરે પવન ઓર પાણી.

મલકૂત કેફકે થોડે બજાર, ના ચડા જાવે અરસ ગઢપર

સારા જહાન હય ઇસ પારકા, નહી કોઈ હય ઉસ પારકા.

જો મલકૂત થોડે હુવા અસવાર, સોઈ આશક પહોચા પહેલે પાર.

પહોચનેકા વખત હજા ચેહી, ઇસ ખીન હુજા કોઈ નહી

જીને આમત પાઈ હે જો, પાસ અરસ હો બેઠા સો.

આશક ખુદા કા ખુદા નહી, વ લેકીન ખુદાસે ભુદા ખી નહી

અર્થ—મોયના નાકા જેની એ ખારીઝ રાહ છે, જ્યા પાણી કે પવન જેવી ચીજ પણ જઈ શકતી નથી એ રાહ પર મલકૂતની કેફના

ધોડા વગર ચઢાવુ નથી એજ ધોડાપગ જે ચઢી શકે તે અર્થના કીલાપર જઈ શકે સારી જઘાનના લોક આ પારના છે જે મલકૂતના ધોડા ઉપર ચઢે તેજ પેલી પારના છે અને તે લોકોજ પેલી પાર પોહોચી શકે છે. અને પોહોચવાનો વખતજ આ દુનીયામા એટલે આ મનુષ્ય - દેહમાંજ છે. જે આ ન્યામત મેળવી શક્યો તે અગને પોહોચ્યો, ફારણ કે ખુદાના આશકનો કાંઈ તે વખતે ખુદા રહેતો નથી તે ખુદામાંજ ભળી જાય છે.

દરેક ધર્મના શાસ્ત્રમા ખુદા મેળવવાના રહને મોયના નાકા જેવો ગણવામા આવ્યો છે હીદુ શાસ્ત્રમા બારીક અને તેજ જણાવવામાં આવ્યો છે કે જેની ઉપર ચાલવુ બહુજ મુશ્કેલ કામ છે.

મુસલમાન બહોત જોહોદ કમાવે, સો ઝનાને બહેશતકો પાવે. બહેશત ઝનાનેકો હાથ આવે, પણ હકતઆલાકું ન પાવે. બહોત તો ચકબાર નુરકા ઝમકાર, બહેશનીઓકું દેખાયગા કીરતાર. પણ પાસા હકકા હાથ ન આવ, હમુર અરશકા બાસ ન પાવે.

અર્થ—મુસલમાન બહુ પરહેઝગારી ગખીને ચાલે તો સ્ત્રીઓની માફક બહેસ્ત મળે જે સ્ત્રીઓ જેવા એટલે ખાચલા પુરૂષો છે તે આ પ્રમાણે કરી બહેસ્ત મેળવી શકે છે, પણ ખુદાના દીદાર તેઓને થઈ શકતા નથી બહુ તો એક વાર એમને ખુદા પોતાના નુરનો ચમકાર દેખાડે પણ ખુદાની પાસે તેઓ જઈ શકતા નથી કે તેમને અરશનો પાસ પણ આવે તેટલા તેઓ નજદીક પહોચી શકતા નથી.

સરખાવો—હદીસનુ વાક્ય, તાલેબુલ દુનીયા મુખન્નસુન, તાલેબુલ ઉકબા મોઅન્નસુન, વ તાલેબુલ મૌલા મુઝકકરન અર્થ, જે લોક દુનીયાની તલબ કરે છે તે હીજડા છે જે લોક બહેશતની તલબ કરે છે તે આરત છે, જે ખુદાની તલબ કરે છે તેજ મરદ બચ્ચાઓ છે

“રાખેઆ” નામના એક મહાન સૂફી સ્ત્રી બસરામા થઈ ગયા છે તેમની પાસે કેટલાક માણસો એકવાર ગયા અને તેમની સલાહ પુછવા બેઠા રાખેઆએ તેમને પુછ્યું કે “તમે ખુદાની ઇબાદત શા વાગતે કરો છો?” એકે જવાબ દીધો કે દોઝખના આઝાબથી બચવા, ખીજાએ જવાબ દીધો કે બહેસ્તનું સુખ મેળવવા તે ઉપરથી તે બાઇએ જવાબ દીધો “બાયલાઓ હોય તેજ સગની બીકથી અથવા બદલો મેળવવાના હેતુથી ઇબાદત કરે

છે. શુ ખેશ્ત અને દોજખ નહી હોય તો ખુદની બદગી ના કરો ? ખુદની ફકત તેની મોહોખ્મત સાફ બદગી કરવી જોઇયે ”

મલકૂત મુકામમે જે કાંઈ જાય, સો કુછ આગે રૂતબા પાય.
મલકૂત મુકામ મેં જે જા મીલે, ઉસકો આગે ધરફાન ખુલે.
કાયમદીન ચીશ્તી કહે અય ખીરાદર મલકૂત મુકામકો સહી કર.

અર્થ—જે કાંઈ મલકૂત મુકામે પોહોચે છે તેજ કાંઈ આગળ વધી શકે છે અને તેને જ્ઞાન હાસલ થાય છે વાગ્તે શાહ કાયમ દીન કહે છે કે ભાઈ, આ મુકામ સીધ્ધ કર

૧૩-૩

મુકામે સીંચુમ, જખરૂતઃ કરશે તસવુર શુદ્ધને રહાન,
જખરૂતનું મુકામ, જયાં રહો નજરે પડે છે.

જખરૂત મુકામકો પોહોચે જખ, રહો નજર પડે સો તખ .
સાત જમીન ઓર સાત આસમાન, તસવુર સુરત સે હોવે
અયાન.

પરાયે દીલકી કહે ખબર, કુદરત સારી આવે નજર
આઈના દીલકા રોશન હોવે, કુદરત સારી પરગટ જોવે.
કહી ભાતકે તમાશે દેખાવે, રહો સારી નજર આવે.

અર્થ—જ્યારે જખરૂત મુકામને પોહોચે ત્યારે રહો નજરે પડે છે તસવુર કરવાથી સાતે જમીન ને સાને આસમાનો નજર આવે છે પારગના દીલની વાત માલમ પડે છે સારી કુદરત નજરે પડે છે દીવની આસ્મી સાફ હોય છે એટલે જાત જાતના તમાશા દેખાય છે

જખરૂત મુકામ સીધકા હે, સીધાત ઉસસે આગે હે
સાતુ જમીન આસમાન કી સુઝ પડે સહી, જખરૂત મુકામ મેં
કુચ દીદાર નહી.

કમાલીયત પુરી નહી ઇસ માહી, ચેહ દીદાર કા મેદાન નાહી

અર્થ—જખરૂત મુકામ સીધોનુ છે એટલેકે એ મુકામે જે પુરખો પોહોચે છે તેમા સીધી શકતી આવે છે તે લોકોને જમીન, આસમાન

વગેરે દેખાય છે પણ ખુદના દીદાર થતા નથી. એ મઝીલે પુરી કમાલીયત આવતી નથી

દીદારકા જે તમાશા ચાહે, જખડત મુકામ મે અટક ન જાય. જખડત મુકામ મે અટક જે જાવે, સોહી દીદારકા નખાન પાવે. ચહાસે જે રહા અટક, ઉસે કહેતે હે જે સીધ.

ઇસે કહેતે બેહદ હે મુકામ, ઉસે આગે અનહદ ધામ.

અર્થ—જે ખુદના દીદાર જોવા હોય તો જખડત મુકામમા અટકી નહી જવું. અહીંયા જે અટકી ગહે છે તે લોકોને સીધ કહે છે અને એ મઝીલને લીદીમા બેહદ કહે છે પણ અઝીયાથી જે આગળ મઝીલ છે જેને લીદીમા અનહદ કહે છે તે મઝીલ આગળ છે, તેને અરખીમા લાદત રહે છે એ મઝીલે પોલાચ તોત કમાલીયતે પોહોચેલા કહેવાય છે.

એ મુકામ દેખના હુઇકા કુચ હે, સીધાત, કમાલીયત, અનહદ ચોર હે

અર્થ—આ મુકામ જોવામા દુષ્ટ (ધ્વૈત) રહેલ છે પણ મીધ્યાત, કમાલીયત અને અનહદ એ બીજો જ મુકામ છે

એ ઘર બઢેકા હે જાન, રહેમાન હોના કુચ ચોર પીછાન. કમાલીયત સીધ પાચા નહી, તેહકીક વો નહી પાચા સાઇ કુદરત તમાશા દેખ વાહી અટકા, ચોથે મુકામ તક નહી

પોહોંચ શકા.

અર્થ—એ જખડતનું ધગ બદાતુ છે એટલે કે આ મઝીલ ઉપર પણ “અજ્ઞ” (અદો) અને “માઅયુદ” (પેદાનો કરનાગ) જુદા જુદા દેખવામા આવે છે અર્ધત આ મઝીલ ઉપર દેખાતી નથી એટલે કે નિગજન નિરાકાર રૂપે ખુદનો મેળાપ થતો નથી કુદરતનો તમાશો જોઇને અહીજ સીધ પુરૂષ અટકી રહે છે ચોથા મુકામ ઉપર પોહોચતો નથી તેનું કારણ નીચે લખવામા આવ્યું છે

અટક રહેનેકી બાત ચેહી જાન, મુખુન આશકકા સચ કરમાન. અઝમત, કરામત જગમા ચલાયે, હરેક કીસી પર જઝબા ખાય. જે કોઇ આવ કહે ઉસે દબાય, તુરત ઉસ પર જઝબા ખાય. જખડત મુકામ મે અટકા હુવા સિધ, બંદાહી વોહી હય, રહા જે હદ બીચ.

અર્થ—અટકી રહેવાની વાત એ કહુ છું તે તું ખરેખરી સમજજો. સીધું લોકો જગમા અઝમત, કરામતો કરવામા રોકાય છે, તેથી એ લોકો આગળ વધી શકતા નથી કાંઈ પણ આવે તેની ઉપર દોર દમામ ચલાવે અથવા ગુસ્સે થાય, તેથી તે લોક બેહદના મેદાનમાજ હજી “બદા”જ નરીકે રહેલાં છે

માણસ યોગાભ્યાસમા જેમ આગળ વધે છે તેમ તેનામા ઘણી શક્તી આવે છે, જેવી કે હજારો માઇલ છેટે શું અને છે તે જોવાની, ભવિષ્યમા શું બનશે તે જાણવાની, પોતાની દેહને સેકડો વરસ સુધી ટકાવી રાખવાની પણ તેના અમલ કરવાથી માણસ તેમાજ મસ્ત થઇ રહે છે અને આગળ વધી ખુદા સાથે વસ્લ કરવાની કાળજી રાખતો નથી

સરખાવો આ સાથે શ્રી ગમ કૃષ્ણે પરમહસનુ ચેલાઓને શીદાણુ -

He had attained to great Yoga powers, but he never cared to display these marvellous powers to anybody. He told his disciples, that all these powers would come to a man as he advanced, but he warned them never to take any heed of the opinions of men. They had not to please men, but to try to attain the highest perfection, that is unity with Brahma. The power of working miracles was rather a hindrance in the way to perfection inasmuch as it diverted the attention of man from his highest goal (*Ramakrishna, His Life and Sayings by Max Muller*)

ઉપલા ફકરાનો સાર એ છે કે શ્રી રામ કૃષ્ણમા યોગની ઘણી બારે શક્તીઓ હતી પણ તેઓ તે કોઇને દેખાડતા હતા નહીં અને પોતાના શિષ્યોને કહેતા કે જેમ જેમ તમે આગળ વધશો તેમ તેમ તમારામા શક્તિ આવશે પણ આ શક્તિઓનો ઉપયોગ કરવાથી કે કરામતો દેખાડવાથી તમારા અભ્યાસમા ખલલ પડશે તમારે તમારી નેમ ખુદા સાથે મેળાપ કરવાની રાખવી જોઇએ

લીજા મુકામ દુધકા હ બાન, ચોથા મુકામ અનહદ રહેમાન.
અસ તરેહ નાસૂત મુકામ સે કીયા હો મુશાહેદા, ઉમ્મી ધારણુ
સે ચલાબ.

ચોથે મુકામ કી ચાહે મઝા, કીસી ચીઝકી કરામત મત ચલા.
અઝાડી પીછાડી સે' નહી કામ ધર, એક ધુન ચઢ બા અરશ
કે ઉપર.

અર્થ—જખરત મુકામ “ દુષ ” તુ છે અને ચોથુ મુકામ
અનહદ છે જ્યા નિરજન નિરાકાર અથવા રહેમાન એટલે ખુદાના દર્શન
થાય છે તે કરવા સારૂ જેવી તરેહ નાસન મુકામમા સુરતની દોર ચલાવીને
આ મુકામે પહોંચ્યો તેવીજ રીતે તેજ દોર કાયમ રાખી આગળ વધી.
ડગમત વગેરે પરધ્યાન નહી આપતા અર્થ ઉપર એક ધુને ચઢવાનો
વિચાર રાખ

જખરત મુકામ કી મઝા ન ચાખ, હક દીદારમે ઈસ્ક રાખ.
જો પીર સુરશીદ કામીલ પાવે, નફ્સાનીયતકી બલ સે'
નીકલ જાવે.

જો કલી અધ ખીચ શહ ખુંચ જાવે, વહાં સે કબુ નીકલને ન પાવે
જખ લંગ ઘડુ કચ્ચે હોવે, તખ લગ જો પકાવે સો પકે.
ઘડુ કી એક ચીજ પક ચુક જાય, ઉસકા દુખ પકવાન ન થાય.
સેજ દોર પર સુરત રખ તુ, આપા ભુલ, કર હાસાલ હક કે -
અવલ નાસુત મુકામ મે' આપ ફના કર, આપ ઘોરકી ખબર
જાવે ખીસર.

નાસુત મે' એસા ફના હો ગોથા માર, મલકુત મુકામ મે' હી'
જાએ સીર કાડ.

રખ શાહ કાયમ દીન કી સહી કર, જખરત સે' લી જા તું ગુજર

અર્થ—જો હક દીદારની હોશ હોય તો જખરત મુકામમા જો
મજહ મળે છે તે છોડી દે અહીયા જો પુરો સદગુર હોય તો નફ્સાનીયત
ની મજહમાંથી તને છોડીને બાહોર લઇ જાય જો અરધે રસ્તે માહે ખુચી
અયો તો ત્યાથી નીકળી શકશે નહી કેમકે જ્યા સુધી ઘડુ કાચા છે એટલે
તેનું કાંઈ પકવાન કરેલું નથી ત્યા સુધી તેની કાંઈ પણ એક ચીઝ પકાવી
ચકાય છે પણ એક વખત ધઉની કાંઈ ચીઝ બનાવી દીધી કે
પછી તે બનાવેલી ચીઝનું બીજું પકવાન થઇ શકતું નથી. તેથી પોતાને
બુદ્ધીને સુગત જોડેલી ને જોડેલી રાખે તો હકને પુગી શકાય પહેલા નાસુત

મુકામમા પોતાને ફના કર, પછી ત્યાંથી જોતુ મારી મલકત મુકામમા જ
ત્યાંથી જખરતમા પોહોચી તે પછુ છોડીને આગળ ચાલ કે હુ જે કહુ છુ.
તે ખર છે એવી તારી ખાતરી થાય

૧૩-૪

મુકામ ચહારમ લાહૂત=લીકાયે જલ્લો જલાલ વ એન
જૈન ચક શુદન-વ કમાલીયત તમામ શુદન.

અર્થ—ચોથી મઝીલ લાહૂત જ્યા ખુદાના તુગના દર્શન થાય છે
અને “ અઇન ” “ અને ” “ મઇન ” એક થાય છે એટલે અજાન-
તાને પડો અથવા નુકનો છે તે દુર થાય છે અને માણસ કમાલીયનને
પોહોચે છે

મુકામ લાહૂત, “હુ” કે મા અની કુછ નહી, “લા” કે માઆની
ખી કુછ નહી

મુકામ લાહૂત હુવા હાસીલ, સોહી પુરા હુવા કામીલ.

પડદા ખુદી પછે કા ઉઠ ગયા, જાત અદલાહ મે મીલ રહા
જાત એર લાત ફીર ફીસકો કહેવે, લાહૂત મે દોનુ એક હો રહેવે.

અર્થ—લાહૂત શબ્દમા ‘ હુ ’ નો અર્થ પછુ કાઇ નહી અને
લાનો અર્થ પછુ કાઇ નહી એટલે આ મુકામે જે જઇ પહોચે છે તેમા
કાઇ પછુ “ અહકાર ” હુ પછુ ’ (Ego) રહેતુ નથી અને અલાહની
જાતમા તે મળી જાય છે પછી ત્યા “ બદો ” અને “ માઅયુદ ”
એકજ થઇ જાય છે ત્યા જાત લાત જેવુ કાઇ રહેતુ નથી

વામે હેગી જાત રહેમાન, લાહૂત મુકામ લાહુદ હેમાન

લાહૂત કી માયની દીદાર ખીન કુછ નાહી, આપ નિરજન
નિરાકાર સાઇ.

નાસુત, મલકૂત, જખરત પાર, નુરે લાહુદ હે અપાર.

ઉસકા નામ સો લાહૂત હય, અનહદ નાદકા નામ સો હાહૂત હય.
લાહૂત હાહૂત મીલ એક હય, કહેને માત્ર બુદા હય.

નુર દીદારકા નામ લાફત હય, નુર દીદાર મેં ઉઠે શોર સો
હાફત હય.
હીંદી લફઝમાં નાદ^૧ કહે તે હેં, અરબી, ફારસીમેં શુલ્લુલે
શોર કહેતે હેં.

અર્થ—લાફત મુકામ હદ વીનાનુ અને અહીયા ખુદા તંઆલાના દીદાર થાય છે નિગજન નિરાકાર રૂપે ખુદા આ મઝીલમા દેખાય છે. નીચેની ત્રણ મઝીલા, નાસૂત, મલફૂત અને જમરૂત છે તે હદમા છે પણ લાફત મુકામની હદ નથી એ મુકામને લાફત પણ કહે છે એ મુકામ ઉપર જે ગરબી અથવા નુર ઝળકે છે તે નુરનો વિચાર મન સામે રાખીએ તો એ ધ્યાનનુ નામ લાફત છે પણ ત્યાં જે અવાજ સભગાય છે તે અવાજ નો વિચાર ગમીએ તો એ સ્થાનને હાફુત કહે છે આ અવાજને હીંદી ભાષામા “ નાદ ” કહે છે અને અરબીમા શુલ્લુલા અથવા શોર કહે છે તેનુ ખીજુ નામ “ ઝિકે સરમદી ” પણ છે

અરબીમેં કહેતે હય હાફૂત, વોહી નુર નુર વોહી લાફૂત વોહી હાફૂત.
ધુધે સે બહોત ઝીના હે, પાની સે બહોત પતલા હે.
સીયાહી જયસા રૂપ હે બાન, સોહી બાત એન રહેમાન

અર્થ—અરબીમા એ મુકામને લાફત કહે છે એજ મુકામ તે નુર નુર એજ મુકામ તે લાફત ધુમાડાથી બારીક છે અને પાણીથી પાતળુ છે રંગ મીયાની જેવો છે અહીયા ખુદા તાલાની ઝાતનો મેળાપ થાય છે

બાન મીસાલ સો શુબાં ખાયે, સન્નાટા ફીર ઇસમેં સમાયે.
જલાલીયત તીખાસ બહોત ઉસમાહી, નજર બર સામી દેખા
બાય નાહી.

કચ્ચા પાત્ર એ બસ્તુ પાયે, દેખત ઉસે બેહોંસ હો બવે.
બલકે ઉસકો કહે દીવાના, મગજ ઉસીકા ખુજે ના.

અર્થ—જેવી રીતે તાર અથવા બાણુ ચકકર ખાતુ આવે છે અને તેની અદર સનનન થતો અવાજ થાય છે તેવીજ હાલત આ મઝીલના દેખાવની છે ત્યાં નુરનો ઝળકાટ પણ એટલો બારી છે કે એક નજર બરી

ત્યાં જોવાતું પણુ નથી અગર એક માણસ એ સ્થાનના દેખાવનો ઝળકાટ જોવા તાકાતમદ નહી હોય અને તેની નજર એ ઉપર પડે તો તે બેહોશ થઈ જાય છે દુનીયા તેને દીવાનો ગણે છે અને તેની ખરી હાલત શુ છે તેને સમજી શકતી નથી

ખલક આપ અંધી દીવાની હય, દેખતે સાજે કો દીવાના કહે. દીવાને દો'ભાતકે હે, એક ગફલત મસ્ત હે, એક દીદાર મસ્ત હે. દીદાર મસ્ત હક તરફ સાબ હે, ગેરતે ઉને મોહો ફેરા હે ગફલત મસ્ત હક તરફ ખી દીવાના હે, દુનીયાકી તરફ લી દીવાના હે ઉચ્ચને હક કા ખી મઝા પાયા નહી, દુનીયાકા ખી મઝા પાયા નહી. દીદાર દીવાને કુ' કોઈ ન જાને. કોઈ આશક હક કા પીછાને.

અર્થ—ખલક પોતે આધળી દીવાની છે, જે આવા માણસને દીવાના કહે છે દીવાના બે તરેહના છે, એક ખુદા તરફ દીવાના હોય છે ખીજા, ગફલતીથી ખુદા તરફ તેમજ દુનીયા તરફ બન્ને તરફ દીવાના હોય છે જે ફક્ત ખુદાના દીવાના હોય છે તે લોક દુનીયા તરફથી મોટું ફેગ્વી નાખે છે, પણ જે લોક બન્ને, દુનીયા અને ખુદા તરફ દીવાના હોય છે તે લોકને ખુદાની ખી મઝા મળતી નથી અને દુનીયાની ખી મઝા મળતી નથી જે દીવાનાને ખુદાનો દીદાર થઈ ચુક્યો છે તેને ફક્ત કોઈ ખુદાનો આશકજ ઝાળખી શકે છે

હજમ હુવા જીસે યે તુર બાબ, સોઈ સાલીક રહા સાબ.
વો બાહેર લીતર હે હુશીયાર. જીધર દેખે ઉધર નુર દીદાર
બદીએત કા આપા પણા ઉઠ ગયા, રહેમાનીયત કા આપા

પણા હો રહા.

આપસકો ખી એ'ન દેખે તુર, જીધર દેખે ઉધર એક જહુર.
જીસકો એસી હકકી હોવે પીછાન, સો પુરા કમાલીયતકો

પોહોચા જાન.

જબ મહેર કરે મુરશીદ કામીલ, તબ યે મરાતબ તુજે હોવે હાસીલ.
શાહ કાયમદીન ચીશતી કહે અય ચાર, ફના હો આપસ આવ ઉસ પાર.

અર્થ—લાહૂત મુકામ ઉપર જે અવાજ અને શોર ઉડે છે તે જે આલગી અને જેરવી શકે છે તે પુરો જાની-સાલીક-થયો એમ કહેવાય છે.

કારણકે તે અદરથી તેમજ બાહરથી બન્ને રીતે દુશીયાર એટલે પોતે હોશને કાબુમાં રાખી શકે છે તે ન્યા જીવે ત્યા તેને દીદારનું નુર દેખાય છે અહીં બદાનું “બદીયત પાવુ” ઉડી ગયું અને ફક્ત રહેમાનીયત પાવુ રહ્યું પોતાને પણ તે વખતે ખુદાનું નુર છે એમ ખુદ્યુ દેખાય છે તેમજ ન્યાબી જીવે ત્યા ખુદાનીજ હસ્તી તેને દેખાય છે ન્યારે આવી હાલતે કાંઈ માંલુસ પહોંચે છે ત્યારેજ તે પુરી કમાલીયતે પહોંચેલા કહેવાય છે અને ગુરની મહેર થાય ત્યારેજ આ મરતબો ચેલાને મહે છે વાસ્તે શાહ કાયમદીન કહે છે કે ઓ ફોસ્ત, ખુદને ફના કરી પેલે પાગ આવી જ

અસનાદ કબતાં, ^૧ વાસીલ શુદન અજે હકે તઆલા
(ખોદાથી જોડાણ થવું)

કીતાબુ મેં કહા હે જાન,
ઇસ તરેહ હક તઆલા કેા પીછાન.
જા પકડ તુ મુરશીદ કામીલ,
હકે તઆલા તુજે હોવે હાસીલ
મુરશીદ બતાવે યુ મુશાહ્દા ^૨ કર,
દીદાર જયોત તુજે આવે નજર.
મગજ બુજ કબતું કા આપસ ભુલ,
સો વાસીલ ^૩ હો બીચ હક રમુલ.
મુન કબતું કેા તુજે હોવે સુખ,
શાહ કાયમ દીન કહે સહી ^૪ કર બુજ.

અસનાદ, કબતાં-અવલ ખુદરા ફના કરદન
વ બે ખુદ શુદન.

અર્થ—પહેલા પોતાને ફના કરવું અને હુ પાવું પોતાનામાથી કાઢી નાખવું

તીસ હરફી.

ધણા કવીઓ એક ભાષાના તમામ મુળાક્ષરો લઈ તે અક્ષરોને ઉદ્દેશી કવિતા લખે છે કેટલાકો વરસના બારે મહીનાના નામ લઈ તે ઉપર તર્ક શકતી લખાવી કવિતાઓ લખે છે દાખલા તરીકે પીતમત્સ નામના ભકતે કકકા કરી એક કવિતા લખી છે જેના પહેલા છ દો નીચે મુજબ છે -

કકકા કર સહશુર નો સ ગ. રૂંદે કમળમા લાગે ર ગ
અંતરમા અજવાળુ થાય, માયા મનથી દુર પળાયે
લી ગ વાસના હોયે ભ ગ, કકકા કર સહશુરનો સ ગ
ખખખા ખરેખરી છે વાત, તે શ્રી મુખે કહી સાક્ષાત.
જાની મુની જોગી જતી, શુર કૃપા વણ સિદ્ધી નથી,
જન્મ મરણની મટશે ઘાત, ખખખા ખરેખરી છે વાત
ગગગા શુરની સેવા કરો, પરની દા પરધન પર હરો.
પ્રપચ તે પડવાનો ઠામ, સાચે રાચે સીતારામ
એ શીખામણ ચિતમા ધરો, ગગગા શુરની શેવા કરો.

એવી રીતે બધા અક્ષરો ઉપર છે

તેવી રીતે આ અલેફ, બે, પે, અક્ષરો લઈ કાયમુદ્દીન ગાનાએ એ તીસ હરફી લખેલી છે

નીચે તીસ હરફી કવિતા લખી છે

અલેફ કી માએની એક હા રહે, બુ ડા લલા તુ કીસે મત કહે
કહે કીસકો ગેર હો જાય, અતર ભારી ઈસમે આય.
આયે ઈસ ભાતમે અતર જાન, કહે કાયમ દીન સહી કર માન.
બે. બાસ હે જયુ દર પુલ, યુ દો નુર અહદ, રસુલ.
રસુલ પયંબર ઉસે હુવે, અહદ અહમદસે નહી જુવે
જો ઈધર નામસે કીયા ઝુહુર^૧ કહે કાયમદીન સબ શય^૨ નુર
તે, ટાલ આપા તુજ માહી, પીયુ એક સહી ઓર કુચ નાહી.
તા કે ઘરમા જા તુ આપ, અતર ધો કર મન કર સાફ
સાફ કરે તુ મન કો જાન, કહે કાયમદીન પાવે રખ^૩

૧ ખુદા ૨ જુદા ૩ જાહેર ૪ ચીજો ૫ ખુદા

સે. આળીત કર તું પીયુ મન માંહાં, ફુલ જાગે ફુટે કહાં.
કહાં ફુટે, ઘટમાં ખુજ, એક હો રહે તો આવે મુજ.
મુજ આવે ઓર પીયુજ મિલે કહે કાયમદીન ખુદી ટલે.
જીમ, જીવ કર આપ ઘટ બધ, કરે પીયુ પીયુ સધે સંધ.
સધે સંધ જળ હોવે જારી, સોહી મુહાગન^૧ શાહ કી ખારી.
ખારી શાહકી સોઈ હોય, કહે કાયમદીન જો આપા^૨ જોય
હે, હમીદ^૩ મુ તુ પ્રેમ બાંધ, પરગટ હોવે ઘટ મુબહાન.^૪
મુબહાન કા સો અમ ઘટ નુર, અતરસે વો હેગા ફુર.
ફુર કર મો “તુ” ઓર “તે”, કહે કાયમ દીન જો તુ “મે”.
જો, ખુદી જો ઘટ મે સે જાવે, એક પલમી તુજે સુરીજન^૫ પાવે.
પાવે સો તબ ખુદી કો ટાલ, લહે લાયે પ્રેમકી જલ બાય સાલ.
શાલ જલે તબ પરગટ હોવે, કહે કાયમદીન દીદાર જોવે.
દાલ, હાપલુ તેરા સમ છોડ, હાહયા હો મત, રખ કર તોર^૬.
તોર રખના નહીં કુચ ખુજ, ગુમાન મત લા તુ દેખત રૂપ.
રૂપ દેખ આપકા બડા મત હો, કહે કાયમદીન હાપલુ જો.
ઝાલ, જીકર મુરતકી ચીત ધર, નમાજ હજુરી હરકમ પઠ.
પઠમે^૭ મુખ કે કુચ ન હોએ, મન પઠે જળ સાયા મોહે^૮.
મોહે ઈસી પર જો હોવે હજુર, કહે કાયમદીન મીલ કર નુર.
રે, તાજી રખ હક તઆલા કુ, છોડ સો “તું” સમ મે^૯
ઓર ‘હુ’

‘હુ’ તુજમે^{૧૦} સે જળ તું જોય, તો તુજ પર પીયુજ ખુશ હોય.
હોય તુજ પર શાહકી મીહેર, કહે કાયમદીન જોતું^{૧૧} ઝહેર.
ઝે, જોહોહ કરને કા મુનો ઝહુર, જેસા બાડ પાવે મજુર^{૧૨}.

૧ બદનનો સાધ સાધો ૨ સોહવાસલુ ૩ પોતા પાલુ. ૪ ખુદા
૫ ખુદા ૬ ખુદા ૭ દમામ ૮ મન પઠે ત્યારે ખુદા બહુ રાજી થાય.
૯ મોહે બડમડીને બડગી કરવી એક મજુર મજુરી સાડ વધત.
૧૦ કરે તેમ છે એવી મજુરીથી પેટ ભગતુ નથી ફક્ત ખુદાના પ્રેમ-
થીજ પેટ ભરાય છે પેટ ભરીને પ્રેમ રસ પીધાથી ડર પલુ ભાગી જાય
છે કહે છે કે જીવના મરી જાય મુતુ કબજ અત મુતુ અધ જાઓ.
૧૦

મનુરી કેતેક દીન તકે ખાવે, પ્રેમ પીયું* સેં પેટ ભરાવે.

બર પી પ્રેમ, તો બાચે ડર, કહે કાયમદીન જીવત મર

સીન, સાંઈ* મીલન કા હરફ સો એક, કાયકુ પહેને ભગવા લેખ
લેખ ભગવા પછુ મન હે કાલા, રગો દીલકુ, હોવ ઉભલા
ઉભલા ઉસ ઘટ હે મન સાફ, કહે કાયમદીન, ખો તું આપ.

શીન, શકર દુધમેં મીલ બાય દેખ, યું હો રહે તુ એકાએક
એકાએકી હોવે જળ, તળ તુજે પરગટે રળ

રમ પરગટ સો જીસ ઘટ હય, કહે કાયમદીન 'યારે શાહ કે હય
સ્વદ, સાહેબ કો મીલ હો રહે એન, હંગી પુતલી જયુ દર
નેન'

નયન મીસાલ જો પીયુ સમજ, કાડ ઉસમેં સે સળ રજ તજ
ખુદિ, ખો મીલ દર જલ, કહે કાયમદીન પ્રેમકી કલ :

જુલાહ, ઝમીર દીલ તળ રોશન હોય, હસદ યુમઝ' સળ તુ ખોય
ખો બકાઈ, ઔર ચલ તુ નમ સુરીજન સાથે બાધ પરમ
પ્રેમ કા બાધા સાજન આએ, કહે કાયમદીન પ્રેમ પીલાયે.

તોએ, તમા, પુશામત કીસીકી મતકર, હેગી ઉસે તેરી ફીકર
ફીકર ઉસકો હેગી જાન, રોજ દેવે તુજે રહેમાન

રહેમાન કી તુમ રાખો આશ, કહે કાયમદીન હો રહે દાસ

ઝોઅ, જુલમ કીસ પર ન કીજે, ઇલા કીસીકો મત દીજે.

દેવે ઇલા સો કીસે અબ, સળ ઘટ હેમા આપે રળ.

રળ ખીના નહી કોઈ ખાલી જાગ, કહે કાયમદીન ગરીબી રાખ
એન મીસાલ સો હો રહે એન, મત રખ નુકતા હો બાચ એન
એનકી માયની હેગા ગેર, મારો અપને મનકા ઝહેર.

ઝહેર મારો ઔર નુકતા ખો, કહે કાયમદીન એક હો રહે.

ગેન, અરીબીકા ચોપટ' લાવ, પ્રેમ બાજુકા ખેલો લાવ.

* ખુદા ૧ આંખ ૨ ખુદાનુ નુર ૩ કુચી ૪ કાનો ૫ લોહ
૬ બાજુ રમનાનુ પાટીયુ

હાવ પ્રેમકા હે ભારી, ને ખેલે સો શાહકી પ્યારી.
પ્યારી શાહકી વોહી હોવે, કહે કાયમદીન ને આપા ખોવે.

ફે, ફકીર હમ તો ચલ તુ નમ, મત કર આપસ “ હું ”
“ ઓર હમ.

‘ હમહે ’ સબકો કહે ફકીર, સદા અધે જયસે બાવન વીર.
બાવન વીર કહેસે આવે ગેર, કહે કાયમદીન ખો મનકા ઝંકર.
કાફે, કહાવા’ તુ આજીજી કા કર. સુરત પીયાલે સે પી ભરભર.
ભરભર પી, ઓર મત કર બડાઇ, પ્રેમ કહાની તુજે સમભાઈ.
સમજ પ્રમ કે હેગે ખોલ, કહે કાયમદીન આખો ખોલ

કાફે કીલી’ કલમા હે જાન, એક અદલા હે સહી પીછાન
પીછાન ઉસકો, મત ઓર ખુજ, મન મકકે કો હરદમ ખુજ
ખુજ મનકી સાચી જાન, કહે કાયમદીન ઘટ રહેમાન

જામ, લાલન એ તું રખ ધ્યાન, સહી કર ઉસકો એક પીછાન.
પીછાન ઉસકો ને હે મીતા’, હસકો તેરી હેગી ચીંતા.
ચીંતા ઉસે હે મત કર ફીકર, કહે કાયમદીન કરો સખર.

મીમ, મન મકકા હે સહી કર ખુજ, હરદમ સો તું ઉસકો ખુજ.
ખુજ સુરીજન ઘટમે’ પાયે, ઓર જગા કયું હુદન જાયે.
જા તુ મન મદીને આપ, કહે કાયમદીન કર હજ તવાફ.
નુન, ના તું આપસ મરદ હોમ, નહી ઓરત કો ઓરત
કર બેચ.

ને દેખે સોઇ ખુજ પીયુ, કયા માણસ ઓર કયા હે હવ
હવ તેરમે’ આપા’ હાજર ન જાન, કહે કાયમદીન સોહી પીયુ
પીછાન.

૧ કહાવાનુ પીલુ કાવો ૨ કુચી ૩ ખુદા ૪ મીન

૫ પોતાને-ખુદીને

વાવ, વાએઝ તોહીદ^૧ કી ચે હે ખુજ, મુન ઉસીકો આવે મુજ
 મુજ પડે ઓર પીયુજ પીજાને, લેહ તોહીદ કા સચ કર બને
 બન, સહી કર પ્રેમકા ઘર, કહે કાયમદીન પીયુ ચીત ધર
 હે. હંચ સબ વહી વહી, 'ચુન ઓ ચરા'^૨ મહા કુચખી નહી
 નહીં હેમા કુચ ઉસકા ગેર.^૩ સબ ઘટ મુરીજન રહા ખીખર
 ખીખર રહા સો કહી રૂપ ધર, કહે કાયમદીન પીયુ સહી કર.
 લામ, લાલન^૪ બતાયા, ખોલ દી લાજ, સરે કીસીકા યુ' ખી કાજ
 કાજ સરે ઓર પ્રેમ કો બને, મુરીજન સાચા સહી પીજાને.
 પીજાના જીસને ઓર દીખાયા, કહે કાયમદીન ખડા દાન દીયા
 હમઝા, એ પરેમ કહાની કહી સો મુન, જો ચાખે સો બને ગુન
 ગુન ઉસીકા પાવે જળ, મેહેર કરે સો મીલતા રખ.
 રખ ખોલે, રખ ખોલાવે, કાયમદીન આજીજ કે સીર લાવે.
 ચે, ચારી અવલ જોડે રસુલ, બનાયા પાયા પરેમકા મુલ.
 મુલ પરેમકા પાયા જદ, નખી મેહરસે જોવે અહદ

અહદ, અહમદ ઘટ પરગટ આવે, કહે કાયમદીન, મીલ ઉનમેં સમાવે

કળતે દુવ્વમ, ઈબાદતે હકીકી, મકશુરે દીલ.

સહી ઈબાદતકો તુ મુન, ખુજ ઈસીમે હેમા મુન
 મુન ઉસીકા લે સહી કર, પ્રીત પ્રેમકી ચીત મેં ધર.
 ધર કર ચીતમેં આપ બુલાવે, કહે કાયમદીન સો પીયુ કો પાવે
 શકર કહેસે જો મીઠાસ આવે, તો મુખકે પડે સેં સાહેબ કો પાવે
 પાવે ઉસીકો હોવે ચીત કામ, પ્રેમ ખીના નહી હોવે કામ.

૧ એકતા ૨ એવુ તેવુ ૩ તેના સિવાય ત્યા ખીજી કાંઈ નથી
 ૪, વીખરાઈ રહ્યુ ૫ ખુદા : ખુદા

કામ તેરા તબ અરથ સરે, કહે કાયમ હીન જબ મન પટે.^૧
 પ્રેમકા નહીં જીસકો ધાવ, કયુ હોવે ઉસકો સાંઈ પર બાવ.
 બાવ ઉસકો હેગા સચ, આપા ડાલા જીસને તજ.
 તજ ડાલા અંતર જીને સખ કહે કાયમ હીન ઉને પાય રખ
 મુરત કી દોરી સાચી બન, લગા મુરત ઉપર રહેમાન,
 રહેમાન ખીન કુચ જોર ન ખુજ, રાખો જોસી હીરદે મુજ.
 મુજ જો તેરે મનસે લાવે, કહે કાયમહીન મુરત લગાવે.
 મન મકકે કો સહી કર ખુજ, રેન, = હીન સો ઉસકો પુજ.
 પુજ કર સો તુ હરદ મ, આજીજ હો કર ચલ અગ્ર નમ.
 નમ કે ચલે તો પીયુજ મિલે કહે કાયમહીન જો નુકતા ટલે
 કડવાસ મનસે સખ તુ ખોય, મુરત નુરતસેં પીયુજ જોય
 જોય ઉમીકો સખ મે હે, જીડ બલ્લા તું કીસે મત કહે.
 કહે કીસે, તું સખ ઘટ લાલ, કહે કાયમહીન ખુદી કો ટાલ
 હોડ ફડફડાને તુ છોડ, લગા મુરત કી સચ્ચી દોર.
 દોર લગા જોર જા ખુદ બુલ, રહેમાન ઇબાદત કરે કબુલ.
 કબુલ હોવે સો ચાહ પરમ, ચાહ કાયમહીન ઇબાદત કરે હરદમ.

કબતાં સેવુમ, હેમ ઘેર દુર કરદન, ખતરે હક
 રજુ શુદન. (હેમ દુર કરી, ખુદા તરફ રજુ થવું)
 લા અદલકમ—તુફતેહૂન (આવતા)

અર્થ—તેથી તમારી બેદતરી થાય

ચોરોંકા મો હે ઘટમેં ડર, મુરત નુરત સેં ચોકી કર.
 કર ચોકી ઘટ રાખ સબાલ, હેમ ગેર ખતરે કો ટાલ.
 ટાલ ઉનોકુ, પાવે ગુન, કહે કાયમહીન ઘટ હોવે રોશન.

૧ જ્યારે મુખથી પડવાને બદલે મન પડતુ થાય

૨ ખુદા. ૩ રાત.

મેહેવાસ * મનમેં હે ભારી, જો મારે વો શાહકી ખ્યારી
 ખ્યારી શાહકી દુલહન હોવે, આપસ મેં સે આપકો જોવે
 જોયા આપા ઘટસે જીન, કહે કાયમદીન સો સુહાગન.
 અધન † ગમન કી સુરત હે એક, નુકતે અદર દુષ દેખ.
 દેખ ચે મીસાલ અબ્દ ‡ મઅબુદ ‡ પીઝાન, ખુદી કો દુષ હય જાન
 જાનો સહી કર, જો આપા ગયા, બાકી ઇસમે કોન રહા
 રહા આપો આપ ઐન રહેમાન કહે કાયમદીન નુકતા જાન.
 ખુદી કો હાજર ખુજે જો, કહા હદીસ મે કાફર સો
 કાફર જો ખુદ ખુદા કહેલાય, સાહેબ કે ગજબ મેં રાના જાય †
 દેખે જીન આપ ખુદા કહે, ‡ કહે કાયમદીન વોહ શેતાન હય
 ખુજ આપસસે, સબકો પહેલ, આજીઝ ગરીબ હો નમ ચલ
 ચલે નમ ઓર કડવાસ જોવે, ઉસકે ઘટ પીયુ પરગટ હોવે †
 પરગટ હોવે ઓર રાખે મેહેર, કહે કાયમદીન જો મનકા ઝહેર
 જીવત મરે વો સદા અમર, નહી કુચ ઉસીકો ડર ફીકર
 ફીકર જાય ઓર ચીંતા ટલે, તુરમે તુર સો એક મીલે.
 હીલમીલ રહો ચુપ, છોડો વહમ, † કહે કાયમદીન ચલો તુમ નમ
 આજીજ સબસે બહેતર જાન, જીસસે હોવે શાહ કા માન.
 માન રખે જળી જાય ખુદ જાય. ખ્યારી વોહ દુલહન હે સચ
 આજીઝ દુલહન પ્રીરે જો ફીકર, શાહ કાયમદીન કહે ઘટકા
 ચોક્કી કર.

* ચોર

૧ દ અધન દ ગમન ૨, અત્રે ૩ પેદાનો ડગનાર ખુદા

૪ તેના ઉપર ત્રાપ પડે ૫ જે પોતાને ખુદા ગણાવે તે શેતાન
 જેવો છે અને ખુદાનો ગજબ તેની ઉપર આવી પડે છે

કમલ ચહાડમ, દીલે મોમીન અર્શે હકતઆલાસ્ત.

(ઇમાન હારનુ દીલ ખુદા તઆલાનુ અર્શ છે, એટલે ખુદા તઆલા ત્યા વસે છે)

કુલખુલ મોમીના અશુંલલાહે વઆલા
મુન યે હદીસ સખસે હે આલા*
આલા હદીસ કી માયના સમજ દીજે
કીસી જીવકો દુ ખ ન દીજે
દેવે દુ ખ સો કીસકો અખ
કહે કાયમહીન સખ ઘટ રખ.

*સહિ હદીમોમા આ હદીમ ઉમદા છે, કે ઇમાનદારોના દીનમા ખુદાનુ તખ્ત છે, તેનો અર્થ સમજો એજ હદીમની ઉપર મનવાના જલાનુનીન રની પોતાની મસનવીમા લખે છે -

ગોકન પેગમ્બર કે હક કુમુદા અખ,
મન ન ગુજમ હીય દર બાલા ઓ પગ
દર જમીન ઓ આસમાન ઓ અર્શ નીજ
મન નગુજમ દન યકીન દાન અથ અઝીજ
દર દીલે મહિમિન ખગુજમ દન અજમ,
ગર મન ખાહી અઝહાન દીલલા તલમ
ચીસ્ત તાઝીમે ખુદા અક્રાશન,
ખીશતનરા ખાકો ખારી દાશતન
ચીસ્ત તોહફે ખુદા આમુખનન
ખીશતન રા પોશે વાહેદ સોખનન
આનકે હિ બીનફસ વ સાહેદ સીને ગુદ
નકશહાયે ગેખ રા આધને શુદ
હરકે નકશી ખીશ રા દીદ ઓ સનાખત
અદર ઇસ્તીકમાલે ખુદ દુ અરપે તાખત,

સખી ઘટ સાજન, નહીં કોઈ ખુરા.

કીસી જીવકા ફીલ ના કુડાX

કુડાવે કીસીકો જો કર જોરા, જેસા અરશ કા કીંગરા તોડા
તોડા કીંગરા ઈતના અતર પડા, કહે કાયમદીન જીવ દુખાના ખુરા.
જીવમ કીસી પર જો તુ કરે, સાહેબ સે તમ દુર પડે.
દુર પડે ઓર સાઈ ફૂટે વો અતર કમી ન છુટે
છુટે કયુ, ઉસને ગેર જાના, કહે કાયમદીન પીયુ નહીં પીછાના
તોહીદ સમજ નહીં હં જીસકો, દુખ દર્દ વો દે સમકો ૧

જાન નમી પરરદ ય સુએ જીલ જલાલ

કુ ગુમાની મી ખરદ ખુદરા કમાલ

ઉપલાનો અર્થ—પેગમ્બર (સ) એ કહ્યું છે કે ખુદાએ મને જલાલ્યું છે કે જમીનને આસમાનમા હું સમાઈ શકતો નથી ઉંચા નીચા કેડાણામા કે અર્શની ખુરસી પર બી હું રહી શકતો નથી પણ ઇમાનદારે એટલે ખુદાના પયારાઓના દીક્કામા હું રહું છું જો તુ મને ઇચ્છો હાથ તો તુ જઈને તેઓની પાસે માગ ખુદાની અઝમત વધારવી એટલે શુ / પોતાને ખાકની માફક ગણવું ખુદાની એકતા એટલે ખુદા એકજ છે, એમ શીખવું એટલે શુ / પોતાની જાતને તેની સાથે બાળી નાખવી, જેના દીક્કામાથી નફસાનીયત ઉડી ગઈ અને જેતું દીક્કા સાફ થઈ ગયું તેના દીક્કાનો આરસી પર ગેળના ચિત્રો ઝળકવા લાગશે જે પોતાના નાકીસપણા પર નજર કરીને પોતાની ખામીઓને જીતે છે તે ધણા જલદી ખુદાઈ રાહ ઉપર પોતાનો રસ્તો પસાર કરે છે પણ જો કોઈ ગુમાન કરે તો પોતે પોતા ના રસ્તા પર કોઈ આગળ ચાલી શકતો નથી

X દરેક ઘટમા ખુદા છે એમ જે નહીં સમજે તેજ માણસ બાબને દુખ દર્દ આપે છે જે માણસ બાબને દુખ દે છે તે સાહેબથી દુર થાય છે સાહેબ તેનાથી દુર થાય છે, અને સાહેબ અને તેની વચ્ચે અતર પડે તે અતર દુર થઈ શકતો નથી જે લોકો કોઈને દુખ દેના નથી અને સતાવતા નથી તેજ ખરી તોહીદ ઉપર છે,

૧ સત્તાવતુ દુખ દેવું

હીસે દુખ દેવે પીયુ સમ ઘટ, દીલકી રાખો સીધી મત.
સીધી મતસે પીયુજ મિલે, કહે કાયમદીન જો નુકતા ટલે.^૧
જીવત મરતક જો હો જાય, સોહી સુહાગન સાજન પાય.^૨
પાવે સોહી જો અંતર ખોલે, પરગટ લાલન ઘટમેં જોવે.^૩

જોવે દીલમેં પીયુજ જે, કહે કાયમદીન કીસે દુખ મત દે.
એકા એક હો રહે તું, દુખ દરદ ના દે કીસીકો.

કીસીકો દુખ ન દીજે ગ્યાની, અતર ટમકા' મનસે બાની
ભાગે ટીમકા પીયુજ પાય, કહે કાયમદીન એક હો જાય
પાસ માયાકા દુર કરીયે ના કીસીકી સાથે લડીયે^૪

લડેને સે કોઇ દુખ ધરે, સાહેબ સેતી ખીકટ' પડે
ખીકટ પડે નહી, ગેર મત દેખ, કહે કાયમદીન, હો એકા એક.
હુદીસકી કહી હે હુકીકત, દુખ દરદ તુમ કીમે દેઓ મત
દેઓ કીસીકો દુખ મત તન અતર પડે સો પીયુ સે ગહેન.^૫
ગહેન અતર પડે ગ્યાની, કહે કાયમદીન ખુદ હો ફાની
જો કોઇ કહે તો મુન લીજે, દુખ દરદ કીમકો ન દીજે.
દીજીયે ના કીસી જીવકો ઈજા. સુરીજન સાચા ઘટમેં ખુબ
ખુબ પીયુકો હુવા ઉમલા, શાહ કાયમદીન કહે દુખ દર્દ
સખી ટાલા.

૧ “ અઇન અને ‘ ગઇન ’ વચ્ચે એક નુકતો છે તે નુકતો ( )
ગઇનમાંથી દુર થાય તો અઇન (એક) થાય છે, અને ખુદા મળે છે

૨, જે જીવતા મરી જાય છે એટલે પોતાનું મન માગે છે તેજ ખુદા
ના દર્શન કરી શકે છે

૩ જે સખસ દરેક માણસમાં ખુદા વન છે એમ જાણી એ મુજબ
અમલ કરે છે તેનેજ પોતાના ઘટમાં ખુદાના દર્શન થાય છે

૮ ૮૫૩ ૫ આ માયાનો પાસ આપણને લાગેલો છે જેથી ખુદા
બધા ઘટમાં વસે છે તો પણ માલમ પડતો નથી જો એ પાસ દુર થાય
તો આપણે કોઇથી પણ લડીયે નહી

૬ સાથે ૭ ખુદા ૮ બ્રહ્મ, અતરો

- . કબત પળુમ ખુદી વ ગુસ્સારા ફના કરદન.
- . કવત પાંચમુ ખુદી અને ગુસ્સાનો નાશ કરવો.
- મૂત્ કબજ અન્ત મૂત્ (જીવત મરો તુમ)

અર્થ— મોત પહેલા મરી જવું (એટલે મનને મારવું)

મરો તમ મુવે કે પહેલે જબ, દરશન દેવે તુમકો રખ.
 રખ ખીના નહી કોઈ દુબ, કહે કાયમદીન મુવે પહેલે મરખ.
 જીવત મરે સોહી દરશન પાવે, દુજી બાતુ સે જહન્નમ^૧ જાવે
 જાવે તહેકીક જ હન્નમ અધા, સાહેબ મીલનકીન ખુજે રાહ^૨
 રાહ પાવે સીધી જબ છુટે “ હુ, ” કહે કાયમદીન માર કોષકુ
 મરતક હોનેકી રાહ તુજે કહુ, ખોલ ખોલ બાતા સમજા દઉ
 સમજ પહેલે તુ બાધ પરમ, જીવ અપસકા રાખો નરમ
 નરમી રાખ ઔર મન પવન બાધ, કહે કાયમદીન, રાહ એક
 પીછાન

એક રહીયે એક જગ પકડ, લવલવ કરતે ન ફીરીયે ઘરઘર.
 ઘરઘર ફીરીયે પણ સુરત ન છોડીયે,
 કોઈ બાત પુછે તો હાહા કરીયે
 કરીયે હાહા, રહીયે ઘર ધ્યાન,
 કહે કાયમદીન, સહી કર માન

૧ નર્ક ફોજખ ૨ રમ્તો માર્ગ

૨ જે જીવતા જીવન મરી જાય છે તેનેજ ખુદાના દર્શન થાય છે
 જે એમ નથી કરતા તેને તેના દીદાર થતા નથી એટલે જહાન્નમમા જાય
 છે જે લોકો ખુદાનો દર્શન કરવાનો રમ્તો ખુજતા નથી તે લોક આધ-
 જાજ છે

૩ ગુરસો

૪ જ્યારે “ હુ પણ ” અહકાર (Ego) મનમાથી નીકળી જાય
 થ છે ત્યારેજ માણસ સીધા રમ્તો પગ આવેલો હોય છે તેને સાર કામ
 અને કોઈ મારવાની જરૂર છે

ખાતાં ચીતાં કામકાજ કરીયે,
પણ દીલમેં ધ્યાન ધણીકા ધરીયે.
રહીયે ધણીકી યાદ મેં સદા,
ખાહેર બી તરફા ચલણ રખીયે જુદા.
જુદા જહુરા દીલ મેં જાન,
કહે કાયમદીન રહેા ધર ધ્યાન.^૧

અગર કોઈ આવે લડે તુજ સાથ, યુ જાન કહી સાચી ખાત.
ખાત કહી ઇને નસીહત કાજ, માર કામ, કોધ કો આજ
આજ આવ ખોલા સો મીઠા લાલ, કહે કાયમદીન બહોત હો
ખુશાલ.

યુ કરને બી કોધ ચડે, કહીયે જીવ તુ. એ કયા કરે^૨
કરે કયા તુ અય જીવ અખ, લડે લડાવે આપે રખ
રખ નસીહત દેવે લેસ બદલ, કહે કાયમદીન ઉસ રાહ પર ચલ.
જાન અજાન હો રહે ધર ધ્યાન, દીલમા ન આવે કોધ ઓર
કામ

ગુમાન બહેમ ન આવે જીસ ઘટ, વહા પીયુજ હોય પરગટ.
પરગટ હોવે ચલ એ રાહ, કહે કાયમદીન જીવત પર જ
હદીસ નખીકી કહી ખોલ કર. ઇસી તરેહ સે જીવત મર
જીવત મરે તો હોવે એન, નહી તો સદા રહે ગઈ ન કા ગઈન^૩
ગઈનકી માયની હેગા ગયર, કહે કાયમદીન ખો મનકા જેહેર

૧ ગમે તે કામકાજ કે વાતચીત કરતા હોઇયે પણ હમેશા દીલમા તો ખુદાને રાખવો હમેશા ધ્યાન ખુદા ઉપરજ લાગેતુ રાખવુ

૨ કાંઈ આવીને તમારી સાથે લડે તો સમજવુ કે “તેણે સાચીજ વાત માગ લવાને અર્થે કપી છે વાગ્તે મારે કામ કોધને મારવો ” એમ કરતા બીજો ગુસ્સો ચડે તો જીવને કહેવુ કે ઓ જીન, આ શુ કુ છે જે લડે લડાવે છે તે બી ખુદાજ છે ખુદા વેશ મસ્જીને નસીહત આપે છે, તેથી આ રાહ પર ચાલ

૩ જે જીવતા મરી જાય છે તેજ અઈન થાય છે, નહી તો હમેશા ગઈન રહે છે અઈન ને ગઈન ની વચ્ચે એક (૦) નુકતા ફેર છે
૬—અઈન—૬ જોન ગઈન ની માયની “ બીજુ છે એટલે ખુદા સીવાય બીજુ કોઈ જુઓ છે

મેરે મન હે એક હી લાલ, દુર કીયા ઘટસેં કૌભ ઓર કાલ.
કાલ ઘટા ઓર પીયુ હુવા પરગટ, એ સખ મોહ'મદ નખી
કી બરકત
બરકત ઉનુકી, મન ઠેરા કામ, શાહ કાયમદીન ચીસ્તીકા હુવા કામ.

કળમ શશુમ. કવત છકું.

કાલન નખીયો સદ્ગ લલ્લાહો અલ્લએહે વ સદ્ગમ.

અલ્લ—ગીબતો અશદ્દો (મનઝ—છિના (હદીસ.)

અર્થ—પેગબર સ એ ફગમાગ્યુ છે કે ગીબત જનાકારી કળના
વધારે ભુરી છે

ઝના^૧ અતર હે વીકાર, નહી ઉસકા અત ઓર પાર.

અત ઉસ વાસ્તે કે ઘટ મે ખુદા, ઓરત મરદમે નહી પીયુ બુદા

બુદાઈ કર જાને સો ઓરત, કહે કાયમદીન ઉને ખુજ ગેર સુરત

એ કોઈ આપસ જીવત મરે, સો ગીતબ કીસીકી ન કરે

કરે ગીબત સો વો કીસકી, જહા સારી જાત ઉસકી.

ઉસકી જાત સહી કર ખુજ, કહે કાયમદીન પડે સુજ.

ખીન સમજે તુ કાયકો ખોલે, કયા^૨ ગીબત તું કીસકી ખોલે

૧ જનાકારી, બહીચાર

૨ જનાકારીમા પાર વગરનો વીકાર છે, તેનું કારણ એ કે દરેક
ઘટમા ખુદા હાજર છે, પછી તે ઘટ આગનુ હોય કે મગનુ હોય

૩ જ્યારે માણસ ખુદાની નુગ્ન દરેક માણસમા છે એમ નથી
જાણતો ત્યારેજ તે ઓરત અને મરદ એવો આદમ જાતમા બેંદ રાખે છે

૪ જે જીવતા જીવત મરી જાય છે તે કાંઈની ગીબત કરતો નથી
તે જીવે છે કે દરેક ખોળીયામા ખુદા વમે છે તો પછી તે ગીબત કોની કરે

૫ કહાણી

ખોલે ગીબત સો હેગા બુઢા, નહી સહી કીયા ઉને ખુદા.^૧
ખુદા તઆલા ઉસસે સહી હુવા, કહે કાયમદીન જો જીવત મુવા
જીવે સો કુછ બચન બી કહે, મરતક કીસીકા નામ ન લે.
લહે સુરત વો સાહેબ સેં રાખે, એમ કીસીકા ખોલ ન નાખે.
ખોલે કયુ જીને પીયુજી ખુબ, કહે કાયમદીન ઉસ ઘટમેં 'સુબ.
ગીબત કરના સોઈ હય ગેર,^૨ કયુ કર જાવે મનકા ઝહેર
ઝહેર ચોર ઘટ ખીચ હે ભારી, ધસે મારે વોહ શાહકી પ્યારી.
પ્યારી શાહકી વોહી હે જાન, કહે કાયમદીન જીને તબ ગુમાન.
કહે સો તુ અખ મુખ લાયા, સાહેબ અપના તેં અખ બુલાયા.
બુલા શાહ ડો સખ સ સાર, જો ચીને સો ઉતરા પાર^૩
પાર ઉતરા વો જીસ ઘટ ગેર નાહી, કહે કાયમદીન વો ના રહે
અધર માહી.

પીયુજીકા ધ્યાન ધર રહીયે, પીઠ પીછે કીસીકા બુંડા ન કહીયે.
કહીયે કીએ સખ ઘટ અલ્લાહ, માનીદ' દુધ હો ફના શીલ્લાહ

૧ જો ખોલે ખીજનાં ગીમત રૂ છે તેજે ખુદાને જોયો હોયજ નહી
જો જીવતા જીવન મરે છ તેનેજ ખુદા દેખાય છે, અને જ્યાગે તે જીવતો
છે પણ મરેલા જીવોજ છે તો પછી તે ખોલી રાકે નહિ કકત ખુદા સા
થે તેની લહે લાગેવી રહે છે અને તે કાઇ સાડ પણ જુર ખોલતો નથી, ક
કાઇની એજ ખોલતો નથી

૨ ગીમત કરવી એ માણસના ઘટમા ખુદા વ્યાપે છે એમ નહી
સમજવાથી છે અને જ્યા સુધી મનમા એ ખ્યાલ રહે ત્યા સુધી મનમા
ઝહેર રહે છે એ ઝહેર જ્યા સુધી ઘટમા રહે છે ત્યા સુધી ખુદાના પ્યાર
થઇ શકતુ નથી ખુદાનો પ્યારો તેજ થઇ શકે છે જે ગુમાન તજે છે.
જો તુ ગુમાન નહી તજે અને મોઢાને લાવે તે ખોલ્યા કરે તો તુ તારા
ખુદાને બુલ્યો છે એમ સમજતુ

૩ ખુદાને સારી દુનીયા બુધી ગયલી છે, જે નથી બુલતો અને અગ-
મ ચીને છે તેજ લવસાગર તરી ગયતો ગણાય છે જેણે દરેક માણસમા
ખુદા વમે છે એમ જોયુ તે માણસ અધરવચ રહેતો નથી. વાગતે ખુદાનુ
ધ્યાન ધરી કાઇની પીઠ પાછળ જુડ ખોલતુ નહી ૪ માફક.

ફના ફીલ્લાહ બે શખ્સ હોવે, કહે કાયમદીન વો દર્શન બેવે.

જ્યારે દરેક ઘટમા ખુદા વસે છે તો કાતુ ખુર બોલતુ ' જેની રીતે દુધ પોતાની જાત ફના કરે છે ત્યારે દુધતુ ઘી બને છે તેવીજ રીતે તુ તારી જાતને ફના કરશે ત્યારે ખુદાના દર્શન થશે.

હદીસ કી માએની કહી તુજ બોલ, યુન યુન હો તુમ મીઠે બોલ^૧
બોલ તોહીદ કે યુન, ઘટ હોવે ઉબસ, હેગા સુરીજન તેરી પાસ
પાસ પીયુજ હે ખીચ પ્રત, કહે કાયમદીન છોડ ગીબત.

ખુદીકા તુકતા દુર ખીસાયા, પરગટ સાજન ઘટમે પાયા
પાયા સાજન મુજકુ અબ, પીયુ પીયુ રોમ રોમ બોલે સમ
સબ ઘટ લાલન હે સહી કર જાના, શાહ કાયમદીન પોયુ પીછાના

૨૧

કબલ હફતમ, ગેર દુર કરદન—કવત સાતમુ.

‘ગેર’ એટલે જુદાપણું દુર કરવા વિષે^૧

ફરમાયા કુરાનમે આપે અહહ. વમિન શહે હાએદીન ઇબ્રા હસદ^૨
હસદ રખના સો હેગા ગેર,^૩ મારો અપને મનકા ઝહેર
ઝહેર મારો પીયુ એક સહી, કહે કાયમદીન સબ ઘટ વોહી

અર્થ—કુરાન શરીકમા ફરમાવ્યુ છે કે હસદ રાખવો એ ખુદા
ખોટુ કામ છે કાઇનો હસદ રાખવો એટલે એમ સમજવુ કે તે માણસમા
ખુદા વસે છે એમ કબુલ ન કરવુ, જેથી મનતુ ઝહેર મારવુ અને ખુદા
દરેક ઘટમા વસે છે એમ સમજવુ

૧, શખ્સ, સુખન, હદીસનો અર્થ તને ખોલીને ડહમો છે તેમાયા ન
મીઠા લાગે તે તુ ચુડી કટ તોહીદ એટલે ખુદાની એકતાના બોલો સાબગનાથી
દીલમા અજવાબુ પ્રગટ થશે અને તને લાગશે કે ખુદા તાગ વટમા તારી
પાસે છે ગીબત અને ખુદી (હુ પછ) છોડી દે મને હવે તેમ કરાયા ઘટ
મા ખુદા પ્રગટયો છે અને માગ વાળે વાળ ખુદા ખુદા પોઝારે છ દરેક
ઘટમા ખુદા પ્રકાશે છે તે મે હવે પ્રત્યક્ષ બેચુ છે

૨, હસદ ખોરની ખુરાઈથી હુ બચવા માગુ છુ, ૩, જુદાપણુ

ખાર રખો તુમ કહો કીસપર, સળ ઘટ રહા સાંધા^૧ બીખર.
બીખર રૂપ ધરે જે શુમાર પીવ,^૨ અત પાર કુછ નહી હેલવ.
હવ જંત મે સળ હે વે, કહે કાયમહીન કીસે દુખ મતરે.

ઘટ પીયુ હે અંતર ભાન, વેરી દુશમન કીસે મત જાન .
જાને લોકો પીયુ સળ ઘટ, ભુંડા કીસીકા વાચો મત.

અર્થ—દરેક ઘટમા ખુદા વન છે તો તમારે ખાતર કાતો કાતી
ઉપર ગખવો ? ખુદાનઆલા જે ગુમાર પે દરેક વટમા વસે છે.
હવ જતુઆમા બી તે છે વાન્તે કોઈને દુખ નહી દેવું કોઈને દુશમન
નહી સમજવો, તેમજ પ્રાપ્ત બુદ્ધિ પણ નહી ધરવું

મત રાખો તુમ કીસીપર ખુનમ- કહે કાયમહીન સળ એક હી
જનસ.^૬

હવ અરૂપી હોગા જાન, ખાર મત રખ તું વોહી પીછાન
પીછાન સાંધકો જ્યાની તુ, છોડ ખાર ઓર દુહા “હુ”
“હુ” અંતર હસ પડસે જાય, કહે કાયમહીન મો પીયુ કો પાય.
મત ખુજ તુ કીસે^૭ દુશમન ફેલ રહા ચોદસ નીરંજન.

અર્થ—પ્રાપ્ત ઉપર તુ વેગ ન રાખ, કારણ કે બધા માણસમા
એકજ નત્ય છે મુદા હવ રૂપે છે વાન્તે દરેક માણસમા ખુદા છે એમ
પીછાન અને દુધ પાણ છોડી દે જેના વટમાથી “ હુ પાણુ જાય છે
તેજ ખુદાને નેધ રાક છે કોઈને પણ દુશમન ના ગણુ કારણ કે આ જ-
વામા નિરંજનજ દવાયનો છે ખુદા સવ દેકાણે મોજુદ છે

નિરંજન બીન નહી ખાલી જનસ, કયા પરદખ ઓર કયા માનસ
મનકા મેલ જે કોઈ ખોવે, કહે કાયમહીન પીયુ પરમટ હોવે
સાફ અપસકે હીલકો રાખ. ખાર વેર ધો કરહો તું પાક.

પાક તળ હોવે ચોરૂ કો માર. દુઈ દુશમન કો કર તુ દાર.
એ હોવે જળ પીયુજ પાય, કહે કાયમહીન જો મન વશ લાય.

અર્થ—નિરંજન વગર દુનીયામા કાંઈ પણ વસ્તુ ખાલી નથી,
પછી શુ પક્ષી કે શુ માણસ જો મનનો મેલ માણસ ખુવે તો તેને ખુ

દા પ્રગટ દેખાય વાસ્તે તમારા દીલને સાફ રાખો અને ખાર અને વેર તેમાથી કાઢી તેને પાક કરો પાક ત્યારેજ થાય કે જ્યારે ઘટમા કીના, વેર, અહકાર વગેરે ચોરો છે તેને મારે અને દુનીયામા ખુદા સીવાય બીજુ કાંઈ નથી એમ મક્કમ પણે માને અને તે મુજબ અમલ કરે જે મનને વશ લાવે તો ખુદા મળે

જુસ ઘટસે અહકાર ન જાવે, સો ચરણ પીયુકા ન પાવે
પાવે ઉસીકુ જે જીવત મરે, ના કીસીકે કહેનેકા દુ ખ ધરે
દુ ખ ધરે સો અતર જાન, કહે કાયમદીન છોડો ગુમાન.
મુખસે તો સાહેબ સાહેબ કરે. ઇશકસે ધ્યાન કોઈ ન ધરે

અર્થ—જે ઘટમાથી અહકાર જતો નથી તે પીયુના ચગણુ જોતો નથી જે જીવતા જીવત મરી જાય છે, અને જેમ મુવેના માણુએ ભુકુ ખોલે તો લાગતુ નથી, તેમ જીવતા માણુસની લાગણી થાય તો તેને ખુદા મળે મોઢે મોઢે લોકો ખુદા કરે છે પણ ખગ પચાર્થી કાંઈ ખુદાનુ નામ લેતુ નથી, એટલેજ ખુદાને પહોચી શકતુ નથી

ધ્યાન ધરે જે એક સુન હો, સાચી બદગી કહીયે સો
સાચી બદગી જે ખુદી ખો જાય, કહે કાયમદીન નિરજન પાય
આયત માફીક લેદ ખોલ જતાયા, પરગટ કીયા સમ છુપા છુપાયા.
છુપા આપ પીયુ, લોક લુલાએ, પાસ હે આપ ને દુર જતાએ.
જતાયા લામા અરશ કે ઉપર, કહે કાયમદીન ઘટમે પીયુ સહી કર.
કહા કુરાનમે સોહી કરો, ખાર હસફ તુમ દુર કરો
કરો જે કુછ ફરમાયા હક, શકા મનમે જરા ન રખ
રખે તુ ધ્યાન ધણી સે જે, કહે કાયમદીન ખાર કો ખો

અર્થ—જે એક ચિત થઈને ધ્યાન ધરે તો તે સાચી બદગી કરેલી કહેવાય સાચી બદગી એજ કે હુ પણ ખોતુ એમ કીધાથીજ નિરજનતા દર્શન થાય છે કુરાનની આયત (આજા) નો ખેં ને છુપો હતો તે તને દેખાડી દીધો છે ખુદા પાસે છ પણ સાંન દુર સાનમા આસમાન ઉપર જતાવે છે ખુદા ઘટમા વમ છે તેને પહેના જુવો ખાર, હસદ વગેરે દુર કરો અને મનમા જગ પણ નકા નહી ગણો

કખત હરતુમ, હદમ તોહીદ, ન મારેકતે હકનઆલા.

કવિત આઠમુ, ખુદાની એકતાનુ જ્ઞાન એટલે મારેકન. આમા થોડી લીટીઓ ગુજરાતી બાપામા છે ને થોડી ઉરદુમા છે

આપે વૈદ ઓર આપે જોશી. નાડ જોધ જોધ શું દુઃખ જોશે ? દુખ તુ અને ઓસડ તુ રે. જોશ જો શાહ કાયમદીન નો રે. ગ્યાની રે આપે ધણી રે ખુજો સાચો રે સાહેબ નમરથ જોજો.

અર્થ—તુ પોતેજ વધદ અને પોતેજ જોશી છે, તો ધડી ધડી નાડ જોશી થી માર દુખ ઓછું થવાનું છે તુ પોતેજ દુખ છે અને ઓસડ પણ તુ છે માટે તુ મારો જોય જો ખુદા જે સાચો સાહેબ છે ને જાણવાની કાશીજ થાય એજ ખરી છે

શાહ કાયમદીન, પીયુનેરે ખુજો, એની રે કયા ધ્યાનથી રે જોજો. લખતા લખતા જાય દરીયાવ ખુટી, પીયુ પાય તે વાત છે મોટી.

અબલ આખર વોઈ છે, ઓર ઝાહેર ખાતીન વોઈ છે

ધણી સાચા વોઈ છે, ઓર દુખ કોઈ નહી છે

અર્થ—અય કાયમદીન, તુ ખગ ખુદાને પુજ અને એની વાતો ઉપર ધ્યાનથી પિયાગ કર લખતા લખતા તો દરીયા ખુટી જાય પણ એના બેદની વાત લખાય નહી ખુદા મજવાની વાત મોટી છે પહેલે ખી તેજ અને આખર પણ તેજ છે. જાહેરમા અને ખાતીનમા પણ તેજ છે તેજ સાચો ધણી છે તેના વગર ખીજી કાંઈ નથી

કમાઈ જોસી જો કરે વેસે ફલ તખ ખાય.

કમાઈ અપની તુ નેક કર અમર મેવા ખાય.

ખીજ લીબકા જોય કર ઓર મીઠાસ દુડને જાય,

આકડા ધતુરા જોય તો ખુશખો કહાસે પાય

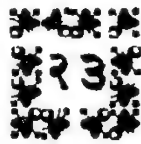
ચબેલી અપના અમલ કરો ઓર ચાહ કરો અંગુર,

ખાસ પુલનકી તખ મીલે ઓર મેવા ખાઓ હરપુર.

ખુદી અપની ફના કરો, જો ખુદ હો પીયુ પીછાન,

મેવા ફલ સો એઈ છે, શાહ કાયમદીન કહે સો માન.

અર્થ—જે માણસ જેવી કરણી કરે, તેવીજ કમાઈ કરે અને તે વાજ ફળ મળે જો નેક હોય તો અમર મેવો ખાય લીખડાનું ઝાંડ વાવીને તેમાંથી મીઠાશની આશા રાખી શકાતી નથી, તેમજ આકડો ધતુરો વાનીયે. તો તેમાંથી ખુશબોની આશા રખાતી નથી જો અબેલી જેવા તમારા કામ કરો અને અગુર એટલે દ્રાક્ષ જેવી યાદી રાખો (એટલે સારા કામો કરવાનો હમેશા ખ્યાલ રાખો) તો હમેશા ફુલના જેવો વાસ મળે અને મેવો ભરપુર ખાવો, એટલે સારા કર્મોના સારા ફળ છે, અને ખુશના છુરા છે તમારામાં “ હુ પાણુ ” છે તે કાદો નાખો તો ખુદા નજરે પડે, અને મેવો અને ફળ એજ છે

ખિમ્મિલ્લાહ દિર ગહેમાન નિર રહીમ.
તીસ હજારી

અલેફ, અલ્લાહકી સુનમે ધબ જીને દેખી સો જાને મંજા.^૧
મબહ ઇસકી પાવે તો, જા ચેલા સતગુરૂકા હો.
હોવે મેહેર સતગુરૂકી જળ. કહે કાયમદીન પાવે રખ
એ, ભજન બંદગી હે ભાડા,^૨ સાંઈ મીલનકા લેદ હે ન્યારા
ન્યારા હે એક સુન મેદાન. તામે ઝલકે નુર નીશાન
નીશાન જોત સત ગુરૂસે પાવે, કહે કાયમદીન એ ન હો જાવે
તે તા ઘરમે^૩ હે દરશન નુર. સો નર ચીને જો હોવે સુર^૪
મુરા આપા બિના જો હોવે, સોહી પરગટ હીદાર જોવે
જોવે કોઈ સતગુરૂકા બાલક, કહે કાયમદીન ઘરમે^૫ ખાલિક^૬

૧ અલ્લાહના સુન મેદાનમાં એક વાવડા છે જેણે તે જોયો હોય તેજ તેની મજાહ જાણે એટલે, એ સુન મેદાન નુ ધ્યાન કરી માણસો જે સુર નોડે તેનેજ તેમાં શુ મજાહ છે તેનું જ્ઞાન થાય છે

૨ સાધારણ ભજનો ગાવા ને બંદગી કરવી એ મજુરી મેળવવા જેવું છે,

૩ ઘટમાં જે ખુદા તાલાનું નુર છે તે જે છુરા પુરવ હોય તેજ જોઈ શકે છે. ૪ ખુદા.

સે, સાખીત કર લે અગમ દેશ કોન બનાવે બાહેર લેસ.
 લેસ બાહેરકા સખ તુ છોડ, સુરત ઉલટ કર સુનમે' ભેડ.
 ભેરાવર કેરૂં પ્રેમકી બાચે, કહે કાયમદીન સુરત દેશ કું બાચે.
 જીમ, ઝલમલ નુર ઝલકે વાંદી, જહા નહી દીન રે'ન' ધુપ છાંદી.
 જહાં ધુપ બીના હે મેદાન, તહા પરગટ નુર સુખદાન,
 સુખદાન કા હે ઝીના' નુર. કહે કાયમદીન કોઈ ચીને સુર^૧
 હે, હજુરી સુરતા કી ચેહી, જો કોઈ ભુલા સુધીયા દેહી '
 દેહીકા દેખના ના દેખ કરે, તાકી સુરતા ગઢ પર ચઢે.
 ચઢ બાવે સુરતા જહા હે પ્યારા, કહ્યું કાયમદીન નુર દીદારા.
 ખે. ખાલક' હે સખ ઘટ ખાસ. સતગુરૂ સેવો ના હોય પ્રકાશ.
 પ્રકાશ પ્રીતમ' હેંગા હજુર, આશક સે નહી તિલ' બર દુર
 દુર કર બને સખ સ સાર, કહે કાયમદીન મન હજુર દીદાર.
 દાલ ધામ દેશમા જો કોઈ પહોચા, તાકા મીટા હરખ, શોક, સાસા.
 સાસા' મીટા દેખા દીદારા ગયા મનકા સખી બીચારા
 બીચાર, મનસુખે કીયે સખ દુર શાહ કાયમદીન બાચે એ ન હજુર.^૨
 ખાલ, જીકર યાદ અજ પા' જોલે, સતગુરૂ સેવો જો પડદા જોલે.
 જોલ પડદા દેખાવે નુર, સુરત સુનમે કરે હજુર.
 હજુર સુરત સુનમે' હોવે, કહે કાયમદીન તખ દીદાર બેવે.
 રે, રસ્તા ધામકા તું પકડ, ઉલટી ચાલે ગઢ પર ચઢ
 ચઢે ગઢ પર સોઈ નર સુરા, દેખે નુર દરશન જહુરા^{૧૦}
 જહુરા તાકા બહોત હે ખાસા, શાહ કાયમદીન કહે પીસુ પરકાશા
 ઝે, જોહોદ^{૧૧} જોગ^{૧૨} સખ દુર કર ડાલ, સુરત નુરત સે'ચીનો લાલ

૧ રાત ૨ ખારીક ૩ શુરો પુરૂષ

૪ સરીર ૫ દુનીયાને પેદા કરનાર ૬ ખુદા ૭ તલ

૮ જ્યારે વિચાર, મનસુખા બધા દુર કીધા ત્યારે કાયમદીને પોતાને ખુશની રૂઝ જોયો ૯ દીલની જીકર

૧૦ ખુરો પ્રકાશ ૧૧ પરજગારી ૧૨ જોગીપણ

લાલ ચીનાવે સતગુરુ તોઈ, એ વીખ ઘટકા નીવીંખ હોય,^૧
હોવે વીખ સખી નીવાંણુ, કહે કાયમદીન ચીન મેદાન.

સીન, સુનમાં અનહદ નાદ^૨ સુનાયે, ઝીના, તીખા નુર દેખાયે
દેખાયે નુર નુર પ્રકાશા, અનવા^૩ નીયામત^૪ ખુબ તમાશા.
તમાસા દેખા સખત દીપ^૫ નવ ખડ,^૬ શાહ કાયમદીનકા મન
લયા મગન

૧ જે દીલમાં વીખ હોય છે, જેવાકે હસદ, કાનો ગુન્ગો, લોભ, લાલચ હુંપણુ, વગેરે તે બધા ગુરૂની મેહરથીજ પોતાની જાહેરી ખાસીયત દુર કરે છે ગુરૂ બનાવે તે રીતે દીલ ઉપર ગમ્દ બાણુ છોડવાથી આ અસર થાય છે વીખ એટલે ઝેર ૨ અવાજ ૩ લાન લાતના ૪ પ્રસારી

૫ સખતદીપ—શરીરમાના સાત ચક્ર અને તે ચક્ર નીચે પ્રમાણુ છે

૧ શરીરના ગુદાસ્થાન અને જનને દ્રિયની મધ્યમાં ચતુર્દલ ચક્ર (Pelvic Plexus) કેટલાક એને આધિ - કું કહે છે

૨ પટ્ટદલ ચક્ર (Nypogastric Plexus) શરીરમાં નાભિસ્થાનની નીચે. કેટલાક એને સ્વાધિગ્ગાન ચક્ર કહે છે

૩ દશદલ ચક્ર (Epigastric Plexus) આ નાભિસ્થાનમાં ઉં
અને સિપૂરક ચક્ર (Solar Plexus) કહે છે

૪ હૃદયદલ ચક્ર (Cardiac Plexus) હૃદયમાં છે એને અના-
હ . ચક્ર કહે છે

૫ પોદશદલ ચક્ર (Carotid Plexus) કંઠમાં છે એને વિશુદ્ધિ-
ચક્ર કહે છે

૬ દ્વિદલ ચક્ર (Medulla Oblongata) બકુટી સ્થાનમાં આ-
વેણુ એને આગ્રા ચક્ર અથવા ગિદુસ્થાન કહે છે

૭ સહસ્ત્ર દલ ચક્ર (Brain) મસ્તકમાં છે એને બ્રહ્મ ચક્ર
કહે છે

૬ નવખડ નવ નાડીઓ છે અને શરીરમાં નવ દરવાજા છે -એ આખ, બે કાન, બે નરકારા એક મો, એક મળ દ્વાર, એક મુત્રદ્વાર, એ રીતે નવ દરવાજા છે.

શીન, શોર^૧ સુનમે^૨ અનહદ હોય, પકકા પાત્ર^૩ હોય સો જોય.
જોવે કોઇ સતગુરૂકા ચેલા સુરે કે મન હેગા રહેલા.
રહેલા મુજકો હે રહેમાન, શાહ કાયમદીન સુના ચીન^૪ મેદાન.
મુવાદ, સાહેબ પરગટ મેં પાયા પડદા મુરશીદ ને દુર ખીસાયા.
ખીસાયા પડદા દેખા નુર, મુરત, નુરતમે^૫ બઈ હજુર,
હજુરી હરદમ હકસે લાગી, શાહ કાયમદીન કી ચિતા ભાગી,
મુવાદ, ઝમીર દીલસે હુવા નિર્મલ, મુરત નુરત^૬ બઈ સુનમે
ચલ

ચલ ગઈ વહા જહા નાદકા શોર, અગમ અગોચર વરભડ^૭ ફેડ
ફેડ વરભડ ચોર દેખા નુર, શાહ કાયમદીન એન લયે હજુર.
તોએ, તમએ,^૮ તૃષણા સખી મીટે, જોન જો ઘટમે જળ પરગટે
પરગટ જોત નવ ખડ^૯ પ્રકાશ, રોમ રોમ^{૧૦} બયા પીયાકા બાસ
બાસ હમારા અગમ મેદાન, શાહ કાયમદીન દેખા નુર નીશાન.
ઝોએ, બહોર સુનમે નુર હે ઝીના^{૧૧} પીરકી મેહોર સે વે મે ચીના
ચીના હકે, હુવા આરામ, અગમ અગોચર દર્શન ધામ,
ધામ દેશમે જોત પરગટ, લગી વહા શાહ કાયમદીન કી સુરત.
એન, અલ્લાહ કા સુનમે^{૧૨} તેજ, મૈયા^{૧૩} પ્રગટા મુજ ઘટ રહેજ
સેજે ઘટમે બયા લરપુર, જીત દેખુ ઉત^{૧૪} દર્શન નુર
નુર દેખત આપા ભુલ ગયે, શાહ કાયમદીન, એન નુર હો રહે
જોન, ગેર દિલસે દુર કીયા, પરગટ એન દેખા પીયા.
પીયા ખીના કુચ ચોર ન લાવે, જીત દેખુ ઉત વોહી દેખાવે.

૧ અવાજ ૨ પાકકું વાસણ એટલે પુરૂષ ૩ ચીની નાદ જ્યા
થાય છે તે મેદાન

૪ ઇડા અને પીંગળાનો માર્ગ ૫ અવાજ ૬ બ્રહ્માડ ૭ લોલ
૮ ખાદેશ ૯ નવ નાડીઓ ૧૦ રૂંવે રૂંવે

૧૧ ખારીક ૧૨ ખુદા ૧૩ જ્યા જોઉં ત્યા.

દેખા મુન મેં પરગટ લાલ,^૧ શાહ કાયમદીન મીલે ખીય નુર
જલાલ.

ફે, સે ફના ફીરશેખ હૂવા, પીછું હૂવા ફના ફીલ્લાહ^૨
ફના ફીલ્લા હો આપ ગયા, પરગટ દેખા પીતમ પીયા.
પીયા! પીયારા રૂમ રૂમ^૩ ખોલે, અગમ આકાશ કા પડદા ખોલે.
ખોલા પડદા દેખા નુર, શાહ કાયમદીન ભયે એન હાનુર

કાફ, કાયદા મનકા હૂવા સો ઠર, સૂરત ચીન ગઈ અમર ગઢ.
ગઢ પર ચઢ દેખા મેદાન, ઝલમલ ઝલમલ નુર નીશાન
નુર નીશાન સે સુરત જહા લાગી, કાયમદીન કે મનકી લખ્ખા
ભાગી

કાફે, કીઝી હકકી સતગુરૂ ખતાય નેન પરકાશકી ખોલ દેખાય
દેખાય નેત ખીય મુન ધામ, રોમ રોમ હોવે અમર આરામ.
આરામ આનંદ હૂવા સો અખ, શાહ કાયમદીન દેખા પરગટ રમ.
લામ, લેહે લાલનસે ને લખાવે. સો લી પરગટ દર્શન પાવે.
પાવે તખ આપ હોવે સફા, દીદારકા ઉસે હોવે નફા
નફા દીદારકા હૂવા સો મોહે, શાહ કાયમદીન આપસ ગયે
સો ખોય.

મીમ, માન, અલીમાન સખી દુર કીયા, પરગટ પ્રીતમ ઘટમે ભયા.
ભયા પરગટ નુર અજવાલ, ઘટસેં ભાગે સખ કોથ ઓર કાલ
કામ કોથકા હૂવા સખ નાશ, શાહ કાયમદીન દેખા નુર પ્રકાશ
નુન, નૈન ઘટકે પરગટ ભાગે, ચોર, અખાર^૪ સખ દુર ભાગે.
ભાગે, ઘટ છોડ છોડ સારે, પ્રેમ લશ્કર સે સખી હારે
હારે ચોર, હુવે શાહુકાર, શાહ કાયમદીન દેખા દર્શન કીરતાશ

---

૧ ખુદા ર માણસ ખુદાનુ જ્ઞાન મેળવવા માગે તો પહેલા ફના ફીરશેખ થવું પડે છે એટલે પોતાનો ગુન જે કાલ રહે તે મુજબ અમલ કરી પોતે ગુદમા ફના થવું પડે છે, પછીથી તે રસુલમા ફના થઇ પછી ફના ફીલ્લાહ થાય છે એટલે ખુદામા ફના થાય છે ૩ રૂમે રૂમે ૪ ઘટના ચોર

વાન, બહેન' ફરીયાએ' સુરત ભુલાવે, ખબર તનકી લે બીસસવે.
બીસસ તનકી મુખીયા' અબ, પરગટ દેખા ઘટમે' રબ
રબ સોઈ હે હરદમ હજુર, શાહ કાયમદીન પ્રેમ પીયા બરપુર.
"હે" હરદમ લગાવો સાંઈ સુ ધ્યાન, પરગટ દેખા એન રહેમાન.
રહેમાન નુર ઘટમે પ્રગટા પાંચ પચીસકા સબ ભય મીટા.
મીટી તૃષ્ણા મનકી આજ, શાહ કાયમદીન દીદાર પાયા રાજ.

લામ, લાલનકી રાહ રહેજે પાડ, પરગટ ભેત ઘટમે' જગાઈ.
જગાઈ ઘટમે' ભેત પ્રકાશ, મીટી મનકી તૃષ્ણા આશ.
આશ પુરી મુરશીદ કામીલ, શાહ કાયમદીન પાયે હક્કજલ.
હમઝા વે દો હીલ મીલ રહે દુજે' બીચસે દુર ગયે
ગયા સબ ચોરોકા બાસ, પરગટ હુવા નુર પરકાશ
પરગટ નુર હુવા વીસરામ', શાહ કાયમદીન અમર પાયે આરામ
યે, મે ઘટમે પાયા લાલ, અનહદ ભેત હુવા અજવાલ.
ઉભલા અર્થ બીચ હે ભેર, જહા બજતા હે ઘટકા ઠોર'
ઠોર બાજે બહા નહી મલાયક, મુરસીલકા ગુઝર, શાહ કાયમદીન
મુશાહેદા કર ચઢે ગઢ પર.

૧ એકના ૨ ભાન

૩ પાચ વિપય, અનલુ, અપર્થ, ૩૫, રસ, ગધ પચીસ તત્વો, ૫ જાને
દ્રિય, ૫ કર્મોનિદ્રય, ૫ પ્રાણ, પાચ મહાભુત, ચાર અત કરણ ને છવ ૪,
ખુદા, ૫ દુષ્ટ, બીજી ચીજો ૬ શાનિ

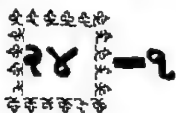
૭ અહીયા અનહદ ભેતનુ અજવાગુ છે અને ઘટનો અવાજ આવે
છે આની સાથે મહાન સુફી શાએર લાકીઝની લીટી સરખાવો —કસ ન
દાનીસ્ત કે મઝીલ ગહે માગુક કુમગત, ઇન કદ્ર હગત કે આમે જરસે મી
આયદ કોઇએ જાગ્યુ નથી કે માગુક (ખુદા) નુ ધર કયા છે અસ
એટલુજ જાણે છે કે ત્યા ઘટનો અવાજ આવે છે અનહદ નાદનુ આ
વર્ણન છે

અસનાદ સાખીયાં, વ દોહરા દર ઇંમે તોહીદ વ
મારેફત હકતઆલા.

આમા સાખીઓ અને દોહરાઓ કહેવા છે ખુદાઈ એકતાના જ્ઞાનનું
વર્ણન કરેલું છે

સાખી દોહરૂ મેં કહી તોહીદ, જો ઉસ ખુજે ઉસે હે ઈદ.
ઇસ સાખી દોહરૂ કા મરમ જો જાને સોહી હક તાલાકો પીછાને
જો પીર મુરશીદ પાવે કામીદ, ઉસે હક તાલા હોવે હાસીદ.
ખુદ કો પૂના કર બે ખુદ હોવે, સોહી દરશન હકકા જોવે.
સાખી દોહરા મે મીકા શુ ન શાહ કાયમનીન કહે સો મુન.

સાખીયાં અબ્વલ ખુદરા અઝ મુહબ્બતે દુનિઆ
દુર કરંદન (પોતાને દુનિયાની મોહોબ્બતથી દુર કરવું)
ઉખરેજો અનિ દુનિયા તસેલે ખિલ આખેરા — દુનીયાથી
દુર થાવ, અને આખેરતથી મોહોબ્બત જોડો.

જેસા ફેરા ઘટેકા સુ હીન ફીરત હે હાયમ^૧
યે દો હીનકા હે પેખના,^૨ તુમ ચેતલો શાહ કાયમ
ઇસ દુનીયા કે ચોકમે કુછ વોહોરત^૩ કરતા જા
કાયમહીન, ખાલી ફેરા ફિર કયા મુહ દેખાવે શાહ ?
દુનીયા જેસા દાવરા,^૪ ફીરત હે હીન રેન^૫
એસા ઉસકા ખેલ હે, કાયમહીન ખોલો. હીલકે નેન
સોદા કરને લેજા હે, સાહેબને તુજ કો
કાયમહીન ખાલી ફેરા ફિર, ઘના પસ્તાવે તુ
દુનીયા એસી જહાવરી જેસા સીમલકા પુલ,
કાયમહીન જુઠા પેખના, આખર સજ હે ધુલ

હુનીયા ભુડી મકરાઈ, જેસા પતંગ^૧ કા રમ.
કાયમદીન મત ભુલ ઇસ રંગ પર ચે પીયુ કે સળ ઢંગ
છને તુજે પેદા કીયા, ઉસસે સોદા કર.
ધ્યાન રખ તું પીયુસે, કાયમદીન આજીઝ હોકે કર. '
નુરત મુરતકા^૨ તાના^૩ યુઝ, ઓર ઇરકે કા કાંઠલા^૪ બદા.
શાહ કાયમદીન આજીઝ કહે, પીયા પાર ઉતારે છેડા.

૨૪-૨

સાખીયાં દુવમ

(આયત) દન્નમા અમવાલોકુમ વ અવલાલોકુમ
અદુ તુલ્લકુમ, ફેઈઝરહુમ

અર્થ—તમારી માલ અને તમારી ઓલાદ તમારા દુશમન છે
તેમનાથી બચો

ઇસ દો ઘડી કે ખેલપર કયા ભુલાહે તું.
આજ હે એસા કલ નહી, ફીર પસ્તાયગા તું.
ઇસ પીંજર^૧ કે રૂપ પર કુચ સોદેસે મત ચુક,
કલ તોતા^૨ ઉડ જાયગા, ઓર પીંજરા જાવે સુક.
ઇસ માટીકે ઘરમ્મી^૩ એક ભમર^૪ ગુજત^૫ હે.
ભમરા કલ ઉડ જાયગા, ઓર માહી જાવે ખેહે
જમું શીશે મેં તેલ હય, ઓર કાયા અચસી હે.
કલ શીશા કુટ જાયગા, ઓર તેલ જાયગા બહે.
કાયા એસી કાચકી, જેસા બાગકા પુલ.
કાયમદીન એ સળ દો ઘડીકા, આખર સબહી ધુલ.

૧ પતંગીઉ ૨ જોતુ ૩ તાણો ૪ કાંઠલો જેનાથી લુગડુ વણાય છે,
૫ શરીર ૬ પોપટ, (છવ) ૭ ભમરો (પ્રાણ) ૮ મણુ ગણે છે
૧૩

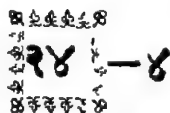

સાખીયાં સધયુમ, દર મઆરેફતે હક તઆલા.

મન સદલા-તવીલન ફિલ મસજીદે-વ ઝેચેનતિલ
ખદને ખીલ અમામતે-મના ઝેરલ ખલાયકે-વ માફી
કલખેહી મિત-નિયાઝીલ મહબુબે મિનરસલા તિલ વિસાલે

અર્થ—જે માણસ લોકોને દેખાડવા મજ્જુદમા લાખી નમાઝ પડે
છે અને શરીરને પાવડીયી રાજુગારે છે તેથી તેને કાંઈ ખુદાની નજદીકી
થતી નથી

જુખા પહેરન પહેનકે, યુ તસખી પડે ઉઠ દાયમ
ચે દો દીનકા હે પેખના, તુમ ચેત લો શા કાયમ.
દીલકા કહાવા^૧ કરો, ઝોર નયન કરો દો પીયાલે
દમકા ચમચા કરો, પીયો શાહ કાયમદીન પહેલે
દીલકી કેરી કરો, ઝોર દમકી કરો છુરી
એસી જપના જપ કરે, તખ કાયમદીન હોવે વલી.
દીલકે તીલ કરો, ઝોર દમકી કરો જો ઘાની
એસી જપના જપ કરે, તખ કાયમદીન હોવે ગ્યાની
ચે સખસે અખતર^૨ હુ, ઝાર દીલ હે કચા મેરા
કાયમદીન આજીઝ પર મેહોર કર, ઝોર દે નગીના તેરા

સાખીયા ચહાઝમ, દર મારેફતે હક તઆલા.

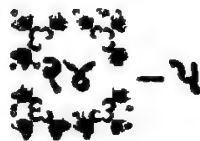
(હદીસ) લે કુદસે રાઝેઈન કલખુન, વ કલખુલ
કુરઆને ચાસીન.

અર્થ—હરેક ચીજનુ ફિલ હોય છે—કુરાનનુ દિલ ચાસીન છે,
મક્કા અપના દીલકરો, ઝોર મદીના ખી ઉસકો ખુજ.

૧ કહાવો, (પીણુ) ૨ ખગખમા ખરાખ

વારા^૧ ના તું ઉસ ઉપર, રચેન દીન તું પુઝ.
અરશ^૨ કુરસી સળહી દીલમે^૩ હેંગે નાન.
પુળ દીલકી તુમ કરો ઐર સાચા સાહેબ પીછાન,
દીદાર અપને દીલમે^૪ હે, ઐર ફુલ બગે કહાં
દીદાર દેખન ચાહોતો, દેખે દીલ કે માહા.
દીદાર તુમકો જળ મીલે, ઐર ખુદી અપની સળ ખોચ.
તુકતા મનસે દુર ખીસે, તો દર્શન શાહકા બેચ.
તુકતા મનકા દુર કરો, ઐર મારો ઘટકે ચોર.
શાહ કાયમદીન દુર કીયા, તબ લગી સાઇસે દોર.

સાંખીયા પંજુમ કર ઘડમે તૌહીદ
કુલખુદ-મોમેનીના હાઝેરતુન મિન ઝિકરિલ ખરીયે.

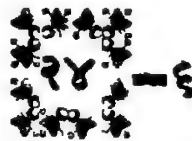
અર્થ—ઇમાનવાળાઓના દિલ ધુપી યાદને લીધે ખુદા આગળ
લાગર છે,

ઘટમે^૧ તેરે તસવ્વર^૨ લાવે ખુબ ને આજ,
કાયમદીન, અમલ^૩ નેક હો, તો ચરે તુમારા કાજ.
ઝાલે ઝપટે ઘટસે^૪, ઐર ને તુ દુર કરાય,
ખુદી ખુદમે રે ખોચે કર, કાયમદીન પ્રીત લગાય.
ચોર સળ ઘટસે કાઢ કર. ઐર કીલયે દીલકો ખુબ,
કાયમદીન દીલકો સાફ કરે, તો દેખે શાહકા રૂપ.
ગોફલુ ગોલા હાથ લે, ઐર હાક જનાવર^૫ સળ.
કાયમદીન જીવત મરે તો ઉસે દર્શન દેવે રબ

૧ વારી નાવુ. ૨ સાતમુ આસમાન, ખુદાની બેઠક ને કહે છે તે.

૩ ખ્યાલ કરવો ૪ સારા કામો ૫ દીનના જનાવર, પાપી વૃત્તીઓ

શીથ જો કાઠો^૧ જાડકે, તો બી ન મારા હમ.
 કાયમદીન સખુરી જો કરે, ઉસે પીયુ પીલાવે પ્રેમ.
 બેલ જો ઉસ પર શીર ફીરે, ના કુછ કહે એક બાત.
 માન રખે સો સોચના, કાયમ દીન લેકર હાથ.
 કયા કયા હુન્ન^૨ તો ઉન સહા, ઐર તોબી ખુદી ન આઈ,
 કાયમદીન ફાનીઆલ નબીસે, ઝયાદે પાઈ બહાઈ.
 મારેફત સારી ખોલ કહી, સરે કીસીકા કાજ
 કાયમદીન નબી કી મેહરસે, પાયા સુરીજન આજ
 સુન સુરીજન બીનતી, ઐર હીજો મુજકો સખુર.
 કાયમદીન આજુઝ કે હીલપર, રહીયો સહા હજુર
 કરની તેરી સખ પીયા, મત સીર ચેરે નાખ,
 કાયમદીન આજુઝ હે પીયા, ઉસે મનડેર મેં રાખ

સાખીયાં રાશુમ દર ઈદમે તૌહીદ.

ઈઝા અન્નુમુલ કુકરાઓ ફહોવલ્લાહો.

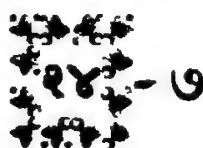
અર્થ—જ્યારે તમે (સાચા) ફકીર યાઓ ત્યારે અલ્લાહમા
 જઈ શકો છો

કાયમદીન સચ કર બનીયો, જો કોઈ શાહ પર મોય.^૩
 પણ સાચ ઉસી પર રાખીયે, તો શાહકી પ્યારી હોય.
 કાયમદીન સચ કર બનીયો, ઐર નેહ^૪ સાઇસે^૫ રખ.
 પણ સાચ ઉસીપર રાખીયો, તો લોક મારે જે જખ
 કાયમદીન પીયુ એક સહી, મતા^૬ મતી મત કાદ

૧ ખુત્તર, બાજરી વગેરેના સાદાઓ છે તેને કાપી નાખે છે તેની ઉપર
 ખલીમા બળદો ચલાવે છે તોખી તે કાપ ફરીયાદ કરતા નથી એટલી સખુરી
 હોય તો પીયુ મળે ૨ મન

૩ મોહે ૪ પ્રીત. ૫ ખુદા. ૬ મતો ઉભા કરવા તે, પાદવિવાદ

ભુંડા તું કીસે કહે, સળી લટ બસે કીરતાર.
 કાયમદીન સળમે શાહ બસે, ઔર કુહ ન દુબા^૧ આન.
 ભુંડા બલા સો આપ કહે, સહી કર તું ચે માન.
 કાયમદીન ઐન જો હો રહે, મત ગૈન દિલમે^૨ લાય.
 ભુંડા બલા સો કીસે કહે, યું આંતર પક બાય.
 કાયમદીન આપસ આપ કહે, ઔર નામ કીસીકા લે.
 આપે જોલે આપકો, કહો બાર કીસપર દે
 કાયમદીન હોક કહેતે ઔર, વોહ મત દીલમે^૩ આન.
 ધ્યાન ધણીસે રાખીયે, સાચા આહેળ પીછાન.
 કાયમદીન કે મન એક હે, જહા દેખે વહાં નુર
 નળી રસુલકી મેહેર સે, હુવા સો નુકતા^૪ દુર.

સાખીયાં હકેતુમ (સાતમી), દર ઇદમે તૌહીદ.
 (હદીસ) કુનફિદ-દુનિયા કા અન્નકા ગરીબુન અઓ
 કઆબેરી સખીલિન વ અદા નફસકા મિન અરહામિલ
 કુબુર.

અર્થ—દુનિયામાં તુ ગરીબીથી અને મુસાફરી માફક ચાલ અને
 પોતાને મરેલાઓ જેવો સમજ

ઉરદુમાં જોવા જઇએ તો “કાયમદીન” સાત અક્ષ-
 રનો હરફ છે, કાફ, અલેફ ચે, મીમ, દાલ, ચે, નુન. એ
 સાત અક્ષર એમના નામમાં શુ શુ દેખાડે છે તે નીચે
 વર્ણવેલું છે.

“કાયમદીન” નામકે સાત હરફે, ઔર આતું સહી કર બના,
 ખુદ ખો, ખે ખુદ હો, હકતઆલકો પીછાના.

૧ ખીજી. ૨ ઐન ને ગૈન ની વચ્ચે જે નુકતાનો ફરક છે તે

“કાફ” કેનાઅત^૧ કરકે, રખા મનકુ ઠોર^૨
 કાયમદીન મન એકહે, દુઆ નહી કોઈ ઔર.
 “અલોફ”, અહલાહકો એક પીછાના, દુઆ અતર ટાલ,
 કાયમદીન, કહે મન એક હે, જહા દેખો વહા લાલ^૩
 “યે”, યાદ મુરતસે ચીના, દેખા અર્શ મેદાન
 કાયમદીન, પુબા નીત^૪ કરે, સુરત લાગે માન
 “મીમ” સે “મે” “હુ” દુર કીયા, હુવા હીરસ કર દુર
 કાયમદીન નુકતા ટાલ કર, દેખા નુર ઝહુર
 “દાલ”, દુનીકે લોભકો, ઔર કીયા દિલમે સે દુર,
 કાયમદીન આપા ભુલ કર, ચીના અનહદ તુર
 “યે”, દુલુ યુ કહે, હોઠ હીલાને ખીસર^૫
 કાયમદીન કર મુશાહેદા, અગમ ઘડપર ચઢ
 “નુન” નુકતા ખુદીકો, કીયા હે છને કતલ
 કાયમદીન હક દરીયાવમે, ઔન હુવા વાસીલ^૬

સાખી હરતુમ, મુનાબતે આલમી પેશે

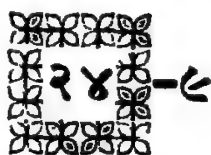
હકતઆલા. ખુદા પાસે આજીની મુનાબત (અરજી)

ઈસ રહેણીમે તુ રખીયો, ઔર તુજસે મેરી લજજ^૧
 કાયમદીન આજી યુ કહે, મેરા કેાન ગળ^૨
 સાચા સાહેબ તુ ઘણી. ઔર મુજે હે તેરા ભાવ,
 કાયમદીન આજી યુ કહે, પીયા સેજે મેરી આવ

---

૧ સતોપ ૨ મનને એક ઠેકાણે રાખવું ૩ ખુદા ૪ મેદાન ૫
 હોઠ હલાવીને એટલે મોટેથી બદજી કરવાનું વીસરી જઈ જવાગે મુરતથી
 ધ્યાન લગાડવાનું શરૂ કર્યું ત્યારે અગમ ઘડપગ ચડ્યો ૬ ખુદા સાથે
 બેઠાવું તે ૭ શરૂ ૮ તાકત

આશા તેરી મુજ ઘણી, ઐસ મુજ પર ફીણયે કરમ,
કાયમદીન આજીઝ કહે, પીયા રાખો મેરી શરમ.
મેરી તુજસે પ્રીતહે, ઐસ મુજે ન રખીયો દુર,
કાયમદીન આજીઝ કહે, પીયા પ્રેમ પીલા ભરપુર.
સુનો સુરીજન બીનતી, ઐસ ન હો મુજસે ભુલા
કાયમદીન આજીઝ કે ઘટમે રખીયો ઉબલા સદા.
મેહર કરો મુજપર પીયા, તો ચબ દુખ બવે નાશ
શાહ કાયમદીન આજીઝ કહે, પીયા નુરે મનકી આશ.

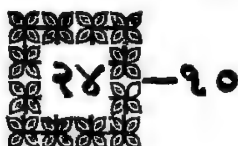

સાંખી નહુમ. (૬) દર મોહોગમતે હકતઆલા.
(હદીસ) ફતહના જિહાદિલ અસગરે, વ રબઅના જિહા-
દિલ અકબરે.

અર્થ--અમે છોટી જિહાદમા કનેહ મેળવી છે અને હવે મોટી
જિહાદ તરફ રજુવાત કરી છે

કાયમદીન પ્રીસાદે અકબર ઘટ બીતર, શમશેરસે કરો કતલ,
ફિર નુરે હીદારમે, હો બચોઃ અન વાસીલ
કાયમદીન ખીરેહુ^૧ ઇશકમે, જલ^૨ હોવે અંગાર
બાણુ બે છુટા પ્રેમકા, સો પડા કલેજે સાર.
કાયમદીન ખીરેહુકે ઇશકમે ઐર બડે બે મસ્ત હોય,
બાણુ બે લગા પ્રેમકા, સો ડાલી શુધબુધ ખોય.
કાયમદીન ખીરેહુકે હાલમે ઐર કીયા પીયુપર ભાવ,
બાણુ બે છુટા પ્રેમકા, તો લગા કલેજે ધાવ.
કાયમદીન ખીરેહુકી અગનમે, હીયા સો તન મન બાલ
પીયા પ્યાલા પ્રેમકા, ફીરે મસ્ત બે હાલ.
કાયમદીન ખીરેહુકે ઘર મહી^૩, બા બેઠે દોડકે ધાઇ,

ઝાલ જો લાગી પ્રેમકી, સો હીયા તન મન જલાઈ^૧
 કાયમદીન ખીરેહમે^૨ પ્રીત, ઝોર છુપી પ્રેમકી આશ
 નઆરા^૩ જો લાગા આહકા,^૩ મુકે ગયા લોહ ઝોર માંસ.
 કાયમદીન ખીરેહમે શુધ મઈ, પરગટ બયા તબ લાલ
 લગી ચોટ જો પ્રેમકી, સો પડે મસ્ત બેહાલ.
 ઇશક કા મારા જોત પર, પતંગ પડે બપલાઈ
 કાયમદીન ખીરેહ કી ઝાલકું, પીયા બીન કોન બુબાલ.

સાંખીયા દહમ, દર ઈદમે તૌહીદ.

કુલુથુલ મોમીનાની અર્શિલાહે તઆલા.

અર્થ—ઇમાનદારનું દિલ ખુદાનું અર્થ છે

કાયમદીન ઘટકો ઊઠકર, સુસલમાન મઠકે જાય
 હીંદુ ફીરે બટકતા, સો બુલા તીરથ નહાય.

કાયમદીન કાશી દુબારકા, હીંદુ દોડા જાય,
 ગગા, ગોમતી, નર્મદા, સો બુલા તીરથ નહાય.

કાયમદીન કહે મન તો ઠોર નહીં ઝોર બેઠા માલા શીરાય.

મનકા મરમ બુજે નહીં, સો કેસી માલા શીરાય

કાયમદીન ઘટમે પીયુ જાસે, ઝોર મરમ કોઈ ન બુજે.

હીંદુ નિરજન ઊઠકે, સો ડેહેરા દેવલ બુજે.

કાયમદીન દોનું બુલે પડે, ઝોર મરમ દીલકા ન જાને.

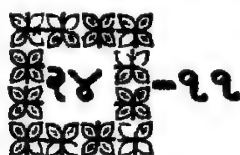
હીંદુ સુસલમાનમે મમત પડી, સો આપ આપકો બખાને

કાયમદીન સવાશેર સખ હોય, નવટાકી કોઈ ન હોવે

અહકાર પડદા બીચ હે, સો કયસે દરશન જોવે

કાયમદીન હીંદુ, સુસલમાન દિલસે અહકાર ન જોવે

શેલ ને લાગા બીતરસે, બાહેર ધોએ કયા હોવે.
કાયમદીન ઘટકી સેવા પકડ, તીરથ જાતરા સળ છોડ.
મન પવન કેા વશ કર, લગા પ્રેમકી દોર.
એકા એકજ હો રહે, ઐર ડાલે પડદા ખોસાય,
શાહ કાયમદીન પરગટ કહે, સો તેજમીં તેજ મીલાય .

સાખીયાં યાજદહુમ—દર ઇલમે તૌહીદ.

લિલ્લાહે માફિરમાવાતે વ માફિદઅદે' વ કાનલ્લાહો

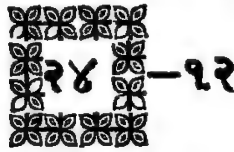
બે કુલ્લે શએઈન મોહીતા (કુરાને શરીફ)

અર્થ—આસમાન અને જમીનમાં જે કાંઈ છે તે ખુદાનું જ છે.
અને ખુદાનો પેગવો સહ ચીજ ઉપર છે

કાયમદીન લોક ને કહે સો તુ કીજીયે મત
ભુડા બલા સો કીસકો કહીયે, પીયુ બસે સળ ઘટ
કાયમદીન પીયુ સળ ઘટમે કોન મહેરી' કોન પુરખ'
વહેમ જે રકી નેનસે દુધ કર મત નીરખ'
કાયમદીન પીયુ એક હે, ઐર કુછ દુળ નાહી
કોન મેહરી, કોન પુરખ, પીયુ સળ ઘટ માહી
કાયમદીન કહે દુળ કોન હે, જહા દેખો વહા વહી.
પીયુ સો આપ બીખર રહા, સચ કર ખુલ્લે સહી.
કાયમદીન પીયુ ભેખ' ધરે, ઐર રહા હે આપ છુપાય.
આપે બસે ઘટ મહી', લોકો અરશ બતાય

૧ ઐરત ૨ મન્દ ૩ જ્વેતુ ૪ વેશ સહ ચીજોમા તેજ પોતે
વસી રહેજો છે, આ બધે દેકાણે ખુદા મોજૂદ છે તેના ખુલાસા રૂપે છે,
મોલાના રૂમ સાહેબની મસનવીમા પણ આવી ઘણી વાતો બયાન કરેલી છે,
આનો ભળતો અર્થ કરી બેસવાનો નથી,

કાયમદીન જીવને પીયુ પીછાના, વો રાખે સાર્ધસું ધ્યાન
 વો જીવ તો દુનીયામે જીવા ખી પરમાન.
 હદ છોડ બે હદ જાય, વોહી સય મરમ જીવે
 શાહ, કાયમદીન હદમે જો રહે, ઉસે કુછખી ન મુજે

સાખીયાં દુવાઝદુમ ગફલત દુર કરદન.

(ગફલત દુર કરવા વિષે.)

અલ-મઓતો ખાખુન, લાખુદા મિન દોખૂલેહી, વલ-
 કખરો મન્જેલુન લા-ખુદા મિન-નોઝુલેહી (હદીસ)

અર્થ—મોત એક દગવાળે છે જેમા દાખલ થતુ જરૂરજ છે
 અને કખર એક ઉતારો છે જ્યા ઉતરવાની પળુ જરૂરજ છે

કાયમદીન, જીવકો સુખ ચાહીયે, ધ્યાન, ગ્યાન ન ભાવે,
 મહોત વખત પરતાવા કીયા, સો કામ કછુ ન આવે
 કાયમદીન, થોડે સુખ મહી જીવ રહા લલચાય,
 કુછ નેકી, બદગી કર લે, વો જાવેગા કમાઇ
 કાયમદીન, જીવ હે લોભીયા, ઝોર પડા માયા કે ફાદે,
 મહોત કી તો ખખર નહી, ચદ બેઠી હે ખાધે.

કાયમદીન, કુડી^૧ દુનીયા પર જીવ રહા લલચાય,
 ઇસ દુનીયામે^૨ આવ કર, ખાલી હાથું જાય.
 કાયમદીન, જીવ સ્વાદીયા, આર ખુખ ખાસ પર ખ્યાર,
 સાહેબ નામ સમરા^૩ નહી ખોયા સખ જનમાર,
 કાયમદીન, જીવ હીરસીયા,^૪ આર પાસ માયા કા જાન,
 જીવત મરતકે હો રહે, લગા નીરંતર ધ્યાન
 કાયમદીન કહે, સુન જીવ તું, સાઇ સ્વાદ તુજે ભાવે,
 થોડે મુખકે કારણે મહોત મુખ કયું શુમાવે.

કાયમદીન કહે સુન એવ લોભી, કુછ સાહેબ નામ સંભારી
બહોત મુખ તું પાવેમા. સાહેબ કે કરનાર.

કાયમદીન કહે, લખ કરોડ બરસ, એવકો મુખ હે બહોત
દુઃખ પડે તમ તો પહેલી લડી, આ પોહોચે જળ મોહોત
જેમ ગેરકો દુર કર, ઔર રખ સાહેબમું લહે
કાયમદીન સચ કર જાનીયો, દુનીયા સપના હે.

૨૪-૧૩

સાખીયાં સીઝદહુમ, મારેફતે હકતઆલા સહી કરદન.

(ખોદાનું જ્ઞાન મેળવવું) અના મિન્નૂર રિદલાહે, વ
કુદસો રાએઈન મિન્નૂરી.

અર્થ—(પેગંબર સતઅમ કરમાવે છે કે) હું ખુદાના નૂરથી
પેદા થયો છું અને સર્વે સીજ મારા નૂરથી થઈ છે

કાયમદીન બ્યાની ઇસ કાયાકા મરમ કોઈ ન જુને.

ઘટ અધારા જહોત હે, સો કયુ કર પીયુ મુજે.

કાયા તો એક ઘાટ ઘડા હે, ઔર ખીચ રખા હે એવ,

કાયમદીન સચ કર માનીયો સોહી નિરજન પીયુ.

કાયમદીન, એવ અરૂપી ઉધર ઉધ ગયો લેખ.

નહી લીલા, નહી પ્રીલા, જો કોઈ રૂકે ઉસ દેખ.

ઘાટ ખીનાકા, રૂપ ખીનાકા, એ બસે કાયામે' હંસ.

કાયમદીન આશક જાનીયો, સોહી પીયુએ સચ.

સાહેબ ઔર બ દેમે ઇતના અતર, અહ કાર બીચ હે બન.

કાયમદીન અહ કાર દુર ખીસે તો, બોલે સો પીયુ પીછાન.

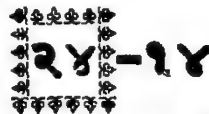
પીયુ મીલનકા એ આરગ, ઔર દુબ સખ હે જામા.

કાયમદીન લોક દુલ હારે તમ લીયા હર કુછ કામા.

હી દુ નીયમ, ધર્મ પાળે, ઔર મુસલમાન કરે એકર,

શાહ કાયમદીન પીયુ મીલનકી, નહી દોતુ કો બખર.

અર્થ—જેને ફક્ત ચોપડીનું જ્ઞાન છે તે આ શરીરનો બેદ જાણી શકતો નથી તેના દીલમાં અધાર ધણુ છે તેથી પીયુ તેને દેખાતો નથી શરીર તો ફક્ત એક ઘાટ અથવા આકૃતી છે જેમાં જીવ છે એજ જીવ તે નિરજન ખુદા છે જીવનુ કાષ્ટ રૂપ નથી, તેથી તેણે આ કાયામાં, પેલી કાયામાં એમ જીદા જીદા વેશ લીધેલા છે તે લીધો નથી કે પીજો નથી જેથી કાષ્ટ તેને દેખી શકે તે ઘાટ વગરનો છે, તેમજ આકૃતી નિનાનો છે અને તે હસ રૂપે કાયામાં રહેલો છે એજ જીવ તે પીયુ હવે જીવને પીયુમાં અતર શુ ? ફક્ત અહકાર અથવા હુ પણ કે “મુદી” નો પડદો તે દુર થયો કે ખુદાના દર્શનનો માર્ગ જડ્યો, બાકી હાંદુ જે નીચમાં પાળે અને મુસલમાન જે જીકર કરે તેટલુંજ કયાંથી ખુદાના દીદાર થઈ શકશે એ આશા વ્યર્થ છે

સાંખીયાં ચહારદહમ-દર તૌહીદે ઈસ્મ

લએઆ કમિરલેહી શએઉન (કુરાન શરીફ)•

અર્થ—કાષ્ટ ચીજ ખુદાના જેવી નથી

લોક કહે, કુછ જોગ કીજયે, તો પીયુજ દર્શન દેખાય.
કાયમદીન સચ કર જાનીયો, સખ બામા કહેલાય.
કોઈ કહે, પીર પયંબર પીયુ નજરું દેખા જાન,
કાયમદીન કહે સચ કર માનીયો, એ બાતા જીદી માન.
આમ નજરું કીન નહી દેખા, એ સખ બાતોકા બઢાવ
કાયમદીન, લોક કહાનીયા કહે, કર કર ખેલત ચઢાવ.
સાહેબ નહી એક જગ પકડ બેઠા, જે આવે ઉપરસે ઉતર.
કાયમદીન એ જીદી હે કાયા, સો નહી દેખા કીને નજર.
ડેતેક સીધ હો મયે ઐર લહે સાહેબ સુ લગાઈ,
કાયમદીન સચ કર જાનીયે, એ દેતે ફીરસ્તે દીખાઈ,
જુજરાગો કી લીડ પડી, તખ આયે ફીરસ્તે ઉતર,
કાયમદીન ઉનોકા સત રખનેકુ, દાખાયે રૂપ ધર.
સાહેબ નિરજન નિરાકાર, કંઠી આવે ન જાવે.
કાયમદીન, સાંધ લે, ન પીવે ન ખાવે.

લેહેકે કારણ ફીરસ્તેને આવ રૂપ દેખાયા,
 કાયમહીન, લોકોને યુ' બના. સાહેબ ઉતર કર આયા.
 પીયુ સો સબ ઘટ રચ રહ્યા, ઔર ખુબ લોકો ગ્યાની,
 કાયમહીન ખોલ કહે સુનાવે, બાતાં સારી છાની.
 અહ કાર ટીમકા દુર કર, હય જીવ પીયુ સહી,
 કાયમહીન કહે સો માનીયો, બોલે સોઇ હે વહી.
 એકા એકજ હો રહે, અંતર નુકતા ખો બાય,
 કાયમહીન ઇસ બેદકુ, ખુજે સોજ વિરલા કહેલાય.
 ચોર કાયા કે વશ કીયે, આંર એકજ નુકતા ખોય.
 શાહ કાયમહીન ખોલ કહે, સો તેજમા તેજ મીલ બાય.

સાર—લોકો કહે કે કાઇ જોગ કરવાથી પીયુ અથવા ખુદના દર્શન થાય પણ એ મનની શ્રમણા છે જો કાઇ કહે કે કાઇ પીરે અથવા પેગંબરે આ શરીરની આખોથી ખુદને જોયા તો એ બુદ્ધ સમજવું લોકો ચટ્ટાવી ચઢાવીને વાત્રે કરે છે સાહેબ કાઇ આસમાનપર એક જગા પકડીને એટો નથી કે ઉપગ્રી ઉતરી આવે, પણ કેટલાક સીધો જે સાહેબનું ધ્યાન ધરીને એમ છે તેને કેટલીકવાર શીઝતાઓ નજર પડે છે અને તે લોકો ભુલ થાય ખાઇ એમ સમજે છે કે નિરજન નિરાકારના દર્શન થયા સાહેબ તો દરેક ઘટમા વસ છે અને તે અહ કારનો પડદો અથવા ટમકા દુર થયો કે ઘટમા તે રૌશન થાય છે ખરો બેદ જે ખુદના દીદારનો છે તે એજ છે અને ખરા માર્ગ પણ એજ કે શરીરના ચોરો, લોભ, અહ કાર, મોહ, માયા વગેરેને મારી અત કરણ સાફ કરી ત્યા ધ્યાન લગાડવું,

આની સાથે સરખાવો —

તરણા ઓથે કુ ગર રહે, એવો ઉખાણો સરવે કહે,
 તરણુ તે જીવનો અહ કાર, તે પાછળ રહ્યો ઝિરતાર
 વળી મહિલાના રૂમી સાહેબ કહી ગયા છે,

ગર બદીદી હીસ્સે હયવાન શાહરા,
 પસ બદીદી ગાવ વ ખર અલ્લાહરા,

એટલે જો આ ચમ' ચક્ષુઓથી ખુદને જોઇ શકાતો હતે તો તે ગાય અને ગધેડા બધા ખુદને જોઇ શકતે

૨૪-૧૫

સાખીયાં પજદહુમ, દર મઆરેફત
વંહોવા માઅકુમ અએનમા કુંતુમ (કુશન શરીફ)
અર્થ—જ્યા તમે હોવ ત્યા ખુદ તમારી સાથે છે,

પીયા પીયા કયા પુકારો, ઔર પીયા તુમારી પાસ
કાયમહીન, જો ઘટ મેં સાહેબ બસે, જુ પુલનમેં ખાસ
જુ દુધ મેં ધી બસે, જુ કાયા મેં પીવ
કાયમહીન, આપસ ભુલ જાવ. તો પીયુ તુમારા જીવ
કલ્લાઈ હે સો રૂપા હોય, જો મરે બીજકા પાની.
કાયમહીન, ખુદી દુર ખીસે તો, બોલે સોહી પીયુ જાની.
પીયુ સો આપ બીખર રહા, ઔર ખડોત રગ રૂપ ધર
કાયમહીન, હીલકે ગ્યાનસે, રખા ઉત્તે પકડ.
આકર ફુનીયામે પીયુ પીછાને, વોહી કામ કર ગયે
કાયમ, ફુજે સખી જીવ, સો લટક અધર રહે.
જો જીવ જનમકા અધા, સો મરમ કયુ પાવે,
કાયમહીન, ભુલા માનવી, જહાં મન માને બહા જાવે
જો દરશન ચાહે પીયુકા, તો એકાએકી હો
શાહ કાયમહીન ખોલ કહે, બીચકા ટીમકા ખો.

૨૪-૧૬

સાખીયાં સાજદહુમ. દાનીસ્તને મુરશીદે કામીલ
કામીલ સદગુરને ઓળખવો. મલ-લા શએખા હુ,
કશ શએખોલ હુશ-શએતાના
અર્થ—જેને માથે પીર નથી તેનો પીર શેતાન છે

કાયમદીન, ખલક કયા કરે, પકડે અધેકા સાથ.
 પીર આપ ભુલે પડે, ચેલા કયું પાવે બાટ.^૧
 ગુબા પહેને ટોપી ઓઠે, ઔર બ્યાન વાએઝ સુનાવે,
 કાયમદીન, પીયુ ઘટમે બસે, ઔર દોનુ ભુલે બચ.
 ચેલે બીચારે કયા કરે, ઔર મીલા સો અધા ગુરૂ.
 વહી ચોર મારગકે, વહી ભમીન ભરૂ
 ચેલા અધા, ગુરૂ લાલચુ. બાબ મીલા સખી ચોર.
 કાયમદીન, દુધ, દહીં, ધી કરે. ભલે બીચારે દોર.
 કાયમદીન. આગુકે બુજ્જગ હુવે, ઉતુને પીયુ સહી કર બુબ.
 અલ તો કીતાબા પઠને લગે, છોડી મનકી પુબ.
 પીર સહી સો પીયુ મીલાવે, ચોર કહે હક વાસીલ
 કાયમદીન, અબકે તો વાએઝ કરને લગે, વે માવરા ગયા ની.
 બ્યાન વાએઝ તો ચુલ્લાં કહે, ચોર પીર મારગ કુછ દુબ.
 કાયમદીન, કહે પીર તો ઉસે કહીયે જો સહી કરાવે ખુદા.
 વોહ માવરા તો નીકલ ગયા, જો કુછ થા બી આગે,
 કાયમદીન વોહ તો ભુલ ગયે, તબ કીતાબાં પઠને લાગે,
 સાહેબ સહી કરના છોડ દીયા, ચોર લીતી લેસ બડાધ.
 શાહ કાયમદીન, વોહ ચલન તો ઉઠ ગયા, તબ બ્યાન
 વાએઝ પર પીરો મુરીદી ઠેરાધ.

૨૪-૧૭

સખીયાં હફેહુમ દર દદમે તોહીદ

વજ્રકુર રખખકા દંઝા નસીતા (કુરાન શરીફ.)

અર્થ—યાદ કર પોતાના ખુદાને ન્યારે તુ તેનું નામ લેવા
 ભુલી જાય

રબ સખસે ન્યારા હય, પંડ વરબડ સે પાર

નિરંજન બે ચુનસે અમ મ હે. સો બાચુન પુરૂષ કીરતા

કાયમદીન, પંડ પંડ સખ કોઈ કહે, પણ પંડકા હોગા ઝાડ
 પંડમે કબી જો વસ્તુ હોવે, તો વજુસે* નહી લગાર.
 કાયમદીન, પંડમે પ્રતિર્બીબ હય, આપ પંડસે ન્યારા
 પંડ, વરબંડસે આગુ હય, એ વસ્તુ અલેક અપારા.

અર્થ—ખુદા બધા કરતા ન્યારો છે, અને પીડ એટલે શરીર
 તથા વરલડ એટલે બ્રહ્માડથી પણ જુદોજ છે બધા લોકો પડ, પડ
 કરી કહે છે પણ સમજતા નથી પડ એડ ઝાડ મીસાલ છે અને એ
 પડમા કાંઈ ખરી વસ્તુ નથી એટલે પડ તે કાંઈ ખુદા નથી કારણ કે
 જો તે ખરી વસ્તુ હોત તો તે અવિનાશી રહેત તેનો વિનાશ થતે નહી
 પડમા ફક્ત ખુદાનો પ્રતિર્બીબ એટલે છાયો છે, પણ પોતે તેનાથી ન્યારો
 છે બાકી ખુદા અથવા વસ્તુ જે કહે તે પડ અને બ્રહ્માડ બન્નેથી
 આગળ છે

આ બધુ ગહન છે તથા હવે પછીનો કેટલોક ભાગ એકદમ સહે-
 જમા સમજ પડી શકે એમ નથી તેનું કારણ નીચે સમજાવવામા આવ્યું
 છે તેમજ દીખાયામા અને રખમા પ્રકરણમા સમજાવવાની કોશીશ કરી છે

કાયમદીન વાણી હુમારી ઉલટ હે. કાંઈ જ્ઞાની ગોથે ખાવે
 પહેલી બાતા ચકક રહે, પીછુકા ભેદ ન પાવે
 કાયમદીન જબ લગ મીસરી ચખી નહી, તખ લગ ગુડકો બખાના
 જબ મબહ મીસરીકી પાયા, તખ ગુડસે મન નહી માના,
 કાયમદીન જબ ચડે હસ્તી ઉપર, તખ ટટું નઝર ન આયા,
 ચું અલેક પુરૂષ કો જા મીલે, તખ જોત જાપ ના બાયા

અર્થ—હમારૂ લખાણ એકદમ સમજ પડે એમ નથી, કાંઈક
 જ્ઞાનીઓ પણ તેમા ગોથા કદાચ ખાઈ જાય કારણ કે તેઓ આગળના ખોતો
 પકડી રાખે છે, એટલે પછવાડેનો ખરો ભેદ માલમ પડતો નથી જ્યા
 સુધી શાકર ચાખી નથી ત્યા સુધી ગોળના વખાણુ થાય છે પણ જ્યારે
 શાકરનો સ્વાદ ચાખીએ ત્યારે ગોળ પસંદ પડતો નથી જ્યારે હાથીપર
 ચડીએ ત્યારે ટટું નજગમા આવતો નથી તેમ જ્યારે ખુદાના દર્શન થાય
 અને તેમા મળી જવાય ત્યારે જોત, જપ તપ કાંઈ પસંદ પડતા નથી

સાખી હઝરહુમ, દર મઆરેફત

વ ફી અન્-શેસેફત અફઘા-તુમસેફત (કુરાને શરીફ.)

અર્થ—તુ તમારી જાતમાં (અમારી કુદરત) નથી જોતા ?

(હદીસ) મન અરફા નફસાફ ફકદ અરફા રજખહુ.

અર્થ—જેણે પોતાની જાતને ઓળખી તેણે ખુદને ઓળખ્યો.

(હદીસ) અલ ઇન્માનો સિરી-વ અના સિર્ફલ્લાહે તઆલા, અલ્હમન્દો લિલ્લહે રાજખદઆલમીન.

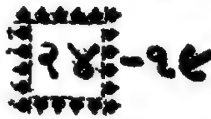
અર્થ—ઇન્સાન મારો ભેદ છે અને હુ ખુદનો ભેદ જુ. સર્વ તારીફ ખુદને માટે છે જે જને દુનિયાનો પાલવા વાળો છે.

કામમદીન ખલકમીસાલ પસુ હે, કયા રકં ઔર રાના,

સતયુફે ભેદ ખીના, સો ભમી ભમી ભટકાના

કામમદીન છસ વાસ્તે ધરમ ખ્યાન કરે, સો જૈસા જુસાફ
હેતા

કયા હીફુ, કયા મુસલમાન, સખને ઉલટા મારમ લીતા.૯

કુલ્લો રાએફત હાલેફુન, ઇલ્લા વજહા (કુરાને શરીફ.)

અર્થ—તમામ ચીજ નાશ થનારી છે પણ ખુદ અમર છે.

કામમદીન સખ જાલ કહાં કહીયે, ઔદ લોક, વૈફુઠ ખામ

નીજખામ નિર્જન અલેક હય, સોહી અમર મુકામ.

કામમદીન, સોહી અમર ચીને ખીના, કાશા કયુ ન આવે

કુરાન, પુસલુ, બેદ, સાખી, સખી મીલ શાખ પુસાવે.

૧-જુસુ, જુલુ ૨-હીફુ મુસલમાન જને જે કરવાનુ છે તે કરે તો
ખરે માર્ગે કહેવાય

અર્થ—બધી વાતો કયા કહેવા બેસીયે, ચઉદ લોક અને વેકુઠ અથવા બેહેસ્તની કારણ કે એ બધું વિનાશી છે જ્યાં નિરજન અને કનો વાસો છે તેજ અમર મુકામ છે અને તે પારખ્યા સીવાય કાઇ બીજો ઇલાજ નથી કુરાન, પુરાન, વેદ, અને સાખીઓ સૌ એજ ગવાહી આપશે ખુદાના અમર મુકામને જાણ્યા સિવાય બધા ખરે રસ્તે પહોંચેલા કહેવાયજ નહીં *

આમાં ૫૬ એટલે આ શરીરની રચના તથા બ્રહ્માંડ એટલે કાયનાત-અષ્ટિની રચના સમજાવી છે.

કાયમદીન આદમકા ખોજ કરો, શબ્દ શાસ્ત્ર બિચાર,
એક વેરાટ સરૂપ વરમડ છે, કુદરત બાજુ સાર
કાયમદીન જૈસા ૫૬ હોતા છે, વૈસા વરલડ હોતા છે માન
સુન મે સે મજબી બરાબર હોતા, તામે છોટા ૫૬ પીછાન
કાયમદીન કહે, ધામ ઇસ્કા શીર હય, ચદ્ર સુરજ અંખીયા જાન,
તારે સખી રૂવાવલી, ચૌદે તખક ઘાટા પીછાન.
કાયમદીન ખલકા મીસાલ સોજડ છે, છુટીયા મેડક જાન,
સેસનાગ પાઉ ફેણ છે, એડીયા મેરૂ પીછાન
કાયમદીન ઉસમે તમામ આલમ હ, કુદરત હઝઠા હજાર
ઉસ આલમ તીન લોકમે, માણસ લોક હય સાર

અર્થ—કાયમદીન, આ માણસની આકૃતિ શુ છે તે વિચાર કર એક વેરાટ સરૂપમા આખું બ્રહ્માંડ સમાઇ ગયું છે જેવું પીડ છે એવુંજ બ્રહ્માંડ છે અને પીડમા એક નાનું સુદમ શરીર ધાગુજ આરીક છે તેવું રહેઠાણુ માથામા છે ચદ્ર અને સુરજ તેની આખ ઇ, તેના રૂવા બધા તારા છે, ઘાટુ તે તેના ચઉદ તખક છે છુટીયો મેડક છે પગ શેશ નાગની ફેણ છે તેની એડી મેરૂ પર્વત છે

* કહેલાક ભાઈઓ ફક્ત વાતો કરીનેજ પોતાને ખરા ધર્મવાળા માને છે પણ વાતેથી કાંઈ વળદ નથી અમલ કરનારા છે તેજ લોક ખરા છે અને તેજ પહોંચી શકે છે

આ આકૃતિમા તમામ આલમ છે અને બધી ગ્રંથી તેમા છે. તે બધા લોકમા માણસ જે છે તેજ શ્રેષ્ઠ છે

સમજણ:—(જે લોકોનો આ મત છે તેમને સમજવવા પીર સાહેબે આ વાત લખી છે) આ વિષય ધણો મહન છે અને એકદમ સમજ પડી શકે એવો નથી જતા નીચે સમજવવાની કોશીશ કરી છે,

જ્યારે જગત પ્રગટ થયું ન હતું ત્યારે કેવળ ચૈતન્ય રૂપે, ખુદા કહો કે ધ્રુવ કહો તે સધળે બીરાજી રહેલો હતો તે સમયે સુર્ય ન હતો, ચંદ્ર ન હતો, તારા ન હતા, અગ્નિ ન હતો, રાત ન હતી, દિવસ ન હતો, અજવાળું ન હતું, અધાર ન હતું, કાષ્ઠજ ન હતું.

જગત પ્રગટ કરવાની જ્યારે પ્રથમ ઇચ્છા થઇ ત્યારે મુખ્ય પાંચ તત્વો જેને કહે છે તે ઉત્પન્ન થયા તેને માહાશૂત કહે છે તે આકાશ, વાયુ, તેજ, પાણી અને પૃથ્વી છે એ પાંચ તત્વોથીજ આખી જગત અને જીવો અને વસ્તુઓ બનેલા છે એ પાંચ તત્વના પાંચ જુદા જુદા ગુણો છે આકાશનો ગુણ શબ્દ છે, એટલે આકાશ જો નહિ હોય તો આપણે બોલિએ. તે સંભળાય નહી, વાયુનો ગુણ સ્પર્શ છે એટલે વાયુ નહીં હોય તો શરીરે ટાક, તડકા લાગે નહિ, તેજનો ગુણ રૂપ છે એટલે તેજ વડે જોઈ શકાયે છીએ પાણીનો ગુણ રસ છે એટલે સ્વાદ છે અને પૃથ્વીનો ગુણ ગંધ છે પૃથ્વી નહીં હોય તો ગંધ મળેજ નહિ (આ બાબદ દીવા-ચામા વધારે સમજવેલી છે) હવે એ પચીસ તત્વોમાથી તમામ ગ્રંથિ પેદા થઇ છે એટલે જો માણસની આકૃતિ અથવા પીડ શું છે તે સમજ પડે તો આખી બ્રહ્માન્દમા શું છે તે સમજ પડે

“ જે જે કાંઈ દેખાય છે ને સૃષ્ટિમા રહેલું છે તે રૂપવાન અથવા આકાર વાળું છે એ જુદી જુદી આકૃતિઓ ભલે હોય, પણ સર્વ રૂપના તત્વ શું ? તે શેના બધાયલા છે ? એ સર્વ પંચ માહાશૂતના પુતળા છે, પંચમાશૂત વિનાની બીજી કોઈ વસ્તુ તેના બધારણુમા સમાયલી નથી. માટીના વાસણ જુદા જુદા ઘાટના અને જુદા જુદા રંગના ભલે જણાઓ પણ સર્વ માટી રૂપ છે જેવું પિંડે તેવું બ્રહ્માડે અને બ્રહ્માડે તેવું પિંડાડે—અષ્ટિમા સમષ્ટિ અને સમષ્ટિમાં અષ્ટિ—મોટા અગ્નિમા જે છે તેજ તેના એક તણુખામા છે અને તણુખામા છે તેજ મોટા અગ્નિમાં છે, તેમજ એક વૈરાટ સ્વરૂપમા સકળ વિશ્વ સમાઇ ગયું છે, અને તે વિશ્વના જુદા જુદા અવયવ વૈરાટ સ્વરૂપથી જુદા નથી, એ પ્રત્યેક અવ-

યવમાં વૈરાટ સ્વરૂપ બાપી રહેલું છે ” (૨૦ ૨૦ મધુવચરામ હોરાનું અધ્યાત્મિક માર્ગ પ્રકાશ. પાનુ ૨૩) †

હવે ઉપર જે શરીરના ભાગોનું વર્ણન આપેલું છે તેવીજ તરે હવે વર્ણન ઉત્તર ગીતાના મીઠા અધ્યાયમાં છે તેના યોગ પ્રકરણ પ્રારંભમાંથી નીચેલો ઉતારો સરખામણી સારૂ આ નીચે આપીશું.

“ શરીરના દક્ષિણ ભાગમાં એટલે શરીરની જમણી બાજુએ અગ્નિના જ્વાળા જેવી અથવા સૂર્ય મહળ જેવા પ્રકાશમાન પિંગળા નાડી છે, તે પુણ્યના કર્મને અનુસરના વાળી છે અને તેને દેવપાન એટલે દેવતાનો માર્ગ અથવા રસ્તો કહે છે ૧૧

ડાબી બાજુએ ઈંડુ નામની નાડી છે, અને તે ચંદ્ર મહળના જેવી પ્રકાશમાન છે તે ડાબા નરકોરાના સ્વાસમાં રહેલી છે અને તેને પિતૃયાન એટલે પિતૃ-લોકનો રસ્તો બોલેલો ૧૨

જેમણે ભાગમાં મૂળાધારથી-એસવાના ભાગના છેડાથી તે છેક માથા સગી, સિતારના લાકડાના ડાઝ જેવું એક લાંબુ હાડકું છે તેને બ્રહ્મા કહે છે ૧૩

તેની અદર એક ધણોજ બારીક છેદ છે, તે છેદમાં થઇને જે નાડી ઉપર સગી જાય છે તેને બ્રહ્મનાડી અથવા સુષુમ્ણા નાડી કહે છે જે કલ્યાણ કરનારી છે ૧૪

છંડા અને પિંગળાની વચ્ચે સુષુમ્ણા નાડી બારીક રૂપથી રહેલી છે તેને વિશે સ્વબ્યાપક અને પરિપૂર્ણ એવા જે કાંઈ શિવ છે તે રહેલા છે ૧૫

સૂર્ય, ચંદ્રમા, અગ્નિ, અને બીજા દેવતાઓ, પચામૂત, ચૈદ લોક, (દશ) દિશા, જાત્રાની જગાઓ, સમુદ્રો, સધળા પવનો, ખડો, નદિયો, વેદ, શાસ્ત્ર, ચોવિસ અક્ષર, સ્વર, મત્ર, પુરાણ, (ત્રણ) ગુણ, મહત્ત સધળા જીવોનું જે બીજ તે જીવો, આત્મા, પ્રાણવાયુ, એ સધળું આપ્ત વિશ્વ, સુષુમ્ણા નાડીમાં રહેલું છે ૧૬

. . .

† આવી માન્યતા વાળા આઈઓને સમનવવા સારૂ આ વર્ણન કરેલું છે

ડાખી આખમા ઇશાન દિશાએ મનો-મની નામે શિવ લોહ છે, અને મરત કે બ્રહ્મપુરી છે, આખુ બ્રહ્માડ શરીરમાં આશ્રય કરીને રહેલુ છે એમ જાણવુ. ૨૪

પ્રલયના વખતમા કાળ સરખો જે અગ્નિ થાય છે તેના સમાન જે અનત એટલે કાળાગ્નિ રૂપ શિવ છે તે પગને તળિયે છે, અને તેજ શુદ્ધ શિવ નીચે, ઉપર, વચલા ભાગમા, અહાર અને અદર મગજકારી અથવા મુખ આપનાર છે ૨૫

પગનો નીચલો ભાગ અથવા તળીયુ છે તેને અતલ કહે છે, ઉપલા ભાગને પિતલ કહે છે, તેની ઉપર ધુટલુ લગીનો જે ભાગ તેને નિતલ, અને ધુટલુને સુતલ કહે છે ૨૬

જાગનો નીચલો ભાગ મહાતલ, ઉપલો ભાગ રસાતલ, અને કેડને તલાતલ કહે છે એ રીતે સાત પાતાળ કહેલા છે ૨૭

પાતાળ જ્યાં સાપો ગુછળ વળીને રહે છે ત્યાં અને દુટીની નીચે, ભોર્ગીદ્ર નામે જગા છે, જે કાળાગ્નિના જેવી અને લયકર નરક સરખી છે, નેને મહા પાતાળ કહે છે, ત્યાં અનત એટલે શિવ, જીવ નામ ધારણ કરી શરીરમા કુડાળાના આકારમા વીંટલાઇ રહેલો છે x

ઉપરનુ વર્ણન બધુ હટયોગને લગતુ છે, જે એકદમ સમજ પડી શકશે નહીં પણ કાયમદીન બાવાના શિષ્યોના બનાવેલા ભજનો વાંચીયે અથવા તો બીજા મહાત્માઓના ચેલાઓના ભજન વાંચીયે તો ઉપર લખેલાનો અર્થ ધણે અશે સમજ પડે એમ છે

દાખલા તરીકે જેવુ પીડ છે તેવુ બ્રહ્માડ છે અને અભરામ બાવા જે પીર કાયમુદીન બાવાના શિષ્ય હતા તે પોતાનો અનુભવ કહી મયા તેમા કદચુ છે કે —

“ ખેલ પ્રેમકા જો કાઇ ખેલે, અવલ આપા એવેર;

પડમે વરમડ દીખાવે, પરગટ સાહેબ જેવેર. ”

વળી શરીરમા બધી જાત્રાની જગો છે એમ ઉપર લખ્યું છે તેજ તરેહ એમના બીજા શિષ્ય બાઇ રતનબાઇ કહી મયા છે કે —

મારા ધટના ઉધડીયા દુવાર, મે તો કીધારે અડસઠ તીરથ આમણે. એટલે મારા ધટના બારણા ઉધડયા અને ત્યાં મે અડસઠ તીરથ એટલે જાત્રાની જગા જોઇ

વળી ઉમર આવા એક સજનમા કહી ગયા કે —

સાત દીપને સુખમણુ બારી, વહેલી વાત હમારી,
પેસી પતાલે કાલી નાગ નાથો, ગોફુ ગોલોરે મારી
પડને છોડી વરલડ ફેડી સુરતા સુનમે જોડી '

અમણે પોતાનો આખો અનુભવ નીચેના ગરબામા ગાયો છે —

- સખી પોતાની પરતીજ, પહેલે કરીયે રે,
સખી સ્વપ્ને તજીયે ભોગ, જીવત મરીયે રે ૨૬
- સખી પ્રેમે આવે પાખ, ઉડી જઈએ રે,
સખી અગમ ધરની વાત, અમો કહીએ રે સખી—૧
- સખી નાભી કમળ ધર મહાય, પ્રેમે ઉછાળો રે
સખી ચંદો ઝળકે મહાય, હસ હમારો રે સખી—૨
- સખી નાભીથી નીચો દેશ, આગળ ચાલો રે,
સખી મહરીયા તે મહાય, તેને આલો રે, સખી—૩
- સખી વી છુનો વિકાર, લાગે કારી રે,
સખી નાથો કાળી નાગ, નીશાનો મારી રે સખી—૪
- સખી સાત દીપની મહાય, અખી લાગે રે,
સખી આગળનો અવતાર, સરવે જાગે રે સખી—૫
- સખી ધગલા પીગલા સાર, સુખમણુ નાડી રે
સખી મન પખીને બહાર, જાય કાઢી રે સખી—૬
- સખી ચંદ્ર સુરજથી નુર, ઉતરે ન્યાર રે,
સખી તરવેણીની મહાય, લાગે પ્યાર રે સખી—૭
- સખી અભય લીધો ગદ, લાગી દોરી રે,
સખી સુરત સમેટી જાય, વરલડ ફેડી રે સખી—૮
- સખી સાત દીપની મહાય, દરવાજા ખુલ્યા રે,
સખી દેહ તણા વિકાર, સરવે ભુલ્યા રે સખી—૯
- સખી રગ રગ બોલે રામ, રટણા લાગી રે,
સખી મખીયા છુટે પડ, બ્રમણા ભાગી રે સખી—૧૦
- સખી અધર મેલી આસન, ગગન ગાળે રે,
સખી ચંદ્ર દરવાજે નિશાન, એક ખીરાળે રે સખી—૧૧

સખી પદરમે પ્રગટ્યુ નુર, લાગી દોરી રે,

સખી દાસ ઉમરનું મન, લીધું ધમધોરી રે * સખી-૧૨

કાયમદીન, મનખા જનમ બડી પઘી હે, છસકો દેવતા ચાહે
કમાનેકી જગા એઈ હય, કાયકો જનમ અફળ ગુમાયે.

કાયમદીન, હરી મીલનકી ભાગ, જનમ હે જાન,
મોટી દેવ પઘી હે, કીતી કમાઈ ખાઈ ફીર પીછાના પરમાન
કાયમદીન, રૂલનેકી જગા એજ હે, મન માને રૂલા કર
મન માને હરી ઓળખ, મન માને નરકમે પડ

અર્થ—કાયમદીન માણસના ઉપમા પેદા થયું એ દુર્લાભ છે
અને દેવતાઓ પણ એ દેહ મેળવવા આનુર છે, કારણ કે ખુદાના દીદાર
મનુષ્ય દેહમાજ થઈ શકે છે, વાંતને જન્મારો ગુ કામ કોકટ કાઢે છે,
આજ દેહમા દીદાર કમાવાનો વખત છે વાંતે ગમે તો ખુદાને ઓળખ
અને ગમે તો નરકમા પડ

કાયમદીન, નરક આગ કારી બહોત હય, કોઈકજ વિરલા હરી
ઓલખે જાન,

બડાઈ કે કારણ મનખા પદાર્થ ગુમાવે માન

કાયમદીન, હીંદુ, મુસલમાન આબરૂકે વાસ્તે અટક રહે હે માન,
કોડીકે વાસ્તે ખીગર સમજે રતન ગુમાવત જાન,

કાયમદીન કહે રતન મનખા જનમહે, તામે હરી તત્વ ચાર,
સતગુરૂ કીલી લેલકી, ઓળખાવે કીરતાર.

કીલી ખીના કુશલ ન ખુલે, સતગુરૂ ખીના હરી ન પાય,
ઉચ, નીચ, અતર નહી, પીછુ ભુગત રહા બરમાય.

અર્થ—નરકની આગ બહુજ કારી છે અને ખુદાને તો કોઈકજ
વિરલો ઓળખી શકે છે માણસો આ પોતાની દેહ, ખોટી બઝાઈને લીધે
ગુમાવે છે હીંદુ અને મુસલમાન બન્ને કોડીને વાસ્તે આ માણસના દેહ
રૂપી જે અમુલ્ય રતન ખુદાએ આપ્યું છે તે ગુમાવી નાખે છે એ દેહનો

* દાસ ઉપર (ઉમર ખાવા)ના બજનો પણ છપાએલા છે જે પણ
જ્ઞાનથી ભરપૂર છે

સાર એ છે જે હરી તત્વ શુ છે તે શોધી કાઢવું અને તે તત્વ અથવા ખુદાના બેદની કુચી સતગુરુ વગર મળી શકતી નથી કુચી વગર તાણ ખુલી શકતું નથી તેમજ સદગુરુ વિના ખુદાનું જ્ઞાન થઇ શકતું નથી. ઉચ્ચ અને નીચ ન્યાતી એ તો ફક્ત આ જગતની બ્રમણ છે.

કાયમદીન હરી મતા કીસીકે બાષકી નહી જાન.

જીસે પાવે વોજ દોસ્ત હરીકા પીછાન

કાયમદીન, હીંદુ મુસલમાન જે બરણમેં હરીજન હોવે જાન

જો કોઈ હરકે ઓળખાવે વાહ સતગુરુ પીછાન.

કાયમદીન. જીને ઓળખા હોય, સોઇ ઓળખાવે

જાત જાતકા કામ નહી જહા તહાં જીવ પાર પાવે.

અર્થ—કાયમદીન, હરી અથવા ખુદા તે કોઇ એક ચોક્કસ પુરુષની મતા છે એમ નથી જે ખુદાને મળ્યો તે ખુદાને દોસ્ત થયો હીંદુ કે મુસલમાન, કોઇ બી વર્ણમાં જે ખુદાને ઓળખાવી શકતો હોય તેજ સદગુરુ કહેવાય અને જેણે ઓળખ્યો હોય તેજ ઓળખાવે એમા જાત જાતનું કોઇ કામ હોય નહીં જ્યાં ત્યાં મોક્ષ મેળવવાનું છે

કાયમદીન, કીલીક નીચ જાતને હરી ઓળખા હોમે નહાન,
વોહી સત ગુરુ કર ખોજ હોવે માન.

કાયમદીન, મ્યાનસે કામ નહી, તેગેસે કામ રખ જાન,
તન સો મ્યાન હે, તેગા વસ્તુ પીછાન.

કાયમદીન, આખર મ્યાન બી એક હે જાન,
પાંચ તત્વસે જીવ જગત બનાઇ હે માન.

અર્થ—કાયમદીન, જે કોઇ નીચ જાતના માણસે હરીને ઓળખ્યો હોય તો તેને પણ સતગુરુ કરી તેની પાસેથી જ્ઞાન લેજે. કારણ કે માણસનું શરીર તે મ્યાન રૂપે છે અને ખુદાનું જ્ઞાન તે તલવાર રૂપે છે. તો તારે તલવારથી કામ છે અને વળી મ્યાન બી એક પાંચ તત્વની અનેકી ચીજ છે કે જે પાંચ તત્વથી તમામ અપ્પીની ઉત્પત્તી થઇ છે પાંચ તત્વ તે પૃથ્વી પાણી, તેજ, વાયુ અને આકાશ. આ પાંચ તત્વથી તમામ જગત પેદા થઇ છે તો તેમા નીચ અને ઉચ્ચ શુ ?

કાયમદીન, ચીના આત્મા, વસ્તુ રૂપ એક હે જાન,
કયા નીચ, કયા ઉચ, કયા હીંદુ, કયા મુસલમાન.
કાયમદીન, મુસલમાન કુચ માટીકા નહી, હીંદુ સોનેકા
નહી માન,

જે વજે બનાયા વેા વજે બના હે પીછાન
કાયમદીન, જ્રમણા લગી હે મેરા તેરા જાન,
આપ આપકી મતસે. સમ જે ચા મુવે માન

અર્થ—કાયમદીને આત્માને ઓળખ્યો ત્યારે જ્યેઠુ કે વસ્તુ
અથવા ખુદા એકજ છે અને તે મયે ફેનાયતી છે તો તેમા હીંદુ શુ અને
મુસલમાન શુ ? ઉચ શુ અને નીચ શુ ? હીંદુ દાદ મોનાતો નથી અને
મુસલમાન માટીનો નથી, જે રીને ખુદાએ બનાવ્યો તે રીને તે બન્યો કે.
માર અને તાર એ મનતી જ્રમણા એટલે ખેટો વિચાર છે, અને પોત
પોતાના મનાવપણાને લીધે માણસ ફસાઇ રહેવો છે

કાયમદીન, વણાવણી ખુબ હે, બ્રહ્માચાર હો જાવે માન,
ઉસ વારતે અસલસે હદ બાધી હે પીછાન.
કાયમદીન, કુલકી રીત હદમે રહી હે જાન,
શબ્દ ૧ રીત જાનહદમે હે પીછાન
કાયમદીન, શબ્દ કેા ખોજ વટલતા નહી જાન,
તત્વ વસ્તુ ચીનલે, આત્મા એકરે માન

અર્થ—આ દુનિયામા જે જુદી જુદી વર્ણો નીકળી છે તે ઠીક
છે નહી તો બધા ભેળસેળ થઇ જાન અને મિથાકો થાત કુળ અને વર્ણ
વજેરેના વિચારો બધા હદમાના છે શબ્દની રીત છે તે જાનહદની છે
એટલે કે માણસ શબ્દોના વિચારથી કે ઉચ્ચારણથી બ્રહ્મ-નાપાક થતો
નથી, કે વટલાતો નથી પણ જે તત્વ વસ્તુ છે તે શોધવાથી તો ઉચ્ચટો
આત્મા પ્રકુલ્લીત થાય છે અને વધારે ખીલે છે

કાયમદીન, શબ્દ સતગુરુસે ખોજકર જાન,
અજમ ઘરકી અમ તબ આવે માન
કાયમદીન, સતગુરુ કયુ' ઓળખા હોવે જાન
એ સત ગુરુ પર કયુ પરતીત હોવે માન.

કાયમદીન, જહાં શબ્દ મુને, બહાં દાસ પક્ષીસે લેલ હે બાન,
વેા લેલ દીલમેં ખીચારે, ઉસકા વજન તોલ કરે માન.

કાયમદીન, અસલ બકતોકી સાખી, વેદ, કુરાન માફક બાન,
બરાબર ઉતરે તો સત હે યું તેહકીક માન.

કાયમદીન, અસલવાલુને ઉસ વારતે કહી હે બાન,
પીછલુકી ઉસ પર સચ્ચી પરતીત આવે માન

અર્થ—સતગુરુ જે શબ્દ આપે તે ઉપર વિચાર કરી ને જો કે તે અગમ ધર તરફ લઇ જાય એમ છે કે નહીં સતગુરુ કેમ ઓળખાય અને તેની ઉપર ભરસો કેમ આવે ? જે સતગુરુ બોધ આપે તેનું શ્રવણ અને મનન કરીને જોવાથી આવે છે. બધા ધર્મો અને વાણીઓ, વેદ, કુરાન, વગેરેને બરાબર સમજાવી શકે તે સતગુરુ આગળ લોકો વાણી કહી ગયા છે તે એટલાજ માટે કે પછવાડે વાળાઓને તેની ઉપર ભરસો આવે અને તેઓ કાયદો મેળવે.

કાયમદીન, કલબુગમેં પંથ પેદા હોંગે બાન,

સાખી ખલકકો નરક કે અધીકારી કરેંગે માન.

કાયમદીન, સોના લેકર પીતલ દેવેગે બાન.

ઉસવાસ્તે, અસલકે મહા પુરુષ કહે ગયે હે શબ્દ પીછાન.

કાયમદીન, ખીજપથી નુરીવરત બતાવે બાન,

મતીયે નુર કહે, માટીકી ગોલી ઘોલ પીલાવે માન.

કાયમદીન, ઇસ મીસાલ પાખડ ખડોત હયે બાન,

અસલ કે શબ્દ વજન કર, સતગુરુ પકડ પીછાન.

કાયમદીન, શબ્દ માફક મીલે તો સતગુરુ બાન,

નહી તો વેા પથ યુ બાનકે પાખડી હે માન.

કાયમદીન, બેદ, સાખી, હો એક હે બાન,

સાખી ખુલી હે, બેદ પડદા હે માન.

અર્થ—કાયમદીન, આ કળબુગમા બહુ પથ પેદા થશે અને લોકોને નરકના અધીકારી કરશે સોનું લઇ, પીતલ આપશે, તેથીજ અસલના મહાપુરુષો કહી ગયા છે કે “શબ્દ”નો રત્નો પકડીને દાખલા તરીકે, ખીજ પથીઓ વિષ્ણુમાજ ખુદા અથવા શક્તિ આવી ગઇ એમ બતાવે છે.

અને તેનો જમલ કરે છે એવા પાપડો દુનીયામાં ધણા ઉભા થશે, વાસ્તે આમળના સતગુરુઓ “શબ્દ” આપીને ખુદાઈ રખતા દેખાડતા હતા તેમ ને ગુરુઓ દેખાડે તેમને સતગુરુ સમજવા વેદ, સાખીઓ ને શીક્ષણ આપે છે તે એકજ છે પણ વેદ અલકાર ભાષામાં છે અને સાખીઓ ખુદ્દી ભાષામાં છે તેનો દાખલો નીચે આપે છે

કાયમદીન, વેદમે કહા, અગીયારસકા અપવાસ કરના બન,
ઉસકા ભેદ ભીતર સાહેબકી સાથ એક દીશા રહેના માન.

કાયમદીન, અજ પાસે સચ્ચી લહે રખના બન,
શબ્દ કબલ રૂપી, ના ખાના ના પીના, પીછાન.

કાયમદીન સાખીયું મે સબ પરગટ કહા હે બન,
સોહ મ સોહ મ હોવે બન, વેદમે મરમ મેં કહા પીછાન.

કાયમદીન, ઈસ માફક સબ મીસાલ હે બન,
પુરાન, કુરાન, બેદ, સાખી શબ્દ સત હે માન.

કાયમદીન, સબમીલ શાખ પુરે, સો ભેદ સત હે માન,
ઉસકો ખોજ પકડ, સતગુરુ થાપ, મુકરર કર પીછાન.

અર્થ—વેદમાં કહ્યું છે કે અગીયારસનો અપવાસ કરવો એનો ભેદ એ છે કે ખુદાની સાથે (તે દીવસે) એકાત થઇને બેસવું, એટલે કે અજ પા નપ જપવો ને કવિતા રૂપ શબ્દ, સોહમ સોહમ છે તે નપ જપવો એમ સાખીઓમાં કહેલું છે, પણ વેદમાં માર્મિક શબ્દોમાં કહેવું છે એનો અર્થ એમ નથી કે ખાતુ પીતુ નહીં પુરાણ, કુરાન, સાખીઓ અને વેદ એ બધા શાસ્ત્રોમાંથી જેની ગવાહી મળે તે ભેદ સાચો સમજવો અને નેસતગુરુ એ ભેદબતાવે તેને મુકરર ગુરુ તરીકે કબુલ કરવો.

કાયમદીન સત ગુરુસે મત શરમા, ખોજ પકડ બન,
બસાઈ નામકે વાસ્તે મત અટક રહે માન.

નામ આગર કેતેક દીન, આખર તો બચગી બન.

કાયકો જનમ ખોવે કુછ પકડ શબ્દ સતગુરુકા માન.

નામ, “વાહ વાહ” કો કયા તુ બીછાયમા બન, ?
સાહેબકી પક્ષી ખોજ લે, કાલકે સુખસેં બચેં માન.

કાયમદીન, નામકો ચાહતા હય, આખર તો નામ નહીં હે જાન,
ઉસી નામકી આશા કાયકો કરતા હે માન.

કાયમદીન, નામ આર ફીન, યા પાય પચાસ બરસ જાન,
ઈસ્સે ખોત તો દસ કુરસી માન,

• ઉસ્સે ખોત દીન તો વરસાડ રહેગા

તબ લગ નામ રહેગા જાન,

નખી કખીર, ફસ્તગીર શ્રી કૃપ્ત મીસાલ જો હે માન

વરસાડ ટુટ મુન હોયગા, તબ ઉનકા બી નામ જાયગા પીછાન

અર્થ—કાયમદીન, સતગુરૂથી અથવા સતગુરૂ કરવામા કાર્ન શરમા-
વાનુ નથી લોકો મોટામના ખોટા ખ્યાલોને લીધે જીવગી એજે ગુમાવે છે
આખર કેટલા દીવસની છે ? આખર તો જીવગી જવાતીજ છે તો આ
જન્મ શુ કામ ખોવો ? વાહવાહ, અથવા કિર્તી કાષ કામ આવવાની નથી
આત્મા શુ છે તે શોધી લે નામ તે કેટલા દીવસ રહેવાનુ છે ? પાય
પચાસ વરસ કે બહુ તો દસ પેહેડી અરે, છેવટે એમ સમજો કે .બ્રહ્મા
રહે ત્યા સુધી પણ આખરે બ્રહ્માહનો પણ પ્રલય-નાશ-ભાય છે તે વખત
પેગબરો, નખીઓના નામ પણ નથી ગહેના તો ફકત જીંદી વાખરાખી
અને નકામી નામના સાર જન્મારો શુ કામ એજે ગુમાવો છો ?

કાયમદીન, હુ અખી વરસાડ, આજે મુનકાર થા,

આજે વરસાડ થા તબ જીનુ કે નામ હોઈજે જાન,

એ વરસાડ મે ઉનુકે નામ કહા ગયે પીછાન ?

અર્થ—હમણા શ્રી છે તે પેના થઇ ને આગળ મુનકાર હતુ
અને એ મુનકાર આગળ જે શ્રી હતી તેમા જે માણુઓ હતા તેમના નામ
હમણા કાષ જાણુ છે ?

કાયમદીન શુ આપકા બી નામ જાયગા જાન,

નામ કે ઉપર કયા મગરૂર હોતા હે, માન.

કાયમદીન નામ રહેગા નિરજનકા અમર જાન,

ઔર સબકે નામકા નાચ હુ, કયા વલી, નખી પાદશાહ પીછાન.

કાયમદીન નામકો કયા કરેગા, સાહેબ કો ખોજ પકડ જાન,

કાલ જીતા ખેલતા હય, સર પર તેરે પીછાન

અર્થ—એવીજ તરેહ, કાયમદીન, નાઝ પલુ નામ જનુ રહેશે તો નામ ઉપર શુ મગરૂર થવાનું છે ? એક નિરજનનું નામ અમર રહેશે બાકી જેનું નામ તેનો નાશ છે, પછી વસી હો કે નખી હો કે પાદશાહ હો બાન્ને નામને શુ કરવું છે ? સાહેબનો વિચાર કરી તેને મોઢા કારણુકે ડાળ અથવા મોતનો ફરિસ્તો, યમદુત તારા માથા ઉપર ઉભો છે .

કાયમદીન, કલ ફના હો જાચગા, કાળકી ચકકીમે પીસાવેગા જાન, કયુ તુ મગરૂર હુવા શીરતા હે માન.

કાયમદીન, રાબકા રાજ. પાદશાહકી પાદશાહી ધરી રહેગી જાન, રા કા ઠમકા, મરદકા નામ. સખ જાચગા માન

કાયમદીન, કાલ શીર પર આચગા. રમ રમ દુટ્ટેગી જાન, તખ તેરા રાજ, ઠકરાઈ, ઠમકા ધુમડ જાચગા માન

અર્થ—કાયમદીન, કાવે ફના થઈ જનુ પડશે, અને કાળ ચકકીમા પીમી નાખશે તો શા વાગ્તે મગરૂર ફરે છે ? રાગનુ ગજપાટ, પાદશાહની પાદશાહી, ઝોરતનો ઠમકા અને મરદનું નામ બંધુ એમને એમ રહી જશે, અને ડાળ શીર ઉપર આવશે ત્યારે રમે ગગ તુટી જશે

કાયમદીન, ફના ભેદ હોને વાસ્તે, ખટ દર્શન ઔર બેદ શાસ્ત્ર બાધે હે જાન

કાલકે મુખસે જીવ બચે. અમર મુખ પાવે માન.

કાયમદીન, ઉસ વાસ્તે સખ સીડીયા બાધી હ જાન,

જયુ ત્યુ હર વજેહ પહોચે વો ડિકાન

કાયમદીન, અલેક મીસાલ સમુદ્ર હે, સહેરા મીસાલ ખટ દર્શન જાન,

સુરત, ખબાત. હસ શહેરસે બેઠે બહાસે આવે ડિકાન.

કાયમદીન, મુબઈસે મીલકર બે જાવે. બહાસે પોહોચે મકકે પીછાન.

યુ, ખટ દર્શન કી મીસાલ સમજઈ હે જાન

કાયમદીન, હસ શહેરસે જહાઝ ચઢે, તો મકકે જાવે જાન,

યુ, હસ દર્શન મે ખુલાકા હુઠે ઉસે મીલે પીછાન.

અર્થ—ખટ દર્શન અને વેદ શાસ્ત્ર બધું માણસને કાળના મુખ-
માંથી છોડવાને અને તેને અમર સુખ આપવાને માટે દેખાડ્યા છે એ
બધી ખુદાને પોહોચવાની સીડીઓ છે કે જેમ તેમ કોઈ બી રસ્તે માણસ
'ખુદાને પોહોચે' એલેક સમુદ્ર મીસાલ છે, ખટ દર્શન તે જગલો રૂપે છે
હવે સમુદ્રમા વહાણમા ગમે તે શેહરથી બેસે પણ મકકે જવું હોય તો જઈ
શકે છે, સુરત, ખાતા, મુબાઈ ગમે ત્યાંથી જાય, પણ મકકે જવું હોય
તો જવાય છે તેમ જે દર્શનમા ખુદા હોય તેને તે મળી શકે છે, પણ
રસ્તો સાચો જોઈએ.

સમજાવણી—હિંદુ ધર્મનું બધારણ્યુત્તિ, સ્મૃતી, પુરાણ અને
ઇતિહાસથી થયું છે એટલુંજ નહિ, પરંતુ એ ધર્મમાંથી શાસ્ત્ર તથા તત્ત્વ
દર્શન સબધી બધું સાહિત્ય ઉત્પન્ન થયું છે તત્ત્વ દર્શનના છ વિભાગ
કરવામા આવ્યા છે તેને ખટ દર્શન એટલે છ રીતિ કહે છે તેના નામ
૧ ન્યાય ૨ વૈશેષિક ૩ સામ્ય ૪ યોગ ૫ મીમાંસા દર્શન ૬ વેદાંત
એ સર્વનો ઉદ્દેશ એકજ છે કે જીવાત્માને પરમાત્મા સાથે એક રૂપ કરીને
દુ ખનો અત આણુવો આ દર્શનો એકજ શહેર તરફ જવાના છ જુદા
જુદા રસ્તાઓ છે એમ કહી શકાય

“ જીસદર્શનમા ખુદા કો હોયે ઉસે મીલે પીઝાન ” આ લીટી સાથે
સરખાવો ભગવત ગીતા ૪-૧૧

ये चया मां प्रपद्यन्ते तास्तथैव भजाम्यहम् ।

मम चत्मानुवर्तते मनुष्याः पार्थ सर्वशः ॥

હે પાર્થ ! મનુષ્યો મને જે જે પ્રકારે ભજે છે, તે તે પ્રકારે હું
તેઓનો અનુગ્રહ કરું છું, કારણ કે મને પામવા માટે જે જે માર્ગો મનુષ્યો
લે છે તે સધળા માર્ગો મારાજ છે

यो यो यां यां तेनुं भक्तः श्रद्धया चितुमिच्छति ।

तस्य तस्या चलां ब्रह्मां तामेव विद् धाम्यहम् ॥

જે કોઈ ભક્ત શ્રદ્ધાથી ઇશ્વરના કોઈ સ્વરૂપને ઉપાસવાની ઇચ્છા
કરે તે ભક્તની તે સ્વરૂપ ઉપરની શ્રદ્ધા હું દ્રઢ કરું છું

કાયમદીન, માલી બાગ મેં પુલ એક ભાતકે બોલે, વોહ બાગ

ખુબ ન હોયે માન,

જમ ભાત ભાતકે પુલ બોલે, તબ બાગ ખુબ હોયે બાન.

૧ હિંદુભાઈઓની સમજણ માટે આ આપવામા આવ્યું છે

કાયમદીન, યું હકે માલીને જુદી જુદી રીતે ખલક સમજાઈ જાન,
આખેર એકકા એક હે, સીરે લેઈ પીછાન,
કાયમદીન, આપસકે તેજકી રતી ધર, શ્રીકૃષ્ણ કહે હે જાન,
વ્યાસજી કર હીદી બોલી મેં જાગવત સે ખલક સમજાઈ જાન.

અર્થ—માલી બાગમા જો એકજ જાતના ફુલ રોપે ને ઉગાડે તો તે બાગ સારો દેખાતો નથી, જાત જાતના ફુલ રોપે તોજ તે બાગ શોભે છે તેમજ ખુદાએ જગત શ્રષ્ટીની રચનામા જાત જાતના રસ્તા પેદા કરી તેને સમજાવવા જાત જાતના માણુમો મોકલ્યા છે તેવીજ રીતે ખુદાનાં તેજની રતીથી શ્રીકૃષ્ણ આવ્યા હતા અને તેમજ જાગવત વ્યાસજીએ હીદી બોલીમા સમજાવ્યું છે

કુન્તો કન્ઝન મખશીયન (હદીસ)

અર્થ—હુ હુપો ખજનો હતો

ખરૂમાકી ચાર વેદકી બોલીસે કેતનીક ખલક સમજાઈ જાન,
અરીહંત, પારસનાથ, કર શ્રાવક ધરમસેં કેતેક સમજાએ જાન.
કાયમદીન, આપસકે નુરમેસેં મોહ મદ કરકે, કુરાન લેજ
મુસલમાન સમજાયે જાન,

યું, એકકા એક, ન્યારાકા ન્યારા, ખેલ ખેલતા હે માન.
કાયમદીન, મુસલમાનકી શરીઅત મેં કહાકે હીંદુકા છાંયા
પડે તો દોજખ મેં જાવે જાન.
હીંદુકે ખેદમેં કહા કે મલેચ્છકા છાંયા પડે તો નરક મેં
જાવે માન

શશીયતકી હદ રખનેકો બાધી મુઠી ખુદાકે રસુલને કહા માન.
કાયમદીન, વેદમેં કહા સો ખીસચ, મન મલેચ્છ હે જાન,
માયાકે પડછાંચેસે વો નરક મેં જાવે માન.

કાયમદીન, સાહેબ કે કામીલીને ભરમથે' ઉસ વાસ્તે કહા હે જાન,
કે હી દુ, મુસલમાનકી વણાવણી દુટ જાવે માન.

કાયમદીન, વણાવણી બગેર બ્રાંટાચાર હો જાવે માન,
યુ' ઢોર મીસાલ સબ ખલક હો જાવે જાન

કાયમદીન, સમજ સળી એક હે, કુરાન, પુરાન, હી દુ. મુસલમાન,
ખીગર બુજ મુશકકે સબ ખે આ મુવે માન

અર્થ—મહમાએ ચાર વેદની બોલીથી એટલે ચાર વેદ મોકલીને ખસ-
કના કેટલાક ભગતે ધર્મનું શોધણું આપ્યું, નેમ આવક લોકને તેમના ધર્મની
કીતાબ મોકલી જ્ઞાન આપ્યું વળી મુસલમાનો સાર પોતાના નુરમાથી પેગંબર
મહમદ (સ) પેદા કરી તેમના મારફતે કુરાન મોકલ્યું, એવી તરફ ખુદા તો
એકજ છે પણ ન્યારા ન્યારા ખેત્ર ખેલે છે મુસલમાનની શરીઅતમાં કયું છે કે
હી દુનો પડછાયો પડે તો મુસલમાન દોજખમાં જાય હી દુના વેદમાં લખ્યું
છે કે મલેઅહ (કસાઈ)નો પડછાયો પડે તો હી દુ દોજખમાં જાય હવે હી દુ
એટલે શું અને મલેઅહ એટલે શું ? નકમે અમારા, એટલે ખુદી અથવા
હુ પણ એજ હી દુ મલેઅહ ચીજ તે પાપી મન છે એ માયાના પૂછા-
યામાં પડી રહેવું એટલે નરકમાં રહેવું વાસ્તે વેદમાં કહ્યું તે ખી ખર છે
અને કુરાનમાં કહ્યું છે તે ખી ખર છે ખુદાને પોહોચેલા શખ્સોએ એ
વાતો બેદથી કહી છે, નહીતર વણાવણી ભાગી જત વણાવણી તુડી જાય
તો માણસો અને ઢોર વચ્ચે કાંઈ તફાવત રહેતો નથી આચાર
વિચાર બધા બ્રષ્ટ થઈ જાય તેથી આ બધી હદ બાથવામાં આવી છે બાકી,
કુરાન, પુરાણ, અને હી દુ, મુસલમાન જેવા જતા બધું એકજ નુરમાથી
પેદા થયું છે ગુરૂ વગર એ એકતાઈનું જ્ઞાન થતું નથી અને સાં પોત
પોતાનું ખેચવા મથે છે

અશશરીઅતો અકવાલી, અત્તનરીકતો અફઆલી,
વહ હકીકતો અહેવાલી, વહ નારૈફતો રામુહ મઆલી.

(હદીસ.)

અર્થ—હુ બોલું છું તે “શરીઅત” છે, હુ જે કામ કરું

હુ તે “તરીકત” છે, હુ જે હાથમા રહુ છુ તે “હકીકત” છે અને મારો દરજો અથવા બુલદી એ “મારેકત” છે

આમા ચાર વેદોને, શરીઅત, તરીકત, હકીકત અને મારેકત સાથે સરખાવવામા આવ્યા છે

ઈસ મીસાલ ચાર વેદ, રઘુવેદ, સામવેદ, યજુરવેદ, અથરવેદ, જાન, કાયમદીન, પહેલે વેદમે મેરા તેરા, દુજો વેદમે સમ ઘટ સાહેબ માન. તીજો વેદ, સાહેબ હજુર છે, ચોથો વેદ નિરંજન એક પીછાન.

કાયમદીન શરીઅતમે ઝઘડા, તરીકતમે એક માન, હકીકતમે બી ઉરસે એક મારેકતમે બેચુન પીછાન

અર્થ—આવીજ રીતના ચાર વેદ છે રઘુવેદ, સામવેદ, યજુરવેદ અને અથર્વ વેદ

[હિંદુ ધર્મનુ મળ વેદ ધર્મ છે વેદ ચાર છે ઋગવેદ, યજુર્વેદ, સામવેદ અને અથર્વ વેદ દરેક વેદના બે ભાગ છે, સહિતા અને બ્રાહ્મણ. વેદના સહિતા વિભાગમા દેવ સ્તુતી અને યજ્ઞના મંત્ર છે, બ્રાહ્મણ ભાગમા ઇતિહાસ, પુરાણ, સૂત્ર શ્લોક વગેરે છે]

હવે પહેલા વેદમા અમથી દલીલો છે, બીજા વેદમા દરેક ઘટમાં ધર્મવર વસે છે એમ માનવુ ત્રીજા વેદમા ધર્મવર પાસે જવાનો રસ્તો અને ચોથા વેદમા ધર્મવર નિરંજન નિરાકાર છે એવું પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન થવાનું સમન્વય છે તેવીજ તરેહ જાહેર શરીઅતમા પોતાને માનનારા કેટલાક ભાષ્યો ઝઘડામા છે, તરીકતમા બધા એકજ ખુદાના અશ છે એવું છે, હકીકતમા તેની સાથે એક થવાની વાત છે અને મારેકતમા તેની સાથે વસ્થુ થવાની વાત છે

સરખાવો —“Now I will tell you my discovery. All of religion is contained in the Vedanta, that is in the three stages of the Vedanta philosophy the *Doanta*, *Vaisista'doanta* and *Adianta*, one comes after the other. These are the three stages of spiritual growth in man Each one is necessary. This is the essential of religion the Vedanta applied to the various ethnic customs and creeds of India,

is Hinduism The first stage, i e Dvaita, applied to the ideas of the ethnic groups of Europe, is Christianity ; as applied to the Semitic groups, Mahommedanism The Advaita as applied in its Yoga—perception form, is Buddhism, etc Now by religion is meant the Vedanta, the applications must vary according to the different needs, surrounding- and other circumstances of different nations. You will find that although the philosophy is the same, the Shàktas, Shaivas, etc, apply it, each, to their own special cult and forms” (Swami Vivekananda, Vol 5, P 66) આનો તરજુમો નીચે છે —

હવે મેં જે શોધ કરી છે તે કહુ છું સર્વ ધર્મ, વેદાત્મા એટલે વેદાત ફિલસુફીની ત્રણ ક્રમિક દશાઓ, નામ દ્વૈત, વિશિષ્ટાદ્વૈત, અને અદ્વૈતમા સમાયેલો છે એક બીજા પછી એમ ઉત્તરોત્તર છે મનુષ્ય જેમ જેમ ધાર્મિક પ્રગતિ કરતો જાય છે તેમ તેમ તેને આ ત્રણે દશાઓ ઉત્તરોત્તર આવે છે આ ધર્મનું ગૃહસ્થ—તત્ત્વ છે વેદાન્ત હિંદના લિન્ન લિન્ન મનુષ્ય જાત સબધી રૂઢીઓ અને સપ્રદાયોની સાથે લાગુ પાડતા જે બને છે તે હિંદુ ધર્મ છે પ્રથમની અવગ્યા કે જે દ્વૈત છે, તેને યુરોપના લિન્ન લિન્ન સમાજોના વિચારો સાથે લાગુ પાડીએ તો ખ્રિસ્તી ધર્મ બને છે સેમેટીક પ્રજાઓને લાગુ પાડતા મુસલમાન ધર્મ પ્રાપ્ત થાય છે * અદ્વૈતને તેના યોગના ગ્રંથ ગ્રંથ સાથે લાગુ પાડતા બૌદ્ધ ધર્મ આદિ નિપજે છે હવે ધર્મનો અર્થ વેદાતથી મુવવાય છે, તે વેદાતને લાગુ પાડવું તે વિધ વિધ પ્રજાઓની જરૂરીઆતો, આસપાસની સ્થિતિઓ અને બીજા સંજોગો લિન્ન લિન્ન હાવાથી લિન્ન લિન્ન થઈ શકે છે તમે જોઈ શકશો કે ફિલસુફી એકજ હોવા છતાં શાકતો, શૈવો આદિ તેઓના આસ વિશિષ્ટ સપ્રદાયો અને મનોને જુદી જુદી રીતે તે ફિલસુફીને લાગુ પાડે છે x

* સૂરીઅમ અને સૂલક વેદાતથી કાઠ પણ પ્રકારે ઉતરતા નથી

x આ વેદાતીઓનો મત છે, અને સમજણની ખાતર આપવામા આવ્યો છે

કાયમદીન, યુ' એકકાએક, બુદ્ધા કા બુદ્ધા બાન,

કહેને માત્ર બુદ્ધા હય, મુરાદ એક પીછાન.

કાયમદીન. યુ' હદ બી ચલી બવે બાન,

અનહદ કે બી કાઈ સમજેગા સહી પીછાન.

કાયમદીન, પહેલે માયા છોડનેકે, વાસ્હે લાલચ દેખલાઈ બાન,

વૈકુંઠ કા શોખ બડા હે યુ સખ બાનતે હે' માન.

કાયમદીન, હજાર સુખ પાદશાહી બરાબર, દુનીયાકા સુખ હોવે માન,

ઉસસે સરસ એક સાચત સુખ વૈકુંઠ-બહીશતકા પીછાન

અર્થ—એવી રીતે વેદના શીક્ષણ અને મુસલમાની મઝહબના શીક્ષણનો હેતુ એકજ છે પણ ખુદાની વાતો કહેવાની રીતો બુદ્ધી છે. બધા મઝહબો એ હદ છે, પણ ખુદાઈ જ્ઞાન એ અનહદ છે અને હદ છુટી બધ તો અનહદમા પોહોચાય હવે માયાની હદ છોડવા પહેલા અહેમતના સુખની પીછાન આપવામા આવે છે કારણ કે માણસને સ્વભાવિક રીતે વૈકુંઠ અથવા અહેમતનો શોખ બહુ હોય છે દુનીયાની હજારો મણી પાદશાહીમાં જે સુખ છે તેનેથી એક ધડીતુ બેહસ્તતુ સુખ વધારે છે. જેથી બેહસ્ત મેળવવાને ખાતર માણસો નીતીથી ચાલે છે અને ખુદાની બદગી કરે છે [આ લખાણની મતલબ એ છે, જે માણસને આરને આસ્તે ખુદાઈ રાહ ઉપર મુકવાના જે પગથીયા બાંધલા છે તેમા પહેલુ એ કે સ્વર્ગ મેળવવાને ખાતર માણસ ખુદાની બદગી કરે તે છે]†

કાયમદીન, સુખ લાલચ ના રખ, દોજખડી બયસે દુનીયા છુટ

હદ કરમમે આવે બાન,

ઉસ વાસ્તે હદ સમજાઈ બાન

કાયમદીન, જબી બહા બીલગા તબી યુ સમજાયા, બહુમન કા બેટા

ઉદર બરને લાયા બાન,

યુ' તાના માર, બેહદ ચલાયા માન.

અર્થ—પણ સુખની એટલે બેહસ્તના સુખની લાલચ ના રાખ. હદ એટલે ધર્મ બાંધવાનું કારણ એ કે માણસ દોજખની બહીકથી દુની.

† ખરી જ્ઞાનત અને ખરૂ સ્વર્ગ તો ખુદાના હીદાર થવા એજ છે બાકી બીજી જ્ઞાનત તો તેથી કતરતી છે એ આમા સમજવવામા આવ્યું છે

યાની લાલચો અને લોભમા લપટાઇ ગુનાહોમા મર્યો રહે નહી હવે
જ્યારે ધર્મમા રહી અને બહેસ્ત મેળવવાની ખાતર બદગી કરે તો તેને
તાના એટલે ઠપકા રૂપે “બ્રાહ્મણનો બેટો થઇને ફક્ત પેટ ભરવાજ
અવતર્યો છે,” એમ કહી આગળ ચલાવવાની કાશીશ કરી (અર્થ એ છે
કે કાશી ખી ખુદા પાસે મેળવવાની આશાએ તેની ભક્તી કરીએ તો તે તો
ખુદા સાથે એક જાતનો વેપાર થયો તેવીજ રીતે માણસ ને “બ્રાહ્મણ”
એટલે ઉચો ગણાય છે તે ફક્ત બહેસ્તના સુખથીજ સતોય માની બેસી
રહે એ તો જાણે રાજનો બેટો થઇને એક બીખારી તરીકે રહે એમ
થયુ એમ કરીને બીજી પગથીયુ ધર્મમા આગળ બાધવામા આવ્યુ છે
કે લોકો ખુદા તરફ આગળ વધે *)

કાયમદીન, વૈકુઠ પેદાશ સાહેમકી, મીસાલ ધરની હે જાન,

આત્મા સાહેબ રૂપ બ્રાહ્મણ કા બેટા માન

કાયમદીન, કમખોજનેસે હદ છોડ, બેહદ કે બીલગે જાન,

તબ બનહદ અલેક કે પાવે પીછાન

કાયમદીન, સાહેબ કે પહોચને વાસ્તે, એ સીડીયા બનાઈ જાન.

જુ ત્યુ જીવ દુ ખ પાવતા રહે જો કોઈ એક પોહોચે અલેક મુકામ.

અર્થ— કાયમદીન જેવી રીતે આ ધરતી ખુદાની પેદા કરેલી છે
તેવીજ રીતે વૈકુઠ અથવા બહેસ્ત પણ ખુદાનુ પેદા કરેલુ છે, અને
આત્મા તે સાહેબ રૂપ, બ્રાહ્મણનો બેટો એટલે ઉચ પકતીનો છે, તે
બેટો બેહસ્તથી ખુશી થઇ બેસી રહે એ કેટલુ હલકુ લાગે તેથી તેને
એવી રીતે કમખોજવાથી એટલે મહેલુ મારવાથી હદ છોડી, બેહદમા જાનાની
કાશીશ કરે છે એટલે આત્મા શુ છે તે ચીનવાની કાશીશ કરે છે, અને પછી
અનહદ મુકામે પોહોચે છે સાહેબને પોહોચવાની એ બધી સીડીયો બાધી છે
કે જ્યા ત્યાથી જીવ દુ ખના બધનમાથી મુક્ત થઇ અલેક મુકામે પોહોચે x

કાયમદીન મસજીદમે નમાઝ પઢે, દીલ ઓલખે જાન,

દીલ ઓલખેસે મુનસે લહે લગા, પહોચે દરગાહ રહેમાન

---

* ધર્મ તથા શરીરના ને કાંઈ નહયુ છે તે તો ખરૂ જ છે પણ ખરા
જ્ઞાનીઓ ને આગળ વધવા માટે છે તેમજે એ પછી એક સીડી ચઢવી જોઈએ
તેથી આ કહેવામા આવ્યુ છે

x હવે રૂઢ માટે બ્રાહ્મણનો બેટો ને નામ આપ્યુ છે તે ફક્ત એક
દાખલા તરીકે અને સમજાવવા માટેજ આપ્યુ છે કે લાઇઓ સમજે

કાયમહીન, દેહરા પુજે પીંડ ઓળખે જાન,
જાપ ઓળખ, મુનસેં દહે લગાવે, પહોચે અલેક મુકામ.
કાયમહીન, અપાસરા પુજેસેં પીંડ કો પીછાને જાન,
જાપ પીછાને સે, સુન દહે લગાવે, પહોચે અલેક મુકામ.
કાયમહીન, ઠાકોરદ્વારા પુજે, ઘટ પીછાને જાન,
જાપ પીછાને, મુનસેં દહે લગાવે, પહોચે અલેક મુકામ.
બાહેર લેખ જલુત લગાવે, જાપ જલુત લગાવે જાન,
સુન જલુત લગાવે, પહોચે અસલ ઠીકાન.
બાહેર કી તુલસી તીલક લગાવે, અતરકો ન પાવે જાન,
અતર તીલક જાપ મુનસેં દહે લગાવે. પહોચે નીશાન.
કાયમહીન, બાહેરકો અપવાસ કરસે, જીતર અપવાસ કી ગમ
પાવે જાન,
માહી ગમસે પાવે અલેક મુકામ.

‘અર્થ’ મસજીદમાં નમાઝ પડવાથી માણસ દીકરુ છે તે જાણે અને પછી મુનથી દહે લગાડે તો ખુદાને પોહોચે તેવીજ તરેહ હીંદુને દેહરા અથવા અપાસરા કે ઠાકોરજીના મદીરમાં પુજા કરવાથી પીંડ અથવા શરીર, કે ઘટ શુ છે તેનો ખ્યાલ આવે અને તે આવતા આગળ વધી મુનથી દહે લગાડી પરમેશ્વરના દર્શન કરે તેમજ બહારનો લેખ અને જલુતી લગાડવા કરતા અદરના દીકરને જલુત લગાડવાનો ખ્યાલ આવતા આગળ વધી તે પોતાની મઝીલે પોહોચે છે તેમજ બાહેર તુલસી ને તીલક લગાડવા કરતા અદર તીલક લગાડવાનો વિચાર થતા, અદરની જાપ કરી પોતાને ધામે પોહોચે છે તેવીજ રીતે, અપવાસ જે કરે છે તે બહારના અપવાસ ઉપરથી અદરના અપવાસ કરવાનો તેને ખ્યાલ થાય છે એટલે ધર્મીઓને રોકવાનું મન થાય છે અને તેમ કરી અલેક મુકામે પુજે છે અર્થાત ધર્મમાં જે જે ક્રિયાઓ, બદગી, ભગ્ન વગેરે કરવા કહ્યા છે તે પહેલુ પગથીયું છે તેનેથી જ્ઞાન મેળવવાની ઇચ્છા પેદા થાય છે અને તે રસ્તા શોધી કાઢી, ખુદાના દર્શન કરે છે.”

---

૧ સર્વ ધર્મના માણસોને આથી ખરા ખુદા તરફ વળવાની બાહેરા બતાવી છે કારણ કે આ ક્રિયાજ તમામ પવવાળાઓને સમજવવા માટે લખવામાં આવી છે

કાયમદીન, હદ બી સાચી, બેહદ કે પાવે જાન,
રૂપીએજ બેપાર કરે સો હજારોંકા બી કરે માન.

કાયમદીન, નહી સમજે તબ હમ હદ હે જાન,
જબ સમજા તબ બેહદ, અનહદ પીછાન.

કાયમદીન, મુદલા, બ્રહ્મન હદ સમજાવે, ગુરૂ-પીર બેહદ
અનહદ સમજાવે જાન,

જો સબ સમજાવે વો પીર સમજાવે તબ પીર કાચકા પીછાન.

અર્થ—કાયમદીન હદ (શરીઅત) બી સાચી છે, હદના નીચમે પાળ્યાથી બેહદને પોહોચાય છે જે માણસ એક રાત્રો વેપાર કરે તે હજારોંકા બી કરી શકે છે જ્યાં સુધી પોતે ખરી ચીજ શુ છે તે સમજતો નથી ત્યાં સુધી હદ છે, હદ સમજ્યા પછી માણસ બેહદ અને અનહદ સમજવાની કાશીશ કરે છે, મુદલા અને બ્રાહ્મણો ફક્ત હદ સમજવી શકે છે, સદગુરૂ અને પીરો બેહદ અને અનહદ સમજાવે છે જો બીજા બધા સમજાવે તેજ પીર સમજાવે તો પછી તે પીર કહેવાય નહી

કાયમદીન, દુનીયા અવલ ગંદી હે જાન,

વાસ્તે ધર્મ, પુન કરનેસે ઉસે ઓલખે પીછાન

કાયમદીન, આકચી કરે રૂપે કે વાસ્તે જાન,

વોહ રૂપીએ, રહેજ હાથ આવે, ઉસે ઠીકરે કર નાખ દેવે માન.

કાયમદીન અનહદ કે વાસ્તે હદ કરી હે જાન,

વો સેજમેં મીલે તો અનહદ કેા નીંદે માન.

કાયમદીન, સાહેબ કે પાવનેકે વાસ્તે પુજા ધર્મ કરે જાન,

વેહ સાહેબ રહેજે પાવે ઉરકેા ન દે પીછાન.

કાયમદીન, એ સમજ તો બહોત દુર હે જાન,

સાહેબ મેહેર કરે ઉસે એ સમજ આવે માન.

અર્થ—આ દુનીયા ગદી છે એટલે કે માયાની જાળમાં છે તેમાથી નીકળવા સાર પહેલા ધર્મ પુન કરવાની જરૂર છે હવે એ ધર્મ કરવો એટલે શુ ? માણસ પગાર સાર નોકરી કરે અને પગાર મળે તે પૈસા ખરચીને ઉડાવી દે તેવી હાલત એ ધર્મ કરવાની છે એનેથી કાંઈ ખુદાની સાથે મેળાપ થતો નથી ખુદાની સાથે મેળાપ કરવાનું પહેલું પગથીયું અથવા હદ તે ધર્મના બાંધલા કાયદા છે પણ એમ કરવાથી

ખુદા મળી જાય એમ કહેવું એ તો ખુદાની અથવા અનહદની હલકાઈ કરવા જેવું થયું એમ ગ્રંથમાં સાહેબ મળી જાય એમ સમજવું એ તો તેની નીંદા કરવા જેવું છે એ વિશેનું જ્ઞાન સમજવું પણ ધણું મુશ્કેલ છે ખુદા જેની ઉપર મેહર કરે તેજ સમજી શકે છે

કાયમદીન, પુર્વ જન્મકા સંચા હોવે,^૧ તબ ભાવ આવે માન, બીન સંચે શબ્દ માને મે ન આવે પીછાન.

કાયમદીન, એ લેદ અગમકા સતગુરુસે પાવે જાન.

“હુ” બદલેસે હરી મીલે, સો કાઈ એક ખીરલા જાન.

કાયમદીન, એ જીવસે ચાર વેદ, કુરાન હય જાન, ભગત, અવલીયા, અવતાર, નખી. સબા ઈસ રાહસે જાને હે માન.

કાયમદીન, સાહેબકે ઓલખનેકો વેદ, પુરાન બનાયા,

ભગત, અવલીયા, સબી એ જીવસે મુરાતમ પાયા

અર્થ—જેના સમ્બંધ હોય તેનેજ આ વાત ઉપર ભાવ આવે નહીતર આ વાત સમજવામાં કે માનવામાં આવે નહિ આ ભેદ સતગુરુજી બતાવી શકે “હુ” પણ જનુ રહે તો હરી મળે એટલે ખુદા મળે આ જીવને અથવા આત્માને સમજવાને ખાતરજ ચારે વેદ, કુરાન વગેરે લખાયા છે અને એ આત્માને ઓળખવાથીજ ભકતો અને અવલીયા, અને નખીઓ જેવા મહાત્માઓ ને દરજ્જે પોહોંચ્યા છે x

૧ રોઝે અઝલથી જો ખુદાનો હુકમ થયા હોય તો પ્રેમ લાગે છે એ એનો અર્થ છે સરખાવો -

ફારસીમાં કહયું છે કે -

મન આ વડત કુદમ ખુદારા મુબીદ

કે જાતો સિકૃતે ખુદા હમ ન ખૂદ

અર્થ—મે ખુદાને એ વખતે સિજદો કર્યો હતો કે જ્યારે ખુદાની જાત કે સિકૃત કાઈ જાહેરમાં આવ્યા નહોતા એટલે જ્યારે ખુદાની જાત અને તેની સિકૃત (અણુ) ખરી રીતે જાહેરમાં આવ્યા નહોતા અને જે વખત તે ફક્ત પોતાની એકલી હરતીમાં હતો ત્યારે મે તેને સિજદો કર્યો હતો (જુઓ શમાએમે ઈમદાલીયા” નામની ઉરદુ કિતાબ, પાનું ૬૬ હવે આ કથો વખત હતો તે સમજવાનું છે આ ખુદાના કઠીન—અનાદી હોવાની એક સાબિતી છે અને રહો પણ તે વખતે બનેલી હતી એ બતાવે છે)

x હીંદુ ભાઈઓને સમજણ પાડવા આ બાબત પણ સ્પષ્ટ છે

કાયમદીન, સળી મંડાણ એ જીવકે વારતે હે જાન,
સાહેબ તત્ત્વ જો હે ઉસે સાહેબ પીછાન.

કાયમદીન. રામ સકળ રમ રહા વો જાન,
જો અલેક હે લેખેમે ન આય માન.

કાયમદીન, ખુદા આપો આપો આપ ખુદ હે જાન,
પારસનાથ, પારસ જેસે હે માન.

કાયમદીન, નામ સાહેબકે સીકત લુલાવે જાન,
વો બસ્તુ તો નનામી હે માન

કાયમદીન. નામકે લેદકો કોઇજ વીરલા પાવે,
કળીર, હસ્તગીર, મોહ મદ, કૃષ્ણ જેસે ઇસ બસ્તુસે બડે કહેલાવે
કાયમદીન, ધામ હમારા દેશ હે, અલેક હમારા ગામ,
ફકર હમારા ભેખ હે, સો સેજ સુન બીસરામ.

અર્થ—અધા ધર્મની રચના જે થઇ છે તે આ આત્મા ન પગ-
માત્માનુ તત્ત્વ છે તેને જાણવાને સાર છે ખુદા જે ઘટ ઘટમા વ્યાપી
રહ્યો છે, તેને ઓળખવા સાર છે ખુદા આપોઆપ ખુદ છે પારસ નાથ
એતો પારસ જેવા છે પણ ખુદાની સીકતો ભુલી જવાથી એટલે તે હદથી
આગળ જવાથી તેની ઝાતને પુગાય છે અને એ ભેદ કોઇજ વિગ્લો પામી
શકે છે પેગમ્બર હઝરત મોહમદ, પીર હસ્તગીર, કળીર, શ્રીકૃષ્ણ જેના ખુદાઇ
મહેરબાનીને લીધજ મોટા કહેનાય છે હમારો દેશ પણ એજ ધામમા છે,
અને અલેક હમાર ગામ છે, ફકરી તે હમારો ભેખ છે અને સુનનુ મેદાન
હમાર આરામ લેવાનુ ઠેકાણુ છે

ખુલાસા —“ કાયમદીન, રામ સકળ રમ રહા વો જાન ”
હીદુલાઇઓની સમજ માટે એ શબ્દ ખુદા અથવા રહેમાન કે નિરજન
નિરાકાર માટે વાપરેલો છે જેની રીતે “અલી” એ ખુદાના હલ નામોમાનુ
એક ખુદાનુ નામ છે તથા તેજ પ્રમાણે અલી એ માથા ખતીફાનુ નામ પણ
છે, વળી જેવી રીતે “ માલીક ” ખુદાનુ નામ છે અને માલીક નામના
ઇમામ પણ થઇ ગયા છે, જેવી રીતે કળીર ખુદાનુ નામ છે અને કળીર
સાહેબનુ નામ પણ છે, તેવીજ રીતે રામ એ ખુદાનુ પણ નામ છે અને
દશરથના બેટા રામનુ પણ નામ છે અહી દશરથના બેટા ગમની વાન
નથી પણ જેમ કહ્યું છે કે —

એક રામ તો ઘટ ઘટ બોલે, એક રામ દશરથ ધર ડોલે,
એક રામકા સકલ પસારા, એક રામ તો સખસે ન્યાગ

આમ જે રામ સઉથી ન્યારો કહ્યો છે તે મુળ રૂપ પરમેશ્વર છે; તે આ સકળ વિશ્વથી ન્યારો છે એક રામ ઘટ ઘટમા બોલે છે તે આ સકળ પ્રાણીઓમા આત્મા રૂપે બોલે છે તે ન્યારો જે રામ કહ્યો તે રામનું પ્રતીબીબ પડેલું તે પ્રતીબીબ પણ રામ કહેવાય છે એક રામ દશરથ ધર ડોલે, એટલે રાજ દશરથને ધર જન્મ ધારણ કર્યો તે રામને પણ રામ કહ્યા છે, અને આ સઘળા રામોથી જુદા છે એક રામકા સકલ પસારા તે મુળ સ્વરૂપ રામ તે રામની જાન ગતી આખા વિશ્વમા પસરી ગ્હેલી છે તે ગતી ઉપર દ્રાઢી રાખીને સકલ પસારા કશું છે એટલે જેમ 'અલી' 'માલિક' 'કબીર' ખુદાના નામ છે તેમ રામ પણ હીદુઓમા પરમેશ્વરનું એક નામ છે આથી માણસનું નામ સમજવાનું નથી અથવા હીદુભાઈઓને ખરા ખુદાની વાતની સમજણ પાડી છે

દર ઇદમે તૌહીદ

કાયમદીન, માયાકે લખદમે સખ જુગ રહા હે મોહી,
અત વકત કયસી બનેગી, સોઈ જાનને હે ન ફોઈ,
કાયમદીન, કહે એ ત્રાસ કાલકા, ઝૌર સીર પર ચકકર ખાજ,
મુરખ મન સમજે નહી, જો ગયા હમ સો ઓછા થાય
કાયમદીન, ઝપટ કાલકી હય, બડી ચકકી સમાન,
આટા કર કર પીસેગી, જીવ તેરેકા માન
કાયમદીન, બહોત જોરાવર કઠણાઈસે, પ્રાણ કાઢે તોય
દેખ માયાકો મોહ રહા હય, અત પરતાવા હોય,
કાયમદીન, અંત વખત પરતાવા કીયા, કામ કહુ ન આયે.
ઘાટી કાલ જબ પકડેગા, મનમે હાય કરે કુટાય.

અર્થ—બધી દુનીયા માયા અથવા ખોટી મોહમા લપટાઈ રહી છે અને આખર વખતે શુ શુ વિપત્તીઓ ખમવી પડે છે તે તેને માલમ નથી કાળ અથવા યમકૃત એટલે મોતનો ફિરંગો માથા ઉપર ભમ્યા

કરે છે અને મુરખ મન સમજતુ નથી કે આ જે શ્વાસ-ક્રમ-આપણે લાંબાએ છીએ તે જીંદગીમાંથી એણે થાય છે મતલબ એ છે કે જેટલી ઘડી આપણે ખુદાની યાદ વગર કાઢીએ છીએ એટલી ફેકટ જાય છે કાળની ઝપટ બહુ જોરાવર છે અને બધાને પકડી પકડી ચક્કીમાં આટો કરી નાખે છે, વારંતે હે જીવ, તુ ચેત તુ માયામાં ફસી રહ્યો છે પણ જ્યારે જનરાધથી તને શરીરથી જુદો કરશે ત્યારે બહુ પસ્તાવો થશે તે વખતનો પસ્તાવો કાંઈ કામ આવવાનો નથી ખાલી મનમાં તે વખતે હાથ કુટારો થશે

[ધણા મહાત્માઓ આ સસારને ચક્કી સાથે સરખામણી કરી ગય છે કબીર સાહેબ પણ કહી ગયા છે કે —

ચક્કી ચલતી દેખકે મેરે નૈનન આયા રોય,

દો પટ બીતર આયકે સાબુત ગયા ન કોય

એટલે આ સસારની ચક્કી જોઈ મારી આખમાં આસુ આવી ગયા, કે ધરતી અને આકાશ એ બે પટની વચ્ચે જે બી આવી ગયુ તે કાયમ રહ્યુ નહીં]

કાયમદીન, નરનારી યુ નને મનમે', સદા હે લોગ સંસાર,
સપના માતર લોગ હે નહી રોગકા પાર

કાયમદીન, સ્ત્રી, પુરૂષ, દોનાં માલ રહે લપટાય.

અંત વશકા ડર નહિ, સા છોડ, માયા ભાય

કાયમદીન, એ સ્વાદ દો દીનકા, નીદાન દુઃખ ખહોત.

જીવ ખે હો જાયગા, પડે જળ આકર મોત

કાયમદીન, હલક બધ હોય તુટે નાડો નાડ.

સ્વાદ તેરા તબ મીલે ધુલ, હીરદે કુચ ખીચાર.

અર્થ—આ દુનીયામાં સ્ત્રી, પુરૂષો સસારની માયામાં લપટાઈ એમજ સમજે છે કે આમાં સદાનુ સુખ છે, પણ બધા સસારનુ સુખ ગ્વાના જેવુ છે, અને એ સુખ નથી પણ અપાર દુખ છે, કેમકે બન્ને સ્ત્રી તેમજ પુરૂષ, છોકરા અને સસારી વૈભવની ઝીંજેમાં મન લગાડી મુકે છે પણ જાણતા નથી કે આ દુનીયા થોડા દીવસની છે જ્યારે જીંદગી મહોતના ડાચામાં જઈ પડે છે જ્યારે હલક-ગળુ-રૂધાઈ જાય છે અને નાડ નાડ દુટે છે ત્યારે જે સસારના સુખનો ગ્વાદ લીધેલો હોય છે તે અંધ ધુળમાં મળી જાય છે વાગ્ને વિચાર કરી સમજતુ જોઈએ.

કાયમદીન, મુસ્લાં કાજી બાતું પર માફલ હે સંસાર
 કયા હુવા મરે'ગે, મરકર ઊઠે'ગે દોનો નર ઝોર નાર
 કાયમદીન, કયામત આવેગી, ઝોર કુદુ'બ મીલ એક ઠાર,
 બહોત સુખ પાવે'ગે બીચ બહેશત દરબાર
 કાયમદીન, સોને જેસી હવેલીયા, બહા રહે'ગે સદા અમર,
 મેવા ફલ પુલ ખાઈ'ગે, બીચ બહેશત હે મગર.
 કાયમદીન, ઉસદીન સાહેબકા હોગા દરશન બન,
 સખી એકઠે મીલકર દેખે'ગે, મુસ્લા કહેવે માન.
 કાયમદીન, ઉસ દીવાસે પર સખ બલક બુલી હે બન,
 અબી તો સુખ કરો, ગોરમે' રહે'ગે, કયામતમે દીદાર
 પાવે'ગે માન.

કાયમદીન, એ સખ ગપાટે, આંર જાંઝવેકા પાની
 કુરાન લીતર હકને કહા, સચકર તું પીછાની.

અર્થ—કાયમદીન, મુસ્લા અને કાજીઓ એમ સમજાવે છે કે તમામ માણસો, મરદો અને સ્ત્રીઓ મરી ગયા પછી તેમના બદનો-શરીરો-કબરમાં રહેશે, અને પછી કયામત આવશે ત્યારે બધા પોત પોતાના સગા-વહાલાઓ સાથે એક ડેકાણે મળશે અને બહેશતમાં સોનાની હવેલીઓમાં રહી સદા કાળ સુખ ભોગવશે અને ફળ પુલનો ખોરાક ખાઈ મજાહ કરશે, તે વખતે તમામ લોકોને ખુદાના દીદાર થશે

એ મુસ્લા અને કાજીઓની શીખવણી ઉપર તમામ ખલક ઉલટુ સમજી રહી છે અને કહે છે કે હમણા તો મજાહ કરી લ્યો, પછી મરીને ઉડીશુ ત્યારે કયામતમાં ખુદાના દીદાર કરીશુ, પણ એ બધા ખીયાલો ગપાટા જેવા અને જાઝવાના પાણી જેવા છે જે કાંઈ કુરાન શરીરમાં કશું છે તેજ સાચું છે અને તેનો બેદ બરાબર સમજે તેજ સાચો છે. તે એકે આ દુનીયામાં જ્ઞાન માર્ગમાં આગળ વધીને ખુદાના દીદાર કરી લે નો આ દુનીયામાં પોતાની અદરની આખ ઉધાડી ખુદાના દીદાર નહી કરે તો આવની દુનીયામાં પણ કાંઈ પામવાનો નથી.

(આમાં માણસનું મોત આવે ત્યારે ખાકી બદનનું શું થઈ જાય છે તે સમજાવ્યું છે, અને જીવનું શું થાય છે તેનો ઈસારો કર્યો છે)

મનકાના કી હાઝેહીઆમા, ફરોવા ફિલ આખેરતે
આમા (કુરાને શગફમાં ફરમાવ્યું છે કે જે અહીં આંધળો
છે તે ત્યાં આખેરતમાં પણ આંધળો છે)

કાયમદીન, દર્શન યહા હે, મુવે પીછે કુચ નાહી
મુરશદ કી સોહબત પકઠ, ખોલ દેખાવ સાઈ
કાયમદીન, યહા હે ઉનકો સહા હે અમર અગ મ કા ધર.
યહા નહી ઉનકો કલી નહી, દર્શન હોવે મગર.

કાયમદીન, વેદ કહે કાયા વણુસે જાન
જીવ, આટા મીટી હોયગા, તન છુટત હે માન
કાયમદીન, માટીમે' માટી જાયગી, પાનીમે પાની જાય
પવન મે પવન મીલ રહે, પીછુ અઝી સમાય.
કાયમદીન, તેજકી રતી, ઔર માયાકા ગોલા મીલા હે જાન.
ઉસ ગોલેકા નામ, જીવ, બદા, રખા હે પીઝન
કાયમદીન, ઇસ ગોલેકો કાલ પીસેગા, કંઠનાઈસે જાન.
તાજ મન પસ્તાયગા, જીવડા, તુ મનમે માન

અર્થ—આગળ સમજાવનામાં આવ્યું છે કે આ પીઠ અથવા
શરીર પાંચ તત્ત્વોનું બનેલું છે જ્યારે કાયા જનનથી ટૂટી જાય છે
ત્યારે જીવને બહુજ ગભરામણ (વ્યાકુળતા) થાય છે તેમા જ ભાગ પ્રાણીનો
હોય છે તે પ્રાણીમા મળી જાય છે, પવનનો ભાગ પવનમા મળી જાય છે
અને અગ્નિનો ભાગ અગ્નિમા મળી જાય છે એ ચારે ચીજમા તેજની
રતી અથવા જીવ આત્મા હતો તે મધુ મળી માણસ કહેવાતુ હતુ હવે
કાળ અથવા અમરુત કે મનકુલ મોત આવીને તે આદમને પકડી કંજાઈથી

પીસે છે ત્યારે તે બહુ પગાય છે કે આખી જીદગીમા ખુદાને પીઠાનવાની તક હતી તેનો લાભ લીધો નહી તેથી તેને બહુજ રજ થાય છે પેટ ભરી બદગી કરી ખુદાના દીદાર આવી કરના એજ સાર છે મુવા પછી ખુદાને જોશુ એ આશા ઉપર ખેસી ગ્હેવુ એ વખત ગુમાવવા જોવુ છે (વધુ ખુલાસા સાર જીવો દીમાયો)

(શમાએમે ઇમદાદીયા નામની કિતામમા હાજી ઇમદાદુ'ઝાહ સાહેબે ફરમાવ્યુ છે કે ખુદાના દીદાર આ દુનિયામા થઈ શકે છે કુરાન શરીફમા ફરમાવ્યુ છે કે લા નુદરેકા દુવ અબસાગ વહોવા યુદરેકુલ અમસાર^૧ (નજ-રથી તે દેખાતો નથી અને સહી ચીજોને તે ઘેરી રહેતો છે એટલે સવાએલો છે) આનો અર્થ એ છે કે આ નહેન્ની આખથી ખુદાના દીદાર થઈ શકતા નથી પણ ત્યારે અદન્ની આખ ઉતર છે ત્યારે તે જાહેરની આખથી વધારે મળવાન થઈ જાય છે એટલે અદન્ની આખથી ખુદાના દીદાર થઈ શકે છે

આ સાથે સરખાવો : — Man, therefore, according to the *Feilinta* philosophy, is the greatest being that is in the universe, and this world of work the best place in it, because only herein is the greatest and the best chance for him to become perfect. (*Suami Vachananda*, Vol 2, P 271)

કાયમદીન, સારી ઉમર જીવપર હોવે મોહ સો યાદ આવે જાન,

નીદ મીઝાલ જીવ મુન હોવેગા, તનસે છુટત માન

કાયમદીન, જીવ છુટત, સુરજ તલગ જાયગા જાન.

જીવ જાને, એ નુર હય ઈસ નુરમે મીલુ' માન.

જીવ જાને મે દુખ પ્હોત પાયા હે જાન.

તો અબ સાહેબ સે જાકર મીલુ માન.

કાયમદીન, સુરજકા ઘર અગન હે અગન મે' પવન હે જાન.

પવનસે પાની હે, સાધુ શમદ પીછાન.

---

૧ ઉપલી આપન સુરએ અનજામમા છે ૨ શમાએમે ઇમદાદીયા પાનું ૮૮

મહીન, પાણી ભરના આકાશસે. પ્રાણ ઉસમે આયા.

હી છુટી, હે થી વૈસી ભગે ઉભાયા ' ૧

અર્થ—આખી જીવગી જે ચીજ ઉપર વધુ મોહ હોય તે મરતી થાક આવે છે, અને જીવ તનથી છુટયા પછી શુન્ય જેવો થઈ છે તે છુટયા પછી સુરજ સુધી દોડી જાય છે, એવા વિચારથી “જીવ છે તેમા મળી જાઉં મે બહુ દુઃખ જોયું છે તો જઈને હવે ને મળું ” પણ સુરજતુ ધર અગ્નિ છે અને અગ્નિમા પવન છે, પવન પાણી છે એ તુ માનજે એટલે જીવનું ઠેકાણું પડતું મુશકેલ હોય આકાશથી પાણી વરસે અને જે જગાએ તે જવાને લાયક હોય ત્યાં જાય જાય છે

સરખાવો.—The dualist claims that the soul after death passes on to the Solar sphere, thence to the lunar sphere, thence to the Electric sphere. Thence it is accompanied by a Purusha to Brahmaloaka. Page 79, Swami Vivekananda, Vol V)

૩૦

અન્નાસો મિનલ આઅમાલે બિલ્ ખવાતીમા.

અર્થ—લોકોના કર્મનો આધાર તેમના અત વખતની હાલત પર છે મા માત્ર વમા દોતેલું, લેયજ અલલ્લાહો અલેકા હસન શી કોલ્લે હિમ.

અર્થ—તેઓ મરી ગયા ન હોત અને તેઓને મારી નાખવામા આ ન હોત, આ બામતને ખુદા તેઓના અત કરણમા હસન-ઉદ્દેગનુ થુ બનાવે

[આમા હિંદુ લોકોની માન્યતા મુજબ પુનર્જન્મ અથવા માણસના થુ પછી તે વારવાર જન્મ લે છે તે સમજાવ્યું છે શરીરથી જીવ જીવે છે તે મરણ કહેવાય જીવે પડ્યા પછી કેટલાક સમયે તે જીવ શરીર થુ કરી પૃથ્વી ઉપર પાછો આવે છે તેને પુનર્જન્મ કહે છે જેના પાપ

૧ હિંદુમાઠઓને તેમના શાસ્ત્ર પ્રમાણે આમા સમજ પાડી છે

કર્મ' ધણુજ હોય છે તે જણ ઇલાની સ્થાવર વર્મા અવનાર લે છે, પશુ થોડુ અને પાપ વધારે તો પશુમા જન્મ થાય છે. જેણે વધારે પુણ્ય કરેલું હોય છે તે માણસમા અવતરે છે વાચનાર યાદ ગખશે કે જે મોટા મોટા ગુરુઓ અને મહાત્માઓ થઈ ગયા છે તેઓએ કોઈ પણ ધર્મનું ખડન કરવાની મતલબ રાખી નથી તેઓ હમેશા જ્ઞાન મેળવવા ઇચ્છા ધરાવનારને તેના ધર્મની ટીકી અનુસાર જ્ઞાન સમગ્રવવાની કોશીશ કરે છે ધણુ આચાર્યો વિવિધ ધર્મનું કારણ શોધી કાઢી તેટલાથી નહીં ધગના અનેક ધર્મમા ઉગ્ર ઉત્તરી તેમા સત્ય યુ છે તે શોધી કાઢના હતા દાખલા તરીકે સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ શ્રી રામ કૃષ્ણ પરમહંસ શિષ્ય ધર્મનું અને મીઝા અનેક સપ્રદાયનું રહસ્ય જાણ્યા પછી વિચાર્યું કે હિંદુ અને મુસલમાન વચ્ચે શા ભેદ છે તેની પણ તપાસ કરવી જોઈએ અને મુસલમાન ધર્મની સાધના ય્યાં પછી તેમણે જોયું કે જે ઉદ્દેશથી હિંદુઓ સાધના કરે છે તેજ ઉદ્દેશથી મુસલમાનો પણ સાધના કરે છે મુસલમાન ધર્મનો મર્મ જાણ્યા પછી ખ્રીસ્તી ધર્મની પણ સાધના કરી હતી એવી રીતે મહાન ધર્મગુરુઓ સર્વ મઝહબનું અધ્યાત્મીક જ્ઞાન મેળવે છે નુરે રોશન ઉપરથી માલમ પડે છે કે તેના કર્તા બાવા કાયમદીનને પણ અનેક ધર્મ અને અનેક પથોનું બહોળું જ્ઞાન હતું અને એઓ કહી ગયા છે કે આચાર્ય અથવા ગુરુ તેને કહેવો કે બધા ધર્મોનું રહસ્ય પુરું સમજાવી શકે એમણે બનતા સુધી કોઈ બી ધર્મના પુરૂષનું દીલ દુ ખાય એવું કશું આ કીતાબમા નહીં લખતા દરેક ધર્મના અનુયાયીઓને તેની માન્યતા મુજબ ધર્મ સમજાવી જે ખરી મેળવવાની વસ્તુ છે તેની તરફ વાળવાની કોશીશ કરી છે, માટે કોઈ પણ ધર્મવાળાઓએ તેમની વાણીનો બજાવો અર્થ કરવાનો નથી)

કાયમદીન, મેવે ફજાકા ધ્યાન હોવે તો દરખત હોવે માન,

ઔર ચીઝકા ધ્યાન હોયે તો વૈસે બને પીછાન.

કાયમદીન, એ પશુકા ધ્યાન હોવે તો ચારા નીપજે માન,

આદમીકા ધ્યાન હોવે તો અન્ન હોવે માન

કાયમદીન, જેસી કમાઈ કીતી હોય વૈસી દહે અંત વખત

સાહેબ દેવે બન,

જેસા ધ્યાન આધા હોય એસી દેહી પકડે પીછાન.

કાયમદીન, આદમી કહાંસે હોવે, યુંજ કહેવાતા હે બાન,
સાહેબ બાને ઝાડ હોવે, યા ઘાસ હોવે, યા કીડા હોવે પીઠાન.
કાયમદીન, કપી અન્ન હુવા, તો એક સાલમે ખાલી હુવા બાન.
અગર આદમ હુવા તો ફીર નનપણમે સુવા માન,
કાયમદીન, જીવા તો અસાની હુવા. યા મત્ર ન આવે વહા હુવા,
યા નીચ હુવા બાન.

ઉચ્ચ હુવા તો ભી કયા વો શબ્દ ન માને પીઠાન

અર્થ—મરતી વખતે જેવું ધ્યાન હોય છે તેની તરેહનો પાછો જન્મ આવે છે એમ હીદુભાઈઓ માને છે જો મેવા કે ફળીનું ધ્યાન હોય તો ઝાડ રૂપે પાછો અવતાર લે છે, જો પશુ જેવું ધ્યાન હોય તો ચારા રૂપે અવતરે છે અને આદમીનો ખ્યાલ તે વખતે હોય છે તો કાંઈ અનાજના ઝાડ રૂપે અવતરે છે આખી જીદગીમા જેવા ડર્મો કર્યા હોય અને તેનો બદલો જે રૂપે મળવાનો હોય તે રૂપનોજ ખ્યાલ ખુદા માણસને મરતી વખતે આપે છે અને તેથી તે ખ્યાલને અનુસરતી ફેઠ ધારણ કરે છે આદમી એટલે માણસ રૂપી અવતાર તો દુર્લભજ છે કાંઈ ઝાડ, તો કાંઈ ઘાસ તો કાંઈ કીડા એ રૂપે અવતરે છે અનાજનું ઝાડ હોય તો એકજ સાલમા જાણે તેની જીદગી ખનમ થઈ માણસ થયું તો ગયપણમા મરી ગયું અને જીવ્યું તો અજાતી જીદગી ગુમરી અથવા એવે નીચ ઠેકાણે અવતાર મળ્યો કે ન્યા કાંઈ ગુરૂ મત્ર મળી શક્યો નહીં અને જો ઉચ્ચ કુળમા જન્મ લીધો તો તેને મત્ર ઉપર માન્યતા ઉપજી નહીં, એવે ઠેકાણે અવતર્યો એટલે એવા પ્રકારનું અવતરનું એ કાઠ્ટ છે

કાયમદીન, શબ્દ માને તો ગુરૂ ના મીલે, યા ગુરૂકી મેહર ન હોય,
યા ગુરૂ જોતીયા, પથીયા, હીરસીયા મીલા જન,
સારે સજોગ લેલી હોના મુશકેલ પીઠાન

અર્થ—અગર મત્ર ઉપર શ્રદ્ધા હોય તો ગુરૂ ન મળ્યો હોય, અથવા ગુરૂ મળ્યો હોય તો તેની પુરી રૂપા તેની ઉપર નહીં ઉતરી હોય, અથવા ગુરૂ લોભી, લાલચુ હોય, અથવા અમુક પથનોજ માનના વાળો હોય જે સજોગોમા ખુદાઈ જ્ઞાન મળે છે તે જાંયા સજોગો એકી વખતે મળવા બહુજ મુશકેલ છે^૧

૧ આ હીદુભાઈઓને તેમના ખીનાલ પ્રમાણુ સમજવવા લખવામા આવ્યું છે બાનો બળતો અર્થ મુમલમાન ભાઈઓએ ફરી ખેસવાનો નથી ફરિયામમા તો ફક્ત એટલીજ વાત છે કે જે માણસ જેથી સાચે ચાહના રાખે છે તેની સાથે તે ઊંડો (હલીય અલ મરગો ૨ આ મન અદુખ્ખ)

(સરખાવો આ સાથે વિવેક મુદ્રમણી નામના ગ્રંથનું વાક્ય:—ખરે-ખર, આ ત્રણ ચીજ બહુજ દુર્લભ છે માણસીક જન્મ, મોક્ષ મેળવવાની ઇચ્છા, અને મહા પુરૂષોનો સંગ ફક્ત દેવતાઓની મહેરબાનીથીજ આ ચીજો મળી શકે એમ છે ”)

કાયમહીન, હોવે તો કીસ ખંડમે હોવે, સમુદ્રમે કે સમુદ્રપાર
હોવે જાન,

ફીર ફીર એસા અવસર નહી આવે, આફીઝ બગ, પીછાન.

કાયમહીન, કામીલગુરૂ, માણસદેહી, જ્ઞાન બુદ્ધી. અગંમ લેહ,
ઉત્તમ મીલે હે જાન,

અબ ના ચેતે તો ફીર કબ ચેતેમા માન.

કાયમહીન, મુસ્લાને શબ્દ કહા, મુવે પીછે મુ હોગા જાન,
વોહ શબ્દ સત હે, ઉસકા અર્થ જુદા હે માન.

કાયમહીન, ધરમ, ભજન, તપસા, ઉનસે અછા અવતાર પાવે
જાન,

પાલખી-બેઠે. પલગ સોવે, ચેહી જહેસ્ત પીછાન.

કાયમહીન, મુવા સો કયામત હે, પંડ સો જોર હે જાન.

ચાબકે હી માર પડે બહીખાને, ચેહી દોઝખ પીછાન.

કાયમહીન, કીડા હોવે ચા આડ હોવે ચે હાવીયા દોઝખ જાન.
મુખકી બગે પેદા હોવે ચેહી જહેસ્ત પીછાન.^૧

અર્થ—કેટલીકવાર કાંઈ સારા સન્નેગો સાથે બીજા માઠા સન્નેગ ઉભા થાય છે અથવા તો તે સન્નેગો કાંઈ એવા ખંડમા આવી જાય છે કે જ્યાં અમલ બરાબર થઈ શકતો નથી, વારતે એ ગાશીલ પુ જાગ, કારણકે માણસ દેહ, કામીલગુરૂ, બુદ્ધી અને આત્મીક જ્ઞાન એ ઉત્તમમા ઉત્તમ ચીજો છે તેનો ઉપયોગ હમણા નહી કરશો તો ક્યારે કરશો ? મુસ્લાઓ કહે છે કે મુવા પછી આમ આમ થશે. તે લોક જો શબ્દ બોલે છે તે ખરા છે પણ તેનો બાવાર્થ જુદો છે ધર્મ, ભજન, તપ વિગેરેથી સારો અવતાર આવે છે એટલે તે જીદગીમા માણસને ફુટી-યવી સુખ વધુ મળે છે મરી જવું એજ કયામત છે. પીંડમા એટલે શરી-

૧ હી દુભાઈઓ તથા કેટલાક વિજ્ઞાન શાસ્ત્રીઓ (સાયન્સ વાળાઓ)ને આવો ખીયાલ હોવાથી તેમને આથી ચેતાળા છે

રમા રહેવું એ કબરમા રહેવા બરાબર છે અગર કોઇને કેદની શીક્ષા *
અને ચાખકાની માર તેને પડે તે દોષખ સમાન છે એમ સમજવું ક
રૂપે અવતરવું એજ હાવીયા એટલે સાતમું દોષખ સમજવું સારા સ
ઓમા એટલે સુખ મળે એવે ઠેકાણે અવતરવું એજ એહેત છે એમ માનવું

કુલ્લો ચએઈન હાલેકુન ઇલ્લા વજહહુ.

અર્થ—તમામ ચીજ નાશ થવાની છે ફક્ત ખુદા બાકી રહેવાનો

**ગયા પ્રકરણની માફક આમાં પણ પુનર્જન્મ મા
નારોની માન્યતા સુજળ તેમને સમજાવ્યા છે.**

કાયમદીન, આખર સખ જમગા સુખ, દુ ખ ઔર જાન.

અમરપુર એક અલેખ હચ સોહી સત પીછાન

કાયમદીન, કિતનેક યુ જાને, આસમાન, ગમીન અધારા હો

તખ જહાકા તહા મીલેગા જા

યુ કર, સખી અટક રહે દીલમે ખાત પીછાન

કાયમદીન, યુ હોવે તો કોઈ ન હુડે, આખર તો મીલેગા ।

પણ નહી મીલે, સુન સકતમે સમાવેગે માન.

અર્થ—આખર, સુખ અને દુખ તેમજ જીવગી બધું જવાનું
પરમેશ્વર અથવા ખુદાજ રહેશે કેટલા લોક એમ સમજે છે કે આસમ
જમીન, બધું જ્યારે અધિકારમા મળી જશે ત્યારે જે ઠેકાણેથી જીવ નીક
હતો ત્યા પાછો જશે, અને એ વિચારથી કાંઈ પણ કોશીશ કરતા ન
પણ જો એ ખર હોય ત્યારે તો કાંઈ માણસ ખુદા અથવા સત્ય શુ છે
શોધવાની કોશીશ કરે નહી આખર એમ જીવ મળતો નથી, પણ
શુન નામનું ધામ છે ત્યા રહે છે

કાયમદીન, જીતને જીવ પેંહોચે સો અમર હુવે જાન,

જીતને બાકી રહે સો સુન સકતમે સમાવેગે માન.

---

૧ કેટલાક ભાઈઓના આવા ખીયાલ છે તે સમજાવ્યા છે તેમને
ખુદાની તઓહીદ બિપર લાવવા પીરસાહેબે આગળ માર્ગ દેખાડ્યા છે

કાયમદીન, હતને બરસ બસ્તી ધંતને બરસ મુન રહેગા બન,
ફીર હુકમ હોયગા એ હવ કે હવ પેદા હોગે માન

કાયમદીન, હવ અનાદી સુધી હે, ફીર નહી બન,
“કુલિર ફહો મિન અઝે રબી,” ઉસ્કા છેલ નહી પીછાન.

કાયમદીન અબલ બી મુન, હવ માયા, સાહેબ થા બન,
ફીર હવ, માયા સાહેબ રહેગા માન.

કાયમદીન, હવકો ઉત્તમ ગ્યાનકી સમજ, થા બપ થા ભેત
થા પંડરી નીશાન,

વોહ એક દેહી, દો દેહી, ફીર સ થા હોય તો પોંહોચે ઠિકાન,

કાયમદીન, લેહ અમ મકા ભે કાઈ બને બન.

સોઈ તો એક દેહી બદલને થે પહોચે ઠિકાન.

અર્થ—જેટલા હવે આ જગતીમા ખુદાના દર્શન કર્યાં તે અમર થયા, બાકીના હવેને મુન પ્રદેશમા રહેવું પડે છે એ મુન પ્રદેશ, જેટલા વરસ ધરતી ટકશે તેટલા વરસ રહેશે પછી તેજ હવે પાછા અવતરશે. હવ અનાદીકાળ સુધી છે પછી નથી કુરાન શરીરમા પેગમ્બર સાહેબને ખુદાએ ફરમાવ્યું છે કે તમે કહી દો કે રહ છે તે મારા ખુદાનો હુકમ છે. હવ, માયાના આવરણ સાથે પહેંસ્લા પેદા થયો તેવીજ રીતે જો તે ખુદાને શોધવાની કાશીશ ન કરે તો એમજ અથગશે જો તેને ઉત્તમ જ્ઞાન હોય, અથવા તે જોત જાપ કરતો હોય, અથવા પીડ તે શુ છે એ જાણવાની કાંઈ આતુરતા તેને થઈ હોય તો એક બે દેહ ધારણ કરી પછી સજોગો સુધરતાં ખુદાને જાં મળશે, પણ જો અગમનો ભેદ કળી ચુક્યો તે તો એકજ દેહમા પોતાને ધામ પોહોચી સકે છે

કાયમદીન, જબ હગ મુન મેં હે તબ હમ કચ્ચા બન,
મુન છોડ વીરેહી હુવા, સો કામીલ હુવા પીછાન.

કાયમદીન, મુન હે સોબી સાધન હે બન,
વીરેહ હોય તો તુરત પહોંચે પીછાન.

કાયમદીન, વીરેહ પ્રેમ પર જોત હે બન,
જોતકી મારી ઓલખ આવે પીછાન.

કાયમદીન, વીરેહ નહીં ને લેહ હે બાન,
 સો તો કણુ એક પોહોચે ડિકાન.
 કાયમદીન, અવલ પ્રેમ હુવા હોય પીછે મીટા હોય બાન,
 સો કણુ એક ભી અમર ઘર પહોંચે પીછાન
 કાયમદીન, લેહ નહીં, ઔર પ્રેમ ભી નહીં સો તો કબી નહીં
 પોહોચે બાન,
 કાળ વરલાંડ હોવે તો ભા નહીં પહોંચે પીછાન.

અર્થ—કાયમદીન, જ્યાં સુધી માણસ સુનના પ્રદેશમાં છે ત્યાં સુધી પણ તે કાચો છે એટલે કે ત્યાં પણ માયાનું બારીક આવરણ છે જ્યારે સુન ધામ છોડી આગળ જાય છે ત્યારે તે પુરો થાય છે સુનમ રહેવું એ પણ એક જાતની સાધના છે વિરેહ, એટલે ખુદાની જુદાઈને જે પ્રેમ અગ્નિ દીલમાં લાગે છે તે જો હોય તો તુરત પહોંચાય કારણ એ પ્રેમથી જે જ્યોતી નૂરના દર્શન થાય છે તેનેથી આગળ વધતા ખુદાન જોળખ ઉત્પન્ન થાય છે, એટલે ખુદાઈ જ્ઞાન થાય છે આની મહત્ત્વ એ છે જે અત્યંત પ્રેમ પુર્વક લક્ષિતથી પણ ખુદાઈ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે અગર પ્રેમ પુર્વ લક્ષિત નહીં હોય અને તે ફક્ત સ્વયં શુ છે તેજ જોળાઈ હોય તો તેમાંથી પણ કેટલાકા પોતાની શોધમાં ફતેહ પામે છે પહેલાં કે કાંઈને વિરેહ અથવા પ્રેમ થયો હોય પછી પાછો સસારમાં લુબ્ધ થઈ ગયો હોય તો તે પણ કાંઈ વાર અમર મુકામે પોહોચે છે એટલે એની પુ જન્મની લક્ષિત અથવા આ જન્મની લક્ષિત ફેકટ જતી નથી પણ જેના પ્રેમ અથવા લક્ષિત નથી કે જ્ઞાન જાણવાની જાણસા પણ નથી તે તો લા બહાડ થશે તો બી અમર મુકામે પહોંચનાનો નથી

કાયમદીન, સુન મહાસુન કે બીચ રહેંગે સો દુલ વરલાંડ રે
 કબીર, દસ્તગીર મીસાલ જનમ બોલીયા હોગે બા
 સોઈ તબ પુરે સાહેબ હો બાવેંગે માન
 કાયમદીન, મહાસુનકે પાર અલેક કે દેખતે હે બાન,
 સો, દુજે વરલાંડ અવતરી શ્રીકૃષ્ણ જેસે હોવેંગે માન.
 કાયમદીન, તબકે રહેલે અબ પકે હે બાન,
 અબકે રહે હે વો તબ પકેંગે પીછાન,

અર્થ—જે લોક સુન મુકીને આગળ જાય છે પણ મહાસુનમાં પુગતા નથી તે જ્યારે પાછું ખીજી બ્રહ્માંડ એટલે સુધી રચના થશે ત્યારે કબીર અથવા દમ્તગીર જેવા મોટા મહાત્મા થઇ અવતરશે અને તે અવતાર લઇ કમાલીયતે પુગશે જ્યારે મહાસુન મુકીને આગળ વધે છે ત્યારે ખુદાના દર્શન થાય છે, તે વખતે જીવો શ્રીકૃષ્ણ જેને લોકો ઇશ્વરી અવતાર કહે છે તે રૂપે અવતરે છે જે જીવ આગલા બ્રહ્માંડ એટલે આગલી સૃષ્ટિની રચના વખતે પુખ્ત થઇ ખુદામાં નહીં મળ્યો તે ખીજા બ્રહ્માંડ વખતે ખુદાને પુગે છે

કાયમદીન, આપ સાહેબ હો જાના, દેખના, દેખાના ઇસમે ઇતના ફેર હો જાન.

દુજે વરખડ વખત એકવાર પેદા હોના પડે માન.

કાયમદીન, ઉસ પેદા હોનેમે કુચ દુ ખ નહી હો માન,

હે સુખ, પણ પેદા હોના પડે ઇતના નરસ પીછાન.

અર્થ—ખુદા ખુદા સાથે વીસાલ થવો અથવા જોડાઈ જવું અથવા “અહમ અદમઝી”નો પ્રત્યક્ષ અનુભવ થવો, અને તે અનુભવ દેખાડવો એ એમાં આટલો ફેર છે કે, જે એ અનુભવથીજ સતુષ્ટ થઇ એમી રહેવું હોય તો પાછો જન્મ લેવો પડતો નથી પણ જે ખીજાઓને સાહેબ થુ છે તે જ્ઞાન કરાવવું હોય તો ખીજી વાર જન્મ લેવો પડે છે. તે જન્મ લેવામાં કાંઈ દુ ખ નથી તે જીદગી પણ સુખમાજ જાય છે, ફક્ત જન્મ લેવો પડે એટલુંજ નરસ તેને લાગે છે [આનો અર્થ એ છે કે કેટલાક ફક્ત જીવન મુકત થઇ સતુષ્ટ થઇ એસી રહે છે તેઓ જન્મ મરણના ફેરામાંથી ટળે છે પણ કેટલાક જીવોને ખીજા જીવોનો ઉધ્ધાર કરવા ગમે છે તે જીવો પાછો અવતાર તેમના કદ્યાણુ માટે લે છે (જીવો દીખાવો.)]

કાયમદીન, સાહેબ હો કર બાહેર નીકળના વોહ તો મનદી
જુઝ હો જાન,

યા પેદા હોય, યા ના હોય, મન માને શોખ પીછાન.

કાયમદીન, જળ લગ દેખતાયા તળ લંગી આપ આસક યા જાન.
માહે મીલકર બાહેર નીકલા તળ સાહેબ ઉસી પર આસક
હુવા માન.

અર્થ—સાહેબમા મળી જઈ ઉપર સમગ્રજી તેમ પાછું બહાર નીકળવું અથવા જન્મ લેવો એ તો પોતાના મનની વાત છે અને પાછી જીંદગી ધારણ કરો યા ન કરો તે સૌ તે વખતના શોખ ઉપર છે. કારણ કે જ્યાં સુધી “ જુદાપણ ” રહે છે એટલે પોતે અલગ રહી ખુદના દર્શન કરે છે ત્યાંસુધી ભક્ત પોતાના ખુદા ઉપર આશરું રહે છે પણ જ્યારે એકવાર ખુદા સાથે મળી પછી પાછો બાહર નીકળે છે ત્યારે ખુદા તેની ઉપર આશરું થાય છે

કાયમદીન કહે હવાલદાર, હાકિમ, સુબા. પાદશાહકા અમલદાર
બન,
હાકિમકેા ડર પાદશાહકા, પાદશાહ હુવા તબ ઉસકેા ફીસીકા
ડર નહી પીછાન.

કાયમદીન. હાકિમકા અમલ ફેર બદલ હોવે બન,
સુબેકા બી ફેર બદલ હોવે, પાદશાહકા અમલ ન ફેર બદલ
હોવે પીછાન.

કાયમદીન, હાહુત તલક અમલદાર બન,
હાહુત મેં ગયા પાદશાહ હુવા પીછાન.
કાયમદીન. હોવે તો શાહઆદે હોવે માન,
મન માને એસા લાડ લડાવે પીછાન.

અર્થ—આમા ખુદાને પાદશાહ સાથે સરખાવ્યો છે, અને ખુદાનું જ્ઞાનની ધરમાં ધરાવનારાઓને હવાલદાર, હાકિમ, સુબા સાથે સરખાવ્યા છે. હવાલદાર, હાકિમ, અને સુબા એ ત્રણે પાદશાહના અમલદાર છે, હાકિમને પણ પાદશાહનો ડર રહે છે, કારણ કે તે હાકિમની ફેરબદલી કરી શકે છે. સુબાની પણ ફેરબદલી કરી શકે છે ફક્ત પાદશાહનો અમલ રહે છે તેની ફેરબદલી થતી નથી હવે હાહુત મુકામે પોહોયે છે ત્યાં સુધી તે અમલદાર રહે છે જ્યારે હાહુત મુકામ સુધી પોહોયે છે ત્યારે પાદશાહને પોહોયે છે એટલે ખુદા સાથે મળી જાય છે કેટલીકવાર, ફક્ત શાહઆદા પદે પુગે છે એટલે કે ત્રીજી મંજીલમા પોહોયી પડી રહે છે ત્યાં ખુદા તેને મનમાનતો લાડ લડાવે છે એટલે કે તેનામા ઘણી શક્તીઓ તે વખતે આવે છે જેમા તે બહુજ મજા રહે છે

કાયમહીન, હુયલ હુવા તબ સત લોકકુ આવે જાન,
ઇશકી અમનસે પાચ તત્વકા ભાગ ઉઠ મયા, નુશકી દેહી
હુધ પીજાન.

કાયમહીન, વૈસા તો કાઈ એક હોવે જાન,
અસલમે કળીર, દસ્તગીર, નીઆમુદીન જેસે હુવે પીજાન.

અર્થ—જ્યારે હાકુત મુકામે પોહોચે છે ત્યારે સત લોકમા
પોહોચાય છે જ્યાં ઇશકની આગથી જે ખાકી બદનમા પાચ તત્વનો ભાગ
છે તે તમામ બળી જઇ ફક્ત ખુદાઇ નુરનું તેજ જે દેહમા છે તેજ રહે છે.
આવી હાલન તો કાઇકનીજ થાય જેવા કે કળીર સાહેબ, અથવા હઝરત પીરાન
પીર દસ્તગીર સાહેબ અથવા ખવાળ નીઆમુદીન અવશીયા, મહેબુબે ઇલાહી.

કાયમહીન, બહેમ ગેર ખો, મુરત મુશાહેદા^૧ લાચે,
રૂહ મુશકેખા કર ચલી, જહા હઝરત હક હીલ લગાચ
કાયમહીન, બેહદ મેદાનમાહી હે મીજલસ એહમદ,
અનહદ નુર મેદાનમે જલમલ નુર અહદ
કાયમહીન, ફનાકી ખડગ લે, અહ કાર કા શીર કાટ,
પ્રેમ ધ્યાન બરછીસે માર માયાપે લાત
કાયમહીન, ચેતન ચોકીસે રાખો મનકો કામ
શબ્દ કે બાલે સે માર કોધ ઔર કામ,
કાયમહીન, સેજકી લકડીસે, અલીમાન કો લુલા કર.
સીતલ મુરત કો રંગ ચડાવ, લગાચ અજાન કે પર,
કાયમહીન, ખુટ્ટી પ્રેમકી લેકર, મન બીતર કાલ
હીરસ લોભ પાની મરજાવે, તો પરગટ હોવે લાલ.

અર્થ—[આમા કેવી રીતે ખુદાના દર્શન થાય છે તે સમજાવ્યું
છે] ખુદા એક છે તે મીવાય બીજી કાઇ નથી, એ સીવાયનો ખ્યાલ મન-
માથી કાઢી નાખી, મુરતની દોર ખુદાથી લગાડવાથી રૂહ આગળ વધતી
જાય છે, અને ખુદા તરફ દીલ લાગે છે જ્યારે બેહદ મેદાનમા રૂહ પુગે
છે ત્યાં નબી(સ) ની મીજલસ જેવામા આવે છે અને જ્યારે અલ્હદ મેદાનમા

૧ મુશાહેદા=Contemplation or vision of future, absent
or invisible things

૨ મુશકેખા=Meditation of God.

રહ પોહોયે છે ત્યા અલમલુર (The fierce light that beats on the throne) દેખાય છે કે ફનાની ખજર લઈ અહકારને મારવો જોઈએ એટલે મમત્વપણુ કાઢી નાખવુ જોઈએ પ્રેમ ધ્યાનની (meditation) ખરછીથી માયા તજવીજ જોઈએ ચેતન ચોક્કી (વિવેક અથવા discrimination) થી મનને ઠેકાણે રાખવુ જોઈએ અને શબ્દ રૂપી ને ભાવો (મત્ર) ગુરૂ આપે તેનાથી ક્રોધ અને કામ વશ કરવો જોઈએ સેજ (નમ્રતા)ની લાકડીથી અહકારને માર મારી, “હુ છુ એવો ખ્યાલ મનમાંથી કાઢી નાખવો, અને પછી નિરજન ઉપર મન સીતલ રાખી સુત લગાડવી ખુદાઈ ધરકની બુદ્ધી લઇને મનની અદર નાખવી જેથી હીરસ, લોભ વગેરે મરી જાય અને ખુદા પ્રગટ થાય

કાયમહીન, મન કલ્લાઈ મે સે નાચ પચીસકા પાની ખોય.

હીદાર જોત ઝબક ઉઠે, જયુ બડ ખીજસે હોય.

કાયમહીન, જયુ ખીજમે બડ હે, યુ મનમે હે હીદાર,

પાચ પચીસકા પાની મરે તો નીકસે જોત અપાર

કાયમહીન, જયુ ચકમકમે આમ હય, યુ સાઈ બીતર મન્ન

સતગુરૂ લોહા જો લગે, તો ઝરે હીદાર દરશન,

કાયમહીન જો કોઈ ખોવે આપકો, હોવે સદ્મ સદ્મ,

અલમલ નુર પરગટે ચોર પાવે હીદાર નફા

અર્થ—જો મન રૂપી કલ્લાઈમાંથી પચીસ તત્વોથી ને પાણી છે તે ખોઈ નાખે તો ત્યા એકદમ હીદારની જોત ઝબકી ઉઠે, દાખલા તરીકે ખીજ અને ઝાડ જેવી રીતે ખીજમાં ઝાડ છુપાયલુ છે તેવીજ રીતે મનમાં ખુદા સમાયલો છે, જેવી રીતે ચકમકમાં આગ છે તેવીજ રીતે મનમાં ખુદા છે જો ચકમકને લોહુ મળી આવે તો ખુદાના દર્શન થાય તેમજ જો ક્રોધ પોતાપણુ ખોઈ નાખે, એટલે કે “ આ દેહ છે તે “ હુ છુ ” એવુ અજાન ટળી જાય, તો ખુદાના હીદાર થાય છે (પાચ પચીસ તત્વ સાડુ બુવો દીખાવો) [શ્રીકૃષ્ણે પણ કહ્યુ છે કે “શુવ એ મારો પોતાનો અશ છે” તે બ્રહ્મની શક્તિઓ ધરાવે છે, તે બ્રહ્મજ છે, તથાપિ જેમ ખીજ ઝાડથી ભિન્ન છે તેમ દેશ તથા કાળને લઇને શુવ બ્રહ્મથી ભિન્ન છે ઝાડ ઉપરથી ખીજ જમીનપર પડે છે, પછી તે ધીમે ધીમે વધે છે, તેનામાં

ગુપ્ત રહેલી શક્તિઓ ખિલી નીકળે છે, અને છેવટે તે મૂળ ઝાડ જેવું થાય છે. તેમાંથી ખીજી કાંઈ થઈ શકે નહિ કારણકે મૂળ પ્રકૃતિ તથા તેના ગુણ એકજ છે જીવ વિષે પણ એમજ સમજવું ખીજ પેડે ખુદા તેને પ્રકૃતિ માયામા નાખે છે, તે ધીમે ધીમે વિકાસે છે, તેની ગુપ્ત રહેલી શક્તિ ખિલે છે અને છેવટે તે ઇશ્વર રૂપ થાય છે”૧]

કાયમદીન, દરીયાકી રૈતમે, શકર ખીખરી બાય,

એસા ખેલહે દીદારકા, સો કેસે કહો દિખાય.

કાયમદીન, હસ્તી રૂપસેં તો મુખ મેં કહી ન આવે,

કીડી મુખ જખ હોવે તો દરશન નુર દેખાવે.

કાયમદીન, જેસી બાહરકી ખોજ હે, વો હસ્તી રૂપ કહેલાય,

હસ્તી રૂપ સે દરશન નુર, કળુ નજર ન આવે

કાયમદીન, ભેગ, સ્લોક, માલા ભજન, પુરાન,

વિદ્, વજ્રકા, પઠના સખ હસ્તી મુખ હે બન.

કાયમદીન, આવેગા, દેખુ ગા, મુખસે કહો રહેમાન,

નાહ ધોકે પાક બેઠના સખ હસ્તી મુખ હે બન

કાયમદીન, સખ મથન હે, શાસ્ત્ર ભેગ સ્લોક, માલા, ભજન, પુરાન,

એકુ બાતુ સે સાહેબ નમીલે, ચે શબ્દ સત કર બન

અર્થ—[આમા જે ભેદ કહયો છે તે વાતરૂપે વધારે સારી રીતે સમજ પડશે, એક માણસ ખાડ લઇને જતો હતો ત્યાં રસ્તામા તની ખાડ રેતીમા છુટી પડીને વેરાઈ ગઇ. પછી તે રસ્તે એક હાથી જતો હતો તેણે ખાડ દોડી, તેથી તે ખાવા માટે પોતાની સૂઢ વડે તે ખાડ ઉચકવા મથ્યો, પણ બહુ જાડી સૂઢથી તે પકડી શક્યો નહી, ને ખાડ રેતીમા બેળાઈ ગઇ. પછી ઘણીક કીડીઓ એકઠી મળીને તે ખાડ ખાઈ ગઇ એ વાતનો સ્વાર એ કે હાથીની સૂઢની પેડેના જાડા વિચારથી બાહ્ય સ્વરૂપ ઓળખાતુ નથી. પણ કીડીની પેઠે સુદૃઢ વિચારથી તે પ્રાપ્ત થાય છે.]

એવી તરેહ દરીયાની રેતીમા ખુદાઈ જ્ઞાન રૂપી ખાડ વીખરાઈ મયલી છે તે રૂકમ દેખાય હાથી રૂપ થઈ મોઢામા બેવા જઈએ તો નહી આવે. કીડી રૂપેજ દર્શન થાય હવે આપણે બહારના રસ્તાઓથી દુડીયે તે બધા ઉપાયો હાથી રૂપ છે તેથી દર્શન થાય નહી. ભેગ, સ્લોક, માલા, ભજન,

વિદ્, ^૧ વણકો, ^૨ બધુ હાથી રૂપ છે ખુદા આવશે ને હું જોઈશ, એવા વિચારથી નાહી ધોધને બેસી રહેવું એ પણ હાથી રૂપ છે ઉપલી કાઠબી બાબદથી ખુદા મળી શકતો નથી એ નકકી જાણવું

કાયમદીન, કયા સાહેબ ભેસ ચા બલદ હું જો ઇસ ખાતુસે
દિખાય,

જેસી વસ્તુ અપાર હે, ચીના હો દેખાય

કાયમદીન, સાહેબ તો સકલ ઘટ ભરપુર હે, ઇસી તરેહુ બીતર
મન,

જેસી ભરી ગાગર મે, પડે સુરજકી કિરન.

કાયમદીન, ખ્યાલ સુરતકા સો કીડી મુખ કહેલાય,

મન હુસ્તી કો વશ કરે તો સુરત ગગન ચડાય

કાયમદીન, સુરત કીડીપર પ્રેમ કી બહે લગાય,

આપસ જાન, અ જાન હો રહે, એક પલક મે ઘર જાય

અર્થ—ખુદા શું ભેસ ચા બળદ છે જે એવી બાબદથી દેખાય : જેવી એ અપાર વસ્તુ છે તેવી સૂદમ રીતે જોવાની કોશીશ કરવી જોઈએ સાહેબ તો ફરેકે ફરેકે ઘટમા છે જેવી રીતે પાણીની ભરેલી ગાગર અથવા ઘડા જેટલા તરેકે મુકયા હોય તે બધામા સુરજ દેખાય છે, તેવી રીતે ખુદા ફરેક ઘટમા છે સુરતનો ખ્યાલ તે કીડી રૂપ છે અને મન હાથી રૂપ છે જો એ મનરૂપી હાથીને વશ કરો તો સુરત ગગન ઉપર ચઢી જાય તમે પોતે પોતાને જુલો જાવ, તો એક પલમા દીદાર થાય [આની મતલબ એ છે કે પોતાનું સ્વરૂપ જાણવાનીજ તાન ઉત્પન્ન થાય છે હું પ્રત્યેક આત્મા છું પણ આ દેહ, ક્ષત્રીયો, મન અને બુદ્ધી એ હું નથી, એમ જાણવાથીજ મોક્ષ મળે છે]

કાયમદીન, જહેસ્ત લામા હે, તીન છતીસમે હોય,

ચાય તો ઘડી પગમે, નહી તો હું ખ પાયે

કાયમદીન, જોગ કસોટી વોહ હુસ્તી રૂપ કહેલાય,

સારી ઉમર બેઠા તપ કરે, પીયુ કળુ ન પાય

કાયમદીન, ભુખે મરેએ મન ચોદમ ભટકાય,

ખા, પી ભરપુર જો અઠવૈતકે ઘર આય

૧ વિદ્ નમાઝ પઢ્યા પછી એક નામ ચો-કરા વખત પડે તો દાર કરવી ૨ નિત્ય પાઠ

કાયમદીન, ખલકકી ખાતુ પર કહી જોગ કમાય,
પીયા મિલનકા લેદ હે ન્યારા, ખલક નાહક તન જલાય,
કાયમદીન, ખલક ખાતા કરે, ફલાનેને જોગ કમાયા.
ઐસી કસોટી જખ કીયા, તખ દર્શન પાયા,
કાયમદીન, ખલક થુ સમજે, કે થુ પાવે સાઇ,
નહી પાયા લેદ, મરમ ખુજે નહી સો ખાતા બડી બનાઇ.

અર્થ—મેહેસ્ત છે તે તો મનને સમજાવવાનું છે કેટલીકવાર જલદી મળી જાય છે અને કેટલીકવાર મળતું નથી જેથી દુઃખ થાય છે. જોગ કસોટી છે તે પણ હાથી રૂપજ છે સારી ઉમર તપ કર્યા કરવાથી કાંઈ પીયું મળતો નથી, કારણ કે જુખા રહેવાથી મન ચોતગ્દ બટકે આનો મન ખા, પી મન થઇ પછી તેહીદ-અધ્વૈત સ્થાને પોહોચે છે કેટલાક લોકો, દુનીયાની વાત ઉપર ભુલી જઈ જોગ લે છે, અને કહે છે કે જોગમા આટલું દુઃખ પડ્યું અને આટલી કસોટી થઈ ત્યારે ખુદાના દર્શન થયા, પણ એ બધું કહેવાનું છે તેઓ ખરો ભેદ જોના નથી અને ખોટી ખોટી વાતો કરે છે.^૧

કાયમદીન, સીતલ ગુણ કે પહેલે ઘટમે લાય,
આપસ જન અજન હો સુરત ઉલટી ચલાય
કાયમદીન, તન તકીયે, લીતર સુરત ઉલટી ચલાય,
જા પોહોચે ઉસ મેદાનમે, જહા ઝલમલ નુર દિખાય.
કાયમદીન કહે, સેવો સતગુરુકો, દીદાર સાહેબકા પાય,
જો ના ખુજે મહા પડીત વો પીર પરગટ બતાય
કાયમદીન, કહે માફીક ચલે, જ્યાર ઉપદેશ સતગુરુકા લાય,
જહેર પ્રેમકી ઉલટે, સો દીદાર પરગટ પાય

અર્થ—પહેલા મનને નિયંત્ર કરી હૃદયમા ધારણ કરે, એટલે મનની ચપળતા તજી દઈ મનને એકાગ્ર કરે પછી સુરતને ઉલટી ચલાવવાની કોશીશ કરવી (આ બાગદ ગુરૂ વગર રહેલાઈથી સમજ પડે એમ નથી સુરત એટલે જીનાતમાની ધારણ મૂળસ્થાન પિડમા જે નેત્રોની વચ્ચમા જ્યાં અદરની તરફ મધ્યમા તિલ છે, તે સ્થાનમા છે અને ત્યાંથી તમામ પિડમા

૧ આમા તપ, જોગ, વિગેરની વાતો બતાવા છેવટે ખુદાના ખરા રસ્તા બેપર આવવાની વાત બતાવી છે

ફેલાયલી છે જાગ્રત અવસ્થાની વખતે તે બંને આખોમા રહે છે જ્યારે સુરતલી ધાર અદર અને ઉપરની તરફ ખેંચાઈ જાય છે, ત્યારે દેહ અને ઈન્દ્રિયો જડવત ક્રિયા ગઢિત થઈ જાય છે અને શરીરનો તમામ વ્યવહાર બંધ થઈ જાય છે જ્યારે આખોની પુતળી ખેંચાઈ જાય છે ત્યારે તેજ વખતે માણસ બેહોશ થઈ જાય છે અને પુતળીયો ઉલટી જાય છે ત્યારે તે મરી જાય છે હવે જે માણસની ખુશી હોય તે મરણના સમય પહેલાં સદગુરૂ બતાવે તે ક્રિયાથી પોતાની સુરતને આખોના સ્થાનથી અદર અને ઉપરની તરફ જેટલે દરજ્જે જરૂરી સમજે તેટલે દરજ્જે ખેંચી જાય તો સસારના સુખ દુઃખની પીડાથી બચે)

એવી રીતે બદન સ્થીર કરી અને સુરતને ઉલટી ચલાવે તો જે મેદાનમાં નુર ઝગમગ હોય છે ત્યાં જઈ પોહોચે સતગુરૂની સેવા કરે, અને સતગુરૂ જે ઉપદેશ આપે તે માફક વર્તે તો પ્રેમની દ્વેર આવે અને તે દ્વેરમાં પ્રવેશના દર્શન થાય જે ચીજો મહા પડીતો સમગ્ર શક્તા નથી તે ચીર પ્રગટ દેખાડી શકે છે.^૧

કાયમદીન ઉમર ટુંકી હોય ત્યાં પ્રવૃત્તી હોવે જાન,
તો કહાસે વૈસા મુકામ હાથ આવે માન
કાયમદીન, સાસાન કીજીયે, જો આયા મો ભલા, ખજોત કર જાન,
જન્મ મરણકા ભે ભાગે, રૂઠ અમર હોવે પીછાન,
કાયમદીન, અટક ન રહીયે, ઉમર ટુંકી હોવે જાન.
ખોજીયે, કબી ઉમર પહોચે, મુવે તલક પહોચાવે માન
કાયમદીન, ઇંમમે નહીં તેરા કુચ જાયગા, કર તું સહી જાન,
પાયા તો પાયા નહીં તો જેમા આયા વૈચાહી પીછાન

અર્થ—હવે જો ઉમર ટુંકી હોય અથવા પ્રવૃત્તિ કર્મ ક્યાં હોય તો એવો મુકામ હાથ આવે નહીં (વેદમાં બે પ્રકારના કર્મો કહેલા છે પ્રવૃત્તિ અને નિવૃત્તિ તે કરવાથી આનંદ પ્રાપ્ત થાય છે, અથવા જ્ઞાનથી બીજી વધારે મોટું સુખ નથી એવું (મુખ) પ્રાપ્ત થાય છે આ લોકમાં અને પરલોકમાં કામ્ય કર્મો કરવામાં આવે તે પ્રવૃત્તિ કર્મો છે, જ્ઞાન પુર્વક નિષ્કામ વૃત્તિથી કર્મો કરવા તે નિવૃત્તિ કર્મો છે પ્રવૃત્તિ કર્મો કરવાથી માણસ વધી વધીને દેવ પદે પહોંચે છે, નિવૃત્તિ કર્મો કરવાથી પચાત્તની

પણ પાર પહોંચે નહીં) જે મળ્યું તે બધું સમજી, દીધું કરવી નહીં, અમર જન્મ મરણનો ભય ભાગ્યો તોખી ફીક રૂઢ અમર થયો એટલેથીજ સતોપ આનવો અટકી રહેવું નહીં, પણ પ્રયત્ન જરૂરી રાખવો કદાચ ઉમર પોહોંચે ત્યાં સુધીમા મોક્ષ મળી જાય તો મળી જાય એમા તરફ કાંઈ જતું નથી. જો મોક્ષ મળ્યો તો તેમ નહીં તો જીવન મુક્ત તો થઈ જશે એટલું તો ચરો.^૧

કાયમદીન, આગસુ ન હોઈયે, વીરેહ રખીયે જાન,
પીધું હોતો હોવે સો સહી એમા પીછાન.

કાયમદીન, તીન થાનક જીવકી હે જાન,
તીનમે સારી જગત પડી રહી હે માન

કાયમદીન, તીન તલક કાલ હે, દુખ હે, ચોર હે જાન,
તીન છોડ આગે ચલા, સો પુરા કામીલ હુવા માન

કાયમદીન, મુરશદકી સોહબત પકડ, ચૌર પ્રેમ રખો જાન,
સાસા છોડ, ધ્યાન રખો, કરો ખીદમત ગુરૂકી માન.

કાયમદીન, ચો તરફ મન લખદા રહે, ઉસે એક જાગ લાવે જાન
સુનમુખ કે સનમુખ રહો પીછાન,

અર્થ—વારતે આગમુ ન થયું પણ વીરેહ એટલે પ્રેમ રાખવો પછી જે થવાનું હોય તે થાય ત્રણ મઝીલ અથવા દેહ જીવની છે તેમા સારી દુનિયા પડી રહી છે એ થાનક ના ત્રણ અર્થ થાય એકતો એકે સ્વુળ, સુદમ અને કારણ એ ત્રણ દેહમા માણસ પડી રહ્યા છે, અથવા સ્વપ્ન, ગજસ અને તામસ એ ત્રણ ગુણોમા માણસ લખદાઈ રહેલું છે: અથવા શરીરત, તરીકત ને દરીકત એ ત્રણ મઝીલમા માણસ આનદ લઈ બેસી રહ્યું છે એ ત્રણે ઠેકાણેથી અગળ ચાલે તોજ પુરો કામીલ થાય કામીલ થવા સારૂ ગુરૂની સોહબત પકડીને ગુરૂ ઉપર પુરો પ્રેમ રાખવો જોઈયે મનમા કાંઈ રીતનો વ્હેમ નહીં રાખતા ગુરૂની ખીદમત કરવી જે બે ચાર ઠેકાણે મન રખી રહ્યું હોય તેને એક ઠેકાણે ભાવી પીર મુરશીદનાં અથવા સુન્ય (મઝીલનું નામ છે) ની સામે ને સામે રહેવું

કાયમદીન, સમજ નહીં ઉસે ડેરા, મસજીદ, રોજે, નીમાઝ જાન,
જો સમજા ઉસે, ચે રોજે નીમાઝ હે માન.

કાયમદીન, નમાઝ, રોઝેકા માયના ચે હે જાન,
 ઉસે ચે બંદગી ભીતરકી સાધ હજુર પીછાન.
 કાયમદીન, શરીયત તો માસુમકી, સમજનેકો બડા હોવે તબ
 તરીકત પીછાન.
 મુઝા સમજાવે શરીયત, પીર સમજાવે તરીકત, હકીકત,
 મારફત જાન,

પીરકા સમજાના અગમ સે હો જાન,
 સબ સમજાવે વોહ પીર સમજાવે તબ પીર કાયકા પીછાન,
 કાયમદીન, પીર તો ઉસે કહીયે, જે ભીતર અગમ ખતાય,
 પ્રીત સાહેબસે કરાકે, સનમુખ ઉસકે લાવે
 કાયમદીન, ઉસકો પીર કહીયે, દુખ ધુતારા જાન,
 પેટકે વાસ્તે દુનીયાકો ભુલી પાડે જાન
 કાયમદીન, મુરીદ તો ઉસે કહીયે કે દાવા ન લાવે જાન,
 પીરસે હમેશા બા હયા ઓર બા અદબ રહેવે માન
 કાયમદીન, વીરવાસ પકડ કર ખીદમત બજાવે,
 ખતાવે ઉમ્મર હજુર રહેવે, કુરબાન મુરશદ પર હો જાવે
 કાયમદીન, ખુદાસે અધીક કર જાને, સો દરશન પાવે જાન,
 જે પાયા, શુકરાના કરે, સોહી મુરીદ ગઢ જા અઢે પીછાન

અર્થ—જેને ખુદાનું બરાબર જ્ઞાન નથી થયું તેને માટે ડેરા, મસજીદ, રોઝા, નમાઝ વગેરે છે પણ જેને જ્ઞાન થયું છે તેને તો એજ રોજા, નમાઝ છે એ નમાઝ, રોઝાનો અર્થ એ છે જે બાતીનમા ખુદાથી ધ્યાન લગાડી મુકતુ શરીયતના જે રીવાજ છે તે મેહનત કરી આગળ જવા માટે છે જ્યારે માલુમ આગળ જઈ પહોંચે છે ત્યારે તરીકતનો માર્ગ તેને માટે છે જે મુદ્દાઓ સમજાવે છે તે શરીયત છે અને જે જ્ઞાન પીર આપે છે તે અગમનું છે અથવા તો ધર્મની કીતાબના બાતીનના મર્મનું છે જે બધા સમજાવે તેજ પીર સમજાવતા હોય તો પીર અને તેમની વચ્ચે તફાવત શું ? પીર તો તેજ કહેવાય જે મુરીદના દીલમા ખુદા દેખાડે, સાહેબથી પ્રીત લગાડતી, સાહેબની રૂબરૂ તેને લાવે. એવાનેજ પીગ કહેવા બીજા તો ધુતારા સમજવા જે પેટને સાફ દુનીયાને અવળે રસ્તે દોરે છે મુરીદ તો તેજ કહેવાય કે જે કોઈ રીતનો મુકાબલો કે 'કશી તરેહનો

દાવો પોતાના પીરથી કરે નહીં અદબ અને લેહાઝથી પોતાના પીંગ સાથે ચાલે, દ્રઢ વીરવાસથી પીરની ખીદમત કરે, જે ગદ દેખાડે તે રાહ ઉપર ચાલે, તે પોતાની છદ્ગર્ભી મુરશીદ પર ફના કરે, ખુદા કરતા ગુરૂને વધુ ભણે તોજ ખુદાના દર્શન કરે જે ન્યામત પોતાના પીંગ તરફથી મળે તે ઉપર શુકરાના કરે તો પોતાની મુરાદ પોહોચે [મહિદાના રૂમી સાહેબ પણ લખી ગયા છે કે —

ચુકે કરદી ઝાતે મુરશીદ રા કુબુલ,
હમ ખુદા દર ઝાતશ આમદ હમ રસુલ

એટલે જ્યારે તે એક મુરશીદને તારા પીર તરીકે કબુલ કર્યો તો તારે સમજવું કે તેની જાતમાં ખુદા પણ છે અને રસુલ પણ છે]

દર મારેફતે હકતઆલા.

આમા પણ ગયા પ્રકરણમાં જે ખીનાનું વર્ણન છે તેનો વધુ ખુલાસો છે.

કાયમદીન ખલકકો કયા કહીયે, કરે ન ખોજ ખીચાર,
કીસ કારનકો અવતરે, ખીચ મનખ સસાર
કાયમદીન, ઇસ જનમમે આયકે પાયા નહીં કીરતાર,
આયા ચુ ખીછા ફીરા, કભુ ન પાયા પાર
કાયમદીન, જે હુય સો અખી હે, આગુ કુછ ન જાની,
મુવે પીછુ કા વાયદા જયસા અઝવેકા પાની

અર્થ—કાયમદીન, માણસને શું કહેવું ? મનુષ્ય અધને શા કારણ આબો તેનો પિયાર ખીલકુલ તેઓ કરતા નથી, જે મનુષ્ય દેહ લઈ મોક્ષની ઇચ્છા રાખતા નથી તે પોતાનો જન્મ ફોકટમાં ગુમાવે છે જે જ્ઞાન આ દેહમાં મેળવવાનું છે તે તેઓ મેળવતા નથી, અને મરવા પછીના વાયદાપર ખેસી રહે છે, પણ મુત્તા પછીનો વાયદો તો ઝાઝવાના પાણી જેવો છે

[કુરાન શરીફમાં કહ્યું છે “ કે મનકાનાશી હાજેહીઆમા ” જે અહીયા આધળા છે તે ત્યા (આવતી દુનીયામાં) પણ આધળા રહેશે]

યમદીન, ઘાટ મનકે ભાગ ગયે, જૈર પીછા એક જા હુવા,
 યમદીન, સચ કર જાનીયો, સોહી જીવત મુવા
 યમદીન, માહેકી નીશાન પર ખીલે સુરત લાગી,
 ક, બદ, મોહ, વાસના, સખ દીક્કસે હોવે ત્યાગી
 યમદીન, સુરત ખીલે ઠરે, તખ ઉતરે અગમસે નુર,
 જૈર પીયાલા પ્રેમકા, કેફ ચડે ભરપુર
 યમદીન, જૈર ખ્યાલ સખ ઉઠ ગયે, સરી ખુજ જૈર આશ,
 મ ખ્યાલ અગમસે, ઉતરા ઘટ પ્રકાશ

અર્થ—જેણે પોતાનું મન વશ કરી લીધું અને મનને એક
 કાણે એટલે ખુદાની યાદમાં રોકી દીધું તે જીવતા મરી ગયો એમ સમ-
 જીવે નેક, બદ, મોહ વાસના બધું દીક્કથી તજી સુરત એક ખીલા ઉપર
 ગાડે તો અદર રોશની જાગે છે અને ખુદા તેનામાં એટલો પ્રેમ જગાડે
 કે તે તેજ પ્રેમમાં મસ્ત રહે છે ખુદાના ખ્યાલ વગર દુનીયાના તમામ
 ખ્યાલ તેના દીક્કમાંથી ઉઠી જાય છે કોઈ જાતની આશા તેના ઘટમાં
 હેતી નથી પછી તેનું દીક્ક ખુદાઇ નુરથી પ્રકાશવા માંડે છે અને તેને
 જામી ખુમારી ચડે છે

યામદીન, જોમ ગેર સખ ઉઠ ગયે, સેજે અગમ ધુન લાગી,
 યામ રોમ મસ્ત ભયે, જૈર દીક્કસે હુવે ત્યાગી
 યામદીન, જોમ થા સો જીવપણા, વો પ્રેમ કેફસે મુવા,
 પ્રેમ કેફસે સેવે વસ્તુ, સો નકકી સેવક હુવા
 યામદીન, પ્રેમ કેફને જોર કર મોહ વાસના છોડાઈ,
 નુર વાસના સગત હુઈ સુરત ગગન ચઢાઈ
 યામદીન, સખ શુધ તો ભાગ ગઈ, જૈર મુવા આપ પણા,
 વઢ અગોચર, શુધ રહા, તાકા નામ જીવપણા

અર્થ—તે પ્રેમની ખુમારી એટલી જોરાવર છે કે તે પ્રેમના પાત્ર
 ખુદા) સીવાય ખીજે કોઈ ખ્યાલ તેને રહેતો નથી તેનું હરેક રોમ
 રવાડું) ખુદા ખુદા કરે છે, અને તેને ખરો વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થાય છે.
 ‘હું પણુ’ અથવા ‘આ દેહ તે હુ છું’ અથવા ‘આ મન તે હું
 છું’ એ ખ્યાલ તેજ જીવપણુ અને તે આ કેફથી મરી જાય છે એ

કેથી મોઢ માયાનું બધન તુટે છે અને ખુદાઈ નુગની સાથેજ તેની સુગત ઉપર આકાશ તરફ જાય છે આ દુનીયાની શુધ્ધ જતી રહે છે, પોતા પાણુ જતુ રહે છે અને અગોચર મુકામે પોહાયતા જે દીવ્યમા શુદ્ધ આવે છે તેનુજ નામ જીવ અથવા આત્મા કહેવાય છે x

કાયમદીન, મરકર જીતા હુવા તમ પાયા કીરતાર,
મોત હો બાર કબુલ કરે, સો દેખે દીવાર
કાયમદીન, વહેમ કુબુધ્ધ સખ ભુલના, ચે મરના એકવાર,
કાયમદીન ભુલના બદનકા, સો મરના દુજી વાર
કાયમદીન, ઇધરકી શુધ્ધ ભુલ, ઉધર હુવા હુશીયાર,
સાધુ સત કરકે બનીયો, મર જીવા એક વાર
કાયમદીન, મહાસુન ચઢકે, ફીર ભુલ શુધ્ધ ખખર,
ખે ખખર હો ફીર ખખર હુઈ, વોહ જીવ રહા અમર

અર્થ—આવી રીતે મરીને જીવનો થાય તોજ કીરતાર મજે આમ જે બે વખત મરવા કબુલ કરે તેનેજ ખુદાના દર્શન થાય. એક મગલુ વહેમ, કુબુધ્ધી રિગેરે ભુલી જતુ બીજી વખત મરતુ તે તમામ મદનની શુધ્ધ ભુની જવી. આ દુનીયાની શુધ્ધ બુધ્ધ ખોઈ બીજી દુનીયા તરફ હુશીયારી રાખી એજ સાધુ સતોની જીદગી છે મહાસુન ચઢીને એકવાર શુધ્ધીમા આવતુ એટલે આ જહાનથી બેખમર રહી તે જહાનની ખખર મજે તેજ જીવ અમર કહેવાય.

કાયમદીન, એકવાર મરજીવા હુવા, ફીર મરજીવતા હુવા જો,
નિરાકાર દર્શન દેખાવે, સતજન અમર હુવા સો
કાયમદીન, “ હુ ” હાથસે ખોયા, ઓર જહાકા તા મીલ ગયા,
જીલકા જો વો અસલ થા ઉસ તરફ જા મીલ રહા
કાયમદીન, જો કોઈ મરજીતા હુવા, સો કળી ન મરજી આય,
અમર વસ્તુ અલેક હુય, સો દેખ નીશાગી હો જાય.
કાયમદીન, આત્મા જો જીવ થા અલેકમે મીલ ગયા,
પીછુ માટી, પાણી, પવન આકાશકા ભાગ રહા

x રૂઢ અથવા આત્માન પાકો બનાવવાના આ રસ્તા છે

* આ મુનમે પહેલેલા મહાત્માઓ પેતાના પ્રાણને શરીરમાંથી બહાર કાઢી જાય છે અને પાકો બાવે છે આ દમ અગવવાનો હિસાબ છે

કાયમદીન, ઇન ચાફી ઉતપત્તી જહા કી તહા સમાઈ,
વોહ પુરૂષકો ફીર કહી જનમ મરણ ના આઈ

અર્થ—(મરણ્ય યોગીને કહે છે તેને મરવા જીવવાનો ભય ગટેતો નથી) એકવાર એવી તરેહ મરવા જીવવાનો ભય મુકીને જે જ્ઞાન મેળવે છે અથવા જે જીવનાજ કાંઈ રીતની આશા કે લાલસા (ખુદના દીદાર મીવાય) રાખનાજ નથી, જેની ઉપર દુનીયાના સુખ દુઃખની કાંઈ અસર થતી નથી અને ખરેખરા એવી તરેહ મરીને જીવગી ગુજરે છે તેજ સતજન અથવા અમર થઈ ગયા છે જ્યારે “હુ પાણુ” અથવા અભિમાન કે અહંકાર જતો રહે ત્યારે તેજ મરણ ફરી રહેતું નથી કારણ કે આત્મા તા અલેકમા મળી જાય છે અને તેજ શમ માટી, પાણી, પવન, અને આકાશમા મળી જાય છે (જીવો આગળ દીમાયમા) જ્યારે આની રીતે ચારે તરફની ઉતપત્તી જેમાથી થઈ હોય તેમા સમાય છે અને આત્મા આત્મામા સમાય છે ત્યારે તે પુરૂષ પાછો આવતો નથી †

[કબીજ સાહેબ કહી ગયા છે કે—

માનુષ હોકે ના મુઆ, મુઆ મો ડાગર દોર,
ઝોકો જી નાગ ન લગા, લયા મો હાથી દોર

એટલે માણસનું રૂપ લઈ જીવ પેદા થયો પણ માણસના તત્ત્વ અથવા લક્ષણ ગ્રહણ નહીં કર્યાં તો તે ડાગર દોરના જેવોજ છે માણસના તત્ત્વ અને લક્ષણ તે દયા, તમા, સત, ધીરજ, વિચાર, વિવેક, વૈરાગ્ય અને ગુરૂ લક્ષિત છે જે આ ગુણ ધારણ કર્યાં વગર મરે તો પાછો દોગ, હાથી કે ધાડાની યોનીમા અવતરશે

માનુષ જન્મ નર પાય કે, ચુકે અમકી ધાન,
જાય પડે ભાન ચક્રમે, સહે ધનેરી લાન

માણસ જન્મ લઈ જેણે સત્સંગ નથી કર્યો અને પોતાને યોગી-ખવાની કાશીશ નથી કરી તે પાછો ચોરાસી લાખ યોનીના ચક્રમા પડી બહુ દુઃખ ખમશે વાળે,

રત્નકો જતન કરી માટીજ સિગાર,
આયા ઝમીરા ફિર ગયા જુઠા ભેંદકાર

---

† આ હી દુઆઈઓને તેમના અવાગમની માન્યતા પ્રમાણે સમજાવ્યું છે

માણસ અવતાર એ રત્ન રૂપ છે તેને જાતન ક? મિથ્યા ધોકામાં અને માટીના શણગારમાં ના પડ કાઢ પણ જાતનો અઢકાર જીડો છે અને તે વારેવારે જન્મ મરણમાં લાવશે]

કાયમદીન, ખીન પાયે જો જીવ હે, ચોદસ ઉનકા પ્રાણ,
પડ પ્રાણ છુટત વેળા જો આવે કછુ ક્ષમાન
કાયમદીન મરતી વેલા જેમ્મી લેહુ, એસે કીતે હોવે જાન,
ખીન દેખે એ જીવ કહા જાય, કાયમદીન કહે સો માન
કાયમદીન કહે જહા તક દેખા હોય, બહા તક બઢતા જાય,
જો કુછ દીનકો દેખા હોય સો ની દ્રા ભીતર આય
કાયમદીન, ખલક સખ જમરા કહે, સો જમરા નહી હે માન,
તાપ, તીરીયા, બાધ બીલ્લી, મખ એ જમરા હે જાન
કાયમદીન નીંદ મોતકા દાખલા, પહેલે કુચ બહે આય,
નીંદ મીસાલ સુન બેહોશ યુ પ્રાણ છુટત પાય

અર્થ--જો ખલમજાન મેળવ્યા વગર માણસ મરે છે, એટલે કે દુનીયા ખોટી છે અને ખુદા એજાબરો છે એ ખ્યાલ તેને બરાબર મરણ વખતે થયલો હોતો નથી અને તેનો જીવ ખીન ચીજોમાં ભરાયલો રહે છે તો મરતી વખતે જેમા જીવ વધારે લાગેલો હોય તેને રૂપે તે પાછો અથાણ છે જેવી રીતે માણસે જાતન અવસ્થામાં જે વિષય દીઠા હોય અથવા સાબલ્યા હોય તેના જે સરકાર અત કરણમાં રહ્યા હોય તેને નિદ્રામાં સ્વપ્ના રૂપે જીવે છે તેવી રીતે મરતી વખતે પણ માણસનું દીલ જેની ઉપર લાગી રહ્યું હોય છે તેજ ચીજો તેની નજર આગળ આવે છે

ખલક બધી એમ કહે કે યમદુત આવી મરતા માણસનો જીવ લઇ ગયો પણ તેવું કાંઈ નથી જો તે તાવથી મરી ગયો કે વાધ કે જનાવર, તેને ખાઈ ગયું તો તાવ એજ જમ, અથવા વાધ એજ જમ મોત જે છે તે નીંદના જેવું જ છે પહેલે ઉધની માફકજ હશે આવે છે, પછી બેહોશી થાય છે અને પછી પ્રાણ શરીરને છોડી જાય છે +

કાયમદીન, પ્રાણ છુટે પડસે, મો જાવે સુરજ તલક,
મોહ, માયાકી સજામ રહેવે બહા અટક

કાયમદીન, સુરજ ઘર અગનકા, અગન મે પવન હે જાન,
 પવનસે પાણી હે, સાધુ ભાઈ પીછાન
 કાયમદીન, પાણી ખરસા આકાશસે. પ્રાણ ઉમમેં આયા,
 જીસે જયસી દહે થી, સો ઉસી જગા ઉગાયા
 કાયમદીન જો પશુકા ધ્યાન હોવે તો ચારા નીપજે જાન,
 મેવા ફળકા ધ્યાન હોવે, તો ઝાડ દરખત હોવે માન
 કાયમદીન, આદમીકી દહે હોવે તો અન્ન નીપજે જાન,
 ઔર ચીઝકા ધ્યાન હોવે તો, વેમી દેહ પકડે પીછાન
 કાયમદીન, વે અન્નમે પાચ ભાગ રહે હુય જાન,
 માટી, પાણી, પવન, અગ્ની, આકાશ પીછાન
 કાયમદીન માટીમે ઉગ ઉઠે, પાણીમે પેદા હોય જાન,
 પવનસે પાકે, સુરજસે લીઝઝત પકડે માન
 કાયમદીન, આકાશસે પાણી આયા, હુય ભાગ ઉત્કા દગ્મ્યાન.
 પાચ મેલે અન્ન ઉપજ, સાધુ વિચાર જાન
 કાયમદીન, વે અન્નકો આદમીને ખાયા જખી,
 ખીજ ઉમીકા નીપજા તન કાયામે તખી
 કાયમદીન, શીવ શક્તીકા મેળાપ હુવા જખી,
 માતાકે પેટમેં વે ખીજ પડા તખી
 કાયમદીન, વોહી ખીજકા પુતલા ખનકે બાહર આયા,
 લખ ચારામી ફેગ સાધુ એહી કહેલાય

અર્થ—પ્રાણ જ્યારે પીડમાથી નીડળે છે ત્યારે ગુરજ મુઠી જાતે,
 મોહ માયામા લપેટાયજો હોવાથી ત્યા અટકી રહે છે સુરજ આગ અથવા
 અગ્નિનુ ઘર છે, અને તેમા પવન છે પવનથી પાણી ઉતરે છે પાણી
 આકાશથી ઉતરે તેમા પ્રાણ પણુ ઉતરે છે અને જેવી રહે તે પ્રાણમા
 મગ્ની વખતે હતી તે રહેને અનુસાર જગાએ અને દેહમા આવે છે જો
 પશુનુ ધ્યાન હોય તો ચારા રૂપે, મેવાનુ હોય તો ઝાડ રૂપે, અને જો
 આદમીનુ ધ્યાન હોય તો અનાજ રૂપે અવનરે જો ચીજનુ ધ્યાન હોય
 તે ચીજને અનુસરતી દેહ પકડે જો અન્ન રૂપે ઉતરે તો અન્નમા પાચ
 ભાગ છે માટી એટલે પ્રતીથી ઉગે છે, પાણીથી પેદા થાય છે, પવનથી
 પાકે છે અને સુરજ (તેજ અથવા અગ્નિ)થી તેમા લેઝન એટલે રવાદ પેદા

થાય છે આકાશમાંથી પાણી આવ્યું એટલે પાવે તનથી અનાજની ઉત-
પત્તી થઇ એ અનાજ માણસ ખાધું તેથી ખાનાગ માણસના શરીરમાં
તેનું બીજ-નીચ પેદા થયું પછી જ્યારે શીવ અને શકિતનો મેળાપ
થયો ત્યારે તે બીજ માતાના પેટમાં પડ્યું અને તેજ બીજ પુતળા રૂપે
બાહરે અવતર્યું આનું નામ લખ યોગની છે *

કાયમદીન, મુખકી જગે જો પેદા હોવે એહી બેહુત વંકુ ઠ પીછાન,
દુ ખકી જગે જો અવતરે ચેહી દોજખ, નરક માન
કાયમદીન, મુવા આહી કયામત, દુ ખ દરદ સોહી અઝાખ,
આખકેકી માર પડે, સોહી ગુઝરે હીમાખ
કાયમદીન, વોહુ કીયામત આમમાન ઝમીનકી, મોત કયામત ઇનસાન
વેહુ ગોર હે સુરદેકી, પડ ગોર હે પ્રાણ

અર્થ—મુખની જગાએ પેદા થતું એજ બેહુત અને વંકુઠ, અને
દુ ખની જગાએ અવતાર લેવો એજ દોજખ અથવા નરક માણસ મરી
જાય એજ કયામત, અને આ દુનીયામાં દુ ખ દરદ વેડતું પડે તેજ
આઝાખ આ દુનીયામાં જે કેટલી વખત આમકાનો માર પડ તેજ જેને
આપણે સાધારણ રીત પુણ્ય પાપનો હિસાબ કહીએ છે તે છે સાધારણ
રીતે જે આપણને કયામતનો વિચાર છે તે કયામત તો આસમાન નેધરતીની
કયામત છે, પણ માણસની કયામત તો મોત છે જે કમગ બનાવીએ છીએ
તે તો મુઠ્ઠાની છે બાકી જન્મની કબર તે તો આ પીડ અથવા શરીર
છે કાગળ કે ડાવ છે તેનું અસળ નન અલેક છે અને તેને પીડમાં
આપણે ગળી મુકાવે છીએ

કાયમદીન, આત્મ પ્રાણકા અનલ વતન ચેહી અઝાખ,
ધણ મારે, ચગાર ગીરે, યુ અલકસે હોવે ખલક
કાયમદીન, અલેક પાયા, નહી તખ લગ આવર કુટ,
ઔર દુ ખકા પાર નહી જનમ મરણ અબદુત
કાયમદીન, ધગમ, ભજન તપસા, ઉનસે પાવે મુખકી જગા,
આખર તો દુ ખકા દુ ખ હે, તુટે જખ પડ તાકા

* લખચોરાસીને માદનાગાને આ સમજાવી ખગ માર્ગ ઉપર લાવવા
આ હેવામાં આવ્યું છે

કાયમદીન. નરક સરગ કો નાશહે, અલેક હુય અવિનાશા,
સતગુરૂંકી જીને સગત કી. ઉને દેખા તમાશા

અર્થ—આત્મા અથવા પ્રાણુ અસલ વતન અંતેખ છે, અને
૧ લુહાર લોહાનો ધણુ તપાવેલા લોહા પર મારે ને ચણુગારીઓ ઉડે છે
અલેકમાથી સારી ખસક ચણુગારી કેપે પેદા થઇ છે હવે એ ચણુ
ગીઓ પાછી અલેકમા જઇ મળતી નથી ત્યાં સુધી દુખ ને આવરકુટો
કળ રહે છે તેમજ જન્મ મરણુ ટળતુ નથી ધરમ, ભજન ને તપ કર
રી મુખની જગા મળે પણ આખર દુખનુ :દુખ રહે છે કારણ કે
૥ મુધી પીડ અથવા શરીર રહે છે ત્યાં સુધી દુખ રહે છે નરક
વવા સ્વર્ગ પણ એક દીવસ નાશ થવાના છે, ફક્ત અલેક હમેશા અમર
છે અને એ તમાશો જેણે સતગુરૂનો સગ કીધો તેજ જોઇ શકે છે
કાયમદીન, વે અલેક કી ખસ્તુ હે આત્મ પ્રાણુ,
તામે પીછે ગયે તખ અમર હોવે પીછાન
કાયમદીન, એસે પુરૂષકા જનમ મરણુ સખ લાગા,
જલમલ અલેક દીદારમે, સુરત મીલે એક જગા
કાયમદીન, અલેક દરશનકા મુખ હે અપરમપાર,
કરોડમે હીસેકી ખાત, ન આવે સમજ ખીચાગ
કાયમદીન, ખસક જાને સુખ કરે હો મરદ, ઓરત સગ
ફના સુખ કીમ ગીનતીમે, સો જુઠા ગદા ગગ
કાયમદીન, અમર સુખ હે ઉસકા, કીતનેક કો હે જોગ,
ચોદ લોકમે ઉસ ખરાખર ઔર નહી દુબ લોગ

અર્થ—એ, અલેકની વસ્તુમાથી આત્મા અથવા પ્રાણુ જે નીકળ્યો
ત્યાજ જ્યારે તે પાછો મળે ત્યારેજ અમર થયો કહેવાય એજ પુરૂષ
જન્મ મરણુના ફેરામાથી ટળ્યો સુરત જ્યારે જળમળ નુર દીદારનુ જ છે
ના મળે ત્યારે એમ થય કહેવાય એ અલેકના દર્શનનુ મુખ ધણુજ
એનો કરોડમે હીસો પણ ખ્યાલમા આવી શકતો નથી સાધારણુ રીતે
પારે મરદ ઓરત સોહમત કરે છે ત્યારે લોકો એમ સમજે છે કે તે
કને મુખ મળે છે પણ એવુ જીકુ ગદુ સુખ જે કના થવાનુ છે તે
મર સુખ આગળ કાઇજ ખીસાદમા નથી દુનીયામા એવા પણ કેટલાક
જુસો છે જે એ અમર સુખ મેળવવાનોજ જોગ લઇને ખેડેલા છે અને
સુખ જે છે તેવુ ચઉદ લોકમા ખીજી કાઇ સુખ નથી

કાયમદીન, માયા કે પીડમે લાખો હીરમે દુખ કે બન,
ચીંતા પ્રીકર ઉમમેં દરીયા સમાન માન
કાયમદીન, જુઠે સુખકો દીલસે દુર કરો,
અમર સુખ અલેક કી ખોજ કર, સતગુરુ નગત પકડો
કાયમદીન, જીને ખોજ કીયા મીલા નતગુરુ માર,
અલેક જેના ધણી મીલા, વોહ સુખ અપરમપાર
કાયમદીન, પુર્વ જન્મકા મયા હોવે તો એસી દીશા ખુલે,
આપ ઇશક સતગુરુસે, મળેગ સારા મીલે
કાયમદીન, ઇન ખાતકી કુચ ખોજ હોવે તો મયા હેગા બન,
શબ્દ દીલસે ખોજલો, મતગુરુ મગી માન
કાયમદીન, ઇશક ગણે તો ખી ખોજ લલ્લા,
તખીતો અખીસે જેસા મયા મીલા

અર્થ—આ માયાના પીડ અથવા શરીરમા લાખો ગણુ દુખ છે જ્યારે અલેક જેવો ધણી મળે તોજ અપરપાર સુખ મળ્યુ કહેવાય અને જ્યા સુધી પુર્વ જન્મના સરકાર અથવા કર્મો હોતા નથી ત્યા સુધી એ દીશા તરફ માણસનુ ધ્યાન વળતુ નથી એ તરફ ધ્યાન વળ્યા પછી જો સતગુરુ મળે અને તેને પોતાનો પ્રેમ અર્પે તો સારા સન્નેગ મળેલા કહેવાય અલેક વળુ શુ છે એવુ શોધવાનો જેનો નિચાર થયો તેજ પુર્વ જન્મનો સચો છે એમ સમજવુ હવે તેણે સતગુરુનો સગ કરી શબ્દ શોધવાનો રહ્યો તેમ કરી જો વળી તેનામા ઇશક અથવા પ્રેમ પેદા થયો તો તો બીજો તેના સન્નેગ ધણા સારા થયા અથવા તેને ખુદા મેળવવાનો સચો સાથ લાગ્યો કહેવાય

કાયમદીન, મતગુરુ એમે જોરાવર ખીન સચે પહોચાય,
શુડ ડાળકો છોડકે, ટોચે દેવે ચઢાય
કાયમદીન, દરશન દિખલાદે, પલકમે ગગન ચઢા,
સતગુરુકી જખ મેહુર હોવે તો, સચા રહેવે ધરા ॥

* પુર્વ જન્મના સચાના ખીયાલને કહાડી નાખી મુરરાદ—મુર તરફ મન ચોઠાવવાની વાત અહી બતાવી છે

મદીન, ખીન સચે ન નીપજે. શબ્દ સચા હે બાન,
 પુરૂકી મેહુરમે સચા ખોજ, એહી કરણી કરમ ગત પીકાન.
 મદીન, દેખ જીનસ સખહે, સાખી ચલન ખીના નરહેવે બાન,
 પી ઉત્તમ પ્રાણુ હે, સો ખીન ખરતન કચુ રહેવે માન
 મદીન, જહાસે આચા તામે મીલા, તખ બાસણુ બદલતા રહા,
 નાશી અલેકમે મીલ, એકાએક હો ગયા

અર્થ—સતગુરુઓ એવા જોરાવર હોય છે કે કુલાકને તે લોકના
 જન્મના સચા વગર અલેકમા પોહોચાડી દે છે તે લોક, થડ, ડાળ
 છોડી એક દમ કાઢને ટોચે પોહોચાડી દે છે જો સતગુરુની એકદમ
 થાય છે તો સચાનુ કાંઈ કામ પડતુ નથી પણ સાધારણુ રીતે સચા—
 ર-વીના કાંઈ થતુ નથી અને શબ્દ અથવા મત્ર શોધવુ નેધયે,
 એની ખોજ અથવા શોધ કરવી એજ કરણી તે સાડ કર્મ લેખાય.^૧
 ૥મા જે ચીજે છે તે પણ આગળ વગે છે, (ખતીજમાથી વનરપતિમા
 છે વનરપતિમાથી જનવર રૂપમા આવે છે જનવરમાથી માલુસમા
 છે) તો પ્રાણુ જેવી અરૂપી ઉત્તમ જણુસ એ કેવી રીતે વાસણુ વેગર
 એટલે કે પ્રાણુ જ્યાથી નીકળ્યો ત્યા પાછો જવાની હમેશા ઇચ્છા
 છે અને તે ઇચ્છા અલેક અવિનાશી ખુદામા મળી જવાની છે તે
 ૧ પુરી પાડવા સાડ તે લાયક પડતા વાસણો એટલે દેહો ધારણુ કયા
 છે પછી જ્યારે અવિનાશી અલેકમા મળી ગયે તેટલે તેને એવી
 ઇચ્છા રહેતી નથી

મદીન, અમર પદ નામ અલેકકા, દુબ લામા સારા,

વેદ, પુરાણુ સે હેગા એ લેદ ન્યારા ૨

મદીન, નામ ઈસ ન્યારે લેદકા હેગા અનહદ બાન,

૧, વિનુ, મહેશ, ઉનકો નહી એ ગમ માન

૧ અહી તકીર પર હાથ દઈ ખેસી નહા રહેતા તદ્દમીગ કવાની
 કી છે

અહી એ તમામ માનવતાઓને બાજુ ઉપર મુતી ફકત એક ખુદાનોજ
 ૧૬ રાખવા સમજવવામા આવ્યુ છે કારણ કે તેજ ચીજ ખરી છે બીજો
 બુધાનો છે

કાયમદીન, હૃદમેં તો સખ જગત હય, સાધુ બેહુદ માન,
અનહુદ અગ મ અલેકમેં કોઇ વીરલા પહોચે જન
કાયમદીન, હૃદકા નામ શરીઅત, બેહુદ નામ તરીકત, હકીકત,
અનહુદકા નામ હેગા અલેક મારેફત

અર્થ—અમરપદ અલેક ખુદાનુજ નામ છે ખીજુ બધુ બુલાયી
ખવાડવાનુ છે એ બેદ છે તે ચારે વેદ અને પુરાણોથી પણ ન્યાય છે.
એ બેદનુ નામ અનહદ છે પ્રહમા, વિનુ, મહેશ એ બધા અનહદથી
અથવા અલેકથી નીચે છે * આખી જગત હદમા છે, બેદમા સાધુ લોક
છે અનહદમા તો કોઇ વિરલા શખસજ પોહોચી શકે છે હદનુ નામ
શરીયત, બેહદનુ નામ તરીકત, હકીકત, અને અનહદનુ નામ મારેફત છે.

કાયમદીન, તરવેણીકા નામ “મુકામ મહેમુદા”, સુખમણાકા
નામ “નસીરા” પીછાન,
ઓહમકા નામ “કુન ક્ય ફૂન”, સોહમ કા નામ “અહોહ”
પીછાન

કાયમદીન, ઇલમકા નામ બુજે, એહી સતગુરુ મુરશદકા નામ,
ચાર વેદકા નામ ચેહી, નાસુત, મલકુત, જખરૂત, લાહુત, મુકામ-
કાયમદીન, તુર બાજેકા નામ “હાહુત” હે પીછાન,
કામીલકા નામ પુગ હે, નાકીસ કચ્યા પીછાન
કાયમદીન, અજ પા જપકા નામ હુખ હુખએ દીલ, નાશી
કમળકા નામ “બેતુલ મામૂર” જન.

ઉપદેશકા નામ ઇરશાદ હય, સાધુ શખ્દ પીછાન,
કાયમદીન, પૃવર્તીકા નામ નફસ અમ્મારા જન,
નીવૃત્તીકા નામ “નફસ મુતમઇન્ના” પીછાન
કાયમદીન, થોડી સી નીવૃત્તી, પહોતસી પ્રવૃત્તી જન,
ઉસકા નામ “નફમ લવ્વામા”, સાધુ શખ્દ પીછાન,
કાયમદીન, પહોતસી નીવૃત્તી, ઔર થોડીસી પ્રવૃત્તી જન,
મુહીમા ઉસકા નામ હે ખોજ જન પીછાન

અર્થ—આમા કેટલાક ધર્મને લગતા ખોસોના અર્થ હીદીમા સમ-
બાછે, અને કહ્યુ છે કે જુદા જુદા ધર્મના ખોસો અને બેદ બરાબર
સમજી શકે તેજ સદગુરુ કહેવાય

હીંદી.

તરવેણી
 સુખમણી
 ઓહ મ
 સોહ મ
 સતગુરુ
 અનહદ ગુરુ (આજન)
 પુરો
 કુચ્યા
 અજ પા બપ
 નાભીકમળ
 ઉપદેશ
 પ્રવૃત્તિ
 નીવૃત્તિ
 થોડી નીવૃત્તિ અને ઘણી પ્રવૃત્તિ
 ઘણી નીવૃત્તિ થોડી પ્રવૃત્તિ

ઇસ્લામી.

મુકામે મેહમુદા
 નસીરા
 કુન ફય કુન
 અલ્લાહુ
 મુરશદ
 હાફુત
 કામીલ
 નાકીસ
 લુખલુખએ દીલ
 બેતુલ મામર
 ઇરશાદ
 નફસે અમ્મારા
 નફમે મુનમઇના
 નફમે લગ્વામે
 નફસે મુલહીમા

કાયમદીન, બહાવરેકી રાહસે મરના ચે હે જાન,
 બહેમ દીલસે ઉઠ ગયા ચેહી મરના પીછાન
 કાયમદીન, આપસ કી શુધ ભુલ ગયે ચેહી કયામત જાન,
 સુન મે ચેતન હો જાગા, ચે શીર જીવા માન
 કાયમદીન, મુનમે મુરત અટકી એ જોડ હે જાન,
 ઇશકકા નામ મુરજ ગરમી, ધ્યાન દીલ મુન્તકીમ પીછાન
 કાયમદીન, પાચ પચીમ દોઝખકા નામ હે જાન,
 બહાસે પીર છોડાવે, નળી સીક્ષાત મીલાવે અઝ રહેમાન
 કાયમદીન, મન ઠેર રખતે હુય પુલ મગાન, મુનકર નકીર,
 આપપણા સો ફનીયા હે, કેફ, મતગુડ પીર

અર્થ.—એક માણસ મરી જાય છે ત્યારે મોત આગ્યુ એમ લોક
 કહે છે એ મોત તો વેલા અથવા બહાવરા માણસાનું મોત છે, કારણકે
 મોતનો અર્થ તેઓ સમજતા નથી ખુદ મીવાય કાઇ ચીજ ઉપર
 ધ્યાન લાગે નહીં તેનું નામ તે ખરે ખરું મોત, અને આપપણું (અહમ-

મતા) જુલો જાહે છે તે કયામત એ આપપણુ ગુન ધામ ઉપર જુલો જાહે પાછા દુશીયારીમા આવવુ, એ કયામત પછી પાછુ ઉઠવાનુ જે સુન ધામ ઉપર સુરત અટકી રહે તો તે જુલ છે ઇશ્ક જે છે તે સુરજની ગરમી મીસાલ છે, અને “ધ્યાન”નો અર્થ મુન્તકીમ દીલ, એટલે બધી મનની વૃત્તિઓને એક દેકાણે લાવવુ તે પાચ પચીસ કરી કહીયે છીએ તે આપણી દુનીયવી ખાસીયતો પચીસ તરવોને લીધે છે અને જે આપણને દુનીયાની મોહ અને જાલમા સપડાવી રાખે છે એ ત્રિતિઓ પીર છોડાવી શકે અને નબી અથવા પેગંબરની સીફતોની સમજ પાડી આખરે ખુદાની એલખાણુ કરાવી શકે ¹

“પુનેસિરાત” છે તે મનને એક ખીલે બાધવા માટે છે “મુનકર અને નકીર” એજ માટે છે આપપણુ એ દુનીયા છે અને ઇશ્કની કફ તો સદગુરુ પીરને લીધે આવે છે

[“સિરાત”નો ખગે અર્થ રમ્તો થાય છે, અને કુરાન શરીફમા તે બોલ સાથે મુન્તકીમ બોલ જોડેલો છે “સિરાતુલ મુન્તકીમ એટલે મીધ્યા રમ્તો અથવા ખરો રમ્તો પણ હદીસમા લખ્યુ છે કે દોઝખ ઉપર એક પુલ છે જે બાલથી બારીક છે અને તલવાગ્ની ધાર કરતા તેજ છે અને જેની દરેક બાજુએ કાટાઓ અને ઝાખરાઓ છે ખગે ધમ નો રમ્તો બાલથી બારીક છે જે રમ્તે ચાલનાથીજ ખુદાના દીદાર છે, અને તે રાહની બાજુ બાજુ કાટા છે તે દુનીયાની લોભ લાલચોને લીધે પેદા થએલા છે, અને તેથીજ તે રસ્તે ચાલતા મુનીમતો પડે છે

[મુનકર અને નકીર હદીસમા ફરમાવ્યુ છે કે એક માણસ મરી જાય છે અને તેને કબરમા દફન કરે છે તે પછી બે ફરેસ્તાઓ તે કબરમાં જાય છે અને તેને ખુદા નિશે અને આ જજાનમા જે છાદગી ગુમરી તે વિગે સવાલો પુછે છે તે ફરેસ્તાઓના નામ મુનકર અને નકીર]

કાયમદીન, બાહુર ફી બાત શરીયત, અદરકી બાત મારેફત જાન,
હુદકા નામ શરીયત, મારેફત અનહુદ પીછાન
કાયમદીન, શરીયત મે મુસલમાન, તકીકતમે મોમીન જાન,
હુકીકતમે આરેફ, મારેફતમે આશક પીછાન

¹ આમા રિસાલત અને વેહદાનિયત ઉપર આવવા દહેવામા આવ્યુ છે, અને એજ ખરે માર્ગ છે

કાયમદીન, કબુલ્દિ કુદરાના, સબુલ્દી મુસલમાન,
એક કર બુલ્લ સોહી કલમેકા ઇશારા હે પીછાન ?

અર્થ—બહારની બહોર વાતો એટલે કે નમાઝ, રોઝા, વગેરે છે તે શરીયત છે, પણ તે હદમાં છે મારેફત અનહદમાં છે શરીયતમાં પુરો હોય તે મુસલમાન કહેવાય, તરીકતમાં પોહોચે ત્યારે તે મોમીન કહેવાય, હકીકતમાં પોહોચે ત્યારે આરેફ એટલે બેદનો બાલનાર કહેવાય અને મારેફતમાં પોહોચે ત્યારે ખુદનો આશક કહેવાય કુબુધ્ધીએ ચાલવું એટલે કે આપણા આપણા હવસોને તાબે થવું એજ કાફર પણ અને સુબુધ્ધીએ ચાલવું એટલે કે આપણી નફસાનીયતને કાબુમાં રાખવી એજ મુસલમાનપણ છે કલમામાં અસ્લાહ એકજ છે કરી કહ્યું તેની મતલબ એજ છે

કાયમદીન, દેખ દીદારકો આપા બુલ્લ ગયા સો ફકીર હુવા બાન,
બુલ્લકે માહી મીલ ગયા સો અદલાહ હુવા પીછાન
કાયમદીન, ઇસ તોહીદ ઇલમકો બે કીમીને બાના,
આપા ગયા ઐર ખુવા હીરદે જ્ઞાના

અર્થ—જેને ખુદના દર્શન થયા અને જેમાંથી પોતાપણ નીકળી ગયું તે ફકીર થયો કહેવાય અને જે પોતાપણ બુલી ખુદ સાથે મળી ગયો તે તો અસ્લાહ થયો કહેવાય ૨ જેણે એ એકતાનું જ્ઞાન મેળવ્યું તેમાંથી પોતાપણ નીકળી જાય છે અને તેના હૃદયમાં જ્ઞાન આપો આપ ઉત્પન્ન થાય છે [આ દેહમાં હું તથા માઝ, આવો જે ખોટો દુરાગ્રહ મનમાં પેખી ગયો છે તે દુઃ સંએથીજ જન, વંશગ્ય અને ભકિત ઉત્પન્ન થાય છે અને ત્યારેજ ખુદના દર્શન થઈ શકે છે]

કાયમદીન, એક રાહસે બધું શરીયત, તરીકત, હકીકત,
મારેફત બાન,
યુ રઘુવેદ, સામવેદ, યજુર્વેદ, અથર્વવેદ પીછાન

૧ બધું કહ્યા પછી એકજ ખુદને માતવાની અને કલેમાની સમજાવવા પાડી છે

૨ અદલાહ, અદલા કરતા માણસ અદલા થઈ જાય છે એવું મનરવી ગરીફમાં પણ કહેણ છે એનો અર્થ એ છે કે ખુદમાં મળી જઈ વાસિલ થવું

કાયમદીન, જ્યુ હઝરત મોહમદ યુ પ્રહમા હે જાન,
 પ્રહ્મા પેગબર, ઐર વીધુ પ્રીસ્તે પીછાન ^૧
 કાયમદીન, પ્રહ્માને ચાર વેદ કીયે જાન,
 પેગબરને ચાર મઝીલકી હે પીછાન
 માટી, પાણી, પવન, અગ્નિ ચાર મુખમે પ્રહ્મા ખાલે જાન;
 હઝરતને ચાર ખસલત સે ચાર મઝીલ કીહે જાન
 કાયમદીન, શરીયત માટીસે, તરીકત પાનીસે પકી જાન,
 હકીકત પવનસે, મારેકત અગનસે પીછાન
 કાયમદીન, માટીકા રગ પીલા, પાનીકા ઉજલા જાન,
 પવનકા લીલા, અગનકા લાલ, આગશકા શ્યામ પીછાન.
 કાયમદીન, સુનકા નામ સીયાહી હે, ગીયાહી જાત અલ્લાહ જાન,
 ઇશકકી અગન સે મખકો જલા દેવે માન
 કાયમદીન, સતગુરૂકી મેહુરસે લેદ અગમકા ખોલા,
 અગમ અગોચર અલોકમે આત્મા પ્રાણ ખોલા
 કાયમદીન, કાયમ મોરચા ગાડા હે ખીચ મેદાન,
 અમર, અલોક ઘર પાયા, આ જલમલ નુર નીશાન

અર્થ—જેમ એક રાહથી એટલે ઇસલામમા શરીયત, તરીકત, હકીકત, મારેકત, એમ ચાર મુકામ કર્યા છે તેમ હીદુ ધર્મમા સ્થુવેદ, સામવેદ, યજુર્વેદ અને અથર્વ વેદ કરેલા છે એટલે હીદુઓ જેને પ્રહ્મા કહે છે તે તેમના પેગમ્બર તરીકે વેદ લાવનાર છે વિષ્ણુ છે તે તેમનામા ફરેંગતા તરીકે છે જેવી રીતે પ્રહ્મા પોતાના મોટાભાઈ ચાર વેદ લાવ્યા એમ કહેવાય છે તેમ હઝરત પેગબરે ચાર ખસલત અથવા ચાર તત્વોથી ચાર મઝીલો નક્કી કરી શરીયતની ખામીયત માટીની છે તરીકતની પાણીની છે, હકીકતની પવનની છે, અને મારેકતની અગની છે માટીનો રગ પીળો છે, પાણીનો સફેદ છે, પવનનો લીલો છે, અગનીનો રાતો છે અને આકાશનો કાળો છે સુનનુ નામ “ ગીયાહી ” અથવા કાળાશ છે, અને તે અલ્લાહની જગા છે ઇશકની આગથી મધા તત્વો કે ખસલતો બની જાય

૧ પ્રહ્મા, વિષ્ણુ વિગેર પર્સેનર નહોતા એ ખામા સમજવવામા આવ્યું છે

છે ત્યારે ફક્ત અસ્લાહ ગહે છે જ્યારે ગુરૂની મહેરથી અગમનો બેદ ખુલી ગયો ત્યારે આત્મા અગમ અગોચર દેશમાં પોહોચ્યો અને મેદાનમાં પોતાનો ઝડો દાટીને, કાયમદીન જ્યાં ઝલમલ નુર વરસે છે ત્યાં અલેકના ધરમાં પોહોચી બેઠો છે

વનહનૂ નફેસા અનિલ હવા, ફેઈનનલૂ જન્નતા હેયલ માઅવા.

અર્થ—(જેણે) પોતાના મનને ખાહેશોથી રોક્યું તેનું ડેકાણું જન્નત છે

ફેઈનના ખચેરઝ ઝાદિતકવા (કુરાન શરીફ)

અર્થ—બેહતર તોશો-ભાથુ-નકવો (પરહેજગારી) છે

કિયામતુલ મરચે અલા કટે હિમ્મતેડી

અર્થ—માણસની હીમન પ્રમાણે તેની ક્યામત છે

[આમાં કાયમુદીન બાવા સાહેબ પોતાની સુરતની ધારને જુદી જુદી સ્ત્રીઓ સાથે સરખાવે છે, જે નહેલાઈથી સમજ પડે એમ છે]

કાયમદીન, સુરત હુમારી સુરમી, ^૧ ઉડ ચલે અવિનાશ

તુર ઘટકા શો ^૨ હે, ^૩ જહા અલેક નુ પ્રકાશ

કાયમદીન, મુન ધુન મે, શબ્દ કરે અણકાર^૧,

આગે અગોચર બન્નુ^૨ હે, સાહી સુરતકા ઠાર^૩

કાયમદીન, સુરતા હુમારી સુગમી, જૈર જૈમા છુટત બાણ^૪,

ઉલટી હો, અધર ઉડે, સા બકર લગે નીશાન

કાયમદીન, સુરત હુમારી તાતી^૫ હે, જૈમી અસલી તરવાર,

અગમ અગોચર કાટકે જ દેખે કીરતાર

કાયમદીન, સુરત હુમારી બહોત ગરમ. જૈમી કોડ લુહાર,

પ્રેમ અગ્ની પ્રકટ કરે, સો એમ આશક યા

* હીમાવાલી x જેના નાન થતો નથી તે વસ્તુ=ખુદા † અવાજ

૧ અણઅણ જેવો અવાજ ૨ વસ્તુ ૩ ડેગણ ૪ તીર ૫ ધારવાળો

કાયમદીન, સુરત હુમારી યુ' છપલાય, જ્યુ' દીપક^૭ પર પતંગ,
સાઇ મીલન પર સુર હે, ન મરોડે ટુક અગ.

કાયમદીન, સુરત હુમારી કારમી^૮, જેમી નાલ^{૧૦} ખંદુક,
કરે લડાકા પ્રેમકા, આ તોડે ગઢ અચુક.

કાયમદીન, સુરત હુમારી નાવ^{૧૧} હે, સુનમુખ સીધી જાય,
કોઇ મીલે માલમી^{૧૨} સુરમા, પેલે પાર પોહોચાય

કાયમદીન, સુરત હુમારી યુ લડે, જ્યુ શેરૂ કાર^{૧૩} જગ,
મારદીયે મેહવાન^{૧૪} કે જે જીતા ગઢ ગગન

કાયમદીન, સુરત હુમારી બાફત^{૧૫} હે, આર તોડે કોટી કરમ,
અકર્મી કરે આપકો આર બેઠ જાય સખ બ્રમ^{૧૬}

કાયમદીન, સુરત હુમારી મજનુન^{૧૭} હય, આર લયલી હય
સુખહાન,

સુખ સરોવર ઉપજે દેખે જખ રહેમાન

કાયમદીન, સુરત હુમારી શીરીન હય, આર ખુશરૂ હય કીરતાર,
બીના પરસે^{૧૮} દોડ જાયે, એસે આશક ચાર

કાયમદીન, સુરત હુમારી ચકોર હે, આર ચ દા હેગા નુર,*
પલ નજર છોડે નહી, એમી રહે હઝુર

કાયમદીન. સુરત હુમારી મેહકુમ' હય, આર જૈસા રાક્ષસકા હાડ
શેતાન ડગમગ પહોત કે, પણ રતી ન તુટે તાર

૭ દાવા ઉપર પાંચીયુ છપલાય તેવી તરેહ ૮ જરાપણ અગને મરોડતી નથી ૯ - રી જખમ કરવા વાળી ૧૦ નળી ૧૧ હોડી ૧૨ માલમ અથવા પ્રપટન, ૧૩ વાનો અથવા સી હાની ૧૪ ચોર મનના ચોરને મારીને આસમાનના ગઢ જતી લીપો ૧૫ તોપ ૧૬ કંગોડ કર્મ કાપી નાળી તમુને અકર્મી એટલે કરમ વગરના રહેવા દીય, એ હાદતમા મનની બધી બ્રમણ બાગી જાય છે ૧૭ મજનુન એટલે પેયો, આ રાખસ જે લયલી ડીપડ દીવાનો હતો તે ૧૮ વગર પાખથી.

* ચકોર એક પક્ષીનું નામ છે જે હમેશા ચંદ્ર તરફ જીવે છે અને એક ફણ પણ ત્યાંથી પોતાની નજર ખસાવતું નથી.

કાયમદીન, સુરત હમારી ડરામણી, જેસા કાલા નાગ,
પ્રેમ ફેણુ પસારતો, ચોર ગયે સખ લાગ
કાયમદીન સુરત હમારી ચામચીડી, * ઔર અધર ઉડે અવિનાશ,
લાલચ જીવકી ન કરે, એસી આશક દાસ

૩૪

આમા ધરકનો અથવા જ્ઞાનનો રંગો કોને દેખાડવો અને કોને નહિ દેખાડવો તે સમજાવેલું છે

કાયમદીન, ખ્યાલા પ્રેમકા, ઔર ચઢા રહે ચકચુર,

એક જરા ઉતરે નહી, નીશા રહે ભરપુર

કાયમદીન, ખ્યાલા પ્રેમકા, ઔર રૂમ રૂમ ચઢત્ય,

સુરતા ખેંચી અગમકો, જહા ઝલમલ નુર દેખાય.

કાયમદીન, ખ્યાલા અજરકા, ઔર હે કારી જાન,

હજમ કરે તો સાધ મીલે^૧, ભગ હોય મસ્તાન^૨ .

કાયમદીન, ખ્યાલા પ્રેમકા, મનસુરને પીયા થા જાન,

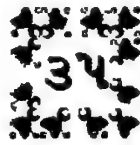
હજમ ઉનુસે નાહુવા, તખ શીશ ગુમાયા માન^૩

* વણવામણુ આમા ચીકીયુ

૧ ખુદા ર મરત એટલે મજબુબ, ખુદાના ઈર્સ મા દીવાનો ૩ મનનુર-મનસુરે હક્કીજ નામના એક મહાન ક્ષત્રી બગદાદમા થઈ ગયા છે જ્યારે તે મારફતમા પહોંચ્યા ત્યારે “અનલહક” (હુ ખુદા છુ) એમ કહેવા લાગ્યા આ બોલવું, કાઈ અલીમાન કે અહજર ૩૫ ની હતું પણ જે જ્ઞાન તેમને થયું હતું તે જ્ઞાનનું પરીણામ હતું આ તેમના બોલવા બેપગથી બગદાદના ખલી રાએ તેમને કેદખાનામા પુર્યા એક દિવસ ખલીફા તેમને કેદખાનામા લેવા ગયા તો મનસુર તેમને જણાયા નહિ, બીજે દિવસે તેમને કેદખાનું, કેદી કે ડોઝ પાન જણાયું નહિ, ત્રીજે દિવસે ખલીફા ગયા ત્યારે ત્યાં મનસુર હતા ખલીફાએ આના ખુલાસો પુછતા મનસુરે કહયું = “પહેલા દિવસે હુ ખુદાને મળવા ગયા હતો તેથી હુ કેદખાનામા નહોતો બીજે દિવસે ખુદા મને મળવા આવ્યા એટલે સર્વ વસ્તુ સુન હતી, આજે હુ ખુદા પાસે ગયા નથી જેથી અહીંયાન છુ” આ જવાબથી ખલીફાએ ગુસ્સે થઈ મનસુરને શુળી બેપર ચઢાવવા હુ-મ કર્યા શુળી બેપર ચાલી વળતે પણ મનસુર “અનલહક,” હુ હક છું, એમ બોલવા કરતા હતા પહેલા તેમના હાથ, પગ કાપી નાખ્યા, તેમાથી લોહી જે વહેતું હતું તે જમીન ઉપર પડતા તે “અનલહક” એવા અગર થઈ જતા હતા

કાયમદીન, ખ્યાલા પ્રેમકા ઔર કચેકો મત દે,
જ્યું ત્યુ બકવા ખહોત કરે, ઔર દાવા તુજસે લે.
કાયમદીન, ખ્યાલા પ્રેમકા, કચે ખાસન મત લરાય,
ખહેકે તો બેશક બુદાઇ પડે, દરે તો જમ બય
કાયમદીન, ખ્યાલા પ્રેમકા, તુરત મનદે છલા,
સાલ, દોસાલ તપાસ કર, પીછુ દસમા હીસ્સા પીલા
કાયમદીન, આકડે ધતુરે કો, પાની ભર મત સીચ,
સતગુરસે ખુદીયા કરે, વો ઓછા ખાસણુ નીચ
કાયમદીન, થોડા થોડા દીજીયે, તો બુજે ગુણુ મીઠાશ,
એકીજ વારી દીજીયે, તો જેસી પીયે ખટાશ
કાયમદીન, પુરણુ બુખરે થોડા ખાના દે,
લીઝત, મીઠાશ માલુમ હો, તમામ ઉમર યાદ રહે

સાર —આની મતલબ એ છે જે, વાસણુ એટલે અબ્યાસી-તાલિખ અથવા પાત્ર તૈયાર કરી પછી તેને એ રસ્તો દેખાડવાનો છે જે પાત્ર તૈયાર નહીં હોય અથવા આકડા ધતુરા જેવો હોય તો તે એ જ્ઞાન જેરવી શકતો નથી એટલુજ નહિ પણ ગુરૂથી વિમુખ પણ થઇ જાય છે, અને પછી સામો પણ થાય છે અબ્યાસીમા ઇસ્ક બરાબર પેદા થાય પછી તેને થોડો થોડો રસ્તો દેખાડવો એવી ભક્ષામણુ છે

આમા શરીરની રચનાને એક ઝાડ સાથે સરખાવી છે એક ઉખાણુ રૂપે આ સાખી લખી છે

કાયમદીન, સમુદ્ર સારા સમાણુ, એક બુદ કે માહી,
બુદ દેખા ચે હાલ, જયસે બીજમે પેડ સમાઇ
કાયમદીન, બુદ સમાની સમુદ્રમે, જ્યુ ગોલે બીચ પાની,
દીદાર વો સમુદ્ર હય હે, સુરત બુદ પીછાની

અર્થ—એક બુદ એટલે દીપામા સારો સમુદ્ર સમાઇ ગયો છે,
૨૩

એવી તરેહ ખીજમાં ઝાડ સમાઈ ગયું છે જેવી રીતે એક જોળામાં પાણી છે તેવીજ રીતે એ બુંદમાં સમુદ્ર સમાયો છે સમુદ્ર તે ખુદાના હીદર રૂપી જ્ઞાન છે સુરત એટલે જીવ તે બુંદ છે

[કબીર સાહેબ પશુ એમજ કહી ગયા છે:—

બુદ જો પડા સમુદ્રમે સો જનત સખ કાઇ,
સમુદ્ર સમાના બુદ મે, સો જનત બિરલા કાઇ
વળી આની સાથે સરખાવો “ગુલશને રાઝ” માની લીટીઓ —

અગર મક કતરા રા દીલ બર શીગાશી,
ખીર આયદ અઝ ઉ, સદ બહેરે સાશી

એટલે, પાણીના એક બુદ અથવા ટીપાનું જો તમે પ્રથક ગણ કરી શકો તો તેમણી સો મહા સાગર નીકળશે]

કાયમદીન, એક ઝાડ હય, ઉસ પર ખીલે પુલ પાચ,
સો નહી ઉગા ધરતીપર, ઔર નહી ઉગા આકાશ
કાયમદીન, સો ઝાડમે માલા હે, તામે પ ખી રહે,
સો ઉડ ઉડ બેઠે પાચ પુલપર, બાસ સુગ ધી લે
કાયમદીન, વો પ ખી કે પેટમે, એક બસે સી ખુબ,
સો તીન લોજનકા આહાર કરે, ઉસે નહી શીકલ આર રૂપ
કાયમદીન, વોહ સી કે ખીન લોગ રહે ઓધાન,
પુત્ર જલ્લે કોઈ સુરમા, સો ઉડ ચલે વંમાન
કાયમદીન, સો પુત્ર દુડ કાઠે ફીર પિતા,
માતા ઉનસે લોગ કરે, તબ તનકો હોવે શાતા

અર્થ—શરીર એક ઝાડ રૂપ છે તેની ઉપર પાચ પુલ છે પ્રથ્વી, પાણી, અગ્નિ, વાયુ, અને આકાશ (પાચ મહા બતો જેનું તે શરીર બનેલું છે) તે ઝાડમાં માળો છે તેમાં એક પ ખી છે તે પ ખી ને આત્મા અથગ જીવ તે પાચે પુલ ઉપર બેસીને તેને વાસ લે છે

એ જીવરૂપી પ ખીના પેટમાં એક સ્ત્રી છે તે સ્ત્રી તે ઇન્જા ને ઇન્જા, ત્રણ પ્રકારનો ખોરાક ખાય છે. તે ખોરાક, ત્રણ ગુણુ, સત્વ, રાજસ્ અને તામસ, એટલે કેટલીવાર તે કામ ક્રોધ, શોક, મોહ, ભયમા, કેટલીવાર અકિતમાં એવી રીતે પોતાનો વખત ગાળે છે તે સ્ત્રીને ભોમ કયાં વગ

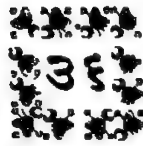

ઓધાન (ગભા) રહે છે તે ગભામાંથી કાઢ વિરલો પુરૂષ ઉત્પન્ન થઈ આસમાન તરફ ઉડવા માડે છે વિરલો પુરૂષ તે જ્ઞાન જ્યારે ઇચ્છા જ્ઞાન મેળવવાની થાય છે ત્યારે તે પુત્ર અથવા જ્ઞાન પોતાના પિતાની શોધમાં જાય છે અને ખુદને શોધી કાઢે છે જ્યારે પિતાને શોધી લાવે છે ત્યારે તેની મા “ઇચ્છા” હમેશા પિતાની સાથે રહે છે, એટલે તેને બીજી કાંઈ ઇચ્છા રહેતી નથી ફક્ત ખુદાની સગતનીજ ઇચ્છા રહે છે અને તેથી તનને શાંત થાય છે ૧

કાયમદીન, જો પાયા હોયે અલેક કે તો શબ્દકા નીવેડા કર,
અર્થ ના કીયા જીસને, સો નહી પાયા હે ધર,
કાયમદીન, સતશુર મીલા હોય, સો કરે સખકા નીવેડા,
એક અલેક દેખે નહી, જો હોય નેનો ઢેરા
કાયમદીન, કહે સો અર્થકર, નહી તો સતશુર કર,
કથની, મથની છોડ દો, ઇધર ઉધરકી જીકર
તુ પાયા તો સમજ રહે, હમ પાયા યુ સમજા,
જે તુ તેરી રાહ પકડ, કથની કજીયા કયા
ઇશક રહેણી મે રહે, ઔર પ્રેમ પ્રીતમસે આન,
દીદાર તુજકો ન મીલે તો કાયમદીન ચીરતી ઝમાન

અર્થ—જો અલેક મુકામે પોહોચેલો હોય તો ઉપલા શબ્દનો ખુલાસો કર જેણે આનો અર્થ ક્યો નથી તે તે ઘેર ગયો નથી જો સતશુર માથે કરેલો હોય તો આ બધો ખુલાસો કરી શકે જેની આખો બાડી હોય તેનેજ ખુદા એક ન દેખાય આ ઉપલા ઉખાણાનો અર્થ કર, નહીતર સતશુર કર કથની, મથની, ને લાખી ટુકડી વાત છોડી દે તુને જો ખુદા મળ્યો હોય તો તેનો ગમે તે અર્થ કર, અને હુ મને ગમશે તે અર્થ કરીશ ઇશક રાખીને ખુદા તરફ દે લગાડ, પછી ખુદા નહિ મળે તો હુ તેનો જમીન છુ

૧ કાજી અનવર સાહેબના ધખા ખરા કલામ આ નુરે રોશન સાથે સખધ રાખનારા જણાયા છે જેવા કે 'માધુ શબ્દ મુનો મેરા, સમજ કર સફલ કરો ફેરા' વિગેરે.

• હદીસ—મન અરફા નફસ હુ ફકદ અરફા રખખહુ

અર્થ—જેણે પોતાના નફસને પીછાન્યો તેણે ખુદાને પીછાન્યો કાયમદીન, હઝરત હદીસ કહી, જે ભેદ નફસકા બને, સહી કરે રખખહુ જલીલકો, સોહી આશક પીછાને કાયમદીન, ખલક ભેદ ખીના બોલતે કો દુનીયા કહેવે, બોલતા તો નુર પુરુષ હે, દુનીયા ઘટમે રહેવે કાયમદીન, બોલતે કો ખુજે નહીં આર મીથ્યા જ.મ ગુમાવે, અન વહેદત દરીયા કા, મરમ કોઈ ન પાવે

અર્થ—પેગમબર સદઅમ કહી ગયા છે કે જેણે નફસ તે શુ તે પીછાન્યુ તેણે ખુદાને સહી કીધો, અને તેમ ખુદાના આશકો (લકતોજ) કરી શકે છે લોકો સાધારણ રીતે માણસને દુનીયા કરી બોલાવે છે, પણ જે અદરમા બોલે છે તે તો નુર પુરુષ છે, અને દુનીયા તો પાચ પચીસ ચોરો જે ઘટમા વસે તે છે સાધારણ માણસ આ ભેદ કળતા નથી અને ફાકટ જનમ ગુમાવે છે વેહદાનીપત એટલે અધવનતો મર્મ કોઈ સમજતા નથી

કાયમદીન, પીયુને આપસમે સે પેદા કીયા નુર નખી, હઝરત નખીકે નુરસે બનાયા આલમ મખી કાયમદીન, આપ ખીખરકર પીયુને લેખ બનાએ જુવે, જીમને લેખ પડદા ખીસા દીયા, આ એકાએક હુવે કાયમદીન, આપ દરીયાવને પાની ખીખર દીયા જુવા, જે પાણી આયા, પાલ લાન ગયા આ પીછા દરીયા હુવા કાયમદીન, આપ રહેમાનને નુર ખીખેર કર, કીયા બદા જુવા, જે બદા આપ બધન ખો ગયા, આ પીછા રહેમાન હુવા

અર્થ—પ્રથમ ખુદા તઆલાએ પોતાનામાથી “નુરે નમી”^૨ એટલે પેગમબરનુ નુર પ્રગટ કર્યું અને પછી તેમાથી તમામ યાદી રચી એટલે

૧ જુદા ૨ નખીના નરની અહીં સમજણ પાડી તેનો ભેદ બતાવ્યા છે

કે પોતે એ નુર કે પે વીખેરાઇ બીજા જુદા જુદા રૂપ બનાવ્યા, જે એ વેશનો પડદો નગર આગળથી ખમી જાય તો પાછુ બધુ એકજ દેખાય જેવી તરેહ એક દરીયાનુ પાણી વીખેરાઇને જુદુ થઇ જાય અને પછી તે પાણી પાછુ આવે અને જે જે પાળો બધાઇ ગઇ હોય તે તે તે પાણી તોડી નાખે અને પાગ સાથે મળે તો અગાઉ દરીયો હતો તેમજ લાગે તેવી તરેહ ખુદા તઆલાએ પોતાનામાંથી એક જાતનુ નુર વીખેરીને એક બદીયત (કશામા પુરી રાખવુ તે)ના બધનમા શ્રુટિ રચી હવે જે માણસ એ બધન ખોઇ નાખે છે તે પાછુ ખુદાને મળે છે

કાયમદીન, આપ બધન ખોવે જો, તો પરગટ પીયુ પાવે,
ખોલતા પુરૂષ છોડ કર, કાયકો જ ગલમે જાવે

કાયમદીન, જાનવર જ ગલમે ઉડે ચાર પાત ખાયે,
જ ગલમે રહે નફા હોવે, તો ઉનકો સાઇ પાવે

કાયમદીન, ઘટકે જ ગલમે જોગ નફા કમાવે,
ઉત્ત જોગસે કારજ હોવે, ચાર પરગટ પ્રીતમ પાવે

કાયમદીન, ખોલતા પુરૂષ છોડ કર, ચાર અધા જ ગલ જાય,
તપ તપ કર ખોલતા કાય: ગલે, સો હાથ કછુ ન આપ

કાયમદીન, જો દુનીયા છોડનેકી હે, મો દુનીયા હે પાસ,
પાચ પચીસ હોતે ઘટકો, ઉનુકા ઘટમાહી ખામ

અર્થ—પોતાનુ બધન ખોઇ દે તો ખુદા પ્રગટ થાય જે ખોલતો પુરૂષ અદર છે તેને મુકીને જગલમા જવાનુ કામ શુ છે? જાનવર જગલમા ઉડે છે અને પાતરા ખઇને દીવસ કાઢે છે એમ કરવામા નફો થતો હોય તો તેમને ખુદા મળી શકે જે શખ્સ ઘટતા જગલમા ફરી જોમ રૂપી નફો કમાય તેજ જોગથી કાર્ય સરે છે અને ખુદા પ્રગટ થાય છે જે હૈયાના અપગો હોય છે તેજ જગલમા જઇને ખેસે છે, તપની મેહનત કરીને ફેશ્ટ કાગા ગાજે છે અને કાઇ પણ કાયદો મેળવતા નથી જે દુનીયા છોડવાની છે તે દુનીયા તો અદર પોતાની સાથેને સાથેજ છે, અને તે

૧ જગલમા બેસી તપ કરવાયા કાઈ ગમ સરવુ નથી, તેથી ખોલતા પુરૂષ ચક્રાન્થને પડવાની વાત સમજવી છે

ઘટમા વસ્તા પચીસ ચોરો છે (પાચ પચીસ ચોર સાર જીવો દીધાઓ).
માટે તેને દુર કરો તો કાયદો થાય

કાયમદીન, ઘટકે મેહુવાસ છોડેસે, પરગટ પ્રીતમ પાચ,

બોલતા પુરૂષ છોડે સે, હાથ કછુ ન આય

કાયમદીન, બોલતા નુરહે, ઘટમે પાચ પચીસકા મેહુવાસ,

પાછી નૈન તક મેહુવાસ હે, તાસે આગુ પીયાકા બાસ.

કાયમદીન કહે, હલક તલગ દોજખ હય, હલકસે બહેસ્ત હય

બાન,

તાસે આગુ બસ્ત હે, સો આપ એન રહેમાન

અર્થ—ઘટમા વસ્તા ચોરો જે છોડીયે તોજ ખુદાના દર્શન થાય
બાકી આત્મા છોડી જમણમા જવાથી કાંઈ વળતુ નથી જે બોલે છે તેજ
નુરી ચીજ છે, બાકી ઘટમા પચીસ તત્વો જે છે તે ચોર રૂપી છે પચીસ
તે નૈન (આખ) તલક એ તત્વોનુ જોગ છે શરીરમા ગળ સુધી ફેજખ
છે. ગળાથી ઉપર બહેસ્ત છે અને જે વસ્તુ મેળવવાની છે તે એનાથી
ઉપર છે તેજ વસ્તુ તે જૈન રહેમાન એટલે ખુદા છે

કાયમદીન, ઘટમે મેહુવાસ બહોત હે, નૈન હલક બીચ મિકાત,

તાસે આગુ ચીનલે, જૈન વહેદત આત

કાયમદીન, ઘટમે રહેસે, પાચ પચીસ ખાચે ફાડ,

નૈન હલક બીચ લીજત હય, પણ ના પાવે દીદાર

કાયમદીન ચેતન ચોકી હે, તબલગ સુખ પાવે,

જખ ખીસે ચેતન ચોકી, તખ ચોર માર તુરત ગીરાવે

કાયમદીન, હદ ઘટમે મેહુવાસ હે, બેહદ નૈન હલક બીચ

બાન,

અનહદ, અગમ મેદાન હે, સો અમર એન રહેમાન,

કાયમદીન, અનહદ, અગમ મેદાન હે, દેખ તમાસા ધામ,

હદ ઘરકે મેહુવાસી સો હોવે નફર ગુલામ,

કાયમદીન, હદ બેહદ છોડકે, અનહદ સુરત ચલાચ,

હદ કે ઘરકે મેહુવાસી, પલમે સળી છુપ બાય

સમજણ—[હદ, બેહદ, અને અનહદ એ સત લોક મુજબ
[૧] મોટા ક્ષેત્ર કહો કે મેદાન કહો તે છે અહમાડની રચના છે તે શરી-

રમા પણ છે (Man is a Microcosm of the Universe) [જીવો દીખાવો] આ શરીરમા જ ચક્ર છે * તે ઉપર યોગીએ ધ્યાન દે છે હવે નેન હલક કરી એક તાળવામા નાનું છીદ્ર છે તે ચક્ર ઉપર ધ્યાન દઇ તે જીતવાથી કામિલ સીધ્ધ પુરૂષ એટલે પુરો સાધુ થવાય છે તે છોડી આગળ જવાથી વહેદાનીયત એટલે અધૈતને પુગાય છે] .

અર્થ—ઘટમા મેહેવાસ એટલે ચોરોનો જથ્થો બહુ છે, અને સીકાત એટલે ગુણોનો જથ્થો નૈન હલક (તાળુની આખ)મા છે તે ચક્ર જીતી આગળ જાય તો ખુદ સાથે એકતા થાય ઘટ મુધીના ચક્રો જીતવાથી પાંચ પચીસ ચોરો જે છે તે ત્યાં છુપાઇ જાય છે પણ ચેતન ચોડી (વિવેક અથવા discrimination)ને ખસી જાય તો તે ચોરો પાછો હુમલો કરે છે આ બધું હદ અને મેહદમા રહેવાથી થાય છે એક વખત બન્ને હદ મુકી અનહદ મેદાનમા પુજ્યા કે ત્યાં હદ ધરના જે કાઇ ચોરો હોય તે બધા છુપી જાય છે, અને ગુલામ મીસાલ તેમની હાલત થઇ જાય છે એટલે કે તે પાછો હુમલો કરે એવી હાલત તેમની રહેતી નથી

- કાયમદીન, મારે સે કેતેક મરે, ઘટકે ચોર અનેક,
એક મારે તો અનેક જાગે, એકજ રેહણી દેખ
કાયમદીન, એ ન રાજા હો પહોચ્યા અનહદ તખત,
હદ ધરકે મેહેવાસ સો, હોવે સખ રઇયત
કાયમદીન, રઇયત હે સો રાજાકો કલી ન લુટે,
ફીર અનહદ જો હુવા, સો ફેડા કેસે પુટે
કાયમદીન, સેવો સતગુરુકો, પલમા દિખાવે ધામ,
દેખ નુર દીદારકો, સાહાવે અમર આરામ
કાયમદીન, મુરશદ કામીલકી મેહેરસે, ચીના અનહદ તુર,
શાહ કાયમદીન મગન ભયે, દેખ તમાશા નુર

અર્થ—ઘટમા અનેક ચોરો છે તે મારવાથી કેટલા મરે * એક મરે તો બીજાં જાગે વારતે એકજ રહેણીએ રહી અનહદ તખત પાસે પોહોચવું કે પછી ઘટના ચોરો જે હદમા છે તે સર્વે રખત રૂપ થઇ જાય છે અને રઇયત તાગને કદી લુટી શકતી નથી, તેમજ જે વસણુ તૈયાર થઇ

અનહદમા પહોચ્યુ તે કુટી શકતુ નથી જો સતગુરુ કરો તો તમને એ સર્વે
ધામો દેખાડે અને દીદારના દર્શન અપાવી અમર આરામ આપે કાયમદીન
પોતે કામીલ મુગ્ધીદની મહેરથી અનહદ મેદાનમા જમ પોહોચ્યો જેથી તે
નુરનો તમારો જોષ બહુ ખુશીમા છે

૩૭

દર આરેફતે હક તઆલા

કલમા:—લા એલાહા ઈલહલાહો મોહ મહુર રસુલુલ્લાહ.

અર્થ—ખુદા સિવાય બીજો અલ્લાહ નથી, અને હઝરત મોહમ્મદ
(સં અં) ખુદાના રસૂલ છે

કાયમદીન, માયની “લા” કે ખુદ પાણા ફના કર,
એ ખુદ હોકે દેખે અલ્લાહ, કહા લેદ ખોલ કર .
કાયમદીન, બહુમ ગેરકો બાકે, સુરત મુશાહિદા લાય,
ફહ મુરાકેબા કર ચલે, જહા હઝરત હક દેખાય
કાયમદીન, બીના ઉપદેશ, પીયુ કબુ ન પાયે,
જમ મેહુર કરે સતગુરુ, સુરત ધામકો જાયે
કાયમદીન, યે રાહ હય, હુજ કુચ રાહ નહી,
સુરત તાકી ખુ થી હે, બીન પરસે કયુ ઉડા જાય
કાયમદીન, જમ મેહુર કરે સતગુરુ, તખ પ્રેમ બહે આય,
સુરત પ્રેમકે જોરસે, પલમે ધામ કો જાય
કાયમદીન, એક બાત બાકી રહી, વોહ અખ તત્વ તીરાય,
જા પુછો સતગુરુકો, સોબી ખોલ બતાય
કાયમદીન, વો જાને ઇમ લેદકો, ઓર ન જાને કોઈ,
હુજ લેદ સો જાને, જીને નફમ ખોજા હોય
સતગુરુકી મેહુરસે, ભાગી સબી બ્રાત,
શાહ કામદીન ચીન લીયા, સો અજમ દેશકા ઘાટ

અર્થ—કલ્પમામા “લા” સખ્દ છે તેની મતલબ એ છે કે ખુદ-પણ્ણ ફના કરવું જ્યારે “બેખુદ” થાવ ત્યારે અસ્થાહ ને જીવેા જ્યારે ખુદા સીવાય દુનીયામા ખીજી કાંઈ નથી એવો ખ્યાલ મનખુતાઈથી બેદા પછી સુરતની દોર લાગે કે રહ ઉડવા માડ અને રસુલુલાહ-પેગમ્બર દેખાય ગુરના ઉપદેશ વગર ખુદા મળતો નથી ગુર મહેર કરે તોજ પોહો-ચાય છે અને એજ રસ્તો છે ખીજો રસ્તો નથી ગુરની મહેર તે પછીની ઉડવાની પાખ જેવી છે જે વગર સુરત ખુચી રહે છે. જ્યારે ગુર મહેર કરે કે પ્રેમની ધુન આવે અને તે વખતે સુરત તુરત ધામે પોહોચી જાય છે એક કહેવાની વાત છે તે આછી રાખી છે જેનાથી અધા તત્વોનુ નાસ્તુ થાય છે તે કાંઈ સતગુરને પુછજે, જે તને અનાવશે કાયમદીન, એ ભેદ જાણે છે, અને જેણે પોતાનો નફસ પીઠાન્યો હશે તે એ ભેદ જાણશે. ખીજા કાંઈને માલમ હશે નહી કાયમદીનના તો સતગુરની મહેરથી અધા બહેમ ભાગી ગયા છે અને અગમ ધદ પર તે તો ચઢી ગયો છે

ફતહના જિહાદિલ અસગરે, વરજાઅના જિહાદિલ અકબરે.

અર્થ—હમે નાની જહાદમા ફતેહ મેગવી છે અને હવે મોટી જહાદ^૧ તરફ રજુવાત કરી છે

ઘટના ચોરો મારવા વીશે

કાયમદીન, લડાઈ બાહરકી તો સખ કોઈ કરે,
ભી તર મન મેહુવાસમે કોઈ સુરા હી મત ધરે
કાયમદીન, હજરત હદીસ કહી, લડાઈ બાહરકી છોટી.
ભી તર મન મેહુવાસકી કંઠણુ લડાઈ મોટી
કાયમદીન, પાચ પચીસ દૈત ખસ્તે હે મન માહી,
સુરેકા મેદાન હય, કાયરકા કામ નાહી

અર્થ—બહારની લડાઈ તો સર્વ માણસ કરે છે પણ મન સાથે જે લડાઈ કરતી પડે છે તે કાંઈ શુરા માણસજ કરી શકે છે પેગમ્બર

સસ્ત્રમે કહ્યું છે કે બાહેરની લડાઇ નાની છે પણ મનના ચોરો સાથે જે મારામારી કરવી પડે છે તે ઘણી કઠણ લડાઇ છે દીલની અદર પાચ પચીસ દૈત્ય રૂપી ચોરો છે તેને મારવાનું શુરાનું કામ છે જે માણસો રહેજમા કાયર થઇ જાય છે તેવાનું એ કામ નથી

કાયમદીન, ઘાટા મહેવાસ હય, લીતર મન મેદાન,
તરકશ છુટે શબ્દકા, સો કીલી પ્રેમ કમાન

કાયમદીન, મન મેહેવાસીને લુટ લીયે કાઇ નર,
કોઇ સુરા માર મેહેવાસ કો ચઢ જાય અગમ ઘઢ

કાયમદીન, જે મહોરા દીયા લડાઇકા, સો કબી ન દેવે પીઃ
સો નર તોડ મહેવાસકો લીયા અગમ ઘઢ જીત

કાયમદીન, તરકશ શબ્દકા આર કીલી પ્રેમ કમાન
કોઇ સતગુરુકા બાળકા, સો લડે બીચ મેદાન

અર્થ—મનના મેદાનની અદર ચોરોનો જથ્થો છે તેને શબ્દરૂપી બાણ (મત્ર) પ્રેમના કામદામાથી છોડીને હરાવવાના છે એ મનના ચોરોએ કાઇક નરોને લુટી લીધા છે એટલે કે એ કામ, કોઇ રૂપી વિજારોએ કાઇકને તોડી પડ્યા છે, કાઇજ શુરો શબ્દ અગમ ગઢ ઉપર ચઢી શક્યા છે લડાઇમા સામું મોઢું કાઢ્યું હોય તો કદી પીઠ ન આપવી એવીજ પ્રતીતિના માણસો મનને વશ કરી અગમ ગઢ જીતી શકે છે પ્રેમની કમાન અને શબ્દના તીરથી કાઇ વીરલો સતગુરુનો બાળક, એ મનના મેદાનમા ઉભા રહી લડી શકે છે

કાયમદીન, મન મેહેવાસકા જીતને તોડા ફાદા,
સોહી આશક મરદ હય, દુજી હય મળ રાડા

કાયમદીન, તોડે મેહેવાસકો, સુરત ગઢ પગ ચઢ જાય,
બધન કર્મકે દુટ જાય, સો પ્રગટ નુર દેખાય

કાયમદીન, જે ઝીતા મન મેહેવાસકો, સો હુવા જાત પીયુ,
જળ લગ ઝીતા નહી લીતર, તબલગ હેગા જીવ

કાયમદીન, જળલગ જેત પ્રકાશ નહી, તબલગ જીવ હું જાન,
બાકી સુરતા ચઢી ઘઢ પર, આ હુવા જાત રહેમાન

કાયમદીન, ફના શીદલા હોના આસાન હય, આર બદા હુવા ન
જાય,

શેખીકા કુવા ઉડા બહોત બહાસે કબુ નીકલને ન પાય
કાયમદીન, બદગી કરે તો બદા હોય, નહી તો હોય શેતાન,
જગત સારા અધેરેમે, નહી બદા નહી રહેમાન

કાયમદીન, બંદા હુવે તો બહેસ્ત કેા પાવે, અદ્લાહ હો તો
અદ્લાહમે સમાવે,

જગત સારી અધેરે મે હય સો બહોત દુખ પાવે

કાયમદીન, મોહરા તોડા મેહવાસકા, પ્રગટ પ્રીતમ પાયા,
શાહ કાયમદીન, અગમ ઘઠ ઝીત, ઉમ્પર નીશાન બ્યદાયા

અર્થ—મનના ચોરોએ જે કાદો નાખેલો છે તે જેણે તોડ્યો તેજ
ખરેખરો મરદ છે, બાકીના તો ચોરત જેવા નામરદ છે જ્યારે એ મનના
ચોરો દાર ખાય છે ત્યાગેજ સુરત અગમ ગઢ ઉપર ચઢી શકે છે, કર્મના
બધન તુટી જાય છે અને નુરના દીદાર થાય છે તેથી જેણે મનના ચોરોને
વશ કયા છે તેની જાત ખુદની જાત જેવી થઇ જાય છે જ્યાં સુધી એ
બીતર ને જીતી શકતા નથી ત્યાં સુધી જીવ જીવજ રહે છે, ત્યાં સુધી
બીતરમા નુરની જ્યોત પ્રકાશી શકતી નથી જેની સુરત અગમ ગઢ ઉપર
ચઢી શકે છે તેની જાત રહેમાન એટલે ખુદની જાત જેવી થઇ જાય છે.
આપણી જાતને ખુદમા ફના કરવી આસાન છે પણ બદા થવું મુશ્કેલ
છે કાગળકે શેખીનો એટલે અહકારનો કુવો એટલો ઉડો છે કે માહેથી
નીકળાવું નથી ખરી રીતે બદગી કરે તો બદો થઇ શકે છે, નહી તો તે
શેતાન છે જગત બધી અધારામા છે તે નથી બદામા કે નથી રહેમાનમા.
બદગી કરવાથી બહેસ્ત મળે છે અદ્લાહના ખ્યાલથી અદ્લાહમા મળી
જાય છે જગત બધી અધારામા છે તેથી દુખી થાય છે કાયમદીને મે-
હવાસનો કીટલો તોડી નાખ્યો એટલે ખુદા પ્રગટ થયો અને તેણે અગમ
ગઢને જીતી તેની ઉપર પોતાનું નીશાન ચડાવ્યું છે

દર ઘડમે તોહીંદ.

૧૭-તો રઝબી બે રઝબી

અર્થ—મારા મુઝબીથી મને મારો ખુદા મળ્યો

અલેક લામ, મીન ઝાલેકલ કિતાબો લા રએબફીહ
હોદલ લિલ મુત્તફીનલ લઝાના યુમેનૂના બિદગએબે
(કુશને શરીક)

અર્થ—આ કિતાબમા કાંઈ શક નથી તે પરહેઝગાગે માટે લિદા-
યત તરીકે છે અને પરહેઝગાર તેજ છે જે ગેય ઉપર ધમાન લાગ્યા છે

કાયમદીન, તનકી બે કોઈ સુધીયા બુલાય,
લી તર સુધ, મુરત ચલે, સો નુરહી નુર દેખાય.
કાયમદીન, શીતલ ગુણકો સો પહેલે ઘટમે લાય,
નૈના બાહેરકી બધ કરે, સો લી તર નૈન જગાય
કાયમદીન, બાહેર લી તરકે દો નૈને એક મીલાય,
સુન સાનમે આપ બે શુધ હો, મુરત ઉલટ ચલાય

અર્થ—જે કાંઈ બાહેરની શુધી બુલે અને અદગથી હોશમા
રહી પેતાની મુરતને ઉપર ચલાવે તો તેને નુર નજરે પડે છે પહેલા હડ
પણાને વલાવ રાખવો જોઈએ પછી બાહેરની આખ બધ કરી અદરની
આખ ખોલવી જોઈએ અને બાહેરની અને અદરની આખ એક કરી ઉલટી
મુરત ચલાવવી જોઈએ આમ કરવાથી બાહેરની બેહોશી રહે છે, પણ અદર
ખાનેથી હુશીયારી રહે છે

કાયમદીન, બહેમ ગેર બુલ કર, આપ સુન માન હોવે,
મુરત લી તર મુરશદ ઇશારત પર ધરે, બખર તનકી ખોવે
કાયમદીન, યુ ઘટમે મુરશદકી ઇશારત લાવે,
તાપર મુરત ધર રહે સો કેફ ખુમારી આવે

કાયમદીન, ખુમારી કેફસેં, વહેમ ગેર સખ મીટ જાય,
બાહરકી બેહોશી હોવે, બીતર કી હુંગીયારી આય
કાયમદીન, બાહરકી બેહોશી હો, બીતર સફર સુરત ચલી,
હઝરત નબીસે મુસાફા કરકે, હકમે વો જા મીલી.

અર્થ—મન એકાગ્ર કરી પછી બેહોશીની દાલતમા આવ્યા પછી
અદર હોશ આવે છે ત્યારે ગુર સનમુખ હાજર થઈ કાઈન વજગેહ (પ્રતા-
પતુ બળ) આપે છે અને ઇશારત અથવા નીશાન બનાવે છે જે ઉપર
ધ્યાન કીધાથી તનની ખમર ગહેતી નથી અને પ્રેમની ખુમારી આવે છે
તે વખતે અદરથી દીલ હુશીયાર ગહે છે અને સુરત અદર ચઢતી લાગે
છે, અને પછી હઝરત નબીને મળી તે આગળ ચઢી ખુદાના દર્શન કરે છે

કાયમદીન, હક દીદારકા અનહદ હય મલકારે,
ખુખ તમાશા હો રહા, નહી કાઈ લેખ શુમાર
કાયમદીન, નુર ઇસ્મી હો, નહી જુસ્મ એક,
જુસ્મ બુલ, જો ઇસ્મી હુવે તાકો મીલે અલેક
કાયમદીન, જખ લગ હોશ હય જુસ્મકી, તખ લગ ઇસ્મ
ન પાય,
જુસ્મ ખુદી બુલ, જો ખુદ હોવે, તખ ઇસ્મ નુર દિખાય
કાયમદીન, વહેમ જુસ્મ બુલના, ચેહી ફના નાસૂત,
અ ધારા ફીટ હઝરતસે મીલના, સોહી સચ હય મલકૂત
કાયમદીન, રૂહ કી કશફ હો અનહદ બાજે, તાકા નામ
જખરૂત,

નુર નીરવાનકા દર્શન હય, સોહી કમાલ લાહૂત
કાયમદીન, હાહૂત કા સખ શોર હય, મીચ જગન મડલ,
જહા ઓર કુચ દુબ નહી હો, નૈન નુર ઝલમલ
કાયમદીન, મુરશદ ગુરૂકી મેહરસે, સુરત હોવે ખોત સુર,
અગમ અગોચર ફેડકે, ભયે એન હુજુર
કાયમદીન, દેખ દીદારકો અલમસ્ત ફકીર ભયે,
નુરમે નુર મીલ ગયા, જો થા સો હોઈ રહે

અર્થ—ખુદાના દીદારનુ નુર અનહદ છે એવો સરસ તમાશો તે

લાગે છે કે કહી શકતો નથી જે નુર છે તે શબ્દમાં અથવા નામમાં છે. તન અથવા શરીરમાં નથી તન ભુલી, નામ સાથે એક થાય તો અલે-કના દર્શન થાય જ્યાં સુધી બદનની હુશીયારી રહે છે ત્યાં લગી “નામ” નુ નુર દેખાતું નથી જે ઘડીએ “આ શરીર તે હું છું” એવો ખ્યાલ એક માણસના મગજમાંથી નીકળી જાય છે ત્યારે “નામ” મઝીલમાં તે ફના થયેલો ગણાય છે પછી અધકાર મટી ને હઝરત રસુલના દીદાર થાય છે, તે મુકામ મલકૂતનો ગણાય છે પછી જ્યાં બંધી રહ્યો દેખાય છે તે મુકામનું નામ જબરૂત છે, અને ખુદાના નુરના દીદાર થાય તે મુકામનું નામ લાહૂત છે ત્યાં શૌર પશુ ગગન મડળમાં ઘણો છે બીજી કાઈ દેખાતું નથી ફક્ત નુર વરસે છે જ્યારે મુરશ્હની મહેરબાનીથી સુરત બહુ શુરથી આગળ વધે છે ત્યારે અગમ અગોચર ફેડી ખુદાની નજદીક જાય છે કાયમદીન પાતે ખુદાના દીદાર કરી અલમરત ફકીર થયા છે નુરમાં નુર મળી ગયું એટલે જે ચીજમાંથી પેદા થયા હતા તેજ ચીજ થઈ રહ્યા છે ¹

દર મારેફતે હકતઆલા

વઝકુર રબીકા ઇઝાનસીતો (કુરાને શરીફ)

અર્થ—યાદ કર પોતાના ખુદાને જ્યારે તુ તેનું નામ લેવાનું ભુલી જાય

કાયમદીન, હક દર્શન મીલા, તબ “મે,” “તુ” મળ જયા
બીચર,

એક રબકા નુર હય, જહા નહી કીસીકા ગુઝર
કાયમદીન, મન મગન લયા, જબ પ્રેમ પીયા ભરપુર,
કાયમદીન સુનમે નિરખ² કરે, ઝલમલ ઝલમલ નુર
કાયમદીન, બસે અવિનાસમે, જહા ઝલકે તેજ અપાર,
અબ કથની, મથની કોન કરે, સો નીચ ઘરકા બીચાર,

¹ આ સમાધીનો હિસાબ બનાવ્યો છે ૨ નીખવુ, એવુ

અર્થ—જ્યારે ખુદાના દર્શન થાય છે ત્યારે “હુ” “તુ” એવો અતર જતો રહે છે એક ખુદાનુ નુર રહે છે, ત્યાં કોઇનો આરો રહેતો નથી જ્યારે ખુદાના પ્રેમમાં, કાયમદીન તસ્લીન થઇ ગયા ત્યારે મન બહુ મગન થયું સુનમાં જે ઝલમલ ઝલમલ નુગ વરસતુ હતું તેજ જોઇ રહ્યા કાયમદીન અવિનાશીમાં વસી રહ્યો ત્યાં અપાર તેજ અળકી ગયું છે, હવે કથની મથની, નીચ ધગ્નો વિચાર છે તે કાણુ કરે એટલે એક વખત ખુદાના દીવાર થયા પછી માણસને ધર્મના બીજા બધનો પસદ પડતા નથી, તેમજ કોઇ સાથે ધર્મ સબધી તકરાર કે દલીલ કરવા અમતી નથી

કાયમદીન, બીતર ભરે નુરસે, ઔર લોકો તનકો જોય,

અતર ઉજલા હો રહ્યા, સો પુજત વીરલા કોઇ

કાયમદીન, જો દામ હો રહે, સોઇ ખસ્તુકો પાય,

લગઇ અઘડા જો કરે, સો નર નરકે જાય

કાયમદીન, શબ્દ અવિનાશકે, નીરખ નીરખ કર જાવે,

અધે લોક ભેદ બીના, શ્રીર ફીર અઘડા લાવે

અર્થ—કાયમદીનનુ અતર નુરથી ભરેલું છે, પણ લોકો કકત કાયમદીનનુ શરીરજ જોઇ રહેલા છે અદગ્નુ અજવાળુ તો કોઇ વીરલોજ જોઇ શકે છે જે માણસ દાસપણુ અપત્યાર કરે છે તેનેજ વસ્તુ એટલે ખુદાના દર્શન થાય છે લગઇ, અઘડો જે કરે છે તે નર નરકે જાય છે અવિનાશ એટલે જેનો નાશ નથી તે ગ્યાને પુગવાનો શબ્દ, જે નરને મળે છે તે નર તે શબ્દ જોઇ જોઇને બોધાય કરે છે આધળા લોક ભેદ જાણ્યા વગર નાહકના અવડા કરે છે

કાયમદીન, પુરા તખ જાનીયે, જો કુછ પરછા જડે,

પરછા સીધાત પુરા ચાહે, દવીતીયા^૧ અસર પડે

કાયમદીન, જખ લગ પરછા, તખ લગ પોહોચા જાન,

એ ઘર સીધપણુકા, સીદ્દાત પણા નહી માન

કાયમદીન, સીધ તો ઉમે કહીયે અતર પડદે ગુલામ,

ચાકરી કે જોરસે, ચાહેખ કરે ગુલામકા કામ

અર્થ—એક માણસને પુરો ક્યારે જાણવો કે જ્યારે કોઇ પરગ્ર એટલે અમતકાર તેને માત્રમ પડે સીધ લોકો પરછા પાછળ દીવાના છે પણ

મા તો ખુદી-ધૈત પણ છે એટલે ખુદા સાથે તેઓ એ હાલતમા મળેલા
થી પરબા દેખાડવાની શક્તી આવી તેની મતલબ એ કે તે એટલે દરજ્જે
ગેલો છે એ સીધા લોકોએ ખુદાની ચાકરી કરેલી હોવાથી ખુદા તેમને
ચાકરીના ફળ રૂપે એ પરચા કરવાની શક્તી આપે છે

કાયમદીન, બસે સબ લોકમે, સુરતા બસે આકાશ,
આરસીમા બુધુ સુખ દેખે, યુ ઘટમે પીયુ પ્રકાશ
કાયમદીન, સતગુરૂ મેહરસે, અલેક લીયા સો ચીન,
સમુદ્રકી ખાત કચા બને, તલાવ કેરી મીન*
કાયમદીન, જીસે સતગુરૂ મીલા હોય, બહા જોત હુય પરગટ,
અનેક ચોર ઘટકે સબ, પલમે ભયે રધયત
કાયમદીન, જીસે સતગુરૂ મીલા, બહા જોત હોયે પરકાશ.
અનેક ચોર ઘટકે, સો પલમે ગયે સખી નાશ
કાયમદીન, ચેલા જો હો તામસી, દાસપણા ન લાય,
સતગુરૂ મેહર કેસી કરે, પંરદા મમત ખીચ આય
કાયમદીન, દાસપણા કીએ ખીન બસ્તુ હાથ ન આય,
સતગુરૂકો કચા પરવા હુય, મમત એ ખીસાય
કાયમદીન, જુસ્મ ભુલ કર, પોહ ગયા ઇસ્મી સફર,
હુઝરત નખીસે મીત કર ચઢે સુન શીખર
ગગન મડળમે બાબ બાબે, તાપર નુર નીરવાન,
શાહ કાયમદીન આપસ ભુલ ગયે, મીલે ખીચ સુખહાન

અર્થ—જાહેરમા કાયમદીન બધા લોકની વચ્ચે વસી રહેલો છે
જેની સુરત આકાશમા લાગી રહેની છે અને જેવી રીતે માણસ
મારમીમા પોતાનું સુખ જોય છે તેમ એના ઘટમા ખુદા પ્રકાશી રહેલો છે
સતગુરૂની મહેરથી એણે અલેક ગટ ચીની લીધા છે તલાવના માછલાને
મુદ્ર શુ ચીજ છે તે કયાથી ખબર પડ ? જેને સતગુરૂ-મુરશિ મળ્યો
'ાય તેના દીલમા જ્યોત પ્રગટ-રોશન થાય છે અને તે જોત રોશન થતાં
પટના તમામ ચોરો રધયત જેમ રાખની તાબેદાર થઇ જાય છે તેમ તાબે-
દાર થઇ જાય છે તે જ્યોતના પ્રકાશથી બધા ચોરો નાશ થઇ જાય છે
જે જે ચેલો તામસી પ્રકૃતિનો-ગુસ્સાવાળો હોય અને દાસપણું ન લાયે

તો સતગુર કેવી તરફ મેહર કરે, કારણકે ચેલાની મમનનો પડો વચ્ચે આવે છે દાસપણા વગર ખુદા હાથ આવતો નથી મુરશદ સતગુરને ગુ પડી કે તમો હા કરતા હોવ તે તમારી હદ દુર કરે કાયમદીન તો પોતાનું શરીર ભુલી નામની સફરે નીકળી ગયો છે, અને હઝરત નબીને મળીને શીખરપર ચઢી ગયો છે આકાશ મહામા વાળ વામવાનો અવાજ થઈ રહ્યો છે ત્યાં નુર વરસે છે પોતાને ભુલી જઈ તે તે નુરમાં ત્યાં મળી ગયે છે

આમાં જ્ઞાનનો અહકાર દુર કરવા વિશે છે.

ઇન્નલીલ મુત્તકીન મક્કાઝીન હદાયેક ઇન્ન ખેરઝ આદીત ઇન્ન લિલ મુત્તકીના મક્કાઝન હદાયેકા (કુરાને શરીફ)

અર્થ—ખરેખર પરહેઝગારને તેમની ખાહેશ પ્રમાણે અગીચા તથા અગુર મળે છે

ઇન્ના ખેઅરઝ આદિત્તકવા (કુરાન શરીફ)

અર્થ—મેહતર તોશો—ભાયુ એ તકવા (પરહેઝગારી) છે કાયમદીન, ખાને પીનેફી પરેઝ કરના, એ તકવા^૧ ફાઝીલોકા

બન,

ખુદ ભુલ બેખુદ હોના, એ તકવા આશકોકા પીછાન
કાયમદીન, જોગ અહોદ^૨, જોરસે કરામત સદા ચલાય
મુરત લેદ બને નહીં ઐર બેઠે ઐલીયા^૩ કહેલાય
કાયમદીન, બદગીકે જોરસે દેવે સાઈ ભાડા
એ ઘર સીધીકા હે, સીધાત લેદ કુછ ન્યારા,
કાયમદીન, સીધ તો ઉસે કહીયે જો ફલે જીલકા બચન,
સીધાતપણા સાઈ હય જો મુનમે હોવે મગન
કાયમદીન, લેદ સીધાતકા કોઈજ વિરલા પાવે

૧ પવિત્રતા ૨ ચોપડીના ઈશ્મવાળા ૩ બદગી ૪ મહાત્મા

સીધપને કે પડછેસે^૫, નામ અવલીયા ધરાવે
 કાયમદીન, સળ રહેલ હય, મહત, શેખ, ગૌસ, અવલીયા, ખીર,
 સો ખાત, મુશકેલ હય, હોના ફના ફકીર
 કાયમદીન, મેં ગરીબ ચતીમ^૬ હું, સો ફના નહી મજુર
 કામીલ ફકીર સો સહી, અસ્મ^૭ બુલ, નુર ઇસ્મસે^૮ હોવે હજુર
 કાયમદીન, બાહરકી બેહોશી હોવે, લી તર હોવે હુશીયાર
 ચેહી ભેદ હે ફનાકા, સો દેખે નુર દીદાર
 કાયમદીન, ખલક થુ બને, ઘરબાર છોડ, ગરીબ હો, બેઠ રહે
 છુપે હો એક ઠામ

બે આયા સો ખાયા ફના તાકા^૯ નામ
 કાયમદીન, ફનાકે માએની એ નહી કથની મથની બાન,
 સો ભેદ કુછ ઔર હય, જીવતે મીલે રહેમાન
 કાયમદીન, કેતેક થુ ઠેરાએ, નૈન, કાન, મુઝે^{૧૦} હોવે અજવાલ
 કાન મુઝે શોરશાર હોય, ઉસીકો કહે કમાલ
 કાયમદીન, કેતેક દમકો સોસે,^{૧૧} દમમે દવાર^{૧૨} ચઢાવે
 સાસ ઉસાસ અજ પા^{૧૩} જપે તાકો કામીલ ઠરાવે
 કેતીક ખલક ખાતીન ઝીકર^{૧૪} કરે, કીતનીક દુદીનાલસે^{૧૫}
 ધ્યાન લગાવે

કેતેક ચામ દીલેકો^{૧૬} દેખે તાકો કામીલ ઠેરાય
 કેતેક છીલ્લે * બેઠ બુખે રહે, કેતેક મુનીવર + હો મવા પહેર
 ઓઝલમે x રહે

૫ કરામત, ૬ અનાય, ૭ શરીર, ૮ નામ, ૯ તેનું, ૧૦ વાળ જાલી
 નાખવા, ૧૧ દમ ઉપર ચઢાવે, ૧૨ બે આખની વચ્ચે છીદ્ર છે તે,
 ૧૩ જાપ જપવો, ૧૪ દીલની ઝીક્ર એટલે દીલમા મોઢે બોલ્યા વગર
 અદગી થાય છે તે, ૧૫ નાભી ચક્ર પર ધ્યાન લગાડવું, ૧૬ શરીરનું હૃદય.

* છીલ્લો કરવો જેમા ખાવાપીવાની પરજી કરવી પડે છે.
 + મોનનું જીત લેવું એટલે મુગા થઇ બેસવું. x એકાતમા રહેવું

કેતેક ઇશ્મ દાવત પદ કરામત ચલાય તાકો કામીલ કહે
 કેતેક સખઘટ અલાહ જાને, કેતેક જીન્નતમેં ખતાવે
 કેતેક આપસે આપ ખોવે તાકો કમાલ ઠેરાવે
 કાયમદીન, કેતેક પરહેઝ કરે, કેતેક જીવહિ સા* પલાવે
 કેતેક પડછા દેખાવે તાકો કામીલ ઠેરાવે
 કાયમદીન, એ સખ મન સમજાવના, અગમ ઘર કુછ જુદા
 સો ભેદ કુછ ઓર હય જીસસે મીલે ખુદા
 કાયમદીન, તખ કામીલો કી નજદીક ચે કમાલીયત નહી હય મગર
 ચે ઇબાદત ઝહોદ † હય, હકકા મીલના કુચ ઓર દીગર †
 કાયમદીન, કરેસ્મા, અઝમત, ગૌસ, કુતુબ, કહેલાના એ
 સખ ખુદપણેકા કાર

સો ખાત કુછ ઓર હય જીસે મીલે દીદાર
 કાયમદીન, અવલીયા તો ઉસે કહીયે જીને કીયા બહેમ
 ગેરસે વજુ

ભીંતર સુંન મેદાનમે હુવા હક તરફ રજુ.
 કાયમદીન ફકીર તો ઉસે કહીયે જે ખુદીપણા ખો જાય,
 ખે ખુદ હો, મીલે ખીચ નુર, સોહી ફકીર કહેલાય
 કાયમદીન, વેરાગી તો ઉસે કહીયે જો વે રાહકો પાયે
 સુન શીખર મેદાન, જહા અગમગ નુર દેખાય
 કાયમદીન, સન્ધાસી તો ઉસે કહીયે જો સર્વ વસ્તુકા નાશ કરે
 એક અગમ અગોચર અલેક હય તાસે ધ્યાન ધરે
 કાયમદીન, પીર તો ઉસે કહીયે જો પીયુસે પ્રેમ ધરે,
 નાસૂત, મલકૂત, જખરૂત, લાહૂત તક સફર કરે
 કાયમદીન, વરતીયા તો ઉસે કહીયે જો બહેમ ગેર કા વરત લાવે
 ખુદી પ્રમાદ ઓડે નહી સોહી વરતીયા કહાવે
 કાયમદીન, બ્રાહ્મણ તો ઉસે કહીયે જો ફના કાશીમે ન્હાય
 ગગન ડેરેકા ઘટ ખજાવે, નુર પુજા કેા જાય
 કાયમદીન, મહાત્મા તો ઉસે કહીયે જો બહેમ ગેરકો છોડે

* કાષ જીવને દુ ખ નમી દેવ † પવિત્રાઈ ‡ જુદુ

પ્રેમ ધોલે, સુરત સુને ધ્યાન ભીતર બેડે
 કાયમદીન, કાનફટા તો ઉસે કહીયે બે કામ કોપકે ફાડે
 ખુદ પના, સ સાર છોડ, બે ગગન ગુફમા બ રહે
 કાયમદીન, કાઝા તો ઉસે કહીયે, બે તોહીદ રવાયત કાઢે,
 ફનાકા દુરરા ' લેકર ખુદી ગુનેહગાર કો મારે
 કાયમદીન, મુઢકા તો ઉસે કહીયે બે તનમે સુરતકી બાગ દેવે
 ફના હોઝમે વઝુ કર, હકસે હઝુર રહે
 કાયમદીન, અસ્તરી તો ઉસે કહીયે, ખુદી નામહુરમ' કી
 સુરત ન દેખે

બહેમ ગેર લોકોસે પડદા કરે, નઝર કીસીકે ન પડે
 કાયમદીન, મરદ તો ઉસે કહીયે, બે બહેમ ગેર ચોરસ લડે
 ફના તલવાર લે ખુદી દુશમન કો કતલ કરે
 કાયમદીન, પીર તો ઉસે કહીયે બે પીયુ પરગટ દેખાય,
 તોહીદસે વાકેફ કરે, સાહી પીર કહેવાય
 કાયમદીન, મુઠ્ઠા તો ઉસે કહીયે, બે મુવે પહેલે મરનાય
 હક નુર દીદારકી મુરાદ પુરી પાય
 કાયમદીન, મુરશીદ તો ઉસે કહીયે, બે મરમ તોહીદ બનાયે
 આતીન કી સફર કરે, ઉસે હક દર્શન દેખાવે
 કાયમદીન, તાલેખ તો ઉસે કહીયે, બે તલખ હક કી પાય
 અલેક નુરસે મગન રહે, સાહી તાલેખ કહેવાય
 કાયમદીન, હઝાર આતોકી એ આત, બે ખુદપને કો ખોવે
 એ ખુદ હો, સુન શીખર પર નુરી તમાશા બેવે
 કાયમદીન, જીતી આત પહારકી, ઉસમે નહી જરા લીઝત
 ભીતર દેખ દીદારકો, રહે મદા અલમસ્ત
 કાયમદીન, ઇલમ, દાવત, અઝમત, પરછા કરામત ચલાય,
 સુનીવર હો, ખુણે બંઠ રહે, માં કુછ આલીયા ન કહેવાય
 કાયમદીન અવલીયા તો ઉસે કહીયે, બે આકાત સુધ બુલાય

મીઠ્ઠાત સુનમે નુર હય, વહા વાસીલ જૈન હો જય
 કાયમદીન, મીઠ્ઠાત તો ચીને નહી, જોગ, જોહાદ કમાવે
 કયા સાહેબ કે તન યા ઘાટ હય, જો તુજ કને દોડા આવે
 કાયમદીન, સાહેબ નિરજન, ઘટઘટ ઉમકા ખાસ,
 સુધીયા બુલે તનકી, તો હોવે ઘટ પ્રકાશ
 કાયમદીન, મીઠ્ઠપણેકે લોક ખડાઈમે મસ્ત રહેવે,
 આપ તો પાકઝાત કહેલાવે, ખલકકો નાપાક કહેવે
 કાયમદીન, જૈારકો બુડે કર, આપકો હાઝર માને,
 અવલીયા નામ ધરાયા સોખી ખાલેક ન જાને
 કાયમદીન, ખલક દીવાની કરામત પર બુદી જય,
 સીધાત ભેદ દીદારકા તાકા મરમ ન પાય
 કાયમદીન, કરામત તો પાપી હય, ઇસ્સે કુછ પેટ ન ભરાય,
 ચીન લે અગમ નુરકો, જન્મ મરણ ભય જય
 કાયમદીન, સીધાત ધરવાલેકા રહેજે કારજ થાવે,
 હો રહા હોય મો હો રહે, ખુદીપણા ન લાવે
 કાયમદીન, જો ઘટ રહેજ હય, સો વહેદત જૈન રહેમાન,
 વહા નહી પડછા પુજા કે દુતીયા દુઈ ગુમાન
 કાયમદીન, આહે દીદારકો, પકડ રહેજ કે ધર,
 “હુમ પાક હે, તુમ દુર રહો”, એ ખાતા દુર કર
 કાયમદીન, આહે રહેજકો, બહેમમે દુર રહે, કીના છોડ
 ના દેખ ખીજે તનકે, સુગત સુનમે જોડ
 કાયમદીન, એ શબ્દમે તુરત બધન બધાય
 સુરત અધખીચમે પીછી ફીરે, મો અલીમાન મનમે આરે
 કાયમદીન, ના તુ ભાગ જા, જોર ના કીસે હાક કાઢ
 રહેજ સુનમે મગન રહે, એ દોનો વચન નીવાડ
 કાયમદીન, ઇંસ કારણ કહા, ઇંસ રાહ અલીમાન આરે
 કામ, કાધ દોનુ પ્રગટે, બહે પ્રેમ મીટ જય
 કાયમદીન, રહેજ ધરમે નહી જોગ સીધાઈ

નહી આપાપના, નહી પરછા પુન કાઇ
 કાયમદીન, રહેજે પ્રેમ આવે, સુરત ઉલટ ગગન જાય,
 હુલ્હુન ખ્યારા પરગટે સો નુર નુર દેખાય
 કાયમદીન, રહેજે છાડે નૈન, આપા દોષ મીટ જાય
 સુરત હુસ્ત જો પેદા હોય, સો અગમ ગઢ ચડ જાય
 કાયમદીન, હુશ રાહસે પીયુ કળી ન પાવે
 રહેજ ધરકી રાહ ચલે, પલમે ધામ કો જાવે
 કાયમદીન, રહેજ ધુનકી લગાકે, હોશ જુસ્મકે ખીમરે
 સુરતા ખાતીન સફર કરે. સુન શીખર પર ચઢે
 અખ ડ નાદકા શોર હે, ખીચ સુન મેદાન
 શાહ કાયમદીન સો ગઢ પર પડે જહા ઝલકત નુર નીશાન.

દર મારેફતે હકેતઆલા

ઇન્નમા ઇલાહોહોકુમ ઇલાકુમ વાહેદ લાએહા ઇલ્લા હોવર
 રહુમાનુર રહીમ

અર્થ—તમારો ખુદા તો એકજ છે તે ખુદા સિવાય બીજો કાઇ
 ખુદા નથી અને તે રહેમાન અને રહીમ છે

કાયમદીન, ગેર ખુદાકી કોઇ નજર ન આવે
 જહા દેખુ બહા એક રહેમાન દિખાવે
 કાયમદીન, રહેજ લશ્કરસે ફના લડાઇ લાડે
 મોહુરા તોડ મહેવામકા, અગમ ગઢ પર ચઢે
 કાયમદીન, રહેજ કા બખતર ખેન કર, લગાઇ પીયામ પ્રીત
 પ્રેમ બોડે પર અસ્વાર હો, લીયે અગમ ગઢ જીત
 કાયમદીન, પ્રેમ બોડે પર જખ સુરત હુઇ અસ્વાર,
 ચઢ ગયે અગમ ઘઢકો, જહા ઝલકત તેજ અપાર
 કાયમદીન, રહેજ શમશેરસે માગ મેહુવામી લગાયે
 ચઢ અગમ ઘઢકો જીત, શહીદા બનાયે

કાયમદીન, કાયા નગરમેં દુવાઈ અહલ ફીરાઈ
 પીયાલા પીયા પ્રેમકા, સો પરગટ બેત જગાઈ
 કાયમદીન, સુન મેદાનમે લીયા સુરતને બાસ,
 જીસ પીયા કે બાહુર દુડતે, સો દેખા ઘટ પ્રકાશ
 કાયમદીન, આપ જેસા રાબ, ઓર કાયા જેસા વજીર .
 યે સગાતી માર લીયે, સો નીર્મલ હુવા શરીર.
 કાયમદીન, લાલચ જેસા ચાડીયા, ઓર દુતીયા ૧ જેસી ચોર
 યે સબકો મારતોડ, કર ડાલ કમબોર
 કાયમદીન, હીરસ^૨ જેસા ગરાસીયા, ઓર કુડક જેસા હે થોડ
 ફના ફાજસે મારે તાકો, ઓર ગિરાવે હોઠ^૩
 કાયમદીન, માયા જેમા પટેલ, ઓર લોલ જેસા હવાલદાર
 પ્રેમ કેરી બરછીસે તાકો ડાલે માર
 કાયમદીન, કાળ જેસા કોટવાલ, ઓર દુતીયા જેસા દેસાઈ
 પીયુ પીછાન લશ્કરસે, દોનો દીયે નમાઈ
 કાયમદીન, હુકાર^૪ જેસા પુતલા, ઓર મન મહેવાસ
 રાન ફાજકી ચોકીસે, દોનો ગયે નાસ
 એસે મેહવાસ તોડકે લીયા અગમ ગઢ ચીન,
 દરશન નુર હીદારમેં મગન લયે શાહ કાયમદીન

કુન ફિદ-દુનિયા કાઅમલકા ગરીબુન અઓ કઆબેરી
 સબીલિન. વ અહા નફસકા મિન અસ્હાબિલ કુબૂર.

અર્થ—દુનિયામા તુ ગરીબીથી અને મુસાફરની માફક ચાલ
 અને પોતાને મરેલાઓ જેવો સમજ

૧ દ્રોતપણ, ૨ લોલ, ૩ જીરું, ૪ કેટલીક નકલોમા “હમેશા
 ખેડ ખેડ” એવા શબ્દો છે, ૫ અહકાર

કાયમદીન, શીતલ તોગસે કામ, કોધકો માર
 ખેશુધ કે ધ્યાનસે* ખબર તનકી ખીસાર
 કાયમદીન, એક ધ્યાનસે બહેમ ગેર દુર કર
 ઇર્ષ્યે ધ્યાન અજાન હો અગમ ગઢ કો ચઢ
 કાયમદીન, ફના કટારસે અલીમાન કો ફ્રાડ
 અઢવૈતકી બહુકમે ડહાપન વખાન તોડ
 કાયમદીન, હરખ, સોક કો પ્રેમ છુરીસે કાટ,
 મન મસ્તાન સાઢ કો પિરો જ્ઞાન કી નાથ^૧
 કાયમદીન, હરસ, લોલ કો માર સોહબત^૨ કે તીર
 ફના દરીયા કે જલસે શક ધો, હો અલમન્ત ફકીર
 કાયમદીન, જાલ કોધકો માર, સમજકે લાલ,^૩
 કુ બુઢી કાલક ઉડાદે, ફીર મસ્ત હો હર હાલ
 કાયમદીન, ખુદપણા ખો એસી રહેણી લાવે,
 બહુર પ્રેમ કી ઉલટે સો પ્રગટ દીદાર પાવે

દર આરેફતે હક તઆલા

ફના ફિરશેખ ફના ફિરરસૂલ, ફના ફિજ્જાહ, બકા બિજ્જાહ

અર્થ—મુરશદમા ફના થવું ગુપ્તમા ફના થવું ખુદમા
 ફના થવું, અને ખુદમા મળી હમેશગીમા ગાયમ થવું

[જ્યારે માણસ ધ્યાન ધરે છે ત્યારે મુગ્ધ ઝવી તરેલ ઉપર
 ચઢે છે તે આમા સમગ્રવ્યુ છે]

* અહીં બેધ્યાન રહી, તનની ખબર વીસરી જવાથી ખાતીનમા
 એટલે દીલની અદર ધ્યાન લાગે છે

૧ મન જે મગ્નાન આખલાની માફક છે તેને જ્ઞાનની નાથ
 પોરની કાશુમા રાખ ર ગુની સગત ડ લાલો, સમજના લાલાથી કાળ
 અને કોધને મારવો

કાયમદીન, આપસ ભુલકર, મુરશદ તસવુર લાવે*
 તસવુર હઝરત રસુલ હો, હક દરશન દેખાવે
 કાયમદીન, આપસ છોડકર, ઉલટી ચાલ ચલે,
 જા પોહોચે અગમ ઘાટકો, જહા નુર તુર ઝલમલે
 કાયમદીન, બદલે અબદ^૧ હો, સુરત સુન મે ચલાય
 જા પોહોચે ઉસ મેદાનમે જહા ઝલમલ નુર દેખાય
 કાયમદીન, આપ ન યુજ હો,^૨ ઔર યુજ સુરત ચલાય
 અધારા અગોચર ફ્રેડ કે, જલતી જ્યોત દેખાય
 કાયમદીન, સખ ઘાટ^૩ મીટાકર, સુન મે આપ કહેલાય
 સુરત નીરાલી હો ચલી, જહા ઓહંકાર સોહકાર સુનાય
 કાયમદીન, કથન, મથન, ડહાપણુ, જ્ઞાન વિકાસ^૪ •
 સુરત બીચારી કયુ ચલે, બડા એસા સીર ભાર
 કાયમદીન, ચે સખ દુગ કરે આર સુનમે આપ સમાય
 સુરત નીરાલી હો ચલે, જહા નીશાન નુર જલ જલાય
 કાયમદીન, શહસ કમલ^૫ છોડ, આર આગે સુરત દોડાય,
 બહેસ્ત, હઝરત, તુર છોડ કર, નુર અલેકમે જાચ
 કાયમદીન, ગગન મડલમે, અનહદ શબ્દ સુનાય,
 રૂપ, અરૂપ, નુર ઉછલ ઉછલ ફીર ઉસમે સમાય

* પોતાને ભુલીને મુરશીદ અથવા ગુરૂનો તસવુર એટલે ધ્યાન
 ધરે તો પહેલા ગુરૂ દેખાય, પછી રસુલ દેખાય અને પછી ખુદાના
 દર્શન થાય

૧ અબદ—હમેશગી એટલે અદીયતમાથી છુટી હમેશગીમા મળી જા.
 ૨ પોતાપણુ ભુલી જઈ, બાહરથી બેહોશી અને અદરથી હોશમા રહેવું
 ૩ બધા સ્થાનો છોડી ને સુન સ્થાને જાય ત્યારે પોતે શુ છે તેનું રહેજ
 જ્ઞાન થવા માટે છે ૪ કથની, મથની, એટલે ચોપડીનું વાચેલા અને
 લોકને મોઢે સાબળેલા જ્ઞાનથી એક પ્રકારનું અભીમાન થાય છે તે
 અભીમાન ખુદાઈ માર્ગમા મોટું નિધન રૂપે છે (અલ ઇલ્મો હિજબુલ
 અકબર) કારણ કે ઇલમ એ પણ એક પ્રકારનો પડદો છે

૫ મસ્તકમાનુ ચક્ર, બલ ચક્ર

કાયમદીન, નુર ભેંકારમેં કોઈ શુરા સુરત ધરે
 કચ્ચા પાત્ર જોવે તો, દેખત ચમક મરે.
 કાયમદીન, જલાલીયત ¹ જોર હય, અનહુદ તેજ અપાર
 ખાર મીસાલ ગોટે ઉઠે, નહીં નુરકા પાર
 કાયમદીન, જખ લગ ચે તન હય, તખલગ રહે ધ્વાર,
 સુરત હજુર નીરખ કરે, નુર અપરમપાર
 કાયમદીન, જખ પડે એ તન હીકરા, ભીતર તખ ચક્રાય,
 તેજમે તેજ મીલ રહે, બ્યુ જલમે જલ સમાય
 કાયમદીન, સો પાવે દીદારકો, જો સતગુરૂ કે ચરને લાગે,
 પાય પચીસ સખ છુપ જાય, જનમ મરન લાય લાગે
 કાયમદીન, કથની મથનીસે, એક ચોર વશ ન હોવે,
 સતગુરૂ સાહેબ મહેર કરે, તો સખ હુ ખ દીલકા ખોવે
 કાયમદીન, સાખી શબ્દ સુન, કથની મથની કમાય,
 લાખ બરસ તક શીર કુટે, તો બસ્તુ હાથ ન આય .
 કાયમદીન, સતગુરૂ કોટી કરમકો પલમે ડાલે ખીમાય,
 ઘસ કસ કર સાફ કરે જનમ મરન ભે મીટાય
 કાયમદીન, નહી કુચ ઔર હય, બેથા સોકા સો,
 ખુદ પછા ખીસર ગયા, રહા સો બેખુદ હો

આમાં મુરશીદ અથવા ગુરૂ કરવાની જરૂરીયાત ખતલાવી છે.

મદ્દત શએખા લહુ, લા દીના લહુ, વ મદ્દત દીના લહુ
 જજખ લહુ, વ લા ઇરફાના લહુ, વત્તા ઉન્સા લહુ અલ અવલી-
 યાઓ તહતા કખાઈ લાયા રેફાહુમ મયેરી (હદીસ)

અર્થ—જેને પીર નથી તેને દીન નથી, દીન નથી તેનામાં જ્નેશ
 નથી (એટલે આકર્ષણ શકતી નથી), તથા તેનામાં ખુદાઈ જ્ઞાન નથી તથા

પ્રુદાનો પ્રેમ પણ નથી ઔલીયા મારા જીવ્યાની નીચે છે મારા સિવાય
એમને કાંઈ ઓળખી શકતુ નથી

કાયમદીન, નહી મુરશદ કામીલ, તખ લગ નહી હકકી પીછાન,
વોહ દીન પીછાનસે બાહેર હય, ઉરકા પીર શેતાન
કાયમદીન, પીર દો ભાતકે, એક હકકી, એક મીબજી
પીછાન,^૧

મીબજી બીચ આયતા પઢાવે, હકકી દેખાવે રહેમાન
કાયમદીન, મીબજીમે કુચ નક્ષ નહી, હકકી ભરપુર નુર,
મુરાકીબા કર ઇરફાન ખોલે^૨, દિખલાવે એન હુજુર
કાયમદીન, શાસ્ત્ર પઢેસે હાથ કછુ ન આવે,
ચીનલે બ્રહ્મજાનકો જે પરગટ દરશન પાવે
કાયમદીન, અ ધે ગુરૂં નહી હોવે કારજ તેરા,
સુખ ચાહે દીદારકા, હો સતગુરૂકા ચેલા
કાયમદીન, ચેલા હો સતગુરૂકા, તો બ્રહ્મજ્ઞાન બતાવે,
બ ધ કર્મકે તુટ જાવે,^૩ મુકતી રહેજે પાવે
કાયમદીન, સતગુરૂ ઉસે કહીયે જે બ્રહ્મજ્ઞાન બતાવે,
શાસ્ત્ર, ક્રિયા, કર્મ, તીર્થ, સખી લે છોડાવે
કાયમદીન, વરત, ક્રિયા, કથની શાસ્ત્ર છોડાવે,
મહેરમ કરે,^૪ ઘટ ખોલ ઘટમે, સોહી સતગુરૂ કહેલાવે

૧ પીર જે જાતના, એક હકકી એટલે ખરા જેને પ્રુદાના દર્શન થયા છે અને જે દર્શન ખીગને કરાવી શકે છે ખીબ “મીબજી” એટલે નામના, જેમનું ધર્મનું જ્ઞાન ફક્ત ચોપડીનુજ છે તે લોકે પ્રુદાના દર્શન કર્યા નથી અને કરાવી શકતા નથી ૨ મુરાકેમા-ધ્યાન કરવું ઇરફાન, પ્રુદાજ્ઞાન ૩ કર્મના બ ધ તોડી રહેજમા મુકતી અપાવે ૪ બ્રહ્મ જ્ઞાન એટલે મારફતનું જ્ઞાન સપૂર્ણ કરવા માટે આગળ ચાલતા ક્રિયા, કર્મ, તીર્થવર્ત, બધું છોડવું પડે છે, અને તે છોડવાનો જ્ઞાસુનો જીવ થતો નથી પણ કામીલ ગુરૂની મહેરબાનીથી છુટે છે

૫ ઘટ એટલે દીલ ખોલી બેદી વાતો કરે. મહેરમ કરે એટલે બેદની વાતો સમજાવે

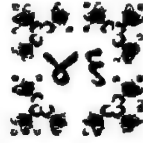
કાયમદીન, ચેલા હો સતગુરુકા, બ્રહ્મજ્ઞાન બતાવે,
અધે શાસ્ત્ર, અધે ગુરુ, દરશન કબી નહી પાવે.
કાયમદીન, બ્રહ્મજ્ઞાન રાજા હય, ઔર સબ ધર્મ રંધયત
કહેલાવે,

પકડ લે બ્રહ્મજ્ઞાન કો, મુકતી ફલ તબ પાવે
કાયમદીન, સબ મીલ શાખ પુરે હમસે બ્રહ્મજ્ઞાન ઉચા,
જીને ચીના બ્રહ્મજ્ઞાનકો સો મુકતીકો પોહોચા
કાયમદીન, શાસ્ત્ર પથમે રહે, મુકતી કબુ ન પાવે,
ચેલા હો સતગુરુકા, તો બ્રહ્મજ્ઞાન બતાવે
કાયમદીન, મુસલમાનીમે ને ઇસ્મે તોહીદ કહેલાવે,^૧
વાસેલ હક હોવે ને, વો ઇસ લેલકો પાવે
કાયમદીન, મુસલમાન તોહીદ કહે, ચે લેલ મબસે ન્યાગ,
ને જીજે ઇસ લેલકો, સો હોવે હકકા ખ્યારા
કાયમદીન, જબ મેહર કરે મુરશહ કામીલ, તબ તોહીદ
બતાવે,

વાકેફ કરે, ઘટ ધુ ઘટમે, પરગટ પીયુ દેખાવે
કાયમદીન, હઝરત હદીસ કહી ને ખુદી આપસફી જોવે,
"ઇઝા અન્તુ મુલ કુકરા, ફહોવલ્લા હો રહેવે
કાયમદીન, મુસલમાન તોહીદ કહે હીંદુ કહે બ્રહ્મજ્ઞાન,
બોલી ફેર નામ હય આઝ દોનુ એક હય જન
કાયમદીન, શાસ્ત્ર ધર્મસે પાવે તો મન્નુરા^૩,
જબ લગ કરે ચાકરી તબ લગે પાવે અબ્બુગ
કાયમદીન, શાસ્ત્ર સદા ભીખારી, બ્રહ્મ જ્ઞાન કીમીચા કહેલાવે,

૧ બ્રહ્મ જ્ઞાનને ઇસ્લામમા ૧૨મે તોહીદ એટલે ખુદાઇ એકતાનુ જ્ઞાન કહે છે અને ખુદા સાથે જે મળી જાય છે તેને "વામંચે હક" કહે છે. એ જ્ઞાન એકલા શાસ્ત્રો વાચ્યાથી અથવા શાસ્ત્રો નં ક્રિયા બતાવે તેટલીજ ક્રિયાથી મળતુ નથી પણ તેને માટે ગુરૂની જરૂરીયાત છે. જ્યારે તમે સાચા ફકીર થાઓ ત્યારે ખુદામા નહીં તેવા ચઇ શકો છો. ૩ શાસ્ત્ર મુજબ બદલી કરવાથી ફકીર તે બદલીનુ તેટલુ ફળ મળે છે એ મન્નુર પૈસા સાર મન્નુરી કરે તેવુ છે.

જો ચીને બ્રહ્મજ્ઞાનકો સો અમર મુકતી પાવે
કાયમદીન, તુજ કારણ કહા, તેરે મન માને તો કર,
ઇસમે હમારા કયા જાયગા, સદા ભટકતા ફિર
સતગુરૂ કેરી મેહરસે ચીના અનહદ તુર,
શાહ કાયમદીન ખુદ ભુલ, દેખા નીર્મલ નુર

આમાં પણ સદગુરૂની જરૂરીયાતનું વ્યાખ્યાન છે

ફના ફિશ શેખ, ફના ફિરરસૂલ, ફનાફિદલાહ, બકા
બિદલાહ.

અર્થ—પીગમા ફના થવું, રસૂલમા ફના થવું, અલ્લાહમા ફના
થવું, અલ્લાહમા હમેશ માટે મળી તેમાં કાયમ થઇ જવું

કાયમદીન, સતગુરૂ ઉસે કહીયે, જો ચાડ વેદ ભુલાવે,
બ્રહ્મ નીરજન રૂપ મેં એકા એક હો જાવે
કાયમદીન, સતગુરૂ ઉસે કહીયે, જો હુવા, હોગા મીટાવે,
બ્રહ્મ, હોદદત^૧ દરીયાવમે એકાએક હો જાવે
કાયમદીન, યે ભુલ દીદારકી, જો ખુજે વેદ ધરમ^૨
વેદ કથની દુર કર, મીઝ રહે ખીચ બ્રહ્મ
કાયમદીન, સાહેબને અવતાર લીયા યુ બતાયા જ્ઞાન,
એ જ્ઞાન ઘટસે દુર કર. પાવે જૈન રહેમાન *
કાયમદીન, યુ કરે યુ હોગા, એ નહી કુછ બ્રહ્મજ્ઞાન,

૧ એકતાઇ ૨ વેદ વાચવું એટલે ધર્મ પુરો થયો એમ માનવું એ
ભુલ છે સરખાવો "Religion is Realisation" Swami
Vivekananda

* ખરેખરો ખુદ આમા અવતારની વાત જાગ્રુએ મુકી ખરા ખુદાની
તરફ જવાનું બતાવ્યું છે

બ્રહ્મજ્ઞાન તો વેા કહેલાવે, જહા નહીં લજન રામ ને રહેમાન+
 કાયમદીન, ઉલટી સુરતસે ચીન લીચા સુન મેદાન,
 અરસપરસ દો એક હુવે, તખ કોન કીસે કહે રામ ઐર રહેમાન.
 કાયમદીન, સાહેબ તો ભંરપુર હય બે સુરત તનકી મિટે ^૧
 પ્રેમ ખ્યાલેકી બહુર આયે, સો ઘટમે પીયુ પ્રગટે
 કાયમદીન, આત્મા ભુલ કર, પરમાત્મામે મીલ રહેવે,
 સો લજન કીસકા કરે, કીસકો સાહેબ કહેવે
 કાયમદીન, બે ઘરસે આયાથા, તામે પીછા મીલા.
 અખ બેદ જ્ઞાનકો કોન કથે, ^૨ જખ હુવા ફના ફીલાહ ^૩
 કાયમદીન, સહેજ પ્રેમ પીયા, ઐર મીટી લખ્ણા, આશ,
 તીન મકાન કો છોડ કે, લીયા અલેકમે ખાસ
 કાયમદીન, સતગુરુ, ઉસે કહીયે, બે દીદારમે મીલ જાવે,
 અલેક નુર દીદારમે, આપ હુલ ન પાવે
 કાયમદીન, સદગુરુ ઉસે કહીયે, જીને ચીના દીદાર દરીયા,
 અલેક ભીતર મીલ રહા, સો દરીયા પાર કીચા
 કાયમદીન, ઐસે સતગુરુકો, બે કોઇ ચેત્તા પાવે,
 પડદા ખીચકા ઉચક કર, પરગટ નુર દિખાવે

+ જ્યારે ખુદાના દર્શન થાય છે ત્યારે બદો અને ખુદા બન્ને એક થઇ જાય છે તો પછી રામ અને ખુદા કોણને કહેવો ? હોંદુઓ રામની યાદી કરે છે અને મુસલમાનો ખુદાની યાદી કરે છે પણ જ્યારે ખુદામા મળી જાય છે તો પછી ખીણ યાદી રહેતી નથી

૧ ખુદા તો ઘટમાજ છે, પણ “આ શરીર તે હુ છુ” એવો ખ્યાલ મનમાંથી નીકળે ત્યારે તે પ્રગટે છે જ્યારે ઘટમા પીયુ પ્રગટે ત્યારે આત્મા પરમાત્મામા મળી જાય છે જ્યારે બન્ને એક થઇ જાય, ત્યારે કોણ કોના લજન કરે અને કોની બદગી કરે ?

૨ કથવુ એટલે કહેવુ, વાચવુ

૩ ફના ફીલાહ=ખુદામા મળી જવુ અથવા ફના થઇ જવુ.

કાયમદીન, સતગુરૂંકી મેહુરસે, ચેલેકા હોવે ભાવ,^૧
 દીદાર નુર તબ પરગટે, જો હોવે એસા બનાવ
 કાયમદીન, બીના સદગુરૂં, બસ્તુ^૨ હાથ ન આવે,
 મન માને એસે શાસ્ત્ર ધર્મ પાલે, દીદાર કબુ ન પાવે.
 કાયમદીન જો ચહાવે દીદારકો, જા કહે સદગુરૂંકો બતાય,
 બીન કહે કયા પરવા હે, સતગુરૂં જ્યોત જગાય
 કાયમદીન, ઇસ રાહસે વસ્તુ, પ્રકાશ તબ પાવ,
 મુસલમાનકી દોઝબ મીટે, હીંદુકી ચોરાશી^૩ જાવ
 કાયમદીન, રાહ વેહદત,^૪ બીન પીચુ કબી ન પાવે,
 દોનો^૫ ફીરે ભટકતે, સો ભુલે ધકકે ખાવે
 કાયમદીન, ઇસ રાહકા નામ નહી, ચે નનામી^૬ જાન,
 જો ચીને નનામી મેદાન, સો પાવે નુર રહેમાન
 કાયમદીન, નહી ધર્મમે નહી શાસ્ત્રમે, ચે કુછ ભેદ હે ન્યાન,
 રહેજે ઉલટ ચલાયા ઉને દેખા તેજ અપારા
 કાયમદીન, ઉને ચે રાહ પાઈ, જીને કીયા વહેદત ખેદ,
 સતગુરૂં પુરા વો સહી, જીને જીબ ઉદખુદ ભેદ
 જહા^૭ નહી પાપ નહી પુન, ઉન ઘર લીયા ખાસ,^૮
 શાહ કાયમદીન ખુદ નહી, એ નુર અલેક પ્રકાશ^૯

૧ ઇસ્ત્રા ૨ ખુદા ૩ લક્ષ ચોર્યાસીનો ફેરા ૪ એકનાઇનો
 રસ્તો ૫ હીંદુ, મુસલમાન

૬ નનામુ=નામ વગરનું

૭-૮ ત્યા રહેજો છે વાસો કર્યો છે જે ગ્યાને પુન અને પાપ જેવું
 કાઇ રહેતું નથી ત્યા કાયમદીન છે, અને એ કાયમદીન નથી પણ અલેક
 નુરનો પ્રકાશ છે

[શરીઅતની સમજણ ઘણાક જાણે છે. મારેફતની
સમજણ થોડાજ જાણે છે]

અસ શરીયતો અકવાઅલી, વલ મારેફતો રાસલ મઆલી.
મારા વચનો છે તે શરીઅત છે અને મારી ખુલદી
છે તે મારેફત છે

કાયમદીન, ખાત ઝાહરકી ખલક સખહી જાને,
જો ખાત ખાતીનકી હય તાકો નહિ પીછાને
કાયમદીન, જાહરમે ઉધાર હય, કયામતકો દેખે દીદાર,
ખાતીન વાયદા નગદ હય, તુરત મીલે દીદાર
કાયમદીન, ખલક સખ હુદકી, જાને નામ સીક્ષત, .
ઐનુલ હુક^૧ અનહુદ હય, ઉસે ન ચીને કોઈ જાત
કાયમદીન, હુઝાર ભાતકે સીધાત, ન ખુજે કોઈ,^૨
ખુજે સોઈ વહેદતકો આશક ઐન જો હોય
કાયમદીન, ન્યારા ખેલ હય, ખીન પુસ્તક કીતાબ,
જો ચીને ઇસ લેલકો સો પાવે આપમે આપ
કાયમદીન, ઇસ રાહમે, નહી ખદગી કે ફઝેલ,^૩
જો હોવે આશક ઐન, સો ખુજે વહેદત ખેલ
કાયમદીન, ઇસ ખેલમે, નહી પરઘા^૪ પુજા કાઈ,
ઐન હી ઐન^૫ હો રહા જીને ચેહ વહેદત પાઈ
કાયમદીન. નહી ધરમ કરમ, નહી હે સેવા હુવા
જો ચીને ઇસ લેલકો, સો પાવે દીદાર મેવા

---

૧ ખરો એક ખુદા છે એવું જ્ઞાન થવું ૨ હજારો તગેદની ગીબ્ધી
શકતીવાળા પણ એ જુજી શકતા નથી ફક્ત જે ખુદાના ખરા ભક્ત છે તેનેજ
એ જ્ઞાન થાય છે ૩ કર્મ ૪ કરામત ૫ ખુદાની ઝાતમા પાંજા મળી ગયા.

કાયમદીન, નહીં બજન, નહીં જગન^૧ નહીં ધ્યાન,
એસા ન્યારા ખેડ હય બહા દીદાર રહેમાન
કાયમદીન, મો ખુજે ઇસ લેદકો, જો મુરશીદ કામીલ પાવે,
સોહબત^૨ કુછ કર મુરશીદકી, તો રાહ વહેદત બતાવે.
કાયમદીન, બોલે સો ખુદ નહીં, એ અનખાલતે^૩ કા ખોલ,
એકાએકજ હો રહે, અબ દીયા સો પડદા ખોલ

દર ઇદમે તોલીદ

મન મલકમ મલાતા તવીલન, ફિલ મસજીદે વઝીનતુલ બદને
ખીલ અમામતે મનાઝેરીલ

ખદકે વ માકાના ફી કદબેહી મીનનિયાઝીલ મહબૂબે મિનસ
સલાતિલ વીસાલ (હદીસ)

અર્થ—જે માણસ લોકોને દેખાડ્યા સાર મરજીદમા લાખી નમાઝ
પઢે છે અને પોતાના શરીરને પાષડીથી શણગારે છે તેથી તેને કાંઈ
ખુદાની નજદીકી મળતી નથી (પેગમ્બરી ફગમાન)

કાયમદીન, ઝીનત^૪ કર ખુદી લાવે સો નમાઝ નહીં હય બાન,
દીલ ચોતરફ મુતફરરેક^૫ ફીરે, સો અમલ નફસકા માન
કાયમદીન, બીતર ફના હુઝુર રહે, બાહર ઇત્ના ખુદીપના,
એક રમઝમે^૬ ખોલ કહા, ઇસરાયે હક સુના
કાયમદીન, બાહરકા લેસ દેખકર, લોક રહે અધા,
ઘટકે નૈના અધ હય, સો કૈસે સુઝે ચદા
કાયમદીન, બાહરકે લેસકો લોક તો સચ કર માને,

૧ જગતુ જાગણ કરવું ૨ સતસમ કરવો ૩ ખુદા

૪ શણગાર, ટાપડીપ ૫ દીલ ચોતરફ ફેલાયલુ રહે ૬ ખુપો

બેદ ૭ ખુદાનો ભેદ

ભીતર નુર દીદાર હય, ઉસકો કોઈ ન પીછાને
 કાયમદીન, લોક તો મુખસે બાહરકી ખાત જાને,
 મુખસે ભીતરકી સમજે નહી, બાહરકી સચ કર માને
 કાયમદીન, લોક તો બાહર કે, ભેશપર ચકીન બહોત લાવે,
 નૈના દીલકી અંધ હય, સો કયુ કર ભીતર પાવે
 કાયમદીન, બાહરકા તો જુઠ હય, ભીતરકા સચ કહાવે,
 સુન શીખર પર નુર હય, સોહી મન હમારે ભાવે
 કાયમદીન, બાહરકા નહી ભેસ કરે, ભીતર રંગ ચઢાવે,
 અલોક નુર દીદારકો, સો નીરખ નીરખ કર ગાવે
 કાયમદીન, ઘટકે ઘરમે શુધ બાહરકી ભુલાવે,
 અગમ, અગોચર ફેડકે, સુરત અગમ પહોચાવે
 કાયમદીન, હરદમ હજુર હય, અગમ આકાશકી પાન.
 બોલે ચાલે ખલકસે, સુરત પીયાકે પાસ
 કાયમદીન, ભીતર મસ્ત હય, દેખ તમાશા નુર,
 ગઈ વરણડે ફેડકે, પકી સુરત બહોત શુર
 કાયમદીન, અગમ આકાશમે લાગી સુરત અખડ,
 ચોર થે સખ છુપ ગયે, પ્રગટા પીયુ મીનાલ ચદ
 કાયમદીનકી સુરત ઉલટ હય, નવખડ પીયુ પ્રકાશ,
 જો બોલે ચહા ઘટમે, સો દેખા ઘટ ઘટ ખાસ
 કાયમદીન, ખુદ ભુલ બે ખુદ હો, લીયા અગમ દેશ ચીન,
 પીયુ ન્યારા દેખ લીયા, હરમ્યાન ખાત આસમાન જોર ઝમીન.
 કાયમદીન મસ્ત દીદારકી, ખાત અલોક કી કહે,
 ડાહ્યા^૧ લોક યુ જાને એ કુચ આપા^૩ હય
 કાયમદીન કહે સો ખુદ નહી બોલે, બોલે નુર પ્રકાશ,
 અલમસ્ત ફકીર દીદારકે રોમરોમ^૪ પીયુકા ખામ
 કાયમદીન બાહરકા ભેશ દેખ, લોકો ભુલે પરે,
 ભીતર નુર પ્રકાશકા પારખા કોઈ ન કરે

કાયમદીન, બાહરકે લેસકો લોકતો સચ્ચા બુજે,
જૈસા મન આપસકા, ઐસા ઐર બી સુજે
કાયમદીન, હીંદુ તુલસી તીલક કર બાહરકા લેસ બનાવે,
લખ બરસ તક કથની મથની કરે, તો બી પીયુ ન પાવે.
કાયમદીન, મુસલમાન કલખી^૧ કરે, ઐર બાહરકા રંગ ચઢાવે,
લખ બરસ તક તસબી હવાયે, તો બી રખકો ન પાવે.
કાયમદીન મુરશદકી મેહરસ, પડદા બીચકા ખીસ બવે,
રોમ, રોમ પ્રેમ ઉલ્ટે સો પ્રગટ નુર દેખાય
કાયમદીન, પહેલે જાનતા થા દીદાર હય ખ્હોત દુર,
મે બલહારી મુરશદકે જીસને પીયુ મીલાયા હજુર
કાયમદીન, હજુર હાજર હય, બાહર ભીંતર સબ નુરે,
“ઐન” કે મન “ઐન” હય, “ગૈન” કે મન દુર^૨
કાયમદીન, કેસ છુપ રહે, ઐર કેસ મુખ છુપાવે,
“ઐન” જ “ઐન” હો રહ્યા “ગૈન” નઝર ન આવે.
કાયમદીન, ખાવે, પીવે, હસે, ખાતા કરે, અગમ સુરત લગાવે,
ભીંતર નુર પ્રકાશ હય, સો કાયકો લેસ બનાવે
તુમ તુમારે નમજ લો, ઐર સે હે કયા કાર,
શાહ કાયમદીન, ખુદી બુલકર, દેખા નુર દીદાર

જરમુલ ધનસાન નફસેહી, વ કલખેહી, વ રૂહેહી, વ
મસરેહી વ લિસાનેહી, વ નજલહી કુલ્લો ઝાલીકા મહરત
રહુ નફસી લે નફસીન લા-અના વલા-અના ગરા ઝાલેકા
નિની અનહઝાહો (હદીસ)

૧ કલ્હી ઝીકર એટલે દીલથી ઝીકર કરવી

૨ દ અને દ વચ્ચે ફક્ત એક ( )નો ફેર છે. જ્યારે દ માથી એ
ગુકતો જનો રહે છે ત્યારે દ એટલે ખુદાની જાતમા મળી જાય છે. તે
ગુકતો ખુદીનો છે

અર્થ—માણસનું શરીર એ, નક્સ, દિલ, રૂહ, આપ, જીભ, અને પગથી બનેલું છે તમામ ચીજો તેને માટે બહાર થઇ છે

કાયમદીન, અદ્દાહ એક હુય, નહી કોઇ ઉસકા ગેર,
સખ ઝહુર કીરતારકા, દેખો તકફુસ^૧ કર.

કાયમદીન, અરબા અનાસરકા, જમાવ મીલ બની શીકલ
ઇનસાન,

અરબા અનાસર હઝરતસે, હઝરત અઝ રહેમાન
કાયમદીન, ખુદીમતી સોહી ગેર હુય, સખ ફીસાદકી જડ
મરણુ જીવન ઉનકા અરબા અનાસર, રૂહ અમરકી અમર

અર્થ—[અરબાએ અનાસર એટલે ચાર તત્વ, પૃથ્વી, પાણી, આકાશ, અગ્નિ] ખુદા એકજ છે, તેના મીવાય ખીજી કોઇ નથી ન્યા તમે બારીકાથી જોશો ત્યા તમને કીરતારજ નજર પડશે ચાર તત્વ મળીને ઇનસાનની શીકલ બની, એ ચાર તત્વ રસુલુલાહના નુરમાથી નીકળ્યા છે. અને રસુલુલાહ ખુદાના નુરમાથી નીકળ્યા છે એટલે કે ખુદાના નુરમાથી ષહેદલા નુરે નથી પ્રગટયું અને તેમાથી તમામ શ્રાંટો પેદા થઇ છે

ગેરનો અર્થ ખીજો થાય છે ખુદી મતી એટલે પોતાનો નિયામ એજ ખરો, એ અજ્ઞાનના પડદા રૂપ છે અને બધી જગલો ઉભી થાય છે તે એમાથીજ થાય છે મરણુ જીવન જે છે તે એ ચાર, તત્વોનું જ રૂહ અમરનો અમર છે

કાયમદીન, ખસ્તુ એક મહી, મત હુજી કહાવે,
મતમે માન મમત, મતસે ઝઘડા લાવે
કાયમદીન, મતી કાઠ, મતસે ખુદી આવે,
મતી તામસ, કોધ ચઢાવે, મતી હુ ખ કહાવે
કાયમદીન, મતી દો ભાતકી, એક મીધી એક અવલી કહાવે,
અવલી મતી સે હુ ખ પાવે, મીધીમે સાઇ દેખાવે
કાયમદીન, સાખી શખ્દ સુને, ઐર જાન હીરદે લાવે,
સતગુર ખીન જો રાહ ચલે, માં ભુલે ઐર હુ ખ પાવે

કાયમદીન, મો હી અવલી મતી જો કોઇ કરા કરે,
સાચ જુઠ કી ખાત ભાગે નહી, સો ફીર ફીર અધડા કરે

અર્થ—ખુદા એકજ છે, પણ મન મતને લીધે જુદા કહેવાય છે મતથી મમનમા પણ પડે છે અને અવડ થાય છે એ મતાધપણ કાઠ્યું જોઇયે કાઠ્યુંકે નહીતર મનમા અહકાર પેદા થાય છે મતી જો તરેહની છે એક મીધી અને એક અવળી અવળી મતીથી દુ ખ પેદા થાય છે શુદ્ધ મતીથી ખુદાના દર્શન થાય છે સાખી શબ્દ સાભળી, હૃદયમા જ્ઞાન પેદા કરી, સતગુરુ જે ગદ્દ દેખાડે તે મીધી મતી કેમકે તેનાથી ખુદાને પુગાય છે સતગુરુ વીના ચાલવાની મતી તે અવળી મતી તેનેથી રાહ મુઠી જવાય છે અને દુ ખી થવાય છે સાચ, જુઠ નો વહેમ ભાગતો નથી અને વાગવા અધડા થાય છે

કાયમદીન, સો નર દુ ખ પાવે, જો ચકીન સચ ન માને.
હોગા યા નહી હોગા, મો મમન દોઇ ખીચ આણે
કાયમદીન, ચકીન બડી ચીજ હુય, જો બસ્તુ કો પોહોચાવે.
પાચ પચીસ સખ છુપ જાય, જનમ મરણુ લય જાવે
કાયમદીન, બુદ્દીસ રૂપા હોવે, ચકીન સે પીચુ પાવે,
સતગુરુ પીર કયા કરે, જો ચકીન ઠેર ન લાવે.
કાયમદીન, ચકીનકા કોડીયા કરે, દાસપણુકા તેલ બનાવે,
ખીદમતકી બતી કરે તો, મતગુરુ જોત જગાવે

અર્થ—સતગુરુ-મુરશદ પર પુરા વિવાસની જરૂર છે જો ગુરુ કહે તે ઉપર પુર ચકીન નહી હોય તો ફગ મળતુ નથી થશે કે નહી થાય એમ શકા મનમા ગખવાથી મમન પેદા થાય છે ચકીન મોટી ચીજ છે જેનેથી ખુદા મળી આવે છે ઘટના ચારો છુપી જાય છે અને જનમ મરણુનો લય ભાગી જાય છે જડી બુદ્દીથી તો હલકી ધાતુનુ રૂપ થાય, પણ ચકીનથી ખુદાના દીદાર થાય, જો ચકીન નહોય તો ગુરુ-મુરશદ શુ કરી શકે ? ચકીનનુ કોડીયુ કરી, દાસપણુનુ તેલ કર, અને ખીદમત રૂપી દીવેટ કર, પછી સતગુરુ તે જ્યોત રોશન કરશે

કાયમદીન, માખી શબ્દ સુને, આર મમતા અધડા લાવે,
સતગુરુકો કયા પરવા હે, જો જઓત પ્રકાશ જગાવે.

કાયમદીન, શીર સાટે એ પ્રેમ લીયા, સો તુજસે કયુ ડરે,
 તેરે મન માને સો કર લે, યા જરા ના ગડબડે
 કાયમદીન, મસ્ત દીદાર કે તુજસે કયુ ડરે પાછ,
 આશ ના રખી એ જીવનકી સો કયા કરે મુલ્લા, કાછ,
 કાયમદીન, નહી હી હુ નહી મુસલમાન, રહે અલેક કી પાસ
 નીચ ધરકી કીડીયા, કયા જાને આત અગમ આકાશ
 કાયમદીન, ખાસી અવિનાશકે, સો કયુ વો ઝઘડા કરે,
 જો અલમસ્ત ફકીર દીદારકે, સો તુંજસે કયુ ડરે
 કાયમદીન, કહેના થા સો કહા, તેરે કગ્ના હો આ કરે,
 અલમસ્ત ફકીર દીદારકે, ના રખે કીસીકા ડર
 બોલે સુ કાયમદીન નહી, એ પ્રીતમકેરા નુર
 એકા એકજ હો રહા, જુ પાની મીલા ખીચ મમદુર

અર્થ—જે લોકો સાખીઓ, અને ધર્મની ચોપડીઓ વાંચી ખાલી
 મમતા અને ઝઘડા કરે છે તે સાડ મુરશદ સતગુરને શુ પડી કે નેમનામા
 જ્યોત પ્રગટાવે કાયમદીને પોતે તો પોતાનુ માયુ વેચીને ખુફા પ્રેમ
 લીધો છે એટલે તે કોઇનાથી ખીશે નહી દરેક માણુને પોતાના મનને ગમે
 તે કરવાનુ છે, ગડબડ કરવાની નથી કાયમદીન, ખુદાના દીદારથી મસ્ત
 થયો છે, એટલે કોઇથી ડરે એમ નથી, પોતે જીવગીની કાલ આશા
 રાખી નથી તો પછી મુલ્લા ને કાછ નુ કરવાના હતા ? કાયમદીન પોતે
 હીંદુ એ નથી ને મુસલમાન ખી નથી, અલેક મુકામે એનો વાસ છે દવે
 નીચેના ધરની કીડીઓને અગમ આકાશની વાતની તે કયાથી ખમર હોય
 કાયમદીન, અવિનાશી ધરનો રહેવાની છે તે નુ કામ કોઇથી ઝવડો ડર
 જે ખુફાના દર્શનથી અલમસ્ત ફકીર થઇ ગયો છે તે નાગેથી નુ કામ ડર
 કાયમદીને જે કહેવાનુ હતુ તે કહી દીધુ, તારે કગ્નુ હોય ને કા જ
 ખુદાના દીદારથી મસ્ત થયેલો છે તે કોઇની ડરે એમ નથી આ જે બોલે
 છે તે કાયમદીન બોલતો નથી પણ ખુદાનુ નુર બોલે છે કારણુકે જેમ
 સમુદ્રમા પાણી મળી જાય છે તેમ કાયમદીન ખુફાના નુરમા ભળી ગયેલો છે

આમા જુદા જુદા ધર્મવાળા સૌ પોત પોતાના ધર્મને
વખાણે છે તે સમજાવ્યું છે ધર્મ તે હૃદમાં છે; પણ ખુદાના
દીદાર અનહૃદમાં થાય છે: ત્યાં એવો ઠાંઈ ઝઘડો રહેતો
નથી

મા શગવડકા અનિહ્વાહે ફહોવા મનમોકા (હદીસ)

અર્થ—જે ચીજ તને ખુશી રોકે છે તેજ તારે માટે જીત છે

કાયમદીન, હોના ફના ફકીર, મળસે બુઝુર્ગ કામ,
ઇસ ખીચ ખુદ પણા લાના, સૌ હય મ'ઝીલ હરામ
કાયમદીન, નખ ખલક આપ આપકો ખહોત બખાને,
ખુદ પણે મે ગરક હય, હકકો નહી પીછાને
કાયમદીન, જખ લગ ખુદી હય, તખ લગ હય જુદા,
ખુદપનેનં શુઝર ગયા, તખ પ્રગટા નુર ખુદા.
કાયમદીન, દીન માં પડદા હય દુનીયા સરકશ' હય સહી,
આપ આપકી ખેચ રહે, હક દેખનકી ખખર નહી
કાયમદીન ખલક ખહોત રગ કરે, આપ આપ હક' બાય,
સુરીજન કો પાવે નહી ઔર દાવા સોહાગન લાય
કાયમદીન, ખેદ પુતક પઢે, ઔર હકમે' મસ્ત રહે
અનહદ ભેદ બુજે નહી, ઔર દાવા સોહાગનકા લે.
કાયમદીન, ખાદાણુ ડલોક પઢે, ઔર પુજે દેવલ, ડેરા,
દુજે ધર્મ સખ જુઠ હય ઔર સાચા ધર્મ હમારા
કાયમદીન, જતી ક્રિયા ધર્મ પાલે, અપવાસ કર કર દેહ મારા
દુજે ધર્મ નખ જુઠ હય, સાચ ધર્મ હમારા
કાયમદીન, મન્યામી તપ કર કહે, છોડા હમ અંસારા
દુજે ધર્મ નખ જુઠ હય, સાચા ધર્મ હમારા,

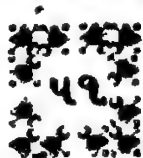
૧ મમતી હનીલી ૨ સૌ પોત પોતાની હદ પુગે છે

કાયમદીન, મેસરી^૧ ન્હાય ધોએ, ઓર પુજે ઠાકોરદ્વારા
 હુજે ધર્મ સખ જુઠં હય, સાચા ધર્મ હુમારા
 કાયમદીન, મતીયે આઠીયે, વાચે જ્ઞાન અવતારા,
 હુજે ધર્મ સખ જુઠં હય, સાચા ધર્મ હુમારા.
 કાયમદીન, માતમી કાલે કપડે ખેન કર, કરે કરસનાથ
 પોકારા,

હુજે ધર્મ સખ જુઠં હય, સાચા ધર્મ હુમારા
 કાયમદીન, કાનફટે જોગ કરે, દમ ચઢાવે દસમે ધ્વારા,
 હુજે ધર્મ સખ જુઠં હય, સાચા ધર્મ હુમારા
 કાયમદીન, પારસી આગ પુજે, ભુલે રસુલ કીરતાગ,
 હુજે ધર્મ સખ જુઠં હય, સાચા ધર્મ હુમારા
 કાયમદીન, ખૈરાગી ભીતર અગ મ ચીને નહી, તુલમી તીલક
 કરે ખહારા,

હુજે ધર્મ સખ જુઠં હય, સાચા હુમારા
 કાયમદીન, મુલ્લા કાજી રાહે બહેદત નહી પાવે,
 દીદાર નુર હાજર હય, વાયદા દુર ખતાવે
 કાયમદીન, આપ આપકે ધર્મકો સખ કોઈ ખખાને,
 અનહુદ લેદ દીદારકા તો કોઈ ન જાને
 કાયમદીન, ધર્મ સો હુદ હય, અનહુદ ફના ફીક્લાહ,
 અરસ પરમ દો એક હુવે તખ કોન કીસે કહે અદલાહ,
 કાયમદીન, હુદ તીર્યા, ઝીયારત, ખેહુદ ઘટમે ખદગી કં
 અનહુદ એકજ હો રહે, સો ફીસ્કા ધ્યાન ધરે
 કાયમદીન, હુદ મીમાલ ખખોચીયા, ખેહુદ નદી આ હાય,
 અનહુદ મીસાલ દરીયાવ હય, કળુ ગદા નહી હાય
 કાયમદીન, હુદ ધરમ છોડકે, ખેહુદ સુરત ચલાય,
 અનહુદ નુર દરીયાવ મે આપ હુદા ન પાવે
 કાયમદીન ખેતન^૨ કી કહે, સળી સુરત ખીસરાય,
 જો ખોલે એ ઘટમે, સો ઘટ પ્રકાશ દેખાય

ખીના મેદાન મેદાન હય, ખીન તેજ તેજ અપાર,
વહા કાયમદીન મગન હય, જહા દરશન નુર દીદાર

મન ઠાના રી હાઝહી આમા, ફેહોવા ફિશ આખરતે
આમા, વ અદદલો સખીલા

અર્થ—જે અહી આધળો છે તે આખેરતમા પણ આધળો છે
અને વધારે ભટકેલો છે

આમાં ખુદાના દીદાર નિશ લખેલુ છે દીદાર આ
દુનીયામાંજ છે

કાયમદીન, જનકો દીદાર ચહા હયે, ઉનકો દીદાર રખ વહાં
દે ગે,

જનકો દીદાર ચહા નહી સો, વહાં ખી રહેગે અધે
કાયમદીન, લાખ કરોડ મુખ, દીદારસે સખ હેઠ,
ખહેસ્ત, જન્નત પાનેસે, નહી ભરાવે પેટ
કાયમદીન, આશક મસ્ત હય દેખ દીદારે લાલ,
મુલ્કા વાયદા દુર ખતાવે, હમ દેખે ગે કાલ
કાયમદીન, દીદાર આજ હય, દેખે કોઈ અલમસ્ત,
મુલ્કા લોક દુર ખતાવે, દેખે ગે રોઝે કયામત
કાયમદીન ઇસ રાહ ખીચ હય, દેખ લે દીદાર અખ,
અખી ન પાવે દીદારકો, સો ફીર દેખે ગે કખ
કાયમદીન, મુલ્કા યુ કહે, ખહોત જહોદ કમાવે,
મર કર કયામતમે ઉઠે ગે, તખ દીદાર પાવે

૧ તકવો અથવા પરજગારી પવિત્રતા સાધારણ રીતે મુસલમાન
ભાઈઓ માને છે કે કયામત વખતે ખુદાના દર્શન થશે પણ અહી દરશન
થાય તેજ સાર છે

કાયમદીન, મુઘ્લા યુ' કહે, રસુલ મએરાજ સીધાયે^૧
હઝરત^૨ ભુલુર્ગ આત હય, સોભી હજુ ન પાએ
કાયમદીન હઝરત, હક દો એક હય, મુઘ્લા દો કર ખુજે,
આશીક કો તો ઐન^૩ હય, અ ધેકો નહીં સુઝે
કાયમદીન રાહ^૪ ચલાને કે બાસ્તે, હઝરત પરદા ઢાકા
આશક કેસે છુપ રહે, જુને મજહૂ દીદાર ચાખા
કાયમદીન, હઝરતકો સખ ખબરથી, પણ એ ખાત છુપાઈ
ઝાહેર શરીઅત કર દીયા, લે ખલક સમજાઈ
કાયમદીન, હઝરત ખોલકે કહતે, ખલક ગુમરાહ હો જાતી
ના ચીને દીદારકો, બદગી બી ભુલ જાતી
કાયમદીન. આશક કે સુખુન કો ખાવરા કર જાને^૫,
અહમદ આપી ખોલ કહે, તો મચ કર મળ કોઈ માને
કાયમદીન, આશીક કે સુખુન કો કોઈક વીરજા પાવે,
ખુદી પણે કો ભુલ કર, નુર અલેક મે જાવે . . .
કાયમદીન, ખુદ પણા ભુલ કર દેખા ઝગમગ નુર,
અલમસ્ત ફકીર હો રહે, હરદમ સાઈ હજુર

૧ રસુલુલ્લાહ મએરાજ ઉપર એટલે ખુફાના દર્શાને ગયા હતા
૨ પેગબર (સ) ૩ આખ

૪ રસુલુલ્લાહને એ વાતની ખબર હતી પણ લોકોને રાદ ઉપર
ચલાવવાને ખાતર શરીયતના કાયદા બાધ્યા અગર બંધા બેદ ખોલી દેત તો
ખલક ગુમરાહ થઈ જાત એટલે કે ખુફાના દર્શાનની ખાહેશ નહીં
રાખત એટલુજ નહીં, પણ જે શરીયતની બદગી કરે છે અને રીત રીવાજ
પાળે છે તેથી નહીં પાળત

૫ ખુદાના પ્યારઓ જે ખરો બેદ ખોલે છે તેને લોકો દીવાના
સમજે છે

મન અરફા નફેસ હું, ફેકલ અરફા રખખહું

અર્થ—જેણે પોતાના નફસને ઓળખ્યો તેણે ખુદને ઓળખ્યા

[આમા શરીયત, તરીકત, હકીકત, તથા ચારે નફમોનુ વર્ણન કરેયુ છે આ બધુ બેદી પ્રકરણ છે

કાયમદીન, જીને અપના નફસકા લેદ બના,

ઉને સહી કર રખ જલીલ કો પીછાના

અર્થ—જેણે પોતાનો નફસ શુ છે તે જાણ્યુ તેણે ખરેખર ખુદ શુ છે તે પીઝાયુ

કાયમદીન, કમાલીયત સો સહી જો નફસે અમ્મારા કી ખબર ખોવે,
લબ્વામા, મુલહીમા છોડ કર મુત મઇન્ના હોવે

અર્થ—નફસ એટલે અત કરણ અથવા મન કુરાન શરીફમા ચાર જાતના નફસ વર્ણવેલા છે ૧, નફસ અમ્મારા ખરાબ કર્મ કરવાની ત્રતી જે માણસમા છે તે (soul or conscience prone to evil), ૨, નફસે લબ્વામા=જે ત્રતી પોતાનો હમેશા વાક કાઢે તે (the self-accusing soul or conscience), નફસે મુલહીમા જેમા સારી ત્રતી તેમજ ખરાબ ત્રતી હોય તે (the soul or conscience in which is breathed both bad and good) ૪, નફમે મુતમઇન્ના=શાન ત્રતીવાળુ (The peaceful soul or conscience) માણસ કમાલીયતે પુગેલો ત્યારે કહેવાય જ્યાં પહેલા ત્રણ નફસો મારીને ચોથી શાતીની હાલતે પહોચે

કાયમદીન, નફસે અમ્મારા, તાઅલ્લુક^૨ ખાક રખતા હુય બાન,
અહીં રગ, બાએ= જીવરીલ, મુકામ નાસૂત પીછાન

૧ કમાલીયત એટલે સપૂર્ણતા પુરો દરજે

૨ સબધ ૩ જગા

હુકમ શરીયતકા, ઠેકાના દીલ ઐર અખાન, નુરે અર્દબાદ સુલતાન
મહમુદા,

સુલતાન નશીરા, ઇસ તર્ફ રગ અર્દ હોતી હય તસવીર પેદા

અર્થ—નફ્સે અમ્મારા ખાક સાથે સખધ ધરાવે છે તેનો રગ પાળો છે તેની જગા જુઝીલ (Gubraan) ફરેશતાની છે તેનું મુકામ નાસુત છે શરીયતનું ઠેકાણું એ છે એટલે એ હાલતમા માણસ મુખે બદગી કરે છે સુલતાન મહમુદા અને સુલતાન નસીરા તે તરવેણી તથા સુખમણા નાડીને કહે છે, એ જગા ઉપર ધ્યાન લગાડવાથી પીળું નૂર નજરે પડે છે

કાયમદીન, નફ્સે લવ્વામા, તઅબ્લુક આખર રગ સફેદ બાન,
નુરે મીકાઇલ, તરફ તારકે સીર હય મુકામ મલકૂત તરીકતકા
પીછાન

અર્થ—નફ્સે લવ્વામા પાણીથી નીસળત રાખે છે સફેદ રગ તેની જગા મીકાઇલ ફરેશતાની છે ધ્યાનનું ઠેકાણું માયુ છે અને એ મલકુતનું મુકામ છે તરીકતવાળાઓ અહીંયા છે

કાયમદીન, નફ્સે મુલહીમા, તઅબ્લુક બાદ, રગ મઝઝ બાન.

નુરે ઇસરાફીલ, નાલી નાફ મુકામ જખરૂત, હકીકત પીછાન

અર્થ—નફ્સે મુલહીમ પાણીની સાથે સખધ રાખે છે રગ લીલો છે ત્યા ઇસરાફીલ ફરેશતાનું નુર છે ધ્યાનનું ઠેકાણું નાલી છે એ મુકામ જખરૂતનું હકીકતવાળાનું છે

કાયમદીન, નફ્સે મુતમઇન્ના તઅબ્લુક આતશ, રગ સુર્ખ કહેલાય,
બે સીવાય હકતઆલા હોવે, તાકો દેવે જલાય

અર્થ—મુતમઇન્ના આતશ સાથે સખધ રાખે છે રગ લાલ છે આમા ખુદા સીવાય દરેક ચીજ બળી જાય છે એ મારફતનું મુકામ છે સીર ચોર કાન મુકામ લાહૂત, નુરે ઇઝરાઇલ હુકમ મારફત માન, ખારીક મીસાલ આખે હયાત, રગ સીયાહી આતી નુર રહેમાન

અર્થ—એ લાહુતનું મુકામ છે ઇઝરાઇલ ફરેશતાનું નુર છે જીદગીના પાણી (આખે હયાત) અમૃત જેવું ખારીક છે રગ કાળો છે ખુદાના નુર જેવો

કાયમદીન, દીલ મેં ગેર રહે વોહ મુકામ નાસૂત,
અધારા ફીટ મલાયક^૧ કી કરફ^૨ ખુલે સો મલકૂત
કાયમદીન, રૂહી કરફ ખુલે હઝરત મીલે તાકા નામ જખડત,
નુર ખાન, અર્શપર નુર ઝીણા અપાર જલાલ, તાકા નામ
લાહૂત

અર્થ—દીલમા કાંઈ હોયજ નહી એટલે ખુદાઈ જ્ઞાન મેળવવાની
હોશ હોય નહી તે નાસૂત અધાર મટી ને ફરેસ્તાઓની વાતો જાણવામા
આવે તે મલકૂત, રૂહ ખુલે અને હઝરત પયગમ્બર દેખાય તે જખડત અને
જ્યા તુર વાળનો અવાજ આવે, બહુજ બારીક અને ધણજ ચગકતુ નુર
દેખાય તે લાહૂત

કાયમદીન, નાસૂત શરીયત, મલકૂત તરીકત જાન,
જખડત હકીકત, લાહૂત મારેફત, ચાડ એક રાહુકે અરકાન
કાયમદીન, શરીયત હઝરતકા કહેના હય, તરીકત અફઆલ^૩ જાન,
હકીકત હઝરત એહવાલ^૪ હય, મારેફત રખ પીછાન
• કાયમદીન, ચાડ રાહુ હઝરત કી હઝરત ખોલ કહેતે,
જેસી જીનકી ખુજ દેખતે, વંસા ઉનકો સમજાતે
કાયમદીન, શરીયત તક મશાયખ, તરીકત તક વલી,
હકીકત તક આરેફ, મારેફત ફકીર પર ખુલી

અર્થ—નાસૂત તે શરીયત છે, મલકૂત તે તરીકત છે, જખડત તે
હકીકત છે અને લાહૂત તે મારેફત છે બધા એકજ રાહના થાયલા છે
રસુલુલ્લાહ જે કહી ગયા તે શરીયત, જે કરતા હતા તે તરીકત, જેવી
રીતે રહેના હતા તે હકીકત અને ખુદાઈ જ્ઞાન જે તેમને થયુ હતુ તે મારે-
ફત એ ચારે રાહ રસુલુલ્લાહ ખોલીને કહેતા હતા અને જેવી જેની સમજ
શક્તી હતી તેવી રીતે તેને સમજાવતા હતા શરીયતમા રહેનારા તે મશાયખ,
તરીકતમા પોહોચે તે વલી, હકીકતનુ જ્ઞાન થાય તે આરેફ અને મારેફતનુ
જ્ઞાન થાય તે ફકીર

કાયમદીન, ચાડ રાહુ ખરહુક હય, ચાડ સહી કર,
શરીયત તરીકત હકીકત ખુજ મારેફત મેં પગ ધર

કાયમદીન, ફકીરૂંકી રમઝ સુનો, હમ શરીયત પર કાયલ આજ,
કાયમદીન, હકીકત મારેફત ના મજબુર કર જા પોહોચે હઝરત પાગ
કાયમદીન, એ નામ જુર કર, ફકીર ચલે ઇમ રાહ બીતર
ઉસે સબ એકઠે મીત કહે એ તો કરતા હે કુફર.

અર્થ—એ ચારે રમ્તા બરહક છે ચારે સહી કર શરીયત તરીકત
હાસેલ કર, હકીકત જુજ મારેફતમા પગધર કેટલાક લોકો કહે છે કે હમે
શરીયતને માનીયે છીયે અને તરીકત મારેફત વગર હઝરતને જઈ મળીયે
છીયે કહીરો એ વાત માનતા નથી અને એ રાહમા ઉડા ઉતરે છે ત્યારે
અધા લોક એકઠા થઈ એમ કહે છે કે એ તો કુફર કરે છે

કાયમદીનકો સબ યુ કહે ચાડ બરહક બને તુ,
જાહેર બ્યલન શરીયતકા કરતા નહી કયુ ?

કાયમદીન, એક મ્યાનમે દો શમશેર ના રહે, એક રહે જાન,
શરીયત હાસીલ કર ચા તરીકત, હકીકત, મારેફત પીછાન
કાયમદીન, એક લીયે સે બાઝ હુવે, કુફર કહેના તુમકો.
લાઝમ જાન

શરીયત હાસીલ કર, તરીકત, હકીકત, મારેફત લે પીછાન

અર્થ—લોકો એમ કહે છે કે ચારે રાહ બરહક છે તો તુ શરી
યત મુજબ કેમ નથી ચાલનો તેનો જવાબ એ છે જે એક મ્યાનમા બે
તલવાર રહી શકતી નથી, જેતે એકજ એકી વખતે રહે છે, શરીયત
હાસેલ કર પછી તરીકત, હકીકત, મારેફત પીછાન જો આમાથી એક
પણ કોઈએ હાસેલ નહી કીધી હોય તો તને કહેવું લાઝમ છે કે તેણે કુફર
કીધો મે તો શરીયત હાસીલ કરી પછી તરીકત, હકીકત, મારેફત પીછાની
લીધી કેમકે ચારે રમ્તા ખરા છે

કાયમદીન, ફકીરી રમઝ કહે, સુનો તુમ ફાઝીલ આલીમ,
હઝરતકી ચાર રાહ, એક પર કાયલ નહી, તુમ પર કયા
લાઝીમ
કાયમદીન, ચાડ સહી કર ફકીર હુવે, ઉસકા ન લીયા છેહ,
શરીયત, તરીકત હકીકત મારેફત, જો જ સમજે યુ સમજલે

કાયમદીન, હર વજેહ હકકી યાદ હય, કોઇ ગાવે કોઇ બબવે,
કોઇ ઝાહેર બદગી કરે, કોઇ બાતીન મુરત ચલાવે
કાયમદીન, દીલ હક તરફ રજુ રહે, સોહી ઇબાદત બાન,
દીલ ગેઝ તરફ રજુ રહે, સોહી કુફર કુફરાન

અર્થ—કાયમદીન, કપ્રીઝ કાઝીલ અને અલીમીને પછે છે કે
“ રમુલુલાહની ચાર રાહ છે તેમાં એક પર પણ તમે કાયમ નથી તો
તમે શાને લાયક છો ? કાયમદીન તો ચારે રાહ મીઠું કરી કપાર થયા છે
તેનો કેટલો નહીં લેશો તમારો જીવ સમજો તેમ શરીયત, તરીકત, હકીકત
મારેફત સમજો દરેક રસ્તો ખુશની બદગીનો છે કોઇ ગાઇને ખુશની
બદગી કરે છે, કોઇ વગાડીને કરે છે, કોઇ મોટેથી બદગી કરે છે, કોઇ
અદગીથી મગ્ન ચલાવે છે દીલ ખુદ તરફ રજુ રહે એજ ઇબાદત અને
ખુદ નીવાય કોઇ બીજી તરફ દીલ જાય તેજ કુફર

કાયમદીન, શરીયત, તરીકત, હકીકત, મારેફત, મુનો આઝ કા
બયાન,

રખ જલ્લીલમ્ મહોબ્બત હોવે, ખોલે દીલ ઇરફાન

કાયમદીન, શરીયત મે લાએલાહા ઇલલલાહા મોહમ્મદ રમુલુ-
લાહ કહેના,

તરીકતમે મોહમ્મદ રમુલુલાહ કહેકે ગેરકો લા કરના

હકીકતમે ખુદ, લાએલાહા ઇલલલાહા, મોહમ્મદ રમુલુલાહ દેખના,
મારેફતમે નુરે દીદાર પાકર, માહે મીલ એક હોના

અર્થ— શરીયત, તરીકત, હકીકત, મારેફત, ચારેનું બયાન કહુ છું
જેથી ખુદાથી મોહોબ્બત થાય અને દીલ ખુદે શરીયતમાં ખુદા સીવાય કોઇ
ખુદા નથી અને હૉ મોહમ્મદ રમુલુલાહ છે એમ કહેવું, તરીકતમાં હૉ
મોહમ્મદ રમુલુલાહ છે એમ કહી તે મીનાય બીજી કોઇખી બાબદ મનમાં
આવવા દેવી નહીં હકીકતમાં ખુદા સીવાય કોઇ ખુદા નથી અને હૉ મોહ-
મ્મદ રમુલુલાહ છે તે નજરે જોવું, અને મારેફતમાં ખુદાના દીદાર કરી
ખુદામાં મળી જવું

કાયમદીન, શરીયત કી નમાઝ મસજીદમે પઢના,
 તરીકત વહેમ ગેર દુર કરના,
 હકીકતકી નમાઝ ખુદ ભુલ હક દેખના,
 મારેફતકી નમાઝ એક હોના
 કાયમદીન, શરીયતકે રોઝે ભુખે રહેના,
 તરીકત કે રોઝે વહેમ ગેર દુર કરના,
 હકીકતકે રોઝે ખુદી ભુલના, મારેફતકે રોઝે એક હોના
 કાયમદીન, શરીયતકી ઝકાત જરૂર દેના, તરીકતમે વહેમ ગેર
 દુર કરના,
 હકીકતકી ઝકાત ખુદ બે ખુદ હોના, મારેફત ઝકાત એક હોના
 કાયમદીન, શરીયતકી હજ મકકે બના,
 તરીકતકી હજ વહેમ ગેર દુર કરના,
 હકીકતકી હજ ખુદ ભુલ હક દેખના, મારેફતકી હજ એક હોના
 કાયમદીન, શરીયતકી તસબી ઉગલીયુ સે પઢે,
 તરીકત કીતસબી દમસે પઢે માન
 હકીકતકી તસબી સુરતસે પઢે બાન,
 મારેફત કી તસબી દીદાર પીછાન,
 કાયમદીન, શરીયતકી ઝીકર મુખસે કરના,
 તરીકતકી ઝીકર અજ પા બાપ જપના.
 હકીકતકી ઝીકર સુરતકા ધ્યાન ધરના,
 મારેફતકી ઝીકર દીદાર દેખના,
 કાયમદીન, શરીયતકા ઝોહોદ ભુખે રહેના,
 તરીકતકા ઝોહોદ મન માગના,
 હકીકતકા ઝોહોદ તન ભુલના, મારેફતમે દીદાર પાના
 કાયમદીન, શરીયતકા છીલ્લા હુજરે^૩ બેઠના,
 તરીકતકા છીલ્લા દીલમે પેઠના,

૧ પૈસા

૨ મુખસે બળે મો માનવી, હિરદે બળે મો દેવ,
 સુરતે બળે મો સતહે, તાકી કરીએ મેવ

૩ કોઠડી

હકીકતકા છીછા સુરત લગાના, મારેફતકા છીછા એક હોના.

કાયમદીન, શરીયતકી ફના મુખસે “હુ” નહી કહેના,

તરીકતકી ફના બહેમ ગેર દુર કરના,

હકીકતકી ફના ખુદ જુદા હક દેખના, મારેફતકી ફના એક હોના,

કાયમદીન, શરીયતકી ખામોશી મુખસે નહી બોલના,

તરીકતકી ખામોશી મનકે બધ કરના.

હકીકતકી ખામોશી ખુદી જુલના, મારેફતકી ખામોશી એક હોના,

કાયમદીન, શરીયતકી વીર્દ^૧, સવા પહેર તક પઢના,

તરીકતકી વીર્દ^૧ હુરદમ ચેતના,

હકીકતકી વીર્દ^૧ સુરતમે ધ્યાન ધરના, મારેફતકી વીર્દ^૧ એક હોના.

કાયમદીન, શરીયતકી સખુરી મુખસે ચુપ રહેના,

તરીકતમે સુન સખર કરના,

હકીકતમે ખુદ જુલના, મારેફતમે એક હોના

કાયમદીન, શરીયતકી તીલાવત^૨ મુખસે કરના,

તરીકતમે સાસ^૩ ઉસાસ પઢના,

હકીકતમે સુરતસે પઢના, મારેફતમે એક હોના

કાયમદીન, શરીયતમે વજુ પાની સે કરના,

તરીકતમે બહેમ ગેર દુર કરના,

હકીકતમે ખુદ જુલના, મારેફતમે એક હોના

કાયમદીન, શરીયતકા કરીરમા^૪ મુખસે કહે સો હોના,

તરીકતમે બહેમગેર દુર કરના,

હકીકતમે ખુદ જુલના, મારેફતમે એક હોના

કાયમદીન, શરીયતકે પીર આયત પઢાવે,

તરીકતકે પીર બહેમ ગેર દુર કરાવે,

હકીકતકે પીર બેખુદ કરાવે, મારેફતવાલે રખસે મીલાવે.

કાયમદીન, શરીયતકે મુરીદ કયામતમે ઉઠ કર હીસાબ દેકર

હીઠાર પાવે, તરીકતકે મુરીદ બહેમ ગેર દુર કરે,

૧. નમાઝ પછી પઢવાનું. નિત્યપાઠ ૨ પઢવાનું ૩ દમથી

હકીકતકે મુરશીદ ખુદ બુલે, મારેફતવાલે રખસે મીલે
 કાયમદીન, શરીયતકે મુરશીદ ખ્યાલા પીલાવે,
 તરીકતકે મુરશીદ વહેમ ગેર દુર કરાવે,
 હકીકતકે મુરશીદ ખુદ બુલાવે, મારેફત વાલે રખસે મીલાવે
 કાયમદીન, શરીયતકા તાલીબ હકીકી યા મીઝાલ જીકર કરે,
 તરીકતકા વહેમ ગેર દુર કરે,
 હકીકતકી જીકર ખુદી બુલાવે, મારેફતકી ઝીકર એક કરાવે
 કાયમદીન, શરીયતકી દુનીયા, ખાલક, ખલક, મગે
 તરીકતકી વહેમ ગેર બાન
 હકીકતકી દુનીયા ખુદી લાના, મારેફત એક પીથાના
 કાયમદીન, શરીયતકી દુનીયાકા તર્ક કરના, ઘર, લડકે, ખલક
 ખરતી, છોડ જગત બાના
 તરીકતમે વહેમ ગેર દુર કરના, હકીકતમે ખુદ બુલના
 મારેફતમે એક હોના,
 કાયમદીન, શરીયતકે શેતાન રગ ગગ કેફ પીના,
 તરીકતકા શેતાન વહેમ ગેર લાના,
 હકીકતકા શેતાન ખુદી લાના, મારેફતમે મળ મંતાનગી મીટ બાવ
 પુગ કમાલ કહેલાના
 કાયમદીન, શરીયતકા નેક બજત ખામોશ હો બદગી કરે,
 તરીકતકે વહેમ ગેર દુર કરે
 હકીકતકા નેક બજત ખુદી બુલે, મારેફતકા એક હો વહે
 કાયમદીન, શરીયતકા જગ આદમીકે સે લડના,
 તરીકતમે વહેમ ગેર દુર કરના,
 હકીકતમે ખુદીકો ખોના મારેફતમે એક હોના
 કાયમદીન, શરીયતકી કયામત, લોક મરે ગે, ઇમરાતીલ મુર ફૂકે ગે,
 તરીકતકા કયામત વહેમ ગેરકા મગના, હકીકતમે ખુદી ખોના,
 મારેફતમે એક હોના
 કાયમદીન, શરીયતમે જીવતે હો કો ગે કાલખુદ બન કર,
 તરીકતમે ઇશકે ઇલાહી પેદા હોના,

હકીકતમેં એખુદ હોના, મારેક્ત દીદાર પાના
 કાયમદીન, શરીયતકી દોજખમે કાલખુદકો જલાયગા,
 તરીકતકી દોજખ બહેમ ગેર જલાવે,
 હકીકતકી દોજખમે ખુદી જલાવે, મારેક્તમે રખસં મીલાવે
 કાયમદીન, શરીયતમે બહેસ્ત કયામતકો દેવે ગે,
 તરીકતકી બહેસ્ત અખી દીખાવે,
 હકીકતકી બહેસ્ત ખુદ બુલ બે ખુદ હોના,
 મારેક્તકી બહેસ્ત દીદાર પોહોચાવે.
 કાયમદીન, શરીયતમે કયામતકે દીન હીમાખ હોગા,
 તરીકતમે અખી બહેમ ગેર દુર કરના,
 હકીકતકા દીસાખ ખુદી બુલના, મારેક્તમે મુરાકીબે ભીતર,
 હઝરતકા હાથ પકડે હક તલક પોહોચના ^૧
 કાયમદીન કુરાન, હદીમ, માહી શરીયત, માયની હે સો તરીકત,
 અમલ હે સો હકીકત, મુગદ્દહે સો મારેક્ત
 કાયમદીન, ભેદ ખાતીનકા ગુપ્ત કહા,
 ઇંજા અન્તુમુલ પુકરાઓ ફહોવજ્જા હો ગહા *
 કાયમદીન, આહેર સો ઇંખાદત હય, અમલીયાત બખવે,
 કયામતમે છુટકા હોવં બહેશત મુરાદ કો પાવે
 કાયમદીન, આહેર, ખાતીન અગ્હક હય આહેર વાયદા ઉધાર,
 ખાતીન વાયેદા નકદ હય અખી પાવે દીદાર
 ભેદ ખાતીનકા મુરશીદ કામીલસં પાવે,
 ખુદીપના ફના કર, હકે દગ્શન દીખાવે

૧ આમા ભગિન્યની વાતના વિચારપર બેસી રહેવા કરતા હાલમાં અમલ કરવા વિશે તાકીદ કરવામા આવી છે કે આ જીદગીમા કામદો થાય. પોતાનું મન મારીને બીજાઓને રાહત આપવી અને ખુદને મળવા આ જીદગીમાજ કામીશ કરવી એ ઉપર જોર દેવામા આવ્યું છે

* જ્યારે તમે (સાચા) ફકીર થાઓ ત્યારે અરલાહમા જઈ એક થઈ શકો છો એટલે તેનું નુર થઈ શકો છો

કાયમદીન, ચે ઘટમે ચાર નફ્સ હય જાન,
 નફ્સે અમ્મારા, લવ્વામા, મુલહેમા, મુતમઈન્ના ખીજાન
 કાયમદીન, ચારૂ કી ખસલત જુદી જુદી હય જાન,
 તીનસે ગુઝર જાય, ચોથે પાવે રહેમાન
 કાયમદીન પહેલેમે પાય પચ્ચીસ, દુજે બીચ પરમ,
 તીજે બીચ પડછા હય, ચોથે એન પ્રહમ
 કાયમદીન, જખલગ તીનમે, તખ લગ સીધ્ધ હે જાન,
 તીનસે ગુઝર જાવે, સીધ્ધાત પુરા માન,
 કાયમદીન, આપ ધર્મ સો પહેલે ગુનકી બુજ
 તાકા છોડ ભેગ લેવે, સો દુજે ગુનકી સુજ,
 કાયમદીન, ગેખકી ખાત બુજે સો તીજ ગુન,
 ખુદપના બુજ જાવે, હકસે મીલે વો સીધ્ધાત એન સુન
 કાયમદીન, મન હસ્તી^૧ તન ખાક હય તોડે સુરતકા તાન્,
 એસે કીતનેક જાનવર ખાધે મો કયુ કર મીલે કીરતાર
 કાયમદીન, તનકો પાક કરે, ચોર મનમે મેલ ધરે,
 મુરશદ કામીલ ખોજે નહી, કહો કયુ કર ખખર પડે
 કાયમદીન, તન આપકા પોશન કરે, મન ચૌદશ જાય,
 તનકા સ્વરૂપ ખુદખણા, મન સમરા કહેલાય
 કાયમદીન, મુરશીદ કામીલ પકડ કર હોવે ઉસકા ગુલામ,
 ચાકરી મીન્નત ખહોત કરે, જખ પોહોચાવે ઠામ
 કાયમદીન, ફના બદુક ખાગ મારે, ઇસ્કે આસક, મન,
 દોનો દૈત જખ જેર હોવે, તખ સુરત ચઢે ગગન
 કાયમદીન, ઘટ દેખે, પ્રગટ દેખે, દેખે બાહર બીતર નુર,
 નુર નૈનોમે ખસ રહે, હો રહે ચકચુર

---

૧ મન જે હાથી રૂપ છે તે સુન્નાનો તર તોડી નાખે છે

૨ ફના રૂપી બદુકથી ગુન્મા મટે અને ઇશકથી મન મરે ત્યારે બે રાખસો દૈતોનો નાશ થએલો કહેવાય

કાયમદીન હુસ્મ અંદર કબ્જ હય, કબ્જ અંદર હય રહ, સો
રહ મુકામી બન,

મુકામીકા તેજ હય, સોહી સુરત પીછાન ^૧

કાયમદીન, રહ મુકીમી સુરજ મીસાલ બન,

દીગર રહા નઆતી, જમાતી, હયવાની સય કર માન.

કાયમદીન, ઇસ્મસે હુસ્મ બનાહે, બધું પાની સં કરા હુવા
^૧ હુવ બન,

હુસ્મકો જુલ ઇસ્મ કો પાવે, બધું કરા પીગલ કર હોવે માન. ^૨

કાયમદીન, આખર તો હુસ્મ પીગલેગા, પીગલે આગે પીગલાવે
અલેક નુર દરીયાવ મે એકાએક હો બવે

કાયમદીન, કરા સુરજકી અગ્નીસે પીગલતા હય બન,

યુ ઇશકસે આપસકે તનકો પીગલાવે માન.

કાયમદીન, મુવે પહેલે ના મુવા, તાકા હવના અફલ,

રહ ભટકતી રહેગી, ના પાવે વતન અસલ

• કાયમદીન, નેકી કરે તો બેહેસ પાવે, બદી કરે તો ઢોજખ બય,
અલેક નુર દીદાર હય, તામેં નહી સમાય.

કાયમદીન, સુરત દેખે, વસ્તુ બને, અજુદેખી ન પાવે,

જહા નહી દેખી હો, બહા વો અટક બવે

કાયમદીન, છને દેખી હો સોહી રાહ દીખલાવે,

મુરશીદ કામીલ ખીના, દીદાર કલ્લી ન પાવે

૧ હુસ્મ એટલે શરીર, કબ્જ એટલે દીલ (heart), અને દીલની
અદર રહ (spirit, soul, life) છે રહ મુકામી અથવા મુહકમ જે
હમેશા શરીરની અદર રહે છે રહે નઆતી તે વનમ્પતીમા હવ છે તે રહે
જમાદી તે ખતીજ વર્મામા હવ છે તે રહ હયવાની પશુમા હવ છે તે.
(વધુ સાર જુવો દીખાવો)

૨ નામમાથી શરીર થયુ છે જેવી તરેહ પાણીમાથી કરા થયા
છે. જેવી તરેહ કરો પીગળાને પાણી માય છે તેમ શરીરને હુલીને પાણુ
નામ થયુ બેધયે કરો સુરજના તાપથી પીગળે છે તેમ શરીર ઇશકથી
પીગળે છે મુવા પહેલા નહી મરે તેનુ હવવુ રોકટ છે (જુવો દીખાવો)
અત્ર કબ્જ અત મુવ

ાયમદીન, મન નીરાધાર ન રહે, કુછ ચાહીયે આધાર,

૧૧૬૨ લટકતા ફીરે, તો નહી પાવે દીદાર

ાયમદીન, જો બીચાર દીનકો હોવે સો બીચ ખાખ આવે,
ગુસ્ત ચીજ પર મનકી મોહોખત, સોહી મોત વખત આગે આવે

ાયમદીન, જામે અધીક સ્વાદ હૃદ, તા પર મનકી દોડ,
નુરે દીદાર દેખો બીના, ના રહેવે એક ઠોર

ાયમદીન, સખસે અધીક સ્વાદ દીદારકા, જો કબી મનકો પાવે
કે છોડ કર એક પલ, ના ફીર કાઈ જાવે આવે

ાયમદીન, મનકો ઇશ્કસે મારકર જોર લાવે

ગોડતાડ નરમ કરે હુક દર્શન દેખાવે

ાયમદીન, ઇશ્ક બડી જુસ્સૈ હય, દુઈ ગેર મખ જલાવે

ઈશ્ક હીમત દો રહેખર મીલ, હુક અલખ તલક પોહોચાવે

કાયમદીન, ઇશ્ક, હીમત ઓર મુરશીદ કામીલ, ચાથા હોવે
નમીખકા લેખ, •

ચાડ મજેગ લેલી હોવે તખ મીલે અલેખ

કાયમદીન, તોખી દુડીયે, મહેનત અફસ ન જાન

મહોત નહી તો થોડા થોડા, હજરત મીજલમ દિખાય

કાયમદીન, ઇશ્ક ગળ, ખુદી ભુલ, જો અમલ વતન કે અહાય

ફહ નખીસે નખી, હુકસે, હુક, મો અમલ વતન કહેલાય

કાયમદીન, જીને ઇશ્ક ખોજ ફીચા, તાકો મીલા મુરશીદ કામીલ,

ખુદ ખો ખે ખુદ હુવા સો પોહોચા અમલ મઝીલ

કાયમદીન, ફનાફિશોખ હો ફનાફીર રમુલ હુવા ફના શીદાહુ

સો નર બકા હો મહા મીધાત વલી અલ્લાહ

૧ ચીજ ૨ મુશીવાદના અબ્યાની પહેલા પોતાના ગેખમા ફના
ય છે એટલે દુઝેકચીજમા પોતાના ગેખ અથવા ગુસ્તે જીવે છે પછી
૧૨ સમજે છે કે તેનો ગુસ્ત-મુરશદ તે રમુલ છે, અને પછી તેમા પોતાના
લક્ષાહને જીવે છે જેલ્લી હાલતમા તે બકા ખીલા થાય છે એટલે
મેશની શદગી મેળવે છે તે મુવા પહેલાજ મરી જાય છે

કાયમદીન, મીઠાત, કમાલીયતકો, નહીં બદગી, નહીં પાક
નાપાક

તાકો નહીં હાજત દીનકી, નહીં શોક, હરખ ઓર ધાક
કાયમદીન, જખ એ મુરાદકો પાહોચા, તખ કર્યાં ઓરંત, ઘરબારા
ખુખ ખુશાલી નહીં, ઓર નહીં અફમોમ જરા
કાયમદીન, જખ લગ એ મુગદકો નહીં પાહોચા,

તખ લગ નફમકા યાદ અમલ
લાખ ખગમ તક બદગી કર, મંબાદત કર બુખા રહે,

જગ નફા મહી, ભટકતા શીંગ જ ગલોજ ગલ
કાયમદીન વીઈ કચ્છમે ચલાયે ઓર ગઓમ, જુના પીર કહેલાય,
યે નગ હે શેખી ખેલ દુનીયા કે કહેલાય .

કાયમદીન, સો ખેલ ઉમ તરફકા જો ખોવે ગેર ખીચાર,
ખુદી ખો ખેખુદ હોના, એ મરદુ કા કાર
કાયમદીન એ ખાત નખ ઇમ તરફકી, કહેલાના શેખ પીર
સો ખાત ઉમ તરફકી હોના ફના ફકીર

કાયમદીન, મુખમે અટ્ટાહ કહા ઉને નહીં અટ્ટાહ પાયા,
પાયા તખલી બનો જુને અટ્ટાહ કહેના મીટાયા

કાયમદીન, જખતગ ખતગ ખીચાર અટ્ટાહ ફી યાદકો,
તખતગ જુમમ ના ખીસરે

જુસમકે ખીન ખીના નંમમ નુર નજર ન પડે
કાયમદીન, જખ લગ હકકી યાદમે તખ લગ હક ન પાવે
હકકી યાદમે ફરામોશ હોવે તખ દરશન દેખાવે
કાયમદીન, જખતગ હુય કુચ ખીચાર, તખતગ ખુદી,

ખુદી વા ખુદા ન આએ
દો તવવાર એક મ્યાનમે એકઠી ના સમાય
કાયમદીન, આગકોકી મંબાદત ખુદકો બુલ બના,
ખે ખુદ હો. હક નુરમે એકા એક હોના

૧ બુલી ગય ત્યા મુંડી ખે ખુદ થતો નથી ત્યા સુધી દર્શન થતા
નથી

કાયમદીન, એ ખાતીન કી રાહ, આશકોકા ચોગાન.
 કાયેર પોહોત્ર ના શકે, શુરા ચઢે વૈમાન
 કાયમદીન, બહૈર ખાતીન મીલે બરહુક જૈસે ધી ઓર દુધ,
 છસે પાયા ઉસે ખાતીન બેહતર, નહી તો અહૈર ખુખ
 કાયમદીન, કીસે ક મખોડે*, એ ચાર રાહ હઝરત,
 શરીયત, તરીકત, હકીકત ઓર મારફત
 કાયમદીન, ઇસ કારણ કહા હઝરત બે હકીકી પીછાન પાવે,
 સીવાય રખકે બે ચીઝ હોય ઉનસે મુખ ફીરાવે
 કાયમદીન, ખુદી ભુલ, બેખુદ હો, એકાએક હોવે,
 સો લજન કીસકા કરે, કીસકો સાહેબ કહેવે
 કાયમદીન, જખલગ અહૈરમે તખલગ સીધાત નહી જાન,
 તીન ગુણુકા ખાસી હય સચ કર તુ પીછાન
 કાયમદીન, વીન ગુણુ છોડે સો અલેકકો પાવે,
 મુન શીખર મેદાનમે ઝગમગ નુર દેખાવે
 કાયમદીન, બે આયા સો પાયા કહે, પાયા નહી હુ જાન.
 પાયા તખલી જાનીયે બે ભુલા લજન ગાન
 કાયમદીન, મુરશીદ મેહુર કરે તખ ઝલમલ નુર દેખાવે,
 સીદ્દાત કમાલ પુરા હોવે, ખુદ પછા ઉઠ જાવે
 કાયમદીન, મુરશીદ કામીલ આગે મુરશીદ શીશ નમાવે,
 બહોત ખોજ ઇશકસે કરે, તો મુરશીદ ભેદ બતાવે
 કાયમદીન, ભેખ લજન પર ખલક દોડા જાવે,
 છોટેકો બડા કહે, બડેકા મરમ ના પાવે
 કાયમદીન, બડા તો ઉસે કહીયે બે છોટા હો જાવે,
 રખકી પાસ બે જા બેઠા, સોઈ છોટા કહેલાવે
 કાયમદીન, ભેદ ખાતીન કા ખલક જાને નાહી,
 કેસે પડઠા દુર ખીસે, કેસે પાવે સાઈ
 કાયમદીન, મુરશીદ કામીલ પકડ, આખા ખાતીનકી ખુલે,
 ખુદ પછેકો દુર કર, અલેક નુર મે મીલે

* કમખોડુ એટલે તાનો મારવો હલકુ પાડવું

કાયમદીન, ખોજત ખોજત ખોજ લીનર જીસમ,
ખુદી જીલ ખેખુદ હો કર, દેખા નુર ઇસમ
કાયમદીન, ખુદી ખો. ખેખુદ હો દેખા નુર અપાઝ,
ગગન મ ડલ છોડ કર મીલે ખીચ દીદાર

આજીઝી દર મારેફતે હક તખાલા

ખુદા આગળ આજીજી

કાયમદીન. કોન હીમાખમે, યે સખ ખનાવ તેરા, .
જો કીયા સો તે કીયા ઉસમે નહી કુછ મેરા
કાયમદીન, કોન હીમાખમે, આજીઝ ફકીર યતીમ,
જો કીયા મો તે કીયા, પાક રહેમાન રહીમ
કાયમદીન, ગરીબ કીસ લેખે મે, મુનો પાક સત્તાર,
ખોલે નીગમે અગમકો, માઈ તેગ આધાર
કાયમદીન, જો કુચ ખોલે સો, તુ દીલ પર મત આન,
આખર આજીઝ ફકીર તેરા, સુન સત્તાર રહેમાન
કાયમદીનકે સીર પર તુ ધની, તુજ ખીના નહી કોઈ ઔર,
આજીઝ ફકીર તેરા હુય તુજે ખુબ લગે સો કર
કાયમદીન, તુજ પર લાડ કરે, સુન મુરીજન સાઈ
ખલક સારી યુ નમે, કે ખાલીક, તુને ખનાઈ
કાયમદીન. ફકીર આજીઝ હુય, તેરા નામ રોશન રહ્યા,
જો કોઈ મુજકો કુચ કહે, જેમા તુને મુજે કહ્યા
કાયમદીન આજીઝ અરઝ કરે, રાખો શાહા શરમ,
આખર ઇંજલસે જન્મ પાર પાડો, ખુબી હુય ખીચ લરમ.

દુનીયા છોડવા વીશે

તરકુદ-દુનીયા રાસો ઇબાદતીન વ હુજુદ-દુનીયા
રાસો કુદરો અનીઅતીન

અર્થ—દુનિયાને ત્યાગ એ તમામ બદગીઓની જડ છે અને તેની મોહબત તમામ ગુનાહોની જડ છે

કાયમદીન, તર્ક કરના ખુદી ગેરકો સખ નેકીકી મગદાર બાન,
દોસ્ત ગખના ખુદી ગેરકો મખ બદીયુ મે બડી બદી માન
કાયમદીન, સમરો માહુબકો જીને દીયા તુજે જ્ઞાન
દીન દીન જખના બહોત કરો, ઐર રાખો સાઈમુ ધ્યાન
કાયમદીન. પરખો અપના વોહી ઘણી, ઐર રાખો ઉનસ પ્રીત,
પ્રીત ઉમ બીન ના કરો, ઐર બાજી તુમ લો જીત . . .
કાયમદીન, ગુરૂ અપના વોહી ઘણી, ઐર રાખો ઉસ્મ નેહ,
નેહ ઐસા કીજીયે, સો કબુ ન દેવે છેહ
કાયમદીન, પ્રીત ઐમી દુનીયાકી, જૈસા રગ પત ગ,
માચી પ્રીત માહુબકી, જો કબુ ન જાવે ગ
દુનીયા ઐસી મીઠડી, જ્યુ મીસરી મુખ ખીલાય,
આતી લાગે મીઠડી, ઐર જાતી વીખ પીલાય
કાયમદીન, મીઠાશ ઐમી પીજીયે, કે કબુ વીખ ન લાય
જ્યુ જ્યુ ઉસકો ખાય પીયે, તો મીઠાશ ઘણેરી આય,
માચી પ્રીત માહુબકી, ઐર માચા ઉમકા બોલ
પ્રીત સાહુબ સે કીજીયે, પાવે વન્તુ અમોલ,
પ્રીત ઉમસે તુમ કરો, જો હે મખકા અમીન
ઘટમે તેરે વોહી બસે, સો ખુજે શાહ કાયમદીન

મુનાબતે હઠ તઆલા.

નરમી રાખવા વીશે.

કાયમદીન, ચતીમી^૧ તુ રખ, ઐર મત બોલ મોટે બોલ,
મે મે કરતે જો ગયે, ઐર ગયા ઉનુ કા તોલ
અઝાઝીલને મે મે કીયા, તખ ગયા ઉનકા માન,
સાઇ ઉનપર ગઝખ હુવા, ઐર કીયા ઉમ શેતાન
ફીરઆનને મે મે કીયા, ઐર દાવા બાધા જોઈ,
નાઇ ઉનપર ગઝખ હુવા, તખ દીયા દરીયામે ડિબોઈ.
શફાને મે મે કીયા, ઐર બહેશત અપની બનાઈ,
નાઇ ઉનપર ગઝખ હુવા, તખ દીયા દોઝખમે જલાઈ
પિમર નુહને મે મે કીયા, દાવા ઉરમે રખ,
આપસકે પેશાખમે આપહી હુવા ગરક
મે પળા તુમ દુર કરે, ઐર હો જવ ખુખ નરમ,
કાલ, હુમદકો દુર કરે, ઐર રાખો રગ પરમ
મે પળા જખ દુર કરે, તખ સાઇ પ્રગટ હોવે,
ફના આપસકો જો કરે તો દરશન શાહ કા જોવે
મે મે કરતે જો ગયે, હો ગયે વો સખ ફના,
મે પછે સે વો ગયે, તો કાયમદીન તુ કીસમા

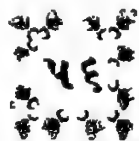
અઝાઝીલ એક ફરેસ્તો હતો જેણે ધણા વરસ ખુદાની ઇમાદત
પ્રાપ્તી હતી ત્યારે ખુદાએ આદમને પેદા કીધા ત્યારે અઝાઝીલને કહ્યું કે
તેમને સીંગદો કર પણ અઝાઝીલે ના પાડવાથી તેના ગળામા આપ-લાનતનો
તાક પડ્યો અને તે શેતાન થયો

[ફીરઆન=મીસરનો રાખ હતો તેને ફઝરન મુસા (અ) સાથે ખુરાઇ
રાખવાથી ખુદાએ નાઇલ નદીમા ગરક કરી નાખ્યો હતો [શિદ્દાદ નામના એક

૧ મામાપ વગરની હાલત એટલે અનાથ પણ નિરાધાર પણ ગરીબી

અરબસ્તાનના હાકમે પણ ભાગમા પોતાની સત્તા જમાવી હતી જુના પુસ્તકો વાચના જન્નનનુ વર્ણન વાચી તેને એવી જન્નત આ દુનીયામા બનાવવાનો શોખ થયો જે ઉપરથી હજારો કારીગરોને એકઠા કરી મર્ગ બનાવવાનુ શરૂ કર્યું દરરોજ ચાલીસ ઉટ ભરી ઝવેરાન, સાંતુ ચાદી જેની કીમતી ચીજો તેમા વપરાતી તેના બગીચામા ચાદી મોનાના ઝાડ તૈયાર કરવામા આવ્યા હતા જમીન ઉપર અંધ અબગ, કંગુરી ત્યા કેસર પાથગવામા આવ્યા હતા આ જગા તૈયાર થઇ ત્યારે શહાદે જન્નનના નમુના તરીકે તેનુ નામ ઇમ્મ રાખ્યુ હતુ આની એક નાદગ ચીજ પોને દુનીયામા તયાર કરવા ભાગ્યશાળી થવાથી તેણે પોતે આખા જગતનો માનંદ (ખુશ) હોવાનો દાવો કર્યો અને ગર્વમા પ્રલાઇ જઇ ખુદાની કુદરતને તદન ભુલી ગયો જ્યારે મકાન તૈયાર થયુ ત્યારે તેણે પોતાની સવારી તેમા લઇ જવાની તૈયારી કરી તે દિવસે એક ભારે ઠાઠ સાથે શહાદ વગ્રોડાના રૂપમા જન્નતમા દાખલ થવા પોતાના મુસાહેબો સાથે દરવાજા ઉપર આવ્યા તેવોજ તેણે એક ભયંકર અવાજ સાલજ્યો તેણે આકાશ ભણી નેયુ તો મોતનો કરેન્તો તેને દેખાયો આથી શહાદ ધણો ગભગયો અને જલ્દી જલ્દી તે બગીચામા જવાના ખ્યાલમા હતો કે દરવાજા આગળ પગ મુક્તજ તે ભોય ઉપર પડ્યો અને તેનો પ્રાણ નીકળી ગયો આ વખતે એક એક તોફાન થયુ કે જન્નનનુ મકાન તથા તેનુ તમામ રાજ્ય બરમાદ થઇ ગયુ ખુદાને ભુલી જવાથી શહાદને પોતાની હુકમત તથા સત્તા કાઇ પણ કામ લાગી નહી

હઝરત નૂહ એક પેગંબર હતા જેમના વખતમા ભારે રેલ આવી હતી અને બેહદ પાણી ચડ્યુ હતુ, તેમાથી લોદાને બચાવવા તેમણે એક વડાણ તૈયાર કર્યું અને તેમા તેમનુ તમામ કુટુંબ બેઠુ હતુ કકત તેમની એક સ્ત્રી અને તેમનો કનઆન નામનો છોડરો નદી હતો હવે નાંદે તેમને કચુ કે અદર આવો પણ કનઆને કહ્યુ કે હુ પહાડ ઉપર જઇરા પહાડ ઉપર પાણી પોહોચવાનુ નથી પણ ત્યા પણ પાણી ચડવાથી તે મુખી ગયા

દર ઇલમે તૌહીદ—મારેફતે હક તઆલા

કાયમદીન, ફના આપમ કો તુ કરે, આર રખે સાઇન ધ્યાન.
મે પહુકો દુર કરે, તો પરગટ હોવે રહેમાન

કેના હો ખીચ પ્રેમ, ચૈર “મેં,” “હું” ત્રણ તું હોડ,
મળહ પ્રેમકા જળ ચખે, ગીઁ બંધે તેરા તોર^૧
હુડ તુજમે, ફીકર કર, કે હય તું આપી કેન,
“મે” “મે” આપમ કયા કરે, હય નાપાક એકજ બુદ.
ભુત પાચકા^૨ તુ હય, અનસ તેરી પીછાન,
આફી બદા સમજ કર, મત કર તું આપ શુમાન
મે પછા જળ દુર કરે, તબ પાવે હઝરત ગુલ,
વલીયોકી મીજલમ મીલે, જળ પીયુજ કરે કબુલ.
આઝીઝ અબતર તુ હય, યુ ફીઝસે તેરે જાન,
શાહ કાયમદીન ખુદ ભુલ કર, દેખા દર્શન રહેમાન

✽ ✽ ✽
✽ ૫૭ ✽
✽ ✽ ✽

દર હંમે તૈદીદ-મારેકતે હક તઆલા
કાયમદીન, તેરા અમગ્નુ^૩ કરે, આર ધરે બેખુદ ધ્યાન,
મેહુર કરે તુમ ઉમ ઉપર, હય ફીર તેરા જાન.
નાયા મેરા તુજ હય, આર હુડ દુબા કહા,
નમસ્થ એના તુ બડા કે બાલે હીરદે મહા
બોલુ ચાલુ તુજથકી, આર માથી મેગ તુ હી,
તુજસે મેગ કાજ હય, આર બુજુ ના મે કોઈ
નાયા સાહેબ તુ ધાગી, આર ફીજયે મુજપર મેહુર,
જાન બે હીન્દે ઉપજે ના નબ નાઈકી દહેર
બોલે ચાલે તુ ધાગી, આર કહે મેગ નામ,
ખાફી ફીડા કેન ગજ, એ મળ તેરા કામ
જુમકે મીગપર તુ ધાગી, ચીતા ઉસે ન હો,
સાચા અમરથ તુ બડા, કે પાર ઉતારે બે
અન્વલ આખર તુ ધાગી, આર મુજ હે તેરા આધાર,
શાહ કાયમદીન કહે પીયા, ઇઝતમે ઉતારે ભવ પાર

દર મારેકતે હક તઆલા

કાયમદીન, સોચના કયા કરે, દેવે જગકો ભુલ,
 ઘટ ઘટમે તો પીયુ ખસે, ખાસ ખસે જ્યુ ફૂલ
 પીયુ તો કીસે પાવે નહી, ઐર દેખે ઉચે અરશ',
 દીલ અરશ તો પાસ હય, ઐર હુડે કહી ખરસ
 મક્કા મક્કા સખ કેઇ કહે, ઐર હુડે નહી ઘટ અ પ,
 દીલ મક્કા તો પાસ હય, તુમ કરો હજ ઐર તવાફ
 કલમા ફાહી તો ના કરે, ઐર કહે હમ મુમલમાન,
 હસદ ખુગઝ' તો ખજોત હય, ઐર નહી અલ્લાહુમ્ ધ્યાન
 કીલી કલમા ખોલકર, કીના દીલસે ભાન',
 કહા નખી સો તુમ કરો, ઐર જો કહા સુખહાન
 કફની ગલેમે ડાલકર, નામ ધરાયા ફકીર,
 નાતો ખીરેહકા ઘાવ સહા', ના કીમીકી જાની પીડ
 ફના આપસકો જો કરે, હય મુમલમાન વહી,
 જીવત મરતક હો રહે, વોહી ફકીર હુ મહી
 આજીઝ ફલહન મે પીયા, ઐર નહી કુચ લેખે' માહી,
 શાહ કાયમદીન પર મેહુર કરો, પીયા પકડી તેરી ખાહી

દર ઘટમે તૌહીદ.

કાયમદીન, પીયુ પેછાના ઐર જાની દીલમે ખુજ,
 મોત આખર છોડે નહી, સો રાખો હીન્દે સુખ

૧ આસમાન ઉપર ખુદાની જગા ૨ કાનો ૩ કાદ ૪ ખુ-
 દાઈ ઇસ્કનો જખમ સેહવો ૫ કાઈ ગણુત્રીમા નથી ૬ ખામ

ઇસ દુનીયામે આએકર, સદા ન જીવે કોઇ,
 પીયુ પીછાનો તુમ અખી, નહી તો ફીર પન્નાવા હોય
 મેરા મેરા કયા કરે, કલ ઉડ બજે હામ',
 છુપે સા દીલમે ખસ, નહી બરોના સાસ'
 હુકમાન જેમ હો ગયે, આર ફીકમત રખતે ગહોત,
 મોખી આખર મર ગયે, કીમ ન છોડે મોત
 ઇમ દો ઘડી કે ખેલ પર, મત તુમ જનમ ગુમાવ,
 જુદી બાજુ દુર કરો, મર્યા ખેલ લગાવ
 ખેલો બાજુ પ્રેમકી, પીચ મન ચોગાન,
 ખુદ પછે કો ભુલ કર, દેખો નુર મુખહાન
 પાચ તત્વકા પુતલા, મત હો આપચ બડા,
 આખર મોત ન છોડેગી, સા મુવે પહેલે મરબ
 મુવે પહેલે જો મુવા, રહા વો મદા અમર.
 નુરમે તુર સા મીલ ગયા, ફિર ઉસે કયા હે ડ
 આપચ મોટે જો હુવે, વો તો ખો ગયે નીશાન,
 હુલકે હો કર જો રહે, તો અખતક રોશન જાન
 આજુઝ હો કર તુમ ચલો, આર પીયુ કો તુમ સમરોઝ,
 શાહ કાયમદીન, ઇન ખાતો સે, એકે રૂલીચા કરે

❦❦❦❦❦
 ❦❦❦❦❦
 ❦❦❦❦❦
 ❦❦❦❦❦

દર ઈદમે તૌહીદ

કાયમદીન, આદ હે સા નીર્મલા, ચોખડ ઝલકે નુર,
 દુદા બાદલ જો મીલે, તો જગ અધારા હોય
 કીડી મનમ હો રહે, ખોવે આપ ખટાશ,
 રગ જો પાવે સાજના, આચે ઉસમે મીઠાશ

૧ હસડપીજીવ ૨ પ્યાસ ૩ યાદ કરો ૪ કમાઇ કરે ખુશી
 કરો ૫ સાક ૬ ખુદી ૭ કીડીના જેવુ નરમ મન

લકડા હલકા આપ હય, તો ઉસકો પાની તિરાય,
 દેખો ભારી લોહકો. નાખત પહેલે ડુબાય
 ખાક ને આજીઝા આપ હય. દેખો ઉસકા મુલ,
 જીસ્સે આદમ સુફી બને, દુજે નખી રસુલ
 ગરીબી એસી ખુબ હય, જીસ્કો હાકા પ્યાર,
 ખુદ પછે કો ભુલ જાવે, તો દરશન દેવે કીરતાર
 આજીઝ હોકર તુમ ચલો, ઓર રાખો સાઈસુ ધ્યાન,
 શાહ કાયમદીન કહે ઘટમે પ્રગટ હોવે રહેમાન

દર મારફતે હક તઆલા

કાયમદીન કહે પીચુ પાસ હય, મત જાનો તુમ દુર,
 ખુદી પરદા દુર કરો, મીલ જાઓ નુરમે નુર
 કલાઈ જયસા દીલ હય, ને તુ પાની ખોય,
 ખુદી ડાલે પ્રેમકી, તો રૂપા ખામા હોય
 દુધ થા સો દહી હુવા, ઓર ખોયા આપસકા નામ,
 પણ પાયા ખીલોના^૧ પ્રેમકા, હુવા માં મસ્કા જામ
 મસ્કા અતર ખો દીયા, ઓર હુવા જલજલ સાફ,
 આગ ને ખાઈ પ્રેમકી, તો રહ્યા સો ઘી હો આપ
 તીલ જેસા નેહ^૨ કીયા, ઓર ખોઈ આપમકી ખાલ,^૩
 પાયા ઉબલા પીચુકા, ઓર હુવા સો જોખન લાલ
 ખેલ ને ભારી પ્રેમકા, નહી ખાલાકા^૪ ઘર,
 શીશ કબુલે આપકા, તો પાઉ ઉમમે ધર
 નીરજન તેરે ઘટમે ખસે, ખો તુ નુકતા ગૈન,
 શાહ કાયમદીન કહે ભાઈ રાની હો રહીયે એન

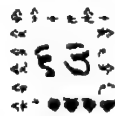
+ હલકી

૧ વસોણુ ૨ પ્રેમ ૩ આપ પણાનુ આમડુ ૪ મામીનુ
 ધર એટલે કે એ કાઈ રમત વાત નથી

દર મઆરેફતે હક તઆલા.

ઉઠ ઉઠરે આ ગાકીલ, અખ હાબ તુ હુશીયાર,
 બેખન તેગ ચલા ન બાવે, પીયુકો ન ભાવ *
 બાગા ઉને લાલ કમાયા, આઝ સોયા ઉને ખોયા,
 બીન દામમે હીરા મીલે ઉઠ ગાકીલ કયુ માયા
 મા, મા કઝ મળ જન્મ ગુમાયા. ચી તા ધરી નહી ડામ,
 બાગઝ ગાકીલ, હા હુશીયાઝ લે નાહંગકા નામ
 માના તુજે મીડા લગે પણ કડવા હય મળ જાન.
 ગફલતમે મત ઉમઝ ગુમા પીછાન લે રહેમાન
 બાગો બાગો જાપના કઝે આઝ ગળો મહંસુ ધ્યાન,
 માહિય તુજપે રહુમ કરે, છોડ દે દિલકા ગુમાન,
 ખુદ પાંજુ કો હુઝ કઝે, આઝ ગળો બેખુદ ધ્યાન
 શાહ કાયમદીન આશકકી રઝઝ, + જાની નય કર માન

દર મારેફતે હક તઆલા

લોક બીચારે બાવરે, આઝ નહી પાઝ ઉન બાટ,
 બાક - ઉનુકા કુછ નહી, તુમ રખો નાહંસુ આમ
 ચાખે બીના કયુ માને, આર નહી હે ઉનુકા બાક
 બાલ ઉનુકે સુનકર, તુમ કરો દીલકો રાક
 ઉલ્લે બાલકો સુલ્લે કર, આઝ સમજા તેરા જી,
 કડવે વચન બે કોઈ કહે, તો મીઠે કર તુ પી

* યાદ કર + બેવી વાન.

૧ અકબાયલા ૨ રંગો ૩ કસુર ૪ જીવ

લોક ખીચારે જાનતે, તો કહેતે તુજકો કાય,
આરસી ખીના કયુ કર, કહો મુહ† દેખા બાય
આખુ આગેસે ઉઠા કર, ઓર ડાલે પરદા ખીસાય,
લોક ખીચારે કયા કરે, આખા નહી દીવ માય
સેવા સાઇકી તુમ કરો, ઓર હો રહો જાન અજાન,
શાહ કાયમદીનકી રમઝ, રાની સચ કર માન,

દર ઈંમે તૌહીદ.

પીયુ આપઝકે નુરસે કીયે નખી સુલતાન,
નુર નખીસે ખઝક હુધ, પ્રેમ ઘર† એ જાન
રહ તુમારી નુર હય, સચ કર જુને સહી,
ઉસ ખીના કોઇ ખાલી નહી, સખ ઘટમે હય વહી
રાગ મમજ કર તુમ સુનો, ઓર કહો ઉઝકા નામ,
નુર પીયુકા જે સુને, સો કયુ કર હોવે હરામ
રાગ મમજ કર જે સુને, નફા ઉસીમે પાય
અલ્લાહુ જારી રખે તો, દીદાર નૂર દિખાય
પ્રીત પીયાસે તુમ કરો, ઓર જાવ આપસકો ખોય,
શાહ કાયમદીન કહે રાની, સો રાગ ઈખાદત હોય

દર ઈંમે તૌહીદ.

હીરે અદર તુ ખસે, ઓર મોતી ઉસકે મહા,
જહા દેખુ વહા વહી વહી,² ઓર હુડુ પીયુજ કહા

† મોહુ

૧ (પરમ અક્ષર એ માન)એવા પણ શબ્દો છે

૨ તેજ

પુલ અદર તો બાસ બસે, પુલ આડ કે મહા,
જહા દેખું બહા વહી વહી, ઓર હુડું પીયુજી કહા
બીજ અદરતો બડું બસે, ઓર બીજ બડકે મહા,
જહા દેખું બહા વહી વહી, ઓર હુડું પીયુજી કહા.
તીલ અદર તો તેલ બસે, ઓર તેલ સાં તીલકે મહા,
જહા દેખું બહા વહી વહી, ઓર હુડું પીયુજી કહા
હુધ અદરતો ઢહી બસે, ઓર મરકા ઘી ઉસ મહા,
જહા દેખું બહા વહી વહી, ઓર હુડું પીયુજી કહા.
બાક અદર તો તુ બસે, ઓર પીયુ સો હીરકે મહા,
જહા દેખું બહા વહી વહી, ઓર હુડું પીયુજી કહા
ઘટ ઘટમે તો પીયુ બસે, ઓર સબ મે હયગા વોહી,
શાહ કાયમદીન ખુદ ભુલ, પીછાના અલેક સહી

દર ઇલમે તૌહીદ

નુકતેકા ભેદ બે કોઈ બને, સોહી હક તઆલા કો પીછાને,
તૌહીદ ઇલમ કો બને બે, આહી ખુદ પણા ડાલે ખો
બે ખુદ હા દેખે કીરતાર, મીલ બવે બીચ નુર હીદાર,
મુરશીદ કામીલ મેહર કરે, તૌહીદ ઇલમ કી ખબર પડે.
મારેફત તૌહીદ કા મીકા ગુન, શાહ કાયમદીન કહે સો મુન

નુકતા દર તૌહીદે મારેફત

“વફી અન ફેસિકુમ અફલા તુબસેફત,” પડમે તેરે ખોજ કર,
“ફિસ સવાદિલ લઅેલ,” મુનમે આત હય વહા તુ સુરતકા ધ્યાન ધર.

“વકાનલાહો બે કુદલે શએમન મોહીતા.” મળ જાગ ઉમકા ખાન હય
 “કુતૂબુલ મોમેનીના અર્શલાહે તઆલા, ’ ઘટમે પીયુજ પાન હય
 “કુન ફ યકુન કા ઘોર હય અગમ અગોચરમે,
 ‘વઝકુ’ રખમકા ઇંજા નસીતા ’ ‘હુ’, “તુ” નહીં ઇંમ કામમે
 ‘ઇંજા અનતુ મુલ પુકગ ’ તુકતા ઉપરસે ઉડ ગયા,
 ‘વહોવા માઅકુમ અએનમા કુન્તુમ કે તુ તુ હો રહા
 ‘લા ઇંજાહા ઇંજાહો વાહદહુ’ જા દેખો વહા વોહી વોહી.
 “લા શરીકા લહુ’ ઉમ ખીન હુલ કોઇ નહી

હે વહ અલેક અકેલા, બંચુન બેનમુન આત,
 હુરેક કીમીકા કામ નહી, ચઢતા અગમ અગોચર ઘાટ
 વો ઘાટ જો કોઇ ચઢ ગયા ઉનકી ન પાય શુધ્ધ ખખર
 જો કોઇ ચઢજાવે ઉમ ઘાટ પર, વેહ અલામે હે મગર
 “મુતૂ કબલ અત મુત ’ મીં દે સીર લેને લગે
 એ ખેચ ભારી પ્રેમકા, નહી ખાલાકી~ જગે
 અવવલ અજ પા જાપમે, વહેમ ખ્યાલ સખ દુર કરના,
 પીછુ મેહમુદા ઘાટ પર, મુરતકો લે લગાના
 મુરશદ મેહર માથ લે આપમમે ગુજર તુ,
 ઇશક ઇંજાહી લેગમે’, કિર નફમકો માત તુ
 નફમે અમ્માગકો તુ, તીલ ખીચમે દુર કર,
 નુર ખુમારી કેફમે, ખખર ઇંધરકી તુ ખીચર
 ઉધર તરફ હુશીયાર હો, દર્શન દેખ મુરશદકા,
 આગે અગ મ મજલમે, થાનક’ હય હઝનતકા
 શીસ્વાદહી આત હય, મહામુન અખમે બરો,
 દેખો દરશન કીન્તારકા, વહાસે તુમ આગે બરો
 ઝલમલ કી ગરે અગમમે, કહેતે હે જુરકો અરશ,
 “અસ્સલાતો મેઅરામુલ મોમેનીનx,” હુજુર હો દેખો દરન

* ખાલા=માસી ૧ તથવા ૨ જગા ૩ રસુલુલાહ

x નમાઝ એ મોમેનોની મેઅરજ છે

દીદાર રખકા દેખકર, બુઝ ગયે સખ મુઘ્ધ બુધ,
 દેખત મન હેરત હુવા, ગળે ખરી ઉદ બુદ.
 તેરફીક વેહી અતબ હય, જે કહેતી નખી ખતક,
 “હી મઅલ્લાહ નહી કીમકો.” કયા મુરનત કયા મતક.
 ‘મન કાના કી હાઝી આમ’, ‘જનકો પાવેગા ચહા,
 “ફોલાવા શીત આખને આમ”,’ નચ દેખે મે વહા
 કુશન બીનત હક કહા. કરમાન આપન ખોલ કર,
 જનકો ચહા પાયા નહી, વેહ વહા ખી અધે મગર,
 “નહનો અકરખો ઝંઝઝેલ મિન હમતિલ વરીદ”,’ હક પાન
 હે હમુર,

મુલ્ક કાઝીત, મોલવી, નખ ખતાવે જહાન હુર
 મુગ્ધ કામીતકી મેહરમે દીખતાવે મઝીત મખી,
 ઝતમત ઝતમત દેખા દર્શન ને નખી
 નામત આર મતકત નખ, હ મીત કીયા પીર માથ,
 • જખકત આર કાટત આર હાટત તક ચઢાયા ઘાટ
 વહા ચટકર ઉનમે મીત હો રહા એકાએક
 જન ખતક કહેતી હય વેહ પીર દીખતાએ અલેક
 વેહ આર પીર કુછ જુદે નહી, નચકર મે દેખા મહી,
 પીર મે નચ મઠ પાયા, પીરમે વહી વહી
 કામીલુ કો તો એકી હય, કરચેકો દો દીખાવે,
 ‘વજ તો રખી જે રખી’,’ જહાહમે અલ્લાહકો પાવે
 પીરકો જખ અલ્લાહ બુલ, નચ કર મે ને જખી,
 આપન પાખા મુજન ગયા દેખા દર્શન તખી
 ઇસી તજેહ બુજે ખીના, દર્શન પીચુકા ના મીલે,
 આપન પાખા બુલે નહી, મુગ્ત અગમ કો ના ચલે
 શાહ કાચમદીન દેખા, સચે માઠ કીરતારકુ,
 “હુ” ગયા મુજ હાથમે, હો રહા “તુ” “તુ”

૨ છુપો ખગનો ૩ મારો ખુદા સાથે એક વખત હોય છે ૪ જ
 આ દુનિયામા આધજો છે ૫ તે આખેરતમા પણ આધજો છે ૬ અમે
 તારા ગળાની ધોરી નસથી પણ પાસે છીએ (એવુ ખુદા કહે છે)

હર મારેફતે હક તઆલા

જેસા ખેલ હય હર ઝમીન ઓર આસમાન,
એસા ખેલ હેગા યે તનમાહી પેછાન
જેસા ખેલ હય દર્શન નુર નુર,
એસા ખેલ હય તનમેલી ઝહુર *
અરબએ અનાસરફ ખના એક ઘાટ,
ઝાત એકસે હુથ દો સીકાત
કીતને તન કસીફ ઓર કિતનેક તન લતીફ,
કીતને તન ફના ઓર કીતનેક તન બકા ઓ શરીફ

અર્થ—જેવી રચના ઝમીન અને આસમાનની છે તેવીજ આ બદનની પણ છે જેવું તુગુ નુર છે તેવુંજ નુર આપણા શરીરમા પણ છે . ચાર તત્વ, ખાક, પાણી, આગ, હવા છે જેમાથી ઋષ્ટી—ઋગનની રચના થઇ છે તેમાથીજ માણસ પણ બન્યું છે (જીવો દીયાઓ) ઝાત માથીજ મીકાત પણ પેદા થઇ છે તે સીકાતોના જોડ છે એટલે સામસામી છે જેમકે ભત્રું અને ભુટ, સાચું અને જીકું કેટલાક તન-શરીર મોટા છે અને કેટલાક તન નાના છે, કેટલાક તન ફના થાય છે અને કેટલાક તન હમેશગીને માટે રહે છે એ ચાઉં તનનો ખુલાસો ૧૧ મા અધ્યાયમા સમજાવેલો છે

ઇન્ન મીઆલ ચાર રૂહ હય બાન,
સીફલી, કુદમી, મમાઇ, અલવી પિછાન

અર્થ—એવીજ તરેહ ચાર રૂહ-પ્રાણ છે. નીચલી એટલે પશુની ('the lower spirit' which is said to belong merely to animal life), કુદમી એટલે પત્રીજ જેવી કે ઇસા અલ્લએ હીન્સલામની 'The Holy spirit) ઝહુ સમાઇ તે આસમાની, અને રૂહ અલવી તે ખેલ્તની ('the lofty or heavenly spirit')

ઇસ મીઆલ ચાર દીલ કહેતે હય બન,

દીલ મુનઝરી, મનોખરી, નીલોફરી, ઇબરતી પીછાન

અર્થ—એવીજ રીતે ચાર દીલ છે મુનઝરી એમા નકસાનીયન ભગેલી છે સનોખરી એને ઇસ્કે હક જલાલ છે ત્રીજી ઇબરતી એ ઘટની અદર રોશન થાય છે કુદરતની રચનાની ખબર એમા છે ચોથું નીલોફરી એ નુર જલાલ સાથે જોડાય છે (એ ચારે દીલનો ખુલામો ૭૧ મા અધ્યાયમા આપેલો છે)

ઇસ મીસાલ ચાર નક્સ હય બન,

અમ્માગ, લવ્વામા, મુલ્લીમા, મુતમઇન્ના પિછાન

ચારોકી ખામીયત ચાર વજેહ ખુબ,

સમજ લાવ તોહીદ, પટે કુછ મુઝ

નક્સે અમ્મારા તઆલ્લુક હય ખાક સાથ,

નક્સે લવ્વામા તઆલ્લુક હય આખ સાથ,

મુલ્લીમા તઆલ્લુક બાદસે બન,

મુતમઇન્ના તઆલ્લુક આતશ પીછાન

અર્થ—એવીજ તરેહ ચાર નક્સ છે અમ્મારા, લવ્વામા, મુલ્લીમા, મુતમઇન્ના (જુવો આગળ) ચાર તત્વ છે તેની સાથે એ ચાર નક્સ સબ્ધ રાખે છે તેથી તેની ખામીયતો જાણે તો કાંઈ સમજ પડે અને તોહીદનું જ્ઞાન થાય અમ્માગ ખાડની સાથે સબ્ધ રાખે છે લવ્વામા પાણી સાથે ગળે છે મુલ્લીમા પવન સાથે રાખે છે મુતમઇન્ના આતશ સાથે રાખે છે

રહાર તખએ^૧ મવાર હય વજુદ ઉપર,

બાદશાહી કગ્તે હય વજુદ^૨ પર મગર

શરીયતી કહેવે મુતમઇન તઆલ્લુક^૩ ખાક હય,

મારેફતી કહેવે તઆલ્લુક આગ હય

શરીયતી ખાકકી માયની ફના જાનતે હય,

મારેફતી ખાક માયની અધારા જાનતે હય

ખાક ન કીસકો જકાવે ન રોશન બનાવે,

આગ જકાવે હુમ ગેરકો ફીર રોશની આવે

અર્થ—એ ચાર ખાસીયતો શરીર ઉપર સવાર થાય છે ત્યારે તેની ઉપર રાજ કરે છે એટલે જેમ શરીરને નચાવવા માટે તેમ નચાવી શકે છે શરીયતવાળાઓ કહે છે કે નફ્સે મુતમઇન્ના ખાક સાથે સખધ રાખે છે ત્યારે મારેકતવાળાઓ કહે છે કે આગની સાથે રાખે છે શરીયતવાળા કહે છે કે ખાકની માયની ફના છે મારેકતવાળાઓ કહે છે કે ખાકની માયની અધાર છે કારણ કે ખાક છે તે નથી સલગી નક્તી કે નથી રોશની આપી શકતી આગ છે તે “ઠહેમ ગેર ને સવગારી રાક છે તેમ રોશની પણ આપે છે

મુતમઇન્ના તઆલુલુક આતશપના, ઇમ ખીન કયુ હોવે ગેર ખતગ

ફના

મુતમઇન્ના તઆલુલુક આતશ કહેલાવે, ઠહેમ ગેર ખુદીકો દેવે જલાય
ઠહેમ ગેર, તોફાન, સખ જલ જાવે, તખ પલપલ દીદાર નુર દેખાવે

અર્થ—મુતમઇન્ના આતશ સાથે અમધ રાખે તે એ નીચાય ઠહેમ ગેર બળી જતો નથી ઠહેમ ગેર, ખુદી વગેરે જ્યાં મળી વન્ય છે ત્યારેજ પળે પળે નુરનો દીદાર થાય છે

ફાઝીલુને ચુ ખુજ ઠેરાઈ હય જાન

ખાક ખમલત ગરીબી હય માન

ગરીબી માએના ફાઝીલ ફના ધરાવે,

ગરીબી, ખાકસારીસે દીદાર પાવે

આશીકોને કહી હયે રમઝ ખોલ કર,

ગરીબ તો હોતી હય બકરીલી મજા

બકરી કુચ હક રમીદ હોતી નહી જાન,

ફના હોના કુચ દીગર ચીઝ હય માન

અર્થ—આશીમેએ એવું દગવું છે કે ખાક ગરીબીની ખમલત છે અને ગરીબીની માએની ફના થવું એટલે ખાક જેવા થવાથી ખુદાના દીદાર થાય છે તેનો મારેકત વાળાઓ જવાબ આપે છે કે ગરીબનો બકરી પણ છે પણ બકરી કાઠ ખુદાને પાહોચતી નથી જ્ના થકુ એ તો કાઠ બીજા ચીજ છે

ઇશકકી ખસલત આતશકી કહેલાવે, ઠહેમ ગેર દુર જુસ્મકો બુલાવે
જુસ્મ બુલેસે ઇસ્મકો પાવે, ભેદ ફનાકા ચેહી કહેલાવે

અર્થ—ઇસ્કની ખસલત આતશની છે બહેમ ગેર દૂર કરીને
ચરીરને બુલાવે છે ચરીરને બુલવાથી ઇઝમ એટલે ખુદાના નામની ખબર
પડે છે તેજ વખતે કનાનો બેદ માલમ પડે છે

ખલક જીસે મુવા કહે વોહ હુય અમર,
મરતી હુય સો ચીઝ હેગી દીગર
આગ, પવન, પાની, ખાક જમાવ કામીલ,
બની હે ઉરસે આદમ કી સુરત શીકલ
પાચમી, રૂહ માહે રખી હુય બન,
સો હુય નખી નૂર અઝ રહેમાન
ઇનોકી અવધ બાધી હુય દમ ઉપર,
ઇતને દમ પુરે હોવે તખ સખ મબકી રાહ બાદે મગર.
આગ ઓર પવન હોનો મીલ,
રૂહકી સાથ હોનો બાવે નીકલ
પીછુ રહા પાની ઓર ખાકકા ભાગ,
તાંકા બ ગાડે બીચ ખાક
ખાકમે ખાક મીલકર સમાવે,
પાનીકા ભાગ પાની પતાલમે બાવે
આગ બ આગમે સમાવે,
પવન પવનમે મીલ બાવે
જહા થા રૂહકા ઇશક, ધ્યાન,
રૂહકા પાયા વહી દિકાન,

અર્થ—જેને ખલક મરી ગયો કરી સમજે છે તે તો અમર છે.
જે મરી જાય છે તે તો બીજી ચીઝ છે આગ, પવન, પાણી અને ખાક
એનો જમાવ માલુમની મુગત છે તેમા પાચમુ તત્વ રૂહ જે ખુદાએ મુકી
છે તે નખીનુ નુર છે એ પાચ તત્વના પુતળાની અવધ દમ ઉપર બધા-
યલી છે આટલા દમ પુરા થાય કે પાચે તત્વ પાછા છુટા થઇ જાય છે
આગ અને પવન એ રૂહની સાથે નીકળી જઇ આગ આગમા મળી જાય
છે, પવન પવનમા મળી જાય છે પાણી અને ખાકનો ભાગ રહે છે તેને
ત્રી આંધે છે તેમાથી ખાક ખાકમા મળી જાય છે અને પાણી પાતા-

ળમા ચાલ્યુ જાય છે અને રૂઠ નીકળતી વખતે જેની ઉપર તેનું ધ્યાન હોય છે તેવે ડેકાણે જાય છે

[આજ સખખસર મરતી વખતે માણસને ખુદાના કલામોની યાદ આપે છે મુસલમાનોને કલમો પઠાવે છે હીંદુ બાપ્તિસ્મા પોતાના ધર્મના સન્દેશ યાદ કરે છે]

જો અત વેલા રૂઠકા ધ્યાન,

સોહીચીઝ સુરત બન, સોહી હરફ બોલતો કયામતમે રૂઠ ઉઠે ગી
માન

મીઝાજી કયામત વરલડ ફના હોના બન,

હકીકત કી કયામત મરના, જીવત જીવ કયામત આપ ભુલના બન

તરીકત કી કયામત વહેમ ગેર ભુલના બન,

શરીયતકી કયામત વરલડ ન પેદા હોના માન

વજુદ કી કયામત મરના બન,

હકીકતમે આપ ભુલના, મારેફત મે હક પાના માન

ઇસમે મુઇ નહી એક બી ચીઝ પીછાન,

મખ છુટ ગઇ આપ આપકે ઠિકાન

કોન મુવા, કામ મુવા, કોધ મુવા ઓર મુવા અહંકાર,

હિર્સ મુવા, લોલ મુવા, હસદ મુવા, મુવા સખહી બીગાડ

“મૂતુ કબલ અંત મૂતુ,” અરબા અનાઅર તુટે બાદ સખ બીગાડ

મરેગા બન,

તુટે આગે જો મારે, સો બડા મરદ પીછાન

સો નર નુરે દીદાર પાવે, અસલ વતનમે બંકે સમાવે

ઉસીકા ડર ખોફ મખ ગયા મીટ, સો નહી ઉઠે રોજે કયામત

અર્થ—જેવું મરતી વખતે રૂઠનું ધ્યાન હોય છે તેવીજ હાલતમા તેવાજ બોલ બોલતી તે કયામત વખતે ઉઠે છે કયામતમા જ્હાડ ફના થશે એટલે ગ્રાંદીનો લય થશે હકીકતની કયામત મગવાનું છે ને, જીવતા જીવની કયામત પોતાપણે ભુલી જવું, તરીકતની કયામત વહેમે ગેર ભુલી જવું શરીયતની કયામત પાછું શરીર પેદા નહી થવું ને શરીરની કયામત મગવું ને હકીકતની કયામત પોતાપણે ભુલવું, મારેફતની કયામત ખુદાને મળવું એમા એક પણ ચીઝ મરતી નથી બધી ચીઝ છુટી થઇ

પોત પોતાને દેકાણે પોહોચી જાય છે કાણુ મુવ ? કામ, ક્રોધ, અહકાર, લોભ, હીસ, અદેખાઈ એવા બધા વિકારો મરી ગયા પશુ આ બધા બીગાડો પચભુત તુટ્યા પછી મરે તે આગળ જે ધણી “મૂતુ કબ્લ અત મતુ” માફક, જીવતા જીવત મરી જઈ બધા બીગાડોને મારે છે તેજ ખગે મરદ છે તે નરને દરાન થાય છે અને અસલ વનનમા જઈ મળે છે. તેને કોઈ ચીજનો ભય રહેનો નથી અને તે કયામતને રોજ નખણી લાલ-તમા ઉત્તો નથી

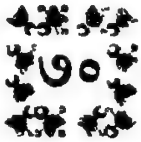

ઇન્ના અવલીયા અલ્લાહે લા યમૂતુન વલા, •

ખઓકુન અલએ હિમ વડાહુમ યાહઝનૂન. (હદીસ.)

અર્થ—વલી લોકો મળ્યા નથી તેમને ન કાંઈ ડર છે કે ન કાંઈ ગમ છે (પેગંમરી કરમાન)

ખુદપના ઉસ્સે નીકલ ગયા, બે થા સો હો રહા
જુસકો મુરશીદ કામીલ પાવે, ઉમે યે મુરાદ કો પોહોચાવે
તુકતા ગૈનકા કર તું દુર, એન બે ખુદ હો દેખો નુર
જુસ્મ ખુદીકો તું દે બીસાર, બીના એન ઇસ્મ મત દમ માર.
ખુદકો ફના કર હો બેખુદ સફા, મરાતીબ હયાતી તું પાવે બકા.

વ કાનદલાહો વક્ત્રમ યકુન મઠ શએઉન.

અર્થ—અજ્ઞાત હતો, તેની સાથે બીજી કાંઈ નહોતું

હકતઆલાને જખ ખાત સો યુ ચાહી,
આપસકે નુરમે કુદરત બનાઈ
અબ્વલ ખાત પ્રહ્લ રૂપ આપ થા,
નીર જન નીરાકાર બીન કોઈ ન થા •

લાહૂત નીરંજનસે યે નુર નીકલા મગર,
 યુરખા જખરૂતકા સો પહેના ઉપર
 અરખી ફારસીમે કીસ્વત કહેતે હય જાન,
 હીંદીમે યુરકા દીલપર પરદા કહેતે હય માન
 યુરકા જખરૂતકા પહેના જખી,
 રૂહ નામ ધરાયા આપકા તખી
 કીસ્વત મલકૂત કા પહેના સો જખ,
 નામ આપસકા રખા કલખ* તખ,
 યુરખા નાસૂતકા પહેના સો જખ,
 નામ આપસકા રખા જુસ્મ તખ

અર્થ—[આમા જગત-શ્રીની રચના દુકમા સમજવી છે] ખુદા તઆલાને જ્યારે શ્રી-જગત પેદા કરવાનું મન થયું ત્યારે પોતાના નુગમાથી બધું બનાવ્યું પહેલે ખુદા એકલો નિરંજન નિરાકાર રૂપે હતો ખીજી કોઈ હતું નહીં એ નુર લાહુત મુકામેથી નીકળ્યું નીકળતા જખરૂત મુઝા મનો યુરખો પહેલે એટલે કે તે મુકામમા જે માયા છે તેનું આવરણ તેની ઉપર થયું યુરખાને અરખીમા કીસ્વત કહે છે, જેને દીલ ઉપર એક પડ અથવા પડદો ઢકાયો એમ ગુજરાતીમા કહીયે છીયે જ્યાં જખરૂતનો યુરખો પહેલે ત્યારે તેનું નામ રૂહ થયું જ્યાં મલકૂતનો યુરખો પહેલે ત્યારે તેનું નામ કલખ થયું, અને નાસૂતનો યુરખો થયો ત્યાં જુસ્મ નામ ધર્યું એટલે કે માણસના શરીરમા જે ખુદાઈ નુર છે તેની ઉપર આ ત્રણ યુરખા અથવા પડ આવેલા છે

વજુદ નહી રખતા કોઈ બજેર અઝ ખુદા,
 વોહ હાઝર નાઝર હય સખમે મદા
 નઝર ભર કર દેખો જુસ નરૂક યહા,
 ઉસ ખીન નહી કોઈ અદર જહા
 એક ઇસ્મ સે સખ હુવે હયે જુસમ,
 સખ જુસમ મીલ હુવા એક મંમમ
 જયુ* એક પાનીસે નીમકકી ક કરીયા હુમ જાન,
 ક કરીયા ઘુલ જાય તો, પાનીકા પાની હુવા ખીજાન

જુસમ કે બુલે ખીના ઇસ્મ ન પાવે,
નીમક કે ઘુલે ખીન પાની ન થાવે
સુરજ કી ગરમીસે નિમક ઘુલ જાય,
ઇસ્ક કી આતશસે જુસમ બુલ જાય.
નીમક કે ઘુલેસે પાની હો જાવે,
જુસમકે બુલે સે ઇસમ નુર ફેખાવે

અર્થ—ખુદા સીવાય કોઇ પણ હસ્તી રહી શકતી નથી બધામાં તેજ હાઝરે નાઝર છે જહા નઝર ભરી જેસો ત્યા ફુનીયામાં તેના સીવાય કોઇ માલમ પડશે નહીં એક ઇસ્મમાંથીજ બધા જીવ એટલે સરીર પેદા થયા છે જે જીવ બધા મળે તો પાછુ ઇસ્મ થાય જેની તરેહ પાણી-માંથી નિમકની કાકરીઓ થઇ છે અને તે નીમકની કાકરીઓ પીગળી જાય તો પાછુ પાણી થઇ જાય છે તેમ જીવ જુલ્યા વગર ઇસ્મને મળાતુ નથી નીમક સુરજની ગરમીથી પીગળે તોજ પાણી થાય છે, તેમ ખુદાઇ પ્યારની આગથી માણસ જીવ જુલી જાય છે ત્યારે નુર ફેખાય છે, અને તેમાં મળી એક થવાય છે

પીછાન ચાઝ કી તું ચાદ રાખ, આગ, પવન, પાની ઓર ખાક.
ચાઝ ચીઝ બની હય નુરસે, બયાનવાર ખોલ તુમકો કહે
નુરનેચે જમાવ પકડા જબી, નુર થા સો આગ હુવા તબી
આગને રંગ બદલા જબ, આગથી સો પવન હુઇ તબ
અગર હીલે તો પવન હય જાન, અગર નહી હીલે તો નામ હવા
પીછાન

બાદને ફિર રંગ બદલા જબ, બાદથી સો પાની હુવા તબ.
પાનીને જમાવ પકડા જબી, પાની થા સો ખાક હુવા તબી
સબ મીલ એક વબુદ જીવ બના હય, જીવ સોહી નુરે કીરતાર હય
જેસી એક શેરડી હેગી જાન, શેરડી મીટી તો રસ હુવા માન,
રસ મીટી સે હોવે શકર, શકરમે હોવે મીઠાઇયાં મગર.
આખર સબ શેરડીકા બનાવ જાન, ઇસી મીસાલ જુસમ ઇનસાન
પીછાન.

અર્થ—ચાર, અરબએ અનાસર, ચાર મુળતરવો, આમ, પવન, પાણી અને ખાક નુરમાંથીજ નીકળી છે તે ખોલીને કહુ છુ. નુરે જખારે

જમાવ પકડ્યો ત્યારે તે નુર આગમા ફેરવાઈ ગયું, આગે જ્યારે રમ બદલ્યો ત્યારે તે પવનમા ફેરવાઈ ગઈ, જ્યારે તે હાલે ત્યારે પવન કહેવાય. જ્યારે નથી હીલતી ત્યારે હવા કહેવાય પવને જ્યારે રમ બદલ્યો ત્યારે તેમાથી પાણી પેદા થયું પાણીએ જમાવ પકડ્યો ત્યારે ખાક થઈ, એ બધા મળી તેમાથી જીરમ એટલે શરીર થયું તે જીરમમા કીરતારનું નુર છે જેવી તરેહ શેરડીમાથી મીઠાઈ થાય છે તેમ નુરમાથી જીરમ થાય છે શેરડી મટે તો માહેથી રસ નીકળ્યો, રસ મટી ખાડ થઈ, ખાડ મટીને મીઠાઈ થઈ બધું એક શેરડીમાથીજ થયું છે તેવીજ તરેહ માણસની પણ બનાવટ થઈ છે

આખર સખ બનાવ હય અઝ રહેમાન, નહી કોઈ ગેર ઉસકા
હય જાન,

નાહક તુ કાયકો “હુ” “હુ” કરે, વહેમ ગેર તુ દીલમે કયુ ધરે
હો બાઝણીકા પુત ને હુ હુ કરતા હય, ઇસ વાસ્તે ચે શોબદા હય,
જે નહી ઉસકો હાઝર મત કર, ખુદા ખીન નહી કોઈ દુબ મગર
બહા ખુદી ગેર વહા ખુદા નહી, ખુદી ગેર નહી વહા હય સાઈ.
ખુદી ગેરકો તો જબ ખીસરે, મુરશીદ કામીલકી સોહબત કરે,

અર્થ—આખર બધું ખુદામાથીજ પેદા થયું છે તેના સીવાય બીજું કાંઈ નથી તુ શા વાગ્તે “હુ” “હુ” કરે છે તુ વહેમ ગેર તુ કામ દીલમા રાખે છે વાઝણીનો પુત્ર અસલમા કાંઈ ચીજ નથી તેમ તુ પણ કાંઈ ચીજ નથી તો પછી “હુ હુ” એમ શામાટે કરે છે. આ તો એક ફકત લાગ બાજ છે એમ સમજવાનું છે જે ચીજ અસલમા છેજ નહી તેને પોતે થઈને ઉભી કરવાની નથી જે ખરી ચીજ છે તે ફકત ખુદાજ છે જ્યા ખુદી છે ત્યા ખુદા નથી ત્યા ખુદી નથી ત્યા ખુદા છે

મુશાહેદા કરે મુરશદ ઇશારતકા, તબ દર્શન પાયે રસુલ મકબુલકા.
રસુલીલાહ મીલાવે હઝરત રખી, હયાતી બકાકો સા પાવે તબી.
જબ બુલ જાવે ખુદી ગેર સીકાત, તબ તુ હોવે ઐન હક આત.
જીરમકી અદર મુરશદ ઇશારતકા મુશાહેદા કરો, બાતીન સફર
કરો, ગગન ઘડ ચઢો

જહા બાજતા હય તુરકા શેર શાર, અગમ અગમગે, બલકે દીદાર,
પાનીમે પાની મીલતા હય જયુ, યું હકસે મીલ રહે આશક તું.
બે હક આતમે મીલા સો હક હો રહા, હરખ ઓર શોક ઉસ્સે
હોનુ ગયા

મુરશીદ ફી મેહરસે મીલે હક જલાલ, કમાલીયત ઉમ્મીકો હોવે કમાલ.
શાહ કાયમદીન કહા એક રમઝ, બયાનવાર^૧ તુમકો સુનાયા મગઝ

અર્થ—જ્યાગે મુરશીદે કામીલનો સમ કરે ત્યારેજ ખુદી વીસરાય.
મુરશીદ જે રાહ દેખાડે તે રાહ મુજબ ધ્યાન કન્વાથી રસુલુલાહના દર્શન
થાય છે અને રસુલુલાહ ખુદને મેળવી આપે છે, ત્યારેજ હમેશની છદ્મી
અથવા બકા હાસિલ થાય છે તે વખતે અસલ જે ખુદાની આત છે તે મીવાય
તમામ ચીજો બુલી જવાય છે અને ખુદામા મળી જવાય છે. ગુરૂ જેમ
કહે તેમ તમારા દીલમા ધ્યાન ધરો અને અદર સફર કરી ગગન મહ-
લમા ચઢો ત્યા તુર વાજનો અવાજ આવે છે અને અગમ અગમગે છે
જેવી તરેહ પાણીમા પાણી મળે છે તેવીજ તરેહ તુ પછી ખુદાને મળી
શકે છે અને જે ખુદાની આતમા આવી તરેહ મળે છે તે ખુદા સાથે એક
થાય છે શોક અને હરખ તેના જતા રહે છે ગુરૂની મેહગથી હક જલાલને
જે પોહોચે છે તે પુરો કામીલ થાય છે. કાયમદીને તને એ ભેદી વાત
ખોલીને વિગતવાર બતાવી છે

(આ પ્રકરણમા બહુ ભેદી વાતો કહી છે, ચાર તન, ચાર
દીલ, ચાર રૂહ, ચાર નફસનુ વર્ણન કર્યું છે તેમજ ઝકાત આ-
પવી, હજ કરવી, કલ્મો પઢવો. નમાઝ અદા કરવી વગેરેનો
અર્થ શરીયતમા શુ છે અને તરીકત મારેફતમા શુ છે તે સમ-
જાન્યુ છે ખુદાને મળવુ હોય તો શું કરવુ ?

વળી આ શરીરમા આખુ બ્રહ્માડ કેવી તરેહ સમાયલુ
છે પણ તે દેખાડયુ છે)

જો દેખા રહાવે, હક તઆલા કો મગર,
 શાહ કાયમદીન કી રમઝકો પકડ,
 મગજ બુજ તનકા, ખો તુ “ હુ ”
 હદીસ કહે “મન અરફા નફસહુ ફકદ અરફા રખહુ”
 જો કોઈ પીછાને નફસ અપના,
 ઉસે રહેલ હય હકકા પીછાનના

અર્થ—જો ખુદા તઆલાને જોવો હોય તો શાહ કાયમદીન એક ચુપ્ત વાત કહે છે તે સાબળ આ શરીર થુ છે તે બાણવાની કાશીસ કર, “હુ પહુ” છોડી દે હદીસમા કહયુ છે કે જેણે પોતાના નફસને ઓળખ્યો તેણે ખુદાને ઓળખ્યો વાસ્તે જે નફસને ઓળખી શકે છે તેને વાસ્તે ખુદાને ઓળખવુ રહેલ છે

નુરે આતે રહેમાન સોહી સીક્ષાત,
 સીક્ષાત બુજના સો હય ખુદી હરકાત
 અરબએ અનાસર કો સો જાને સફા,
 લીતર નુર ઇસ્મ કો સો બુજે બકા
 ઇસ્મ નુર આતસે હુઈ હે સીક્ષાત,
 સીક્ષાત ભુલે ખીના નહી દિખાતી આત

અર્થ—“જાત” એટલે એક ચીજનુ વિશેષ ગુણ અથવા વિશ્લેષણ (the essence of a thing that by being which a thing is, what it is, or that in being which a thing consists It is used for the nature or essence of God)

મીક્ષાત એટલે ગુણો, સિધ્ધિઓ ખુદાની જાતમાથી નુર નીકળી જે કપો ધારણ કરે છે તેને સીક્ષાત કહીયે તો ચાલે એ સીક્ષાતો ઉપર મન લગાડવાથી “ખુદીપહુ” એટલે હુ પહુનો વિચાર આવે છે જે ચારે તરફને બરાબર જાણે તે ઇસ્મ નુર થુ છે તે બરાબર સમજી શકે તે નુરમાથી મીક્ષાતો નીકળી છે તે સીક્ષાતો બુદ્યા વગર ખુદાની જાત દેખાતી નથી

આત નામ હય નુર રહેમાનકા,
 સીક્ષાત નામ હય જુસ્મ તનકા

અવલ તન કમીક મીસાલ દુધ હય બાન,
 દુભ તન લતીક મીસાલ દહી હય બાન.
 તીબ તન ફના હેગા મરકા મીસાલ,
 ચોથા તન બકા મીસાલ ઘાકે કમાલ
 દુધ, દહી, મરકા પાની મરે ખીન,
 નહી હોતા હય નીર્મલ રૌગન
 હીર્સ, હવા, ઇઝત, લીઝત, દુઈ, કોધ, કામ,
 તન કમીક હેગા ઇસ્કા નામ
 ઇસ્કે ઇલાહી પેદા હોના ખીચ મન,
 ઉસે કહેતે હય મહી લતીક તન
 પડદા દુર ખીસ દીલકા રૌશન હોના,
 સો તન ફના સે હોતી ફના.
 વાસીલ હોતે હય બોલતા હય “ખીચ અઘ્લાહ,”
 • ઉસે કહેતે હય તન બકા ખીલાહ
 તીનુ તન ઉપર હય ખલકકો ગુમાન,
 ખુદી, દુઈ પડદા હય સો માન
 ખલક તો રાહ રખતી હય મખ તન ઉપર,
 ઇન વાસ્તે હક નહી આતા નઝર

અર્થ—જાન રહેમાનના નુરનુ નામ છે અને સીફત તનનુ નામ છે ચાન તન એટલે શરીર છે પહેલુ તન દુધ જેનુ છે ખીબુ તન તેનાથી બારીક દહી જેનુ છે ત્રીબુ તન “ફના” માખલુ-મરકા જેનુ છે. ચોથુ તન બકા અથવા હમેશગીનુ, ઘી જેનુ છે દુધ, દહી અને મરકાનું પાણી મર્યા સીવાય ચોખ્ખુ ઘી થનુ નથી તન કમીક અથવા મોદુ-મ્યુળ શરીર તે હીર્સ, લોભ, ઇઝત, લીઝત, કોધ, કામ વગેરે જે ખામીયતો છે તેનુ છે જ્યારે દીલમા ઇસ્કે ઇલાહી એટલે ખુદાનો પ્યાર પેદા થાય છે ત્યારે શરીરમા એક નાનુ શરીર પેદા થાય એમ કહીયે તો આલે, તેનુ નામ મતમ શરીર અથવા “સહી લતીક તન” જ્યારે દીલનો પડદો ખસી જાય છે અને દીલ રૌશન થાય છે ત્યારે જે તન પેદા થાય છે તેનુ નામ “ફના” તન છે જ્યારે એ નન ખુદા સાથે જોડાય જાય છે

ત્યારે તેને “બકા બીલાહ” એટલે ખુદા સાથે એક થઈ ગયું એમ કહે છે. માણસ પહેલા ત્રણ તન ઉપર ગુમાન રાખી એસી રહે છે ત્યાં સુધી દુધ નો પડદો રહે છે. ખલક હમેશા શરીરનોજ ખ્યાલ રાખી એસી રહે છે એટલે હું જે બોલું, કર તે આ શરીરજ છે, તેથી ખુદા નજર આવે નથી.

ઇસી મીસાલ હય રૂહા તનમેં ચાર,
રમઝ કાયમદીનકી સુનો બાઇ ચાર,
પહેલી રૂહ નખાતી કહેલાતી હે બન,
ઉસે હય તઆલુક બાલો સે પીછાન
દુલ રૂહ જમાતી હય હસકા નામ,
ઉસે હય તઆલુક અઝ ગોરત આમ

- તીજ રૂહ હયવાની હય નામ હસે,
ખુદી, દુધ સે તઆલુક હય ઉસે.
ચોથી રૂહ રહેમાની હય બોલતીકા નામ
ઉસે હક દીદારસે હય કામ
જે દેખા ચાહતા હય દીદારે રહેમાન,
એ તીનુને રખા હય ઉસે જકડ બાધ
એ તીનુકા ખવાસ ઉઠે જખ,
ચોથે વાસીલ હોય હકસે તખ

અર્થ—જેવી તરેહ ચાર તન છે તેવી તરેહ શરીરમા ચાર રૂહ છે. પહેલી રૂહ નખાતી છે એટલે વનરખતીની છે જે શરીરના વાળ સાથે સબધ રાખે છે. બીજી રૂહ જમાતી છે જે ખનીજ વર્ગની છે, જે ગોરત અને ચામડી સાથે સબધ રાખે છે. ત્રીજી, હયવાની છે જે પશુવર્ત્તાની કહેવાય છે અને ખુદી, “દુધ” જેવી ખાગીયતો સાથે સબધ રાખે છે. ચોથી રહેમાની છે જેને ફક્ત ખુદાના દીદાર સાથે કામ છે. પણ એ ચોથી રૂહને પહેલી ત્રણ રૂહો જકડી રાખે છે જ્યારે ત્રણ રૂહોનું જોગ નરમ પડે છે ત્યારે ચોથી રૂહ તાકતવાળી થાય છે અને ખુદાથી મળે છે.

ઇસ મીસાલ તનમે હય દીલ ચાર,
રમઝ કાયમદીન કી સુનો બાઇ ચાર
અવલ દીલકા નામ મુનવરી,
નફસાનીયત ઉસી બીચ હચગી ભરી

સુનોખરી નામ હુજેકા ભાલ,
ઉસી કે હય ઇરકે હક જલાલ
તીજ દીલ ઇખરતી રોશન બીચ ઘટ,
અયાન હોતી હય ઉસમે' હક કી કુદરત
ચોથા દીલ નીલોફરી હે નીર્મલ,
સો વાસેલ હોવે બીચ હક નુરે જલલ
તીનો દીલસે ગુઝરે જાવે જખ,
ચોથા દીલ વાસેલ હોવે બીચ રખ

અર્થ—એવી તરેહ શરીરમા ચાર દીલ છે પહેલુ દીલ મુનવ્વરી જેમા નફસાનીયત એટલે નફસની ખાસીયતો ભરેલી છે બીજનુ નામ સનોખરી જેને ખુદાના ઇરક સાથે સખ ઇ ત્રીજુ દીલ ઇખરતી, ઘટની વચમા રોશન છે જેનેથી ખુદાની કુદરત માલુમ પડે છે ચોથુ દીલ નીલોફરી છે જે ખુદાના નુરથી ભરપુર હોય છે જ્યારે ત્રણે દીલોથી આગળ ચાલે છે એટલે કે ત્રણે દીલ પોતાના કબજમા થાય છે ત્યારે ચોથુ દીલ ખુદા સાથે મળે છે

ઇસ મીનાલ તનમે નફ્સ હય ચાર,
રમ્ઝ કાયમદીન કી સુનો ભાઈ ચાર
અવ્વલ નફ્સ અમ્મારા જેરાવર,
ઉસીમે ખુદી, ગુસ્સા, ખતરા દીગર
હુજા નફ્સ લવ્વામા કહેતા હય બાન,
તીમરૈકા નામ મુલ્હીમા પેછાન,
ચોથા મુતમઇન્ન રગ આતશી કહેલાય
ખુદા કે ગેર કે સખ દેવે જલાય

અર્થ—એવીજ તરેહ તનમા ચાર નફ્સ છે પહેલો નફ્સ અમ્મારા જે બલુ જેરાવર છે જેમા ખુદી, ગુસ્સા, બેમ વગેરે છે બીજો નફ્સ લવ્વામા છે, ત્રીજો નફ્સ મુલ્હીમા છે ચોથો મુતમઇન્ના આતશના રગનો છે જે ખુદા સીવાય તમામ ચીજને બાળી મુકે છે

ઇસી મીનાલ તનમે દોઝખ, બહેરત, કયામત, દીદાર,
રમ્ઝ કાયમદીન કી સુનો ભાઈ ચાર

હીર્ષ ઓર હવા ચેહી દોઝખ હયા જાન,
કામ ક્રોધ, લોભ, ખજોત પશેમાન
દીલ હકકે ઇશકમે રહે મામુર,
ચેહી સચ હય બહેરત ખુબી ઝહુર
આપસકો ફના કરના ભાઈ જાન,
કયામત ઉસીકો કહેતે હય પીછાન
જી બહેરમે માર કર ઉઠાવેગા કયામતકો અલાહ,
યુ ખાતીનમે ફના હોકર ખુદ હોના બકા બીલાહ

અર્થ—એવીજ તરેહ શરીરમા દોઝખ, બહેરત, કયામત, દીદાર
છે લોભ, લાલચ, કામ, ક્રોધ, પશેમાની એ દોઝખની ચીજો છે ખુદાના
ઇશકમા અકચુર રહેયુ એ બેહેરતનુ સાધન છે પોતાને ફના કર્યુ એ
કયામત રૂપ છે બહેરમા મરીને ખુદા કયામતમા ઉઠાડશે એમ માનીય
છાયે તેવી તરેહ મુવા પહેલા ખાતીનમા મરી જઇ ખુદા સાથે એક થયુ
એ અહીની કયામત છે

તોહીદ મગઝ સખ કહા બચાનવાર, કયામત ફનામે દેખો દીદાર
તનમે ચેહી કુફરસો લડના, બહેમ ગેરકો ગેર કરના
તનમે જખહ કરના ચેહી અમલ, ખુદી, ગુસ્સેકો બી કરના કતલ

અર્થ—તોહીદ, એક ખુદાની એજ્જાનુ જ્ઞાન, રિગતવાગ સમજન્યુ
છે. ખાતીનમા ફના થઇ ખુદાના દીદાર જીવો તનમા કુફરથી લડયુ અને
બહેમ ગેર જે દરવો એજ ખગે અમલ છે, અને તે સાથે ખુદી, ગુસ્સાને
પણ કતલ કરવો જોઇએ

તનમે ચેહી સાત ઝમીન આસમાન,
હકકે બીચ પડદા હય ખતગ ગુમાન
તનમે અરશ કુરમ ચેહી પીછાન,
દીલ મોમીન કા સચ્ચા અરશ માન
તનમે ફરેશતા સોહી કહેલાયે,
બહેમ નેક હક તઅલાકે આયે

તનમે હુરા પરીયા ચેહી હય બાન,
રૂમ રૂમ પ્રેમ કેદ આવે સો માન

અર્થ—શરીરમાં સાત આસમાન ને ઝમીન છે, મનમાં જે વહેમ, ખનગ આવે છે તે ખુદ મેળવવામાં પડદા મીસલ છે તનમાં સાચા મોમીનનું દીલ તે અર્શ, અને તે કચેત્તા રૂપ છે જે ખુદાતઆલાના રિયારો કરાવ્યા કરે છે તનમાં પ્રેમની રૂમ રૂમ કેદ આવે તે હુર અને પરી રૂપ સમજવી

તનમે પાદશાહ રૂહ હય બાન,
વઝીર સો અકલ હય અથ કર માન
તખ્ત પાદશાહકા નાબી કમલ,
નોખત ગડગડતી હય દમમે મહેલ
ધોડા સોહી તન મે પ્રેમ કેદ બહેર,
સુરત કો અસવારી હય કરના ઉપર
ચોર ઘટ મે હય વહેમ ગેર,
ગુસ્સા, બડાઇ ચોર કાલ ઝહેર
ચેતન તન મે સોહે કોટવાલ,
કાયા નગર કો રખતા મમાલ,
શુગપન માહેબકી તોપ હય બાન,
પ્રેમકા પલીતા દે, મરના શુમાન

અર્થ—શરીરમાં પાદશાહ છે તે રૂહ છે વઝીર છે તે અકલ છે તે પાદશાહનું તખ્ત દુડીમાં-નાબી કમળમાં છે, નોખન એટલે નગાર દસમાં મહેલમાં ગડગડે છે તનમાં ધોડા તે પ્રેમની કેદ છે, તે ધોડા ઉપર સુરતને અજવારી કરવાની છે ચટના ચોર તે વહેમ, ગુસ્સા, બડાઇ અને કાળ વગેરે ઇ ઘટનો કોટવાળ તે ચેતન અથવા વિવેક અથવા સારાસાર શુદ્ધિ છે જ શરીરને સમાવી શકે છે શુગપાલ તે સાહેબની તોપ છે પ્રેમનો પલીતા માહે મુક્તિને શુમાનને મારવાનું છે

તન બીચ હુગી સો ચેહી માયા,
ઉસે કહેતે હય કચેરે અમીક દરીયા,
તનમે લોલ સો હય સાદાગર,
જહાઝ નામ હય સુરતકા મગર.

તનમેં સફર કરના ચેહી હય બાન,
 સુરતકો લેબાના હક પાસ માન,
 તનમે ફહેમ દીલ, ચેહી લોહ વ કલમ,
 તનમે રધયત એ ગરીબીકા દમ
 તનમે બાગ સોહી મન ઠેર રહે,
 તનમે જ્ઞાન સોહી બઝાર હય
 તનમે હુગા ચેહી ઝર વ માલ,
 વસ્તુ હયે દીલમે સોહી હક જલાલ
 તનમે ચાડીયા હય લાલચ બાન,
 તનમે તલાટી સો ડહાપણુ પીછાન,
 તમમે દેસાઈ સો હુગા ખીચાર
 ગુસ્સા ખીછુ, કુડ સાપ માર

અર્થ—એ શરીરની અદર માયાનો લાયકર ઉપે દરીયો ભરેલો છે તનમાં લોભ છે તે સોદાગર છે, જહાજ અથવા વહાણ છે તે સુરતનું નામ છે કારણકે એનાથી શરીરમાં સફર કરવાની છે અને સુરતને ખુદાની પામે લખ જવાની છે શરીરમાં સમજ શક્તી તેજ પાટી (સ્લેટ) અને કલમ છે, શરીરમાં રધયત તે ગરીબીપણ છે તનમાં બાગ તે મન એક ઠકાણે રાખેલુ હોય તે એટલે સ્થીર મનોવૃત્તી છે શરીરમાં જ્ઞાન તે બજાર છે. એજ તનમાં ઝર અને માલ છે તનમાં ખરી વસ્તુ તે ખુદા તઆલા છે તનમાં ચાડીયો તે લાલચ છે, તનમાં તલાટી તે ડહાપણ છે તનમાં દેસાઈ તે વિચાર છે, તનમાં ગુસ્સો તે વીઝી છે, જુદાપણુ તે ઝહેરી સાપ છે તે સઉને મારવા જોઇએ

ચેહી તન સો મસજીદ, મન મુદલા હય બાન,
 સુખન બોલના સો બાગ, દીલ મહેરામ' પીછાન
 બહેમ ગેર ટાલ હક તરફ રબુ રહેના,
 ચેહી તનમે નીમાઝ કા પઢના

---

૧ મહેરામ એટલે મસ્જીદની પશ્ચિમ દિશા તરફની બાતમાં એક પેશ ઇમામને માટે નમાઝમાં ઉભા રહેવાની જગા હાય છે જે તરફ મ્હોકુ રાખીને ખુદાને સિજદો-નમન કરવામાં આવે છે

બહેમ ગેર દુર કર હક તરફ રજુ રહેના,
યેહી તનમેં રોઝેકા ધરના.

તનમેં ઝકાત દેના હય બાન,
ખુદી માલકો ખેરાત કરના પીછાન.

દીલકો રજુ રખ આપા કેા ખોના,
યેહી હે સચ કલમેં કા પડના.

ખુદ કેા ખુદી મેં સે ભુલ બાના,
તેહકીકે યેહી હુજકા કરના.

આપસ કેા આપમેં પીછાનના,
યેહી કુરાન તીલાવત કા પડના.

મન મેં હુગા શોર તોફાન,
સોઈ હય ડેરા દેવલ કુફરાન

• • મન વશ કર ગગન પર ચઢના,
યેહી તન મેં તીર્થ અર્શ બાના.

તનમેં ખેરાત દેના યેહી હય બાન,
ખુદી માલ દુર કરના પેછાન.

અર્થ—આ શરીર તે મસજીદ છે, મન મુસ્લા છે સુખન ખોલીયે તે બાગ છે અને દીલ કે તે મહેરાબ છે બહેમ ગેર કાઠી નાખી હક તરફ રજુ રહેવું એ તનની નમાઝ છે અને એજ તનનો રોઝો પણ છે તનમાની ઝકાત આપવી એટલે દીલમાથી ખુદી કાઠી નાખવી દીલને ખુદ તરફ રજુ રાખી પોતાપણ ખોવું એવું નામ કલમે પઢવાનો છે હજ કરવી એટલે પોતામાથી પોતાપણ કાઠી નાખવું પોતાનામા પોતે શુ છે તે પીછાનવું એટલે કુરાન ॥ તીલાવન કરવી અથવા પઢવું. મનમા શોર, તોફાન એજ દેહરા, દેવલ અને કુફર પણ છે મન વશ કરી મન પર ચઢવું એજ અર્શ પર જવું અને તીર્થ કરવા તનમા ખેરાત દેવી એટલે ખુદી રૂપી માલ જે દીલમા છે તે કાઠી નાખવો આ જ્ઞાનની ઇઆદત છે.

તૌહીદ ઇબ્મકી ચે હુગી રમઝ,

શાહ કાયમદીનને સુનાયા મગઝ,

જળ મુરશીદ કામીલ મેહર કરે,
 તખ તન ભીતર કી ખખર પડે
 હોવે વાસીલ ખીચ નુર જલાલ,
 હાસીલ મુરાદ હોવે ઉસકી કમાલ
 ને વાસીલ હુવા ચાહે હકસે અગર,
 શાહ કાયમદીન કહે વો તુ કર
 મુશાહેદા ફના ફીશ શેખ કા કર,
 ખુદી ખો, બે ખુદ હો, અગમ ગઢ ચઢ
 એક ધુન સુરત મુરશદ ઇશારત પર ને રહે
 બહેમ ગેર કુચ મુખસે ન કહે
 આપસકા આપ પના મન મે ન લાએ,
 સુરત ધીરે ધીરે શીખર પર ચલાએ
 અગર મુરશીદ કામીલ કરે ને મેહર,
 ઝોરાવર આવે તખ પ્રેમ કી ઢહેર
 કેફે ઝોરસે સુરત ગઢ પર ચઢ જાય,
 જહા ઝલમલ ખાસા નુર દેખાય
 તુર બાબે કા ખહોત હય શોર સાર,
 ઝીણા તીખા નુર લાહદ અપાર

અર્થ— ખુદાની એકનાઇના જાનનો બેદ શાહ કાયમદીને સમ
 જાણ્યો છે જ્યારે ગુરૂ-પીર મેહર કહે ત્યારે શરીરની બીતર નુ છે તે
 ખખર પડે છે અદર ખુદાનુ નુર છે તેની સાથે મેળવી આપે અને ચલાવી
 મુરાદ પુરી થાય ને તારે ખુદા સાથે મળવું હોય તો શાહ કાયમદીન કહે
 તે કર ગુરૂના સ્વરૂપનું * ધ્યાન ધર, ખુદી ખો, બે ખુદ થઇ મુરત અગમ
 ગઢ ચઢાવ એક ધડી ને મુશદ ઇશારત પર ધ્યાન રહ્યું અને મોદા
 માથી બહેમનો કાષ્ટ શખ્ત નહીં નીકળ્યો, આપાપણુ પોતામાથી કાઢી
 નાખ્યું અને મુરશદની મહેર થઇ તો તે વખતે પ્રેમની જોરાવર હંદ આવે
 છે અને તે કેફથી સુરત અગમ ગઢ પર ચડી જાય છે જ્યાં નુ દેખાય
 છે અને તુર વાજનો બાદ જખરો અવાજ સભળાય છે તથા આરીફ
 અનહદ નુર વરસી રહે છે

નુર સો હય ઇસ્મ^૧ પાક આત,
 ઝીના ખહોત અઝ આબે હયાત^૨
 ઉસીકા નામ હય લાહૂત મુકામ,
 વોહુ જગે પોહોચે હે આશક તમામ
 મુશાહીદે બીતર ખહેશત કુદરત દેખાય,
 ખીના નુરે આતી સુરત ના લગાય
 જાવે બહા કે જહા નુરે દીદાર હય,
 ઝીના તીખા જોત અમકાર હય
 જો વાસેલ^૩ હુવા ખીચ નુર નુર,
 સો હી મરદ કામીલ કહેલાવે સુર
 જો કોઈ હકકો પાવે સો ઇનમાન હય,
 વગર નહી ખેહોશ હયવાન હય
 દાદી મુછવાલા કુચ મરદ નહી,
 ઝોઢના ઝોઢે સો ઝોરત નહી
 એ દાદી ઝુઢી, અરખએ અનાસર કી જાન,^૪
 ખોલતા હય સો તો હે નુર રહેમાન
 જો કોઈ પાવે સો દોસ્ત હકકા હય,
 વોહુ આશક ખુદાકા ખેશક હય
 અગર ઝોરત હોવે યા મરદ હોવે જાન,
 જો કોઈ હકકો પાવે સોહી મરદ પીછાન

અર્થ—એ નુર જે ઝળકે છે તે ઇસ્મ પાક આત છે અને આબે
 હયાત—અમૃત એટલે જીવેદાનનની શુદ્ધિના પાણીથી પલ્લુ પારીક છે એ
 મુકામનુ નામ લાહૂત છે અને ખુદાના જે સાચા આશકો છે તે ત્યા પોહોચે
 છે મનની અદર ધ્યાન ધરવાથી ખહેસ્ત અને તમામ કુદરત માલમ પડે
 છે પલ્લુ જે ખુદાની આતનુ નુર છે તે ઉપરથી ધ્યાન ખસાડવુ નહી ત્યાજ
 મુરત લગાડવાથી જ્યા ખુદાના દર્શન થાય છે ત્યા પોહોચાય છે એ નુર
 ખહુજ ઝીણુ છે, તુરના નુરની વચ્ચે જે માણસ પોતાની સુરત પોહોચાડી
 શકે છે તેજ ખરો મરદ એટલે ઇનસાનુલ કામીલ છે જે ખુદાને પોહોચી

શકે છે તેજ ધનિસાન છે બાકીના તો ભાન વગરના હમવાનો છે દાદીવાળા સખસો કાઠ મરદો નથી તેમજ ઓઢણી ઓઢે તે ઓરત નથી એ દાદી તો ચાર તત્વોના જમાવથી એક કકત દેખાવ છે પણ ભીતર જે બોલે છે તેજ ખુદાનુ નુર છે તે નુરને જે પોહોચી શકે છે તે ખુદાનો દોમ્ત છે અને તેજ ખુદાનો આશક છે પછી તે મરદ હો કે ઓરત અને ધનમાનુલ કામીલ તેજ છે

ખુદા નહી મીલતા ઓઝલ, ધુ ઘટમે રહે,
ખુદા નહી મીલતા મુખસે ખુદા ખુદા કહે
ખુદા નહી મીલતા ભેગ ઝહોદ કરે,
ખુદા નહી મીલતા વીઈ વઝીફા પઢે
• ખલક લોકસે મુખ છુપા રહેના,^૧
તહકીક^૨ નહી ચે ખુદા કા મીલના
ચે ખાતા સખ ખુદી, શેખી બન,
શેખી, કરશમે સે નહી મીલતા મુખહાન
ખુદી ખોકે, ખુદમે સે બેખુદ હોના,
તેહકીક ચેહી હય ખુદાકા મીલના
હક રસીદા^૩ મુરશદ જખ પાવે,
ખુદી ખોકે બે ખુદ હો બવે
બે કોઈ પોહોચા અસ્લી વતન,
સો નહી ભેગમે નહી ભોગમે મગન
વોહ ખુદા સાથ રગ ભોગ કરતા સહી,
ઉનકો દુનીયા દીન સે કુચ દરકાર નહી
વોહ દોઝખ સે ખી જરા ડરતે નહી,
વોહ બહેશતકી આશાલી કરતે નહી
હક દર્શનકી લીઝત બે ચાખે સો પાવે,
જીને ચાખા હોવે ઉસે દુજા ન ભાવે

૧ આતો કકત ધર્મની ક્રિયાઓ અને પાળવાના રગ્તા છે અને તે પાળવા ભેદએ ૨ ખરેખર ૩ ખુદાને પહોચેલો

મુરશીદ કામીલ જીરકો પાવે,
સો હક દર્શન કી મીઠાઇ ચખાવે
શાહ કાયમદીન કહી એક રમઝ,
ઉસીકી તુમ અબ રાખો સમજ

અર્થ—ઓઝલ-પરદામા રહેવાથી, કે મોઢેથી ખુદા ખુદા કહેનાથી, કે જોગ કરવાથી કે વીર્ વર્ગકો પદવાથી કે મોઢું છુપાવવાથી ખુદા મળતો નથી એ બધું સા. છે પણ તેની સાથે મન નહીં મરવાથી ખુદા અને શેખી આવે છે શેખી, અથવા પીરનો ધર્માં દરવાથી ખુદા મળતો નથી ખુદા ખોવાથી અને બેખુદ થવાથીજ ખુદા મળે છે મુરશીદ અથવા ગુરુએ ખુદાના દર્શન કોલા હોય તે મુરશીદ મળેથી તે ખુદા કાઠી બેખુદ બનાવી શકે છે અને પછી માણસ જે અસલ વતનમાંથી નીકળ્યો ત્યાં જો પોહોચ્યો છે તો તેને પછી આ દુનીયાના કાંઈ ભોગમા મળતું નથી પડતી તેમજ જોગમા પણ કાંઈ મળતું નથી પડતી તેને તો હમેશા ખુદાની હુજુરમાજ નહેવામા મળતું લાગે છે તે દુનીયાની દગ્ગાર કરતો નથી, બહેનની આશા રાખતો નથી દોઝખથી ડરતો નથી ખુદાના દર્શનની મળતું જેણે ચાખી તેજ જાણે છે કે તેમા શુ લીઝત છે જેણે ચાખી તેને બીજા કશામાં મળતું પડતી નથી જેને પુરો ગુરુ મળ્યો હોય તેજ ખુદાના દર્શનની મીઠાઇ ચખાડી શકે શાહ કાયમદીને એક બેદી વાત કહી તેની હવે સમજ ગખજો

દર ઇશ્મે તૌહીદ

તૌહીદ ઇશ્મકા સુનો તુમ ખ્યાન,
કે મારેફત હોવે તુમ કે અયાન
તૌહીદ ઇશ્મકા મગઝ બાને બે,
હક તઆલા કે પીછાને વે
બ પકડ તું મુરશીદ કામીલ,
ખુદા તઆલા તુજ કે હોવે હાસીલ.

ખુદીકા મરજ તુજ મેં સે મીટે,
 તસંબુર હક જલીલ કા પરગટે
 મુરશીદ ખતાવે યું મુશાહીદા કર,
 બદીયેત પશ્ચા તુજસે જાવે ગુઝર
 હોવે તુ એકા એક ખીચ નુર રખ,
 ખુદ પશ્ચા તુજસે ઉઠ જાવે તખ
 જો હાસીલ કીયા આહે હક કો તો,
 તોહીદ મગઝ સે વાકેફ હો
 તોહીદ ઇલ્મકા મગઝ યુજ કર,
 ઉસી મીસાલ ફના અપે કો કર

• મુરશદ કામીલ ખીના ફના હુવા ન જાવે,
 હક નખી કો કલી ન પાવે,
 મન માને એસા જોગ ઝહોદ કર
 ખીના પીર હક કો ન પાવે મગર,
 હઝાર ખરસ તક વીદ કો પઢો
 ભભુત લગા જોગ ઝહોદ કરો,
 અકેલે આપસ હો કખી બેઠો તુમ
 ખીના મુરશદ ન જાવે ખુદી કા જમમ,
 ચે સખ હય ખુદી પશ્ચે કા અમલ
 નહી હોતા હય ઉસ સે ખુદા હાસીલ,
 ખુદા મીલને કી રાહ હે દીગર
 ખુદ પશ્ચે વાલે કો નહી હય ખખર,
 વીરદ પઢે સે ખુદા મીલતા નહી
 પરહેઝ કીચે સે ખુદા મીલતા નહી,
 ભભુત લગાને સે ખુદા મીલતા નહી

---

૧ સહિ વાતો મુકી દઇને પીર સાહેબ હમેશા લોકોને તૌહીદ ઉપ-
 આવવાની સમજણ પાડે છે અને દરેક ઠેકાણે એજ બોધ આપે છે
 કાગણું ખુદા એજ ખરો છે

અકેલે બેઠે સે ખુદા મીલતા નહી,
 ખુદા ખુદા કહેને સે ખુદા મીલતા નહી
 ધર ખાર છોડે સે ખુદા મીલતા નહી,
 થોડા ખાને સે ખુદા મીલતા નહી,
 ખજાત લોજન કીચે સે ખુદા મીલતા નહી
 ખુદા કે મીલનેકી ચે કોઇ રાહ નહી,
 એ સખ હય ખુદી પછા સહી.
 મારેફત વાલેકી ચે કમાલીયત નહી જાન,
 ચે ખાતું વાલે કોઇ દુજે હય માન
 દુજા હોના સોઇ દુઇ ઐર ખુદી,
 હક મીલન કી રાહ હય જુદી
 સો લેદ જુજે કોઇ મુરશીદ કમાલ,
 આપસ કેા ફના કર મીલે ખીચ હક જલાલ
 સોહી મરદ આશક ઐન ઇનસાન હય,
 વગર નહી તો દુજે હૈવાન હય
 મુરશીદ કામીલ કી સોખત પકડ,
 ઠહાપણ આપસકા લે દુર ધર
 મુરશીદ ખતાવે યુ મુશાહેદા કર,
 ખુદી પછા તુજસે જાવે ગુઝર
 ઇશક ઇલાહી આવે તુજ મહા,
 તસવુર ઝીયાદેહ હોવે અયાન
 અવલ મુકામ નાસુત હય જાન,
 સોહી જગા જખાઇલ^૧ કી માન

નુર જઈ રગ, તસવુર ખાક, અવલ અયા હોતા હય જાન,
 અવલ મુરાકેબા કર ચેહી ખુસતા હય માન
 દીલ ઐર ઝખાન મુકામ નાસુતકા હય માન,
 સો જગા જખાઇલકી હય પીછાન

નાસુત મુકામકા તસવુર ખુલતા હય જાન,

બહા હુકમ શરીયત કા હય માન

અર્થ—પહેલો મુકામ નાસુતનો છે તે જગા બિચારીલ ફરેશતની છે દીલ અને જ્યાનમા આ મુકામ છે અહીયા તુરનો રગ રાતો છે તમ્બુર ખાકનો હોવાથી અહી શરીયતનો હુકમ ચાલે છે

આખા, તારક, સીર, મુકામ મલકૂત હય જાન,

નુરે મીકાઇલ આખ તસવુર હોતા હય માન

તર્કે તારકે સીરસે નઝર આતા હય જેસા ચાદ

ઇસી મીસાલ સુફેદ રગ દીખાતા હય જાન

ચાદ જેસા નિરમલ નુર પ્રગટે માન,

ઇસ જગે હુકમ તરીકત કા, તમ્બુર ખીચ બાદ પીછાન

અર્થ—આખ, અને માથાની તારક મલકૂત મુકામની જગાઓ છે ત્યા મીકાઇલ ફરેશતાની જગા છે તે તમ્બુરમા ચાદના નરે જની સફ રૌશની દેખાય છે અને હવા લાગે છે યહા તરીકતનો હુકમ છે .

હોઠ નાક તક મુકામ જખરૂત પીછાન,

ઉસ જગે મુશાહિદા હકીકત હય માન

ઉસ કામ નુર ઇસરાફીલકા પીછાન,

સખ્ત રગસા બહોત ઝહુર, તર્કે નાકસે દેખાતા હે નુર બાદહંજાન

અર્થ—હોઠ અને નાક સુધી જખરૂતનો મુકામ છે હકીકત મુકામની આ જગાઓ છે અહી ઇસરાફીલ ફરેશતાનો મુકામ છે અહી નુગનો રગ લીલો છે નાક આગળથી આ નુર દેખાય છે

પીછે તસવુર આગ ખીચ હય જાન,

સીર ઐર કાન મુકામ લાહૂત પીછાન

ઇસ જગે નુર ઇઝરાઇલ હય જાન,

સીયાહ રગ સા ઝાતી નુર પીછાન

ઝીણા મીસાલ હે આખે હૈયાત,

સોહી નુર હાહૂત હે ઐન ઝાત

જલાલીયત ઉસી મે બહોત રહે જાન,

સો જગે હુકમ મારફતકા પીછાન.

અર્થ—પછીથી આગતો તસવુર આવે છે માથું અને કાન એ લાહત મુકામના ધામ છે અહીંયા ઇઝરાઇલ ફરેશ્તાનુ મુકાન છે અહીં જે નુર નજર પડે છે તે કાળા-સીયાહ રંગનું, બહુજ જાણુ, આખે દેખાત-અમૃતના જેવું છે. આ જગા બહુજ નુરાની છે અને મારેફતનો અહીં હુકમ ચાલે છે

ટીપ:—જેવી જાહેર ટ્રાંટીની રચના છે તેવીજ આ શરીરની અદર પણ છે માણસના શરીરમા જે હાડકા છે તે પહાડ-પર્વત છે, જે નસો છે તે નદી નાળા વગેરે છે મણસનું પેટ (stomach) છે તે મહા-સાગર છે, તેમા જનવરો વર્મે છે શરીર પર વાળ છે તે ઝાડ છે, શરીરમા દાંત છે તે માસાહારી જનવર છે, શરીરમા ધાર્મિક વ્રતી તે પક્ષીઓ છે એહરો તે વન્તીવાળો લાગ છે, પીઠ તે ઉજ્જડ ઝમીન છે બચપણુ તે વસત રૂતુ જીવાની તે ઉન્દાળો, બુદ્ધાપો તો શીયાળો, અને અતીશય બુદ્ધાપામા જે અકલ્બની ક્રાંતાહી હોય છે તે પાનખર રૂતુ તદ્દસ્તી સાથે પૈમો તે બેહેસ્ત, મરીયાઇ અથવા તકલીફ તે દોઝખ^૧ જલ તે જલાઇલ ફરેસ્તો, નાક ઇસરાફીલ ફરેસ્તો, ગરીર મીકાઇલ ફરેશ્તો, કાન ઇઝરાઇલ ફરેસ્તો છે

સાલીક કિતનેક પોહાયે હય સહી,
કદમ મારેફત સે નીકાલે નહી
ઇસી ચાર મઝીલ મે આખેર મે જલાલીયત ઝહુર,
ઉસીમેં તસવુર હોતા હય મોહમ્મદી નુર
જલાલીયતસે હોતી હય ગુમાનીયત,
તહકીક સાઇ હય પુરી કમાલીયત
સુફેદ રંગ, તસવુર રહેમાનીયત, મોહ મદી નુર,
ઉસમે થોડી સુખી સીયાહીકા ઝહુર

૧ ઇમામ જાકર સાદિક (રદી૦) ફરમાવે છે કે બુદ્ધાએ તમારે માટે દુનિયામાજ જન્નત અને જલ્નનમ નક્કી કરી દીધી છે આરામ એ જન્નત છે અને તકલીફ એ દોઝખ છે (જુઓ ફરીદુદ્દીન અનારની “તઝકેરતુલ આલીયા” નામની કૃતિયા વળી તેજ કિતાબમા છે કે) ખવાજ હસન બસરી (૨૦) એ ફરમાવ્યું છે કે બેહિસ્ત ફકત અમલ કરવાથી મળતી નથી પણ નેક નીયતથી મળે છે થોડી પરેજગારી હજાર સાલના શેજ અને નમાઝથી બેહતર છે

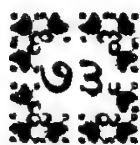
હુયત મુકામ ઉસીકા હુય નામ,
 ઉસસે નહી કોઇ ખાલાતર* મુકામ
 જલાલીયત હક પર આશીક થી જન,
 રહેમાનીયત હુઇ, તખ હક ઉસ ઇર આશીક હુવા પીછાન
 ચે ખાત બડી કમાલીયતકી હે જન,
 ઉસે કહેતે હે હકીકતે મોહમ્મદી માન
 જખ મેહર કરે મુરશીદે કામીલ,
 તખ ચે ન્યામત હોવે હાસીલ

અર્થ- કેટલાક સાલીકા એટલે બહુમજાનના અબ્યાસી ત્યા પોહો
 આ છે અને પછી તેમણે મારેફતમાથી પગ બહાર કાઢ્યોજ નથી એ ચાર
 મઝીલમા છેલ્લી જલાલીયત ધણી છે અને નુર નખી નજર પડે છે જલા-
 લીયતમાથી રહેમાનીયત થાય છે તેજ પુરી કમાલીયત છે તે નુન્નો રગ
 સફેદ છે, પણ માહે રહેજ રતાશ અને કાળાશ નજરે પડે છે એ મુકા
 મને “ હુયત ’ મુકામ કહે છે, એનાથી આગળ કોઇ પણ મુકામ નથી
 જલાલીયત સુધી સાલેક હક એટલે ખુદા ઉપર આશક થાય છે, * પછી
 રહેમાનીયતને પુગે છે ત્યારે ખુદા તેની ઉપર આશક થાય છે એ મોટી કમા-
 લીયત છે, એ હાલને ખરેખરી મોહમ્મદી હાલત કહે છે જો મુરશીદ
 મેહર કરે તોજ એ હાલતે પુગાય છે

કમાલીયત પુરી ઉસકી કમાલ,
 જો વાસીલ હોવે ખીચ હક જલાલ
 ખીના ખુદીપણે જો મુશાહેદા કરે,
 તસબુર ઉસકી નઝરમે પડે
 જખલગ એ મકસદ ન પાય,
 તખ લગ સુરત જરા ન ડગાય
 ખહેતેક સાલીક મલકૂત જખરૂતમે અટક રહેતે માન,
 ખહેતેક જલાલીયતમે મસ્ત હો રહેતે માન
 જો જલાલીયત મે મીલ રહેમાનીયત કરે હાસીલ,
 સો સાલીક પુરા હુવા કામીલ
 જલાલીયતમે જો હુય મસ્તાન,
 ઉસે સાલીકકી કમાલીયત બડી પીછાન

તની હાલતમાંથી પસાર થાય તોજ રહેમાનીયતની હાલત આવે છે અને ત્યારેજ સાક્ષીક પુરો કહેવાય છે મોહનપતથી મુરસદ કમીલનો હાથ પકડે કે એ કમાલીયત તને હાસીલ થાય શાહ કાથમદીન ખુદી ખુદી જઈ મેખુદ થઈ, હકમા મળી બચા છે

૫ પ્રી—અન્કેસેકુમ અકલા-તુખસેરન (કુરાને શરીફ)

અર્થ—શુ તમારી જાતમાં (હમારી કુદરત) નથી જોતા ?

૧૬ અદે આયાતુલ લિલ્લુકેનીન (કુરાને શરીફ)

• અર્થ—જમીનમાં નિશાનીઓ છે તે આજીનવાળાઓ માટે છે

સાહેબ બડા સત્તાર ખુબુર્ગ અલેખ,

ઉનને ફરમાયા તું તુંજમે આખ ખોલ દેખ

માહી દેખ રૂહ કી કરકકા જોર હે,

અહમદ કી મીજલસ ઔર તુરકા શોર હંચ

સાતુ ફલક કી ખુબી ખુબ લગે,

અરશ ઔર કુરમ કે કી ગરે જગમગે

ઔર ખુબી નહી કહી જાવે ચહા,

કુદરત અથાગ અલેક હમ અયાન

સખસે આગે સુન મેદાન અપાર,

તામે હે આપો આપ કીરતાર

ઝીણા, તીખા વેહ શુ જા આવે,

સો ન લીખા ન કહા જાવે

સો હકતાલા હો નહી રૂપ રેખ,

અપાર નુર અનહુદમે અલેખ

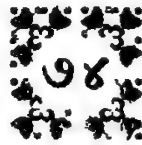
માહે સખ તમાશા ઔર હીદાર નુર,

હા જાકે પહોચે સોઈ નર શુર

અર્થ—ખુદા મોટો શક્તીવાળો અલેખ છે તેણે કહ્યું છે કે આખ ખોલીને તુ તારી પોતાની અદર જો તે રૂહ જ્યાં અદર ખુદા છે ત્યારે

શુ માલમ પડે છે તે જો પેઠાનર સલ્લમની મીઠવણ અને નુરનો અવાજ ત્યા છે ત્યા સાતે આસમાનની ખુબી માલમ પડે છે સાતમું આસમાન અને ત્યા ખુદાના અરસતુ નુર ઝગમગે છે તેની ખુબીતુ વર્ણન થઇ શકતુ નથી અહીયા અધામ કુદરત નજરે પડે છે તે બધાથી આમળ સુન મેદાન છે જેમા ખાસ કીસ્તાર છે ત્યાનુ નુર બહુજ ઝીણું છે અને તેનું વર્ણન પણ થઇ શકતુ નથી તે ખુદાતાલાની કાંઈ આટી, શિકલ કે રૂપ રેખ નથી અનહદ અપાર નુર છે ત્યા કોઇ શુગે પુરુષજ બધ શકે છે

કેતહના જિહાદિલ અસગરે, વ રજાઅના જિહાદિલ અકબરે. (હદીસ)

અર્થ—નાની જહાદ અમે ફતેહ કરી છે અને હવે મોટી જહાદ નરક વળ્યા છીએ

પ્રીસાદ અકબર^૧ ભરા હુય થટ બીતર.

ઇસ વાસ્તે નુર નહી આતા નઝર

બડે બડે ચોર થટ મે હુય બાન,

પોહોચને નહી દેતે તલક રહેમાન

અવલ ખુદી હુય બડી હુરામખોર,

સબકા સરહાર હેગા એ ચોર

ફુસરા કામ બડા મરદુદ^૨,

એક પલ ભર દીલ નહી કરતા સબુદ

ગુસ્સા બડા હુય ચેતાન,

ફર પાડતા હુય અઝ રહેમાન.

હીર્સકા^૩ બહોત હેગા ચોર,

હજુરી હક સે ડાલે તોડ

૧ મેટા ઝધડા એટલે કામ, ક્રોધ, લોભ, લાલચ માન અક્રામના ખ્યાલો વગેરે, તોફાન તે શુ શુ તોફાન છે તે નીચે સમજાવ્યા છે ૨ ખરામ ૩. લોભ

લોભ બડા હય ઇબલીસ^૧,
 ભુલા દેવે હક જગદીશ^૨
 માયા બડી ડાકણુ હય જાન,
 મોહ લગા રખતી હય બાધ
 ઇઝગન કા હય ઝોર બડા
 પીછા તેરા ન છોડે જરા
 સ્વાદ તેરા રહે લપટાઈ,
 એક પલ ભર દુર ન જાય
 બાતા બડી હય દુશમન,
 નહી લગને દેતી હક સે ધુન
 કેતાક ગફલતકા બી ઝોર
 હક સે નહી લગને દેતી દોર
 એશ હય એક બડા દુશમન,
 નહી દેતા હકમે મીલન
 નીદ બડી હય મુરદાર,
 તોડ ડાકતી મુરતકા તાર
 બડાત ઝોગવર હય ડહાપન-
 ગલે બહોત ઉમકા હે બધ
 આબરૂ બડી દુશમન હય જાન,
 કદમ નહી ધરને દેતી તરફ ગહેમાન
 ગેર ખનરા જાલ મજત બહોત હય જાન,
 ઇનસાન કો બના ગ્યે હયવાન
 ઇતના તોફાન હય ઘટ ભીતર,
 વાસ્તે નુર નહી આતા નઝર
 ઇતના કુટુબ બમે ઘટ મહા,
 ઇસ્કા નામ આ હય દુનીયા
 ઓરત મરદ, ઓર ફરઝદ,
 કયા પૈમા કયા માલ ધન

દુનીયા નામ ઇંસકા નહી હય^૧,
 સમજ તોહીદ કી ખાત કહી હય
 આગે કહા ભીતર તોફાન,
 ઉંનકા નામ દુનીયા હય જાન
 બાહર કુટુબ છોટે સં કુછ હાથ ન આવે,
 ભીતર કુટુબ છોટે સં હક કે પાવે
 શરીયેત વાલે કહે ઔરત, મરદ, ફરઝદ,
 ગાયા, ભેચા, માલ, ધન
 ઉંનકો દુનીયા કહેતે હય જાન,
 મારફત વાલે ભીતર તોફાન કે દુનીયા કહેતે માન
 આગે કહા ભીતર તોફાન,
 ઉંનકા નામ દુનીયા શેતાન
 ઇંસ તોફાનને મન ખાવરા કીયા હય,
 અકલ હોશ હક પીછાનકા છીન લીયા હય

કુનફિ દુનિયા હા અન્નકા ગરીબુન અસો કઆબેરી
 સખીલિન વ અદા નફસકા મિન અસ્હાબિલ કુજૂર.

અર્થ—દુનિયામા તુ ગરીબીથી અને મુસાફરની માફક ચાલ અને
 પોતાને મરેલાઓ જેવો સમજ

૧ સરખાવો શેખ સાદીની લીટીઓ

ચીઝત દુનીયા અઝ ખુદા ગાફિલ ખુદન,
 ન અઝ કુમાશો નુકરે ઓ ફરઝદો ઓ ઝન

અર્થ—દુનીયા એટલે શુ ? ખુદાથી ગાફિલ થવું તે પૈસા, કપડા,
 ફરઝદ અને સ્ત્રીથી ગાફિલ થવું તે નહી

નફસ અમ્મારા બીતરસેં દુર કર
 ન હાવે ખરાબી તેરે દીલકી અદર
 વનહન નફસા અનિલ હવા, ફેધન્નલ જન્નતા હેયલ માવા.
 અર્થ—જેણે પોતાના નફસને ઇચ્છાઓથી રોક્યું તેને માટે ફેકાલ
 જન્નત છે

કલમ બીચ સુરત તોફાનકી માર,
 કુવત નફસકી જડસે બહાર કાઢ
 ફેધન્ના ખઅરઝ ઓદિતકવા (કુરબન શરીફ)
 અર્થ—બહેતર તોશો-ભાથુ તકવો-પરહેઝગારી છે
 કિઆમતુલ મરએ અલા ઠદ્ર હિમ્મતેહી—
 અર્થ—માણસની હીમત પ્રમાણે તેની કયામત છે

તકવાકે સાથ દીલ આબાદ કર,
 સાથ હીમ્મત દીલ કીતેક ખુશાદ કર
 અદદુનીયા જ ફેતુન વ તાલેબોહા કીલબ. (હદીસ)
 અર્થ—દુનિયા મુરદાર છે અને તેને ચાહનારા કુતરા સમાન છે
 તકુદ દુનિયા ઇબાદતુન
 અર્થ—દુનિયા છોડવી એ ઇબાદત છે

મીસાલે તીર દીન દુનીયાસે ભાગ,
 મુરશીદ બતાવે ઇશારા ઉસી રાહ લાગ
 કામ, ખતરે બહેમ બીતર હય બન,
 સોહી પડદા હય બીચ રહેમાન
 ખતરે બહેમ દો ભાતકે હય બન,
 એક દીનકે એક દુનીયાકે પીછાન
 મારફત રાહ મે દીન પરદા કરના હય,
 દુનીયા સો શીર્ક કુફર કહેલાતા હય
 દીન કયા હય, બીન દેખે બદગી કરે,
 દુનીયા ઉસે કહીલે બે હકસે ગાફીલ રહે
 અર્થ—એક તીરની મીસાલ દીન અને દુનીયાથી નામી જા અને

નુર-મુઝઘ બતાવે તે રીતે ખ્યાન ધર કામ, ખતરા, -વ્હેમ જે દીલમાં છે તે તારી અને ખુદા વચ્ચે પડદા મીસાલ છે વ્હેમ ખતરા બે જાતના છે, એક દીનના અને એક દુનીયાના સાધારણ રીતે જેને આપણે દીન એટલે ધર્મની ક્રિયાઓ કહીએ છીએ તે ઇશક વગની હોવાથી ખુદાનું જ્ઞાન મેળવવામાં એક પડદા રૂપ છે ખુદાથી માશીલ કરનારી જેટલી ચીજો છે તે દુનિયા કહેવાય છે અને એ દુનિયા ખરી રીતે જોતા થીક અને કુફર છે દીન તે શુ ? ખુદાને જોયા અમર સમજ્યા વગર તેની બદગી કરે તે દુનીયા તે શુ ? ખુદાથી ખીલકુલ ગાફેલ રહે તે જ્યારે ખુદાને સમજ્યા વગર તેની બદગી કરે તો તેવી ક્રિયા મારફતમાં પડદા રૂપ ગણાય એ હિમાકું છે.

હીર્સ હવા, ઇઝઝત લીઝઝત, ખતરે એ દુનીયા હય જાન,
નમાઝ રોઝા, કીતાબ પઢના, એ લુખ લુખએ દીન કે માન.
માલ, ફરજદ, ગુમાન, બાતા, એ હીર્સ દુનીયા હય જાન,
બહેસ્ત કયામત કી આશા, એ હીર્સ દીનકી હય માન.
કીતાબા પઢના, વીર્દ, અસર, મગરેબ ચે કામ દીની હય જાન,
ચહા જાના, વહા આના, એ કામ દુનીયાકા પેછાન
વહાસે લાના, વો ખાના, એ વ્હેમ દુનીયાકા માન,
સબક હર્ફ ચાહ કરના, હાશીલ હોના, એ વ્હેમ દીનકા હય જાન
ચે લુખલુખએ નેક બહ ખીચ હકીકત સોઈ ગેર હય માન,
ગેર સોઈ પરદા હય હકે ખીચ જાન
પડદા સોઈ અધારા ખીચ દીલ,
તબ લગ નહી દીખતા હય હકે જલ
લુખલુખએ દીનસે બહેસ્ત કેા પાવે,
પણ વાસીલ હકે તો હુવા ન જાવે
ઇસ્સે ઝીયાદેહ બહેસ્તમે એક બાર, હો જાયગા નુરકા ઝબકાર.
ખીચ નુર દીહાર કે મીલતા, સો મુરાતબ નહી પાતા.

અર્થ—દુનીયાના ખતરા તે હીર્સ, લોભ, ઇઝઝતના ખ્યાલ વગેરે છે-દીનના ખતરા તે નમાઝ પઢવા, રોઝા રાખવા, કીતાબ પઢવી વગેરે

કે કારણકે તે વગર સમજે થાય છે દુનીયાને! હીસ^૧ તે માલ, ફરજદ, પ્રમાન વગેરે, દીનની હીસ^૨ તે બહેસ્ત, કયામતમા સારાની આશા, દીનનું કામ તે કુરાન પઢવું, વીદ^૩ કરવો, અસર મગરેમ વગેરેની નમાઝ પઢવી તે દુનીયાનું કામ તે અહીથી તહી આવવું જવું વગેરે દુનીયાને બહેમ તે અહીથી લાવવું, પેલી ચીજ ખાવી વગેરે, દીનનો બહેમ એ કે પાઠ મોડે કરે, ફલાણું યાદ કરે, કુરાન મોઢે કરી હાફેઝ બનું, એવા બધાલ મનમા આવે તે એ બધા બહેમો અને ખતગઓ ખુદા મેળવનામા પડના મીમાય છે કારણકે તે સમજ અને દશક વગરના છે પડદો એજ અધા. દીનના બહેમો રાખવાથી બહુ તો બે હત મળે અને એકાદ વખત ત્યા ખુદાના નુરનો ઝલકાગ દેખાય પણ ખુદા સાથે મેળાપ થનો નથી. આમ આરે મળી જવાથી જે મરતમો મળે છે તે બહેનથી મળના નથી.

જે હુખલુખએ^૧ દીન દુનીયાકે છોડ, ફના ફીગે^૨ ફનાશી^૩
રમુલ હોગા

સો હક તઆલા ખીચ વાચીલ હોગા
જ્યુ પાનીમે પાસ મીલતા હય બાન,
થુ આશીક મીલ જાયગા ખીચ નુર રહેમાન
યે સર્ફ નહવ^૧, સબક, વીદ^૨, તસખીહ અટક હય બાન,
અટક સોહી શરીયત પીછાન
શીરીયત સોઈ હય હદ,
તરીકત, હકીકત સો હય બેહદ
મારેફત સો અનહદ બાન,
એકા એક હોના ખીચ નુર રહેમાન
બહેસ્ત કયામત કા તોશા^૩ કરના ભાઈ બાન
ઝહેર અમલ સો શરીયત પીછાન
ભીતર બહેમ ગેર દુર કરબના,
તરીકત નામ ઇસકા પીછાના
હુઝુર હોના હકકી તરફ,
દેખના દીદાર નુર ઝગમગ

૧ બહેમ, ખતરા ૨ વ્યાકરણ ૩ તોશા=મુસાફરી સા. લીધલો
ખોરાક એટલે તૈયારી

આશક નીર્મલ હો દેખ માથુકે કો જાન.
હકીકત ઉસકા નામ પીછાન,
એકા એક નુર દીદારમે મીઠ ગયા જાન,
ઇસકા નામ સો મારેફત પીછાન.
ખુદ બુલ હુવા હકે ખીચ વાસેલ,
વો પોહોચ કમાલીયત કો હુવા કામેલ
ઐન ગૈન મે એક નુકતેકા તફવત હય જાન,
યુ ખદા ઐર અદ્દાહ ખીચ ખુદી હય જાન
નુકતા ખીચસે ઉઠ ગયા તો ઐન હય જાન,
ખુદી ખીચસે ખીસ ગઇ તો હય રહેમાન.
જો ઇસ મુરાદ કો પોહોચ ગયા,
સો “ઇઝા અતુમુદ પુકરા” હો રહા^૧
વોહ અદ્દાહ ઐર ખુદા કીસકો કહે,
ઐર વેહ રખે સો કીસ્સે દહે
ખુદ ખુદપણે સે નીકલ ગયા,
વોહ ખે ખુદ ઐન હો રહા
ઇસી મીસાલ નાસૂત મલકૂત જાન,
ઇસી મીસાલ જખરૂત લાહૂત પીછાન.
નાસૂત, મલકૂત, જખરૂત તક ખામર હય જાન,
લાહૂત હુવા તખ કામીલ પીછાન
જખ લગ દુધ, દહી મસકા તખ લગ હય કચ્ચા,
જખ બી હુવા તખ પુરા કામીલ પકકા
જખ લગ દેખના દેખાના હય જાન,
તખ લગ વો મસકા હય પીછાન

૧ અર્થ—જ્યારે તમે (સાચા) ફકીર થાઓ ત્યારે અઘ્લાહ સાથે એક થઇ શકો છો. આવી ધણી હકીકતો અને એવીજ રીતની ધણી ખાખતો મહેલાના રૂમ સાહજની મસનવી શરીરમા લખેલી છે તે જોઇને ખાતરી કરવી. ૨ કાવો

દેખને કી જીનસ^૧, આપ હુવા જાન,
ઉરકા નામ ધી કહેલાયા પીછાન

અરશ-શરીઅતો અકવાલી, વત-તરીકતો અફઆલી,
વલ-હકીકતો અહેવાલી, વલ-મારેફતો રામુલ-મઆલી.
(હદીસ)

શરીઅત હઝરતકા કોલ હય જાન,
તરીકત હઝરતકા ફેલ હય માન
*હકીકત હઝરતકા અહવાલ હય જાન,
મારેફત મુરાદ સરસ કમાલીયત પીછાન,

અર્થ—શરીયત તે પેગંબર (સં) ના બોલેલા બોલ છે, તરીકત તે તેમના કરેલા કામે છે, હકીકત તે તેમની રહેણી કરણી છે. મારેફત તે તેમની કમાલીયતે પોહોચેલી હાલત છે

હઝરતકે ચાર નામ હય જાન,
મેહમુદ, મોહમદ, અહમદ, અહદ પીછાન
જમીન કે નીચુ કી આફરીન^૨ હઝરતકો મહમુદ કહેતે હય જાન,
દરમ્યાન લોક આદમ આદ હઝરતકો મોહમદ કહેતે હય માન
આસમાન ઉપરકે લોક મલાયક જો હય જાન,
સો હઝરત કો અહમદ કહેતે હય પીછાન
અરશ બીચ નુરે દીદાર લાહદ હે જાન,
બહા હય લઝરત ઐન અહદ માન

અર્થ—પેગંબર સલ્લમના ચાર નામ છે, મેહમુદ, મોહમદ, અહમદ અને અહદ જમીનની નીચેની પેદાયશ હઝરતને મેહમુદ કહે છે, આ ધરતી ઉપરની આદમ જાન તેમને મોહમદ કહે છે આસમાન ઉપરના ફરેશતા તેમને અહમદ કહે છે, અને સાતમા આસમાન ઉપર જ્યાં અનહદમા દીદારનુ નુર ઝળકે છે ત્યાં તેઓનુ નામ અહદ છે

અહદ અહમદ ખીચ મીમ ડાલ કર,
 શરીયત બનાઈ હુય હકને મગર.
 કુરાન ખીચ શરીયત, તરીકત, હકીકત, મારેફત બન,
 સમજનેકા ઉસમેં ફેર હુય પેછાન
 ઘહુ મીસાલ કુરાન હુય બન,
 ઘહુકા બે બનાવે સો બને પીછાન
 ઘહુ કી કોઈ બુઘરીયા^૧ બનાયે, કોઈ રોટી પકાય,
 કોઈ મલીદા પકાય, કોઈ મીઠાઈ બનાય.
 શરીઅત કે લોકુકી સમજ હુધ હુય બન,
 તરીકત વાલેકી સમજ દહી હુય માન
 હકીકત વાલેકી સમજ મસકા બન,
 મારેફત વાલેકી સમજ ઘી હે પીછાન
 શરીયત વાલે હઝરતકે કહેને પર કાઅેલ હુય માન,
 તરીકત વાલે હઝરતકે ફઅેલ પર કાઅેલ પીછાન
 * હકીકત વાલે હઝરતકે અહેવાલ પર કાઅેલ હે માન,
 મારેફત વાલે મુરાદકો પોહોચ ચુકે હે બન

અર્થ—અહદ અને અહમદ વચ્ચે એક “મીમ” અક્ષર નાખીને એટલે કે મીમનો પડો નાખીને ખુદએ શરીયત બનાવી છે કુરાન શરીફમાં શરીયત, તરીકત, હકીકત, મારેફત ચારે ચીજો છે પણ સમજવામા ફેર છે દાખલા તરીકે કુરાન શરીફ ઘઉં માફક છે ઘઉંનું જેળી પકવાન માણસ બનાવવા માંગે તે બનાવી શકે છે કોઈ ગેટલી, તો કોઈ ધુધણીઓ ટાંકા તો કોઈ મલીદા તો ઘઉં મીઠાઈ એમ સહિ પોત પોતાની મરજી માફક બનાવી શકે છે તેમજ કુરાન શરીફના પણ માણસ પોતાની સમજ સક્તી પ્રમાણે અર્થ કરી શકે છે શરીયત વાળાઓ જે અર્થ કરે તે હુધ માફક છે, તરીકત વાળા જે અર્થ કરે તે દહી માફક છે, હકીકત વાળાની સમજ માખણ માફક છે મારેફત વાળાની ઘી મીસાલ છે શરીયતવાળા હઝરતે જે કહ્યું તે ઉપર ધ્યાન લગાડે છે, તરીકતવાળા હઝરતે જે કામો કાયા તેની ઉપર વધારે ધ્યાન આપે છે, હકીકતવાળા હઝરતની રહેણી કરણીના કાયલ છે, અને મારેફતવાળા મુરાદને પોહોચી ગયા છે

અલ્લાહ ઓર રસુલને શરીયત આહેર ખોલ ફરમાઈ હય,
તરીકત, હકીકત, મારેફત ખાતીન રખખી હય.

“અલ્લ ઇનસાનો સીરદી, વચના સીફ્ત હે તઆલા”

ઇનસાન સીર^૧ મેરા હય જાન
મેં સીર ઇનસાનકા હુ પીછાન,
અલ્લાહ તઆલાને યુ ફરમાયા હય જાન
જો આશક હોવે સો રાહ લેવે પીછાન,
કુરાન, હદીસ ફરમાન અલ્લાહ રસુલ કા હય
આહેર હાલ શરીયત ખોલ કહા હય,
રસુલીલાહને મોઘમ ખાત ફરમાઈ હય જાન
“મનુ અરફા ન ફસહુ ફકદ અરફા રખહુ” પેછાન,
ફીર હક તઆલાને ઇસારા કીયા કે ખોલ દેખો માહી
“વફી અન પુસે કુ મ અફલા તુખસેફન^૩” સમજાઈ,
જો આશક અપને નફસકો પીછાનેગા.
સો હક તઆલા કે બી પીછાનેગા
જો પીછાનેગા સો બીચ નુર દીદાર
હો જાયગા અબ્દ માઆબુદ મે એકાકાર
જો કોઈ શરીયતમે અટક રહેગા,
વોહ તરીકત, હકીકત મારેફતકો ન પાયગા

૧ ભેદ ૨ જેણે પોતાના નફસને ઓળખ્યા તેણે ખુદાને ઓળખ્યો ૩ ખુદા તમારા સ્વાસમા છે પણ તમે જોતા નથી (કુરાનેશરીફ ખુદાએ ને ખુદાના રસુલે શરીયત આહેર રીતે ખોલીને દેખાડી છે તરીક હકીકત અને મારેફત ભેદ ખોલીને દેખાડી નથી માલુમ મારો છુપો છે અને હુ માલુમનો છુપો ભેદ છુ એવી રીતે ખુદાએ ફરમાવ્યું છે જે ખુદાનો આશક હોય તે રસ્તો ગાંધી લે કુરાન અલ્લાહનુ ફરમાન ૧ અને હદીસ રસુલના ફરમાનો છે તેમા શરીયત આહેર રીતે ખોલીને કહ છે રસુલુલ્લાએ મોઘમમા કહ્યું કે જેણે પોતાના નફસને ઓળખ્યો તેણે ખુદાને પીછાન્યો પછી ઇસારામા કહ્યું છે કે દીદારના નુરમા મળી જાતો તે અને તેના પેદા કરનાર જાને એક થઈ જશે

કોલ હકકા પુરા હોને કે એક વાર નુર ઝલકેગા,
જખ કે વોહ શરીયતી બહેસ્તમેં બચગા.
શરીયતમે અટકા સો વાસીલ હક ન હોવે,
કયુ કે વોહ આપસકી ખુદી નહી ખોવે.
કરીકત, હકીકત, મારેફત કે સમજેગા,
સો ખુદ ભુલ હક ખીચ મીલ બચગા.
જે હક રસીદકી રાહ હય બન,
ઉસકા નામ ઇલમ તૌહીદ પીછાન.
હઝરત આહેર ખોલ કર કહેતે જે,
તો ખલક તમામ ગુમરાહ હો જાતી બહો
ના તરીકત હકીકત મારેફત હાસેલ કરતી,
ઓર શરીઅતસે બી ગુમરાહ હો જાતી
તરીકત, હકીકત, મારેફત એસી રાહ કહેલાય,
જે બીન મુરશીદ સમજે વોહ ગુમરાહ હો જાએ.
ઈસ વાસ્તે હઝરતને ખાતીન રખી હય ખાત,
જે હકસે મીઝના ચાહો તો પકડો મુરશીદ કામીલકા સાથ.

અર્થ—જે શરીયતમાજ અટકી રહે છે તે તરીકત હકીકત અને મારેફતને પોહોચતો નથી જ્યારે શરીયતી બહેસ્તમા જખ ત્યારે ખુદાનો કાલ પુરા કરવા સાર એકવાર ત્યા તે માણસને નુરનો ઝલકાર માલમ પડે છે પણ તે કાઠ ખુદાથી વાસીલ થતો નથી એટલે ખુદામા મળતો નથી. તેમજ તે માણસમાથી ખુદી પણ અથવા 'દુધ' પણ જતી નથી. જે માણસ તરીકત, હકીકત અને મારેફત સમજે તેજ માણસમાથી ખુદી નીકળી જાય છે અને તે ખુદાની સાથે મળી જાય છે જે ખુદાને મળવાનો રસ્તો છે તેનું નામ ઇલમે તૌહીદ છે જે એ હઝરત ખોલીને કહેતે તો તમામ ખલક ગુમરાહ થઇ જાત લોક તરીકત, હકીકત અને મારેફત હાસીલ કરતે નહી એટલુજ નહી પણ શરીયત મુજબ પણ ચાલત નહી તરીકત અને મારેફતની રાહ એવી છે કે મુરશીદ અથવા ગુરુ વગર માણસ તે રાહ ચાલવા જાય તો ગુમરાહ થઇ જાય તેથી હઝરત રસુલુલ્લાહે એ બેદે છુપા રાખ્યા છે તેટલા માટે જેને ખુદાને મળવું હોય તેણે મુરશીદે કામીલ અથવા સતગુરુનો હાથ પકડવો

મદલા શએખા લહુ, લા દીના લહુ, વ લા ઈરફાના
લહુ, લા જએખા લહુ, વલા ઊન્સા લહુ, વ કાલલ કુફ્સો,
ઓલીયાઓ તહતા કબાઇ, લા યઆર શેહુમ ગએરી.
(હદીસ.)

અર્થ—જેને પીર નથી તેને દીન નથી, જેને દીન નથી તેને
જ્ઞાન નથી અને તેનામા આકર્ષણ શકની નથી તેમજ તેનામા પ્રેમ નથી
વલી લોકો મારા જુગ્યા નીચે છે મારા સિવાય તેમને 'કાદ' ઓળખી
સકતુ નથી.

જખ લગ નહી મીલા મુરશીદે કામીલ,
તખ લગ તરીકત, હકીકત, મારેફત નહી હોતી હાસીલ
જખ મેહુર કરે મુરશીદ કામીલ,
તખ એ ન્યામત હોવે હાસીલ

મન લા યઆરે કુલ હકીકતજ શરીઅતા ખિલા ધમા-
મિન ફકદ કફરા (હદીસ)

અર્થ—જેણે શરીઅતની હકીકત મુરશદની મારફત ન ઓળખી
તેણે કુફર કર્યું

જો મુરશીદ કામીલ ખીન ચલે ખીચ તરીકત, હકીકત મારેફત,
ઉસીકો પોહોચે આખર હલાકત^૧
તરીકત, હકીકત, મારેફત સમજનેકો,
મુરશીદ ચાહીચે ચે રાહ દીખાનેકો

મમ અરાદ-દુનિયા, ફલહુદ-દુનિયા

અર્થ—જે દુનિયા ચાહે છે તેને દુનિયા મળે છે

વ મન અગદલ્ લિકખા, ફલહુલ લિકખા,

વ મન અગદલ્ મોલા, ફલહુલ મોલા.

અર્થ—જે આખેસત ચાહે છે તેને આખેગત મળે છે. જે ખુદાને ચાહે છે તેને ખુદા મળે છે

જેસા ઇરાદા રાખે જો, વૈસી મુરાદ પાવે વો

એક કુરાનકી આયતકી મીસાલ સારે કુરાનકી સમજાકેરો,
મારેફતવાલું સે મત ઝંધડો.

ઈન્ન લિલ્લ મુત્તકીના મફા ઝેન હદાએકા (કુરાને શરીફ)

ઇન્ના ખચેરઝ અફિત તકવા. (કુરાને શરીફ)

અર્થ—ખરેખર પરહેજગારોને તેમની ખાહેશ પ્રમાણે બગીચા તથા અગુર મળે છે અને બેહતર બાથુ પરહેજગારી છે

શરીયતવાલે ઇનકે માયની થુ સમજતે હય,

ખાહેરહી ખાહેરકા મગઝ ખુજતે હય

ઘર છોડ મસજીદમે જાના,

જવકી રોટી ખાકર વીઈ પઢના

તરીકતવાલુકા ચે સમજના,

હોમ ગેર સખ દુર કરના

હકીકતવાલુ કા ચેહી સમજના,

ખુદી ભુત હકતઆલા ખીચ જા મીલના

મારેફત વાલે મુરાદકો પોહોચે જાન,

હો રહે જાત એન રહેમાન

અલ્લ મુન્નઝેરો લિરનલાતે ફ અન્નહા ફિરસલાતે.

(હદીસ)

અર્થ—નમાઝ માટે ઇતેમ્મરી કરનાર નમાઝમાજ છે.

અફઝલુઝે ઝિકે લાએલાહા ઇલલલ્લાહ, મોહમ્મદુર રસૂલુલ્લાહ. (હદીસ)

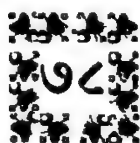
અર્થ—સઉથી ચડતી ઝિકર કલમો છે

ઝીકર, શીકર સે રહે તુ દુર, લાહૂત તક ઇશક મે રહે ચકચુર
જખરૂત તક ઇશક રખે કામીલ, તખ લાહૂતમે હોવે એન વાસીલ.
જખરૂત મુકામ આશક માશુકકા હય, લાહૂત મુકામ એકાએક હય.
લાહૂતમે ઇશક રખનેવાલા ગયા, વો ખુદામે આપ એન હો રહા.

કલ્પુલ મોમેનીના હાઝેરતુન મિન ઝિકરિલ ખરીઅ,
હાલતુલ મઝલુમે મુસ-તઝબતુન.

અર્થ—મોમિનનું દિલ છુપી યાદી વખત ખુદ તરફ હાજર રહે
છે મઝલુમની દુવા કલ્પલ થાય છે (હદીસ)

દીલકી ઉદાસી ગમ મીટાવ, શીતલ ગુણી જમીયત લાવ *
દીલ જમીયત પકડે અવલ, તબ કુછ આગે હોવે હાસીલ

ઈઝા-અરફતા ઝાહેરલ-ઇશકે ફ-અલએકા મિલ-
ફનાએ અનિલ-ઇશકે, લે અન્નલ-ઇશકા હેલા'મુન બએનલ
આશકે વલ-મઆશુક. (પેગ'મ્બરી ફરમાન)

અર્થ—જ્યારે તુ જાહેરી ઇશક ઓળખે તો તારે દમ્કથી ફના
થઇ જવું જોઇએ કારણ કે ઇશક એક પડદો છે આશક અને માશુક
વચ્ચે (હદીસ)

ઇશકકી દવા કહા, આશક ખુદ ખો, નીર્મલ એન હો, એન કો જો.
નીર્મલ કી નઝર નીર્મલ પડે, ખબર ખુદકી બેખુદ કરે
જેસા મજનુન ખુદકો ભુલ ગયા, અના^૧ દૈલી એન હો રહા
ઇશક રખ હુક તરફ બેખુદ હો ચાર, ખુદ ભુલ હો માશુક કીરતાઁ.
ફના બીચ હય બકા^૨ અમર, બકા બીચ હય ફના મગર
અપસકો જો બકા સમજેગા સો મોતકે મુખમે ફના હોગા
જો આપસકો ફના કરેગા, સો મોતકે મુખમે છુટ બકા રહેગા.
આપસકો બકા કહેના સોઈ પડે હઝાર, દીલપર બઝા હય ઉસ્કા

અ ધાર

અર્થ—ઇશકની દવા એજ છે કે ખુદ પાણી ખોવું નીર્મળ
“ એન ” થઇ રહેવું એટલે વચ્ચે અહકારનું ટપકું અથવા ગૈનનો તુકતો

* દીલને એક ઠેકાણે શીતલ અથવા શાત રાખો.

૧ હુ   ૨ હમેશગી અનાદીપણ

છે તે દુર કરવો. નીમળીની નજરે નીમળ દેખાય છે. જો આપણામાં ખુદી હોય છે તો આપણી નજરે ખુદી પડે છે મનનુન લેલા પર આસક હતો ત્યારે તે પોતાને તદન બુદ્ધી ગયો હતો દરેક ચીજ લેલા છે એમજ સમજતો હતો લેલાનો કુતરો આવતો તો પણ સમજતો હતો કે લેલાજ આવી, એવી તરફ તારે પણ લેલાજ થઈ રહેવું ખુદા તરફ એવોજ પ્યાર રાખી એખુદ થા, ખુદી બુદ્ધીને ખુદાનો આસક થા, એવી રીતે કુના થવામાજ અમરગી અથવા બકા છે એટલે બીજા બોલોમા કહીયે તો બકામા કુના સમાવલી છે આપણે હમેશા અમર છીએ એવો ખ્યાલ રહે છે એટલે મોતના મોઢામા કુના થવું પડે છે પણ જો આપણે મોતથી મક્કી જઇયે તે પહેલા પોતાને કુના કરીયે તો મોતના મુખમાથી બચી આપણે હમેશગી મેળવી શકીએ આપણે અમર છીએ એજ ખ્યાલ દીલ ઉપર પડ્યા સમાન છે અને દીલ ઉપર તેથીજ અધકાર જવાઇ રહે છે •

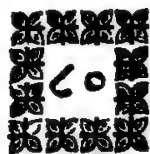

ઈમા અવડીયા અલ્લાહે લા ચમૂતૂન બલ યન તકે-
લૂના મિનફ દારે એલ્લ દાર. (હદીસ)

અર્થ—ખરેખર જોવાયા મરતા નથી, પણ એક ધરમાથી બીજા ધરમા જાય છે.

વલીયુ'કો મોત નહી હય મગર,
વો કાયમ કાયમ સદા હે અમર
હુનીયાકે દેખનકો પડદે હોતે હે વોહ,
મોત કી ચુંગલસે છુટતે હે વોહ
છવતે વોહ મુવે હય જાન,
મીલે હય બીચ નુર રહેમાન
આપસકો કુના કીયા સોહી મુવે,
હયાતી બકા લે છવતે હુવે.
બહેમ ગેરસે મુખ ફીરા કર રશુ હુવા તરફ અલ્લાહ,
સોહી હે આશક એન વલી અલ્લાહ.

હસમેં જાત બાતકા કામ નહી હય બન,
ખુદી જો, બે ખુદ હોવે સોહી વહી પીછાન

ફેના ફિશ શેખ ફેના ફિરસૂવે. ફેના ફિલ્લાહે બકા બીલાહ.

ઉપલી હદીસનો અર્થ.

અવલ ફેના હો બીચ મુરશદ, પીછું ફેના હો બીચ અહમદ
બાદ ફેનાહો અલ્લાહમે જબી, હયાતી બકાકી સો પાવે તબી.

(હદીસ) ઇન્ના-અવલીયા અલ્લાહ લા-અઓફુન, લા-
યમૂતના, બલ યન્તકેલુના નિનદ-દારે, એલક-દાર.^૧

હજાર બાંતકી એક બાત કર,

મુરશદ કામીલકી સોહબત પકડ

મુરશીદ બતાવે ચુ મુશાહેદા કર,

હુધ ગેર સખ દિલસે દુર કર

આપસ કે બુલ સુરત ધર રેહ.

ચકોર ચદ્રસે જયું રાખે લેહ^૨

તખ નાસૂતકી ફરામોશી^૩ હોગી, મફૂતકી મસ્તી આચગી

સુધીયા જુસ્મકી બુલ બચગી

બાહેરકી બેહોશી ખેદા હોગી,

લીતર હુશીયારી ખુલ બચગી

તરફ હક ઇશકકી આચગી લેહે,

ચોર સખ ઉસ બહેરસે બાઇ ગે મર

૧ ખરેખર વહી લોકોને કાઇ ડર નથી, તે મરતા પણ નથી, પણ
એક જગાએથી બીજી જગાએ જાય છે

૨ ચકોર નામનું એક પક્ષી છે તે ચદ્ર નીકળ્યા પછી એક પણ
પણ પોતાની નજર તેની ઉપરથી ખસાડતું નથી ૩ બુલી જવું તે.

આઈના દીલકા તબ સફા હોગા,
 તમાશા જળરૂતકા નઝર આયગા
 રૂહકી કર્દા ખુલેગી તુજે,
 અયાન* ખર અયાન સબ કુદરત સુઝે
 સુનાવેગા તુજકો બાબ તુરકા,
 આગે દેખેગા દરશન નુરકા.
 આવાઝ શીર ખહોત લાહૂતકા હે,
 અબાયબ તમાશા લાહૂતકા હે
 અબ્વલ રસુલ કી મજલીસકી કરફ ખુલે,
 બાદ ખહેરત તુર આવે હક તઆલા મીલે.
 મુરશીદ પોહોઆવે તલક નબી,
 નબી મીલાવે હક જલ્લ રખી[†].
 ખુદપના દિલસે ગયા જો ભુલ,
 સો વાસીલ હુવા ખીચ હક રસુલ.
 ઇસી હાલ મે રહે સો મસ્તાન હય,
 દુનીયાકી તરફ નહી ઉસે સાન હય.
 જો સાલીફ ઇસ ભેદ કે હંચે કમાલ,
 લાહૂત હાંસીલ કર રહેતો ખીચ જળરૂત ખુશાલ
 દીલકી નૈનો સે દેખા હય હક,
 નુરસે ખીલગ[‡] રહે મુતલક
 વોહ હકકી નઝર હક દેખે સહી,
 નઝર આપકી આખા ભુલ ગઇ[§].
 જબ ઇરક દીલપર ધરતો હય વોહ,
 લાહૂત મે બ હકસે મીલતો હય વોહ.
 નાસૂત, મલકૂત. જળરૂત લાહૂત માહાં,
 વોહ ચહાફકી રહેલ કરે આશોક[¶]

† ખુલવુ * જાહેર

૧. ખુદા. ૨ વળગી રહે ૩ ખુદા ચર્મ ચક્ષુઓથી દેખાતો નથી.

૪. ખુદાના ભક્તો.

મસ્તાનસે સાલીક કા મરતબા સરસ
વોહ હજમ કર ખ્યાલા દેખે દરસ.^૧

સાલીકસે ઓર ખી મકસદ પાવે,
મસ્તાનસેં ઓરકા મકસદ ખર ન આવે.

મસ્તાન મીસાલ સુરજ હય જાન,
સાલીક મીસાલ ચેરાગ હય માન

સુરજસે ચેરાગકા મરતબા સરસ હય જાન,
રમઝ આશીકું કી સચ કર માન

ચીરાગસે હઝારું ચેરાગ હોવે જાન,
સુરજસે હજા સુરજ ન હોવે માન

મરતબે દોનુંકે હોગે બરાબર,
સાલીકસે ઓર મકસદ પાવે, યે મરાતબ બકા હય
મગર.

સો બાતુંકી એક બાત, ખુદી ખો, બેખુદ હો, ઓર હો
બેન અદલાહ,

અમર હોવે, હૈયાતી મીલે બકા ખીલાહ

બા પકડ તુ મુરશીદ કામીલ,

મરાતબ બકાકા હોવે હાસીલ

શાહ કાયમદીન બુલે ખુદ જુસમ,

સુરત સેં મુનમે દેખા નુર ઇસમ

શાહ કાયમદીન દેખત ખુદી બુલ ગયે,

બે થે સા બસ્તુર અસલ હો રહે

૬૨ ઘટમે તોહીદ.

સુનો ભાઈ સારે હીંદુ ઓર મુસલમાન,
ઘટમે તુમ્હારે હય નીરંજન સુખહાન
મન અરફા નકસકુ ફકેદ અરફા રખમકુ^૧,

એ પીછાને નક્સ અપના.
ઉસે રહેલ હય હકકા પીછાનના,
ખહારકે હુંડને સે હાથ કુછ ન આવે.
ઘટકે હુંડે સે દીદાર પાવે,
ખહારકા હુંડના સખી દો નીવાર.
ઘટમે હુંડેસે પાવે દીદાર.

. હિલ્લાહે મા-ફિરમાવાતે, વ મા-ફિલ અરહે, વ-કાન-
લાહો, એ કુદરે રાખેધન મોહીતા*.

અવલ પુજ અપસમે તું લા,
કે સખમે ખસત હય એન અલ્લાહ.
અલ્લાહ ખીન કોઈ જગ ખાલી નહી,
ઘટ ઘટ ખરતા હય આપે સાંઈ.

કુલુપુલ મોમે નીના અશફલાહે તઆલા.^૨

ઘટમે મક્કા, ઘટમે મદીના, ઘટમે આરસી, ઘટમે નગીના,
ઘટમે રોઝા, ઘટમે અરશ, ઘટમે ઝીયારત,^૩ ઘટમે દરજા,
ઘટમે તસખીહ, ઘટમે માલા, ઘટમે દીદાર નુર ઉબાલા.

૧. જેણે પોતાના નક્સ (આત્મા)ને ઓળખ્યો તેણે ખુદાને ઓળખ્યો.

* જે કાંઈ આકાશ અને જમીનમાં છે તે ખુદાનું જ છે અને ખુદા સહી યીજને ઘેરી રહેલો છે. બુઆ (૨૪)-૧૧ મો અધ્યાય.

૨ (હદીસ.) મોમીનનું દીલ તે અલ્લા તાલાનું અરજ છે.

૩ યાત્રાનું સ્થળ ૪ દરજાનું.

ઘટમેં તીર્થ ને ઘટમેં સેવા, ઘટમેં અમૃત ને ઘટમેં મેવા.
 ઘટમે અલેક પીતમ સુખહાન, સુનો લાઈ સારે હીંદુ મુસલમાન
 ઘટમે દુડેસે પીયુજ પાવે, બાહેર દુડેસે હાથ કુછ ન આવે
 ઘટમે હજરત મુહમ્મદ નળી, ઘટ ખીચ હેગી કુદરત સળી.
 બહારકી બદગી કર જનમ ગુમાય, દર્શન શાહકા કેબુ ન પાય
 બહાર દુડા ઉને જનમ ગુમાયા, ઘટ દુડા ઉને સાહેબ પાયા
 બહેમ ગેરસે ઘટ કરો તુમ સફા, કે દીદારકા તુમકો હોવે નફા
 બચું આરસીમે આપ આપકા મુખ દેખે, યુ રૂહ એન હો એન
 કે દેખે

નસીતો વજદતો રઝખી બ રઝખી.

ઐન કી નઝરો ઐન દીખાવે, ગૈનકી નઝરો એન ન આવે
 રખમે બનેસે રખકો તુ પાવે, બ દે પછેસે નુર ના દીખાવે
 રખકો હય ઇસમ. બ દેકો હય જસમ,^૩ રખ આર બ દેહ હુયે
 દો કીમમ.

જસ્મ નૈને! ઇસ્મ ન પાવે, ઇસ્મ હોય તો ઇસ્મ દીખાવે
 શોલખો^૧ નુરાની જસ્મમે ચઢે, નુગી નઝર નુર નઝર પઢે
 હક પાને કી રાહ જુજ તુ, છોડ અવ્વલ^૨ આપકી “હુ”.
 બાહેરકા ભજન ઇદમ સખ કર દુર, ઘટમે સુરત કરો હજુર
 બાહેરકા સખ મીથ્યા^૩ કર બન, સચ્ચી બાત ઘટકી હોગી પીછાન.
 નમાઝ, રોઝા ઘટમે બન, ઘટમે હજ તસબીહ પીછાન
 બાહેર કે દુડે સે કુછ ન પાવે, ઘટમે દુડે સે દર્શન દીખાવે.
 મુરશીદ કામીલકી મોહબત પકડ, ઘટ ભીતર કી બતાવે બખર
 મુરશીદ કામીલ પાત્ર ઇદમ તૌહીદ પઢ, ઘટ ઇસરાઈ^૪ કી સુઝે
 બખર.

ચદ^૫ રોઝ મુરશીદ કામીલ કી મોહબત કરે, ભેદ ઘટકા સખ
 માલુમ પડે

૧ ખુદાથી મને ખુદા મળ્યો ૨ ખુદા ૩ શરીર.

૧ આગ-ભડકા ૨ પહેલ્લા ૩ મીથ્યા ૪ ભેદો ૫ થોડા.

ઘટ ઇસરાય મેં ખબરદાર હો, ખુદ પછે કેા તું સખ યો.
આપ જોર કેા તો બુજે નાહી, સખ મીલ જહાન હય ઝાતે સાંઈ^૧.
જોરત, મરદ, જીવજંત સખ, સખ ઘટ ખસ્તા હય આપી રખ.
અરખએ અનાસીર^૨ કેા જમાવ મીલ, બની હય આદમકી સુરત
રીકલ

પાંચમી રૂહ માહી રખી હય જાન, પાચ તત્વકા બના ઇનસાન.
પાચ તત્વકા સુનો તુમ ઝહુર, આગ, પવન, પાની, ખાક, નુર
અસલ તો સખકા હેગા નુર, એક નુરકા સખ બના ઝહુર.
અહદ નુરસે અહમદ નુર હુવા, અહમદ નુરકા રંગ બદલ આગ હુવા
આગ રંગ જખ બદલા જાન, આગ થી સો પવન હુઈ પીછાન.
પવનને જખ જમાવ કીયા જાન, પવન થી સો પાની હુવા પીછાન.
પાનીને જમાવ કીયા જખી, પાની થા સો ખાક હુવા તખી.
આખર ચીજ સખ એક નુર, એક નુરકા બના ઝહુર.

પાચુ *જીનસકા સુનો બયાન, હક તઆલાકી હોવે પીછાન
ગોશત, હાડ, સો મીટી હય જાન, લોહી સો પાની હય પીછાન
દમ સો પવન હય જાન, શેહવત સો આતશ પેછાન
રૂહ હે સો નુર હય જાન, પાચુ જીનસકા બના ઇનસાન.
પાચ તાબે પચીસ શેતાન, સો નહી પેહોચને દેતે તલક રહેમાન.
પાચ તાબે આગ કે હય જાન, પાચ તાબે પવન હય માન
પાચ તાબે પાનીકે હય જાન, પાચ તાબે ખાક હય પીછાન
પાચ તાબે રૂહકે હય માન, ચે પચીસ દૈત કેા લે પીછાન
પચીચ દૈત તો નામઝદ^૩ હય, એક એક કી પીછે અપાર હય
એક દૈયત પર સખ ગુમાય, એક દૈત તો મારા ન જાય
ઇશકે ઇલાહી જો હોવે જાઝત, ઉસકી અલસે આવે કેશીયત.
એક પલમેં સખ મરે વો પાચ, પચીચ બહેમ ગેરકો લગ જાયે આચ.

કેના ફિશરોખ, કેનાફિર રમુલો, કેના ફિદલાહે, બકાબિલ્લાહ

અવ્વલ કેના હો બીચ મુરશદ,
 પીછુ કેના હો બીચ અહમદ
 બાદ કેના હો ચીચ રબખી,
 હયાતી બકા કેા પાવે તબી
 હઝાર બાત કી એક બાત કર,
 મુરશીદ કામીલ કી સોહબત પકડ
 જુરને ચીના હોય અગમ ગઢ,
 ઉસ મુરશીદ કી સોહબત પકડ
 ઉસસે શીખ હક મીલનકી રાહ,
 ખુદ ભુલ બે ખુદ હો બ
 બે મુરશીદ ઇરશાદ^૧ કરે,
 ઉસ પર સુરત ધર રહે
 રૂહ મુકીમી દીલ બીતર હય માન,
 ઉસકી બહમ^૨ સો સુરત હય માન.
 ઉસ સુરત કી બેત કીકી^૩ હય,
 ઉસકા નામ સો સુરત હય
 અવ્વલ ઇશક ઘટમે લાવ,
 હક દેખનકા રાખો લાવ.
 ઓર ગેર^૪ પર મન દોડે નાહી,
 ઇશક રખ દીદાર મીલનકા સાઇ^૫.
 હઝાર બાતકી એક બાત રખ,
 સુરત મુરશદ કહા હોય ઉસપર સુરતસ નીગમ

૧ દેખાડે, જાન આપે ૨ સાથી ૩ આખતી પુતળા ૪ બીચ
 કાષ્ટ ચીજપર ૫ ખુદા ૬ બે

સુરત બહાસે દુટને ન પાવે.
 બહેમ નેક, બદ મનમેં ન લાવે,
 એસી એક ધુન સુરત બે લગાવે.
 આપ દેહ કી ખખર મનમેં ન આવે,
 જહાસે સુરત ઉઠે એસી સીધી એક રાહ પકડ,
 જ્યુ મુરશીદ બતાયા હોય થુ બેખખર, બે વહેમ, સુરત
 કેા ઠેલ, ઉસકી પીછે અગમ ગઢકેા ચઢ.
 અંસી ધારણ^૧ તુ સુરત તુરત ધર,
 'રૂમ રૂમ કેફે બોર કરે મગર
 જીસ વખત હાલ મસ્તી આવે બોર કર,
 ઉસ વખત સુરત કેા ઠેલ અગમ ગઢ કેા ચઢ *
 અવલ તો અધારા જીલમાત^૩ સુન આવેગા,
 પીછું ન હોતા મુલક તુમકેા દેખાવેગા.
 પીછુ મીજલસ રસુલકી બોર બેહશત દીદાર આવે,
 ઇંસ બાદ મહાસુન^૪ જાતી તુર દીખાવે
 આગે અર્શમેં નીરજન અપાર સચ દીખાવે,
 ઉસમે શોર અવાજ આવે, અનહદ તુર ઘટકા નાદ સુનાવે.
 અપાર તેજમે સે ગોટે^૫ તુરી ઉઠે બોર કર,
 ગુલગુલે^૬ શોર હોવે બેહદ મગર
 જહાસે ઉઠે બહાકે બહા સમાવે,
 નીરંજન સાહેબ સોહી કહેલાવે
 દરમ્યાન બીચ મજલ રૂહકી કરફ ખુલે બાન,
 કાઈ જાત કે તમાશે નજર આવે માન.
 જખરૂત મુકામમેં કરામત કુદરત હોતી હય બાન,
 એસે તમાશે પર અટક ન રહે, આગે ચઢનેકા ઇશક રખે
 માન.

૧ એક ધ્યાનથી ૨ વાળે વાળ ૩ અધાર ૪ મહાસુન એક

ધામનુ નામ છે ૫ તુરના ગોટા ૬ અવાજ

કીસી તમારો પર સુરત ના ફીરાવે, એક ધ્યાન હઝરતસેં મીલ,
હક નુરમે મીલ જાવે

તુર બાજેકા ખહોત શોર શાર હય, જીના તીખા નુર લાપાર હય
બીના ખતરે નેક બદ સુરત ધ્યાન ધરે જાન,

ખુદકો ફરામોશર હોના સોહી નાસૂત પીછાન

ઇશકે ઇલાહી હોવે જાગરૂત, કેફ હાલ મસ્તી આવે મોહી
મલકૂત

સુરત બાતીનકી સફર કરે, રૂહકી કશફ ખોલે જાન,

ખદીશત આવે, મોહમ્મદ મીલે, સોહી જખરૂત પીછાન

અશકે દરમ્યાન નુર લાહુદ અપાર હય જાન,

શોર શુલ્કગુલા કરતે, ગોટે નુર ઉઠે, શીર પીછે માહી મમાવે, ઉસકા
નામ લાહૂત માન

તેજ અપારકા નામ લાહૂત હય જાન,

ઉસ તેજ અપારમે શોર હોવે, ઉસકા નામ લાહૂત, ઘટ
અનહુદ તુર રહેમાન

ઉસ તેજ અપારમે મુરશીદ કી મુરત, બાચુ બાહુત હક હય માન
આકાર બીના નીરાકાર નઝરોમે કયુ મમાવે, ઠરે આશક કી જાન

હરેક હરેક મુરશીદ કી તમવીર જુદી જુદી હય જાન,

ઇતને આકાર કી આકાર, નીરાકારકી નીરાકાર પીછાન

હક તઆલાકા જુસ્મ પાકકા કોઇ અનુમાન ન ખુજે જાન,

કીતના ઉચા, કીતના નીચા, કીતના ચોડા, કીતના ચકડા હય માન.

કોઇ ઇસ જૈસા નહી હય માન.

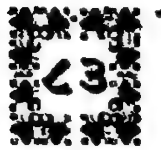
ચે કીસી તમસીલ^૧ જૈસા નહી હે જાન

બદા મેરા દીદાર દેખનેકો નાઉમીદ ના રહે જાન,

ઇસ વાસ્તે મુરશીદકી તસ્વીર હો, આશકકો અપના દીદાર દીખ-
લાતા હય માન

ખપની કુદરત, નહીં ઐસા યા વૈસા, હક હી નામ ધરે હુય જાન,
 હક અપર મપાર નીર જન નીરાકાર બેચુન હે, ઇસ તરેહ પીછાન
 મુરશદકો એસા બુજના કે સાહેબકા દર્શન હુવા જાન,
 મુરશદ સો અઘ્લાહ હક હુય માન
 હક તઆલાકો નહીં જીસમ રેખ,
 રિમ અપાર હુય બેચુન નીગકાર અલેખ
 મન્વલ આવત હુય જલાલીયત, ખાદ હોતી હુય રહેમાનીયત,
 હેમાનીયત જખ હોવે તો પુરી હોવે કમાલીયત
 તલાલીયત ગુઝર રહેમાનીયત હોવે, ઉસપર હકતઆલા આશક હુય
 તલાલીયતમે હુય તબલગ આપ હકપર આશક હુય
 તલાલીયત મસ્તી હોને ખાદ આવે રહેમાનીયત જાન,
 ૧ પુરા કમાલીયતકો પોહોચા પીછાન
 સિસે નહીં કોઈ કમાલીયત ખડી,
 ૨ સખ મરતબુ ફી હુય કડી^૧
 ૩ રે વંબુદ^૨ મે હુય પાચ રતન,
 ૪ દીદાર દેખન ચાહે તો ઉસકા રખ જતન
 ૫ પચીસકો ઘટમે ઘુટ^૩ કર,
 ૬ હુલ, બે ખુદ હો અગમ ગઢકો ચડ
 ૭ માલીમ, ફાઝીલ, જોગી, ખુલમન, સેવડે, શેખ, પીર કોઈ ઇચ
 ૮ લેદકો ન જાને,
 ૯ આશક હકકા હુય સોહી પીછાને
 ૧૦ સરાર^૪ ખાતીનકા સખસે ન્યારા,
 ૧૧ ઇ બુજે બુજન હારા
 ૧૨ હુ કાયમદીન હક ઉપર હુવે ખુદ ફીદા,
 ૧૩ ખુદ હોકે મીલે ખીચ રસુલ આ ખુદા

દર ધંદમે તોહીદ, આરેકતે હકે તઆલા.

વજુ કર, સજુદ કરના બાધના ન્યાઝ,
તેહકીક ચે હેગી, શરીયતકી નમાઝ
ઝબાંસે અલ-હમદો કુલ હોવલાહ પઢના,
રૂકુ કર ઝમીન પર સીજદા કરના.
અત-હીયાત પઢના, સલામ શીરાના,

• ઇસી મીસાલ પ જ વકત નમાઝ પઢના

અર્થ—આમા નમાઝ કેમ પઢવામા આવે છે તે કહયુ છે હાથ,
મોઢુ અને પગ ધોષ, સીજદો કરવા ઉભા રહી, નૈયન બાધી, “અલ-
હમદો” ને “કુલ હો વલ્લાહ” પઢી, ઝમીનપર ધુટણીયે પઢી સીજદો
કરી પછી “અતહીયાત” પઢવી એવી તરેહ પાચ વખત નમાઝ પઢાય
છે તે શરીયતની નમાઝ છે

તરીકત નમાઝ કા ચેહી પઢના,
હીર્સ ચોર હવા, હુમ ગેર દુર કરના,
મેહવાસ ઘટસે સળ દુર કરના,
હરદમ દમસે અલ્લાહુ પઢના

કલ્થુલ મોમેનીના હાઝેરતુન મિન ઝિકરિલ ખશીએ *

ના પોકારે આહીસ્તે, ન હલાવે ઝબાન,
લેહે દીલસે “અલ્લાહુ”, એ નમાઝ તરીકત પીછાન,

અર્થ—તરીકતની નમાઝમા હીર્સ, ભોભ, ઘટના ચોર દુર કરી
હરદમ જબા હીલબા વગર દીલથી “અલ્લાહુ” પઢવું તે

ખુદ ભુલ બે ખુદ હોના,
ચેહી હકીકત નમાઝ કા પઢના.

* મોમીનનુ દિલ ક્ષુધી યાદી વખત ખુદા નગ્ હાજર રહે છે

અતઃ કેકેઠકે અસ-સાબતા, ખચેકન મિન-ધમાદતે
સખઈના સના.*

હકીકતકી નમાઝ ચેહી, રખો સુન મંડલમેં ધ્યાન,
બે ખુદ રાન મેં, નુર હો પાર કર સુન મેઠાન.

અર્થ—હકીકતકી નમાઝ એકે ખુદી જુલીને બે ખુદ મયું. સુન
મડળમા ધ્યાન દઇ સુનની પાર જવું

મારેકત મુરાદકો જખ પોહોચા જાન,
વોહ ફારેગ હુવા દીન દુનીયાસે માન.
વોહ બંદીચેત સે ગયા ગુઝર,
વોહ ફારેગ હુવા રોઝે નમાઝસે મગર
વોહ આશોક માગુકમે મીલ ગયા
વોહ નુર નુર આપ હો રહા
વોહ કમાલીયત પુરી સો પાયા સહી,
અહોહ નામકી યાદ ઉસસે જુલા ગઈ
વોહ આપહી હુવા ઐન દીદાર નુર,
વોહ આપહી આપસે રહા ઐન હુશુર
ઉસકી નજદીક નહી મુરદાર હલાલ,
વોહ આશક મીલા ખીચ હક જલાલ.
વોહ તમચે ન રખે હીંદુ મુસલમાન,
કમાલીયત પુરી હુઈ ઉસસે પીછાન.
વોહ ખુદકો ફના કર બે ખુદ હુવા,
વોહ આશક ખુદાસે નહી હય જુવા.^૧
વોહ આશક કામીલ હય પાક આત,
ઉસે નહી ખુદેશત દોઝખસે કાજ.
શાહ કાયમદીન હક પર હુવે ખુદ ફીદા,
સો વાસીલ હુવે ખીચ રસુલે ખુદા.

* એક ધડીનુ ધ્યાન તે સીતેર વરસની ઇમાદતથી બેહતર છે.

૧ આશા દાલય. ઇ.અ. ૨ જુદા.

અલ-નુરુઓ સિલાહુલ-મેમેનીના, અલ-નુરુઓ
મિકતાહુસ-સલાતે, વસ-સલાતો મિકતાહુલ જન્નતે-નૂરન.
(હદીસ.)

અર્થ—વળુ એ ઇમામદારોનું હથીયાર છે, વળુ એ ઇમાનની
કુચી છે અને ઇબાદત એ નૂરાની જન્નતની કુચી છે

[આમા અહેર વઝુ અને ખાતીન વઝુ તે શુ તે સમગ્રચુ છે]

વઝુ ફાઝેલા^૧ પાનીસે તર કરે, વઝુ આશોકા ખુદીકો ખીસરે
વઝુ અહેર કંરના પાનીકી સાથ, વઝુ ખાતેની ખુદીસે ધોના હાથ
વઝુ અહેરી પાનીસે તર કર, વઝુ ખાતેની ખુદકો ખીસર
વઝુ અહેરીમે ગેર ખતરે હય, વઝુ ખાતીની રજુ હક કી સાથ હય
વઝુ અહેરી કરે તનકો ખફા, વઝુ ખાતેની કરે દીલકો સફા .
વઝુ અહેરીમે ખુદી ખહોત આયે, વઝુ ખાતેનીસે ખુદી મીટ જાય
વઝુ અહેરી વાલે બેહેશત બેહેશત કરતે મુવે,
વઝુ ખાતેની વાલે વાસીલાને^૨ હક હુવે
વઝુ અહેરી સો કરે ફાઝેલા, વઝુ ખાતેની સો કરે આશોકા
વઝુ ખાતેની સે હકકો મીલે, ખિડકી ખુદીકી સો દીલસે ખુલે
વઝુ અહેરીસે નફસાનીયત ખહોત આય, ખહેશત બેહેશત પોકારતે

મર જાય

વઝુ અહેરી સો ફાઝીલ સીખાય, પાનીસે હાથ, મુખ, પાઉ ધુલાય
હીર્સ બેહેશતકા ઉતુકો શીખાય, શેખી કે કુવેમે ઠેલ ધુખાય
એસે બધ બાધકર ખુદીમે કુકાય, બહાસે ફિર કબુ નીકલને ન પાયે
વઝુ ખાતીની મુરશીદ કામીલ ખતાય, ખુદીસે હાથ ધુલાય બેખુદ

ખનાય

મુશાહિદા કરાવે ફના શીશોખકા, દેખાવે દર્શન રસુલ મકબુલકા

ઉસે બી જ્યાદા કરે મકબુલ જાન, સો વાસલ કરે બીચ રહેમાન.
 જુસે મુરશીદ કામીલ મીલે ઉસે ખાતેની^૧ બેહતર,
 મુરશીદ કામીલ મીલે બીન ઝાહેરી તર્ક કરે, સો મીલે બીચ કુદર
 જખ લગ ખાતેની નહી પાયા તખલ્લુગ ઝાહેરી છોડ મત,
 ખરહુક હુય પહેલી મંઝીલ હઝરતકી શરીયત
 ચાઝ રાહ હઝરતકી ખરહુક હુય જાન,
 શરીયત, તરીકત, હકીકત, મારેફત પીછાન.
 જો ઝાહેરીમે હો ખાતેની તક પોહ્યાયા જાન,
 ફીર ખાતેની છોડ ઝાહેરીમે આવે હકીકતકી રાહસે ઉસપર

કુદર લાઝમ હુવા માન
 હઝાર ખાતકી એક ખાત રખ ખુદ ભુલ, બેખુદ હો, મીલબીચ હક.
 ખુદી ગેરસે ઉને જખ કીતા વઝુ, શાહ કાચમદીન હકકી તરફ હુવે
 રબુ.

રાહે હક રસીદન દર મારેફતે હક તઆલા.
 નહનો અકરબો ઇલએહે મિન હખલિલ વરીદ
 (કુરાને શરીફ.)

અર્થ—ખુદા ફરમાવે છે કે “અમે તારા ગજાની ધોરી નસથી
 પશુ પાસે છીએ ”

ખુદા તઆલાને ફરમાયા હય તુ,
 મે તુમહારી શેહર^૨ રગસે નઝદીક હુ
 તોહીદ મગઝકો જાને જો કોઈ,
 ખુદા તઆલાકો પીછાને સોઈ
 મુરશીદ કામીલકી જો સોહબત કરે,
 ઉસે મારેફતકી ખબર પડે

મુરશીદકા ભે હોવે ગુલામ,
 ભે ફરમાવે સો કરે કામ
 મુરશીદકા કહેના કરે કબુલ,
 ઉનકે કહેનેકો જાને અચુક, જબ ઉસકી નીકલે ભુલ.
 મુરશીદકા કહેના જીને નહી માના,
 કહે કાયમદીન સો ગયા રાના ^૧
 મુરશીદ અગર સચ્ચી કહે યા બુઠી ખાત,
 વો સખ સચ્ચા માનો દીલકે સાથ
 અગર દગા કુડકી કહેવે કુઠકી ખાત,
 ઉસકોખી ચકીન સચ્ચા કર માનો જાત
 થુ નહી સમજના કે મુરશીદ કહેતે હય બુઠં,
 ચકીનકી સાથ તુમ રહો સાખુત
 કયુ કે ફકીરુ કા દીલ દહેરી હય,
 ઘડીમે કીધર, ઘડીમે કીધર હય
 ઉનકા કહેના તુંમ દીલ જાનસે કરીયો, કહેનેમે ફીરોં મત, ^૨
 તુમ થુ મત તાણીયોકે તુમારા હે સત
 ઉનકે કહેનેકે સામુ તુ મત દેખ,
 તું તેરી મતલબ કરકે આલખ
 બહો કરે સો તુમ મત કરીયો,
 ઉનકે કહે પર તું પગ ધરીયો
 ખંદીયત પને કો ભે જાવે ભુલ,
 સો વાસીલ હોવે ખીચ હક રસુલ
 ચે નહી કીસીકી લી મીલક ^૩ હય,
 ભે કોઇ ભેદ પાવે સો આશક હય
 ઇસમે નહી ભેસ ^૪ ખનાને કા કામ,
 સો વાસીલ હોના ખીચ અર્શ નુર ધામ

અસ-સૂરી લા મઝહબ લહુ (હદીસ)

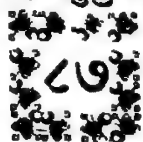
અર્થ—સૂરીઓ ઉપર કાંઈ અમુક મઝહબનું બંધન હોતું નથી.

સૂરી લોક ક્રીસીકે મઝહબ મે નહી,
વોહ ફકત મુરશદ અવલાહકો બુજે સહી
બહેમ ગેરસે જીસને કીયા હીલ સફા,
હીલ બીચ દેખે વોહ પરગટ નફા
મઝહબ દીન સબ ઉસકા મુરશીદ હય બાન,
રસુલ ખુદા સબ હે મુરશદ પીછાન
દેખો કયા કહા હય ખુદાકે રસુલ,
ફના ફિશ શેખ-આપસકો મુરશીદ મે બુલ
“મદત્તા-શએબા લહુ”-એ હદીસ ફરમાઈ,
બીના દીન મુરશદ દીન સચ નાહી
મુરશદ મે પાયા હક રસુલ,
“યા અઇયતોહન નફસુલ મુતમઇન્ના”^૧-બ દે કો હકને કીયા
કબુલ

ઇત ફના કર છોડા ઉત બકા ધર કીયા,
“ઇન્ના ઐલીયા અવલાહ લા યમૂતૂન”,^૨ હો રહા.
સબ ડર મે બકા ડર ફના કા થા બાન,
સબ નફે મે નફા બકા હક પીછાન
ફનાકા ડર લાગા, બકા નફા પાયા સહી,
મુરશીદ રખી બીન ઐરસે ફરકાર નહી રહી^૩

૧ હે મુતમઇન્ના (શાત) નફસ વાળા ૨ વલીઓ મરતા નથી
એટલે કે જીવતા જીવન પોતે મરી ગયા છે તેથી મોત વખતે મરવાનું
કાંઈ રહેતું નથી ૩ સૂરીઓ ખુદામાન મળી ગએલા હોય છે એટલે તેમને
બીજો કાંઈ બીયાલજ હોતો નથી તેથીજ તેમની ઉપર ધર્મનું કાંઈ બંધન
મુકી સકાતું નથી

બહેમ ગેર સફા કર, હક કો ખુજો સહી,
 વોહ સુફી સફા કીસીકે મજહૂબ મેં નહી.
 ઇસમેં નહી કુછ મેરા તેરા હય,
 ઇસમે નહી દીન ડેહરા હય.
 ઇસમે નહી મજહૂબ, મજહૂબાત* હય,
 બીન શીશકા ખેત્ર હક સાથ હય.
 બે આશક હોવે તો રાખે લેહ બીચ ધામ,
 ઇસમે નહી મજહૂબ ધર્મકા કામ
 આપસ કો ફના કર અરશ ચીનના,
 ઓર અઘ્લાહ રસુલ કો બી મીલના
 ઇસમે નહી મુખસે કહેના અઘ્લાહ.
 મન અરફ-ઘ્લાહો લા-ચકુલુ ઘ્લાહ†

વચન કાલદલાહો લાયાઅરે કુદલાહો કદલ દિસાનહુ
 વ કતઆ અઝ્જેઝહુ + (ફતીસ)

અર્થ—જેણે ખુદ મહોરથી કહ્યો તે ખુદને ઓળખતો નથી

યે તોહીદ મગજ હે બીતર ઇસરાઈ,
 લાહૂત બીચ મીલ રહા દીદાર
 નાસૂતસે લે નફસાનીયત ખોવે,
 મઝ્કૂત મેં ઇશકે ઇલાહી પેદા હોવે
 જખઝૂત મેં બે ખુલે સો એરાફ,
 બાકે કરના બીચ લાહૂત તવાફ‡

* મજહૂબનુ બહુવચન મજહૂબો + જેણે ખુદને ઓળખ્યો છે તે મોટે ખુદ કરી ઓળખતો નથી તેની જલ ગુગી થઇ જાય છે અને તેના પામ કુકા થઈ જાય છે

† છુપો ભેદ ‡ એરાફ=બહેરા અને દોજખની વચ્ચેની જગ્યા નામ છે, પણ સુરીયાદમા જ્યાં અબ્માસી દરેક ચીજમા ખુદ જુલે છે ત્યાં તેના મનની જે હાલત હોય છે તેને પણ એરાફ કહે છે ૩ પ્રદક્ષીણા કરવી

હાહૂતકા ગુલગુલાર સુનકર, વાસીલ હોના બીચ હક મગર,
લેખી? મુસલમાનકા કામ નહી, લેખી હીંદુકો બી બહા બગ નહી.
જેસા કે ફરમાયા હે હુઝરત નબી, “અના મિન નુરીલાહે વ કુલ્લ
શએઇન મીન નુરી?”,

ખુદાકે નુરસે હુવા નુરે નબી, નબી નુરસે બની આલમ સગી
જીતની રૂહ હે હીંદુ મુસલમાન, પેદા હુઇ અઝ નૂર નબી રહેમાન
ખુદી અ તર બદા હય બાન, ખુદી ગુઝર બાય સો હય રહેમાન.
ખોલ પહેન મીટીકી જબ ખાહેર આયા, તબ વોહ હીંદુ,
મુસલમાન કહેલાયા.

પલન જબ લીયા ઉસને ગેરકા, તબ ઉસીકો ફિર હીંદુ કહા,
ઝાહેરીમે ઝાહરી શર્ત બે બબાય^૧, ઉસીકા નામ સો મુસલમાન
કહેલાય.

ઝાહેરી શર્ત સે હુવા મુસલમાન,
મોમીન હોના દીગર હય માન
બીન દુઇ, ગેર ખુદી, દીલ રહે હુઝુર તરફ મુખહાન,
દીલસેં સચ કર બાને ખુદાકો સો મોમીન હય માન
ઝાહેરીમેં ગુસલ કર, મુખસે કલમા પઢે બાન,
ઉસીકો લોક મોમીન કહેતે હય માન
અમલ ન બબાયે ઝાહેર શર્ત બે,
ઉસી કે હીંદુ કહે તે હંચ વો
ખાતીન વાહુને થું રમઝ કહી હય,
બરસ્મ મોમીન નહી સહી હય
જેસા ફરમાયા નબી રસુલીલાહ,

૧ અવાજ ૨ જેણે બેખ અથવા સન્વાસ લીધો હોય તે, વેશ
ધારી. ૩ હુ ખુદાના નુરથી હુ અને તમામ ચીજો મારા નુરથી છે
૪ ખોલ=ખોળીયુ ૫ જે ઝાહેરમા શરીયતની શરત પાળે છે તેને મુસલ-
માન કહે છે ૬ નાહવુ

હોએ સા મુમેનલ્લહીના યજ્ઞતમે—ઉના ફિઝ મસજીર
વયૂ ફુલના લાએલાલા ઇલ્લાલ્લાહ †

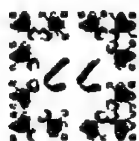
ખ-રસ્મ^૧ મુહમે કલમા ખોલના,
ઉસકો મોમીન નહી બનના,
ખલ્કે મુનાફીક^૨ હોગા વહી,
કલ્મેકે મઝકી^૩ ખબર ઉસકો નહી
ઝહરમે પોતીયા^૪ બાધો યા પહેનો તમ્માન^૫
મોમીન હોના યે રાહ ઓર હય માન.
ખુદ ફના કર બેખુદ હોવે જો,
સચ્ચા પાક મોમીન આશક હય વો
હક તઆલા હય રાહ અમલ યાદકા,
નહી હ વોહ રાહ લેશ^૬, ખુરકે કા^૭
અરે ફાઝેલાન^૮, તુમ કરો મત ગુમાન,
કે હમ સચ્ચે હય મોમીન મુમલમાન
મોમીન હોના નહી તુમ લેસ, ખુરકે ઉપર,
ખુદી ખુદ મે સે લે તુ દુર કર
મુરશીદ કામીશ કી સોહબત પકડ.
ફના ફીશ-શેખકા મુશાહેદા કર
તબ તુ રસુલુ લાહકો પાયગા,
ખુદી પના તેરા સબ ગુઝર બાયગા
મુઝાયમ^૯ આપસ હો મસ્કે મીસાલ,
તબ પાયગા દરશન હકે જલાલ
મોમીન હોના સો યેહી હય મગર,
કહે આશકા રમઝ ખોલ કર

† જે લોકો મસ્જિદમાં બેઠા થાય છે અને મહોરથી કલમા પઢે છે તે કાઇ મોમીન (ઇમાનવાળા) નથી

૧ રીવાજથી ૨ દોગી ૩ અર્થ ૪ વાતીયુ પહેરો ૫ ઇમ્મર મુશ્શવમાનો પહેરો છે તે ૬ વેશ ૭ મોઢા ઉપર નાખવાનો દુરખો ૮ પોથીના પડિતો ૯ નરમ

બલકે મોમીન નહીં આત રહેમાન હય,
 વોહ ગૈન નહીં ઐન મુખ્તાન હય.
 મગર હીંદુ હોવે યા મુસલમાન,
 ખુદ ભુલ, બેખુદ હો, હકસે મીલે સોહી મર્દ બન
 વલી' લેસ ખુરકે કા કુચ કાર નહીં,
 ગાહેરી ચાલ મઝહબસે ઠરકાર નહીં
 હકીકતકી રાહસે ખુદાકે એક બને, દીલ હઝુર રહે, સો
 મૈમીન હય બાન,
 દીલ ચો તરફ શીરતા રહે સોહી હીંદુ કુદરાન,
 ગાહેર કા લેસ કુચ નહીં હય મઝુર
 દીલ હક તરફ ચાહીયે હઝુર
 'હકીકત રાહસે ખુરખા, લેસ, મુસલમાન યા હીંદુ હોય બાન.
 દીલ હકકી તરફ રબુ રહે, બીતરસે એક કર પીછાને,
 સોહી મોમીન માન.

• • • હેમ, ખુદી દીલસે દુર કરે બે,
 તેહકીકત^૨ મોમીન હેગા બેહા
 લાહૂત મે બે હુવા વાસીલ,
 વોહી દોસ્તે હક હય, ઉસ્કો હક હય હાસીલ.

ફેના ફિર-રોખ, ફેનાફિર રસૂલે, ફેના ફિલ્લાહે, બકા બીક્લાહ
 (આમા પહેલા મુશીવાદના ઇસ્લામી શબ્દોના હીંદીમાં અર્થ સમજાવ્યા
 છે, અને પછી મારફત એટલે અલમજાન મેળવવું હોય તો શુ કરવું તે
 બતાવ્યું છે)

ફેના જખ હુવા આય મુરશીદ મને,
 તબી આકે પોહોચા વોહ હઝરત કને^૩.

દેના ફિદાહ જળ હુવા ખીચ રખી^૧,
 હયાતી બકા કે સો પાયા તખી
 કહે આશેકા ચેહ રમઝ ખોલ કર,
 મુનો મઝહુબ ધર્મી તુમહી બે-ખખર
 ઇંસ રાહે તોહીદ મે બે કોઇ ચલા,
 રખુલ જલીલ^૨ સે વો બકર મીલા
 મુસલમાની નુકતા^૩ ઇંબ તોહીદ બાન,
 હી દી નુકતે મે કહેતે હય પ્રહમ જ્ઞાન
 દોનુ કા મકસદ^૪ અરથ એક હય સો,
 ખોલી ફેરસે નામ કહેતે હય દો,
 મુસલમાની મે કહે મુશાહેદા કરે
 હી દીમે કહેતે સુરત બેડ ગહે,
 મુસલમાનીમે મુરશીદ કામીલકા સુખન
 હી દી મે વો સતગુરુ કા ખચન,
 મુસલમાનીમે, નાસૂત, મલકુત, જખરૂત લાહન હય
 હી દીમે ઉસ્કા નામ ચાર વેદ કહેતે હય
 મુસલમાનીમે જીસે હાહૂત કહેતે હય,
 હી દીમે ઉસ્કા નામ અનહદ નાદ હય
 મુસલમાનીમે અર્શ હય જીસ્કા નામ,
 હી દીમે ઇસે કહેતે હય ધામ
 મુસલમાનીમે ઇંબ જીસે કહેતે હય,
 હી દીમે ઉસે જ્ઞાન કહેતે હય
 મુસલમાનીમે જીસે ઇશક કહેતે હય,
 હી દીમે ઉસે પ્રેમ કહેતે હય
 મુસલમાનીમે જીમે ઇમાન કહેતે હય,
 હી દીમે ઉસે વીરવાસ કહેતે હય
 મુસલમાનીમે જીસે અવલીયા કહેતે હય,
 હી દીમે ઉસે ભકત કહેતે હય

મુસલમાનીમેં જીસે નક્સ કહેતે હય,
 હીંદીમેં ઉસે મન કહેતે હય
 મુસલમાનીમેં જીસે દુનીયા કહેતે હય,
 હીંદીમેં ઉસે માયા કહેતે હય.
 મુસલમાનીમેં જીસે ઝીકરે કલ્બી કહેતે હય,
 હીંદીમેં ઉસે અજંપા બાપ કહેતે હય.
 મુસલમાનીમેં જીસે મુકામે મહમુદા કહેતે હય
 હીંદીમેં ઉસે તરવેણી કહેતે હય.
 મુસલમાનીમેં જીસે તાલીબ કહેતે હય,
 હીંદીમેં ઉસે સાધુ કહેતે હય
 મુસલમાનીમેં જીસે કામીલ કહેતે હય,
 હીંદીમેં ઉસે સંત કહેતે હય.
 મુસલમાનીમેં જીસે મુકમ્મિલ કહેતે હય,
 હીંદીમેં ઉસે મહાસંત કહેતે હય.
 મુસલમાનીમેં જીસે ખુદમાત કહેતે હય
 હીંદીમેં ઉસે અંધારા કહેતે હય
 મુસલમાનીમેં જીસે નુરે આત કહેતે હય
 હીંદીમેં ઇસે સરૂપ કહેતે હય
 મુસલમાનીમેં જીસે કલમે હકીકી કહેતે હય
 હીંદીમેં ઉસે મહાસુન કહેતે હય
 મુસલમાનીમેં જીસે અલ્લાહુ કહેતે હય
 હીંદીમેં ઉસે સોહ મ કહેતે હય
 મુસલમાનીમેં જીસે કુન કહેતે હય
 હીંદીમેં ઉસે આહંમ (અ) કહેતે હય
 મુસલમાનીમેં જીસે ઇબ્રમે લફ્તની કહેતે હય
 હીંદીમેં ઉસે આપ જ્ઞાન કહેતે હય
 મુસલમાનીમેં જીસે ઇરશાહ કહેતે હય
 હીંદીમેં ઉસે ઉપદેશ કહેતે હય
 મુસલમાનીમેં જીસેકો ચીઝ કહેતે હય

હીંદીમે ઉસે વસ્તુ કહેતે હય
 મુસલમાનીમે' જીસે રૂહ કહેતે હય
 હીંદીમે ઉસે આત્મા કહેતે હય
 મુસલમાનીમે જીસે નીગાહ કહેતે હય
 હીંદીમે ઉસે સુરત કહેતે હય
 મુસલમાનીમે જીસે અકલ કહેતે હય
 હીંદીમે ઉસે વિવેક કહેતે હય,

મુસલમાનીમે જળ કુચ નથા, તળ હકને ચહાકે દીલમે ન
 આપકા મન રૂપ અહદ, મીમકી સુરતકે જૈસા ડાલ કં,
 અહમદ બનાયે જાન

ઉસે હીંદીમે અવશકત કહેતે હય માન,
 મુસલમાનીમે જીસે વહેમ કહેતે હય,
 હીંદીમે ઉસે તરગ કહેતે હય
 મુસલમાનીમે જીસે મુકામે નમીરા કહેતે હય,
 હીંદીમે ઉસે મુખમણા કહેતે હય
 મુસલમાનીમે જીસકો બેતુલ્લ-મામુર કહેતે હય
 હીંદીમે ઉસે નાબી કમલ કહેતે હય
 મુસલમાનીમે જીસે હાલ કહેતે હય,
 હીંદીમે ઉસે પ્રેમ ખુમારી કહેતે હય
 મુસલમાનીમે જીસે મુરાકેબા કહેતે હય,
 હીંદીમે ઉસે ધ્યાન કહેતે હય
 મુસલમાનીમે જીસે નુરે મોહ મદી કહેતે હય,
 હીંદીમે ઉસે પ્રહ્લ કહેતે હય
 મુસલમાનીમે જીસકો આદમ કહેતે હય,
 હીંદીમે ઉસકો મહાદેવ કહેતે હય
 મુસલમાનીમે જીસકો જીવંત કહેતે હય,
 હીંદીમે ઉસે વિષ્ણુ કહેતે હય

મુમલમાનીમેં જીસે શરીયત કહેતે હય,
 હી દીમે ઉસે હદ કહેતે હય
 મુમલમાનીમેં જીસે તરીકત કહેતે હય,
 હી દીસે ઉસે બેહદ કહેતે હય
 મુસલમાનીમેં જીસે હકીકત કહેતે હય
 હી દીમે ઉમે અનહદ કહેતે હય
 મુસલમાનીમેં જીસે મારેફત કહેતે હય,
 હી દીમે ઉસે અગમ ઘાટ કહેતે હય
 મુસલમાનીમેં જીસે હાસેલ હુધ મારેફત,
 ઉસીકે પુરી હુધ કમાલીયત
 હી દીમેં જો અનહદ અગમમ એક હો રહે,
 સીધાત પુગ ઉમે કહેતે હે
 મુસલમાનીમેં જીમે ન્યામત કહેતે હય,
 હી દીમે ઉસે વસ્તુ કહેતે હય
 મુમલમાનીમેં જીસે સાહુબે ન્યામત કહેતે હય.
 હી દીમે ઉસે વસ્તુ પ્રાપ્ત કહેતે હય
 મુસલમાનીમેં જીસે મોહમદ રસુલ કહેતે હય,
 હી દીમેં ઉસે પ્રહ્લા કહેતે હય
 એહમદકા નુર પેગમબર દર પેગમબર અવલસ આબર
 ઝમાને હજગત તક આયા હય બાન
 હી દીમે ઉસે દસ અવતાર ઠેરા કર કહેતે હય માન
 મુસલમાનીમેં જીમે હક જવાલ કહેતે હય માન,
 હી દીમે અલેક નીર જન નીરાકાર કહેતે હય બાન
 મુસલમાનીમેં જીરકો ગેર કહેતે હય બાન,
 હી દીમે ઉરકો દુધ કહેતે હય માન
 મુમલમાનીમેં જીરકો ખુદી કહેતે હય,
 હી દીમે ઉરકો આપા કહેતે હય
 મુમલમાનીમેં જીરકો ખાસ્ત કહેતે હય,
 હી દીમે ઉરકો વૈકુઠ કહેતે હય

મુસલમાનીમે જુસે ચાર નક્સ કહેતે હય,
 હીંદીમે ઉસે ચાર મન કહેતે હય.
 નક્સ અમ્મારા કેા મન કહેતે હય,
 નક્સ લખ્વાના કેા સુમન કહેતે હય.
 નક્સ મુલહીમા કેા તર મન કહેતે હય,
 નક્સ મુતમદન્ના કેા મહામન કહેતે હય
 હીંદીમે ચાર ગુન દેહીકે કહેતે હય,
 મુસલમાનીમે ઉસકેા ચાર રૂહ કહેતે હય
 પહેલી રૂહ કી ખુબી ખાલુકી ઉપર,
 દુજી રૂહ જમાવ ગેસ્ત કા હય મગર
 ત્રીજી તઆલુક^૧ લોહીસે રખતી હય જન,
 જો બોલતી હય ચે ચોથી પીછાન
 તીનુ કડવાશ દેહકી જળ ટલે,
 ચોથી રૂહ નીર્મલ હો, સુરત સે હકકેા મીલે
 સુનો ભાઇ સારે હીંદુ મુસલમાન,
 બહરે લેશ કા તુમ મત કરો ગુમાન
 શાહ કાયમદીન કહે એક રમઝ,
 ઉસીકી તુમ અબ રાખો સમજ
 બહરે ચક્કન તુમ મળ છોડ દો,
 બાતીન રાહ હક રસીદકી^૨ લો
 દો શમશેર એક મ્યાનમે ન મમાય,
 બીન બહરેરી છોડ બાતીન કેા ન પાય
 જુસ્કો હક મીઝનકી ગરજ હોવે જન,
 સો બહરે છોડે બાતીન તરફ આવે માન
 જુસ્કો હક દીદાર દેખનેકા ઇશક નહી અગર,
 ઉસકેા બહરેરી ખુબ હય બેહતર
 અલી દીદાર દેખા રહાવે અગર,
 તરીકત, હકીકત, મારફતકી રાહ પકડ

પુલ પાતરી તુમ છોડ દો સખ,
 પાથાયા જ્ઞાનકી લે બાધા અખ.
 તીરથ આર ડેહરે મખ દો નીવાર,
 માલા કે ફીરાને સે દો બેઝાર
 મુખસે લજન કરના દુર કર,
 છોડ દો નાત જમાત કા ડર
 કામકી દોડા દોડ ચોડી કરો,
 શ્રીર, ગલીરપણા તુમ દીલમેં ધરો.
 લડના, ઝઘડના, ખાર આર કુડ^૧,
 કાજ આર આખરૂ રખો સખ દુર
 નીચી નાડ રખ, ઇશક આતશ જગાવ,
 ખુદી, દુઇ, ગુસ્તા સખી ભુલ બાવ
 બરે આર ખોટોકા ઝઘડા મીટાવ,
 હા હા પણે કા સ્વભાવ તુમ લાવ
 હીરમ આર હુવા પર મન ના ધરો,
 એ કરે આ કરે સખી દુર કરો.
 નજર દેખને કી સમજ ઐસી રખ,
 જ્યુ સખમે ખસે સખસેં ન્યારા હય હક
 માતુ કે સ્ત પર સુરત ના કરો,
 ભુંડી, લલી ખાસ કી શક ના ધરો,
 ખાના પીના ભુખ માફક ખાવ,
 કડવે મીઠેકા સવાદ મત લાવ,
 ઐસે તુમ અવવઝ આપસકો બનાઓ
 પીછું ખેજખી^૨ મુસ્શીદ કામીલ કી લાઓ
 ઐસે મુસ્શીદ કી સોહબત પકડ,
 કે છુડકો હો તૌહીદ ઇલમકી ખખર.

જુરમે હોવે હક નુરકા પ્રકાશ
 વૈસે મુરશદ કે જાવ તુંમ પાસ
 જા કર ઉસકે તુમ પાઉ પડો,
 ગરીબીસેં જાત ઉનુ સે કરો.
 અવ્વલ તુમ ઉનકે ખાદીમ બનો,
 પીછે ઇસ તરેહ તુમ ઉન કો કહો
 હમ અબ આયે હેં તુમારે ચરન^૧,
 મીટાવો તુમ અબ હુમારા મરન
 તુમ મેહર કરો હુમારી ઉપર,
 તોહીદ ઇદમકી બતાવો ખબર.

મીછે સુરત નુરત કા ધ્યાન બતાવ.
 દીદાર નુરમે લે હમકો મીલાવ
 તબ વો તુમસે મુકર^૨ જાયેગે,
 અવ્વલ તો હાથમે નહી આઇ ગે
 કહેગે તુમકો “ મયે કુચ જાનુ ના, ”
 અગડ કર કહેગે “ જૌર કે પાસ વત ”
 ઉનકા પીછા કલી ન છોડ દીજીયો,
 અબોલા^૩ બંદ, ઇનકી ખીદમત કીજીયો
 તબ વોહ બતાવે તુજ કો ઇસરાર^૪
 તોહીદ ઇદમસે કરે ખબરદાર.
 પીછુ તુજે બતાવે મુગલ ધ્યાન કી ખબર,
 ઇશક સે ઉસી પર તુ મહેનત કર
 અબોલા હો એક જગ ગોશા^૫ પકડ,
 ઉનકે કહે માફક ધ્યાન તુ ધર
 કબી બાલે તો અણ અતલે બાલ,
 અખાન ગેર મુખન સે મત ખોલ

૧ પગ આગળ ના કહીએ કે ખોલવા ચાલવા નમ- * છુપા.
 મંત્રે પ. ખુલો ૬ નહી છુટકે

રાત દીન બેઠા, મુગટ બેઠામેં સુરત ધ્યાન ધર રહે,
 ચકીર ચંદ્ર સે જ્યું રાખે દહે.
 થોડા ખેલત સાના સોયો મગર,
 રેન^૧, દીન સાધના મુસ્તકી પકડ,
 ગુમાન દેહીકા મત રખ મગર,
 નીચી નાડસે સુરત ઉચી પકડ
 સુરત મુરશીદ કે કહેને માફક દુટને ન પાય,
 બહેમ નેક બદ મનમેં ન લાય
 અંસી ધીર ગલીર મો આવે જળી,
 સુરત ચાલ પકડે હક તરફ તળી.
 અવવલ સો નીશાની તુજમે આયે,
 ઇશક ઇલાહી બાગરત હો રૂમ રૂમ ભર બાય^૨
 જોર આવે કેફ સો જોર બી કરે,
 ત્યુ ત્યુ સુરત અગમ ગઢ કો ચઢે
 અવવલ તો અધારા આખુ ચઢે,
 તામે સુરત ધીરી ધીરી બઢે^૩
 દો ચાર બરસમે હોવે તેરા કામ,
 પીરે ધીરે તુ બ પોહોચે હામ
 અગર નખીએ કી બાજી હોવે જોરાવર,
 તો પલમે પોહોચ બાય મગર
 અગર નસીબા તેગ કોતાહ^૪ હોય,
 તો બગમ, દો બગસ. પાચ બરસ કો દરશન હોય
 સો અધાગ ફીટ એક મેદાન આયે,
 તામે ભાત ભાતકે તમાશે દિખાયે
 ખેસ્ત બી આવે ઉસી ગહ માહી,
 તા પર સુગત લગાવે નાહી
 પીછે હજરત નખીસે મુસાફર^૫ કર,
 તાસે આગે સુને તુર બાબ મગર.

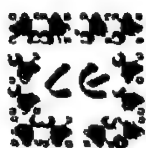
બાવે ચઢ ઉપર અરશ કે મેહલ,
 જહાં નુર દીદાર હય હકકે જહાં^૧
 આપો આપ હકકા સો દીદાર હય,
 બીના રૂપ રેખકા બમકાર હય
 ભસ્કી સુરત બા કે પોહોચે બહા,
 ઉસી વખત ખબર નહી રહેતી ચહા
 ઉસે રહેતી નહી ખબર તન કપડે કી,
 ઉસે રહેતી નહી ખબર જગે ઠામકી
 ઉસીને દેખા નુર હકે જહાલ,
 કમ્મલીયત પુરી ઉસીકી હુઈ કમાલ
 એમે હાલમે રહે સો મસ્તાન હય,
 દુનીયાકી તરફ નહી ઉસે સાન^૨ હય
 મુરશીદ કામીલ બને થુ,
 ઉસી કેા મેં સાલીક રખુ
 દેવે દસ્ત^૩ ઉસીકે પુસ્તકે^૪ ઉપર,
 ઉસી કેા હોવે હુશીયારી ખબર
 હુશીયારી રહે ઉસ્કો જબરૂત સે,
 સુરત સે દેખે નુર લાહુત કે
 મહાં બયેકે નાદે^૫ હાફૂત સુનાય,
 જહા દેખે બહા દીદાર દીખાય
 ઉસકી નઝર સો કુછ આવે નહી,
 આપસ તન કેા સો પાવે નહી
 હરદમ રહે મસ્ત જબરૂત મે,
 કબી બા બસે શીર લાહૂત મે
 હાફૂતમે મસ્ત બે હય આશીકાન,
 વોહુ કારેગ હુવે દીન દુનીયા સે બાન

ઉનકો દીન ધરમસં કામ નહીં,
 ઉનકો ભજનસે બી દરકાર નહી
 ઉનકો અઝાબ^૧ સવાબ કા પાગ નહી,
 ખહેસ્ત, આખેરતસે^૨ જરા આશ નહી
 ઉતુને પાયા હક નુર જલાલ,
 વોહ અલમસ્ત રહે હરદમ લાલ
 અમર સુખ ઉનો પર આરામ હય,
 આકેબતસે^૩ ઉનકો નહી કામ હય
 ફના કર આપસકો રખી મને,
 હયાતી પાયે બકા બીલાહ મેં
 બકા હય ઉતુ પર, અમર હય હયાત,
 એકા એક હો રહે મુતલક હક જાત.
 કહેને મે દો કહેલાતે હય બાન,
 વોહ વાસીલ હુવે બીચ નુર રહેમાન
 ફીર ફીર નહી આવે ચે દીન મગર,
 હુશીયાર હોવ હીંદુ મુસલમાન બે ખખર
 દેખ લો નુરે દીદાર ચહી,
 મુવે પીછુ કુચ પાવે નહી

મન કાના ફી હાઝેલી આમા, ફહોવા ફિલ આખેરતે આમા.

જો ચહા દેખતે હય સો વહા બી દેખતે હે,
 જો ચહા અધે હય સો વહા બી અધે હે.
 જો દેખા ચાહે હક તઆલાકો અગર,
 શાહ કાયમદીન કહે ખુદી ખીસર

૧ ગુનાહ-પાપ ૨ બીચ દુનીયા ૩ કયામત ૪ નદન ખુદાની

મન અરાદકાદ્યમાદતા બાદકા વુસૂલે ફકદ અશરકા.

(હદીસ)

અર્થ—જેણે ખુદ સાથે મેળાપ થયા પછી ઇમાન કુવાના
ફગદો કર્યા તો તેણે શિરક કીધો (પેમન્યરી ફરમાન)

સાહેબુલવિદ્ મલકુનુન વ-તારેકુલ વિદ્ મલકુનુન

અર્થ—વિદ્ (નિત્ય પાઠ) પઢવાવાળા મલકુન છે^૧ અને તક
ડરવાવાળા પણ મલકુન છે

[આ વાક્ય બેલી વાક્ય છે પણ આરીફાથી તપાસીએ તો આ
વાક્યમાં મતલબ શું સમાયવી છે તે માલમ પડે છે

આ વાક્યનો પહેલો ભાગ કહે છે કે વીદ્ પઢવાવાળા મલકુન
છે વીદ્ એટલે શું ? પાઠ અથવા બદગી હવે હઝરત સલ્વમે આગ
માધ્યા છે, શરીયત, તરીકત, હકીકત અને માગેકત શરીયત બદીયતનું
અથવા દુધનું ઘર છે હવે જ્યાં નુરી શરીયતમાં રહે છે ત્યાં મુધી જ
હસલામની કાઝો છે તે અદા કરવાની છે, એટલે કે શરીયતમાં જ્યાં મુધી
છે ત્યાં મુધી શરીયતની વીદ્ અથવા બદગી તથા તમામ નિયાઓ કુ
વાની છે પણ તરીકત અને હકીકતની વિદ્ શરીયતની વીદ્ થી અડીયાતી
છે તરીકતની વીદ્ તો બાતીની ઇમાન કરવાની છે અને હકીકતની
વીદ્ ખુદી ખુલવની છે માગેકતમાં તો તમામ બદીયત પાલ જનુ રહે
છે એટલે તે ખુદામાં મળી જાય છે હવે જ માલુસ ખુદા સાથે એક
થાય છે ને એખુદ થાય છે તો પછી તે વીદ શી રીતે પડે ? પણ તેનું
જના એમ સમજે કે મારેકતે પોહોચેલો માલુસ જેનામાથી તમામ નિયાઓ
કુવાની ખુદી નીકળી ગઈ અને તે પોને મટી ગયો છે તે જ વીદ પડે
તો તેવો અર્થ એ થાય કે તેમાં પોતાપણ પાતુ આવે છે ખુદાના જેને
નીદાર થયા તે ખુદા છોડી પાડો પોતામાં કર્મ તો મલકુન કાલવાય એ
એનો અર્થ છે હવે તેરીજ તવેદ હકીકતની ઇમાન અથવા વીદ મુન

૧ મલકુન એટલે જના પાં ખુદાનો કાપ થયા હોય તે આપિત બાગે
જન નરેલો

મહત્ત્વમાં ધ્યાન કરવાની છે તે યાદી છોડી દઇ શરીયત અથવા તરીકતની ક્રિયા જે મારેફત કરતા નીચેના દગ્ગની છે તેમાં ફરી આવીને ફસાય તો તે પણ મલકાઉં કહેવાય, એટલે કે આગળ પોહોચેલો માણસ એક પગથીયુ પાછુ હડેલો ગણાય તરીકતની યાદી ઉપર પ્રકારની છે અને તે ધ્યાનથી કરવાની છે તે માણસ જે દેખાવમાં શરીયત વાળાની પેઠે કરે તો તે પણ એક પગથીયુ પાછળ હડેલો કહેવાય અને તેટલા માટે જાનની રીતે મલકાઉં કહેવાય હવે કોઇ પુછશે કે આમાં તો ખુદ્દુ લખેલું છે કે વીદ્ પદવાવાળા મતકાઉં છે તો શરીયત વાળાઓ વીદ્ પદ તો તે લોક મલકાઉં કેમ કહેવાય ? તેનો જવાબ એ છે જે શરીયત વાળાઓ મારેફતવાળાઓની માફક ખુદા સાથે મળી ગએલા હોતા નથી ફક્ત મારેફતવાળાઓજ ખુદા સાથે મળેલા ગણાય છે, એટલું જાણવા જા તો પણ શરીયત વાળાઓ તરીકત, હકીકત, મારેફતની બાબતની યાદીમાં આગળ વધવા ફારીશ કળા નથી અને ફક્ત મુખની જાહેર યાદીથી સતોપ માની બેઠી રહે છે તે જાનની રૂએ પણ તેવાજ કહેવાય છે

હવે એ અરબી બેતનો બીજો ભાગ એ છે કે વીદ્ તર્ક કરવા વાળા પણ મલકાઉં છે તેની મતલબ એ છે જે જ્યાં સુધી બદીયતપણુ છે એટલે માણસ મારેફતે પોહોચેલો નથી ત્યાં સુધી જાહેરની વીદ્ અથવા બહુગી તેને માટે જરૂરની છે હવે જે તરીકે પોહોચેલા માણસથી બેખુદીને લીધે યાદી છુટી જાય તેને જેઇ શરીયત વાળો પણ જે છોડી દે તો તે મલકાઉં છે તેમજ હકીકત વાળાને જેઇ જે તરીકતવાળો પોતાની ચડની ઉપર યાદી છે તે છોડીદે તો તે પણ મલકાઉં છે અને હકીકત વાળાની દુઆત તે સુન મહત્ત્વમાં સુરત જોડવાની છે તે જે મારેફતવાળાને જેઇને તેમ ન કરે તો તે પણ મલકાઉં છે

દુઆમાં આ આયતનો અર્થ એ છે જે મારેફતે પોહોચે ત્યાં સુધી દરેક મઝીલ વાલાએ પોતાની મઝીલની વીદ્ અથવા યાદી કરવાની છે એટલુંજ નહીં પણ તેની આગળની મઝીલે પોહોચવાની ફારીશ પણ જરૂર કરવાની છે^૧]

૧ આ ઉપરથી માલમ પડશે કે પીર સાહેબ લોકોને હમેશા ખુદા જ્ઞાનમાં પગથીએ પગથીએ આગળ વધવાની તકીદ કરે છે અને ખુદાને ઓળખી તેમાં મળી જવાની વાત ઉપર જોર દે છે જે માણસ આગળ વધીને પોતાની ખરી જગ્યાએ જાય તેજ મરદ કહેવાય અને તેજ ખુદાનો માનીતો થાય નહીંતો જે ખુદાને નહીં પહોંચી શકતા તેનાથી છેડા રહે છે તે તો તેનાથી આઘોજ ગણાય છે

વિદી કા પઢને વાલા મલઉન હય,
 તર્ક કરને વાલા બી મલઉન હય.
 પઢને વાળા ઇસવાસ્તે મલઉન હોતા જાન,
 ઉસકે મગઝકા સુનો તુમ ખ્યાન
 શરીયત, તરીકત, હકીકત, મારેફત જાન.
 ચાઝે રાહ હજરતકી બરહુક હય માન
 શરીયત ઘર બ દીયતકા હય જાન,
 પાચ ફર્જ હક અહેરી ઉનપર ફર્જ માન
 જબ શરીયતસે તરીકત મેહલમે આયા જાન,
 તબ દીવકી હજુરી ખાતીની ઇબાદત ફર્જ હય માન
 જબ તરીકતસે હકીકતકે મેહલમે આયા જાન,
 તબ સુન મહલમે સુરતા રખના સરસ પિછાન
 જબ હકીકતસે મારેફતકે મેહલમે આયા જાન,
 તબ ખુદી ભુલનેકી ઇબાદત ફર્જ હય માન,
 ઇબાદત બદગી થેહી વીદી હય સો જાન,
 જબલગ બ દા હુઇમે હય તબલગ અદા કરના ફર્જ પિછાન
 જબ મારેફત મુરાદકો પોહોઆ જાન,
 તબ બ દા હુઇ નીકલ ગઇ, હો રહા જાન રહેમાન
 ખુદ તો ફના ફીદ્વાહ હો ગયા,
 મારેફત મેહલમે હક હો રહા
 જબ અસલ સરૂપ^૧ હો રહા જાન
 સો કીસકો કહે અદ્વાહ ખુદા રહેમાન
 અસલ હકે નુરમે અહમદ હુવે જાન
 અહમદસે રૂહ હુઇ પીછાન
 રૂહને ખુરખા દીલકા પેહેના જાન
 દીલ પર ખુરખા અસમકા હય માન
 અસલ નુર અદ્વાહ થા જાન,
 સો કીસ્વત કીસ્વત^૨ બ દા હુવા માન

શીર જીવ જીવ દીલકો પેછાનના જાન,
 દીલ જીવ, રહ કો પેછાનના માન
 રહ અહમદસે મીલતી હય જાન,
 અહમદ મીલાયે અજ સુખહાન
 સુખહાન કા નુર દીદાર દેખ,
 સુખહાનમે મીલ રહા હુવા એક
 હક નુસે પહેલે બદા થા જાન,
 શીર બદા થા સા હક હુવા માન
 જ્યુ દરીયાકા પાની ખાર હો, નીમકકી કકરીયા જમે
 જાન,
 શીર નીમકકી કકરીયા ધુલ, દરીયા મે એક હોવ માન
 યુ હકમે બદા હુવા જાન,
 બદા થા સા હક હુવા પેછાન
 બદા થા જબ બદગી થી જાન,
 બદા ગયા તબ બદગી ગઇ માન
 ખુદ પાણા થા સો જબ જીવ ગયા,
 “ ઇજા અંતુ મુલ પુકરાઓ ફહોવલ્લા હો રહા
 જો એક કા એક રહા હો,
 ફિર વા વીર્ડ કીસકા પડે સો
 હક હો રહા સો હય મારેફત,
 વીર્ડ પઢના જો હય શરીયત
 શરીયત સો હુઇ કા મેહુલ જાન,
 મારેફત સો એકા એક માન
 મારેફત મુરાદ કો પાહોચે શીર વીર્ડ પડે જાન,
 તહકીક સા મઝબિન હય માન'

૧ ઉપર ચડીને પગી જે નીચે પડે તો તે અગળે નરતે મએલો

બેખુદ હો ફીર ખુદી લાવે,
તહકીકે સો મલઉન કહેલાવે
મારેફત તક પોહોચા, ફીર મારેફત છોડ, શરીયતમેં
આયા^૧,

તહકીકે સો બેખુદ હો ખુદી લાયા
મારેફત મુરાદ કો પોહોચ ફીર વીર્દ પઢે જાન,
સો વીર્દકા પઢનેવાલા મલઉન માન
જેસા આહુરીમેં એકે મુસલમાન, હી હુકા દીન
કબુલ કરે,
શરીયતમેં એ સખુન મલઉન હય ઐર મલઉન દરે
જુ બાતીની મારેફતકો પોહોચ ફીર શરીયત મે આવે
જાન,

સો સખુન મલઉન હુગા માન
વીર્દકા તર્ક કરને વાલા મલઉન હય જાન,
ઉસકે મગઝકા મુનો તુમ બયાન
મારેફત મોરાદ કો પોહોચે બીના શરીયત તર્ક કરે જાન
સો શરીયતકા તર્ક કરને વાલા હય શેતાન^૨
જબ લગ મારેફત કો નહી પોહોચા તબલગ શરીયત
મત છોડ મગર

પાચ બીના ઇસલામ ઐર મુન્નત ફરઝ સખી અદા કર
ખુદી ખોઅે બીન ખુદાઈ કા દાવા કરે જાન,
તહકીકે સોઈ હય પકકા મલઉન શેતાન
જેસા કીઓનને ખુદાઈ દાવા કીયાથા જાન,
એ દરીયાકે બીચ ગરકે હુવા શેતાન

૧ શરીઅતની પાખદી તો કબૂલી છે પણ જે નીચના દગ્ગના
ખાતલ છે તેમા ઉતરી પડવાનુ નથી એશા અલગના દગ્ગની હાલતમા
જાનનેજ નિવાગ રાખવાનો છે

૨ મારેફતની બેખુદ હાલતમા ન પહોચ્યા હોય ત્યાં નુવી તરીઅ
તની હાલતમા રહેવું જોઈએ

ઇસી તરેહ ને ખુદી સાથ ખુદાઇકા દાવા કરે બાન,
 સો મીસાલ ફીરઆન હોવે પશેમાન
 બંદા હોકર બંદગી ના કરે બાન,
 તહકીક સો મલઉન હે પીછાન
 ને મારેફતકો નહી પોહોંચ્યા બાન,
 ઉસકે નઝદીક વીર્દકા તર્ક કરના મલઉન પણ હથ માન
 જખ લગ બદા હે તખ લગ વીર્દકા તર્ક કરના મલઉન
 પણ હે બાન.

યે રમઝ આશક કી સચ કર માન
 ખુદ ભુલ, બે ખુદ હો, મીલ બીચ હક
 પઢના, તર્ક કરના, દોનું રહે એક તરફ
 તોહીદ કા તુમ સુનો ખ્યાન,
 સમજ પડે તખ આવે ઇનામ
 ખુદાકે વસ્ત્ર^૧ કી પહેલી સીડી ચેહી મગર,
 ને કચ ન બુજે તો મુખસે “અલ્લાહુ” કર
 હુવમ^૨ સીડી, લાખ દરબે બહેતર,
 હરદમ દમસે અલ્લાહુ અલ્લાહુ કર
 હુવમ સીડીસે સઇયુમ^૩ લાખ બેહતર,
 સુન મડલ મે સુરત તુ ધર
 ચ્હાઝમ સીડી કરોડ હીસ્સે સઇયુમસે બહેતર,
 ચે કાચા છોડ, હકકે નુર જૈસી કાચા કર
 ઇધર કી ખબર ભુલ ઉધર હો પાર,
 સર્પ જ્યુ કાચલી ઉતારે યુ બાહરકી કાચા છોડ.
 માહેકી કાચા સાથ, મુરશીદ કી મહેરસે,
 અરશકે કી ગરે પર બાકર અડે
 જખવગ કુછ નહી સમજતા તખલગ નમાઝ બાન,
 મુખમે અલ્લાહુ અલ્લાહુ કરના ફર્જ માન,

જો બાહરકી ઇબાદત છોડ દેવે સો મલઉન માન

કયું કે ઉરકો શરીયત કહેતે હય જાન

ખેલી સીડી ચેલી. હુશ સીડી તરીકત, ઉસમે દમસં ઇબાદત
કગ્ના જાન.

વોહ દમસં કરની છોડ જખાનસે કરે તો મલઉન હોવે
માન

સંધ્યુમ ચીડી હકીકત સુરતસં સુનમ ડલ ધ્યાન ધગ્ના મોહી
ઇબાદત વીઈ હય માન

સુનસે સુરત રખની છોડ દમસે યાદ કરે સો મલઉન હય
જાન

ચહાઈ સીડી મારેફત, ઉસમે પ્રગટ કાયા સફા બકે અશંક

કી ગરે દેખે સો ઇબાદત વીઈ હય જાન,

અરશકે કી ગરકા દેખના, છોડ સુગત સુનમે ધ્યાન ધરે સો

ઇબાદત કરના મલઉન હય માન.

ઇબાદત વીરદ કરને વાલા ઇસી તરેહ મલઉન હય જાન,

મારેફત, હકીકત, તરીકત છોડ બાહરકી બદગી કરે સોભી

મલઉન હય માન

ફીર કુછ સમજતા, બુજતા ન હોવે, દેખા દેખી બાહરકી

ઇબાદત વીઈ છોડ દેવે સો મલઉન હય જાન,

અરશ કે કી ગરે પોહોચ કર ઉસે છોડ કર, બાહરકી ઇબા-

દતમે પડે સોભી મલઉન હય માન

જેમા કે એક જામ મેહમાન ગયે હોવે ચોર છસકે ચહા

જાના ઉસકા નામ ન પુછે ચોર ચુપ હોકર બેઠા રહે તો એ

બુખા મરે માન.

ઉસકા ઘર પાયા નામ પુછા, ઉસે દેખા જાન, ફીર ફીર કર

ઉસે પુછે “તુમારા નામ કયા હય,” તખ વો કહેજા, કેઈ

હુવા હય જાન

મીન આલખે નામ પુછે, ચે તો મારેફતમે પોહોચે ખીના,

શરીયત કે છોડ દેના મોહી મલઉન હય જાન

ઉસકો પીછાન કર શીર શીર કે નામ પુછે, ચે તો મારેફતકો
પોહોચ કર મારેફત છોડ દે, શરીયતકી બઢગી કરે સોહી

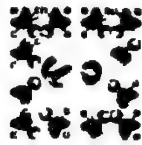
મલઉન હય માન

જૈસા એક બાલક છોટા હોય તબ લગ નંગા શીરે, ઉસે કોઈ
ન કહેવે, મારેફત કો પોહોચે બીના શરીયત છોડ દેવે સોઈ

મલઉન હય માન,

બડા હોકર, કપડે પહેન કર, શીર બાલક મીસાલ નંગા શીરે
ઉસે સબ બલક દીવાના કહે યુ મારેફત કો પોહોચ કર.
શીર મારેફત છોડ કર શરીયતચે આવે સો બી મલઉન

હય માન

- હુવમ હદીમ મુનો તુમ માન,
હકે તઆલા તુમકો દેવે દરફાન^૧

મન અરફાલ્લાહો લા યકુલ્લાહ વ મન કાલલ્લાહો
લા મરકુલ્લાહ^૨ (હદીસ)

જુસ્ને પેછાના અલ્લાહકો વોહ મુખસે નહી કહેગા અલ્લાહ
ને કહેતા હય મુહસે અલ્લાહ ઉમને નહી પેછાના અલ્લાહ
મુરજ ઉગતા હય તબ દીન હોતા હય માન,

જબ અધારા હોવે સો દીન નહી પીછાન

આદ, મુરજ, અઝ્ની, ચેરાગ એ સબ ચીજા ન હોવે માન,
ને થા સો હો રહે તબ અધારા પીછાન

જબ કુછ ન થા તબ બી અધારા થા માન,

સબ હય તબ બી અધારા હય માન

૧. ખુદાઈ શાન

૨. અર્થ - જેણે ખુદાને ઓળખ્યો તે મુખથી ખુદા કહેનો નથી.
અને જે મુખથી ખુદા કહે છે તેણે ખુદાને ઓળખ્યો નથી

સુમલજી—જ્યારે અપી પેદા થઇ તે આગળ અધકાર અથવા અધારા જેવું જ હતું અને પ્રથમ વખત પણ અધકાર છવાઇ રહે છે (જીવો આગળ) હવે ચાંદ, સુરજ, અગ્ની, ચેરાગ એ બધું છે છતાં પણ અધારજ છ કારણકે ખુદાની રોશની અને ખુદાનું નુર કાંઈ જીવીજ ચીજ છે ખુદાના ચરતું વર્ણન આપી શકાતું નથી તે નકારમાજ અપાય છે —

જેની રીતે કડોપનિષદમા કહ્યું છે કે — ન તત્ર સર્વો ભાતિ ન ચંદ્ર તારક ન્નેમા વિષ્ણુતો ભાન્તિ કુતોડયમગ્નિ^૧ તમેજ્ઞ ભાન્ત મનુભાતિ સર્વવન્તસ્ય માસા સર્વ્વ મિદ્ વિભાતિ = ત્યાં (તેને વિશે) સૂર્ય પ્રકાશતો નથી, નહિ ચંદ્ર, નહિ તારા નહિ વીજળી, તો અગ્નિ તો ક્યાથીજ ? તે પ્રકાશમાન થતા તેની પાછળ સર્વજી ભાસે છે તેનાજ પ્રકાશથી અહિ સર્વજી ભામે છે એટલે આત્મા રૂપ બ્રહ્મને વિશે, સર્વનો પ્રકાશ જે સૂર્ય તે પણ દેખાતો નથી, ચંદ્રમા પણ નથી દેખાતો, વીજળી પણ નથી દેખાતી, તો અગ્નિ તો ક્યાથીજ હોય જે બધું દેખાય છે તે તેની પાછળ દેખાય છે

જીસકા નામ ધરાયા સો ચીજ બડી હય જાન,
ઓર વોહ બી એસી બેમાપ હય માન
જે બસ્તુ હયે, નહી ઉસે કીને બનાઈ, ઘડી નહી, કોઈ
દીવસ હુઈ નહી જાન,
વોહ બસ્તુ અપાર હય, અપરમપાર હય, કીમીને બઠાઈ નહી,
ઘટાહી નહી હયે માન
અરશ સબકી ઉપર હય, સાત આસમાનકે ખાડા^૨ હય જાન.
ઉસકે પાર ખાલી અધારા હય માન
જાતે જાતે તીર ચલા જાવે તો કીસી આકાર કો જા અરે
નહી જાન

જમીન કે બીચુ બીચ પાની મીનાસ પવન હય માન,
ઉસકો નીચે પથ્થર ડાલે તો ચલા જાય પણ કીસી જાગપર
હરે નહી જાન

આત્માન, જમીન કી શક^૩, ગર્બ^૪, જીનુબ^૫, શુમાસ^૬, પારકે
પાર ખાલી ને અધારા ઉસકા કાઢી પા^૭ ન આવે માન

આસમાન, ઝમીન, મીસાલિ આદમ હય યે નન્ના હય બાન,
ચો બડ હય, ઉસકી, ઇસ્કી તમસીલ એકહી હય બાન.

(સમાવૃત્તિન વંદા અદે મીસાલે મુરતે આદમહા)

દીન ઓર રાત ઉસકે દરમ્યાન હોતા હય બાન,
આર પાર, ડાબે જમણે, આગે પીછે, સુન અધારા હય માન
અધારા સુન આત હકે હય પીછાન,
આત સોહી જુસ્મ હય માન.

જુસ્મસે તો હકે પાકે હય બાન,
વા તમસીલ હય સો ઓર વજેહ હય માન
બદેકી મીસાલ પર હકકો આત જુસ્મ નહી બાન,
બદેકો જુસ્મ તો માપ મે બડા હય માન†

જયુ હકે બેમાપ હય યુ સુનળી બેમાપ હય માન,
જયુ હકે અપરમ પાર હય યુ સુનલી અપરમ પાર બાન.
હકે બી અમાપ સુન બી અમાપ બદે કી મીસાલ પર હકે
કી આત નહી બાન
હકે યે મકાન પગ હય, યા યે મકાનમે નહી, યે દોનુ
બાતા કુદર બાન

હકકો જબ મકાન હોયે તબ ઉસે આધાર હુવા બાન,
જુસ્મ પર બેઠા રહેતા હોયે યો બગ† ઇસ્સે બડી કહેલાવે
માન

જેસે કોઇ મકાનમે હે એસા આપસકા રખો હરગીઝ ન
ઇમાન,
હકકો મકાન હકે આપહી હય હકકી માહે સબ કુદરત હે
ચિછાન

† ઉદાહરણ

† અર્થ—આસમાન અને જમીન આદમની મુરત બાંધે છે (હબીસ)

૧ માપી શકાય છે ૨ જગા

ક્રીસ્ટીકી કુદરત પર ચે નહી રહેતા કે માહી સમાવે, યા ઉસકે
 અદર હોવે જાન,
 ન જાનો હકકો હાથ પાઉ, ન જાનો ખુદ ખુદા હે અરસ
 પાર જાન
 ન જાનો હકકી ખાતીની ન આના જાના ખાત ખુદ પીછાન,
 અરશ પાર ઓર ઝમીન પાર એક તીર ડાલે વે જાતા ક્રીસ્ટી
 આકાર પર લાગે જાન,
 તખ જાનીચે ઉમકા અ ત અપાર કુચ નામ ધરા જાવે ચુ
 સખ ખલક આપસકી માહે પીછાન
 અપની આતમેસે આદમ ઝમીન આસમાન પેદા કીયા જાન
 ઉસકે દરમીયાન નન્ની આદમ ખલક હુય માન,
 સુન હકકા જુસ્મ હુય, જુનમ માહી આપી હુય માન
 કહેને કો નામ જુદા જુદા ધરાયા હુય, મખ મીલ જુનમ
 એકુહી પીછાન,
 હક એક હુય ઓર કુચ હુજા હુડા ન પાવે માન
 “વ હોવા માઅકુમ અયેનમાકુનુમ” હકને કરમાયા જાન

હકને કરમાયા હુય જાન, જહા દેખો વહા મે કા મે હુ પીછાન,
 ઈરશન કર દેખો મુજ ખીન કોઈ ઓર ન પાઓ માન
 ચાર ચીઝ અનાદીમે ગીનાતી હુય જાન,
 ઓર ચીઝ ખની હુઈ હુય સો આતી હે માન ૧

૧ ચીઝ

૨ અર્થ—(ખુદા કહે છે કે) હુ તમારી માયન જુ

૩ ખાતીનના જાનથી ૪ ખુદા, મહાનન, માયા (પ્રકૃતિ) અને
 આત્મા એ ચાર વસ્તુઓને કેટલાક અનાદી માને છે તેના અર્થ આમા
 સમાવ્યો છે

અનાદી કીસે કહીયે, જો ચીજ હય, કબી બની નહી, બનાઈ નહી જાન,
જયુ હક હય યુ વોહ બી હય, ઉસકો અનાદી કહીયે પીછાન.

જો ચીજ બની હુઈ હય હજારો લાખો બરસ નામ પડા હય જાન,
ખલક કહેતી હય વો બસ્તુ તો આદ હય માન

હજારો બરસ હોવે ચા સો કુરસી હોવે, આખર ઉસકા બી અત
તો આયગા, સો આદ કહીયે માન

માટી, પાણી, પવન, અગ્નિ, આકાશ, એ ચીજ બનાઈ હુઈ ચા
હય ઉસકો આદ કહે પીછાન.

ચાહેબ, મહાગુન, માયા, આત્મા, એ ચારો ચીજ અનાદીમે હય,
કોઈ દીન કીસીને પેદા નહી કીયા માન.

કહેનેકો ચાર ચીજ જુદીયા હે જાન,

રબ એકકા એક, રબ બીન દુજી ચીજ નહી માન

મુન સો હકકા મન હય, હકસો આપ એક હય પીછાન,

આત્મા હકકા મનમુખા હય, મોજા 'યે હે પણ હક એક હય જાન.

હકને ચાહા કુછ પેદા કત એસી ઇચ્છા કી, ઇચ્છા ઘટમે એસી ઉડી
જાન,

ઇચ્છા સોહી માયા, જબસે રબ હય તબસે ઇચ્છા બી હય માન.

આત્મા હકકા મનમુખા હય. તબસે મનમુખા બી હય જાન,

હકબી બકા હકકી આત્મા બકા હય, યુ ચા ચીજ અનાદી મનાતી
હય જાન.

જુસે એસી બુજ હય, ઉસકી નઝરમે હક અયાન' હય જાન,

આરેફ હકકો દેખતા હય, પણ માહે માયાકા મેલ હય ઉસ
વાસ્તે ફના કમ હોતા હય માન.

૧ મોજો લહેરો આત્મા એ ખુદાનો હુકમ—મનમુખો, અને માયા
એ ખુદાની ઇચ્છા, એ અર્થમાં જો એ બે વસ્તુ લેવામાં આવે તો અનાદી
મનાય નહીં તે નહીં ફક્ત ખુદાજ અનાદી છે ૨ જાહેર.

અવલ કાશીર હય ખુદાકી જેર તરફ દીલ પ્રીરતા હય બાન,
અબાનસે જેર ખોલતા હય ઉસ વાસ્તે ખંઠા કાશીર હય માન.

અબાનસે ખુદાકો એક કહે સોહી હે મુસલમાન,
દીલકી નૈનુસે ખુદાકો દેખે ઉસકો આરેફ કહીયે બાન.

“કલખુલ મોમેને હાઝર તુન મીન ઝિકરિલ ખદીએ વહોવા હયુન” હે
હક તરફ દીલસે મૌમીન મોહબત કરે, કબ હકસે મીલુ, ઉસે
આશક કહે.

“ફઝ કુરની અજ કુરકુ મ વશ-કુરલી વલા તકફોરન,” યે આયત
કુરાનકી હય માન.

બાહરકા જુમ ભુલ કર, માહોકા જુસમ નુરી બન કર,

— બા અશકે કીંગરે દેખે, સો વાસિલ કહીયે બાન

“વજ-તો રખી બે રખી” રખસે રખકો પાવે પીછાન,

હક આતમે વાસીલ હો ગયા, સોહી સચ્ચા ફકીર હય બાન

‘ઇઝા અતુમુલ પુકરા ફહો વલ્લા હે*’ હો ગહા માન,

ખુદ ફના હો ગયા બાકી હક હુવા બાન

ઇસ મઝીલ કો પોહોચ કર બાહરકી બદલી વીર્ પઢે સો

મલકેન હય બાન,

મઝીલકો પોહોચે બીના, બાહરકી ઇબાદત છોટે સો બી

મલકેન હય માન

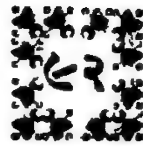
શાહ કાયમદીન ચીશ્તી કહે એક ગમઝ,

બયાન વાર ઉસકા સુનાયા મગઝ

૧ છુપી ઝિકર-યાદીથી મોમિનનુ દિલ જીવતુ થાય જે અને તે
પણ જીવતો થાય છે

અર્થ—તમે મારી ઝિકર (યાદી) કરો તો હું તમને યાદ કર
અને મારો શુકર કરો અને મારી ન્યામનોને હલકી ન સમજો (ખુદાઇ
ફરમાન)

* (હદીસ) જ્યારે તમે સાચા ફકીર થાઓ ત્યારે ખુદામા એક
શબ્દ શકો છો

અશ-શરીયતો અકવાલી અત્ત-તરીકતો અફઆલી, વલ હકીકતો અહેવાલી, વલ મારેકતો રામુલ મઆલી (હદીસ).

અર્થ—હુ બોલુ છુ તે “શરીઅન” છે, હુ જે કામ કંડ છુ તે “તરીઅત” છે, હુ જે હાલમા રહુ છુ તે “હકીકત” છે, અને મારી બુલદી તે મારેકત છે (પેગમ્બરી કરમાન)

[આ પ્રકરણ, એક તરફ આલીમો અને ખીજી તરફ ફકીમો વચ્ચે સવાદ રૂપે છે]

ફકીમો નીચે મુજબ આલીમોને કહે છે —

જીતની ઝાહેરી યાદ ઇબાદત હય જાન,

એ સખ હુગી સો શરીયત પીછાન

વીઈ, અવરાઈ.^૧ તસબીહ પઢે,

ચીલ્લે કરે ઐર નકશ^૨ ભરે.

બુરસા^૩ કરે ઉનકા રૂકુ ઐર સુબુઈ^૪,

દીલતો ઉનકા ગેર તરફ રબુ

વઝુ કર પાનીસે, તસબીહ પઢે,

દરૂના^૫ અપના સફા ન કરે

સર્ફ નહવ^૬ પઠ મશાઅબ કહેલાય,

હર્ફ એકકા બી મગઝ ન પાય

જીતની ઝાહેરી યાદ ઐર ચલન હય,

ઉસકા નામ સો શરીયત હય

શરીયત મેહલમે સખી મગઝ હય,

ઝાહેરીવાલુ કેા સો નહી સમજ હય

૧ વીઈનુ બહુ વચન

૨ તાવીજ કરે

૩ શરીર, બદન

૪ નીચે નમે અને મીઝદો કરે

૫ અદર, દીલ

૬ આડંબુ

બાહર બાહર કે સળ અમલ ચલાય,
 ગેરફી તરફસે મુખ ના ફીરાય
 શરીયત કા મગજ સો ખી ન પાવે,
 ઓર નામ મશાયખ કહેલાવે
 આપસકો ખીના યુજ શરીયતકા દાવા કરે,
 મારેફત વાલુ સે આ કર લડે
 વોહી શરીયત, તરીકત, હકીકત. મારેફત હય.
 કેલવનીકા બસ ઇસમેં ફેર હય
 ઘલુ કે કેલવ કર કીતા^૧ જુદા,
 ઉસને નામ તખ ધરાયા મેદા
 ઉસ મેદે કે તખ્તે પર બાટા જખી,
 ઉને એવીયા નામ ધરાયા તખી
 ઉસીકો પકા કર ઘી શુડ^૨ મીલાયા
 તખ વો મરાતખ લાહદ પાયા
 ઇસી મીસાલ શરીયત, તરીકત હય,
 ઇસી મીસાલ હકીકત, મારેફત હય
 શરીયત નામ ઉમકા મુનો મેરે ભાઈ,
 જો આયત હદીમ રસુલુલ્લાહને ફરમાઈ
 ઉમકા મગજ યુજના ભાઈ બન
 તરીકત નામ ઉમકા હય માન
 ઉસકે ચલન ચલના યુજ કરે,
 હકીકત ઉસકો સો કહીયે મગર
 હાસેલ હકકો કીયા જખ તમામ,
 મારેફત ઉમકા હેગા સો નામ
 કીતાખા પઠ હુવે ખુદ ફાઝીલ,
 કીયા ના હક તઆલાકો હાસીલ
 મુનો તુમ આલીમો ફાઝીલો એક સમજ,
 કહે આશક એક તુમકો રમઝ

અલ્લાહ રસુલને કયા ફરમાયા હય તું ?
ફકત આયત હદીસકો પઠા કરીયો તું ?
ઉસીકે મગજકી ખોજ ન કરો ?
ઉસીકી માફક અમલ ન કરો ?
હકતઆલાકો કરો ન હાંમીલ ?
તુમકો યેહી ફરમાયા અય ફાઝીલ ?

આ સવાલોનો જવાબ આલીમો નીચે પ્રમાણે આપે છે —

તખ ફાઝિલ સારે મીલ તુ રિવાયત કરે^૩,
નમાઝ, રોઝા હમ કઝા ન કરે.
હમકો શરએ શરત સખ ઝાહેરી હય,
તરીકત, હકીકત મારફતસે નહી કામ હય
હદીસ પઠ, મગજ ખુજ, કરે હમ અમલ,
કયામતમે હક હોવેગા હાસીલ

• આના જવાબમા ફકીરો કહે છે કે —

“ કઓલહુ તઆલા ” ફરમાયા હકને ખોલ,
“ વમન કાના ફીહાજેહી આમા ફહોવા ફીલ આખેરતે આમા ”
ખોલ

યહા દેખતે હય સો બહા ખી દેખે,
જો યહા અધે હય સો બહાખી અધે
કઓલે તઆલા “ ફઝકુરની અજકુર કુમ વશકોરૂલી વલા તકફોરૂન
જો કોઇ મુજકો યાદ કરે ખિલયકીન,
ઉસે મે યાદ કરૂ રેન^૪ ઓગ દીન

• (અલ-ઇકરાશે ખિલ-લિસાન વ-તસદીકુન ખિલ-કલમે)

યકીન કો તાઅલ્લુક દીલ સાથ હય,
નહી ઉસ તાઅલ્લુક તન સાથ હય

---

૧ તપાસ ૨ ભણેલો માણસ વિદ્વાન ૩ જમાન ૪ નમાઝ
એક વખત સુકી જવાથી ખીજી વખતે તે પઠ છે તેને કઝા કહે છે.
ચુકવું. ૫ જે અહીં આધજો છે તે ખુફાના ત્યા પશુ આધજો છે
૬ યકીનથી ૭ રાત ૮ જીભથી કંતાર કરવો અને મનથી સાચુ જાણવું

જીસમેં ચકીન હય સોહી મોમીન હય,
 અગર નહી ચકીન સો કાફિર હય
 ચકીન સોહી હય પાયા દીનકા,
 ચકીન સોહી હય પાયા મુસલમાનીકા
 ચકીનકો તઆલુક હય સાથ દીલ,
 સુનો ભાઈ તુમ આલીમ ફાઝીલ
 દીલકો રજુ કરના તરફ હક જલ,
 ઉસીકા નામ સો હેગા અમલ
 પઠ કર, મગઝ ખુજ, કીયા જખ અમલ,
 ઉસીકો તખ હુવા હક હાસલ
 હુઈ હક તઆલાકી જખ હાસેલીયત,
 ઉસીકા નામ સો હેગા મારફત
 તુમે મીલ રવાયત દેતે હો, આલીમ,
 કે ચાઝ શર્ત બલતે હય હમ
 એકલી શર્તકા અમલ ના કરો,
 ઓર ફીર દાવા મોમીનકા તુમ ધરો
 મોમીન હોના ચકીન કે સાથ હય,
 ચકીન કે સાથ મુખ સે કલમા કહે
 (લા એલાહા ઇલલલ્લાહો મોહમ્મદુર રસુલીલ્લાહ,)
 બરસ્મ કલમા કહે કુછ મોમીન નહી જાન
 મોમીન વોહી હે જીરકો અમલ ઓર ચકીન હે માન,
 (લએસા-મોમેનલ-લઝીના, ચજતમે ઉના ફિલ મસ્જેદે
 વ ચકૂલના લાએલાહા ઇલલલ્લાહ^૧)
 હઝરતને ફરમાચા કલમેકા મગઝ ખુજ દીલ ઠરાવે જાન,
 બીના વહેમાત, ગેર ખુદી, લાહુ ઇલલ્લાહુ કો એક કર
 ખુજે સો મોમીન હય માન
 (લા-યુકબેલુસ-સલાતા-ઇલા-એ-હુઝુરિલ-કલમે ૨)

૧ મજ્હુમા બેગા થવુ અને કલમો પઠવો એથી ટાઇ મુસલમાન
 મોમિન થવાતુ નથી ૨ દિલ એક ઠેકાણે થયા વગર નમાઝ કબુલ થઇ
 શકતી નથી

મૌમીન સોહી જો હક સે હય હજુર,
 પલ ભર વોહ નહી હકસેં દુર.
 દિલતો ઉનકા હુજુર મે હેય,
 દિલ હે તો ફિર યકીનથી હય,
 યકીન હય તો મૌમીન ખી હય,
 શરીયત ઉનો પર સઝાવાર હય,
 કલમા ઉનુકા પઢના ખરહક હય
 વોહ મૌમીન ખુદા કે બેશક હય,
 વહેમ ગેર વો સખ ગયે ભુલ
 પાય^૧ ખીના મુસલમાની ઉનકી કબુલ,
 વોહ દીનદાર ખુદાકે ખર હક હય
 વોહ આલીમ, ફાઝીલ, મશાયખ હય,
 (મન અરફા નફસહુ ફકદ અરફા રખહુ)
 મરુમ ખુજ માઇકા, જો ખુદકો ભુલ ગયે,
 વોહ વાસીલ ઐન હકસે હો રહે

લી-મઅદલાહે વકતુન, લા-યસઓની ફીહે મલકુન
 મુકરરખુન-વલા નખીચુન મુરસલુન^૨ (હદીસ)

ઉનુકા તો વ્હાતક ખુલા હય અએરાફ,
 જહા નુર દીદારકા હે તવાફ
 જહા ખ્હોત ઝખકાર હય નુરકા,
 જહા ગુલ ગુલા^૩ શોર હય તુરકા.
 જહા નહી મલાયક મુરસીલુ^૪કા^૫ ગુઝર,
 વ્હા બકે પોહિંચે હય આશીક મગર

૧ પાય અરકાન ૨ જેણે પોતાના નફસને ઓળખ્યો ૩ હઝરત ફરમાવે છે કે મારો ખુદા સાથે એક એવો વખત આવે છે કે જેમા ખુદાના હજુરી ફરિસ્તા અને રસૂલો પણ તે વખતે ત્યા હોઇ શકતા નથી.

૪ અવાજ ૫ રસૂલો

વ-જાઅલતો ફિન્નફસે તરીકત-આહેદીના, -વ-જાઅલતો
ફિર-રહે તરીકતુલ-આશેકીના, વ જા અલતો-ફિન્ન નૂરે
તરીકતુલ-ચામેત્રીના (હદીસ)¹

શરે² વાલે જીસ્મ પર ઝોહોદ કરે માન,
તરીકત વાલે કરે દીલકી પીછાન
હકીકત વાલે કેા ઇશક હય હક ઉપર,
મારેફત વાલે નુરમે નુર મીલતે મગર
વોહ આશેક એસે હય દીનદાર,
કે હકસે હીલમીલ કર હુવે એકાકાર
મુરશીદ કામીલ સે ચે ન્યામત મીલે,
ખડકી ખુદીકી સો દીલ સે ખુલે

વોહ જીન્નતસે ખી કામ ધરતે નહી,
વોહ દોઝખસે ખી જરા ડરતે નહી

(તાલેખુદ-દુનિયા મુખન્નમુન, તાલે ખુલ-ઉકબા મોઅન્ન-
સુન, વ તાલેખુલ-મૌલા મુઝકકરૂન³)

એનો અર્થ નીચેની એતોમા છે

વોહ આશક હક પર હુગે મહી,
ઉનકો ખહેશત આખેરત સે કામ નહી
તાલીખ' દુનીયા કે સો હીજડે હય,
તાલીખ ખહેશત કે સો ઓરતા હય
જો તાલીખ ખુદાકે મોહી મદ' જાન,
નહી ઇશક રખતે ખજુઝ સુખહાન⁴.

૧ જાહેર પગેજારી વાળાઓનો તરીકો નક્કસ તરફનો છે આજે-
કાનો તરીકો રૂઢ તરફનો છે અને ખુદાને મળનાગઓનો તરીકો તર ન--
ફનો છે ૨ શરીયતવાળા

૩ દુનિયાની ઇસ્તગાલ ગખનાગ એ લીજડા જેવા છે, આખેગતની
ઇસ્તગાલ ગખનારા ઓગતો જેવા છે અને ખુદાની ઇસ્તગાલ ગખનાગ ખામ
મરદો છે

૪ દુનીયાની મતલબ રાખનાવાળા ૫ ખુદા વગર

વોહ તોહીદ ઇલમ પઠ હુવે હય કાઝીલ,

ઉનુને હક જેસી ન્યામત કીતી^૧ હાંસીલ

મન સદલા તવીલન ફિલ મરજેદે વ ઝીનતુલ-અમા
મતે લિલ-અદને લિલ મનાઝેરતિલ ખલાયકે વમા કાન્ન
શી કલખેહી મિન નિયામિલ-મેહઘૂમે ફહોવા મહઘૂનુન-

(હદીસ.)

કુખખા પહેન, પઘડી બાધ, બદનકી જનત^૩ કરે,

મગર ખુદી અપની કો ના ખીસરે

જેસા તુ ખડા હય નમાઝ દરમ્યાન

દીલ ચોતરફ શીરતા હય માન,

શેખી કે કુવે મે પડે હે વોહ

ખુદી મે ગર્ક હુવે હે વોહ,

જમ તરફ દીલ તુમારા રજુ હુવા

• જેસા ઉનકો તુમને સીજદા કીયા,

જસને ચોર તરફ સીજદા કીયા

જેસા ફઝેલ^૪ ઉસને કુફરકા કીયા,

ફઝેલ ખાતીન મે ખુદી કા કરે

ઉસ પર તો દાવા મોમીન કા ધરે,

ખુદી સે હુવા અઝાઝીલ શેતાન

ખુદી સે રાઝી નહી કલી સુખહાન,

સો ખુદી તુમ મે તો હાઝર હય,

ખાર ચોર હસદ લીતર પ્રકાર હય

• પઘડી ગોલ બાધ કર કુખખા અગ મે બાચે,

તુરત ઉસી વખત ખુદી બી દોડી આચે

૧ કીધી ૨ જે માણસ લોકાને દેખાડવા સાર મજ્હુમમા લાખી
નમ ૩ પદે છે અને પોતાના શરીરને પાધડીથી શણગારે છે તેને ખુદાની
નજદીકી થતી નથી તે પડદામાજ રહે છે (નમાઝતો પઠવાનીજ છે પણ
દેખ ૧ કરવાનો નથી એ આમા બતાવવામા આવ્યું છે)

૩ શણગાર ૪ કામ

અકસર ખુલે તુમ આલીમ ફાઝીલ,
 ઇસી વાસ્તે તુમકો હક હોતા નહી હાસીલ.
 અહિરમેં સફાઈ, ખાતીન મે હે ગદલાઈ,
 સુનો તુમ ફાઝીલ, હક યે ઇબાદતસે રાઝી નાહી.
 દીલકી તરફ સો દેખતા હય હક,
 નહી દેખતા હય જીસમકી તરફ
 ખતરાત ગેર તુમ કરે સખ દુર,
 દિલકો હક તરફ રખો તુમ હજુર
 પાયા દીનકા યેહી હય મગર,
 ચકીન સાથ કલમા શહાદતકા પઠ

અશહદો અલ્લાએલ્લા ઇલ્લા ઇલ્લાહુલ્લાહો-વાહદહુ લા-
 શરીકા લહુ વ-અશહદો અન્ના-મોહમ્મદન અમ્મદોહુ-વ-
 રસુલોહ (કલેમો)

ચકીન સે યે કલમા પઠે જો,
 તહકીત^૨ વોહ મુસલમાન હોવે સો
 અલ્લ એકરારો ખિલ્લિસ્માન, વ તરદીકુન ખિલ્લ કલ્મ^૧
 (હદીસ)

ચકીનકો તઆલ્લુક દીલ સાથ હય,
 નહી તઆલ્લુક ઉસે તન સાથ હય
 દીલ તો તુમારા નહી ઠોર હય,
 ગેરકી તરફ સો રબુઆત હય
 દીલ તો તુમારા રબુ નહી હય,
 દીલ નહી હય તો ચકીન કહા હય
 જખ લગ ચકીન સાયુત નહી હય,
 તખ લગ કલમા કહેના સહી નહી હે.
 ચકીન ખીના કલમા જો પઠતે હે,
 કીસ વજેહ મુસલમાન હોતે હે ?

૧ હુ ગવાહી આપુ છુ કે અલ્લાહ સિવાય ખીજો કોઇ ખુદા નથી
 તે એટલો છે તેને કોઇ લાગીઓ નથી અને મોહમ્મદ પેગમ્બર સદઅમ
 તેના બદ્દ અને રસુલ છે (કલેમો)

૨ ખરેખર ૩ જાણનાથી ઇક્રાર કરવો અને દીલથી સાચુ જાણવુ

મુસલમાન નહી હુવા તો દીન મેં આયા નહી,
 દીનમેં આયા નહી તો અલ્લાહ નખી કેા ભી પીછાના નહીં.
 જખ અલ્લાહ નખી કેા પીછાના નહી,
 તખ તકે વોહ ઉમ્મત નખીકી નહી
 કહી હય હદીસ હઝરતને યુ,
 “ મન અરફા નફસહુ, ફકદ અરફા રખખહુ ”^૧
 જો કોઈ અપને નફસકો પીછાનેગા,
 સો હક તઆલા કેા ભી પીછાનેગા
 પીછાનના નફસકા હેગા ચેહી,
 અલ્લાહ રસુલ કેા કરો તુમ સહી
 આયત. હદીસકા નામ શરીયત હય,
 મગઝ યુજના સો તરીકત હય
 અમલ ચલાના સો હકીકત જાન,
 હુવા હક હાસીલ મારેફત પીછાન
 આલીમ, ફાઝીલ, યુ કહેતે હે જાન,
 ખાતીની સે હમે કામ નહી હય માન
 હક તઆલા રાજ દીલુ સે હય,
 દીલકે સાથ મારી મુસલમાની હય.
 દીલ ઠોર હય તો દીલપર ચકીન ભી હય,
 ચકીન હય તો કલમા ભી કહેના કયુલ હય
 કલમા પઠ અલ્લાહ કેા એક કર મચાએ,
 મોહમ્મદ જરહક યુજેતો દીન મે આયે
 દીનમે આયા તો અલ્લાહકો પીછાનતા હે,
 તખહી બદા અલ્લાહકા, ઉમ્મત નખી મે હે
 હ . ૧-મોમેનલ લઝીન યજ-તમે ઉના-ફિલ-મ-
 રજેદ વ-ચફુલુના લાઅલાહા નલલ્લાહ? (હદીસ)

૧ જેણે પોતાના નફસને ઓળખ્યો તેણે પ્રુદાને ઓળખ્યો

૨ મસ્જદમા જવુ અને કલમો જાહેરીમા પઠવો તેથી કાંઈ મોમિન
 (ઇમાનદાર) થવાનું નથી.

હદીસ હઝરતને ફરમાઈયુ, સુન આલીમ ફાઝીલ ભાઈ તું.
બરસ્મ કદ્દમા કહેવે જો, તહકીક મૌમીન નહી હય વોહ
બલકે મુનાશીક હેગા જાન, હદીસ નખીકી સચ કર માન

જવાબ અઝ તર્ફે ફાઝીલાન (આલીમોનો જવાબ)

તખ આલેમ રિવાયત^૧ દેવે ચેહી,
હમને કુરાન કીતાબસે પીછાના સહી
હમને બરહક કર ઉસકો જાના હય
હમારા પેદા કરને વાલા રખકો માના હય

જવાબ અઝ તર્ફે ફકીરાન (ફકીરોનો જવાબો)

મ. અરફેલાહો લા-યફ્લાહો. વ ન કાલલાહો
લા-યારેફુલાહો, કહ્લા લેસાનક કનઆ અરજો નહુ (હદીસ)

અર્થ — જોણે ખુદાને ઓળખ્યો તે મ્હોડેથી ખુદા કહેનો નથી
જોણે મ્હોડેથી ખુદા કહ્યો તેણે ખુદાને ઓળખ્યો નથી જોણે ખુદાને
ઓળખ્યો છે તેની જખાન ગુગી થઇ જાય છે અને પગ ટુકા થઈ
જાય છે

હદીસ હઝરતને ફરમાઈયુ. સુન આલીમ, ફાઝીલ ભાઈ તું
જીને પીછાના હય અદલાહ, વોહ મુખસે નહી કહેતે અદલાહ
જીને નહી પીછાના અદલાહ, વોહ મુખસે કહેતે હે અદલાહ
મુખસે ન કહેનેકી માએની ખાતીની હય, તરીકત, હકીકત,

મારેફત ઉસકા નામ હય

મુખસે કહેવા અદલાહ માએની ઝાહરી હય, શરીયત સો

ઉસકા નામ હય

જીને પીછાના સો મૌમીન હય, નહી પીછાના સો ખુત પરસ્ત
હય^૨

તુમ કહેતે હો હમને પીછાના હય, બરહક કર હમને જાના હય
મુખસે અદલાહ અદલાહ કહેતે હો જાન,

જેર તરફ દીલતો રખુ રહેતા માન

છને પીછાના અઘ્ઘાહ વો મુખસે અઘ્ઘાહ ના કહે,

ગેરફી તરફ દીલ ઉસકા રબુ ના રહે
તુમ આયત હદીસકા કરો બીચાર, હો ખુદ પરસ્ત ચા દીનદાર.
યે જવાબ નહી કુચ અકલી હય, હદીમ માફક સો અસલી હય
તુમકો શરીયત કી નહી હય ખબર, તરીકત, હકીકત સે બી
હો મુનકર^૧

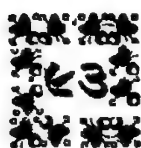
શરીયતકા મગજ જાનતે નહી, રાહે મોમીનુકી માનતે નહી
ચલન કુફરકા આપ કરે, ઓર ઉમ્મપર મોમીનકા નામ ધરે
પદ પદ કીતાબા બહોતેક મુવે, અહેરીવાલે કોઈ વલી ના હુવે
ખાતેની વાલે અહેલુલ્લા^૨ બહોત હુવે, ગામ, કુતુબ, કુતુબ
અકતાબ હુવે.

મુરશીદ કામીલસે હક હોતા હય સહી, જો સખકા મગજ થા
સો ખાત મેને કહી
મુશાહેદા મુરશીદ કરાતા સાહી, ખુદી ગેર દીલસે મીટાતા વોહી.
સુનો, આલીમ, ફાઝીલ, લાઈ જાન, રમઝ આશકા ખોલ
કહે બયાન

શેખીકે ઉડે કુવે મે મત જાવ, ઉસમે સે કબી નીકલને ન પાવ
ઐમે બધ બાધકર તુમ શેખીમે ઝુકાઓ, વહાસે તુમ કબુ નીકલને
ન પાઓ

શેખ હોના બહોત મુશકેલ હય જાન, ફના ફિલ્લાહ હોના નહી
આસાન

જીતના કીતાબમે કહા હય બયાન, ઈતના યાદ રખ અમલ કરે જાન.
તખ શેખ પુરા હોવે સહી, શેખ સહેજમે હુવા જાય નહી
સુનો આલીમ ફાઝીલ, લાઈ જાન, ફના ફિલ્લાહ હોના નહી આસાન
મુરશીદ કામીલકી સોહબત કરો, ઉનકે કહેનેકે માફક મુશાહેદા કરો.
બહેમ ગેર તુમારા મો મિટ જાયગા, દીલ હક તરફ ફિર રબુ આયગા.
ખુદીકા નુકતા જખ જાઓગે બુલ, દર્શન તુમકો દે ગે હઝરત રમુલ
બાબ તુરકા તુમકો સુનાયેગા, હક તઆલાકા મીલના હોએગા

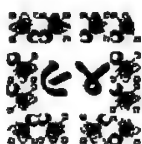

ફના ફિશશેખ, ફનાફિર રસૂલે, ફનાફિલ્લાહે બકા બિલ્લાહ. ^૧

મુરશીદ મે ને ગયા ખુદ ભુલ,
 વોહ દાખેલ હુવા ખીચ મજલીસ રસુલ.
 વ્હાસે આગે ગુઝર જળ ગયે,
 વાસીલે^૨ હક નુરમે હો રહે,
 અવલ ને આપસકો ફના કર ગયે,
 બાદ સોહી નર તો બકા^૩ હો રહે
 બકા હય ઉતુ પર હયાતી સદા,
 વોહ ના કહે મુખસે અલ્લાહ ખુદા
 અલ્લાહ આર ખુદામે હીલમીલ રહે,
 સો અલ્લાહ ઐર ખુદા કીસકો કહે
 જ્યુ એકાએક હોતા હય જલ ખીચ જલ,^૪
 યુ આશીક ખુદામે રહેતે હે મીલ
 ખુદી ખો કે બેખુદ હુવે આશીકાન
 વોહ ફારેગ હુવે દીન દુનીયાસે બન
 વોહ મતલબ દુનીયાસે ધરતે નહી
 વોહ પરવા લી જીન્નતકી કરતે નહી
 ચે મકસુદ પાવે સો ઇનસાન હય,
 વગર નહી તો બેહોશ હયવાન હય
 ઐરત હોવે યા કે મરદ હોવે બન,
 ખુદી ખો બેખુદ હોવે સો મરદ પીછાન
 ઇસમે નહી કુછ ઝાત ભાતકા કામ,
 ને પાવે રબકો સોહી ખુઝુર્ગ પીછાન

^૧ મુરશદમા ફના ચતુ, રસુલમા ફના ચતુ, ખુદામા હમેશને માટ
 મળી રહેવું   ૨ ખુદા સાથે મળેલો   ૩ બવેદાનની દયાનીવાળો
 ૪ પાણીમા પાણી

ખુદ સે બેખુદ હો ધરા માહે ધ્યાન,
સફર કીયા ખાતીન તલક નુર રહેમાન
શાહ કાયમદીન ચિસ્તી ગયે ખુદ ભુલ,
સો વાસીલ હુવે ખીચ હક રસુલ

નુકતેહાએ દર ઇદમે તૌહીદ.

નુકતુ કા ગુન હય ભારી, બે ખુલે સો શાહકી ખ્યારી,
હક રસીદ^૧ કી રાહ હય બાન, મુરશીદ સે તું લે પીછાન
ખુદ ભુલ બેખુદ હો અબ, ઝગ મગ દેખો દરશન રબ,
સહી કરો તુમ જબ મારેફત, ભીતર પાઓગે નુર પરગટ.
નુકતુ મે કયા હેગા ગુન, શાહ કાયમદીન કહે સો સુન

નુકતએ અબ્વલ દર મારેફતે હક તઆલા.

કીલી^૨ કલમા તુજકો કહુ, લેદ ઇસીમે સમબા દઉ,
માએને કલમેકે તું સુન, નહી કોઇ અલ્લાહ મોહ મ્મદ ખીન
બરહક કર દોનોકો બાન, અલ્લાહ એક મોહ મ્મદ બરહક પીછાન
સહીકર ઉતુકો ખુદી ખોવે, તબ તુ સહી મુસલમાન હોવે
કહા હકને કુરાનમે સો હસદ તકબુરી^૩, ખુદીકો ખો,
મુસલમાન વોહ બે હુકમ બબચ, બે કહા ઉસકે માફક બચ.
હસદ ખુદી તો ના ફલાય, કહા ખુદાકા પીછા ફીરાય
ના કરે બે કહા રહેમાન, સો કયુ હોવે મુસલમાન,
અહદ અહમદ કહા હો બે, ચલ ઉસ માફક મુસલમાન હો

કલમેકો તુ સહી કર પઢ, હરદમ પીયુ પર રાખ નઝર,
હસદ ખુગઝ^૧ ઓર “ મે ” “ હુ ” હોડ, ખાકી બદા, મત
રખ તોર^૨.

ના રખ સો તું ઇતના તોર, મત કીસી પર કર તુ બેર,
સખ ઘટ હેગા આપ અહદ^૩, કીસ પર તું સો રાખે હસદ
કલમેકી તું માએની સુન, ઇસમે તુજકો હોવે ગુન,
અવલ અવલ હક આપજ થા, ઉસ ખીન દુબ કોઇ ન થા.
આપસ મે સે નુર બે કાઠ, પેદા કીયે મોહમ્મદ ચાર^૪,
પેદા કર મોહમ્મદકા નુર, ફીર ઇસમે સે કીયા ઝહુર
ફીર ખુદાને કયા કયા કીયા, નુર નખીકા ખીખર દીયા,
છેડા નુરે હઝરત નખી, બનાએ ઉસ્સે આલમ સખી
અર્શ કુરસી લોહ કલમ સલી, હુવે પેદા અઝ નુરે નખી,
ફીરસ્તે હુરા ઇનસાન ઓર જીન, આદ સુરજ ઓર રૈન દીન
આગ ખાક પાની ઓર પવન, આસમાન ઝમીન ઓર ઝાડ.

• ચમન,

પેદાયશ સખ નખી નુરકી હે. હસદ ખુગઝ તુ કીસ પર રખે
ઝહુર સખમે હેગા સમદ^૫, સખ હે નુર અહદ અહમદ,
ઇન દોનો ખીન દુબ કુચ મત જાન, લા ઇલાહા ઇલલલ્લા હા

મોહમ્મદર રસુલુલ્લાહકે માઅની પીછાન
હક ખીન દુબ ખુદ મત આન^૬, લેદ તોહીદ કા ચેહી હચ જાન,
તુ કેહ મત કુચ મે કીયા, કીને લીયા ઓર કીને દીયા
હસદ ખુગઝ કીસી પર મત રાખ, ફના હો રહે માનીન્દે^૭ ખાક,
મુસલમાલ કે માઅની હો રહે મોમીન, સખ ઘટ સાજન^૮ ભુડા
કીન^૯.

મુખસે કહેવે અલ્લાહ એક મોહમ્મદ બરહક, દીલમે તો ગેર
રાખે શક,
હક ખીન દુબ કીસે ન ખુજ, કરે કરાવે વોહ સખ સુજ^{૧૦}.

૧ કીનો ૨ દમામ ૩ ખુદા ૪ દોગ્ન હખીય ૫ ખુદા
૬ આલુ લાવતુ ૭ મીસાલ ૮ ખુદા. ૯ કોણ ૧૦ બધું કરવા
કરાવાનું તે સુખડે છે

કહા હઝરતને મત હો બડા, મુવે પહેલે તુ મરજ
અલ્લાહ એક, મોહમ્મદ ખરહક જાન, જીવત મુવા સોઈ હય
મુસલમાન,
કલમા પઢ ઓર ખો તું ગેર, મુસલમાન વોહ જીન ખોયા ઝહેર.
શાહ કાયમદીનને કહી રમઝ, રખો ઉસીકી તુમ્હી સમજ

નુકતએ દુવુમ, દર મારેફતે હક તઆલા.

અવલ મહી કઃ આપમકો તુ, મન અર્શ નફસહુ ફકદ અર્શ
રખહુ,

જીસ્ને આપસકો સહી કર જાના, તખ ઉસ્ને સાહેબકો પેછાના
જો મરમ આપમકા ન જાને, વોહ સાહેબકો કહાસે પીછાને,
મખ તમાશા હય ઘટમા, હોજ આપસ તુહી ફના

ગેર કો દીલ ખીચ લા તુ મત, કુદરત સારી હય ખીચ ઘટ,
જો તું આપસકો ફના કરે, તો ઘટ કુદરતકી સુઝ પડે

ખુદી નુકતેકો દુર કર ડાલ, ખસે કાયમે સોઈ હય લાલ,
જીને આપમકો કીયા સહી, હેગા સમજ મુસલમાન વોહી

હદીમ મુવાફક હય જો ખુજે ગેર, નહી મુસલમાન, સો હય કાશીર
મુસલમાન સોહી જીસને આપ સહી કીયા, ગેર શીરક સખ ખો દીયા

આપસકો તુ સહી કર જાની, સીધા મારગ ચેહી જાની,
પઢના પઢના સખ દુર કર, જાત આપસકી તું સહી કર

અલ્લાહ નખી અર્શ કુરસી આસ્માન ઝમીન, ખાગ ખાડી હય

કુદરત સારી મન મહી

સતગુરુ સેવો જો રાહ બતલાય, સખ તમાશા ખોલ દીખલાય,
જાત અલ્લાહકી પહેલે સહી કર જાની, શાહ કાયમદીન કહે
સો માની.

નુકતએ સમ્યક્-દર બયાને નમાઝ,

નમાઝ એટલે શું ?

નમાઝકા તુમ સુનો ખ્યાન, હજુર દીલસે રાખો ધ્યાન,
હાઝીર દીલકો ઇસ તરફ લાવ, ઝાઝા મનસે ગખો લાવ
ખુજે સખ હુય ઉસકા ઝહુર, ઇસ તરેહ દીલકો રાખો હજુર,
કહા રહેમાનને જાઓ ખુદ બુલ, નમાઝ હજુરી કરો કખુલ
નુકતા “મે” કા કુછ મત આન, ખુદી પડદા દીલસે લાન^૧,
ઉસ ખીન દુજા વહેમ ન આયે, સોહી નમાઝ સહી કહેલાય
જો કોઈ કહે સો હા હા કર, ચિત પીયુ ખીન કુચ^૨ ન ધર.
હરદમ વહેમ^૩ ઉસીસે લાવ, સુરત નુરતસે ધ્યાન લગાવ,
હરદમ રાખો ઉસસે કાજ, સહી કર ખુજે ચેહી હુય નમાઝ
જાન અજાન હો જાવે ખુદ બુલ, સોહી નમાઝ પીયુ કરે કખુલ,
સુન શીખર ચઢ દેખા નુર, શાહ કાયમદીન નમાઝ પડે હજુર.

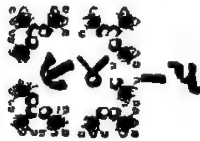

નુકતએ ચહાદમ દર બયાને રોઝા

રોઝા એટલે શું ?

બયાન રોઝેકા અખ તુ સુન, ફના કર આપનકો હો મોમીન,

ખાને પીનેસે રહે ન તરક^૧, ગેર ઉસીકા કુછ મત રખ
ખાના પીના શોખ સે ખાવ, ખુદ પને કો તુમ ભુલ જાવ,
તું સો આપસ જીવત મર, ઇસ ભાતકે રોઝે ધર,
ગેર ઉસકા જીને ડાલા કાઢ, હમેશા હય વોહ રોઝદાર^૨.
ખરા ખોટા કુચ મત જાન, લગા સુરત ઉપર રહેમાન,
જહેમ ઉસ ખીન કુચ મત લા, ગેર ખાનેકો તુ મત ખા.
દુખ અંતર તુ એ ભાની^૩, મત પી તું કોષકા પાની^૪,
ખાવ પીઓ મત ઉસકા ગેર, કુચ ન લાવો મનમેં જહેર
ખુદ ભુલના ચેહી હય રોઝા જાન^૫, શાહ કાચમદીન સુન શીખર
ચઢ દેખા સુખહાન.

નુકતએ પંજુમ દર ગ્યાને હજ

ખુદપનેકો ડાલો તજ, સચ કર જાનો ચે હય હજ,
ફના કા તુ જીરખા રહેન, ડાલ સુરતકા સુરમા નેન^૧
મોમ^૨ દીલ પાનીસે વજુ કર, ધ્યાન મજુકેકી^૩ તસખીહ પઢ,
એકા એકીકા આસા^૪ તુ લે, મન મકકે મેં પાઉ તુ દે
દીલ કાખેમે જા તું આપ, કર હજજ ઓર કર તવાફ,
ઇશક ઝમઝમકા^૫ પાની પી, કર મન મદીને અચારત^૬ નખી
ગગન મડલમેં રહે સમજ, શાહ કાચમદીન નીતરર ફરે હજ

૧ માજુસ પોતાના જાતને ભુલી જાય છે તો ખાવુ પીવુ તેને નુકસાન કરી શકતુ નથી

૨. રોઝો રાખેલો ૩ ભાગ જે કહાડજે ૪ કોષ ૩પી પાણી તુ પીતો ના ૫ જે માજુસો મન મારીને પોતાને ભુલી બેખુદ થઇ જાય છે ત્યારે તેમની ઉપર રોઝાતુ બધન રહી શકતુ નથી

૬ સુરતનો સુરમો આખમા આજ ૭ નરમ ૮ તસખીહના દાણા.

૯. લાકડી આસો ૧૦ ઝમઝમનો કુવો મકકામા છે તે ૧૧ હજ ૧૨ હમેશા

નુકતએ રાશન. દર ખયાને તસખીહ,

તસખીહ ફેરવવી એટલે શું ?

મણકા^૧ કાયકો ફીરાવે મનકો ખુજ, તસખી માચી દીલકો પુજ,
તસખીહકી મીસાલ દીખલાઉ, દીલકી તસખીહ તુજે સમજાઉ
અવલ લોકડી થી સો એક, ટુકડે હોકે ફીરાયે લેખ,
મણકે વો હુવે સો જાન, કરે ઉગલીયુ સે તાણા તાણ
કાયકો તાણાતાણ કરે, નહી કુચ ઉસસે અર્થ મરે,
મણકેકા તુમ સુનો ખ્યાન, પ્રેમ અખડ સે પીયુ પીછાન .
મીસાલ મણકેકી જો કહી, ઇસ તરેહ સુરીજનકો કર મહી,
અવલ પીયુ એકજ થા સહી, ખીખેર કર આપસ પેદાયશ કી
લોકડી સે જુ મણકે હુવે, પીયુ એક પણ લેખ^૨ હય જુવે^૩
કાટકે^૪ મણકે દુર કજ નાખ, મનકે મણકે મનમે રાખ
ઉગલીયુ સે ફીરાના દુર કરો, સમજકે મણકે તુમ પઢો,
ખુદી જુલ કર ગગન ચઢો, ઇસી તરેહકી તસખીહ પઢો
હાં દીલસે જાચ સારી, તસખીહ હોવે દીલકી જારી,
દીલ જુસ્કા ઠોર જોડા, ઉસકો રહેજે પીયુ પરગટા .
જુસકે થટસે ગઈ ખટાશ, રૂમ રૂમ ઉસકે પીયુકા ખાસ,
ખુદપણા ના ચિંતમે ધરે, શાહ કાયમુદીન હજુર તસખીહ પઢે

નુકેતએ હકેતુમ, દરે બયાને ચિલ્લા.

ચીલ્લો કરવો એટલે શું ?

ખોને^૧ કાયકો રહેવે પેઠ, દીલકે હુજરેમે^૨ ચીલ્લે બેઠ.
 હુજરે બેઠ કાયકો કાયા કરે બધ, પીયુજ પાવે કરો વશ મન,
 હુજરા તેરે દીલકા કર, ઉસમે મન પવન બધ કર.
 કાયકો કાયા રાખે પુર, દીલ હુજરે મેં મનકો પુર,
 મન વશ કીયે દર્શન પાવે, સુરત સુન શીખર પર ચઢ બાવે.
 દીલ હુજરે મે જીને મન દીયા પુર, ઉને દેખા સખ નુર અહુર,
 મન પવનકો વશ કર આજ, સોહી ચિલ્લા હેગા સાચ
 મન માર બે ગગન ચઢા, તાકો હુય સદા ગોશા^૩ હુજરા,
 જીને બાતીની સફર કર દેખા દીદાર, ઉસે નહી છીલ્લે કી દરકાર.
 મન હુસ્તી^૪ જીને વશ કીતા, પરગટ હુવા ઉસે ઘટ મીતા^૫,
 મન બધ કર તુ બીચ ઘટ, છોડ હીર્સ^૬ હુવાકી^૭ લીજગત
 સો સ્વાદ પર મન દોડે, નાહક બીચારે તનકો પુરે,
 નહી ચે તનને ગુનાહ કીયા, બે ઇમ બીચારે કો પુર દીયા^૮
 પુર દેવે મન હુસ્તીકો^૯ અબ, પરગટ હોવે ઘટમે રબ,
 આપ લોલસે ન પીયુ પાવે, મન વશ કર બે પરગટ અવે
 નીરખા કરે સુનમે રહેમાન, શાહ કાયમદીન રોઝા ચિલ્લા ચેહી માન

૧. ખુલ્લો. ૨. ઓરડો ૩. ખુલ્લો પડેલો ૪. મન રૂપી હાથી.
 ૫. ખુદા મિત્ર ૬. ઇમજીઓ ૭. પુરી દીધું ૮. હાથી

નુકેતએ હસ્તુમ દરમીયાને તીલાવત.

કુરાન પઢના વિષે

ખેાત પુકાર કર કાયકો પઢે, સુરત ધ્યાનકી ઝીકર કરે,
 વહેમ સાહેબકા દીલમે ધર, સચ કર જાનો ચેહી ઝીકર
 ઉસ ખીન હુજ વહેમ ન આય, સાચી ઝીકર વોહી કહેલાય
 મુખસે બડખડના તુ છોડ, લગા દીલુ કી સચ્ચી દોર,
 ધ્યાન કીચેસે પીયુ પાવે, ખેાત બડખડે કુછ હાથ ન આવે
 વહેમ ગેરકો તુ દુર કર, હરદમ ધ્યાન તુ પીયુસે ધર
 સમજ સીધી લા દીલ રહે હાજર, સચ્ચે ધ્યાનકી ચેહી ઝીકર
 જસ્કા દીલલી હાઝીર હય, વોહ મુખસે બડખડ કાયકો કરે.
 કાયકો પુકાર પુકાર પઢતા હય, કયા સાહેબ દીલસે ન સુનતા હય ?
 મુખસે કાયકો કહે પોકારી, સાહેબકો યાદ દીલકી ખ્યારી
 દીલ સાહેબસે રખે હજુર, શાહ કાયમદીન ઝીકરમે રહે મસ્ત
 મામુર^૧

હરદમ પીયુસે રાખો સુરત, સચ કર જાનો ચેહી કુરાન તીલાવત
 શરીયતમે મુખસે કુરાન પઢે, તરીકતમે ખુદીકા ધ્યાન, દીલકા
 પડદા દુર કરે

એક ધ્યાનસે સુરત ધરે, ગગન મડલમે નીરખા કરે^૨
 કુરાનકે પઢનેકા ખેાત અજર,^૩ સાહેબકા નામ આવે મુખ પર
 મુખસે નામ લીયે કુચ પીયુ ન પાવે, “શકર” કહે સે મુખમે
 મીઠાશ ન આવે

મીઠાસ તખ પાવે જખ શકર ખાવે, સાહેબ પાયે જખ મન
 વશ લાવે

ખુદીમે^૪ મત આવે હાઝર, રહેવે દીલુ કી સુરતા ધર

ખુદી બુલ કર બેખુદ હોના, સહી ચે કુરાન તીલાવત કરના.
મુન નુરકો નીરખાઈ કરે, શાહ કાયમદીન હરદમ કુરાન
તીલાવત કરે.

નુકેતએ નહુમ, દર મઆરેફતે હક તઆલા.

મુસલમાન દોડા મકકે બંવે, હીદુ બુલા તીરથ નહાવે
અચારત તીરથ કર મનમે પ્રુલે, સીધા મારગ દોનુ બુલે
મેલ મુતરકી કાયા નાપાક, સો નહાય ધાય ન હોવે પાક.
ભીતર પરસે બે ચીનગી* લાગે, સો પેટ પર રોટી બાધે બુખ
ન લાગે.
ચોડ્ ને મન સખ કીયા નાપાક, સો તીરથ અચારતસે ન હોય પાક.
અહુ કાર, કોધ, બહેમ ગેર સખ મનસે ખોવે, તખ દીલ તેરા
ઉજલા હોવે.

ચોર કાબાકે નખ વશ કર, ઘટ^૧ નગરકા તખ બંવે ડર,
પીયુ મીલનકા મારગ દેઉ બતા, ખોલ ખોલ કેતા કહુ સમજા.
પાચુ ચોડ્કો વશ કર રહે, તો કાયા નગરમે શહેર બસે,
ચેતન કોટવાલ કેા દેવે રખા, પાચુકો ખુખ દેવે સખા.
કોટવાલકે ડરસે ચોર ચોરી છોડદે, કસબર શાહુકારી પલેકા લે
અવલ આખ ચોર, દેખતી હય બુદાઈ કર. ફિર સોખી દેખે
એક નબર.

દુસરા મુખ ચોર, એકકો કહે અબુન^૩, એકકા કહે ખાસ,
ચેતન કોટવાલકે ડરસે બહોખી ચલે એક રાસ.
તીસરા નાક ચોર, ખાસ ખુખ લે, અબુન દુર કરે,
ચેતન કોટવાલકે ડરસે બુંડી ભલી ખાસકી સુગ^૪ ન ધરે.

† સુન્નાના નૂરને જોયા કરે * બુખતી આમ

૧ દીલ ૨ ધધો ૩ ખુરો ૪ અભાવ સગ

એથે કાન ચોર, ગીબત રસકી ખાતા લાવે, ચેતન કોટવાલકે ડરસે
 સાહિબસે દહે લાવે
 પાચમા મન ચોર, હીરસ હુવા પર ખજોત દોડે દોડ, ચેતન કોટ-
 વાલકે ડરસે બેઠ ગ્હુ એક ઠોર

પાચોકી રખો સીધી મત, સાચા^૧ હોવે ઘટ પ્રગટ,
 શોખસે દેખો, બચા લેઓ પાસ, જખ યે પાચુ ચલે એક રાસ
 ચેતન કોટવાલકી ચોકી ઘટમે ફીરે, કબી ચોરકા આશરા નહીચોરી કૃ
 અચારત, બત્રા છોડ દો સખ, ઇમ રહેણીસે ચલ તુ અખ,
 તખ કાયા પાક પવીત્ર હોય, પરગટ પીયુછ ઘટમે ભેય
 આપા દુર કરે મન વશ લાય, તો ચરન તુ પીયુ કે પાય
 બે ઇસ મારગકા મરમ ન પાયા, ઉને અથડ અથડ કર જનમ
 ગુમાયા,

અચારત, બત્રા સખ છોડ દીતી, શાહ કાયમદીન નનકી પુવ્વ લીતી

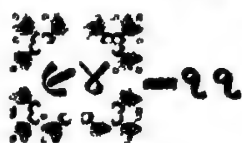
૫૪૦-૧૦

નુકતએ દહુમ-દર મારેફને હક તઆલા

હુટતે ચોર તો પ્રીર ન ભેવે, આ નગરમે કયુ ખસ્તી હોવે
 ઘટકી ચોકી પ્રીરના છોડા, ત્યુ ત્યુ ચોર કરે ખજોત ભેરા
 ચોર કાયા છોડ પલનારે ભવે, વા ફલ ખાગકે મખ તોડ ખાવે,
 ચોર કાયાકો દેવે ખીગાડ, વોહુ છવ સો કયુ ઉતરે પાર
 ઘટ અંપમકા નીરધાર કર, માર ચોરકો ખચા^૩ નગર,
 સતગુરૂ પ્રીર તુ હુડ કાઢ, ચોર કાયાકે ડાલે માર
 પીયુ મીલનકી રાહ ખતાવે, ખુદી પડદા દુર ખીનાવે
 જ્ઞાન પાનીસે દીલકો ધોવે, હિન્દા તેરા રૌશન હોવે
 મન પવનકો લાવે હામ, છવ તેરેકા હોવે કામ,
 સુઝ પડે સો તુજ ખીચ ઘટ, માચા^૧ હોવે આપ પરગટ
 ચોર હુટ માર ભે ના કરે, કયુ લોકુ કો સુઝ પડે ?

સુઝ પડે તબ મીઘી મત આવે, પીયુજ કેરા દરશન પાવે
ગડ જીત કર અમલ બબલા, શાહ કાયમદીનને પીયુજ પાયા.

નુકતએ યાઝહુમ, દર મારેફતે હક તખાલા.

કુરાન અદર કહા હકને યુ, મુમ્મુમ બુકમુન ઉમ્મુન ફહુમ, લા-
યરજેઉન^૧

ચુપ રહેના બહોત ફાયદા હય. મન વશ કર, બહેમ વચન ના કહે
મુખકે ચુપ રહેને એ નહી ફાયદા, મન પવનકો દેઓ કાયદા
મુખ બધ કરના હય આમાન, મન બધ કરના ભારી જાન
મુઘ સે લે હોઠ સી લીજીયે^૨, મન પવનકો કયુ બધ કીજીયે,
મન પવનસે અદકા^૩ દોડે, સો મન કયુ કર બધા રહેવે
એક પલમે^૪ જાવે કોસ લાખ કરોડ, સો કયુ રહેવે બાધાદોર.
મન બાધનેકી રાહ તુજે બતાઉ, ખોલ ખોલ કીત્ના કહે સમજાઉ
મુન શીખરમે ઝલકે નુર, તામે સુરત રખો હુઝુર
જાન અજાન હો આપ ખીમ ગહો, ઇસ કુચ મે^૫ એક મેક હો
સુરત હકમે લગા રખો ખુદ ભુલ, કબુ ન આવે મનમે ભુલ
ઇમ રહેનીસે મનકો મુરો^૬, અજાન હો કર દીલમે દુડો
મુખસે ચુપ રહેના હય અખમ^૭, મન બધ કરના સોહી સરસ
દીલકો લાગે^૮ રખ જાની, સોહી ખામોશી સચ્ચી જાની.,
મુખસે ખોલના નહી અબુન^૯, બહેમ ગેરકો રખો મુડ^{૧૦}
પુરકાન^{૧૧} માફક કહા સુના, ઇસ રહેનીમે હો જા ફના

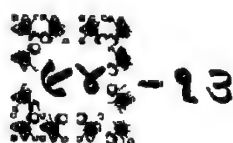
૧ જે બહેરા છે, ગુગા છે અને આધળા છે તે હવે રજુ થવાના નથી (કુરાને શરીફ) ૨ સોયથી હોઠ સીવી લેવાય ૩ વધારે, અધિક ૪ દોરીથી આધેલો કેવી તરેહ રહે ૫ ગલી ૬ વાળો, તાબે કરો ૭. પુરતુ નથી નકામુ ૮ કાંઈ ખીમ વગર, ગેર વગર મારેકુ ૯ બુર ૧૦. મુડી નાખવા એટલે કાઠી નાખવા ૧૧ કુરાઆન

બહેમ દીક્રુંકા બધ કીયા, જૈસા મુનીવર પણા^૧ લીયા,
મનમે લાગી સાહેબસે બહે, શાહ કાયમદીન સદા મુનીવર હય

નુકતએ દુવાઝહુમ, દર તૌહીદે હકે તઆલા.

મનમે તેરે હેગા પીયુ, કહા દુડે ઓર જગે જીવર,
નહી કુચ હેગા તુર ઉસ સમાન, ઘટમે હેગા આપ રહેમાન.
દુડત પ્રીરે સો સખ જગ આપ, પાવે કહા સે નહી મન સાદ
મરમ સો કોઈ બુજે નહી, ઘટમે પીયુ પન સુજે નહી
કલાઈ અતર પાની હય, ટલે પાની તો રૂપા હય
ખુદીકા અતર ડાલે જાન, પરગટ હોવે તુર રહેમાન,
આજીઝ હો કર ચલો સો નમ, છોડો તુમ સો “હુ” ઓર “હમ”
હાઝર આપસ તુ મત જાન, પરગટ હોવે ઘટ રહેમાન,
કડવાસ પીત માહે સે ટાલ, સહેજે આવે મીઠા લાલ
ખુદી ખુદમે સે જો ખોય, ઉસ્કો સહેજે પરગટ હોય
જાન અજાન હો ખુદ ખો ગયે, શાહ કાયમદીન પીયુ સે એક
હો રહે

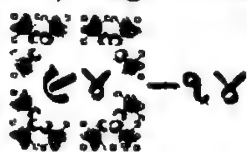
નુકતએ સેઝહુમ-દર બયાને મારેફતે હકે તઆલા.

ફેના ફિલ્લાહ હો ખુદ ગયા, બાકી થા મો વાહિદ^૨ રહા,
ના ઉસકો કોઈ બદા કહે, ના ઉસકા બી કોઈ બદા હય.
ના ઉસ્સે કુછ હો આવે, ના ઉસકોબી કોઈ દુઆવે,

---

૧ મૌન ધારણ કરવું તે ૨- હે જી, તુ ખીજ બધી જમાએ કયા
શોધે છે ? ૩ એક

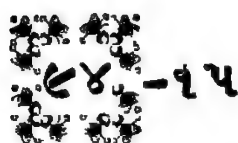
ના વોહ ભુંડ કીસીકો કહે, ના ઉસકો બી કોઈ ઇઆ દે.
 ના વોહ બંદગી કીમીકી કરે, ના વોહ કીસીસેં બી ડરે,
 બે કોઈ બને ખુદ કે ખુદા કર, સચ કર ખુબે વહી હય કાફર.
 કાશીર હોકર રાના બાય, માહેબ કે ગઝબમેં વોહ આય.
 બે કોઈ આપમ નિકમ^૧ ગયા, બાત રહેમાનકી હો રહા.
 ઘી બે નામ શીર દુધ ધરાય, તો વોહ ફાની બદા કહેલાય.
 દરીયાકો કોઈ નદી કહેવે, તો વોહ ફાની બંદા હોવે,
 દુધ બે આપસ નીકસ ગયા, છાત ઘીકી વો હો રહા
 નુકતા અંતર થા સો ગૈન, ગયા નુકતા તબ હુવા સો ઐન
 આપા આપમમે જબ તક થા, તબ તક વોહ બી બદા થા.
 બંદા થા સો નીકસ ગયા, મચ કર ખુબે અહદ^૨ રહા,
 ખુદીકા પડે કો દુર ખીસા, શાહ કાયમદીન શાહમેં ગયે સમા.

નુકતએ ચહારહુમ, -દર ઇલમે તૌહીદ.

ગૈનકા ટમકા^૩ ડલો મનસે ખો, આરસી અદર પીયુલ બે,
 આરમી અપને પીરકી પેખો^૪, સુનમે નુર દીદાર દેખો
 પ્રેમ આખરકી ખેલો બાલ, પીયુલ હોવે આપે રાલ,
 ખીકટ ખેલ પ્રેમકા ખુબે, સુન શીખર ચઢ પીયુકો ખુબે.
 ખુદ ભલ બે ખુદ હો બવે, સુન શીખરકા દેશ તબ પાવે,
 અવલ અવલ જબ મતશુર^૫ પાય, રાહ શીખરકી દેવે બતાય.
 પહેલી સીડી ઠોર પકડ, દીલ વજેહ^૬ સુન શીખર પર ચઢ.
 એ સખ બાતાં પ્રેમકી બનો, એસે બયાનસે પીયુ પીછાનો.
 પ્રેમકી રાહસે પીયુલ પાયા, જ્ઞાન વલીયુ કે હીરદે આયા,
 શાહ કાયમદીન બાતીન સફર કર, ગગન મડલ હો ચડે સુન
 શીખર.

૧ ખુદીપણ પોતામાથી કાઢી નાખ્યુ ૨ ખુદા. ૩ નુકતો. એટલે અહકાર ૪. જીવો ૫ દીલની રીત પ્રમાણે

નુકતઓ પંજદહુમ-દર મારેફતે હક તઆલા

દીલકી પુળ કરી ન જાવે, ફીરે ભટકતે મકકે જાવે,
મકકે ગયેસે પીયુલ મીલે, તો ઘર છોડ કર સખી ચલે
મહેનત ખીના કોઈ ભાડા દેવે, તો ઘર ખેંઠે સખ કોઈ લેવે.
ભભુત ચઢાયેસે પીયુલ પાવે, તો પરથમી^૧ સારી ભભુત ચઢાવે.
ભગવા પહેને સાચા પાવે, તો કપડે સખ કોઈ ભગવે કરાવે.
જુખખા પહેને દીદાર હોયે, તો રાડી ખુડી સખ કોઈ જોવે
માલા શીરાયે^૨સે સખ કોઈ જોવે, તો માલી સારે અવલીયા હોવે.
ન્હાય ધોયેસે દર્શન હોવે, તો મેડક મચ્છી મખ કોઈ જોવે
દુધને ખુદી પછોકો ખોયા, દર્શન ધો કા તખ્લી જોયા,
જો કોઈ ખુદ ઇમ તરેહસે જોવે, સો ગગન મડલમે દર્શન જોવે
મુશીદ કામીલ મીલે મહેરખાના, શાહ કાયમદીનને પીયુ પીછાનાં

નુકતઓ સીઝદહુમ-દર તૌહીદે ખારે તઆલા.

સાહેલીયા સારી કહે પીયુ મેરા, પીયુ હે મેરા નહી રે તંગ
પીયુકે કાજ નુકતા ખોયા, “ગૈન” થા સો “ઐન” હો રહ્યા
કયામતકા દીન દુર હય જાનો, કયામતકો તુમ ચહા પીછાનો
સાહેબ તુજસે દુર જો હોતા, તો પલપલ તેરી ખબર કાન લેતા,
જો દુલ્હન^૩ કો શાહ દીદાર ન દેવે, સો દુલ્હન કયુ કર મુખઝ-
સોવે

પીયુલ ખ્યારા હય તુજ માહી, દુડો ઉસકો ચે દીલ માહી,
સાહેબ હય હાઝર સચ કર જાનો, ઇસી રહેનીસે પીયુ પીછાનો.

સાહેલીયા મારી મંગલ ગાવે, પીયુ મેરેકો ખુબ રીઝાવે,
શાહ કાયમદીન કો પીયુજી પાયા, હેત ધણીસે સખ દુ ખ બુલાયા.

૬૪-૧૭

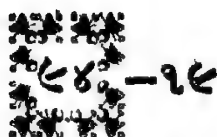
નુકતએ હફતદહુમ-દર ઈદમે તૌહીદ.

હય હય એક વોહી હય, ઉસ ખીન દુખ કોઈ નહી હય,
ચાહકી યે પ્રેમકી ખાત કહી હય, સહી હય, સહી હય
પરદા ખોલ કુ દેખ કહી હય, હક હય, હક વોહી, વોહી હય,
હક ખીન દુખ કોઈ નહી હય. અહદ હય. અહદ હય, વોહી,
વોહી હય
શાહ કાયમદીનકા ધણી મહી હય, મહી હય, સહી હય, સહી
હય.

૬૪-૧૮

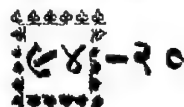
નુકતએ હઝદહુમ-દર તૌહીદે ખારે તઆલા.

જે કોઈ આપમ જીવત મુવા, દુ ખ દર્દ ઉરકા દુર હુવા,
જીને મો જોડી પ્રેમ પ્રીત, વોહ દુલહન હો બેઠી નચીત
જીને લેદ પ્રેમકા ખુબ, હીરદે ઇન્કે પીયુજી સુખ,
જીને અપસકા આપા ખોયા, ઉને મુરીજન પરગટ જોયા
જીને ઘટસે મારે ચોર, ઉમ દીલ લાગી પ્રેમકી દોર,
જીને ઘટમે જોઈ કડવામ, રૂમ રૂમ ઉસકો પીયુકા ખાસ
જીને જોયા મનકા જહેર, ઉમ પર સાહેબકી હુઈ મહેર,
જીને ઘટસે જોઈ ખટાશ, ઉને દીદારકી પાઈ મીઠાશ
જીને નીરતર ધ્યાન લગાચા, મોહી સુહાગનને સાજન પાયા.
ખુદીકા પરદા લે દુર કીયા, શાહ કાયમદીન સુનમે ડેરા દીયા

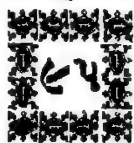

નુકેતએ નુઝદુમ-દર તૌહીદે બારે તઆહા.
 જળ તુ આપસ ચલે સો નમો, તખ તુ શીખરકાર પાવે મરમ.
 જળ તુ આપસ છોટે હમ, તખ તુ શીખરકા પાવે મરમ
 જળ તું મારે ખુદીકા જમ, તખ તુ શીખરકા પાવે મરમ,
 જળ “હુ” “હા” તુજસે હોવે ગુમ, તખ તુ અલેક કા પાવે
 મરમ

સતગુરુ સાહેબને કીતી મેહર, શાહ કાચમદીન ચઢે સુન શીખર

નુકેતએ બીરતુમ-દર ઇદમે તૌહીદ.
 ઘાટ પ્રેમકા એ સખ બનો, જ્ઞાન સારા હીરદે આનો.
 કુદર ઘટસે દુર કર નાખ, પીયુલ તેને દીલમે રાખ *
 એ ઘર શીખર કા લસને જુબ, હીરદે ઉચકે પીયુલ મુઝા
 પ્રેમક સાથ રસ તુ ચાખે, ધરક પીયુસે તખ તુજે લાગે
 દેખરે ગાફીલ પીયુ દીલ મહા, હુલ બગા હુ ડે કહા
 સીયાહી^૩ દીલમે અવલ ધો, પીયુ દર્શન શાહકા જો
 ખો ખુદીકો, શાહ તુજકો પાવે, કાલક^૪ મનસે મખ મીટ બાવે,
 શાહ કાચમદીન ખુદ બુલાયા, સુન શીખરમે^૫ દર્શન પાયા

તીસ હરશી (ત્રીસ અક્ષરો વિશે કાવ્ય.)
 અલેક, અલ્લાહ કી તુમ કરો પીછાની,
 ઉસ બીન હુબ કેઈ ન બની,
 તખ તુ હોવે સોહાગન માની

બે, બિલ્લાહ કર સમજ બે લાવે,
 ફના ફિલ્લાહ આપ હો બાવે,
 તબ તું શાહ કા મરમ સો પાવે
 તે, તાયબ^૨ હો કર સળ સુ રહેવે,
 બીના પીચુ તું કીસે ન બેવે,
 તબ તુ શાહકી સોહાગન હોવે
 સે, સાબીત કર એકજ બુજે,
 બાજ^૩ પીચુજી કીસે ન પુજે,
 તબ બા તુજકો એકજ સુજે
 જમ, જવકી દોરી પીચુ સે લગાવે,
 બાજ પીયા કુચ બહેમ ન આવે,
 તબ તુ શાહ કા દરશન પાવે
 હે, હમીદ^૪ સે તુ ધ્યાન લગાવે,
 બીન ચાહ પલ ખાલી ન બાવે,
 તબ બા, સાયા^૫ તુજ કો પાવે
 બે, ખાલી ખુદા બીન પલ ન રહેવે,
 ખાલીક કો તુ બુજમે લાવે,
 તબ તુ સાંઇકા દીદાર પાવે
 દાહ, દમ સે રાખે ઇબાદત બારી,
 હો રહે પીયા પર વારી વારી,
 તબ તુજે શાહકી ચઢે ખુમારી
 અહ, ઝિકર અલ્લાહ મે રહેવે,
 બિન ઝિકર પલ ખાલી ન ખાવે,
 તબ તુ શાહકા દરશન બેવે
 રે, રસુલુલ્લાહ પર સાબેત રહેવે,
 ફના ફિલ્લાહ આપ હો બાવે,
 તબ તુ શાહકા દરશન પાવે

૧ ખુદા સાથેની. ૨ તોખા કરીને ૩ વગર ૪ ખુદાનું એક નામ છે.
 ૫ સાંઇ, ખુદા

એ, અખાન સેતી કુચ ગેર ન ખોલે,
એક સામતા ધીન યાદ ન ખોલે
તખ તું શાહકા જલકાર ભેલે.

સીન, સત્તાર* કો યુજમે લાવે,
ધીન ગફારx કીસી કને ન ભલે,
તખ પ્રગટ શાહ ઘટમે પાવે

શીન, શુકર સે તુ હર વકત ભજે,
એકજ કર કર ઉસકો યુજે,
તખ જ સાહેબ તુજકો સુજે

સ્વાદ, સાહેબ સમજ મેં લાવે,
ધીન સાયા કીસી કને ન ભલે,
તખ જ સાહેબ તુજકો પાવે

ઝવાદ, ઝમીર^૧ તુ શાહ સે લગાવે,
હરદમ ધ્યાન તુજ શાહકા ભાવે,
તખ તુ શાહ કા મરમ સો પાવે

ત મએ દુનીયા કી છોડે,
બુદી દુનીયાસે મુખ મોડે^૩,
તખ તુ સાઈ કા દરશન ભેલે

ઝોઝો, ઝાહરકા સખ મીથ્યા^૪ કર યુજે,
ખાતીન સુન શીખર કો ખોજે,
તખ જ તુજકો દરશન સુજે

અન, એન^૫ કર ઐન કો પેખે^૬,
ધીન ઐન કે ગૈન ન દેખે
તખ જ સાયા તુજ કો લેખે^૭

† ધડી પળ * ખુદાનુ નામ છે x ખુદાનુ નામ છે =માફ કર
વાવાજો તે છે તેના મીવાય કોઈ પાસે જાય નહીં ૧ દીલ ૨ આરા,
તમાચ દાલચ ૩ ફેરવે ૪ મીથ્યા ૫ અખ ૬ જુવે ૭ ગણે

ઝૈન, ગૈરકા ટમકા મનસે ખોવે,
હરદમ સાધકો ઝૈન કર જોવે;
તખ સુન શીખર કા બાસી* હોવે.

કે, કૈના કિલ્લાહ અવ્વલ તુ હોવે,
ખે, બકા બિલાહ મે જોવે,
તખ અબદુલ્લાહ^૧ શાહ કા હોવે

કાફે, કલમે ઉપર ધ્યાન તુ રાખે,
બીન અલ્લાહ કે કીસે ન આખેર,
તખ તુ શાહકા મરમ સો ચાખે

કાફે, કેનાઅત^૨ કર તુ રહવે,
બીના ચાહ એક દમ ન ખોવે,
તખ આઈના દીલકા શેશન હોવે

લામ, લાલન^૩ સે તુ નેહ^૪ લગાવે,
લાલન મે તુ ખો કર જોવે,
તખ જા તુજકો લાલન પાવે

મીમ, મકાન ઉસકા દીલમે^૫ ખુજે,
અખીયું^૬ સેતી^૭ દીલકો ખુજે,
તખ જા તુજકો સાચા સુજે

નુન, નામ ઉસકા હરદમ લેવે,
ખાઝ પીચા કીસકો ન જોવે,
તખ જા, તુજકો દીદાર હોવે

વાવ, વાહેદ^૮ અહદ^૯ કો સમજે સહી,
અહદ અહાહ કો ખુજે વહી,
તખ જા તુજકો સુજે કહી.

* રહેવાસી ૧ ખુદાનો ગુલામ બંદો ૨ જીવે ૩ સતોપ ૪ ખુદા.
૫ પ્રેમ ૬ આખ ૭ થી ૮ એક ખુદાછે તે ૯ એક અવિનાશી

હે, હરદમ શાહસેં નેહ તું નેડે,
 શાહ પર કુરબાન કુરબાન હોવે,
 તબ શાહ કેા તુ ઘટમે નેવે.
 લાગ, લાએલા સેતી નેહ તુ રાખે,
 લાઇલાહા ઇલ અલ્લાહ કરકે આખે,
 તબ બા શાહ કેા મરમ તું આખે
 હમઝા, અહદ કેા તુ હી બખાને,
 સાદેક^૧ દીલસે અહમદ પીછાને,
 તબ બા તુજકેા અહમદ બને
 યે, યે પ્રેમ હકીકત હય બાન,
 પીયા મીલનકા ચેહી હય શાન,
 શાહ કાયમદીન ચિસ્તી કહે સો માન

દર વહેદત (ખુશની એકતા)

અલેકે, અવલ આખેર હેજ વહી,
 ઉસ ખીન દુબ કેાઇ નહી,
 યુએ ઉસકેા હેજ સહી
 બે, બારાન^૨ બીજલી વહી પીછાન,
 ઉસ ખીન દુબ કેાઇ ન માન,
 નુર ઇસીકા હય સખ બાન
 તે, તાકી આત હેજ ચેહી.
 સખ હુવા અલ્લાહ આપ સહી,
 બાન ઉસીકેા સખ હેજ વહી
 સે, સુત^૩, આટી, વેહી કરે,
 સાલમે બેઠા આપ યુને^૪;
 સચ કર યુએ હેગા ચે.

જીમ, જોગી હોકર આપ ફીરે,
 જટા ખઢા કર જોગ કરે,
 યુજો જાની હેગા બહે.
 હે, હાકમ હોકર અમલ કરે,
 રૈયત હોકર આપ ડરે;
 માનો સારે હેગા બહે
 ખે, ખાદીમ હોકર ખીદમત કરે,
 ખીર ઉસીકા નામ ધરે,
 માનો સારે હેગા બહે
 દાલ, દાવર હોકર આપ ફીરે,
 માલી આપસકા નામ ધરે,
 માનો સચ કર હેગા બહે
 આલ, ઝીકર “ ચાહુ ” કી કરે,
 કુરાન કીતાબા આપ પઢે,
 હુ ડો સખમે હેગા બહે.
 રે, રાજા હોકર રાજ કરે,
 રાની આપસકા નામ ધરે,
 રાજા રાની હેગા બહે
 ઝે, ઝાહોદ હો કર ઝોહોદર કરે,
 માલા મણકે આપ પઢે,
 દેખો ઉસકો હેગા બહે.
 સીન, સોના રૂપા આપ ધડે,
 સોની આપસકા નામ ધરે,
 સારે લેસમે^૩ હેગા બહે.
 શીન, શકર મીસરી^૪ આપ ખને,
 શુડ^૫ અપસકા નામ ધરે
 સારે ઘાટુ હેગા બહે,

૧ “અલ્લાહુ” કરી નખા કરવુ ૨ પગહેજ ગારી. બદગ
 ૩ લેશ ૪. શાકર ૫ ગોળ.

- સ્વાહ, સાહેબ હોકર પલંગ ચઢે,
ચાકર હોકર અઢળ કરે,
લટકે ખેલે આપે બહે
- ઝંવાહ, ઝામીની ભી આપ કરે,
શમશેર બાધ કર આપ લડે,
બુજે સાની હેગા બહે
- તોએ, તાલિય આપે તલબ ધરે,
બદા હોકર અરજ કરે,
લટકે ખેલે આપે શહે
- ઝોએ, ઝાહેર આપકો ના કરે,
હુપા સબુ મે આપ ફીરે,
હરદમ ઢુડો હેગા બહે
- ઝૈન, આલીમ હો કર ઇલમ પઢે,
નસીહત આપકો આપ કરે,
સારે રગમે આપ ફીરે
- ગૈન, ગાઝી હોકર આપ લડે,
અસ્વાર હો કર બોડે ચઢે,
માર આપસકો ફતોહ કરે
- ફે, ફૈજ હો કર આપ ફીરે,
બાદશાહ આપસકા નામ ધરે,
યે સબ ભે સમે આપી રહે
- કાફે, કુરાન કીતાબા આપ પઢે,
બેકા આપો આપ બને,
સારે ઢગમે આપે શહે
- કાફે, કાલા ઉજલા આપ ફીરે,
નીલા પીલા રગ નામ ધરે,
સચ કર બુજે હેગા બહે

લામ, લાલ ઝાર હરી આપ બને,
માણુકે મોતી નામ ધરે,
યે સખ લેસમેં આપી શહે

મીમ, મકકા મદીના આપ કીતા,
હાજી આપસકા નામ દીતા,
ખેલ ખેલે વોહી હે મીતા.

નુન, નાવ^૧ જહાઝરે મળ આપ ઘડે,
સુધાર આપકા નામ ધરે,
સચ કર ખુબે હેગા બહે

વાવ, વિદ્^૩ બેઠા આપ કરે,
મોઢા મલક આપી લે,
વરતીયા આપહી હેગા શહે

હે, હોહુ બેઠા આપ હસે,
આખુ અંદર આપ બસે,
ઘટ ઘટ હેગા આપી શહે

લામ, લાડકયા^૪ હો કઠ આપ પ્રીરે,
લાડ આપસસે આપ લડે,
દેખો લટકે હેગા બહે

હમઝા, એ સખ હેજ સહી,
ઉસ ખીન હુબ કોઈ નહી,
સચ કર ખુબે એક વહી

યે, ચારી^૫ શાહ માથ બેડો,
ખુદી પડદા દુર કર છોડો,
શાહ કાયમદીન કહે એક હો રહો

ત્રીસ હરશી—દર તૌહીદ

અલેકે, અલ્લાહ કેા પુને તુમ,
હરદમ ઉસ કેા પુને તુમ,
હો એકા એક ચલ તુ નમ.

એ, બાગસે ખુદી દીલસે કાઠ,
પ્રેમ કટારીસે ઉસકો માર
રાખે સુરીજન તુજ પર ખ્યાર

તે, તેરે ઘટમે બે હય સાલ^૧,
પ્રેમ આગસે ઉસકો બલ^૨,
પરગટ હોવે ઘટમે લાલ

સે, સાબિતી તેરે ઘટમે કર,
ઉસકી માયની જીવત મર,
માર ચોરૂકો બલે ડર

જમ, જન, શેતાનકા હય ઘટ બામ,
તલવાર ફનાકી કર તુ રાસ,
પ્રેમ લશ્કર સે તોડ મેહવાસ^૩

હે, હાકેમ, અલીમ શેતાન ખુજ,
“લાહોલ” પઠ હક કેા પુજ,
દીલમે તેરે આવે સુજ

એ ખાકકી માનિદ^૪ આપકો કર
લલે લોગુકી સોહબત પકડ,
જનસે તુજમે હોવે અસર

૧ શક, બહેમ ૨ સલગાની મુક ૩ ચોરનો જરથો ૪ ગેતાન
ઉપર ધ્યાનત મોકલવી ૫ મીસાલ માફક

દાલ, દીલકો માનિદ દહી જમા,
 યાદ ખીલોને સે બહે લગા^૧,
 દહી સો જખ હોવે મસકા
 ઝાલ, ઝિકર ઉસીધી ઝૈસી કર,
 નમાઝ હુઝુરી દીલસે પઠ,
 પીયુ તુજે તખ આવે તઝર
 રૈ, રૈન^૨ કાલા દીલ હય જાન,
 દમ સે ઘસતો હોવે ચાદ^૩,
 કાલક^૪ જાવે આવે રાન
 ઝે, ઝહોદ દમકી જારી કર,
 “અલ્લાહુ” તુ દીલસે પઠ,
 આઈના^૫ હોવે શેશન તઝ
 સીન, સાઈ^૬ દીલકે દમસે છીલ^૭,
 યાદ કોલુમે^૮ ઉનકો પીલ,
 શુડ હોવે ઉસકા ખાસા ખીલ^૯
 શીન, શકર માનિદ આપ હો,
 તુજ સુ દુખ ન પાવે કો,
 બેઠા બેઠા પીયુજી બે
 રવાદ, સાહેબ સાચા હય તુ ખુજ,
 કર તુ હુદમ ઉસકી ખોજ,
 રૈન દીન તુ ઉસકો પુજ
 અવાદ, અમીન તેરા હોવે જાન,
 બેઠા દેવે સખકો નાન^{૧૦},
 દેખ તમાશા વોહ પીછાન

૧ ખુદાની યાદના વલોણાથી દીલમા ખુદાની લહે લાવ

૨ રાત ૩ દમથી ઝીકર કરવાથી ચાદ જેવું દીલ સફેદ થાય

૪ કાળાશ ૫ દીલની આરસી ૬ સાદા ૭ છોલવું ૮ શેરડી પીલ-વાને કોલુ પીલવું ૯ ખીલીને ૧૦ રોટલી, મૈને ખુદા ઝઝક પોહોચાડે છે.

- તોઝ, તલબ સીર સાથ તુ રખ,
યાદ ઉસ ખીન કુચ ના ચક,
હે વેહ હાઝર તન ઝૌર રગ.
- ઝોઝો, ગાલીન દુશમન કો તું માર,
હસદ કપટ સખ બચ ધટ બહાન,
પીયુલ રાખે તુજ પર ખ્યાર
- ઝૈન, ઝૈન દીલકો યાદ સે ધો,
“ઝે” ઝૌર “હુ” તુ મનસે ખો,
આરસી અદર પીયુલ બે
- ઝૈન, ગાલીબ તુજ પર હુચ શેતાન,
• દુશમન તેરા હુચ પેછાન,
માર ઉસીકો આવે સાન
- ઝે, ફના અવલ દર શેખ ફિર દર રસુલ,
મીલ રહે અહમદમે જયુ ખાસ પુલ. . .
- કાફે, કાવા માનિંદ^૧ યાદ કો પી,
મનસે તેરે ખો ખુદી,
હુધ ટલા તખ હો રહે ધી
- કાફે, કાલક^૨ અપને દીલકી ખો,
પીયાકી યાદસે ઉસકો ધો,
દીલકી નૈનુસે પીયુલ બે
- લામ, લેના દેના ઉસસે રાખ,
રાત દીન તુ ઉસકો આખ,
મળ પ્રેમકા તખ તું આખ
- મીમ, મકકા મદીના દીલમે^૩ ખુજ,
આખુ સેતી^૩ દીલકો પુજ,
દીલમે તેરે આવે સુઝ

નુન, નાવકી માનિદ સુરત ચડાય,
 ગેર ખતરે મનમે ન લાય,
 સતગુરુ સગ શીખર ચઢ જાય
 વાવ વરત સોદા ઉસ્સે કર,
 “યાહુ અલ્લાહુ” દીલસે પઢ,
 પીયુજી તુજકો આયે નજર
 હે, હીરદા તેરા સળ તું ખોલ,
 કયા કયા કીયે મીઠે ખોલ
 કયા ખુજે અસાની ખસ્તુ અમોલ^૧
 લામ લાઇલાહા ઇલલ્લા સહી કર પઢ,
 સલ્વાત લેજ મોહમમ્મ ઉપર,
 ખુદ ભુલ ગગન પર ચઢ.
 હમઝા અલ્લાહ કે તુહી સમજ,
 હકીકત સારી હેગી સો સચ,
 ઉસમે નહી કુચ રજ ઐર તજ
 ચે. ચે પીયા મીલન કે હય સળ ખોલ,
 ખેહદ ખહોત હય ઉસકા મોલ
 શાહ કાયમદીન કહે વો ખોલ

દર ઇલમે તૌહીદ.

(આમા હદ, ખેહદ, અનહદનો તફાવત સમજાવેલો છે)
 હદ ધરમેમે સળ કોઈ ભટકાય,
 અનહદ કા દેશ કોઈ ન પાય,

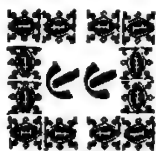
અનહદ મે આનદ આરામ,
 હદ બેહદ કા કચ્ચા કામ
 હદ બેહકી કથની^૧ કચ્ચી,
 અનહદ કી હય ખાતા સચ્ચી,
 હદ, બેહદ, સીધ્ધ હય ગુલામરે,
 અનહદ સીધ્ધાત ઉચા ધામ
 જેતે શાસ્ત્ર, ઇતની હદ,
 સુરત નુરત ધામ સો અનહદ,
 જ્ઞાન રૂપ પી પી કે ઓલખાન,
 અનહદ અગમ સો બેહદ કહેવાવે જાન
 હદ હે શાસ્ત્ર, બેહદ જ્ઞાન ઓલખાન,
 અનહદ અગમ હે, મુન મેદાનમે માન
 હદ બાદી^૨, બેહદ બીબી, અનહદ અગમ ઘાટ,
 જો ચીને અનહદ કો સો હોવે ખાને ઝાદ^૩ . . .
 હદ ચાકર, બેહદ હાકમ, અનહદ બાદશાહ,
 જો ચીને અનહદકો સો હોવે આપી શાહ
 હદ મજદૂરી હય, ઓર બેહદ હય વેપાર,
 અનહદ કીમીયા સો દર્શન નુર દીદાર
 હદ સેવક, બેહદ સીધ્ધ પરચાપ અસાય,
 અનહદ ધર ગીધ્ધાતકા, અલેક બીતર મીલબય
 હદ બદગી, બેહદ જોગ કહેલોવે,
 અનહદ નુર દીદારમે એકાએક હો જાવે
 હદ મુવે પીછે બેહસ્ત પાવે,
 બેહદ અઝમત કરામત ચલાવે
 અનહદ નુર દીદારમે એકા એક હો મીલે
 રખસે હરદમ હાજર હો નુર તજ્જીલા^૪ દેખે

૧ કહેવાનુ, કથન ૨ હદ, બેહદે પુગેલા સીધ્ધ માણુમો પોતાની
 શક્તીમા લપટાઇ રહે છે ૩ ગુલામડી-દાસી ૪. ધગ્નો માલેક ૫ કગમન
 ૬ પ્રકાશ

હૃદ તાબા, બેહૃદ રૂપા, અનહૃદ સુન્ના^૧ જાન,
 બે ચીને અનહૃદકો સો પાવે ઐન રહેમાન
 હૃદમે માયા અધીક^૨, બેહૃદમે તામસ^૩ ગુમાન,
 અનહૃદ શીતલ મગન હય, નિર્મલ નિરવખ નિર્વાણ^૪.
 હૃદ મુવે પીછુકા વાએદા, બેહૃદ બાહેર દુડતા પ્રીરે,
 અનહૃદ ભીતર અગમમે સુરત શીખર ચઢે
 હૃદ વાએદા મુવે પીછુકા, બેહૃદ પાચ પચામ,
 અનહૃદ ઘડી પલમે, પાવે પીયુ પ્રકાશ
 હૃદ પ્રાહમન મુઠ્ઠા કહે, બેહૃદ ભેગી જગમ બતાવે,
 અનહૃદ સુન શીખરકો કોઈ સતગુરૂ ખોલ બતાવે
 દીદાર નુર તખ પ્રગટે બે ઉલટી સુરત ચલાય,
 જુસ્મકી^૫ બેહોશી હોય, ઇસ્મ નુર દિખાય,
 બીના સતગુરૂ કયુ ન પાવે,
 અધા ગુરૂ તો ખહોત ભટકાવે
 અધા ગુરૂ છોડ, છોડ દેવલ ડેરા
 બે ચાહે દીદારકો હો સતગુરૂકા ચેલા
 નકલ, બેહૃદમે છોડ છોડ કર ફકીર હોના જાન,
 નકલ, અનહૃદ મે તપશા કરના પહેછાન
 અસલ બાતિન હૃદ દર મુરાકેબા અધારે તક જાન,
 હજરત નૂર તક બેહૃદ, અનહૃદ સુન શીખર પર નીરજન
 નૂર પીછાન
 શરીયત સો હય હૃદ, તરીકત હકીકત સો બેહૃદ જાન,
 મારફત સોહી અનહૃદ હય, કામીલ પુરી પેછાન
 રોઝે, નમાઝ, તસબીહ ચે સખ શરીયતમે. યુ હૃદમે જાન,
 તરીકત હકીકતમે ચે બેહૃદમે, મારફતમે યુ હી અનહૃદમે
 પીછાન.
 શરીયત, તરીકત, હકીકત, મારફત એ અરબી બોલી જાન.
 હ બેહૃદ, અનહૃદ એ હી દી બોલી પીછાન,

જ્યુ સમજે થુ જ્ઞાનસે સમજા દેવા,
 ઇસતરફસે^૧ ફીરા હક તલક પહોચાના.
 હી હી કહો, યા અરબી કહો, હોનુ કા મકસદ એકહી જાન.
 આજુઝ ફકીરકે ઇરશાદ^૨ સે જો કોઇ દીદાર નુરમે પહોચે
 તો ખુબ હે માન

મુરત ધ્યાન ધરે સે ખતરે સખ મર જાય,
 ખુમારી અવલ નેન લરલર શીશ ક પાય^૩
 સીસકે ક પને સે તન સખ ધમ ધમે જાન,
 તન સખ ડોલે ત્યુ ત્યુ મુરત ચઢે શીખર મેદાન
 ગગન મ ડલમે ચઢ કર દેખે બાબા નુર,
 આકાશ અરશ ફાડ કર, સુનમે મીલે ખીચ નુર
 જહા નહી આકાશ, ગગન, પવન, પાની બહા હે નીર જન એક
 શાહ કાયમદીન વતન અસલમે મીલે ખીચ અલેક

દર ખયાને મુલુક.

(આમા પીર કોને કહેવો તેનું વર્ણન કરેલું છે)
 મદલા શએબા લહુ ફિશશેબા લહુ શેતાન,
 ખીન પીર હોવે, મુરીદ કરે ઇબ્લીસ હય જાન

કીતાબા પઢે કુચ નહી હય પીરી,
 ચે તો હય કુચ ફુલ સીડી
 ન હોય પીર ખુબા, ટોપી તરબીહ પહેરે.
 ન હોય પીર ઝીકર ઝોહાદ કરે

૧ દુનીયા તરફથી ૨ બોધ ૩ ધુજે

ન હોય પીર મુખ કીસીકા ન જોએ,
 ન હોય પીર મુનીવર હોએ,
 ન હોય પીર ખ્યાન વાએઝ સુનાય,
 ન હોય પીર અઝમત કરામત અઢાય
 ન હોય પીર ઝાડા ઝપટા નાખે,
 ન હોય પીર મોર કે પીંછે રાખે,
 ન હોય પીર સીર નીચા કર રહે,
 ન હોય પીર મુખસે સાહેબ સાહેબ કહે,
 ન હોય પીર બહોત કીતાબા પઢે,
 ના હોય પીર બીન જીવત મરે.
 પીર હોનેકી સુન તું રાહ,
 મુવાફેક હદીસકે હુ ખતા,
 ખુદી ખુદમે સે દુર કર,
 જે પીર હુવા આહેતો જીવત મર.
 જીવત મરે ઓર ખુદી જોવે,
 સોહી કામીલ પીર હોવે,
 પીર હોનેકા તુમ સુનો ખ્યાન,
 નરતા ખુરા સખ એક કર બાન,
 ખોટા ખરા ખુબ એક રાસ,
 થુ કર બાનો સખ હય ખાસ.
 સુન હદીસ કહા નખી રસુલીકાહ,
 અના મિન્નૂ રિહાહે, વ કુલ્લો શએઇન મિન નૂઝીકાહ,
 ઇસકે માએની કહુ તુજે સુના,
 જે તું લેવે સીધી રાહ.
 પીયુ આપ નુરમે સે પેઢા કીચે મોહ મમદ નખી,
 નખી નુરસે બનાઇ આલમ સખી,
 આખર તો ઘટ ઘટ સાઇ ફેલ રહા,
 ઇસમે કોન જે હો ખોટા ખરા

લેખ કીયા સાધ આપ રૂપ ધર,
 બુદ્ધ કર જાનો તુમે બે-ખખર,
 ખોટા ખરા કર જીને તફાવત જાના,
 ઉતુને હક તઆલા કેા ગેર પીછાના,
 જો ગેર શક લાયા વોહ હદીસસે હુવા મુનકીઁ
 વો નહી મુસલમાન, વો તો હય કાફીર
 મુસલમાન નહી તો પીર કહાસે હોય
 સતગુરૂ પીર ઉસે કહીયે જો વહેમ ગેઝકો ખોય
 મન વશ લાવ ચોર ખોફ કાઢ,
 દુબ કાલ, કોધ કેા ડાલ માર
 મરદ ચોરત સખ જીનસ જીવ,
 થુ કર જીને, હય આપી પીયુ
 મુખ છોડ કર ખીસ રહો,
 ભુડા લલા કીસે મત કહેા
 ઉસ ખીન ખાલી નહી કોઈ અખ
 સખ ઘટ હેગા આપી રખ
 જીને સખ હય ઉસ્કા ઝહુર,
 ખીખરા ચૌદશ નીરજન નુર
 કીસી ચીઝ સ્વાદ કરકે ન ખાવ,
 ખાવ સખી પાણુ ખુદી બુલાવ
 ખુદીકે સાય સ્વાદ સે ખાવે,
 સોહી ગેર ટમકા કહેલાવે
 ખુદમે સે ખુદી જખ જાવે બુલ,
 સોહી બદા હકકા, ઉમ્મતો^૧ રસુલ
 ખુદી દુર કર હાઝીર જીબ વોહી,
 સચ્ચા સતગુરૂ પીર સોહી
 વોહ પીઁ આપહી તિર જાવે,
 ચોર વો મુરીદ કેા બી તિરાવે

ભેખ વાલે પીર આપ જહાનમ જાવે,
 મુરીદ કે તખ કહાસે બખશાવે.
 કલાઈ રૂપે મેં જયું પાની અંદર,
 થું સાહેબ બંદે મેં ખુદીકા અંતર.
 પાની મરે તો કલાઈ રૂપા હોવે જાન,
 ખુદી ટલે તો સાહેબ બદા એકહી પીછાન.
 છને ખુદી અંતર ડાલા જાન,
 સો પીર પુરા સચ કર માન
 છસને ઉસકી ઝાત સહી કર જાની,
 મચ્ચા પીર સોહી બેશક માની
 ઉસ પીરકા લાખ કરોડ જલ્લુ પકડે હાથ,
 વો સખ છુટે બે-અઝાબ.
 જો પીર કહેલાવે ઓર ભેખ બનાવે,
 વોહ પીર મુરીદ દોઝખમે જાવે
 વોહ આપહી મુશકેલસે છુટક પાવે,
 મુરીદકો કહાસે વોહ છોડાવે
 પીર ઓહોહ કરે તો આપ જહેસ્તમે જાવે,
 મુરીદ ન કરે તો છુટક કહાસે પાવે
 છસકા સાહેબસે મન હો ખીલગા,
 વોહ કયુ કર ફિર હોવે અલગા
 કુચ જુઠ ન રખે વૈર ખુદી મીટાવે,
 સોહી પીર મુરીદ મીત્ર છુટક પાવે
 ખુદીકા લાગ ખુદમે સે ખીસ ગયા,
 ઉસ ઘટ મેં નીરંજન આપહી રહા
 ઉસકા હાથ પકડ મુરીદ હોવે તો ઉતરે પાર,
 ખોટા ખરા સખ ગીને એકાકાર
 ખુદ કે ખુદ મેં સે ફના કર જાને,
 ઓર સાહેબ કે બકા કર પેછાને.

અંતરસે લાજ, કાલ, ક્રોધ મારે,
ખુદી દુર કર ને એક હો ગઢે
યે રાહ ખુજે સો સતગુરૂ પીછાન,
નહી તો તેહકીક હય ચેતાન

મહા-શયેખા-લહુ ફિશ શયેખા-લહુ શયેતાન,
બીન ખુદી ખોએ પીર કહેલાવે, એ ઇબ્લીસ હે જાન
ને કેઇ આપસ જીવત મુવા,
સૌ પીર કામિલ પુગ હુવા
ખુદી ખો ખુદ મે સે ગયે,
શાહ કાયમુદીન પીયુસે એક હો ગઢે

અખીયાતે ચદ દર મુલક.

મુગ્ધશીલ કામીલ બડે મેહુરખાના, મુજકો બતાચા અનલી ઠિકાના
બખશીશ કીતી જબ હુન્ફ નીકલા, પેદા હુવા તબ ઈશક અલ્લાહ
હીગમ એર હવા ગેર ગીયા કતલ, ફના કે દરીયામે ઉતાશ ગુસલ
ખેખુદ પાક તન કં સુન્ત ધ્યાન ધગ, ઇશકકી ખુમારી સે
મનભી દગ .
મુરશહ ઇશારત બતાઇ સો જાન, આગે કીરતારકી ધરી સુરત ધ્યાન
મસ્તી ઇશકકી ઉઠી જોર કર, બલક એર જીમકી ગઇ સુધ
બીસર
ઇધરકી તરફકા ને કુછ થા હોશ, પ્રેમકી લલકને કીયા ફરામોશ .
અચાનક કેફકા ખહોત ગોટા ઉઠા, સુરતકો જોરસે પકડ લે ચલા

અંધારા જીવમાતકા ફેડ કર, એક યોગાન મેંદાન દેખા નઝર.
તા પર મલાયકકા^૧ દરસ થા, ઓર આગે રૂહકા કશફ^૨ થા
સાતુ ફલકમે થી કુદરત ભરી, અયાન ખગ અયાન સખ નઝર પડી.
મીજલસ નખીકી સો નજર પડી, પોશાક અહમદકી થી સો હરી,
પેશાની ચોડી ઓર જાંદુમ^૩ રગ થા, હુસ્ન નુરકા પાર લેખા નથા,
અબુખકર, ઉમર, ઉસમાન, અલી, અસહાબ ઓર યાર થે
સખ વલી

મીજલસ સારીસે સુમાહફ^૪ કર, તરફે હક^૫ મીલન લે ચલે સરવર^૬
ખહિસ્ત છોડ આગુ કીયા ઓર સફર, કુન ફયકુનકા ઘટ સુના
બહા મગર.

કી જરે અશકે કચે જગમગારા, બે-ચુન વ બેચેગુન દેખા
અપર મપારા

બહાસે ચઢે અર્શ જઠકે ઉપર, ખોલ પરદા હકકો દેખા મગર
ઝીના ઓર તીખા નુરકા જજ^૭ થા, કહેને મે આવે સો બહાં
કુછ ન થા

મુરશીદ કામેલ મેહુર કીતી મગર, તમાશા દીખાયા મુરાકબે ભિતર
યે ઇસરા^૮ ફકીરી કહી પાવે નાહા, બહરમે અટક સખ રહા
હય અબાન.

બે ખાતીની રાહ^૯ હક રસદકી સહી, તાકી ખબર હર કીસી કો
નહી

સો કોઈજ વિરલા બાને મગર, નાસૂત, મલકૂત, જખરૂત, લાહૂતકી
ખબર

શરીયત તરીકત હકીકત હે બાન, મારફત તક કોઈ એક
પોહોચે પીછાન.

ખુદી ખો આપનકો બેખુદ બનાય, ઉસીસે હક તઆલા તલક
પોહોચા બાય.

આપસ ભુલ ભીતર ઇશક લેહ લગાવે, ઉસીકી સુરત ઉડ ખુદા ન
લગ બવે.

૧ ફરિસ્તાઓ ૨ ખુલ્લુ ૩ ધઉ વર્ણો ૪ હાથ મેળવીને
૫ ખુદા તરફ ૬ પયગમ્બર ૭ બહાર ૮ ભેદ ૯ અદરનો રસ્તો.

હીસં ઓર હવા સેં સફા દીલકો કર, ખતરાત ખુદીસે વજુ કર મગર.
મુરાકબા કર શીશ નમા સો રૂક, સુરત હકે દરસપર કરે બ

સબુદ

મુરશીદ કામીલ આગે ઇમામ કરે, ગેર ખતરાત ખીન નમાઝ પડે,
તન સોહી મસજીદ ઇબાદત ખાના, દીલ સોહી મેહરાબ મીંખર

પીછાના.

એ ખાતીની નમાઝ હકીકત અદર, જૈસા આહેરી હથ શરીયતમેં

મગર

આરૂં રાહ બરહક હથ હઝરતકી બન, શરીયત, તરીકત, હકી-
કત, મારેફત પીછાન

મારેફત મઝીલ કમાલ ભરપુર, મીલાવે રૂહ કો હક હઝુર?

નમાઝ સોહી મોમીનકી મેઅરાજ બન, “અસ્સલાતો મેઅગબુલ
મોમીન” પીછાન

હકને કહા જુસમ? ખીચ હુક, “વશી-અન-ફેસે કુમ અફલા
તુબંસેડન”

“મન અરફા નફસ હુ”, જીને નફસ બના, “ફકદ અફા અબહુ”,
ઉને હક પીછાના

નહુનો અકબો ઇલયહે મિન-હબલિલ વરીદ, હક તુઘ્હારી ગેહ
રગ કે નઝરીક

દીલે મોમીન મકાન અલ્લાહ બન, “કુલૂખુલ મોમીનીના અન્શ
લ્લાહે નઆલા” પીછાન

મબઝી? નમાઝ કામે-તુલ્લાહ મે પડે, હકીકી? નમાઝ અન્શ
અલ્લાહ મે ધ્યાન ધરે

૧ મુશદ્દને આગળ કરી તેની પાઝ થા ૨ ખુદાને મળાકુ ત ૩
નમાઝ એ ઇમાનદારો માટે ખુદાને મળાકુ સધન છે નમાઝ એ મોમી
તોની મેઅરાજ છે ૪ શરીર ૫ તમાગ વ્વાઝમા જે પણ તમ તેના
નથી ૬ ખુદા તમાગ ગળાની નસથી પણ પામે છે ૭ મોમીનનું દિલ એ
અલ્લાહની જગા છે ૮ બહેરી ૯ ખરી

નમાઝ-સોહી મોમીન પર મએરાજ બાન, મએરાજ નામ હક
મીલનકા પીછાન
હક મીલા તખ જગ મીલા, અરશ ઓર કુરસ સખ રોશન ખુલા.
હકત ફલક^૧ તુર મીજલમ નખી, રોશન ભઇ સો કુદરત સખી
ફનાફિશ શેખ, મુરશદ ખીચ ફના હો, ફના ફિર રસુલ, મીજલસ
નખી જો,
ફના ફિલ્લાહ, દેખ લે તુર તુર, અરશ ઓર કુરસ પર મુરત
કર હઝુર
જસમકો ફના કર ઇસમ મેં મીલા, ઉસકી નઝદીક નહી ભુંડા
ભલા

“મૂતૂ કબલ અ ત મૂતૂ” પીછાન, મુવે પહેલે તુમ મરો ભાઇ બાન.
એક દીન ટુટીગે અર્થે અનાસર, ખીન ટુટે ખુશીશી આપસકો
ખીસર

મુવે પહેલે જો મરજયગા, સો દીદાર રખકા અખી પાયગા
જો યહા ધાવે સો વહા પાવે મહી, જો યહા પાવે નહી સો કબી
પાવે નહી

“મન-કાના ફી હાઝેહી આમા” સો બાન, “ફહો વા ફિલ આખરતે
આમા”^૨ લે પીછાન
જો યહા દેખતે હેં સો વહા દેખે, જો યહા અ ધે સો વહા ખી અ ધે.
વતન અસલકો લે ખોજ કર, ગાફિલ મત હો આપસસે મગર.
“વ-નહુન નફસા અનિલ હુવા” આકસ કગ, કુટ નફસકો જડ
સેતી બાહર કર

હીમત ઓર તકવા^૩ દીલ ખીચ ધર, ઇશકે ઇલાહી^૪ ખસા ખીચ નગર.
ચેતન મરદકો છદીદાર કર, દીલ શેહેર કે દરવાઝે પર ધર
ઓર કબુ ન પેઠે અદર, પેઠને ન દેવે સો કીસ ખીચ દર
બખર બાહરકે જુસ્મકી બુલાવે તુજ, ખુલે માહી ઇરફાન^૫ કુદરત સુજ.
મુરત મુરમી હો ચઢે બર અરશ, સો દેખે નુર પીયાકા દરસ

૧ સાત આસમાન ૨ જે અહી આધળો છે તે ત્યા પલુ આ-
ધળો છ ૩ ભુરી બાહેશોથી નફસને રોક ૪ પગ્હેજગારી ૫ ખુદા ૬ જ્ઞાન

દરસ દેખ કર દરસમેં એક હો જાવે, કમાલીયત ઉસીકી સો
કામીલ કહેલાવે.
એસી મુરાદકો બે પોહોચે હય નર, ઉનકો ન બેહેસ્તકી ખુશી
ન દોઝખકા ડર

દર હકીકતે તૌલીદ

તૌલીદ લેદ ખોલ તુજે સમજાડુ, માર્ફીક કોગનકે તુજે કહુ
હરફ અલેફ હેગા એક, ઇન્સે સારા કુરાન હુવા દેખ
ઉસ અલેફકો નહી શીકલ મુરત, નહીં નુકતા હે જાન,
ઇસી તરેહ સાહેબ હય બેગુન, બે-બેગુન બેનમુન પીછાન
હરફ હરફકા ઘાટ બુદા કીયા હય, અલેફ મળમે મીલ રહા હય
એક હરફમે બી અલેફ હે એક સારે હરફમે દેખો તો અલેફ
એકકા એક

યુ સાહેબ નીરજન બી હે એક, ઇસમે સે સારી કુદરત હુઇ દેખ
નીરજન બી એકલા ન્યારા હય દેખ, સારી કુદરત ખોલ દેખો
તો બી એકકા એક

સાઇ ભરપુર બીચ જગ સ તારા, લેલાકા લેલા ચોર ન્યારા કા ન્યારા
જેસા અલેફ સે હે સારા કુરાન, યુ સાહેબકી કુદરતસે ઘાટ ઘાટ
બુદા હે પીછાન

કુરાનકે હરફ અલેફ મે બુદા કહે, ઉનકે દીલમે અલ્લાહ નહી
હય

કુરાનકે હરફકો અલેફમે જાને બુદા કર, દીલ મોમીનમે નહી
હય, ચોર જાગપર

મોમીનકે દીલમે બુદાકો ના કર જાને બે,

તહફીક ઉને હદીસ ના માની હઝરતકી “કલૂખુલ મોમીનીના
અરશલાહો તઆલા”, કાફીર હુવા સો

મગર દોરી કુદરતકી હય આપ હાથ, હીલ મીલ રહા હે સખકી સાથ.
સાહેબ સખ જગાપર ભરપુર પીછાન, ખુદી કે અંતરસે બદા
હય જાન.

ખુદ ભુલ જો સુન શીખર ચઢ ગયા, નુર મેં નુર મીલા એક
હો રહા
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી ખુદ ભુલ ગયે, નુર ગજ અપારમે એક
હો રહે

સમજણ:— આમા તોહીદનો બેદ “અલેક્” અક્ષર સાથે સરખાવી સમજાવ્યો છે અરબી જ્ઞાનમા. ૨૮ હરફે છે તે બધામા અલેક છે, ડાહમા આડો, કાંઈ ઉભો, કાંઈમા વાકો જ્યારે આડો હોય અને નીચે એક નુકતો હોય તો “બે” થયો તેમજ બીજા નુકતા લગાડવાથી બીજા હરફે થયા હવે જેવી તરફ અલેક્ને પણ શીકલ, મુરત કે નુકતો નથી તેમ નિર-જન નિરાકાર ડાહી સાહેબ અથવા ‘વહદ-હુ લા-શરીક’ પણ શીકલ, મુરત વગરજ છે પણ પછીથી જેમ અલેક્ જુદા જુદા ઘાટે જુદા હરફે રૂપ બન્યો, તેમજ સારી કુદરત નિરજન નિગકાગ્માથી જુદા જુદા રૂપે થઈ જેવી રીતે અસલ અલેક્ હરફમાથી આખુ કુરાન થયું તેમજ સાહેબની કુફગ્નથી જુદા જુદા ઘાટે ફુનીયામા પેદા થયા જે એમ સમજે કે કુરાન બધું અલેક્ હરફથીજ નથી તે મૌમીન ન કહેવાય જેમ કુરાન બધું અલેક્થીજ ભરપુર છે તેમ તમામ શ્રાપ્ટી ખુદાથીજ ભરપુર છે

૧૦૨

અસ્મુકી લા મહમ્મ લહુ (હદીસ)

વોહ ન તરફ સુન્ની, ન તરફ ગવઝી, વોહ ન દેહરી, ન
ઝીન્દીક ન મેહદીયાન,

વોહ ન ખારજી. ન હીંદુ ન મુસલમાન

વોહ ખુદા બીન ખુદ કો બુજે નહી,

વોહ કીસી તરફ રૂખ બેચે નહી

વોહ ખુદસ નીકલ કર બે-ખુદ ભાએ,

“ઇબ્રા અતુમુલ પુકરા ફહોવલ્લાહ” હો રહે

“ઇન્ના ઓલીયા અલ્લા હે લાયમૂતૂન”^૧ કી બુજ કર,
 વલી ચુકો સો મોત નહી હે મગર,
 ફના કર આપસકો સો વોહી મુવે
 દરશન દેખા રખકા ફીર જીવતે હુવે
 નહી મોત ઉનકો, નહી ડર અઝાબ,
 નહી હય પુરશીન^૨ કયામત હીસાબ
 વોહ જીવતે આપસકો ફના કર ગએ,
 દરશન દેખા હકકા બકા હો રહે
 ઇસ્ક, ઝોર જમીયત, ઝોર મુરશીદ, નસીબ,
 ચાઝ બાત હોવે તબ મીલે હબીબ
 મુરશીદ કામીલને મુરાકીબા કરાયા,
 બાતીની સ્હેલ કર હકકો દીબાયા
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી સો ખુદ બુલ ગએ,
 બેખુદ હોકર હક મે મીલ રહે

૧ જે તમે સાચા ફકીર થાઓ તો ખુદમા એક થા શકો છો
 ૨ વલી લોકો મરતા નથી ૩ પુછક

કલમ-લજ નો.

---

૭૮૬ કલામ.

કલામુકા^૧ લેદ જો જાને, સો સાધકો સહી કર પીછાને
પીછાનનેકા માગ્ગ નુકતા એહી, ખુદી પછે કો કર નફી^૨.
એખુદ હોકર ચઢે મેદાના, ઝલમલ ઝલમલ દેખા સુખહાના
મુરશદકી તુ લે સગત પકડ, સુન ગીખગકી બતાવે બખર
બહેમ ગેરકો દિલસે મફા કર, દીદાર નુગ દેખાવે મગગ
કલામ કેતેક હય બીચ શરીયત, કેતેક હય બીચ તરીકત
કેતેક હય બીચ હકીકત જાન, કેતેક હય બીચ મારેફત પીછાન.
કલામુકે બીચ ખુદા રમદકી રાહ હય જાન,
શાહ કાયમદીન ચીશતી કહે જો મચ કગ માન

ઝૂલના.

(૧)

પ્રેમકી સીડી ધર, રહેજ^૧ કા પગથીયા કર, ખોલ ધ્વારા કમલકા ,
ધ્યાનકી ધીર ધર, સુરત દોર લેકર, દેખ દર્શન રહેમાનકા^૨
દર્શન રહેમાનકા ખુબ હય, બહા ખુબ નૂર હય, ધુપ છાવ^૩ નહીં હે,
સો દેશકો જા ચીન કર, તુરનાદ સુનકર, તુરકો દેખકર મગન રહે.
સુન ગગન મે હે અજબ જોતી તા દેશકો દેખ સુખ પડે,
કહે કાયમદીન, કોઈ સતગુરૂકા ખાલક અગમ આકાશકી ખખર કરે

ઝૂલના.

(૨)

અગમ આકાશ અવિનાશકે ખાસી, અરશમે નુર ખુબ જગમગે,
ગગન ગાજે અનહદ ખાજે તિસકા મતકે જોર લગે
જોડ સુરત અગમ આકાશ, અગમ આકાશમે નુર પ્રકાશ,
નાસ્તૂત છતકર, મલકુત ચીનકર, જખરૂત દેખકર, લાહૂતમે રહે
હાકુતકા શોર હય નુર ગુબમે તાકો દેખ નીરખ લીયા,
કહે કાયમદીન ચીસ્તી, આપ અગમ આકાશમે જા, નીશાન ડેરા દીયા^૪.

ઝૂલના.

૩)

દીયા ડેરા, મુશાહેદા^૧ મારેફતકે મેદાનમે,
અગમ ધર દેખા નુર ભયે હજુર અલેકકે દરીયાવમે
જહા અલેક નુર દીદાર હય. વહા કોઈ સુર નર આશક રહે,
નુર અલેકકા નહી રેખા, સો મે દેખા, સુન મેદાન ભીંતર
સખમે બસે સખમે^૨ ન્યારા હય, સાહી રહેજો મીલે,
કહે કાયમદીન. કોઈ રહેજ રહેજ સીડીસે ભજન પુબ ટલે

૧ સહેજ સમાધી કરવી તે ૨ હૃદય ૩ ખુદા ૪ ખયડો.
'ઝૂલના'ના દેકાણે કેટલીક નકલોમા " રખતા " એવું પણ લખેલું છે
૫ આમા સુરતા ચલાવીને ધ્યાન ધરવાનું બતાવ્યું છે ૬. દીલની આખથી
ગશની જોવી તેને મુશાહેદા કહે છે. ધ્યાન

ઝુલના.

(૪)

ટલા ખોળ, અગમ ખોળ, સુનકે મેદાનમેં અલેક નુરા,
 ખાળે નુરા તામે સુરત સમાએ રહી.
 સો બસ્તુ અબ નિર્મલ, બસ્તુમે હે બસ્તુ બ્રહ્મલ કમલ પાર
 આકાશ છોડ, અરશ પાર, સુન નોખત ઘણી,
 તામે “તુંહી તુંહી” “હક હક” “હુ હુ” શબ્દ નાદ અપાર હય,
 કહે કાયમદીન ચીસ્તી સુન શીખર પર સુરત શોર મગન મમ્ન હય

ઝુલના.

(૫)

સુરત મગન ખુબ લગન હે, નુરકે દરીયા ભીતર કમલ છોડ,
 આકસ ટ્રેડ ચઢી સુરત સો ગઠ ઉપર
 સોઈ ગઠ ઉપર સાઈકા^૧ ખાસા ખાસા સોહીને પરકાશા,
 ઘ ટ ઠનકારા, શબ્દ ઝનકારા, નુર નીરધારા, બહાનક સેહેલ હુમાગ હય,
 જહા નહી આકાશ, ગગન, પવન, પાની, સો અબ બરહક નહી
 કહે કાયમદીન ચીસ્તી, બેચુન, બેચુન, બે-મુબેહ, બે-નમુન
 સો અલેકકો અવતાર નહી^૨

ઝુલના

(૬)

નહી અવતારા, મદા નીરધારા, તાકા નામ અલેક કહીયે,
 અગમ આકાશકે પાર હે વસ્તુ, તાકે ધ્યાનમે મદા રહીયે
 સુન શીખર ખાળ ખાળે, ખાળે તાપર અલેક ખીરાળે,
 સતગુર મેહેરી, પ્રેમ હહેરી, ધીર ઘણેરી, મંજનંજ આ બસ્તુ ચીનાએ

૧ ખુફા ૨ બે-ચુ, બે-ચુન, બે-નમન એ સઉનો અર્થ
 નિરજન નિરાકાર સકલ ઉત્તમ પુરુષ અલ્લાહ થાય છે ૩ આ કલામમા
 નાદ વિશે કહેવું છે

આપસ ભુલ, સુરત દોર લે, અલેક નુરસેં ધુની લગાએ,
કહે કાયમદીન ચીસ્તી કોઈ સતગુરૂકે પરતાપ અગમ આકાશ
દેશ ચડ બાએ

ગુલના.

(૭)

દેશ ચઢ, ઝીત જઢ, ભયે મસ્ત દીદાર માહી,
મન માર અગમ પાગ, મીલે નુર ધ્યાન માહી
નુર નાદ સુન લીયા નુરમે નુર મીલ ગયા,
ભોગ બીન, ભોગ બીન, મીડી મીડી બસ્તુ હોકર,
કમલમે દેખ નુર “હુ” ‘હુમ’ કા બીચાર ગયા
કહે કાયમદીન ચીસ્તી કોઈ અમુલ વસ્તુ દેખ, દીલડાં ચે મગન ભયા.

ગુલના.

(૮)

ખમત હે, ખમત હે, મુગ્તકી નૈનુ મહા મસ્ત હે, મસ્ત હે હુ
કુછ નહીં તમાઅ^૧,
તમાઅ નહીં મોકો હેત પરેમ અગમ બસ્તુપર કાર
ગુમ ભયા આપા ગયા અલમસ્ત ભયા વરભડ પાર
દેશ દેખ નુર નુર કહે ઝલકાગ, તામે ગૌગા^૨ બીસીયાર^૩,
કહે કાયમદીન ચીસ્તી કોઈ અગમ અકાશકે દેશમે નુર નાદકા
નહી હે પાર.

ગુલના.

(૯)

હુદ છોડ, બેહુદ પાર અનહુદ સુન મેદાન હે,
સાતુ ફોડ, અરશ છોડ નીરધાર નુર સુબહાનહે^૪
નુર નીરધાર ખુબ કુછ દેખા, દેખા ઉસકા નહી રૂપ દેખા.
સુરત ધર ફિશશેખ પર^૫,

૧ તમાઅ-લાલચ ૨ ગૌગા ૩ અવાજ ૪ અલ્લાહ

૫ મુરશ્હ-ગુરમા

મુરાકેબા^૧ કર હજરતસે મીલ, હકસે ર મીલે, ખુદી ખો, બેખુદ હો.
મુરશીદ કામીલ મેહર સેતી,
કહે કાયમદીન ચીસ્તી કુછ ખુબ હક દરસકી ખસ્તુ લીતી

અલ્લના.

(૧૦)

આપ આપમે તુ ખોલ^૩ દેખ, નુરહે, તુરહે સુનમે સાઇ અલેક હે.
અલેક નુર ખરહક, સહી હે, વોહી હે, વોહી હે
આપ સુગતા છોડ દે હક ને નુકો દેખલે, પેખ લે, આપકો આપન
મને^૨, સો સુનમે નુર હે વહા નાદ ખાગે ઘણે.
કહે કાયમદીન ચીસ્તી, અખ દોસ્ત ચાર છોડ દે ફના મને

અલ્લના

(૧૧)

સુનલે સુનલે, ગહ મુગકબેકી, ધુનલે ધુનલે, મુશદ ધંગાન્તકી,
ઇશારત પર ઇશારેકો લગા, લગા ધુન, ઇન્કે ઇલાહી જગા
ગૈન ખો, ઐન હો, હકબે, લાહુતકે મેદાન માહી,
મહેસુદા^૪, નસીરા^૬, સખ મુકામ છોડ કર જા, નુરે મુખ્દાન દેખ
કહે કાયમદીન ચીસ્તી, કોઇ દેખનવાલા નુરમે મીલાકે હો આશક
આખી અલેક

અલ્લના

(૧૨)

ઇસ્કે રખ, ઇસ્કે રખ, માશુકસે અય યાગ,
આપ ભુલ, આપ ભુલ, જા ખુજ બેહુદ પાર
પાર અપરમ શોર હય, વહા ભમકારકા ઝોર હય,
દીલ દરા, આપ ભુલા, સુરત ચલા, ફનાશીશ શેખ હો

---

૧ ધ્યાન ૨ ખુદાથી ૩ શોધીને જો તપાસીને જો ૪ મદદ,
અદગ ૫ ત્રાકુટી ૬ સુખમણી

ફનાફીર રસુલ, ફનાફીફાહ હો, જા મીલ ખીચ લમકાર ધામ,
કહે કાયમદીન ચીસ્તી, ખુદ ભુલ, બેખુદ હોના, સચ્ચેહી મરદુ'કા
કામ.

ગુલના.

(૧૩)

જીસ્મકા' હોશ ખો, સુરત કાસદ હો, સુન શીખરકા દેશ જા દેખ,
જા દેખલે રગ રૂપ નહી તાકા નામ અલેક
અલેક નુર મુરશેદસે પાવે, પાવે સોહી ખુદ ભુલજાવે,
મુરાકબા' કર, મુબહીદા' કર, મુશાહીદા' હજુર રહેવે.
ગગન ગુફામે, નુર નીરજન તાકા દર્શન નીત કીજે,
કહે કાયમદીન, ચીસ્તી, સુનો લાઇ આશક જયુ' પાયા થુ'
સમજ લીજે

ગુલના.

(૧૪)

ખુદી ખો તુ ઐન હો, તુ જો અલેકકા દર્શન ચહાવે,
ગેર છોડદે, ઇસ્કે રખલે, તખ તુ ચે મુરાદ પાવે.
પાવનકી મન પાવના, ઇસ ખીન સમજાવના,
ગર્લ આસન' કર, રહેજ સુરત ધર, મીલે સરવર, મરવર કેરા
દર્શન હોવે
લમકાર નુર અનહુદ દેખા તીખાશ તામે હે જોર,
કહે કાયમદીન ચીસ્તી, ગગન મ ડગમે નાદ ધ ટકા ખહોતહી શોર

૧ શરીર ૨ દીલની આખથી આદર જોવું તે ૩ નફિસ અથવા
ઇન્દ્રિયો સાથે અદરથી લડાઇ કરી તેમને તાબે કરવું તે ૪ અદર
રોશની જેવી તે ૫ ગર્ભાસનને ઉત્તાન ફૂર્માસન પણ કહે છે ડાખી સાચ-
લના મૂલમા જમણા પગ અને જમણા સાચલના મૂલમા ડાખો પગ રાખીને
અને હાથોથી ડોકને નીચી નમાવીને ખેસવું તેને ગર્ભાસન કહે છે આવી
કાઇ પણ ક્રિયા પીર અથવા ચુર વગર કરવી નહી, નહીંતો કાયદાને અદલે
ઉલટા તુકસાનમા પડવાનો વખત આવે છે

ગુલના.

(૧૫)

જ્ઞાન બહુકે કર, પ્રેમ દારૂ ભર, રહેજકા^૧ ખીરીયાન^૨ મીલા,
 ઇસ્ક ચી ગારી, ધ્યાન જામગરી, સુરત ગોલી દુધ પર ચલા
 દુધ દુશ્મનસે ખુબ લડે, લડે સોહી મરદ ફતેહ કરે,
 ફના તોગ કાઢ, ખુદીકો માગ, પકડ સરદાર, ફેજ ખતરાતમે^૩
 ભગાણુ પાડે

મન જીત કરે, ગગન ચઢે જહા અલેક નુર હે સહી,
 કહે કાયમદીન ચીસ્તી જે નર તખત ચઢે, તાકો કીસકા ખોદ નહી

ગુલના.

(૧૬)

પીયુ તુજમે હે, પીયુ તુજમે હય, ખાહર દુડે કહા હે
 વશીઅન ફ્રેસે કુમ અફકા તુખસેડન^૪, હકને કહા કયુ નમને
 • નહી

ઓર સમજે મે સમજણુ સખી, તુર ખાજે ઓર દર્શન ગળી,
 સુરત ધન જોડ, હેમ ગેર છોડ, અધારા ફ્રાડ, મુશ્કલ તુજે
 અહમદ દેખાય.

નખી ખહેશત દેખાવે, ઓર તુર સુનાવે, રહેખર હો હકસે મીલાવે
 કહે કાયમદીન ચીસ્તી, જે ઇસ મુરાદકો પાહોચા તાકો નીત દીદાર
 દિખાવે.

ગુલના

(૧૭)

ખુદ ભુલ જાહે, ખુદ ભુલ જાહે, ઝગમગ અરસ ઓગ કુરસપે^૫ હય,
 ખાતીન^૬ સફર કર, ખાતીન સફર કર, દેખ નુરકા દરસ હય

૧ રહેજ સમાધી ૨ બહુકના ડાનપર જે જલદી સળગી જાય
 એવો તેજ દારૂ મુકયામા આવે છે તેને ખિરાન કહે છે ૩ ખતરાત
 એટલે શકાઓ-વહેમની ફેજો જે મનમા આવે છે તે ૪ ખુદ તમારા
 નવાસમા છે પણ તમે તેને જોતા નથી ૫ અગમ અને કમી ૬ અલગ

દરસ હય બહા, નહીં ધુપ ઓર નહીં છાવ^૧, આકાશ, ગગન,
પવન નહીં,

હોય શોર શાર, નુર દીદાર જલાલીયત^૨ અપાર હય સહી
જયુ પાનીમે પાની મીલે યુ એકાએક હોરીજયે,
કહે કાયમદીન ચીસ્તી કોઈ ભર ભર ખ્યાલા નીત પીજયે

ગુલના.

(૧૮)

તુમ ધરીયોરે, તુમ ધરીયોરે ધ્યાન પીયુજ^૩કેરા,
માઇસે મીલલોરે, સાઇસે મીલલોરે નહીં હે અફલ ફેગ
બાહર ભુલા કયા ભટકાવે, ભીતર હુ ડ અલકાર દેખાવે,
મન કાના ફી હાઝેહી આમા ફેહોવા ફિજ્યાખરતે આમા^૪
જો યહા દેખે સો બહા પાવે, જો યહા અધે સો બહા કુચ ના
પાવે

કહે કાયમદીન ચીસ્તી કોઈ સતગુરુ સેવો, તખ ગગન ચઢ અલેક
નુર દેખાવે

ગુલના.

(૧૯)

માહી બાજ રહા, માહી બાજ રહા, ગગન મ ડલમે તુર બાજ,
નુર ઝલકેરે, નુર ઝલકેરે, સોહી અલેક પ્રીતમ રાજ
સુચ જાગે, ન્યારા બાજે, સમજે કોઈ પડીત પુરા,
માહી અરશ હય, ઓર કુરસ હય, બનત કોઈ આશક સુરા
કઓલહુ તઆલા-નેહનો-અકરબો-ઇલયહુ-મીન-હુબલીલ-વરીદ^૫

૧ ડાવડો ૨ Majestic or glorious attributes. જલાલ Majestic અને જમાલ=Beautiful Merciful ૩ પીયુજ એટલે ખુદા ૪ સાઇ એટલે અલ્લાહ ૫ જો અહીં આધળો છે તે આખેરના આટલે આખતી દુનિયામા પણ આધળો છે ૬ ખુદા કહે છે કે હુ તમારા ગળાની ધોરી નસથી પણ વધારે પાસે છું

હકને કહા મે પાસ હુ શેહ રગસે તેરે,
કહે કાયમદીન ચીસ્તી, લાઇ પ ડીત, કાજી, ખહાર મત મારે
તુમ ફેરે

ખુલના

(૨૦)

મન હસ્તી હે, મન હસ્તી હે, કરે સો દોડાદોડ ફેરા,
તન બાગ રૂપી, તન બાગ રૂપી, પોશન કરે આપસ તેરા,
જવાર દાલ દલત ખડે, રાહ બાધ કર દોનો ખડે,
ઇશક આકસ કર, પ્રેમ બદુક લગ, ધ્યાન બીરીયાન ધર, અવાજ
રાહ છોડ દેવે
ખતરાત ચોરકો માર ગીરાય ઐર ખુદી ભીત-મે ભુલ જાવે,
કહે કાયમદીન ચીસ્તી ને ઐમા નર હો રહેવે મો સુન શીખર
પર જાવે

રાગ ભરવ પરભાત.

(૧)

ઉઠો જાગોરે ગાશીલો, સમરે ઇલલલાહનેરે ટેક
લાઇલાહા ઇલલલાહ મુહમ્મદ મુલીદલાહ
ઉઠો ઉઠો જાગોરે કલમા મમારે
કલમેક્રી નાવ કર પાર ઉતારે .... ઉઠો જાગોરે
ચે નુરકી વેલા ઇલીલાહ આખો, બેરી ચોર મળ સુતેરે રાખો
ઉઠો જાગોરે
નુર ફીરસ્તે નુર ને લાવે. જાગે ઉમ્પર નુર બધાવે-ઉઠો જાગોરે
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી આપે રે જાગે, કલમા પઢેસે સખ દુખ
લાગે-ઉઠો જાગોરે

રામ ભૈરવ પરભાત.

(૨)

જાગોને મુહમ્મદી લોકો ઝરમર નુર બરસેરે,
ખલક ખુદાકી ઝીકર કરે તો શેતાન મનમે તરસેરે^૧ ટેક.
બાગ મસીદુ મે દેતે મુદલા, ઉઠો ને લોકો જાગેરે,
રહેમ કરમકી^૨ ચેહી વેલા, જો આહો સો માગેરે જાગોને
નમાઝ પર તુમ ધ્યાન જો રાખો, બાગ સલાત^૩ સુન દોડારે,
સાહેબ નામ સો હેગા સોધા, જયુ બહોરાય થુ બહોરોરે . જાગોને
વલી તો મુરાકીબે બેઠે, આલીમ પઢને લાગેરે,
મિલ કે સારે જીકર કરે તો હુ ખ દરદ સખ ભાગેરે . જાગોને
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી કહે જાગો લોકો, નૈના દીલકી ખોલોરે,
મુહમ્મદ નખી પર દરદ લેજો, મુખસે કલમા ખોલોરે જાગોને

રામ ભૈરવ પરભાત.

(૩)

પરભાત લઈ જાગોને લોકો, ચીડીયા^૪ ઉઠને ખોલોરે,
કેતા સોવે તું હજુ બહાવરે, ઉઠ હોશીચાર હો લેરે ટેક.
સોના તો હે સારી રૈનકા^૫, જાગનકી એક ઘડી રે,
તેરે ખુલાના આવે જો જાવે, સોના કયુ નીદ ભરી પરભાત લઈ
ઓચીતે કે આહો^૬ આવે, કુછ કર લે તુ કમાઈ રે,
મુદર જેસી દેહી તુમારી, કાલ પડેગી ઢાઈ રે પરભાત લઈ
જયુ જગાય થુ જાગ લીજીયો, સોયો ન કોઈ નીદ ભરીરે,
સાહેબ નામકુ સમર લીજીયો, આહર હય ખાધે ચઢીરે

પરભાત લઈ

શાહ કાયમદીન ચીસ્તી કહે કોઈ જાગે, સોહી કુછ કમાવેરે,
સોવે સોહી હારે જનમારા, ખાલી હાથુ જાવેરે પરભાત લઈ

૧ પસ્તાવો કરે કાય ચોળે ૨ ખુદાની મહેરની એજ વખત છે.

૩ મોટા પરાઈએ બાગી મીનારા પર ચડી ખુદાના ગુલુ ગાઇ લોકોને સતેજ બનાવે છે તેને સલાત કહે છે ૪ ચલ્લી ૫ રાત ૬ જમરા

રામ ભૈરવ પરભાત,

(૪)

ચેતોને સ સારી લોકો આહર દોડે આવેરે,
 સાહેબ નામકા લજન કરલો. સાસ પ્રાણ લે જાવેરે^૧ ટેક
 બધુ ઘડીયાલા ઘડી બજાવે ચુ સખ જગ ડડાવેરે,
 લજન બીગેર જે ઘડી એક જાવે, ભટ્ટ જનમારા થાવેરે ચેતોને
 મહાજલ માયાને નાખી, સખ કોઈ પડીયા કાદેરે,
 લોલ લાલચમે જીવ જે બીલગા, મોત બેઠી હય ખાધેરે ચેતોને
 ગામ જાવે જખ ભાતાર ખાધે, યા લજન બીન જનમ ગુમાવેરે
 નેકીકા કુચ કરલે સોદા, મુવે પીછુ કામ આવેરે ચેતોને
 કાયમદીન ચીસ્તી કહે ચેતો લોકો, મોત જીવ ઉપર તાકેરે,
 માર તડપ જખ ગરદન પકડે, કોઈ નહી ઉસીકુ રાખેરે ચેતોને

રામ ભૈરવ પરભાત.

(૫)

સામેત દીલસે પીર પકડો, કરો ઘણેરી સેવારે,
 કયામતમે^૨ તો છુટકા હોવે, ખાઓ ખહેસ્તકા મેવારે ટેક.
 પીર ઉપર જે ઇમાન રખે, ખહોત સુખ વહો પાવેરે,
 સાહેબ ઉસપર મેહર કરે, દુખ દરદ સખી જાવેરે સામેત દી.
 ઔર કીસી કને નવ જઈયે, પીર કહે મો કરીયેરે,
 અવવઝ આખેરકે વોહી ધની હય, ઉનસે પાર ઉતરીયેરે સામેત દી.
 સગત અપને પીરકી કરીયો, છોડો લોકુકી લાજરે,
 પાર ઉતારે વોહ કયામતમે, સારે^૩ મઘલા કાજરે સામેત દી.
 શાહ કાયમુદીન ચીસ્તી કહે સો માનો, ઔર જાવો સીધી ખાટરે
 ખીદમત સેવા ઉનકી કરીયો, પકડા જીનનકા હાથરે સામેત દી.

૧ જમરા જીવ લઈ જશે માટે ખુદાનુ ભજન કરીયો ૨ બધુ
 બાધુ ૩ કારજ સારે

રાગ ભૈરવ પરભાત.

(૬)

કહા હદીસમે જો રે નખીને, ઉસ માફીક તુમ ચાલોરે,
મુતુ કબલ અત મુતુ^૧-વચન ઉતુ કા પાલોરે ..ટેક
જુખ્યા પહેને ટોપી ચોઢે, લેમ ખલકકું દેખાવેરે,
કાલ, કોધ તો મારે નહી, બડે આલીમ કહેલાવેરે કહા હદીઠ
લોકુ કે દેખત તસખીહ શીરાવે, ચોર ફાકીયતમે^૨ પુરેરે,
હસદ, બુગઝ તો ખ્હોતજ રાખે, બાતુકે હે સુરેરે કહા હદીઠ
પજા ઉનકા મત તુમ પકડો, ચોર હદીસ માફક ચાલોરે,
કાલ બડાઇ ને ગુસ્મા મારો, જ્હે લાલનસુ લગાવોરે કહા હદીઠ
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી શરીયતમે રહેવે, ચોર હદીસ માફક ખોલોરે,
લોકો યુહી બડાઇ કર કર, કથા ગીબત ખોલોરે કહા હદીઠ
રાગ ભૈરવ પરભાત.

(૭)

સંચે મુરશદકી સગત કરીયો, ચોર તખ ગેર મીટાવેરે,
ઇશક સખ રોશન કરે ચોર, પ્રગટ નુર દીખાવેરે ટેક
ધ્યાન બતાવે માહી સુરતકા, બાહોરકા બુલાવેરે,
ઐસા સગી સાથ લીજો, અહેમદકુ પોહોચાવેરે સંચે મુરશદકીઠ
અહેમદ રહેબર હો ચલે, ચોર તુર નાદ સુનાવેરે,
અગમ સુન મેદાનકે માહી હકસે તુજે મીલાવેરે સંચે મુરશદકીઠ
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી ખુદ બુલે, બેખુદ ધ્યાન લગાચારે,
નુર અલોકકે લમકારેમે, જહા કા તહા મીલાચારે સંચે મુરશદકી.
રાગ પરભાત.

(૮)

મુવે પીછે તુમ કીસ ઘર જાઓજો, જીવત કરલોને બાસારે ટેક
અતે કપી ખ્હોત પડેગી, પડેગા જમ કેરા ફાસારે,
નાડો નાડ કટેગી તેરી, ગલે રૂધાયગા સાંસારે મુવા પીછે

૧ મુવા આગળ મરી જવ ૨ ફતીવાદારી, બડાઇ, મરૂરી.

છુનેકી ખુખી અજબ બની હય, દેખનેકા તમાશારે,
 મુવે પીછુ તુમ શુમ હો જાઓગે, ખબર નહી રહે તલ માતારે
 સુનકી નીચે કાલકી ચકકી, તામે તુ પીસાયગારે,
 જીવ ફસા હય માહે માયા, વાકુ કાલ ખાયગારે મુવે પીછે
 આ દેહીમે દેહી હે દુજી, સપના અતર પરકાશ રે,
 સોરે દેહી માયા કે જીવકી, અતે ઉસકા નાશરે મુવે પીછે
 સગત કરો સમ્મે મુરશદકી, બતાવે મનકા નેબરે,
 પ્રેમકા બાણ, સુરતકા લલકા, મારે સુન મુખ વીંધારે...મુવે પીછે
 મુવેકી પહેલે મરજાવે સબુધ, કબુધ દો ધોવેરે,
 પ્રેમ કા બાધા પીચુજી આવે, આપ બદલે પીચુ જોવેરે મુવે પીછે
 પ્રેમકી ધનુસકુ સહી કરોને સતકી પલુછ ચઢાઓરે,
 લેહકી જોડ, હીંમતકા હથીયાર, સબુધ કબુધ દો કઢાઓરે મુવે
 નહીસે પહેલે ચલ જાવે, પીછુ દરીયા ધાવેરે,
 એસી વહે લગાવે હકસુ, તબ હક પરગટ આવેરે....મુવે પીછે
 પરગટ હોનેકી ચેહી નીશાની, ચઢે નુરી ખુમારીરે,
 આરે દેહીમે દેહી હે દુજી, જાવે સુનકી પારીરે.. મુવે પીછે
 પરી બ્રહ્મ'સે નુર જો ઉતરે, માયાકુ જલાવેરે,
 માયાકી દેહીકુ જલા કર, નુરી દેહી બનાવેરે... મુવે પીછે
 જ્યુ ચદનકી વહેર પવનસે, સખ બન ચદન હોવેરે,
 પરી બ્રહ્મકી એહી નીશાની, આપ રૂપ બન જાવેરે...મુવે પીછે
 માયાકે બધનસે છુટકા હોવે, વોહી નગ આગે જાવેરે,
 ગયા ઘર જોડ કાલકે આગે, પીછુ અમર થાવેરે...મુવે પીછે
 ડર કાલકા સુન લગી હય, આગે તો કછુ નાહીરે,
 નુર નુર નીરજન પારી, અકલર રૂપ ગોઆઈરે.. મુવે પીછે
 આરે દેહીમે દેહી હે દુજી, સુન જોડ જીવ ગયારે,
 કામ ઉસીકા હુવા કરારી, વો ઘર જીવ તરીયારે...મુવે પીછે
 દો તરફસે જીગ મરતાહે, દો તરફ નીંદ આવેરે,
 વો ઘર આ ઘરસે શુમ હો જાવે, જીવ ઘણા પીસાવેરે મુવે પીછે

છુને સાઈકુ સહી કીયાહે, વોહી અમર થાવેરે,
 રહે એ ધરમે ઓર ધરસે ન્યારા, તનકી ખબર ન પાવેરે....મુવે૦
 સરપ જ્યુ કાંચલી ઉતારે, સરપ જેસાકા તેસારે,
 જો નર પરીપ્રહાકું પહોચ્યા, રહેવે નુરમે ખાસારે મુવે પીછે૦
 ભીતરકી દેહી સુખમણા, ઉસકુ કાલ ન ખાવેરે,
 ખાહરકી દેહીકું ખહુ રોગ હે, વોહુ તો બહા સુખ પાવેરે મુવે૦
 છુવે ભગે ને આનંદ કરે, અમર લોકમેં જાવેરે,
 અપાર સુખ હે દુનીયાકુ, ઉસકુ વો ધર ન પાવેરે મુવે પીછે૦
 દુનીયાકુ મરનેકા ડર હે, વાકુ ડર કુછ નાહીરે,
 અખદમ અખદી^૧ રહે આનંદમે, લવસાગરકે માહીરે મુવે૦
 પર અકાશ નહી વેદમે, વોહુ ધરતી નહી પારીરે,
 નહી પીંડકેમાહી એ વસ્તુ, નહી પડકે બહારીરે . મુવે પીછે૦
 અકકલવાલા વોહી દેશ જાવે, ખીના મુરશદ નહી પાવેરે,
 ખીના મીલે એ મનખા પદારથ, વસ્તુ હાથ નહી આવેરે મુવે૦
 મંરોગે, મંરજાવગે લોકો, ચક્રી મે પીસાઓગેરે,
 ખાછુગરકા ખેલ તમાશા, આપસકુ ભુલ જાઓગેરે...મુવે પીછે૦
 મરનેકા અવસર ચેહી હે, સાઈ ચગ્ગુ ચીત લાવેરે,
 વોહી ઓખડ^૨ મુરશેદ સે પાવે, પ્રેમ પદવી પાવેરે...મુવે પીછે૦
 વસ્તુકા છેડા ચાહી લગી હય, જહાં લગ દેહી હે ઉમદારે,
 અખદન અખદા મરે ન કબુ, મીસાલે સાઈ ખુદારે .. મુવે પીછે૦
 ખસ્તુ સખહી કહાસે આવે, એક તો ઉમર થોડીરે,
 પ્રવ્રતિ ધર સાધ ગહેવે, લગી ન રહેવે દોરીરે..મુવે પીછે૦
 દેહી મેં દેહી એક નુરી ખના કર, સુન છોડ છુવ જાવેરે,
 મોત વેલા બહા જાકર ખેઠે, મુકરર કાલ ન ખાવેરે...મુવે પીછે૦
 નીવૃત્તી ધર આસન વાલી, લાગ રહે ઘટ માહીરે,
 આહુ ખુર બહા રાખે લેહે તો, પરગટ હોવે સાઈરે . મુવે પીછે૦
 ભીંતર દેહી માયાકી જાનો, બહા હય નુરી દેહીરે,
 જખ ચહાવે તખ સુન છોડ જાવે, અમર રહેવે વોહીરે...મુવે૦

દેહી દમે ઓર પવન ચઢાવે, ઓર કથે પુરાનારે,
 ઉનસે દેશ કછુ એક ન્યારા, નહી પાવે રહેમાનારે^૧ મુવે પીછે
 અન્ન ના ખાવે ઓર નામ સભારે, ઓર કથે શખી ગ્યાનારે,
 આપ કવી હોકર કીરતન બેડે, નહી પાવે રહેમાનારે...મુવે પીછે
 પારકે દીલકી ખાતા ખુજે, ઓર ઉડે આસમાનારે,
 પાની ઉપર ચલ કર જાવે, નહી પાવે રહેમાનારે મુવે પીછે
 ઇલમ સખ પઢે કીતાબા, તેહસીલ પઢે તમામારે,
 કુરાનકે સખી માઐને^૨ ખુજે, નહી પાવે રહેમાનારે...મુવે પીછે
 માલા પહેને ઓર આગતી ગાવે, ધરે તીલકકા ખાનારે
 બસ્તી છોડ જગલમે જાવે, નહી પાવે રહેમાનારે . મુવે પીછે
 ન ખાવે ન^૩ ભુખે રહેવે, ન સોવે, ન જાગેરે,
 બસ્તી જગલ સખી ખરાખર, ધર આવે એ ઘર ત્યાગેરે . મુવે
 ઇગલા, પીગલા, સુખમણા ને ત્રીકુટી લેહે લાવેરે,
 નાદ સુણે રે અજ પા જાપે, કછુ એક જલકી પાવેરે...મુવે પીછે
 ખટ કમલ ઓર રૂદીયા કમલ પર, નાલી કમલ લેહે લાવેરે,
 ચદા, સુરજ પર ધ્યાન લગાવે, કછુ એક જલકી પાવેરે ..મુવે
 મુલ કમલ, ઓર રૂદીયે ચઢકર, બ કનાલ લેહે લાવેરે,
 ગગા જમુના એક મીલાવે, કછુ એક જલકી પાવેરે મુવે પીછે
 કોટી સુરજકા દેખે ઉજાલા, કાલસે ન નીકલે બહારારે,
 કામ ઉસીકા ઇતના હોવે, કછુ એક ઉતરે પાગરે...મુવે પીછે
 એ કીલી કોઇ મુરશદ ખુજે, જાસે કામ કરારીરે,
 સો કીલી સે સાર હુ કીલી, વોહ કીલી હય ન્યારીરે . મુવે પીછે
 નવનાથ, પીર પેગમખર ઓલીયા, સખી એ સીડીયા ચઢેરે,
 તીર્થ કર, લગત ઓર ઓલીયા, સખ એ તીરે આકર ખડેરે...મુવે
 કુરાન, પુરાનકી ખાત ના વહે, ઓર સખહી જાનારે,
 સખકા ખાવીંદ ઓર હય વસ્તુ, એક અલેક રહેમાનારે... મુવે
 લણુના, ગણુના, પુબ, પાતરી, સમજ સખી ખનાઇરે,
 પગથીએ સખ અટક રહેહે, ઘરકી ખખર ન પાઇરે મુવે પીછે

છિલ્લે બેઠ કર માન વધારે, જુઠી ઉખ ચલાવેરે,
મઝર મુકર લેકર જુગમે, ઠગી પમુકુ આવેરે...મુવે પીછે
સહજ મુડાવે ઓર ઘર આવે, સેજ કરે બાદશાહીરે,
આહું પહેર વહા રાખે લેહે તો, પરગટ હોવે સાધરે...મુવે પીછે
સમજ, સાન સતગુરૂકી હોવે, વાકા ચેહી નીશાનારે,
ઓર સખી તો પેટકે પાખડ, માને સોઈ હેવાનારે...મુવે પીછે
માહેળ પહોચનેકી ચેહી મઝીત^૧ હય, સો લેહે ગ્યાની તુમ જાનોરે,
મઝીત નાની હોવે ચા મોટી, કીસી તરેહ તુમ માનોરે...મુવે
જનકુ ઇસ્ક હે સાહેબકા, જીવત મરના ચાહવરે.
ખલકસે છુપાવે આપમ, મુકર કાલ ન આવેરે...મુવે પીછે
હે જગમે ઓર જગસે યાગ, જયુ કમલ જલ મીઠીરે,
જલતો વ્યાપે નહીં કમલસુ, લાગ રહે યુ વાહીરે...મુવે પીછે
ગત નહીં બહા દીવસ નાહી, નહીં ધુપ ઓર છાઈરે,
ચંદા, સુરજ દોનુ નાહી, અકલ મુરતમે પાઈરે મુવે પીછે
મુન નીજકે ધામકે આગુ, નુર તુરકે આગેરે,
મુરત વાકી મે ખલહારી, આતમ અવીગત જાગેરે . મુવે પીછે
નાહી ઉનકી શાનકી દુહા, જે કહુ દ્રષ્ટાનારે^૨,
ગુગેકા ગુરુ ગુગા જાનો, જો પાવે રહેમાનારે . મુવે પીછે
દેખને જેસા હય અવિનાશી, કહેને જેસા નાહીરે,
જો થાખે સોહી વખાણે, અકલ રૂપ ગોસાઈરે...મુવે પીછે
અવિનાશી હે મુરશીદ હમાગ, જીને ચે રાહ બતાઈરે,
કાશમદીન ચિસ્તી પાર નીરંજન, અકલ મુરત મે પાઈરે...મુવે
રાગ ભેરવ.

(૯)

મનકે મનસુખે મનમે ન લાવોં, સુરત ઉલટ મુનમે ચલાવોરે-ટેક.
મેહર જો હોવે મુરશીદ પીરકી, બહર પ્રેમકી આવેરે,
બહરસે-સુરત હો રહે, વરલડ ફાડ સોઈ જાવેરે...મનકે મનસુખે

૧ મારમ, રસતો, દરજો, ૨ દ્રષ્ટાત, મિસાલ, દાખલો

તનકી ખખર બેશુધ કરકે, સુરત શુધ જગાવેરે,
પડદા અગોચર ખીસ બાવે ને, પરગટ નુર દેખાવેરે...મનકે મન
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી સુનમે, અખડ સુરતા લાગીરે.
પરગટ નુર લયા પરકાશા, લખ્ણા મનકી લાગીરે ..મનકે મન

રામ ભેરવ.

(૧૦)

ગમ કથા રામાકી સારી, હુગી સખ ઘટ માહીરે
અગમ અગોચર દરશન નુરા, સતગુરુ ખોલ ખતાઈરે,
જ્ઞાન રૂપી દીલ પર ચઢે, પ્રેમ રૂપી હનુમાનરે,
પચીસ રૂપી લકા જલાઈ, માગ આપા ગવણુરે. રામ કથા
સુરત સીતા છુટકે પાઈ, સતગુરુકે ઉપદેશેરે,
મીઠી સો રામજી સગાતે, પોહીચી અમલ દેશેરે...ગમ કથા
એક અપરમ ભેદ હે મારા, બે બને ઉસ મીઠારે,
કાયમદીન ચીસ્તી સતગુરુ મેહેરે, અલેખ રામજી દીંગરે" ગમજ

રામ ભેરવ (સવાલ)

(૧૧)

કહો સુરતકા મુલ કહા હય, ૩૫ સુરતકા કેનારે,
કેન સુરતમે ધ્યાન ધરત હો, કેન સુરતમે ખાનારે.. ૨૬
કહો સુરતકા કહા ઠીકાના, કેન ૩૫ મહાસુનરે,
કયે દગ્વાજે ખંડ કે સાધુ, કહા ધરતે હો ધુનરે કહા.
સુન મહાસુનકે ખીચમેહે, જે જે ખમતુ પરકાશારે,
કહોને વર્ણન ઉમકા માધુ, વહા કયા કયા તમાશારે...કહો.
મહાસુન સો કીમકુ કહીયે, ઉનમે કયા હે નીશાનીરે,
સુન મહાસુનમે કયા ફરક હય, કેના કહો ગુરુ જાનીરે ..કહો

૧ રામ દસરથના દીકરા ગમ અ ખુદા નથી પણ ખુદા આંતર જીવેગર
છે અને રામ કથા જેને હીંદુ ભાઈઓ માને છે તે જાનની નગરથી જોતા
આ શરીરમા છે એવું આ ભજનમા સમજાવવા મા આવ્યું છે

નિરજન સો કીસકુ કહીયે, ઉસે કીને ઉપબાયા,
અવિનાશીકા કોણ સરૂપ^૧ હય, આતમરે કહાસે આચારે—કહો.
પુરે પુરા જળ મીલે તખ, પુછે બસતુ અઘાતારે,
મત પુરેકા પારખા ચે તો, કહે અગમકી બાતારે—કહો.
સતગુરૂ મેહેન્સે શાહ, કાયમદીન, અધર અગમ ગઠ લીનારે,
દેખ દરસ મત અવિનાશીકા, મુરત લગાઈ નીશાનારે^૨—કહો.

રાગ ભરવ. (જવા'મ)

મુલ મુરતકા મન ભમરા હે, રૂપ મુગ્ધ તેજ જૈસારે,
સંજ^૧ સુરતમે ધ્યાન ધરે તખ, અલખ પુરૂષમે^૨ બાસારે ટેક.
તરદેણીમે મુનકા બાસા. મુરગલે રૂપ મહાસુનરે, •
સંજ દરવાઝે પેડકે શોધો, સુરત નુરતસે ધુનરે—મૂલ
મુન મહાસુનકે ખીચમે હે, જે જે બસતુ પરકાશા,
વસ્તુકે છાયેકા છાયા, બસ ઉસકા હે તમાશારે—મૂલ
છાયા મનકી મુન મ ડલ હે, જાત ગળ^૩ મહાસુનરે,
વો મુક્તચક પર રહેત હે, ઉસમે રણુકાર ધુનરે—મૂલ
અવિનાશીકા તેજ નીરજન, અવિનાશીને ઉપબચારે,
મરૂપ સતગુરૂ અવિનાશીકા, અવીગત આતમ આચારે—મૂલ
પુનજુ મેહેર હુઈ મતગુરૂકી તખ, લેદ અગમકા પાચારે,
કાયમદીન ચીસ્તી પાર નીરજન, ચઢી અલય પદ પાચારે—મૂલ.

રાગ ત્રિહામ.

(૧)

• લાગીરે પ્રીત છાનીરે લાગી, આવેરે લાલન ઘઠ મેરેરે
પ્રીત છાનીરે લાગી —ટેક
ખાર બી છોડા, અહુકાર બી છોડા છોડા હુની કેરા લોભરે—પ્રીત૦

૧ સ્વરૂપ ૨ આત્મા ૩ આ ભજનમાં મુરતનુ મૂળ ક્યા છે અને તે ક્યા સુધી જાય છે એ વિશે સલાહ કરવામાં આવ્યો છે અને તેનો જવાબ નીચેના ભજનમાં આપવામાં આવ્યો છે ૪ સહજ સમાધી ૫ ખુદા આ ભજનમાં મુરતનુ મૂળ ક્યા છે અને તે ક્યા સુધી જાય છે તેનો જવાબ આપેલો છે.

કામ ખી છોડા, ને કીધ ખી છોડા, છોડા માયા કેસત પાસારે--ખીત૦
મન હસ્તી કેા કીયા બધ ધરમે, પ્રભ કુખી ના હોયરે--ખીત૦
પાયું પ્રધાન મેને વશ કીયે, નગર ન છુટે કોઇરે--ખીત૦
શાહ કાયમદીન ચીસ્તીને પ્રેમ ને પીયા, પકડા પીયુજકા સાથરે--ખીત૦

રાગ ખિહાગ

ખીલીરે પુનમ રાત ને ખીલી, ચ દેકી ઝલકે નેતરે, પુનમ
રાત ને ખીલી૦ ટેક
મેને મેરા પીયુજ મીલ કર બેઠે, હસકર બેલે ખાતરે--પુનમ૦
પાનકે ખીડે મુખ ભર ચાબે, ખેલે શેતઁ જ દાવરે--પુનમ ગત૦
કાવા ને ઉકલા પ્રેમકે પુનકા, ખ્યાલે ભર ભ૦ પીયેરે--પુનમ૦
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી દીદાર ને પાચે, આજ હુવા મનકા ભાચારે-પુ૦

રાગ ખિહાગ.

લાગારે ભીતર મેલ ને લાગા, બાહર ધોય ના હોય સાફરે,
ભીતર મેલ ને લાગા-ટેક.

સખ ચોરૂ ને મીલકે નગરકુ બેરા, ખીન મારે કયુ બયરે ભીતર
ખીન સાથુ ને રે કપડા ધોયે, સો ઉજલા ના હોયરે ભીતર
જીવત મરતક ને કોઇ હો ગહેવે, મન ખી હોયે ચાફરે ભીતર
અહ કાર પડદા દીલસે રે ખોરે, પગગટ હોયે લાલરે--ભીતર
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી કહે મમનઇ, સીધા માગ્ય ખોલરે--ભીતર.

રાગ ખિહામ.

મેં મસ્તાના માઇકા, કોઇ પીછે ના પડે,
ખેલ હમારા ન્યાગ હે, તુમ તુમાગ કરે--ટેક
અગમ ગઢ પર સુરત હય, જહા તેજ અપારા,
ઝીના તીખા નુર હય, વાહી ધ્યાન હમારા--મે મસ્તાના.
તુઁ બાજે અનહદી, ઝલકે નુર નીશાના,
અગોચર પાર દરસ હે, સેજ સુન મેદાના--મે મસ્તાના
સુરત હમારી સુર હે, ગઇ વરલડ ફેરડ,
દેખ દરશ અલમસ્ત ભયે, સુન નાહકા શોર--મે મસ્તના.

સખ અજો પરિબ્રહ્મ^૧ હય, તાસે ધ્યાન લગાયા,
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી પરગટ, ઐન અઢલાહ પાયા-મે મસ્તાના.

રાગ મિહાગ—૧

અખ રગ લાગો સૈયા તેરો—ટેક.

જ્યુરે પુલન. પર ભમરકા ખાસા, યુરે દેખાવે નુરી તમાશા-અખ.
જ્યુરે પડે પટોલે^૨ ભાત, કભુ ન છોડુ પીયુલકા સાથ-અખ.
જ્યુરે આસન માર બેઠેરે ભોગી, યુ મેરો મન પ્રેમકો ભોગી-અખ.
જ્યુરે દીપક પર પત ગ ઝીપલાવે, યુ મેરે મન પીયુલરે ભાવે-અખ.
શાહ કાયમદીન ચીસ્તીકા દેખો તમાશા હજુર ખડે રગ રગીલે
નૌશા^૩-અખ રગ.

રાગ મિહાગ—૨

ઝલમલ ઝલકે હો નુર—ટેક

બ્રહ્મ ઉપમા તેજ અપારા, ઉસમે^૪ કર રહી અનેક ભેત ઝળકારા-ઝલ.
ગગન મહામે અનહદ બાજે, વાહી નીરજન શાહ શ્રીરાજે-ઝલ
શાહ કાયમદીન ચીસ્તીને પીયુલ પાયા, ગઢ ભૂત કર નીશાન
ચઢાયા-ઝલ.

રાગ મિહાગ—૩

પીયુલ ખીના કેસે જાયરે દીન રેન મારી
એક એક પલ જાવે અઢલાહ, સોહી મુજ ભારી-ટેક
પીયુ ખીના નીદ કયુરે આવે, એક પલ છોડ પીયા બે મુજમે^૫
રે જાવે--પીયુલ ખીના
નૈનુસે તો અરત ગહે નીરા, મે પીયુકી, અઢલાહ પીયુ મેરા-પીયુલ.
એક પલ ખીછડે દુલહન સુની, દીવમે લાગી પ્રેમકી ધુની-પીયુલ.
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી તેરે આધાર ભવે, પીયા ખીછડે તો ભવડા
ખાવે-પીયુલ.

રાગ મિહાગ—૪

અગમ અપારા માહી અગ મ અપાર, તીખા ઝીલુ ગંજરે^૬-ટેક.
ચૌદ ભુવન પ્રકાશ દેખાવે, ઝલમલ ઝલમલ ઝલકે અરશરે-અગમ.

૧. બ્રહ્મ-નખીતુ નૂર પરિબ્રહ્મ-ખુદાતુ નુર પરમ બ્રહ્મ-ખુદાની ભત.

૨. પટોલ-પહેરવાન લગક ૩ વગરાગ ૪ નરનો જથ્થો ૫મલો

ગોટે નુરકે જોર કર અપકે, વહાકે વહા સારે સમાવે-અગમ
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી ખુદી બુલાયા, બેખુદ હોકર હકકો પાયા અગમ

રાગ બિહાગ—૫.

દો દીનકે જીવન પર ગુમાનરે કેમા ટેક
દીરઝોન^૧ કે અદગ બહોત થા તઝોરા, આખર ઉસેળી મોતને
ન છોડા દો દીનકે
શાહદને થી^૨ બહેશત બનાઈ, મોત આ પોહોચી, બહેશત દેખન
ન પાઈ દો દીનકે
લુકમાન^૩ જેસા નહી કોઈ વાર, મોત વખત કુછ ચક્કા ન દાર દો
પીર પેગખર બહોત અજમત ચક્કાએ, મોત વખત કુછ કામ
ન આએ દો દીનકે
ઓચીંતા ઓંચગા મોતકા તેડા, કુછ કરવે બદગી ન હોય
ફેકટ ફેરા દો દીનકે.
શાહ કાયમદીન કહે દુનીયા કુડીરે બવાજ,
કુછ નેકી કમાવે સાઈ હોવે ગજ દો દીનકે.
રાગ બિહાગ—૬

સુગતરે લાગી માહે સુગતરે લાગી
ઝલમલ ઝલકે નુરરે માહે સુગતરે લાગી ટેક
અનહદ બાજે ને તેજ અપારા, વહા હય હમારા બાસરે માહે
તન હમારા હય મળ લોકુ કે માહી, મન બમે પીયા પામરે . માહે
બોલે સોહી હય નુગ પરકાશા, ગાવે સોલી હે લાલરે માહે
આપ આપસકી મોજરે માણે, લટકે બેલે માઈરે માહે
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી અગમ જો ચીના, જહા ઝીજા તીબા
તેજરે માહે

ગગ બિહાગ—૭

કયુ ના કીજેરે લાલન કયુ ના કીજે^૧
આજ લગનકો દાવરે, લાલન કયુ નારે કીજે ટેક

૧ દીરઝોન માટે જુલો પાનુ ૨૦૪, ૨ શાહદ માટે જુલો પાનુ
૨૦૫, ૩ લુકમાન એક જગરો હકીમ થા ગયા છે જે મરી ગયેલાઓને,
દવા આપી જીવતા કરતો હતો ૪ કેમ ન કરીએ કીજીયે

એ રૂત હે પીયા ખેડન કેરી, જોખન જાય ભરપુરે લાલન.
મે ને મેશ ગુરૂ રગ રલીયા કીજે, સેજે ખલેં ચાધારીરે લાલન.
શાહ કાયમદીન ચીરતી કહે સુનો મેરે પીયા, સેજ છોડ
ના જાઓરે લાલન.

રાગ ખિલાગ—૮.

તીરથ તેરે મનરે, તીરથ દુજે પાખડરે ટેક.
પડીના જોશી લે પથરકી મુરત બનાઈ, તીસ પર લોલી સખ
જગત ભુલાઈ તીરથ
નીરજનકી નવા ભુલીરે ગયો, લાગો પથર પુજનરે તીરથ
શાહ કાયમદીન ચીરતી કહે નીરજન પુજે, છોડો પથરકો
મજીરે તીરથ.

રાગ ખિલાગ—૯

બાબ બાજે ગગનમે, ઝડકે સરવર બાડી,
અત્રેક નીરજન નુરી નાયા, બાજી તાકી ન્ચારીરે ટેક
આપન ભુલ દીદાર દેખા, અગમ અગોચર આકાશરે
દેખત મન્ત મગન ભયે, હરખ શોકના સસારે બાબ
મુરત થકી ઉડ કર ચલે, આકાશ ગગન ફેડારે
સુન શીખર ચઢ નેનુ દેખા, તુર ગજકા જોરારે બાબ.
દેખત વાકો દુઈ નીકમ ગઈ, હો ગડી એકા કારારે
અતગુરૂ પીરકી મવા કરે, જો હોય દીદાર ખ્યારારે બાબ.
શાહ કાયમદીન ચીરતી મન વશ કરે, ચઢે ગગન આકાશરે
કહુ લીખે મે આરે નાહી, દીદારકા તમાશારે બાબ

રાગ ખિલાગ—૧૦.

લાબ મેરી હેરે તુજે, સુન સુરીજન મીતારે
લેના દેના તુજકુ રે સોપા, હો ખેડી નચીતારે ટેક
મીઠે સાજન સેજે આવો, ચીંતા હમારી લાનોરે
મુજ દુખીયા પર મેહો જો રાખો, જો કહુ સો માનોરે લાબ
દુલહન સોહાગન ખીનતી ગાવે, પુરો મનકી આશારે
કશમ ફઝલ મે તેરા માયુ, ના છોડુ તિલ પાસારે લાબ.

શાહ કાયમદીન ચીરતી પીયુછરે સેવે, વોહી સોહાગન રાતીરે,
કાજ પડા જો તુમસે મેરે, દુખ નહીં કોઈ સાથીરે લાજ.

રાગ ખિહાગ--૧૧

સાચા દેવન મુજ દીલ ખસે. સો દુખ મેરા ખુજેરે.
ખલખલ બાઈયે ઉસકે ઉપર, જીસકો જગ સાગ ખુજેરે-ટોક
સેવા ઉસકી મુજકુ ખ્યારી, જીસે મેરા કાજરે,
ધુન સોહાગન શેહુએ લાગી, વોહ કયુ ગખે લાજરે-સાચા.
મુરમા નૈનુ ભરભગ સાડ, પહેનુ નવરગ ચોતારે,
કરને કામજી મેરી સહીયા, પાયા મીતા દેવારે-સાચા
શાહ કાયમદીન ચીરતી કહે મુનો રાની, મુરીજન ઉમકુ પાવેરે
એકા એકી હો કર ગહેવે મન પવન વશ લાવેરે-સાચા

રાગ ખિહાગ--૧૨

મીતા સાજન મુજ દીલ લાયા અખ ન છોડુ નેહારે,
પ્રીત જો તેરી મુજકુ ખ્યારી, તુમ મત દીલો છેહારે-ટોક
તેરા નેહા મુજકુ ખ્યારા, સાચા માહેખ મેગરે,
પ્રીત ખીછોડા^૧ મે કયુ સહુ, દાઝે દેહા મેરારે-મીતા સાજન
નીત ઉઠ સહીયા, મેહેજીરે મારે, પ્રીત પીયામુ લાગીરે,
ખોલ ઉનુકે લાગે કારી, દીલકુ રાખુ વારીરે-મીતા સાજન
શાહ કાયમદીન ચીરતી યુ કર ખોલે, નેહુ આઈમુ કીતારે,
માહેખ મુજપર મેહુર જો કીર્તી, દરશન મોહ મદ દીતારે-મીતા

રાગ ખિહાગ--૧૩

રખકે ખ્યારે આપ રસુવ હય, ઉનકુ મખ કોઈ માનેરે,
નામ ઉનુકા હય જગમે રોશન, આદમ સારા જાનેરે-રખકે
નુર નખીસે જગ સખ કીતા, એહમદ નામ જો દીતારે,
ઉમ્મત સારી ઉનુસે છુટે, નખી મુહમ્મદ મીતારે-રખકે
આદમ સદીકુ^૨ જગમે ભજે, રોશન હઝરત હુવેરે,
ઉનુકી ખેટી ખીખી ફાતીમા, દુખ સખીકા ખોવેરે-રખકે

મએરાજ ઉનુકી હુઇ મુબારક, નુર શીરસ્તે લાવેરે,
યે સોહિલા કાયમદીન ચીસ્તી જાવે, નખી મુહમ્મદ લાવેરે-રખકે

રાગ બિહાગ-૧૪

મમરૂ મે જો તુજકુ દમ સાસ, પીયુ મુજ દીલ લાવેરે . ટેક
પીયુજી મેરા અદાહુ મુજ ઘર આવે,
પ્રેમ ખ્યાલા લગ મુજકુ પીલાવે,
અખ તન મન સેતી સખ હુ ખ જાવે સમરૂ ૦
હુ ખ મેરે કભુ મે ન ગાતી,
તેરે ઇશકમે જો જલ ગઇ છાતી,
અખ તુજ ખીન મેરા નહી કોઇ સાથી સમરૂ ૦
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી પીયા તેરા જો દાસા,
રાજ નખી મુહમ્મદ રાખો રે પાસા,
અખ હેરે મુજે ઉસકીરે આશા સમરૂ ૦

રાગ પુરબી-૧

દગ્ગશન દોને હો પ્રીતમ પીયા, પીયુ પીયુ કરતે સધે^૧ સધ.
અખ મેહુ કરો મુજપે, રૂમ રૂમ મેરા ઉસખીન તપતા,
અખ પુરે મનકી આશા, શાહ કાયમદીન ચીસ્તી રૂલીયા માને,
અખ પ્રેમ પીલાયા^૨

રાગ પુરબી-૨

સુધીયા બુલી હો લગનસે, જહા દેખુ બહા પીયુ દેખાવે,
અખ બહાવરે બને હો તુમ, મે મદમાતી પીયુજીકી રાતી,
અખ લાવે નહી રે કુચ,
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી પીયાકે ઇશકમે ફીરે, વોઇ દીવાને મસ્ત હુવે

રાગ પુરબી-૩

પીયા મેરે ઘર આવો મે બલબલ જાવુ,
જુસ ઘર પીયા સહી રહેજે દીસે, ઉસકે પુરે ભાગ

૧ બધે બધે ૨ ખુશી, આનંદ ૩ ગુજરાતમાં જેવી સાદી
ઉરદુ બોલાય છે તે ભાષામાં તેમણે ઘણું ખર્ચ કરેલું છે આખી " નુરે
રાશન ની ભાષા ઘણું કરીને એવીજ છે

જે ઘટ પરગટ તુંહી બસે, ઉસે પુરા સુખ ને રાજ,
શાહ કાયમદીન ચીસ્તીકો મોહ જે લાગા,
તુજ ખીન એક પલ ન સોહાય.

રાગ પુરખી-૪

પાયા સૈયો મે તો સાજન પાયા, નખી મોહ મદ આન મીલાયા,
જીસ સાજન કારન હમહી તપતે, સોઇ ઘર બેઠે આયા,
કથું ન પહેનુ રગ રાતાચોલા, આજ હુવા મેરે મનકા ભાયા,
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી રૂલીચા^૧ માને, પીયુજ ખ્યારે ઘઠ આયા.

રાગ રામકલી-૧

માચીરે પ્રીત પીયાજીસેં જોડો, કુદીરે માયા દુરકર છોડો ટેક.
રગ પતગકા કલ ઉડ જાવે, જુઠે રગસે જીવ કયા લગાવે સાઠ
હુનીયા જેસા ખેલ જીવારી, જે ખેલે વોહી બાજી હારે માઠ
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી ગઢસે જીતે, અપના સાહેબકા કામજો
લીતે માચીરે.

રાગ રામકલી-૨

દીદાર સખસે ચડત હે, હારે તાસે મળ હેઠ,
હારે જીન્નત પાયેસેરે ન ભરાવે પેટ ટેક
ચીન લે વોઇ સાહેબકુ, હારે જીનકા મખી ખનાવ,
દેખો સુનમે નુર હય, ઓર જગે કાયકુ ધાવ દીદારઠ
કેતેક ભોગી ખહેશતકે, કેતેકુ જરસે ખ્યાઠ,
કેફી હય ભોગી કેફકે, આશક મસ્ત દીદાર દીદારઠ
મુલ્તા, વાયઝી થુ કહે, મુવે પીછુ માઇ પાવે,
દીદાર તો હાઝઠ ઐન હે, વાએદા દુર ખનાવે દીદારઠ
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી તન તફીયેમે, માગ શાહકા પાયા,
મુરત પીયાસે હજુર ભઇ, પડદા દુર ખીમાયા દીદારઠ

રાગ રામકલી—૩

ભીતર બાણ અલેકકી વાકા ભેદ હે ન્યારા,
સતગુરૂકી સેવા કરે, સોહી દેખે દીદારા. ટેક
અમરબાણ માહેકી, સો કોઈ એક પાવે,
ઈના બાણ બાહરફી, વહા સખ ખલક લપટાવે ... ભીતર૦
માહી સુન ચોગાનમેં, હારે નુર અલેક અપારા,
ભટકત બાહર સખફીરે, જુગ આલમ સારા ભીતર૦
જો હે સો માહીહે, બાહર તો કુછ નાઈ,
આપસ ઈના હોકર રહે દેખ શીખ૦ ચઢ સાઈ ભીતર૦
ગગન મડલમે બાજ રહા, અનહદ નાદકા બાળ,
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી આપ ભુલ, દેખા નુરી રાજ૦ ભીતર૦

રાગ રામકલી—૪

મુરીજન પાસ ઘટમાહીઝે, દુર કયા કામ જાવે,
દીલ દરીયાવમે ખોજ કરોરે, કુછ યાહીસે પાવે ટેક
બાહર દુઢા સોહી ભટક મુવા, હારે માહી દુઢે સે પાયા,
ઘટકી સેવા સચ હય, દુખ ભામા કહેલાયા સુરીજન૦
લોક ખીચારે કયા કરે, હારે મરમ દીલકારે ઉડા,
સોહી સોહાગન લાડલી હે, જીને ઘટકુજ દુઢા સુરીજન૦
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી ઘટકી સેવા, હારે દુખ અહંકાર ખોયા,
જીસ સાજનકુ બાહર દુઢતે, સોહી દીલમે જોયા...સુરીજન૦

રાગ રામકલી—૫

જીવતં મરતગ સોહો રહો, લેહે સાહેબ સુ લાવો,
'મન પવનકુ વશ કરો, ચરન સાઈ કે પાવો ટેક
દોરીજો સાધો પ્રેમકી, હારે સો કબુ નટુટે,
કાયા નગરમે ચેતન રાખોરે, ચોર કબુ ન છુટે જીવત૦
અહ કાર ટમકા દુરકરો, હારે કમ હોયરે તોરા'
મતગુરૂ સગે મીલ રહો, જયુ સુઈ ખીચ દોરા...જીવત૦

૧. જેથી તારો તોર-ગુમાન ઓછો થાય.

શાહ કાયમદીન ચીસ્તી કાલ જીતે, હારે દુબ સતોક^૧ લાવે,
જે જીવ નીરવાન જીવત હોવેરે, મોહી નીરજન પાવે...જીવન

રાગ રામકલી--૬

અચરત ખેલ હે રહીમકા, હારે સખ જગ ભુલાવે,
કરે કરાવે આપ ઘણી, સીંઝ મેરે રે લાવે...ટેક
મે નચીત તુજ ઉપર, હારે સુન મેરા સાથી,
જીસપે સાઈકા પ્યાર હય, સોઈ સદા મદમાતી^૨ અચરત
સુન સુરીજન લાડલા, હારે મુજે તેરી રે આશા,
તુજ ખીન મેરે કોઈ નહી, જો મુજે ગમે પામા અચરત
પીયુજી જીસપર મેહર કરે, હારે વોહ સુખ ભર સોવે,
ચીંતા ઉસીકુ કુછ નહી, રે જહા પગગટ હોવે અચરત
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી દાસ હય, મોઈ તેગ સોહાગી,
મે મદમાતી પ્રેમકી રે મુજે પ્રીત જો લાગી અચરત

રાગ રામકલી - ૭

નેહ રે ઇમ પ્રેમકા, હારે મન મેગ રે જીવે,
ધ્યાન ધનીસે અતી ઘણારે, કુછ આર ન સુજે ટેક
પ્રીત ઉમીસે કીજીયે, હારે જો મખ દુખ જોવે,
સતગુરુ એસા સેવીયે, જીસ્મે છુટક હોવે નેહરે
મે મોહાળન તેરીરે, હારે સુન મેગરે મીના^૩,
કયુ ન જોહુ મે પીયુમે, જીને પ્રેમ જો દીના^૪ નેહરે
પીયુજી મેરા એમા હય, હારે મુજકુ ભાવે,
નામ ઉસીકા લીજીયે, કુછ ચીત ન આવે . નેહરે
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી સેવીયે, હારે સંજે આયા,
ધ્યાન ઉમીમે રાખીયે, જીને પ્રેમ પીલાયા નેહરે

ગગ રામકલી--૮

ગગન મહલમે હારે કયા રાશનાઈ,
તાકી ગમ કીસીકુ રે નાહી ટેક

નુર બાળેકા જો રે ઠણકાગ, સુન શીખર પર હોવે રણકાગ-ગ૦
નુર ગજકારે પાર ન પાવે, સાહી લીખે ઓર કહે મે ન આવે-ગ૦
ઝીણા ખેલાત ને તીખા અપારા, સો નીરજન સખમે ન્યારા-ગ૦
ચતગુરૂ પીરકી મેવા જો કહે, તાકુ એ ખસ્તકી ગમ પડે-ગ૦
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી મન વશકીયા, સુન શીખર ચઢ દેખારે
પીયા ગગન૦

રાગ રામકલી--૯

અગમ આકાશમા તેજ અપાગ, મોહીરે પાયા મે ઢોલન પ્યાગ-ટેક
દેખા દીદાર, ત્રણા લાગી, સુન મેહલમે મુગ્તા જો લાગી અ૦
નામુત મુકામે આપારે ખોયા, લાહુતમે લાલ પરગટ જોયા અ૦
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી અગમ ચીન લીયા, પડદા ખીચકારે દુર
કીયા અગમ૦

રાગ રામકલી-૧૦

જોમ જુવોને મારા શાહનારે જોશી,
કઈ પેરે અલ્લાહ મારી છુટકે હોશે ટેક
આટલા દહાડા ભુલે લમતે રે ખોયા,
મેને કની દીલ દીવારે જોયા...જોશ જુવોને૦
કેટલો જનમારો ખીન સાથી રે ગહયા,
ભુલા લમતા કહી દરશન રે કીયા ..જોશ જુવોને૦
નાહી ધોઈ રૂડો લોજન જમતા,
આછા આલરણ પહેરી, બાજુ જુઠીરે રમતા ..જોશ જુવોને૦
શાહ કાયમદીન ચીસ્તીએ જયારે નેહરે કીધો,
રાજનખી મોહ મદે દરશન નીધો જોશ જુવોને૦

રાગ રામકલી-૧૧

આવી દુનીયામા રે ભુલી ગયો સેવા,
જીવકુ પડી હય રવાદ કી રે હેવા ટેક
સોજન રસોઈ જીવકુ રે પ્યારો, બધ કરતાં તો લાગેરે ભારી-આ૦

એહલ એહલ જનમ જો હારી, સાહેબ નામકુ તો ન સમારી-આ
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી કહે મનકુ રે મારો, રેન, દીન મીઠો
 સાહેબ કુ સમારો-આવી૦

રાગ રામકલી-૧૨

માઈ ખીન સમજે લોક ચુહી ખીચારે...ટેક
 શરીયત મેરે જામા જીવકારે,
 તરીકત ઓર હકીકત પર મેરા ધ્યાન જો લાગા,
 મારેક્ત દીલકીરે નેના, શરીયતકે મે કોટમે રહુ,
 તરીકત, હકીકત, મારેક્તમે મે અમલ કમાવુ
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી જો ખેલ ખેલે,
 લોક મરમ ન પાવે રે...માઈ ખીન સમજે૦

રાગ રામકલી-૧૩

માહે શરીયત માહા તરીકત હમ રહીયે ટેક
 કહા નખી સો ના રે કરે
 ફીર દાવા મુસલમાનીકા ધરે,
 કુગન કીતાબ પર અમલ ન રાખે,
 ફીર બાક હમારા કાઢે,
 મુલકા કાજી આપ અદલ ના ચલે
 બાલીયા હમકુરે બોલે,
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી શરીયતમે રહેવે,
 લોક ખીન સમજે ચુહી કહેવે માહે શરીયતમા૦

રાગ રામકલી-૧૪

માઈ મેરે મન નખીજીરે લાવે ટેક
 અલ્લાહ એક, મુહમ્મદ ખરહક, મેરે મન નખીજીરે લાવે,
 ગીફત ઝમાન પર ચીત લાવે, નખી રમુલ દીન જગાવે માઈ૦
 ઉમ્મત સદાકી હય રે ગુનેહગાર, તુફેલ નખીજીકે બખશીરે જાવે,
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી કે સીરપર નખીજી જોસે, વાગસ હુ બ
 કબુ નપાવે....માઈ૦

રાગ રામકલી—૧૫

સાઈ આખર તુંહી નવાઝે

મેરે ગુનાહુ કા પાર નહી, કરમ^૧ કરે તો હુ છુદુ.
મે પાપી બદા સદાકા, ન દેખીયો મેરે અમલ સામી,
કયામતકા દીન હે પહોત ભારી, કરમ કરે તો હે'ય આસાન.
શાહ કાયમદીન ચીશ્તી હય બદા આજુઝ,
ઉમકે તહી તો તેરી પનાહ હય...સાઈ આખર૦

રાગ રામકલી—૧૬

મેરા સાજન કીને છુપાચારે...ટેક

સોઈ માજન કીને છુપાચારે, સો ઘર બેઠે મે ઉસે પાચારે
તનમન ખીલા જયુ પુલ ખાડી, જખ પીયુજુ ઘર આચા
ચુનચુન કલીયા મે સેજ ખીછાઈ, તખ શાહ^૧ કંઠ મીલાયા,
તુ પીયા મેરા, મે ફલહન તેરી, તુજસે નેહ લગાયા
તુજ ખીન કુછ ચીત ના આવે, શાહ મેરે મન ભાયા
શાહ કાયમદીન ચીશ્તી શાહ સેવીયે, જુસ્સે હય તુજ કાબ,
બલ બહ મે ઉસકે ઉપર, જુસકા હેરે આબ.. મેરા૦

રાગ રામકલી—૧૭

અલેક નુસ્સે ધુન લાગી કેઈ ન બનેરે . ટેક

અલેક નુરકા સખમે ખાસા, અલેક સખસે ન્યારા,
ગગન મડગમે સુન મેદાના, તહી હય પીયુ ખ્યારા અલેક૦
જહા નહી આકાશ નહી ગગન, નહી પવન કુ બગા,
જહા નહી રેખા નહી રૂપ, તાસે મોહ લાગા અલેક૦
જહા નહી પીર નહી દેવ, અલેક નુર નીરધારા,
શાહ કાયમદીન ચીશ્તી કહે, સુનો ભાઈ લોકો, વહા હે બાન
હમારા...અલેક૦

રાગ રામકલી—૧૮

દેખો દેખો રે ભાઈ, ગગન મડગમે કયા રોશનાઈ
હુઝરત આપને મીજલસ સારી, ખુબ રચી હે આસપાસ ખાડી.

વલી ફીરતે વહીં દીખાવે, કાઈ કાઈ રચના ત્યા નજર આવે
 દેખો દેખો અરશ કે કીંગરે કરે ઝળકાર, આપ અલેક વહાસો નુર
 અપાર
 મહાસુનમે એવા લમરે આવે, કહીએ કે કુછ કહેનેમે ના આવે
 ચોર સુનકાલ પીઆના, કાલ સુનસો અમર ઠીકાના
 અરશ, કુરસ માહી અલખ અપાર, શાહ કાયમદીન ચીસ્તી
 સો દેખા દીદાર.

રાગ કવિત—૧.

પીયુ ખોજ તા પ્રેમ બહુ લાગા,
 • પ્રેમ કે લાગેસે ધ્યાન ધીંગ બગા
 ધ્યાનકે લાગેસે ચોર સખી ભાગે,
 ચોર કે ભાગે મે કેફે જોર લાગે
 કેફે આયેસે દેહ શુધ ખીસરે,
 સુરત, આકાશ ગગન વરભડ ફેડ શીખર ચઢે
 શીખર ઉપર સુન ચોગાના,
 ખોલ પડદા દેખા મુખહાના
 અરશ પર રૂપરેખ ખીન કાયા સાહેબ ખેંઠા,
 કહે કાયમદીન ચીસ્તી કેઈ આશક સુરમા ચઢ તખત
 સાઈકુ ભેટા.

કવિત—૨

દીદારમે કુચ રૂપ ન રેખ હય તાકો ખોલ ખયાન ફીજીયે,
 ઘાટ નહીં, ભાત નમુના નહીં, સો કાગજ પર કયા લીખ લીજીયે
 ખલક કહે “કહો વે હેગા કેમા,” કહીયે કયા, નહીં કહેને જમા.
 મતગુરૂકી સગત કરો, સુન શીખર ચઢ અલેક દેખાવે
 દીદાર દેખે ખીના કહો કયુ સમજમે આવે
 ઇંસ તરફકી ખાજી ફના હય, ઉંસ તરફકી હય અમર,
 કહે કાયમદીન ચીસ્તી, ઇંસ ભેદકા પુજનવાલા કાઈજ વિગલા નર.

રાગ રાસ—૧

રાસા દેશ અસલકા, જહાસે આયે અમન^૧,
 સો શીઝ પીછા પાયા અલેક નુરી વતન
 જહા નહી પવન પરવેશ, નહી ગગન આકાશ,
 મળસે ન્યારા પીયુજ હય, તાકુ હરખ ન સામાર^૨
 તાકુ ધરમ ને કરમ નહી, નહીં પાપ ને પુન,
 તાકુ રૈખ ન રૂપ હય, રહ્યુ કાગ ખીચ સુન
 મુગ્ત બીતર ધ્યાનમે, ચઢ શીશ ડોલા,
 સતગુરૂ સગી સાથ લે. ઘર શીખરકા ખોલા
 શીખર ઘગમાહી મુન હય, સોહી વતન હમાગ.
 તુગમે જો અગમ હય, વાહી અલેક દીદાર
 શોગ શાર^૩ ખુબ હો રહા, નુર ગજ અપાર,
 તાકા પરતવ^૪ જગમહા, આપી રહેતા હય ન્યારા
 ના નહી દેહ ધરત હય, નુરી સાહેબ કહેલાવે,
 જો કોઈ માહે પ્રેમ પ્રીતસે જોજો સોહી પાવે
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી જોજતા, દેશ અસલી પાયા,
 આપા અપના ઉડ ગય તુગમે નુર મીલાયા

રાગ રાસા—૨

રાસા નુરી માઈકા તુમ જોજોરે લાઈ,
 સતગુરૂ સગન નાથલો દેવે રાહ બતાઈ
 સતગુરૂકે ઉપદેશ પર, ધ્યાન મુરત લગાવો,
 પ્રેમ રખો પ્રીતમસે, આપેકુ ભુલ જાવો
 કેફ ખુમારી પરગટે, સો ધરણુ ધમધમાવે,
 મુરત ખુમારી પુર સેતી, ઉડ ગગનકુ જાવે
 ગગન તો ગાજત ગહે, મુગ્ત આયુ ચલે,
 મરવર તુર શીખર છોડ, જા હકસે મીલે

૧ સહી સલામતી ૨ શોક ૩ અવાજ ૪ પ્રતીબીબ

જમણી, ડાળી દો હૃદ છોડ, લો અનહદ ખાસા,
 સુન શીખર ગઢ ચઢ કર, દેખો અલેક તમાશા
 હમને તો હમકુ ખીસાર, નુરી સાહેબ પાયા,
 શાહ કાચમદીન ચીસ્તી પરમારથ શબ્દ કહ સુનાયા

રાગ મગળ—૧

મગલ જોત પ્રકાશકી જલમલ ઝગમગે,
 ખ્યારે નુર ભરપુરકી લખના લગે
 નુર નુર નીરખકે, શબ્દ ગાવહી,
 અગમ અગાધકી ખાત સો કોહુ ન પાવહી
 બાજે અનહદ નુર, તમાશા ખુબ હય,
 વહા નહી દીન કે રૈન, કે છાવ ન ધુપ હય
 બહા નહી હદ, બેહદ, કે અનહદ નુર હય,
 વોહી મેદાન ચીને સો નર સુર હય
 સો મેદાન ચીનકે નુર નુર જોઈ રહા,
 મન ભારી મગન કે ઉસ પર મોહી રહા
 એક નીરજન જોત ઘટમે પાયા હે,
 તેજ દેખ સુરત ધ્યાન લાયા હે
 બહા નહી આપા કે આપ પ્રકાશ હય,
 બાજે અનહદ નુર, તમાશા ખાસ હય
 દેગગી^૧ કહેતે હે દીદાર તો દુર હય,
 શાહો કે મનસે તો સાઇ હજુર હય
 એક નીરજન જોત કે પરગટ નુર હય,
 દેખા તેજ અપાર કે સુગત સુર હય
 સુન મેદાનકે માઈ બે સુલ એક લાલ હય,
 જીને દેખા નૈનુ ભર, સોહી મન્ત હાલ હય

એકાકાર જોતકે નુર નુર દેખતે,
તેજહી તેજ અલકે આર ન પેખતે
આત્મ છાડ ચહા, પરઆત્મ ચીન લીયા,
જ દેખુ બહા નુર, નુર આપી પીયા
બ્રહ્મ રૂપસા વા, તેજ અપાઁ હય,
ઉનમે અનેક જોત, ને અબકાર હય
પુજે ભેદ સોહી, સતગુરૂ ચેલા હો,
મગલ ગાયે બરસે નુર, વોહી નુર જો
શાહ કાયમદીન ચીશતી કા મગલ જે કોઈ ગાઈ ગે
ચીન લે ભેદકો સો, ફીર નહી આઈ ગે

મગલ—૨

મગલ બ્રહ્મ જ્ઞાન ખોલ ખતાવીયે,
ગુરૂગમ જાકુ હોય સોહી ભેદ પાવીયે
નાલી, કમલ ઘટમે શબ્દ ઉડત હે,
નતો આહુગ સોહુગ હોય, ઘટ ખીચ તેજ હે
બકનાલ મુકામ ખીચ એક બાસ હે
ત્રીવેણી ઘટ માહા, વાકી જોત ખુબ હે
હં ગલા, પીગલા નાઁ સુખમણ નીશાન હે,
ચ દા, સુરજ દોનુ મીલ, એક ઘર ધ્યાન હે
હં ગલા, પીગલા, સુખમણ, ત્રીવેણી છોડ આગુ ચડે,
વાકુ અગમ નીગમકે ઘરકી ખબર પડે,

આકાશ, સુનમાહા મન ઠરાવીયે

નતો મંજકે ઘર ખીચ ખેડ ધુન લગાવીયે
અગમ અગોચર સુન માહા લાવીએ,
અધર હે નીશાન કે સુરત ઠરાવીએ
આપ તણી એ ગાડ અબાણુ ઘર ના ખોલીએ,
સતો ચેતોને ઘટમે પ્રેમ લક્ષ ખોલીએ
મતગુરૂ કેરી મેહરસે ખુમારી ઉઠે ઘણી,
ખબરો વીસરી જાય પડ ખોતા તણી

શીશ કાપે ને ધમણુ ધમધમે બહુ,
 મુરતા ચુકી જાય મન તો ડગે બહુ
 વહી વરલડ ફેડ આત્મ અગમ ચંદ
 અવિનાશીના દેશ તહા નજરે પડે
 મહાસુનમે એક અગમ ગઢ કોટ હે,
 નુરી કીંગરે જલકે વાકી ખુબ જોત હે
 ન્યારા એક અલેક પુરૂષ વહા સાર હે
 અનહદ ઘટકે ધોર તહા જોર શોર હે
 મગલ ચીન અગમ લેદ ગાઇયે,
 બાવા કાયમદીન ચીશતી માર સોહી ધર પાઇયે

મગલ—૩

મગલ બોલ લેદ ખોલીને કહુ,
 ચોવીસ તત્વનુ નામ સમજાવુ રે
 માટી, પાણી, પવન, આકાશ રે,
 શબ્દ, સ્પર્શ, રૂપ, રંગ ને ગંધરે,
 કાન, ચામ, આંખ, નાક, ને પાંચ ં
 હાથ, પાઉ, ગદસગ ને મુખ રે.
 મન, બુધી ચીન અહકાર રે
 પચીસમી પ્રવૃત્તી સગાર રે
 છવીસમે છે અલખ ન્યારો પ્રહમ,
 તીને લાગે નહી કશો ધરમ કન્મ
 પાચ જ્ઞાન ઇંદ્રી ભેદુ જાણો અહી
 પાચ કર્મ ઇંદ્રી બીજી કહી
 પાચ ભુત ઇંદ્રી ખોલી કહે,
 એ ધનુ નામ સ્થુળ લીંગ છે
 નવ તત્વનુ છે વામના લીંગરે,
 શબ્દ, સ્પર્શ, રૂપ, રસને સુગંધરે
 આત્મ નથી કોઇ કાલે જેમ રે,
 વસ્તુ ગત છે જેમનું તેમ રે

મન, ખુશી, ચીત, અહ કાર રે,
 આત્મા, જીવ થયો એ સગ વિચાર રે.
 પચીસને સગે કરી જીવ કહેવાય રે,
 ગાઠ આપાની છુટે તો તે રૂપ થાય રે
 જાની પડીત થયે વસ્તુ જડની નથી,
 કાંઈ જાએ બળએ તે રહે કથની કથી
 સતગુરૂ વીના પાચ પચીસ નહીં મરે,
 અકલ અગમ, અલેકની ગમ નહીં પડે
 નીશાન વીના ગોલી લાગશે કયા,
 તનરે છુટે જીવ સમાશે કયા
 સતગુરૂ સેવે અગોચર ધ્યાન બતાવે,
 અલેક નીગ જન મામે માન દેખાડે •
 તે નીરજનની વસ્તુ છે આત્મારે,
 જેમા મળી જાય તેમા તે મળે રે
 જેમ જડની કાકરી જડમા ગળે,
 એમ જીવ, શીવ બે એક મળે,
 જ્યા કોઈ નથી ત્યા છે અલેક વસ્તુરે
 તે જોઈ થયા છે અલમસ્તરે
 ત્યા જોયા જેવો છે અજબ તમાસો રે,
 ત્યા અનહુદ તુરનો વાગે ધોઓ રે
 તે કાંઈ એવો નથી અલબ લરથાગ રે,
 છે જોઈએ એવો સાગ અલબ કીરતાગ રે
 એ વસ્તુ તણો જેને તો ગમ થયો,
 જનમ મગણ તણો તેનો લય ગયો
 કાયમદીન ચીરતીએ મગલ લેહ ગાયા,
 સતગુરૂ કેરી મેહરએ દરશન પાયા

રાગ રેણી—૧

તુહી તુહી તુંહી કીગતારાજી, પ્રાણે સોહી હય લાલન પ્યારાજી,
 રગ લરાલર લાલન ગાવેજી, આપ આપકુ ગા સુનાવેજી

તો મોજ આપસકા ધ્યાગળ, તાકો કોન શીખાવનહારાળ,
 ૧, કુલે, આપ હોવે રાળળ, મન માને યુ ખેલે બાળળ
 શીખર પર નુર દેખાવેળ, અગ્શ કુરસ વહા કુલે ખાવેળ
 'શ કુરસ દો એક ગગ હોવેળ મત કોઈ જાને' કોઈ જુએરે
 જુએળ'

હ કાયમદીન ચીન્તી આપ ના પાવેળ, બાલે સોહી ઘટ ઘટ
 જાવેળ

રાગ રવેણી—૨

૧ ધરમી કહે ધરમ હમાગ ના બુજે કોઈ નુર દીદારા,
 ૫ આપકા ધરમ સખ બખાને. સોખી દીદારકા લેદ ન જાને
 ૫લમાન તો મકકા બખાને સોખી દીદારકા લેદ ન જાને,
 ૬ તો તીગ્થ બખાને સોખી દીદારકા લેદ ન જાને
 ૧૧ગી તો બેરાગ બખાને, સોખી દીદારકા લેદ ન જાને,
 ૧૧મી તો કગ્સનાથ બખાને સોખી દીદારકા લેદ ન જાને
 ૧૧રી તો ગોઆઈળ બખાને, સોખી દીદારકા લેદ ન જાને,
 ૧૧સી તો તપ બખાને સોખી દીદારકા લેદ ન જાને
 ૧૧ગી તો બેગ બખાને, સોખી દીદારકા લેદ ન જાને,
 ૧૧યે આડીયે ગીનાન બખાને સોખી દીદારકા લેદ ન જાને
 ૧૧લા કાળ તો ગ્વાયત બખાને, સોખી દીદારકા લેદ ન જાને
 ૧૧સૈયદ તો અઝમત બખાને, સોખી દીદારકા લેદ ન જાને
 ૧૧કા લેદ હય કુછ ન્યારા, સો કોઈ બુજે બુજનહારા,
 ૧૧મ સોહી હદ કહેલાવે, હદમે રહેમે પીયુળ ન પાવે
 ૧૧હ મોહી ઘટમે ધ્યાના, અનહદ મુનમે નુર નીશાના
 ૧૧હ કાયમદીન ચીન્તી સા ઘટ બાગા, જહા ઝલમલ નુર તમાશા

રાગ રવેણી—૩

૧જત બોજત બોજત માહી, તબ મુન શીખરકી ગમ પાઈ,
 ૧૦ હુડો શાહનાઈ બાજે', તા પર અલેક રાય ખીરાજે

કીડીકા જહા પાઉ ન ઠરે, સુરત થકી મો ગઢ ચઢે,
શીખર પર હે ચોગાના, તા પર ઝલકે નુર સુખહાના,^૧
અલમસ્ત લયે દેખ દીદારા, હદ બેહદસે નહીં દરકારા,
શાહ કાયમદીન ચીરતી આપા બીઆગ, સુન શીખર પગ દેખા રણુકારા

રાગ રવેણી—૪

દેખોરે દેખો દેખો લાઈ, ગગન ગુફામે કયા રૌશનાઈ,
હઝરત અપની મજલસ મારી, ખુબ રચી હય આસપાસ બાડી.
ધરકે કી ગરે કરે ઝખકારા, અનહદ નુરકા હોચ શોર શારા,
શીખર ગઢ પગ સુન મેદાના, તહા હયગા નુર નીશાના.
ઝીણા તીખા નુર અપારા, રણુકારા, હે રણુકારા,
ઓર તો ખુમી કહી ન જાવે, સેવો મતગુઝ, ખોલ દીખાવે
શાહ કાયમદીન ચીરતી આપા બુલાયા, વતન અમલમે બાસા પાયા

રાગ રવેણી—૫

ઉલટી મુરત લે ગગન ચઢાવે, ઝાહી ઇનસાન દર્શન પાવે,
હાપણ કહેની દુર ખીસાવે, શીતલ ધીર દીલ કર ખીડાવે
મતગુઝ આગે શીશ નમાવે, સોહી ચેલા બસ્તુ પાવે,
પ્રેમ વ્યાલેકી બહોર જો આવે, પાચ ચચીસ સબ છુપ જાવે
અગોચર ફેડ કે જહા હય મેદાના, ઝલમલ ઝલમલ ઝલકે નીશાના,
વહારો આગુ મુગ્તા દોડાવે, ભાત ભાત કે રગ દેખાવે
વોહ રગ તો માયાકે કહેલાવે, ઉમ સામે તો નઝર ન લાવે,
બહિરૂત રૂપ તમાશા આવે, ખીન દીદાર સુરતા ના લગાવે
બ કનાલ પાર તેજ દેખાવે, ઝાહી નીરજન લાલ કહેલાવે,
ઉમ તેજકા પાર ન પાવે, બહાસે અનહદ નાદ સુનાવે
શાહ કાયમદીન ચીરતી કહે મમજાવે ડાયો લોકો મરમ ન પાવે

રાગ રવેણી—૬

હદ બેહદ જે કોઈ ચઢ જાવે, મોહી પીયાળકા દરશન પાવે...ટેક
બાહોર દુ'ડા ઉને જનમ ગુમાયા, અ દર ખુબ ઉને દરસન પાયા—હદ

નત ગુરૂ ખીના કોઈ પાર ન પાવે, સોહી અતરમે^૧ ધ્યાન લગાવે-હૃદ
બહાર સોવે સો કચ્ચી નારી, ભીતર લોગવે વોહુ શાહકી ખ્યારી-હૃદ
સતગુરૂ પીરકી મેહેર જે હોવે, સહેજે પદમે દરશન જોવે-હૃદ
રૂચી ખીના ભોજન નહીં લગે મીઠા, આશક હુવા જીને પરગટ દીઠા-હૃદ
ખાડ ખાડ કહે મુખ ન હોય મીઠા, રામ રામ કહે નહીં દરશન દીઠા-હૃદ
અનહદ ધુન ચઢી નુર મસ્તી, તા પર ચઢે પીર કાયમદીન ચીંતી-હૃદ

રામ ગરબી—૧

સખી, મારેક્ત^૧ કેરી વાત, કોઈ એક જાણેરે,
જેને સતગુરૂ મલીયા સાગ, સોઈ પીછાનેરે...રેક
સખી, નાભી કમલ ઘરમાહી, મોહમ ઉઠેરે,
તહા જાપ જપે એક હમ, તાર ન દુટ્ટેરે સખી મારેક્ત^૨
સખી, પાચ પચીસ મીલ ઘુટ, જીવત મરુવરે,
સખી, સેજે સુરતે સાગ, જઠ ઉપર ચઢવરે અપી^૩
સખી, તરવેણી ઘરમાહી, અખડ જોતીરે,
તહા ઝલમલ વરમે નુર, ઝલકે મોતીરે...સખી^૪
સખી, હીંગલા ને પીંગલા સાગ, સુખમણા નારીરે,
તહા ચઢો સુરજ જે મળી, ને મઠાર મારીરે અખી^૫
અખી બને મળી^૬ એક ઠોર, પ્રીતજ લાગીરે,
સખી પ્રેમ તણી જે વહેર, અખકીને જાગીરે...સખી^૭
સખી ચાર કોસ આકાશ નીશાન ધારીરે,
મે ધરુ^૮ સુરતનુ ધ્યાન, સામે મારીરે...સખી^૯
સખી, બકનાલ સુકામ, સાચો કહીયેરે,
સખી, તેથી આઘો દેશ, પડછો લઈયેરે...સખી^{૧૦}
સખી, ચેતન થઈ ઘટમાહે, પરગટ જાગીરે,
મે તો જોયુ અનહદ નુર, દીદાર પ્રીત લાગીરે . સખી^{૧૧}

૧ બ્રહ્મદાન ૨ ઇચ્છા, વૃંણા ૩ ઇંગલા અને પીંગલાનો
મંગાપ જે સુખમણામા થાય છે તે

સખી સઘળા રોમે રોમ, લાગ્યા જપવારે,
 સખી સઘળા ઘટના ચોર, લાગ્યા છપવારે સખી૦
 સખી. સાંઈરે નીશાન, મેલ્યા નીચેરે,
 મખી, માર્યા સુરતના બાણ, ચઢ્યા ઉચેરે સખી૦
 સખી પડ તણી ખખર, સરવે વીસરીરે,
 સખી, નુરત સુરત વરલડ, ફેડી નીસરીરે...સખી૦
 મખી. તહા રહે એક અલેક, સાચો નુરીરે,
 ત્યા વાજ વાગે સાર, વાગે તુરી રે સખી૦
 મખી, ધુમ મચે તહા સાર, જોયા સરખીરે,
 મખી અલેક નીરજન રાય, જોયા નીરખીરે મખી૦
 મખી કહેવા જેવો નહી, હુમારો સ્વામીરે,
 એ તો જોયા મરખો માર, અલેક નામીરે સખી૦
 મને અલેક નીરજન રાય લાગે મીઠોરે,
 શાહ કાયમદીન ચીશ્તીએ સાર, પરગટ દીઠોરે' .. સખી૦

રાગ ગરબી—૨

મે તો જોયુ ઝલમલ નુર નીરજનલાલ,
 મે તો ચીનુ અનહુદ તુર નીરજનલાલ
 એક અગમ આકાશ મેદાનમા નીરજનલાલ,
 હુમે રહીયે એના ધ્યાનમા નીરજનલાલ
 એક અગમ અંગોચર વસ્તુ છે, નીરજનલાલ,
 માફ મનડુ તે પર મસ્ત છે, નીરજનલાલ
 મે પાયો દીદાર મેવો, નીરજનલાલ,
 મે વીસર્યો સઘળો વેવો, નીરજનલાલ
 હુમે હુદ બેહુદ મેલી ગયા, નીરજનલાલ,
 હુમે અનહુદના વાસી થયા, નીરજનલાલ
 મે પીધો પ્રેમ પીચાલો, નીરજનલાલ,
 તે પીધાથી થયો અજવાળો, નીરજનલાલ

૧ આ ગરબી પીર કાયમુદીન ખાવા સાહેબની છે જેને કેટલાક
 લોકો ભુલથી કખીર સાહેબની છાપ લગાડીને ગાય છે ૨ વસ્તુ

મારૂં ધ્યાન ગુરૂ વચન પર, નીર જનલાલ,
 ત્યારે જોયા હજારો સરવર, નીર જનલાલ.
 મને મળ્યા પુરણ સાથી, નીર જનલાલ,
 હવે થઈ અમર હયાતી, નીર જન લાલ
 મુજ પાછું વીસરી ગયું, નીર જનલાલ,
 જે હતું તે થઈને ગયું, નીર જન લાલ
 શાહ કાયમદીન ચીરતી જોયું દર્શન, નીર જનલાલ
 હવે થઈ રહ્યા અમર પુરૂષ, નીર જનલાલ

રાગ ગરબી—૩

બાર મહીના.

ચરણે સતગુરૂને રમીયે, ઝીણા થઈ મુરશદને નમીયે,
 ત્યારે તો અલેક ઘણીને ગમીયે...ટેક
 સુરતા સુનમાહી લાગી, કે વાસળી અગનમા વાંગી,
 ખુમારી પ્રેમ તણી જાગી...ચરણે સતગુરૂને૦
 સરવે સુરતા જઈ લાગી, મે તો મન મમતા ત્યાગી,
 પીયુષસે રંગ કેસરી બાધી ચરણે સતગુરૂને૦
 કારતક, કાયામા જાગી, શબ્દ અગમ જાય લાગી,
 કે યા નહી વેદ, કીતાબ કાળ ચરણે સતગુરૂને૦
 માગસરે, મન માહરૂ મોહયુ, દર્શન નુર તણુ જોયુ,
 કે મે તો આપપણુ જોયુ ચરણે સતગુરૂને૦
 પોસે, પીંડ માહરૂ જોયુ, મન તો સતગુરૂસે મોહુ,
 કે મે તો અરશ કુરચ જોયુ . ચરણે સતગુરૂને૦
 માહા, મહાશુનમે ફેડી, સુરતા માહેબ સુ જોડી,
 કે શુદ્ધ મે તો દેહી તણી છોડી ચરણે સતગુરૂને૦
 ફાગણે, બ્રહ્મ થયો પ્રકાશ, લાગી મને અતર ઘટમા આશ,
 કે ઘટમા પોતે થયા પ્રકાશ ચરણે સતગુરૂને૦

અંધતરે, ચરણે જઈ લાગી, ધુન મારી સાહેબ સુ વાગી,
 કે બ્રાતી મન તણી ભાગી ચરણે સતગુરને
 વૈશાખે, મન સુનમા મોહુ, કે દર્શન નુર તણું જોયુ,
 કે તે તો સાહેબ સુ મોહુ ચરણે સતગુરને
 જોઈ, જગતમા જાગી, કે તાળી આલ મડલ લાગી,
 ચીતમા ચેતન થઈ જાગી ચરણે સતગુરને
 અધારે, અલેક રહ્યો ભરપુર, હુ તો જઈ ઉભી હઝુર,
 કે વાજ વાગે અનહદ તુર ચરણે સતગુરને
 શ્રાવણે, શુધ હુ તો ભુલી, સાહેબ જોઈ થઈ છુ સુરી,
 કે સુરતા ત્યા મારી પુરી ચરણે સતગુરને
 ભાદરવે, વરભડને ફેડી, સુરતા ગઈ વૈકુઠ છોડી,
 દરમ મે તો જીવતા જોડી ચરણે ચતગુરને
 ગંગો અગમ તણો કીધો, ભેદ શાહ કાયમદીને લીધો,
 આંસો મહીને હરીરસ પીધો . ચરણે સતગુરને

રાગ ગરબો—૪

હમે હુ પાલુ વીસરી ગયારે વહાલાજી,
 હવે શીખર ચઢી અલમસ્ત થયારે વહાલાજી
 જ્યા નુરે દીદાર અખકાર કરે રે વહાલાજી,
 તહા સુરતા જાય ચઢી મારા બહાલાજી
 જ્યા ઉદ બુદ નુર તુર બાજેરે બહાલાજી,
 ત્યા સુરત જઈ વાસો વસેરે બહાલાજી.

જ્યા રૂહ રણકારા, નુર તરવેણીરે બહાલાજી,
 શોર શાર ત્યા થાય ઘણા મારા બહાલાજી
 અસલ દેશ તેને કહીયેરે બહાલાજી,
 પોતે ભુલી માહે મળી રહ્યા મારા બહાલાજી
 શાહ કાયમદીન ચીરતી સોહી ગઠ ગયારે બહાલાજી.
 દેશ અસલીમા એક થઈ રહ્યા મારા બહાલાજી

રાગ મરખા -૫

પ્રીતમ ખ્યારા પાસ હય, કોઇ મરમ ન પાવે,
 ઘટકી તીરથ છોડકે, દોડા કાશી જાવે
 કાશી જા કર કહો વો કયા ફત્ત પત લાવે,
 જીવ જ ત મારે જહોત પણ આપા ન બુલાવે
 આપકે હાથુ સે પથર જો ઘડીયા,
 ઉસ પથર કે જાકર પાઉ પડીયા
 પથર તો હય પહાડકા, સાઇ હેગા દુખ,
 કાશી દવારકા છોડ દો, કરો મનકી પુજ
 હીંદુ તો ધરમ ધરમ કરે, બુલા તીરથ નહાવે,
 મુસલમાન તો હજ હજ કરે, દોડા મકકે જાવે
 મકકે જાકે ભાઇ વો કયા ફત્ત પત લાવે,
 આપે મે ગરક હો જહોત ચડે ચીલાવે
 મકકા તો હે મનમે, કરલે ચાહી સેવા,
 એક નીરજન સચ હય, દુખ છોડદો હેવા
 વરતીયા અપવાન કરે, જહોત જોગ કમાવે
 લેદ મરમ કુછ જુને નહી, કાયા થુહી જલાવે
 આપા દિલસે બુલ પાખ પ્રેમકી લાવો,
 સુરત ધ્યાન ઉઠા કર, દેશ શીખરકુ જાવો
 ગગન મડલ મે નુર બાબ બાજે,
 સુન શીખર પર નુરી સાહેબ બીરાજે
 સતગુરૂકી મેવા કરો ગમ બસ્તુકી પાવે,
 સુન શીખર પર ચડા નુરમે નુગ મીલાવે
 શાહ કાયમદીન ચીશતી આપ કહે સમજાવે,
 ડાચે લોક^૨ દુનીયાકા કોઇ મરમ ન પાવે

૧ રારીઅતની હજ તો કરવાનીજ છે, પણ ને પછી ગરીને ખુરી
 છાડોને જાનની હજ માટે પણ કાશીશ કરવાની છે એ આમા અના-યુ જે
 ૨ અકલ્લ અજાવનારા, દહોડ ડાહ્યા

રાગ ખીલાવર પરભાત.

૧

શબ્દ હમારા ઘાટ હય, સુરત સુનમે તારે,
ગરબુ લેવે ભેદકો ભાગ સીરસે ઉતારે ટેક
ઉલ્લસન જીવકી મિટ જાય, મનકા મેલ જો ધોવે,
પાચ પચીસકા હુ અ નખ નિવારન હોવે

શબ્દ હમારા ઘાટ હય
ભેદુ કે મન લાલ હય, અધેકે મન કોડી, અને હાહારે ..
વોહોગન ઉનકી સોઈ કરે, જે કોઈ હોય ઝવેરી

શબ્દ હમારા ઘાટ હય.
રાહુ બતાવે અનહદી, હારે, ભામા હદકા ભુલાવે,
મુગ્તા પહોચાવે સુનમે, જહા નુર દેખાવે

શબ્દ હમારા ઘાટ હય૦
• જે કોઈ ચીને શબ્દકુ, હારે તાકુ દરશન પાવે,
ચાને ખીના શબ્દ કયા કરે, કેસી વસ્તુ મીલાવે

શબ્દ હમારા ઘાટ હય૦
શાહ કાયમદીન ચીશતી સુનમે, હારે અસ્તુ પરકાશ પાઈ.
નુર દરમ દરીયાવમે, મન દીચારે ધુલાઈ

શબ્દ હમારા ઘાટ હય૦

રાગ ખીલાવર પરભાત-૨

ખીન અસ્તુ પરકાશ ખીન, ગીરેહુ કેમી ખુલે, .

• નુર તમાશા દેખે ખીના, મન કળી નવ ખુલે ટેક
મન તો ખોલત મવાદીયા, હારે નીરધાર ન ઠરે,
ઠરે મનડા તો જખી, નુર નઝરમે પડે ખીન અસ્તુ૦

નીમક ધુલનકુ જલ હય, તાળા ધુલનકુ ખાર,
મન ધુલનકુ નુર હય, સચ ખુલે ઓધાર ખીન અસ્તુ૦

જામે અધીક સ્વાદ હોવે, તામે મનકા ખાસા,
ચોદસ રહે ભટકતા, ખીના નુર તમાશા ખીન અસ્તુ૦

ખસ્તું પરકાશ કરકે, તુમ માગોરે મેહુર
 મન ફૂપી નૈન ખુલ જાય, બીચ દીદાર લેહુર બીન ખસ્તુ
 કાહેકુ કીરીયા કરમ પાલો, મન ધીર નહી આવે,
 જા માગો મેહુર મુશ્કલસે, નુર દીદાર પાવે બીન ખસ્તુ
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તીકા મન ખુલા, નુર દરીયાવ માહી.
 સતગુરૂકી મેહુરસે, દેખા અલેક સાઈ . બીન ખસ્તુ

રાગ બીલાવર પરભાત-૩

ઉલટ લેદ તોહીદકા, જીને સહી કર જાના,
 સોઈ જન ઇનસાન હય, ઓર દુજે હે ર હેવાના ટેક
 મહેનત તપ સોઈ લુટ લીયે જીને પકડી ખાટ,
 આશક રખે ખચ ગયે, જો ચડે વોહી ઘાટ...ઉલટ લેદ
 સોહી નર તો હે ખડા, જો કોઈ નાવે ચઢીયા.
 બીના નાવે જો ચલા, સોહી તો ગીંગ પડીયા ઉલટ લેદ
 દેખતા રાહ આથડ પડે, અઘા દોડા ગયા,
 ઝાડ ફલકુ લે ચાખ ખાવે, ચલતા રાહમે રહ્યા ઉલટ લેદ
 લુલેને તો હે પથ કાટા, ગુલા તો ખેડા ગાતા,
 તાજ સોહી દુર્ખલ હય, નાદારહે મદ માતા...ઉલટ લેદ
 જીસ નગર મે ઝૈયત નહી, તામે આઈકા ખામા,
 બીન નગારે ચોખ હય, ખુખ ખાજે ઘોમા ઉલટ લેદ
 સુનમે એક શેહર હય, તામે ઝલકે નુર,
 જાણુ, સે એ દુર હય, અજાણુસે હય હજુર ઉલટ લેદ
 તન મુગટ બીચ હોય કર, બીચ જાના અરશ,
 રહેજકી દોરીસે, જા દેખો તુમ દરસ...ઉલટ લેદ
 હીરસ ઓર હવા દીગર, જોડ નીરવાણ હોવે,
 સોહી આશક નર, દીદાર સાઈકા જોવે ઉલટ લેદ
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી તનમે, સુરત ઉલટી ચલાય,
 રહેજ શિખર રહેજ ચડ-નુર ખસ્તુકુ પાવે...ઉલટ લેદ

રામ બીલાવર ૪

(મારેફતનુ વર્ણન)

માહી તુરકા શોર હય બીતર અગમ અકાશ,
 જગમગ જગમગ હો રહ્યા, નુરકારે તમાશા . ટેક.
 અધારા ફેડ મેદાન ચઢે, દેખે સરવર^૧ ખાડી,
 અકાશ છોડ અગમમે, અલેક બાજુ હે ન્યારી...માહી૦
 સુરજ, ચંદ્ર ઓર મલાયકાર^૨, તાકો ગમ ન પાવે,
 આપસકુ ક્રના કરે, કોઈ આદમ જાત બહા બવે...માહી૦
 મુની, તપમી ઓ શામી, હારે તાકુ ગમ ન પાયા,
 શતગુરૂ જાકુ મીલીયા, માઈ રહેજે દીખાયા...માહી૦
 કાયમદીન ચીશતી માહે ગમ લહા, હારે બાહરંકા બીસારા,
 આકાશ ફેડ, શીખર ચઢ, દેખા સાઈ દીવારા માહી૦

રામ બીલાવર—૫.

બાજુ ન્યારી માઈકી ન જાને રાવ રાના
 જાના સોહી સતજન, હો રહારે અ જાના .. ટેક.
 ખટ દર્શન ઓર છત્તીમ પાખડ, હારે સખ ખોજ ખોજ થાકા
 અલેક નુરી સાઈકા, ગમ કીસહુ ન લાગા બાજુ૦
 કોઈ કહે ઘટમે ખસે, કોઈ કહે ઉચા હય
 કોઈ કહે બોલતા પીચુ, શીશમે કોઈ કહે બાજુ૦
 થીર કરી કોહુ ન ઠેરા, હારે જમણામે ભુલા
 સતગુરૂ બીના ભટકતે ગહે, કાગળુ નુર ડુલા બાજુ૦
 જો પાયા સોહી નીશાનસે જા કર લાગ રહ્યા
 નુરમે નુર મીલાયકે બે પરવા લયા બાજુ૦
 સખજગ પ્રતીબી બ પડે, આપી હેગા ન્યારા
 જહા કુછ નહી હય, નહી નયન કીરતારા બાજુ૦

લોકે જાને સો બાજી બના, એક ન્યારી હય બાજી
 સુન શીખર પર ચોગાન હય, તાપર ન્યારા હે પીયાજી બાજી૦
 ' સુરજકા પ્રતીબી બ પડે, યુ ઘટઘટમે વ્યાપા
 કપડેકુ ખોળે નહી, લોક દેખેરે છાપા બાજી૦
 સતગુરુ કી સેવા કરો, દેશ અસલી બતાવે
 અગમ અગોચર ફ્રાડકે, નુરી સાહેબ દીખાવે બાજી૦
 મતગુરુકુ સગે કરી, સુગતકા પથ લીયા
 સુન શીખર ચોગાન ચઢ, દેખા નુરી પીયા બાજી૦
 જહા બેદ પુરાણકુ ગમ નહી, હારે નહી શુધ ને માસા
 સતગુરુ કી કીરપા સેતી, વહા લીયા બા બાસા બાજી૦
 શાહ કાયમદીન ચીરતી બાણપણામીટ, અબાણપણ આયા
 નુર ઘાટકો સર કરી, હક દર્શનકો પાયા બાજી૦

રાગ બીલાવર—૬

ગગન ગાબ જોસે, કાને લણકાર પડીયા
 હોશ ઇસ તરફસે, ગયારે સારા બીસરીયા ગગન૦
 ઓર માહી ખુબ કુછ દેખા, હારે મો કહા ન જાવે
 સેવો સતગુરુ સુરમા', હક અસ્તુ દેખાવે ગગન૦
 મસ્તી તો એસી મચી, સખી ત્રણા લાગી
 અલેક નીરજન સાઈસે, ધુની ધ્યાનકી લાગી ગગન૦
 એ બીઠાઈ એસી હય, બે કોઈ ચાખે સો જાને
 અધા રૂપ ઓર કરૂપ. નૈન બીના કયા બખાને ગગન૦
 બકા પુરણ લાગ હય, હારે તાકુ સદગુરુ પાવે
 ગમ દે ઉસકો ગગનકી, સાઈ એતી મીલાવે ગગન૦
 શાહ કાયમદીન ચીરતી, હારે સુગતકુ ન્યારી ઠેરાએ
 પ્રેમ પાખમે ઉડકર, સુન શીખર ચઢાએ...ગગન૦

રામ બીલાવર-૭

દોરી લાગી પ્રેમકી, સોહી કયું કર દુટે,
લાખો કારીગર જો મીલે, તોભી ગાઠ ન છુટે....ટેક
જીસે નેહ લગા પ્રેમકા, હારે સો કયું કર છોડે,
જયુ જયું લોકો કહે, યુ નેહ અદકાર બેડે .. દોરી૦
આપ બીખર પીયુ રચ રહા, હારે દુર જવો ઓર કાહી,
કોન પુરખ, કોન મેહરીર, પીયુ સખ ઘટ માહી .. દોરી૦
મે પીયુકી, પીયુ મેરા, હારે ખેલ માઝ હય ભારી,
ખાલુ જો છુટે પ્રેમકે, ઘાવ લાગે હે કારી...દોરી૦
એ સખ લેખ હય પીયુ કે, હારે લાજ કીસકી મે રાખુ.
વોહી પુરખ, વોહી મેહરી, નૈના કાયકુ રે ઢાકુ..દોરી૦
શાહ કાયમદીનકે મન પીયુ એકે હય, હારે કુછ ઓર ન સુજે.
નૈના જીનકી ઢેરીયા૩, સોહી દો કર ખુજે...દોરી૦

રામ બીલાવર-૮

જીસ નચરમે ચોર નહી, ડર કીસીકા મેં રાખુ,
મેહવાસ માર મેદાન કીયા, નામ સાધકારે આકુ૩...ટેક.
ઝાલે ઝપટે કાઢ કર, હારે નગર કીયા ચોખા,
જહાં દેખું વહા પીયુ પીયુ, કીરસે રાખુ ધોકા...જીસ૦
લોકતો મેરે પીછલ પડે, હારે સખ મીત્ર ખજોવે,
અધેકે મુખ આગે આરસી, મુખ કહાસે ભેવે...જીસ૦
મેરે મન કાવે સો મે કર, હારે પીયુ મેરી પાસા,,
કાંઈ ન ખુબુ૪ પીયા તુજ ખીના, ઘટ કીયારે ખાસા...જીસ૦
અંધા મારગ જો ચલે, હારે ઉસે નૈનુ ન સુજે,
દેખત સાધુ કયું ડરે, મરમ સાધકા ખુજે ...જીસ૦
શાહ કાયમદીન ચોર મારકે, લેહ લાલનસુ લગાઈ,
હક બેહક દોનો તજે, તખ એ પદ પાઈ...જીસ૦

૧. વધારે. ૨ ઓરત ૩ નિરજી આખ, ઢેરી આખ

૪ ગણુ ૫ ગણુ.

રામ ખીલાવર-૬

એસા ખ્યાર હે પીયાસે, સુન સોહાગણુ ખ્યારી,
 જો તુજે શાહકા ચાવ હય, ઉસપર જ બઢહારી ..ટેક
 સુરીજન સાથ ખ્યાર હય, હારે સાઈ જો રહેજે આયા,
 મેં બઢભઉ ઉસકે નામ પર, જીને દરસ દેખાયા એસાં
 પીયુજ એસારે સેવીયે, હારે જો સખ દુખ ખોવે,
 જીનકું શાહસે પ્રીત હે, સો કયુ દુકર સોવે . એસાં
 મેરે એસા મેલ હે, હારે સાઈ સેજેરે આવે,
 દરશન જીનકું ચહા નહી, સો વહા કહા પાવે એસાં
 શાહ કાયમદીન ચીરતી જો કહે, હારે તુમ સુનીયોરે સાથી
 પીયુકે ઇશક મે યુ રહો, જયુ દીવે મુખ ખાતી?

રામ ખીલાવર ૧૦

એસીહી દુતીસે તો છેટે રહીયે,
 કહીરે ઠગે હય ઇસને મેરી સૈયો.. ટેક .
 છેલ છખીલી થઈ તાડ ઇમાન લેશે,
 તારી રે કાયાને ઘણુ દુખ દેશે એસીહીં
 રગ રૂપ દેખાડી, હારે તુને ભરમાઈ લેશે,
 ધીરજ દેઈ દેઈને તારી શુધ યુધ ખોશે એસીહીં
 તારારે ઘટમા આવીને, હારે તુને મોટાઈ દેશે,
 જાતીરે વેળા તારી શરમ જે ખોશે એસીહીં
 અવલ કોલ કગર કરીને, હારે તારી પાસેરે રહેશે,
 જાંતી રે વેળાએ તને બઢલામી દેશે...એસીહીં
 કુડીરે એ માયા છે, હારે દુતી રે ભારી,
 શાહ કાયમદીન ચીરતીએ તો પાર ઉતારી...એસીહીં

રામ ખીલાવર-૧૧

મુરશદ મેરા મેહયુખ હે, જીને મરમ ખતાયા હો,
 દીલકી અદર તો દીદારહે, જીને જોબ ઉને પાયા હો .. ટેક.

તસળી એક વળુદ^૧ હે, હરદમ દાણા સો દાણા હો,
ખોજ કીનારે ખેઠ કર, છુને ફેરા ઉને જાણા હો...મુરશદ૦
હરદા હીન્સ હેવાન હે, વશ કર તેને ભાઈ હો,
ભે મટીને અણુભે થયા, છસકુ દેવે ઇલાહી હો...મુરશદ૦
સીવ નગરીમે આસન કરો, સુનમે ધ્યાન લગાવો હો,
ત્રીગુણને વીસારીને, ચોથે લેહે તમે લાવો હો મુરશદ૦
વળુદમે મોળુદ હય, કાયમદીન કહે ખીસ્તારા હો,
એક એક મેને દુડીયા, સખમે પીયુછ હમારા હો . મુરશદ.

રાગ ખીલાવર-૧૨

રાસા રે નીરગુણ નામના, જુવે જગતા જોગી,
અળગો રહે ન સાગથી, પીયુ રસના લોગી...રાસા૦
અણુભે ઉઠો ને ભે મટયો, હદ છોડી બેહદ લાગો,
ઘટમે ઉજાતા હો રહ્યા, આત્મ તત્વ જાગો .રાસા૦
ખેદ કીર્તાણા દેખકે, મત લેના પુરા,
સેજમે ધુન લાગ રહી, ખાજે અનહદ તુરા રાસા૦
નખ રગ ખેલ સમજ રહે, મનમે દુખ ન લાવે,
કહે કાયમદીન સુનો રાની, સોઈ મેરે માન લાવે રાસા૦

રાગ ખીલાવર-૧૩

અલેક સાઈ સે મેરા મન રાણ,
કયા કરે મુલા લોક કાણ
સેજે સુરતસે અગમ ગદ અદના,
પ્રેમી પ્રીત લેહ સાહિબ સેવી કરના
પ્રીત કરી સાઈ સે તખ લોકસે કયા ડરના અલેક૦
ઝલમલ દેખા સુણા ઘટમે ખાજ,
સુરત પીયારીકુ સત પીયાણસે સાજ,
લોક ખત્રક મે તખ કયા રખની લાજ અલેક૦

હૃદ રે બેહુદ કો લે જે કોઈ ભાગે,
 અનહુદ અલખ કું જા દેખને લાગે,
 તખત ચડે સો બીખા^૧ કયુ માગે . અલેક૦
 પુર્વ જન્મકા જળ સમારે જાગે,
 સતગુરૂ મીલે તો સખ સાસા રે ભાગે,
 ફોડ વરલાડ જા પોહોચે ઘર આગે ..અલેક૦
 પાય પચીસકા સખ સમુહ^૨ રે તાગા,
 સેજ સુરતકા તખ ધ્યાન લાગા,
 રોમ રોમ તખહી પ્રેમ રે જાગા અલેક૦
 પ્રેમ જાગા તખ આપ પણા બુલા,
 મન ભ્રમેરસે રહે બેઠા બુલા,
 હોય અલમસ્ત દેખા હર હુલા અલેક૦
 બેઠ કીતાબમે જગ સખ અટકા,
 જલ પાખાણુમા^૩ ફરી ફરી લટકા,
 નુરી સાહેબકા કુછ ન્યાસ હે લટકા અલેક૦
 કાયમદીન ચીરતી પીયુ પરગટ દેખા,
 દેખા ઉસીકું નહી રૂપ ને રેખા.
 હે અવિનાશી વે અમર અલેખા અલેક.

રામ બીલાવર પરભાત—૧૪

મન મેરે અલેખ સે રહો મોઇ,
 એક અલેખ બીન ઓરના બુબુ લાખ કહે જન કોઈ ટેક
 માહા સુન ધામ નિરજન સે આગે અગોચર,
 સીખ, સાધુ વહા થક રહેતે સોચે,
 કોઈ બીરદા પ્રેમી સાહેબકા બદા વોહી ચઢ ઉમ્મ જોયે . મન
 દસ અવતાર બકી ગતી ના પાવે, સખકા સાહેબ હે વોહ,
 વેહ સાહેબકુ છોડ ઓરકુ સમરે કહીયે કાશીર મો મન

જેમ પીર પેગળ એસે દસ અવતાર મતી ભુલે કા જાય,
વેહ માહેળ તો સખસે ન્યાગ આવે જાય નહી કાય.. મન.
કોઇ કહે કબીર, કોઇ કીસન કહે સાહેબ, એસે હૈયા પુટ લોક હોય,
કહે કાચમદીન બહેત માહેબ ના હોય, મત ભુલો અકલ ખોય...મન.

રાગ બસંત—૧.

એ ખુદ ઝરીયાન તન પર પહેના
ઇશક કી રૂડી બાજી ગેહેના'—ટેક
મેરાયે કુવાર પાણુ ખુદીકા ઉતરા
મગની સુરત પીયાજીસે કીયા
પીયુ નૈશેસે નીકા પડા દીયા એ ખુદ,
ઇસ્કે ભટ્ટી ને ધ્યાન કેએલા,
ચિતકી આગ સખી હુવા ભેલા
ખતરે જનીયો કુ દી ઠેલમ ઠેલા એ ખુદ.
મુરશદ કામીલને મેહર બે કીતી
મોહોખતખાને કી મેઝખાની દીતી
પીયુ મીલન કી લલાઇ સો લીતી . એ ખુદ.
શાહ કાચમદીન ચીસ્તી સોહાગ પાયા
અગ અગ લેકે અલેક મીલાયા
અપને પીયુજીસે જીવ બેહલાયા . એ ખુદ

રાગ બસંત—૨.

સાહેલીયો ઢોલન હુમો ઘર લાવો
જયુહી મને યુ ઉસકુ મનાવો
નારે મને પીયા બકે સમજાવો...ટેક
ઢોલન હુમારા બે હુમો ઘર આવે
પ્રેમ પીયાલા ભર મુજકુ પીલાવે
સો જન' કયું કર હુ બ પાવે સાહેલીયો

ને મે પીયુકે મુખકા દરશન પાવું
 ઉસ પીયાકી મે બઝબઝ બાઉ
 તન, મન નેબન સાઈ પે બધાઉં સાહેલીયો
 સેજે પીયાકે મે પુલ બીછાઉ
 ચુવા ચદન ઘસી અગ લગાઉ
 કિન કિન લાતુ મે પીયુ કું મનાઉં સાહેલીયો
 શાહ કાયમદીન ચીશતી પર મેહેર કીજીયે
 અવગુણ મેરેકા લેખા ન લીજીયે
 દરશન તેરા પીયા મુજે દીજીયે સાહેલીયો

રાગ બસત—૩.

મીઝમીઝ સૈયા મગમ ગાવો
 પુલ બધાવા મેરે શાહકું બધાવો—ટેક
 પુલ બધાવા મેરે શેહ પગ લાવે
 શાહ પુતુકી ખુશબોઈ પાવે
 ખુશબોઈ પાચે મેરા સખ દુખ જાવે મીઝમીઝ
 હુરા, પરીચા મીઝ પુલ ચુન લાવે
 સેરા નૌશેહકા ઉસકા ગુથાવો
 બાનુબધ મેરે શાહકું પહેનાવો મીઝમીઝ
 ઇસ દુનીયામે જીનકે એમી ખુશાલી
 વો સુન શીખરકે દેશ ચાલે
 શાહ કાયમદીન ચીશતી પીયુજીવાલે મીઝમીઝ

રાગ બસત—૪

તપ કરના સો હેગા મજુરા
 જખ લગ ચાકરી તખ લગ હજુગા ટેક
 તપકે જોરસ કરામત ચલે
 પરાયે દીલુકી બાતા ખોલે
 યુ કીયે સે ન પીયુજી મીલે તપ કરના
 બાજુગર ક કરેકા રૂપીયા બનાવે
 નજુમી ગેબકી બાતા સુનાવે
 કરામત ચલાયે ન સુરીજન પાવે...તપ કરના

વહેમ દુધ સળ દીલસે જોવે
આપકું જાન અજાન ને હોવે
તળ સુન શીખર ચઢ દીદાર નેવે તપ કરના
શાહ કાયમદીન ચીરતી કહે પ્રેમ દોર લગાવે
ખુદી પરદા દુર ખીસાવે
ખીન નેગ જાગ પીયુજ પાવે તપ કરના

રાગ ખસત—૫

સુરીજન મીલે ખીન કહો કયુ રહીયે
હુ ખડા એ ભારી કીતનાક સહીયે કેક
સૈયો રે મેરે પીયુકું ખતાવે
રૂઠે પીયુકું રે મીલકર મનાવે ? સુરીજન
પીયુ ખીના હે પલક એક ભારી
દર્શન દો, જાઉં મેં વારીવારી સુરીજન
પીયુજ મેરા મુજકું રે પાવે
મુજ દુખણીકારે મળ દુખ જાવે સુરીજન
નખી રસુલકી શરીયતમે રહીયે
ને કોઈ બોલે વોહ બોલરે નહીયે
શાહ કાયમદીન ચીરતી હુ ખ પીયુકું રે કહીયે સુરીજન

રાગ ખસત—૬

તુમારે મીલનકા આહરે મુજકું
આવે પીયા ઘર મેરે રે-ટેક
ચુન ચુન કલીયા સેજ ખીછાઈ, ઓર કીચા શણગારે
હાથ દો હાર લે મે ને ખડી, તો ઝલકે નવ સગ હારરે-તુમારે
ચુવા ચઢન અગ લગાયા, રૂપ સવારા અપાગરે
સેજે આવોરે રગ રોલીયા કીજીયે, જીવકું હોય ઓધારરે-તુમારે.
શાહ કાયમદીન ચીરતી દગ્શન કે આશક, તુજ ખીન કહો
કયુ સોહાયરે,
હુચ એસા કોઈ દોસ્ત દીલુ કા, જા પીયુકું સમજાયરે-તુમારે.

રાગ ખમ્મત—૭.

આપસ છોડ કર સુરત લગાવે
 સોહી શીખર ગઢકી ખખર પાવે—ટેક
 અગમ અકાશમે તેજ અપારા
 ઝલમલ નુર કરે ઝખકારા
 અનહુદ ખાજે સો અખડ ધાગ—આપસ છોડ
 આપસ તનકી લે સુધીયા બુલાવે
 શીતલ ગુનકુ ઘટમે લાવે
 ઉલટી ચાલે ધામ ભે પાવે—આપસ છોડ
 ખીના સતગુરુ ભે સુરત ચલાવે
 અધ ખીચસે વોહ પીછા આવે
 સેગો સતગુરુ પલમે પોહોચાવે—આપસ છોડ
 સતગુરુ હમ પર મેહર ભે લાવે
 ખુદી મેહેવાશ કો માર હુઠાયે
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી દગ્શન પાયે—આપસ-છોડ

રાગ ટોડી—૧

સો ધામમે ધ્યાન હય, જહા નાદ સુનાવે,
 ઝીણા તીખા નુર હય, ખહોત ગુબારે ખાવે—ટેક
 ઝલમલ ઝલમલ નુર હય, હારે વહા સુરતા લાગી,
 પાચ પચીસકા લે મીટા, મેરી ત્રખ્ખા^૧ ભાગી—સો ધામમે
 ડુગર, પરખત ટેકરે, હારે સખ હો રહા પરકાશા,
 સાઈ ખીન કછુ પાવે નહી, નુર નુર હે તમાશા—સો ધામમે
 શાહ કાયમદીન શાહમે^૨ મીલ રહે, નુરમે નુગ સમાઈ,
 સતગુરુ કેરી મેહરસે, ખસ્તુ પ્રકાશ પાઈ—સો ધામમે

રાગ ટોડી—૨

સુન શીખર પર નુર હય, સાઈ સેહજેરે પાયા.
 ખુદ પણા ખીસાર કર, બેખુદ કહેલાયા—ટેક

મુરશદ કામીલ મેહર કી, હારે તબ હંસ્કે ઉઠ બગા.
અરશ, કુરસ રોશન લયા, ગૈર તોફાન ભાગા--સુન શીખર.
હંસ્કે બડા મરદાન હુય, હારે છુને ફત્તેહ કીયારે મેહવાશા,
હઝરત નબીસેં મીલકર, દેખા અલેક તમાશા--સુન શીખર.
શાહ કાયમદીન ઐન હો રહે, હારે ગૈન નઝર ન આયા,
મુરત સાંઈ હઝુર ભઈ, નુર હી નુર દીખાયા--સુન શીખર

રાગ ટોડી—૩

શીખર ગદ એક દેશ હે, વહા પીયુછ પ્યારા,
ખુદી માલ ખેસત કીયા, મનાયા સાંઈ હમારા ટેક
રૂમ રૂમ મેરા રટણ કરે, હારે ખુબ સાદીયા ગાવે,
હંસ્કે માલણ પુલ છાબ ભરી, પુલ પીયુ પર બધાવે શીખર
ગગન મડળ મેહલ માહે, હારે સુન સેજ બીછાઈ,
ખુદી પરદા ખોલ કર, ધન શાહ પાસ આઈ--શીખર
શીતલ પોશાક ઝગમગે, હારે ધ્યાનકા હે લગન,
હંસ્કે દુધરે બાજ રહે, ખુબ ધનનન ધનનન--શીખર
ફનાકા જરીયાન ઝગમગે, હારે મોહિબતકી મેહકાર,
મુરતકા કાજલ દીસે. સેહજ પાયલ^૧ ઠમકાગ--શીખર
સખ જગમે રમ રહા, હારે ભીતગ ન્યારા બીરાજે,
શાહ કાયમદીન શાહ મીલ રગ રમે, નુર ચુડીયારે બાજે--શીખર

રાગ ટોડી—૪

મુરત કાસીદ^૨ સફર ચલે, બા હે અગમ વતન,
અલેક નુર અપાર હે, ધન ગાજે ગગન--મુરત
ભીતર ખુબ રૂશનાઈ રચી, હારે મડલ ઝગમગે,
બાબ તુરી બાજ રહા, નુર દરસ અલેક ઝગમગે--મુરત.
તોફાન ખતરે મીટ ગયે, હારે ખુદપણા બીસારા,
સાંઈ નર હકમે મીલ ગયા, હુવા હે એકાકારા--મુરત
શાહ કાયમદીન, ખુદી મીટ, બેખુદી પણા આયા,
મુરશીદ કેરી મેહરસે, દેશ અસલીરે પાયા--મુરત

૧ પગે પહેરવાનું એક ધરણ. ૨ બેપીઓ

રાગ ટોડી—૫

મેં તો ખ્યાસી પ્રેમકી, મુજે પ્રેમ પીલાવો,
 ચાહવા^૧ દરશન દે કરે, ઘર મેરે રે આવો--ટેક
 પ્રેમ ખોજત મે ફીર, હારે કંઈ પ્રેમ ન પાવે,
 તુ હી બડા કીરતાર હય, મુજે પ્રેમ પીલાવે-મે તો ખ્યાસી
 સખ સેજે પીયા બસે, હારે પરગટ ન હોવે,
 આપે રૂપ બનાય કર, સાઈ આપેહી જોવે-મે તો ખ્યાસી
 સાચા સાહેબ તુ ધણી, હારે દીલ મેરે રે ભાયા,
 શાહ કાયમદીન ચીરતી પર મેહર કર, તેને પ્રેમ પીયાલા-મે

રાગ ટોડી—૬

સો દોલન સેવીયે પુરે મનકી આશા
 ચીતા ઉસીકુ કુંછ નહી જહા સાઈકા બાસા
 સેવા સાચી સાહેબકી, ફળ કુંછ ભુલા ભામા,
 પુળ ચોરકી દુર કરે, લો પીચુકા નામા
 માનત માને ગેરકી, દુર દોડા જાવે,
 સાખીત રખ દીલ પીચુસે, જો ચાહે સો પાવે
 નીર જનસુ મેહ રાખીયે, સેવા ઘટકી સાચી,
 કાયમદીન ચીસ્તી, પીચુ એક હય, ફળ બાતા મળ કાચો

રાગ ટોડી--૭

મુહમ્મદ નખી જો મેરે મીતર^૧ હય, મે બલબલ જાઉ,
 ઉનુકી દેખતી મે છુટીયે, મુખ દર્શન પાઉ--ટેક
 ગ્યાન જો મેગ ઉપજા, પ્રીત શાહ સુ લાગી,
 હઝરત નખીકી મેહરમે, સાગી ઉલજન ભાગી-મુહમ્મદ
 મોહોખત દુનીયાકી દુન્કી, દીયા પીચુકા પાસા,
 બગત ઉનુકી સાઈને, દીયા ઘટ ખીચ બાસા-મુહમ્મદ
 નખી હમારે સીરતાજ હય, જીને પીચુ મીલાયા,
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી કહે હમે, એ મોહોલા^૩ ગાયા-મુહમ્મદ

૧ પ્રગટ, ઉવાડુ ૨ પ્રેમ ગળનારા, સાથી, મિત્ર ૩ માંહેલો એ એક કાવ્ય છે

રામ ધનાસરી—૧

મે તો જોયુ અનહદ નુર, શુ કંડ હદને રે ટેક
એક અગમના બાગમારે, અજબ તેજ ગુલઝાર,
તે તો મારે નૈજો મે પરગટ દીઠું, દરશન નુર દીદાર શુ કંડ
ઝરમર ઝરમર નુર ખરસરે, વાહી હય સુરતકા ખાસ,
મનડુ મહારૂ મગન ભયુ છે, મટીરે તૃષ્ણા ને આશ.. શુ
મહાસુનકે મેહલમે મેદાન ચીના, જયા રે ઝલકે નીશાન,
નુર નુરનો પાર નહીરે, તહા છે નીરતર ધ્યાન શુ કંડ
પીર કાયમદીન ચીશ્તી સોહી ઘર ચીના, જયા નહી પાપ ને પુન
અગસપરસ બે એક રંગ થયા, ત્યારે કોણુ કરેરે ભજન શુ કંડ

રાગ ધનાસરી—૨

મારો લાયો ધણીસે હેત, ભાવે ન વીસારૂ રે, અદ્વાહ-ટેક.
દીદાર કેરૂ ભોજન જમાવત, થયુ આનદ સુખ
નુર નુરનું બે પાણીરે પીધુ, ફરી નહી લાગે ભુખ ભાવે.
સુન ચૌટાની વસ્તુ રૂડી, બા છે પ્રેમ દુકાન
મતગુરૂ સાહેબે હાટ દેખાડયો, ઝલમલ નુર નીશાન . ભાવે
ચોથા પદનો દેશજ ચીનો, જોયો તમાશો ખાસ,
તહા તો મે કોઈ બીજે નજરે ન દીઠો, આપોઆપ પરકાશ ..ભાવે.
શાહ કાયમદીન ચીશ્તીએ દરશન જોગુ, પીધો ખ્યાલો મસ્ત
અખ ડ યાદ અજપા બોલે, રૂમ રૂમ થયો છુ હુ મસ્ત. ભાવે

રામ ધનાસરી—૩

મારો ન્યારો છે તે ભેદ, ન બાજો સઉ કોઈરે અદ્વાહ-ટેક
જહારે પવન સચરે નહીરે, તહા છે નુર અપાર
પ્રેમ પીયાલો પીતા ભુજ્યા, જોયો નુર દીદાર ન બાજો સઉ
અગ મ અકાશમા નુર નુર છે, તાસે લાગે પ્રીત
સુરત પગથીએ સીડી ચઢીયે, તો લીધો અગમ ગઢ ઝીત...ન બાજો
ન બાજો કોઈ જોગી સન્યાસી. ન બાજો સ સાર
બાજો કોઈ વીરલો ભેદુ, આશક મસ્ત દીદાર ન બાજો

ન જાણે કોઈ તપસી તપીયો, જાણે નહી કોઈ સીધ
જાણે કોઈ સતગુરનો ખાલક, ચીનુ હોય અનહદ ન જાણે
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી અનહદ વાસી, લોક રહે હદ માય
તે શુ જાણે ઉદબુદ ભેદો, દેશી હોય તે પાય ન જાણે

રાગ ધનાસરી—૪

હુ તો વસી પ્રીતમની પાસ, રંગ રમુ લાલસે રે અલાહ-ટેક.
શીતળ ગુલનો ચુડો પેહુરો, પેહુરો પ્રેમનો પાશાગ
ભેય તણી મે કામી પહેરી, લીધો અખડ સોહાગ રંગ રમુ
સુરત નુરતનુ કાજળ કીધુ, પેહુરો સોલે શલુગાર
અગમ પલગ રહેજે હાથ લાગ્યો, બેઠો વર કીરતાર રંગ રમુ.
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી તે ઉપર મોહ્યા, જે છે સૌનો ભરથા
પીધુ પીધુ ખોજતાં પોતે ધયારે, ભુલ્યો સઉ સસાર...રમ રમુ

રાગ ધનાસરી—૫

મે તો જોયો દીન દયાળ, લીધો ફકીરી હાલરે અલાહ-ટેક.
બાહર તો અરબક્ત^૧ પહેને, માહી હાલ ફકીરી
લોક તો બાહરનુ જોઈને ભુલ્યા, કહે છે એ તો અમીર-લીધી
લોક તો બાહરને માને છે, માહી તો જાણે નાહી
ખાક લગાડી, ભગવા પહેરે, તેને ફકીર ઠેરાઈ-લીધી
ગગન ગુફામા સુરત નીરખી, નુર નુર રહુકાર
માહિલા મરમને કોઈ ન જાણે, ભુલે છે જોઈને બહાર-લીધી
પોતે ભુલી, નુર સાબળીયુ, જોયો નુર દીદાર
વતન અસલીમે મળી રહીએરે, હો રહીયે એકાકા-લીધી
બાહરના ભેખનુ કામ નથીરે, માહી રાખોને ધ્યાન,
અરશ કીગરે ચઢીને નીરખો, નુર તલુ રે નીશાન-લીધી.
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી માહી મગન છે, અગમ અગોચર દેશ
માહનુ નુર મેલી બાહર શુ કરૂરે, શુ કરવા રાખુ ભેશ-લીધી

રાગ ધનાસરી—૧

ઓઝીતો પ્રેમ લેહુ ભગીચો, જેમ દારૂ ભડકેરે
 એમ સુરત સુરમા લહે, સુન શીખર ચડકેરે—ટેક
 તન રૂપી બહુકમાં, હારે સુરત ગોલીરે નાખી,
 પ્રેમના ધ્યાનનો દારૂ ભરીને, ઇરક ભમગરીરે દાખી—જેમ
 નીશાન ધારીયે નીરંજનનુ, મજખી સતગુરૂ કેરી,
 કેરૂ ભડકો છુટીયો, ગોલી નુરમા જઇ ઠેરી—જેમ.
 એવુ નીશાન જે રમે, તેને કહીયેરે પુરો
 સૌ કોઇ બાહર ભુલ્યા ભમે છે, માહી રહે કોઇ સુરો—જેમ.
 બાહરના ભેખપર સૌ કોઇ દોડે, હારે માહી ભેખ દોહોલો
 જે નર સુરા સુન મુખ થઇને, લડે તે સૌથી પેહુલો—જેમ
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી સુન મુખ થઇને, ઘઠ ગગનનો ચીનો,
 સુન શીખર યોગાન માહી, નુર રણકાર દીનો—જેમ.

રાગ ધનાસરી—૭

મારે મન તો સવળુ ભાસે, લોક અવળુ વિચારે
 આપે હીંદુ, આપે મુસલમાન, દુઇ કોનામે પાડે. ટેક
 ઘાટ તો એ બીજે ઘડયો, જીવ ઇસ્મ^૧ રૂપી લોકો
 એમા તો કાઇ વીગત નથી, કહો ચાવલ કે ચોખો.
 પહેલા તો સાઇ આપે હતા, પછીથી હઝરત કીમ્મ
 આપસમાથી સઉ ઉપજ કરી, લે નામ બીજા રે દીધા
 લોકોનુ જો કીધુ કરૂ, તો મારૂ કારજ બગાડે
 હીંદુ મુસલમાન જે અગગા નીરજે^૨, સાહેબથી વીધ પાડે
 શાહ કાયમદીન કે મન પીયુ એક હય, હારે દુઇ
 દુતીયાકુ મારો
 મહારે તો સાહેબ થકી કાજ છે, લોક મન માને તે વિચારો.

રાગ ધનાસરી—૮

જહા દેખુ વહા પીયુ પીયુ, બીન પીયુ કુછ નાહી
 કહોરે સૈયે મે પીયુ છોડ કર, ઓર જાઉ રે કાહી રેક
 હા કીસે કહુ મે, ઓર ના કીસે કહુ રે,
 મારૂ કીસે મે, હુ ખ કીસે દેઉ રે...જહાં
 જોગી કીસે કહુ મે, નામ કીસકારે લેઉ
 જોગન કીસકારે કહુ, ભીક્ષા કીસકારે દેઉ જહાં
 મુરગી કીસે કહુ મે, બેદે કીસકેઃ ખાઉ
 બકરી કીસે કહુ મે, કીસ પર છુરીરે ચલાઉ જહાં
 હરણુ કીસે કહુ મે, શીકાર કીસકા ખેલને જાઉ
 મારૂ અખ કીમે મે, માસ કીમકારે ખાઉ જહાં
 ચ બેલી કીસે કહુ મે, પુલ કીસકે ચુનાવુ
 માલી કીસે કહુ મે, હાર કીમ કને ગુથાવુ જહાં
 શાહ કાયમદીન ચીશતી, હારે પીયુ પીયુ બુને
 બાજ પીયુ બીન અખ, કુછ ઓર ન સુઝે જહાં.

રાગ ધનાસરી—૯

ઉમર અખસ૧ જોવે નહીં, ઘડી ઘડી પલ પલ તોરે
 જીવકુ તો હુનીયા મીઠી લગે, પણુ મોત કલી ન છોરે—રેક
 માયામે તો જીવ બીલગ રહા, હુનીયા જહોતહી ભાવે,
 ઓચીંતી આકે એક દીન, મોત પ્રાણુ લે જાવે—ઉમર૦
 શાહ કાયમદીન ચીશતી પીયા તો તેરે હુકમઝેરે જોલે
 મોત રીઝક સખ તેરે હાથ, લે કર કેઈકે સીર ઢોલે—ઉમર૦.

રાગ ધનાસરી—૧૦

ખાઈ મારે પીયર ન સુઝે માચુ રે,
 હુ તો લોકો થકી નહી લાગુ રે—રેક
 ખાઈ, મારો ધણી એવો રૂંડો રે,
 તેણે ખાતે જહરાંચો ચુડો રે,
 એ તો સોલસો જણીએ' વર પુરો રે—ખાઈ૦

બાઈ, મારે એવો સમરથ સામીરે,
તેની પહેરી મે કહ્યા ને કામી રે,
એવું જગ બાણે તો એ વર પામીરે—બાઈ૦
શાહ કાયમદીન ચીશતીને મન વર લાવેરે,
દીન દીન અધીક પ્રીત તેની થાવે રે,
પીયુ બીન બીજે કોઈ ચીત ન આવે રે—બાઈ૦

રાગ ધનાસરી-૧૧

બોલે સોહી પીયુ લોકે ખુબેરે, ઉસ બીન નહી કોઈ દુબેરે—ટોક.
કલાઈ રૂપે બીચ જયુ પાની રે,
સાહેબ, બદા યુ દો બની રે,
ખુદી મરે તો એક પીછાની રે—બોલે સોહી૦
લોક બાણે પીયુ ઉપસે આવે રે,
ભુલા યુ હી જનમ ગુમાવે રે,
ઘટ સુરીજન મરમ કોઈ ન પાવે રે—બોલે સહી૦
ઉચે દેખીને જનમ ખોવે રે,
દેખે ઉચે પીયુ ન હોવે રે,
ભેગ કરી મરે તોયે ન ભેવે રે—બોલે સોહી૦
શાહ કાયમદીન ચીશતી કહે પીયુ પાસા રે,
બા બાને વાહી બાસા રે,
ઘટમે મખી હય તમાશા રે—બોલે સોહી૦

રાગ ધનાસરી—૧૨

અપને પીર છોડ ના કહી બાઈયે રે,
ખીદમત કીજીયે, ઉનસે છુટક પાઈયે રે—ટોક
અવલ પીર દેખ, ચોર જગ બાવે રે,
ઇમાન આપસકા વોહી ગુમાવે રે,
દીન દુનીયામે ઉસે ઠોર ન પાવે રે—અપને પીર૦

જો પીર કરે સોહી માનીયે રે,
 કુલકર્તા દીલકી સખી ભાનીયે^૨ રે,
 જો પીર પાયા વોહી ખુબ કર જાનીયે રે—અપને પીર
 આર પીર પર ચીત ન લાઇયે રે,
 અપને પીર પર બલબલ બાઇયે રે,
 જો રૂઠા હોય તો લાકે મનાઇયે રે—અપને પીર
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી કહે છોડ દુજેકા હેવારે,
 તેરે પીરકી તુ કર સેવા રે,
 ઉનસે પાવે ન્યામત મેવારે—અપને પીર

રાગ ધનાસરી—૧૩

જાની, ઘટકુ જોજો સોહી પીચુ પાવે,
 તપ લે બેઠા ઇન ઝુઠે મનસે, હાથ કુછ ન આવે,
 પાને પુસ્તકા પડીતા વાચે, બુલે તીરથ નાહાવે—ઘટકુ
 બેરાગી દીલે ટમકે કાઢે, આઝ ઝનઝન બજાવેરે,
 વરતીયા નીચમ ધરમ પાલે, દુતીયાકો ન મીટાવે રે—ઘટકુ
 મુસલમાન દોડા મકકે જાવે, ફના આપમ ન થાવે રે,
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી કહે આપા બુલો, તેજમે તેજ મીલ
 જાવેરે—ઘટકુ

રાગ આસાવરી-૧

આજ હુમારી બલમા^૩ શાદી બની હય,
 જોત જો ઘટમે ખુબ ઘણી હય—ટેક
 ગગન મડગમે નૌશા બીરાજે,
 અનહદ તુરકા બાજ રે જાજે,
 એસા નૌશા મોકુ રે છાજે—આજ હુમારી
 આમન સામન મોકુ બેઠાવે,
 ઝગમગ તુરકા દરસ દીખાવે,
 સખ સૈયા મીલકે જલવા રે જાવે—આજ હુમારી

૧ જુગાઇ ૨ દુર કરીયે ૩ બાલમ

જ્ઞાન વકીલ વીકાલત લાયા,
અબન, લેહ, દોનો ગવાહી પુગાયા,
મતશુર કાજમે નેકા રે પઢાયા-આજ હમારી૦
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી તાસે ખ્યાહ^૧ કીયા,
જો હે મખી જુગતકા રે પીયા,
તાકુ દેખત ખુશ ગયા રે હૈયા-આજ હમારી૦

રાગ આસાવરી ૨

મોહ પ્રીત પીયા સુ રે લાગી, દુગધા દુધ સખ દુર ભાગી-ટેક.
મન હસ્તી કુ લે ઝેર કર કાઢા,
ખુદી પરદા દુર નીકાઢા,
તખ પરગટ ભયા નુરી ઉબાઢા મોહ પ્રીત૦
મુરશીદ કામીલ બડે મેહરખાના,
માર જલાયા ગેર તોફાના,
ઝગમગ દેખા નુર નીશાના-મોહ પ્રીત૦
જહા દેખુ બહા વોહી રે વોહી,
દેખત દેખત દુધ બુલ ગઈ,
જહા કે તહા એક હો રહી-મોહ પ્રીત૦
કાયમદીન ચીસ્તી ખુદી કુ રે ખોવે,
ખેખુદ હોકર નુર બસ્તુ બેવે,
વતન અસલમે સુરત એક હોવે--મોહ પ્રીત૦

રાગ આસાવરી-૩

દરશન તેગ રે મુજે પીયા ભાવે,
પીયુ મીલે સે સખ દુખ બાવ ટેક
પીયુજ મેરા આવે મુજ ભણી,
પ્રીત બે લાગી મુજે ઉસકી ઘણી,
અખ ઘર આવો તુમ મેરે ઘણી દરશન તેરા૦

સુરીજન મેરે તુમ સેજે રે આવો,
 પ્રેમ પ્યાલા ભર મુજકુ પીલાવો,
 મુખડે મીઠે સે શબ્દ સુનાવો...દરશન તેરા
 શાહ કાયમદીન ચીરતીકુ પીચુછ રે પાયા,
 આપા પડદા દુર ખીમાયા,
 તો મુખ દર્શન શાહકા પાયા દરશન તેગ

રાગ આસાવરી-૪

એ ગઢ ઝીતે સોહી ચરણ પાવે,
 તેજ મે તેજ સો એક હો બાવે . એ ગઢ
 કાયા નગરમે ખડોત મેહેવાસા,
 રાજ બડા કામ^૧, કોધ વજુર ખાસા,
 ચાડીયા લાલચ ના છોડે રે ખાસા એ ગઢ
 માયા પટેલ, લોભ હવાલદાર,
 કાલ કેટવાલ, દેસાઈ બીચાર,
 ડહાપણ તલાટી સો લુટે અપાર એ ગઢ
 રાજ નગર મે કાઢે વેરા,
 શેઠકે દીલ મે કુડ ઘણેરા,
 સખ ચોરૂ મીલ કઠ નગર કુ ઘેરા એ ગઢ
 દુટીયા ધાડ પ્રીરતા છુટા,
 હરખ ગરાસીયા મારે રે સોટા,
 ચોદશમે હોવે લુટમ લુટા...એ ગઢ
 શાહ કાયમદીન ચીરતી કહે એ ગઢ ભાગ
 કિન કિન ગિપતા મે વેરવાઈ કાઢી,
 જો ચીને સો સોહાગણુ પ્યાગી એ ગઢ

રાગ આસાવરી-૫

જાનકી ફેબ દે તુ મન^૨, માર ચોરૂકુ નામન બન ટેક
 આજીજી તલવારે બડાઈકુ માર,
 ક્ષમાકી ઢાલસે કોધ કુ કાડ,
 પ્રેમ બરછી સે કઠ લાજ કુ ઠાર...જાનકી દાજન

મતોષ બહુકસે માચા લોલ તોડ,
પ્રેમ ઇશકસે ખીચાર કું છોડ.
મખુરી કટારીસ અહુકાર કું ફોડ જ્ઞાનકી ફોજસે
અધૈત સોટેસે દુતીયા છુડ,
ભોલ પભુ ખીરીયાન લે કુડકુ ચડા,
ઈમાન કોહાડીસે ડહાપભુ ગીરા. જ્ઞાનકી ફોજસે
લહેકી લગામ હરખકુ હે,
જ્ઞાન પાણીસે ધો ગીન ગીન કે,
કડવે વચન સો મીઠે કર લે જ્ઞાનકી ફોજસે
શાહ કાચમદીન ચીસ્તી જ્ઞાનકી ફોજ ચઢાઈ,
મુરત હથીયાડુ સે કીતી લડાઈ,
માર ચોડુ કું નૌખત બબાઈ ..જ્ઞાનકી ફોજસે .

રામ આસાવરી—૬

કહા હયકે એસો કોઈ આજ, ખીરેહકી જાલ ખુબવન હાર ટેક
બાબુ જો છુટા પ્રેમકારે સો લાગા કલેજે ધાય,
હે એસા કોઈ ઇસ જગમે, ઓખડા ઇસકા બતાચ કહા
જાલ જો છુટી ખીરેહ કેરી, ઓર દીયા સો તન મન જલાય,
ભીતરસે સો ચિણગી લગી, સો પીયા ખીન કોન ખુબચ કહા
શાહ કાચમદીન ચીસ્તી ખીરેહ કે મારે ભુલ ગયે શુધ સાન,
નખી મોહ મદે મેહર જો કીતી, પીયુ મીલાયા આન..કહા

રામ આસાવરી—૭

ઓ મૈયો પીયેગને જઈ કહેજો સલામ,
મારે જાવુ સાવરીયે ગામ ટેક
પીયેરમા તો રૂડુ લાગે, સાવરીયે મન નવ થાય,
વાણોતરજી તેડવાને આવા, ખીન તેડે ન જવાચ ઓ
સાવરીયે જાતા અઘડુ લાગે, પીયેરમા સુખ ને રાજ,
સ્વામીજીએ તેડુ મોકલ્યુ, રહ્યુ ન જાય મોસે આજ...ઓ

મને મહારો સાવરો બહારો લાગે, નહીં પીયેરનો પામ,
સ્વામીજીને ચરણે જાતા, તો રૂડુ લાગે છે ખામ.. ઓઠ
શાહ કાયમદીન ચીરતીને સાવરીયે જાવુ, મેલી કુટુંબની આશ,
આટલા દહાડા પીયેરમા રમતા, હવે જાવુ ધણીની પામ.. ઓઠ

રાગ આમાવરી ૮

ભાઈઓ મળકુ છેલ્લી સલામ, શીર નહી આવીંગે ઇત્તી કામ ટેક
વાણોતર આયા સાવરે કેશ, અખ છોડી પીયેરકી આસ,
સખ કોઈ કહેવે મીલકર કાઢો, પોહોચાવો ધણીકી પામ . ભાઈઓ
ઈત્તે દીન તો હસ્તે ખેલતે, સખ સૈયુ મે ખુશહાલ,
ઓચીતે તો આહર આયે, નીકાલે ટોલેએ ટાલ...ભાઈઓ
જે આવે જો રોને લાગે, ના પુછે કોઈ દુ ખત્રી ખાત,
પાલખી ખેઠ કં સ્વારી ચલી, છોડા પીયરકા માથ ભાઈઓ
શાહ કાયમદીન ચીરતી, મોત કીસે ન છોડે, કોઈ આજ કોઈ કાલ
સાવરે જાતા દુ ખ ન લાઈયે, સખકા ચેહી હવાલ . ભાઈઓ

રાગ આસાવરી -૯

સ્વામી મેગ રે મુજ ઘર આવે મુજ ઘર આવે ને પ્રેમ પીલાવે ટેક
આપન આપસકે રંગમે ફિરે મસ્ત મળ કોઈ,
મે રંગ ગતી પીયુજ કેરી, મુખ દેખે મુખ હોઈ--સ્વામી
લોહીકા તો પાણી હુવા હય, પીજરેકી બનાવં નાવ,
દરશન કાચ્છે મળ મુખ ખોયા, રખા માનં પન ભાવ સ્વામી
શાહ કાયમદીન ચીરતી દરશન કાચ્છ, જીવ શાહનં લગાય,
નખી રમુક્કને મેહર જે કીતી, તો પલમ મુરીજન પાયા

રાગ આસાવરી -૧૦

સાહિબ તોગ મીલના હય કુચ ન્યાગ,
લોક ભુરા કીરે થુહી મારા ટેક
જેગી જેગ કર કં ભુલે, અને જહોત નપ કમાયાં,
ઉધે મસ્તક જહોતી લટકે, તો ખી પીયુ ન પાયા સાતેજ

પડીત બેઠ પઠપઠ ભુલે, ઓર હવન હોમ જલાયારે,
હર હર કરના ગયા જનમારા, તોભી હરી ના પાયા સાહેબ
મુલ્લા, કાજી મળ પઠ પઠ ભુલે, કાલ, કાધ ન મીટાયારે,
તસબીહ કીરા શીંગ ઉગલીયા ઘસા ગઈ, તોભી પીયુ નવ પાયા આ
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી કહે, મુનો ભાઈ રાની, મન પવન
વશ લાવે,
સુરત નુરત લે અગમ ચલાવે, તો દગ્શન શાહકા પાવે...સાહેબ

રાગ આસવરી—૧૧

તપસી કયા લેકર બેઠા હે ભામા,
મેરે સાહેબ સુ હરે કામા ટેક
હરણુ રોઝ^૧ સદા જગલ મેવે, વાગોલ^૨ ઉધી લટકાવેરે,
ઈમ બેગમે બે માચ હોવે તો ઉનકુ માઈ ના પાવે?—તપસી
ખોજે-, ખરસી^૩ નો કછોટ બધ રહેવે, મછકછ જલમે નાહવેરે,
બાલક બચ્ચા દુધ પીકે રહેવે, તો ઉનકુ માઈ નાપાવે?—તપસી.
ગાયા લેમા તો મુખમે ન બોલે, કીડી શબદ ન સુનાવેરે,
ચકલણુ^૪ તો નૈના બધ રાખે, ઉનકુ માઈ ના પાવે?—તપસી.
કુજળીયા^૫ તુહી તુહી પોકારે, ઓર કબુતર ગુજ ચડાવેરે,
સાઠે કી એલ^૬ ઓઝલમે રહેવે, તો ઉનકુ સાઈ ના પાવે?—તપસી.
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી કહે મુનો ભાઈ રાની,
બેગ બગે ન પીયુ પાંવેરે,
જીવત મગતક બે હો રહેવે, એકાએક હો બવે.. તપસી

રાગ આમાવરી—૧૨

સાહેબ સત રાખોને મેરા, મે ફકીર ગરીબ હુ તેરા.. ટેક
બે દમ જીવે બીના અન પાણી, સો નહી ગુબશ હમારી
મે પાજી કીમ લેજો માહી, હે સખ છાતી તુમારી—સાહેબ

૧ રોઝ એટલે દાલીયર, કવીયાર ૨ વનવાગળ ૩ નપુસક
૪ ખરસી કાધેલા ૫ આધળી ચાકણ, ચકલણ ૬ કુજ પક્ષી ૭ સાઠામા
રહેનારી અધળળ ૮ પન્નામા, વાનગ્રન્ન હાલતમા

ચોર કાંચાકે સખ વશ કીચે, ચોર દીચા સો જીવકુ ઓધારા
મુજ ફકીરકા કચારે આશરા, તુમહી ઉતારે પારા-માહેળ
કાયમદીન ચીશતી કહે, સુનો મેરે સાહેળ, દીયો સતોષ મુજે આજ
સાબીતીસે જનમ પાર પાડો, બાહ્ય ગ્રહેકી લાજ-સાહેળ

રાગ આસાવરી—૧૩

પ ડીતા બોલે સોઈ રહેમાના, નહી હમ, હમમે યો જાનારે^૧ ટેક
આમકી આખુસે તો દેખે, ને ભીતર લેદ ન જાને,
અવલી મતસે ઢેરા હુવા હય, તો કયુ કર એક પીછાને-પ ડીતા
ચોરકે મન ચોર દીસે ને, શાહ કે મન શાહુકાર
આપસસે તો દુર કર દેખે, દેવે સાચા સીર ભાર-પ ડીતા
સુન શીખરકા તખત હાથ આયા, વહા હે બાસ હમાગ
તુર નાદકા બાજરે બાજે, રોમ રોમ ટકારા-પ ડીતા
કોન સુને ચોર કોન સુનાવે, કોન આવે, કોન જાવે,
અરસપરમ દો એક રંગ હોવે, કોણ અર્થ બતાવે-પ ડીતા
મખ જીવ મીલ એક જીનસ હય, ઘાટ જુદા જુદા ઘડીયા.
આપે શાહ લે બટા કહેલાના, કરમ બધન દેહી ધરીયા-પ ડીતા
શાહ કાયમદીન ચીશતી, સાજન એક હો રહે, મીટા કરમકા ફાના
જીસ મેદાનકી કોઈ બખર ન પાવે, વાહી લીયા હમને બામા-પ ડીતા

રાગ આસાવરી—૧૪

હમ અલમસ્ત ફકીર સાઈકે, નહી કોઈ હદ કે સગે રે . ટેક
હી હુમે બી હમતો નાહી, નહી મુમલમાનારે
સુન મે નુરી સાહેળ ન્યારા, તાસે હમાગ બ્યાનારે-હમ
ન રૂખ કીજીયે રફઝ^૨ કેરી, ન કીજીયે તરફ સુન્ની
સુન શીખર પર રાહુકારા, વાહી હમારી ધુની-હમ
બેગી નાહી ને જતી નાહી, નાહી ગ્રહસ્થ સસારી
ભીતર ઘરકે કીજરે ઝલકે, તાપર સુરત હમારી-હમ

૧ હુ નથી પણ મારામા તે પ્રીતમ છે તેજ એ છે

૨ રાવજીપણ

આમણુ નાહી મરવણુ નાહી, નાહી મુની તપસી
 ભીતર ન્યારી બાણ ખેલે, પાક નુરી રખસેં-હમ
 મીર બી નાહી ને પીર બી નાહી, નાહી અતીત બેરાગી
 સખસેં ન્યારા અલેક નીરજન, તાસે ધુની લાગી-હમ
 પંડીત નાહી, મહત નાહી, નાહી મુઠ્ઠા કાણ,
 ભીતર નુરી બાળ બાળે, સોહી રગસે રાણ-હમ
 તસબી પડે ન માલા જપે, ન વાચે બેદ પુરાના
 પાક પરવરદેગાર સેતી, લાગી સુરતા ધ્યાના-હમ
 ન દાવત પઢે, ન અજમત ચલાવે, ન રાખે પરછા પુઠ્ઠ
 આપસ ભુલ કે, હકકુ પાયા, માણે દીદાર મોબ-હમ
 ન તીરથ જાવે, ન જાતગ જાવે, ન જાવેં મેલેકેલે
 ભીતર દાયમ સફર જો કરીયે, હકકી તરફ અકેલે-હમ
 ખુદી હય વહા ખુદા નહી, નહી ખુદી વહા માઈ
 સતગુરુ માહેબે મેહુર જો કીતી, દીયા અલેક બતાઈ-હમ
 શાહ કાયમદીન ચીરતી, પ્રેમ પાખસે, સુરત ગગન ઉડાઈ
 અધર ચઢ અલેકકુ દેખા ધાનક અમલી પાઈ-હમ

રામ આસાવરી—૧૫

તુમ કયુ લપટાએ ખીચ મોબ, નુરી સાહેબકુ ન ખોબ...ટેક
 આયેથે કહાસે કહા જાના હય, મોહી ખીચાર ન કીનારે
 માયાકે ફેરમે લોભાના, ધ્યાન કયુ ન લીના-તુમ
 માયા દેખત અવલ લાગે, જયસા ઇદ્રાવનરે,
 ઉપર રગ રગીલા દીસે, મહે કડવી ગધ-તુમ
 માયાને સખ જગકુ ખાયા, ઉસે કોઈ ન ખાયરે,
 જીવત મર સુન શીખર ચઢા, સોઈ નર બચ જાય-તુમ
 શેખ, સૈયદ જગ રોશન હાવે, ચોર હોવે રાવ રાનારે,
 એ સખ ખેલ હે ઇસ તરફકા, ફનાકા એ બહાના-તુમ
 આપા ભુલ સુરત ચલાવે, જાવે ખીચ ચોગાનારે,
 અલેક નિરજનસે જો મીલે સોહી ને પીછાના-તુમ

દીદારં કેરા ચેહી વખત હુય, જળ લગ હુય એ કાથારે,
અખ ચેતા સોહી ચેત ગયારે, ગાફીલ તો છેતગયા-તુમ
ઇસ જગમે કંહી છેતરાયે, ઓર ચેતાજ વિરલા કેઇરે,
ને ચેતા સો નુર અલેકમે, તો રહા એકજ હોઇ-તુમ
અસલ વતન તુમારા નીરજન, તાકુ ખોળે ભાઇરે,
સતગુરૂ પીરકી સેવા કરે, દેવે રાહ બતાઇ-તુમ
શાહ કાયમદીન ચીશતી સુન શીખર ચઢ, નુરમે નુર મીલાયારે
અચેત હોય સો ચેતો ભાઇ, મનખા જનમ જાય ધાયા-તુમ

રાગ આસાવરી—૧૬

માહેળ મેરા એસે ગળ ના હોવે
ને તુ અનેક લેખ પર નેવ
જીસહી પથકા તુ લેખ પહેરે, સો પથકે લોક તુજે ચહાવે
પુરણ પ્રહાકો જીસને ચીના, વો તો સખડો ભાવે
ભભુત ચઢાવે સન્યાસી સખ હોવે વાસ ગ રાજ
અલેક નારાયણ ને ઇસસે રીઝે, તો ન્યારી હોવે બાજ
કાન ફટાવે તો કાન ફટે સખ હોવે ઉન મ ગ રાજ
નાથ નીરજન ને ઇસસે રીઝે, તો ન્યારી હોવે બાજ
વમલ બાધે તો વરતીએ હોવે સખ ઉન મ ગ ગળ
અરીહત પરભુ ને ઇસસે રીજે, તો ન્યારી હોવે બાજ
કઠી બાધે ને તીલક બનાવે તો વેગળી ઉનસે રાજ
ગમ નીરજન ને ઇસસે રીઝે, તો ન્યારી હોવે બાજ
દાદી રખે તો મુસલમાન હોવે ઉસસે સખ રાજ
અલખ અલ્લા ને ઇસસે રીઝે, તો ન્યારી હોવે બાજ
નેત જલાવે તો બીજ પથી સખ હોવે વા સ ગ ગળ
નકલક નીરજન ને ઇસસે રીજે તો ન્યારી હોવે બાજ
પ્રણામ કહે તો પ્રણામી સખ હોવે વા સ ગ રાજ
અખડ અલેક ને ઇસસે રીજે, તો ન્યારી હોવે બાજ
નુર કર માટી બોલ પીવે તો મતીયે આઠાયે ગળ
નુરી સાહેબ ને ઇસસે રીઝે, તો ન્યારી હોવે બાજ.

ગીતા વાચે ને કંઘણુ કંઘણુ કહેવે માતમ વાસગ રાજી
 પુરણુ બ્રહ્મ બે ઇસસે રીઝે તો ન્યારી હોવે બાજી
 નાથા કાકા કે પથમે પેઠે કાકા પથી સખ રાજી
 કાકા પથસે સાહિબ રીઝે તો ન્યારી હોવે બાજી
 બડે બડેને લેખ ધરે સો તો પીછલુકી જીવાઈ
 જીસને જીસને પથ ચલાયા તો રોટીકી રાહ ચલાઈ
 નામ આપસકા પરગટ કરને બાનેકુ દી બડાઈ
 કોટ કીનારે કીતી સખ બકરીઆ તો પેઠી ઘરમે ધાઈ
 બેઘડુકે પરચે હોવે સો તો દૈવત ધારી
 દીલ પાકસે રહેવે હુજુગી તો બાના^૧ કોણુ બીચારી
 બાનેકુ દેવે ટાલી મોલા દઈવત કે સીર લાગી
 પોહોચે પુરૂષ બીના હોય પરચા તો ભુલે લોક અભાગી
 એક પસુકુ લે બાના પીનાઈ હેવા પડવાએ વનિક^૨ હાટે
 હરીકુ બે બાના વહાલા હોવે તો જરા નહી ઉસકાટે^૩
 અગમ પથકે મારગ જતા મછલી ફાદે અટકી
 આપ ન્વાર્થ લે પારધીને તો નાખી ગીતકી ચટકી
 કરોડ ઉપાય કરો તુમ બાહરકે પણ હરીકુ ના ભાવે
 મહીકે બાને હોય હીરદમે તો પ્રેમ વહા આવે^૪
 પ્રેમ ખ્યાલેકી કીલી કોઈ સતગુરુકે હે પાસા
 મન રાખ સ્થીર, સુરત લેહ લાવે તો પોહોચે અગમ આકાશા
 પાઉ બીન, પ ખ બીન, કર બીન, પર બીન, અગમ પથકુ ચડના
 અનંત, અમર લોક બેઠે સોહી ઘાટ જા મીતના
 મુશ્કમ દેહીથી માયાકી, અખ હુઈ સો નુગી કાયા
 આપપણે બીન લક્ષ લગાઈ તખ ઐસા પદ પાયા
 અમર દેશ આપે અલખ હુય ઓર સખીકા નાશા
 કાયમદીન ચીરતી બ્રહ્મ દેહીસે કીયા વહી બાસા

૧ બાનુ એટલે કોઈ પથનો લેખ લેવાને ૨ વાણીઆની દુકાને.

૩ ચળવળવુ ૪ જાહેર લેખ કળા અદગતા પ્રેમથી ખુદાને રાજી કરવામા આવે એનાથી બીજી કોઈ ચીજ ચડતી નથી એ આમા ખતાવવામા આવ્યુ છે, એમા કોઈ કોઈ પથની જુરાઈ કરી નથી

રાગ સારંગ—૧

સુરત આન ચઢાઈરે ગગનમેં, હુ તો ઢોલન પાઈરે મગન મે ...ટેક
 નુર તુરકા પાર જો નાહી, અનહદ નાદ સુનાઈરે,
 જોત જોત થકી જખકી ઉઠી, ફીર હ મ ઉસમે સમાઈરે સુરત
 પીતા હમારે સતગુરૂ સાહિબ, ન્યામત ઉનસે પાઈરે,
 શાહ કાયમદીન ચીશતી એક રગ હુવે, દુબ ન કોઈ એસા
 ભાઈરે સુરત

રાગ સારંગ —૨

લીજત^૧ મે તો પાઈરે દીદાર કેરી ટેક
 હકકેં નજરે હકકુ પાયા, ખતરા^૨ દુધ મીટાઈરે,
 અગમગં અગમગ દરશન જો દેખા, તાપર સુરત લગાઈરે લીં
 તુર નાદકા બાજરે બાજે, તાપર પીચુકી રોશનાઈરે,
 શાહ કાયમદીન ચીશતી ખુદી બુલાયા, બેખુદ હો દેખા માનરે લી.

રાગ સારંગ—૩

ખોજત^૩ આન સો પાઈરે, સુન સેજ તેરે . ટેક
 સતગુરૂ એસે મોકુ પાયે, તેમણે ભાલ ખતાઈરે,
 ઇશક લોમીયા સગી હુવા, તનકી સાથ મે આઈરે ખોજત
 ખુદી મેલસે અગ હુ ધોયા, બેખુદ જલમે નાહાઈરે,
 શીતલ સાહુડા^૪ તન પગ પેહેના, મોહોખત મેહેદી લગાઈરે ખો
 ફના ઝરીયાન અગે ન માવે, ઉન મુન માલા^૫ ગલે બાઈરે,
 શાહ કાયમદીન ચીશતી એક હો રહે, ધુધટ દુધ ખીનાઈરે ખો.

રાગ સારંગ—૪

મોહખતા લગાઈરે સાજનકેરી,
 ખોટ બેપાર સખ છોડ દીયા, લીની અલેક કમાઈરે ટેક

૧ સ્વાદ ૨ શગઓ ૩ દુઢતા ૪ શીતલ ગુણનો સારસો
 ૫ ઉનમુની ક્રિયા.

ચોર કાયાકે સખ વશ કીયે, અદલકી નોખત બળાઈરે,
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી દરશન પાયા, કર્ખીયાને^૧ રગ
બધાઈરે મોહામતા-

રાગ સારંગ—૫

સગત આન કરાઈરે પ્રીતમકી ટેક
ઇતને દીન ભુલે ભટકતેરે ખોઇ,
અખ સીધી રાહ મે પાઈરે સગત૦
મુઢલાં, કાળ, સખ ફીર દેખે,
કીને મુધી રાહ ન બતાઈરે...સગત૦
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી પીચુલ પેછાના,
ઉસ ખીના દુખ ન કોઈરે . સગત૦

રાગ સારંગ ૬

પરગટ આન બધાઈરે ઇમાન કેરી ટેક
નાહિખ મુજપર મેહર જો કીતી, શીકર દીત્રુકી મીટાઈરે,
કાયા નગરમે લયા ઉબલા, એ સખ તેરી પનાહીરે^૨
જ્ઞાન પાણીસે ઘટકુ માખ, પ્રેમકી દોર લગાઈરે,
ઘટ ભીતર તો ધીરે બાઇ, સુતી નૈના જગાઈરે,
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી દુનીયા ખોઇ, એકહી રાહ ચલાઈરે.

રાગ સારંગ—૭

નોખત આન બળાઈરે ટેક
ન તો ચહા કુછ કર ચલીયા, ન રાખે દુક^૩ સગાઈરે,
કાલે થે તો ઉજલે લયે, ના કીતી કુછ કમાઈરે નોખત
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી ધુરસે^૪ ચેતે, પ્રીત પીયાસુ લગાઈરે.

રાગ સારંગ—૮

ચાલાક બન ચડોરે લડાઈકુ ટેક
જ્ઞાન બોડે અસ્વાર હો તુ,
પ્રેમકી બરછી પકડલે...ચાલાક બન૦

^૧ કર્ખિઆઓ ^૨ પનાહી-આશ્રય ^૩ જરા પણ ^૪ ધર ધરીથી,
પહેલેથી

ક્ષમાકી ઢાલ તુ કમર ખાધે,
સુરતકી તલવાર હાથ કરલે ચાલાક બનઠો
શાહ કાયમદીન ચીશ્તી કહે માર મેહેવાસકો,
કોઈ ન છુટે એ નગરસે ચાલાક બનઠો

રાગ સારંગ—૯

ઘણા હો ભાવે તુ તો મુજેહ ટેક
જયુ ભમરા પુલ ખાસપે ખેલા, પતંગ પડે દેખ દીવારે,
લેલીપર જયુ મજનુન મોહયા, બુલેખા યુસફુ દેખ બુલેરે,
શાહ કાયમદીન ચીશ્તી દરશનકે મારે, પડે હે મસ્ત હાલરે
ઘણા હો ભાવે

રાગ સારંગ—૧૦

મન માહર મોહયુ વહાલાની સાથે . ટેક
લોક પુછે મુજને હો સખી, કહા છે રૂડો નાથ મન માહર
નાથજી તો મારે હૈડે વસે, સાબળ મારી વાત,
શાહ કાયમદીન ચીશ્તી હવે કોનાથી ખીચે, માથે છે મોટો નાથ મનઠો

રાગ સારંગ—૧૧

સાઈરે મીલનકી કુછ ન્યારી હે ગહ
મુસલમાન તો દોડે મકકે જાવે, દીલકે મરમ ના પાવેરે ટેક
મકકા મદીના તો મનમે ખસે, દુર કયા કાજે જાવે,
મસજીદ તો દીલકી લલી, દુજે પથઁ જે ઘઁ કહેલાવે માઠો
હીંદુ તો દેવલ ડેરા પુજે, બુલા તીરથ નાહાય,
તીરથ તો મનકી લલી, દુખ લામા કહેલાય...નાઈરે

મેલ, મુતરકી જે કાયા ઘડી, તે નાહે ધોય ના પાવન યાય,
શાહ કાયમદીન ચીશ્તી કહે સતગુરૂ મેવો દેવે અલેક બતાય- પા

રાગ સારંગ—૧૨

અલમસ્ત ફકીર દીદારકા ટેક

કોઈ માગે માલ ને કોઈ માગે મુલક, કોઈ બુખા ભોજનકા,
કોઈ માગે છોડને કોઈ માગે વાછરૂ, કોઈ બુખા માલ ધનકા

કોઈ જાય ડેરે ને કોઈ જાય મસ્જીદ, કીસે હે પ્યાર તીરથકા,
કોઈ માગે અમલને કોઈ માગે અમીરી, કોઈ ભુખા બાદશાહીકા.
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી એક હો રહે, ખીસ જયા પરદા ખીચકા

રાગ સારંગ—૧૩

મે પાયા ખજાના નુરકા...ટેક

કયા કર માલને કયા કર મિલકત, કયા કર રંગ જુઠે ખેલકા,
કયા કર ભજુતને કયા કર ટીલા, રંગ હય જુઠા તીલકકા ..મે.
કયા કર તાલને કયા કર પખાવજ, કયા કર ભામા ઝનઝનકા,
કયા કર તસખીહ ને કયા કર માલા, કયા કર ભજન કાટકા—મે.
કયા કર જીન્નતને કયા કર દોઝખ, મે મસ્તાના હુ તેરે દરસકા,
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી એક ખુજે, ધ્યાન લીયા અલેક રાયકા—મે

રાગ મતાર—૧

• જાત ભાગી મુજ ખોજકી, મતગુરુ રાહ બતાઈ,
શીખર ગઢકુ ખોલકર, નુર ખસ્તુ દેખાઈ . ટેક
ખુદી દરવાબ ખુલ જયા, ખેખુદ મેદાન દેખા,
સુન શીખર પર નુગ હય, તાકા પાર ન લેખા જાંત ભાગી
ગગન મહલ એક દેશ હય, તામે ખાજત તુરા,
અલેક તુરી દરશન હય, બા પોહોચે કોઈ સુરા જાત ભાગી
ગગન આકાશ સખ સેતી, ન્યારા સાઈ હે નુરી,
સોઈ ગખ જલીલસે *, સુરત ગહેવે હજુરી જાત ભાગી
ઈશક ધ્યાન દો પ્રગટે, મીટા મઘલા ખીગાડા,
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી ઘટ ખોલ, દેખા નુર દીવારા જાત

રાગ મતાર—૨

ગેખી પુતલા ગેલે ઘટમે, ઉસકા અજબ તમાશા,
ભીતર ખોલે એકરે હસા, તાકુ હરખ ન સાસા ટેક
હારે નહી ઉસે કુટુખ પરીવારા, નહી પહેન નહી ભાઈ,
નહી પીતાજીએ ઘડીયા, નહી જનમારે માઈ—ગેખી પુતલા

ના કુચે ઉસકુ રગ હય, નહી શીકલન સુરત,
 દો નેનુમે રચ રહા હય, ખીન ઘાટકી સુરત-ગેળી પુતલા
 ના ઉસે મોત મારે, નહી જલાય ઉસે આગ,
 ના કુછ ઉસકો મેલ હય, કે ધોને કીજીયે પાક-ગેળી પુતલા
 આપા પરદા ખીચ હય, દુધ ખુજે જાની,
 ચો સોહી આપો આપ હય, કુછ ઓર ન જાની-ગેળી પુતલા
 જીવ તો નુર અરૂપ હય, વે સદાએ કાલ અમર,
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી પીયુ એક હય, કુછ નહી હે ઓર-ગેળી

રાગ મલ્હાર—૩.

સુરીજન મેરે ઘટમે, ચાહ ઉસકી કર
 નમાઝમે તો હાઝર રહુ, દાયમ^૧ રોઝે ધર-સુરીજન
 બહેમ ગેરે સખ દુર કીયા, દીલ રાખુ હજુર,
 જાનીકી નેનુસે દીપ્તુ, મીઠે પીયાકા ઝહુર-સુરીજન
 આપા ખાના, મે ન ખાઉ, ન પીયુ કોષકા પાણી
 નીસદીન મે રોઝે ધર, ખુજે તુમ અચ જાની-સુરીજન
 શરીયતકી રાહ સચ હય, જો ફરમા ગયે રસુલ
 દીલ તો લા-ગેર^૨ રહે, સોહી બદગી કબુલ-સુરીજન
 લોક તો ખાહુર દેખ બુલે, મેરે ભીતરકા કાજ
 શાહ કાયમદીન હુરદમ રોઝે ધરે, હજુ પઠેરે નમાઝ-સુરીજન

રાગ મલ્હાર—૪.

જેને ઘેર આયો મીઠો સાહેબો તે છાનો કેમ રહેવે
 આલજ ફાટયો ચો ફેર, થીજલા કહા કહા દેવે ટેક
 ચાહ તો ઉગે પુનમ રાતનો, વાદળથી કેટલો છુપાય
 રહેજે તે આંખો સાહેબો, વાકો કેમ દેખાય-જેને
 સમુદ્ર ઉભર્યો જ્ઞાનનો, પાણી જલથલ થાય
 ડુંગર પરવત લઈ પાલ કરે, તોયે બધ ન થાય-જેને
 જેની જેમુ પ્રીતરે, તે કેમ કરીને મેલે
 જેને સાહેબથી નેહ સાચો, તે પ્રેમ ખેલ ખેલે-જેને

પ્રીતડી તે લાગી પ્રેમની, મેલી લોકની લાજ
શાહ કાયમદીન ચીસ્તીને પીયુ મળ્યા, થયું સુખનુ રાજ-જેને

રાગ મદનાર—૫.

માયા બેઠી છે વાટમા માણસને કાને ઝાલે
સંસાર સુખ તો એવું છે, ઘરે જવા ન આવે . ટેક
ના કેઇ એને વશ કરે, પૃથ્વી લીધી લુટી
નવ ખડ ત્યાર ખુટમા, કેઇએ નવ મુકી-માયા
કેઇથી વેગળી ના ખસે, કામણ મોહની કરે
મહા જાગ માયા નાખે કાદો વો કુવે પડે-માયા
આપો મેલી ને માયા તજી, તે નર સાહેબ કને, માયા
એના પાસમા જે મળ્યા, તે લટકતાજ રહ્યા-માયા
સોનુ સો વરમ રહે લોચમા, તોયે રજ તેજ ન મરે
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી, નેહ સાહેબ સુ સાચો,
તે માયાથી તરે-માયા

રાગ નટ—૧

સુન શીખરકી ખાતા જાને ન કેઇ
નુર હય ઓર નુર હય, ગઢકે કીંગરે વો સુર હય
ઓર જોર હય જગાલીયત અપાર
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી ખાતીનકી ખાત', જાને કેઇ, ફકીર

રાગ નટ—૨

સોઇરે ગઢ પર નોખત ગડગડેર
જહા નહી પાપ ને પુન, ધરમ કરમ, જલકે નુર નીશાન
જહા નહી છાવ ધુપ દીન રૈન, વહાં અલેક તમાશા
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી સોઇ ગઢ ચઢે
વહા નહી ઘાટ ખનાવ

રાગ નટ—૩

પીયાણકી ખાતા જે કોઈ ખુજે, જે કોઈ ખુજે ઉસકુ રે સુજે
 જીસ ઘટમેં નહીં લયારે ઉજાલા, દરશન ખોજત જનમ ગુમાયા
 કાયા નગરમે તો સાયા ખસે
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી કહે હીલમીલ રહે
 જયુ રે નેનમે રે પુતલી હસે

રાગ નટ—૪

તુમ સમજેરે લોકો પીયુ પાસ હય
 ઘટમે અગશ, ઘટમે કુરસ, ઘટમે સખી તમાશા હય
 ઘટમે મકકા, ઘટમે મદીના, ઘટમે મલાયક કુદરત ગળી,
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી, ઘટમે રે સાજન. ઓર લામા મળી

..

રાગ નટ—૫

ઓરે જીવડા જીવનકી રોશનાઈ
 જીવતે જીને પીયુ નારે પાયા, સો મુવે પીછુ કહાસેરે જોવે
 સુરીજન કો તેને ચહા ન જીજા, વહા દરશન કહાસેરે પાવે
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી સતગુરુ સેવો, જીવન અલેક મીલાવે

રાગ નટ—૬

એક પલમે રે સાજન ના કરો મન ભારી
 પીડ પ્રેમકી અદ્વાહરે સોઈ કયારે જીજે, નહીં હે હીરદે ધાવ કારી.
 દીલ કમલમે અધારા લયા, ખીના નેન કયુ રે સુજે
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી કહે સતગુરુ સેવો, તો દેવે ખતાઈ

રાગ નટ—૭

રાગ હમારે મન જોગસે અધીક
 માયા મમતા સખી છુટી, મખલી મીલકે મનકી ઉલજણુ લાગી
 કાલ, કોઈ માર ડાલે, મન પવનકુ વશરે ફીતા
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તીકુ ધ્યાન જો લાગા, રૂમ રૂમ પીયુ જોલે

રાગ નટ—૨

નાવ જો બેઠી હલહન તમારી,
નખી મુહુમ્મદ નાવ હમારી
નાઈ ચલાવન હારે
ખવાબ ખીદર^૧ દોસ્ત ખુદાકે, ખરકત ઉનકી પીયુ પાર પાડે.

રાગ ગોડી—૧

સુન મેહલમે એક ઝલકે જોતી,
આપા છોડ કર ચીન લો મોતી.. ટેક
ખખર ખાહરકી સખ ખીસરાઓ,
મુરત ઉલટ લે ગગન ચઢાઓ...સુન૦
પ્રેમ ખ્યાલેકી લેહર જો આવે,
સુરત અગોચર ફેડકે જાવે...સુન૦
અગમ મેદાનમે સુરત જો લાગે,
જહા ઝલમલ નુર ઝલકે જાગે સુન૦
જોત જોતીકી ગુજારે ખાવે,
ઉસે નીરખે સાઈ સતગુર કહેલાવે...સુન૦
લખ ખરસ તક ધ્યાન લગાવે,
ખીના સતગુર પીયુ ન પાવે સુન૦
મેહર પીરકી કબુ જો હોવે,
પલમે પરગટ દીદાર જોવે . સુન૦
• શાહ કાયમદીન ચીસ્તી ખસ્તુ પરકાશા,
નુર તુરકા અજખ તમાશા સુન૦
જત દેખુ ઉત નુર દેખાવે,
ખ્યારે ખીના કુછ નજર ન આવે સુન૦

૧ ખવાબ ખિદર (અ. સ.) એક મોટા મહાત્મા ગણાય છે
જેમનો સબધ હમેશા પાણી સાથે હોય છે

૨ જ્યાં જોઉં ત્યાં

રાગ ગોડી—૨

મંગે મતગુરુકે દરસ ધનીકા ભલેરે પાયા,
 રહેજે દીખલાયા, ઇસ્ક મતર મોકુ શીખલાયા...ટેક.
 નખ ખુદી સોકનં દુર ગઇ નાસી,
 અખ પીયા ખ્યારેકી હુઇરે ખલાસી...સ ગે
 ગગન મડલમે ખાખ ખજતા, નુરી નીશાન વા અગમગતા,
 ઐસી ધુમધામસે નૌશા દેખા, તાકી ખુખી પાર ન લેખા...મ ગે
 સુરત ખ્યારી પીયા કને ગઇ, દેખ દરશન મગન હો રહી,
 ગેર-ના મેહરમ^૧ દીલકુ^૨ ન ભાવે, દીદાર હકકા નઅ જો
 આવે...સ ગે
 ગાહ કાયમદીન ચીસ્તી મુરાકબા^૩ કીતા, મુખાહેદાસે ખતરા વશ લીના
 મુશાહેદા હુન્નુરી ફીશશેખસે લાયા, ફીરરસુલ,
 ફના ફીલાહહો બકાકુ પાયા સ ગે

રાગ ગોડી- ૩

ઓ જીવડા તુ કયુ રહા લલચાય,
 સુખ આનંદ તુજે બહોતરે લાય ટેક
 બેટા બેટી ત્રીયા ખ્યારી લાગે,
 માલ મીલકત બહોતરે માગે-ઓ જીવડા
 સદા ન રહેવે તુ ઇસી કામે,
 મુવે પીછુ કોઇ નહી આવે કામે-ઓ જીવડા
 ખાના પીના તુજે બહોત કુછ ભાવે,
 ઘર ધ ધે મે જનમ ગુમાવે-ઓ જીવડા
 કુડી દુનીયા પર કયા લોભાવે,
 મોત વખત તું ઘણા પસ્તાવે-ઓ જીવડા
 ઇસ દુનીયા પર કયુ તુ મોહયા
 થોડે સે સુખમે જનમ જો ખોયા-ઓ જીવડા

૧ ના-મેહરમ-જેને મ્હેકુ ન દેખાડાય તે ૨ મુરાકબા, મુખાહેદા
 અને મુશાહેદા માટે જીવો પાતુ ૩૯૧ ની પુસ્તકોટ

હાર ચલા અખ તુ જનમારા,
સાથ ન આવે કોઈ ત્રીયા કે ચારા-ઓ જીવડાં
જો તું જીવે ખરસ લખ કરોડા,
તોળી સ્વાર્થ દુનીયાકા ના હોય પુરા-ઓ જીવડાં
શાન કાયમદીન કહે છોડ તુ માયા,
કુછ કન્હે બદગી, નખેતર હે એ કાયા-ઓ જીવડાં

રાગ ગોડી—૪

સુરીજનકા તુમ ધ્યાનજ રાખો,
હાય વેલા સખ દુર કરનાખો-ટેક
ખાહેર કે લેસમે તો કુછ કાજ ન સરે,
મુખમે તો સાહેબ સાહેબ સખ કોઈ કરે-સુરીજનકાં
હીરસ હવા તો સખ ઘટ લુટે,
ઇંઝઝત લીઝઝત સે જીવ ન છુટે-સુરીજનકાં
મુસલમાન હીદુ મે મમત જો લાગી,
નીરજનકા નહી કોઈ સોહાગી-સુરીજનકાં
આપ આપમે મસ્ત સખ કોઈ,
માયા મોહની પર જગ રહા મોહી-સુરીજનકાં
કાલ દૈત્ય^૧ સો સખકુ ખીલગા,
લોભ લાલચસે નહી કોઈ અલગા-સુરીજનકાં
આપા પડદા ખોલે ન કોઈ,
પરગટ સાજન કહાસે જોઈ-સુરીજનકાં
ચરન સાઈકે તખ તુજે પાવે,
નુરમે નુર સો એક હો જાવે-સુરીજનકાં
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી કહે ધ્યાન ધર,
દગ્શન ચાહે તો આપા ખીસર-સુરીજનકાં

રાગ ગોડી—૫

મુજ હેરે પીયા તેરી રે આશા,
જીધર દેખુ ઉધર પીયુ પરકાશા...ટેક

પીયુ સાથ મુજે લાગારે નેહા,
 તુ મત દીજીયે મુજકુ રે છેહા. મુજ હરે૦
 જીસકી સેને પીયુજીરે આવે,
 ઓહી દુલહન કયુ કર દુખ પાવે મુજ હરે૦
 જીસકે સીર પર તુંહી જો હોવે,
 દુખ દરદ સખ ઉસકે ખોવે. મેજહરે૦
 મેને જોડી હે તુજસેરે પ્રીત,
 તુ અખ રાખે પીયા મેરીરે ચીત મુજ હરે૦
 સુરીજન તેરા મુજે હરે આજ,
 તું અખ રાખે અલ્લાહ મેરીરે લાજ મુજ હરે૦
 - જો. તુ મુજકુ પ્રેમ પીલાવે,
 જો ચીત મેરે ઓર કછુ ન આવે મુજ હરે૦
 ધ્યાન જો રાખે સુરીજન પાસા,
 અલ્લાહ પુરે મેરે દીલકી આશા...મુજ હરે૦
 શાહ કાયમદીન ચીરતી પીયા તેરા દાસ,
 મન મલેચ્છકુ કીજીયેરે સાફ...મુજ હરે૦

રાગ ગોડી—૨

મત કોઇ લીજીયો મેરા રે છેહ,
 આજ મેરે શાહસુ લાગારે નેહ...ટેક
 પીયુજી સાથ મે નેહ જોડા,
 શીરકે છત્રકુ કયુ જાયરે છોડા,
 'દરશન કારણ મે તન લોઢા' મત કોઇ૦
 પીયુજી મેરા મુજકુ રે લાવે,
 પીયુજી ખીના કહો કયુ પલ જાવે,
 સાચે સાહેબ ખીના નીંદ ન આવે મન કોઇ૦
 દરશન કારણ સખ મુખ ખોયા,
 હીરદે લીતર લાલન જોયા,
 શાહ કાયમદીન ચીરતી ઉસ પઝ મોહયા મત કોઇ૦

રાગ ગોડી--૭

ખીકટ ખેલ હય પ્રેમકા ભારી,
ભે ઇસે બુજે વોહ શાહકી ખ્વારી...ટેક

ઇસકા તન લોહુ હુવા ન પાણી,
વોહ કયા બુજે પ્રેમ કહાણી,
સો કયુ હોવે શાહકી રાણી ખીકટ૦
પ્રીત પીયા સાથ ભે લગાવે,
મામ કાયાકા મખ ગલ ભવે,
પ્રેમ કહાણી સે ઉસકુ રે પાવે ખીકટ૦

સુખ તન સાતા ભે સખ ખોવે,
નીંદ ભર એક પલક ન સોવે,
દરશન શાહકા તખ તુ ભેવે...ખીકટ૦

શાહ બદરૂદીન^૧ શાહ કે ખ્વારે,
શાહ ફરીદ^૨ ભે પીર હમારે,
મોઈનુદ્દીનને^૩ પાર ઉતારે...ખીકટ૦

શાહ કાયમદીન ચીસ્તીકુ જખ ભેગ સુઝા,
ખેલ પ્રેમકા ઉને કુચ બુજા,
એક ખીના ન દેખા દુબ . ખીકટ૦

રાગ ગોડી--૮

મોહી ઘર ચીના મોએ' સોહી ઘર ચીના,
જહા નુર દર્શન હય મોએ મોહી ઘર ચીના-ટેક
ઓર કોહુકા બાસા નહી, બહા આપો આપ હે મીતા,
તોફાન હુઈ મખ દુર કીયા, ધ્યાન ધણીકા લીના,
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી ગગન ચઢે, સુરત નીશાન ગાડ દીતા-સોહી૦

૧ બદરૂદીન બાવા એ પીર કાયમદીનના પિતા-આપ હતા
૨. ફરીદ સાહેબ પીર કાયમદીનના એક મહાન વડીલ હતા ૩ મોઈનુ 'ન
એ અજમેર શરીફવાળા ખ્યાળ સાહેબ છે. ૪ મે

રાગ ગોડી--૯

પીયુ આતે નહી કયુ મુજ ઘર . ટેક
 તુજ ખીન મે તો ફીરે દીવાની,
 બરસ જૈસી એક ઘડી . પીયુ૦
 આપકી આપ રગ રલીયા માને,
 જોગી સુતે ખીચ મડી...પીયુ૦
 સમર સમર પીયા તુજ ખીન,
 જોખન ગયો મેરો ઝડી પીયુ૦
 થોડાસા વાએદા તુમને કીયા થા,
 અખતો ઊર હુધરે બડી પીયુ૦
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી દરશન કાઞ્ણ,
 પુલ્હાં સે તો સેજ ભરી પીયુ૦

રાગ ગોડી -૧૦

સૈયો કયુ નરે ખોલુ મે હસ કં ટેક
 માજન મેરે મદીર આયા,
 રાખુ બાહી પકડ કં સૈયો૦
 મુખ વચન તો પીયુજી કેરે,
 લીખ રાખુ દીલ ચીત પર સૈયો
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી ઘુઘટ ખોલા,
 પીયુ . આયે મુજ ઘર સૈયો૦

રાગ ગોડી--૧૧

પીયા જગ ભુલાયા આપ છુપ કર ટેક
 મુશલમાનકું મકકા બતાયા,
 હીદુ કું ભુલાયે બુત પર પીયા૦
 દોનો મીલે ભુલે પડે,
 ગલી અવલી મત કર . પીયા૦
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી મરમ મો બુબ,
 કાઠા દીલ સે જોજ કર.. પીયા૦

રામ ગોડી--૧૨

તે તો ઘાટ ઘડા બીન થંભકા...ટેક
સાતું આસમાન અધર જે રાખે,
મરમ મો ખુજે તુ તનકા.. તે તો ઘાટ
તેરી કુદરતકા પારજ નહી,
દેખત જે ચમકા તે તો ઘાટ
શાહ કાચમદીન ચીસ્તીકા કોણુ આશરા,
ખખર નહી ખુદ તનકા તે તો ઘાટ

ખારમાસી.

એક અગમકે બાગમે પ્યારા સો મેરા ચાર હુય,
મુખટેકી ખુબી કયા કહુ, નુર બહોત ગુલઝાર હુય 'ટેક
ગુલઝાર નુર ઝલકે ઘણા, પ્રીતમ પીયુ પરકાશ હુય,
ખખરે વા અનહદ તુર જે, ખુબી તમાશા ખાસ હે
કહા પીયાકો આઈ મે ઉસ ઠંડ રૂત કે માસકુ,
દીદાર દીખાવો મુજે, પુરો સો મનકી આશકુ
પહેલા જે મહીના કારતક, સુન મેહલમે પ્રીતમ પીયા,
ઉમકુ કોઈ દેખાવ મુજે, કાપે ઘણા મેગ હુયા
હુયા મેરા કાપે ઘણા, કહો મે એકીલી કયુ રહુ,
ભરથાર બીન અખરે સૈયા, દુખડા સો મે કીતના સહુ એક
સૈયા દુખ મીટા શકે સેનુ નહી આયા સખી,
અખ ઠંડકી લેહેરા ઘણી, સાજન બીના આવન લગી
લગે કલેજે લાલે સો અખ ઇશક કે કારી મુજે,
પીયા બીના કે ધાવતો દીદાર બીન કેસે ખુજે એક
દુમરા મહીના માગસર, સુનમે અજાયબ નુર હુય,
પ્રીતમ પીચાકે દરસકી, કયા ખુબી તો ભરપુર હુય
સોઈ રાહ દરદ હેગા મુજે, સેજે નહી આયા સજન
દીન રેન મુજે ગમતા નહી, હરદમ કરે ઉસકા ભજન

ભજન અજ પા યાદ હય, નીંદ્રા નહી પલ ભર મુજે.
 જીવડા તડપતા હય ઘણા, સો મેહેર નહી આતી તુજે
 જપુ તુજે, જીવડા ધુજે, થડી ઘણી સો આજ હય,
 દીદાર દીખવાવો પીયા, તુમસે હમારા કાજ હય...એક૦
 તીસરા જે મહીના પોસકા, મેદાનમે જલકે નીશાન,
 દીદાર ઉનેહી પાયા હે, જીને છોડા આપા ગુમાન
 ગુમાન મેરા મીટ ગયા, આજીજ ધનીસો મે હુઈ,
 મારા કરોધ ઓર કાલકુ, છોડી મે દુતીયા ઓર દુઈ
 દુઈ નહી મુજમે હવે, અધવૈત^૧ કે ઘર બાસ હય,
 દરશન બીના જીના મુજે, હરદમ સાસ ઉસામ હય
 સાસ નીકલ ફર જાયગા આવો પીયા સેજે તુમે,
 દીદારકી બેદન^૨ હુઈ, કહો સખી કીતીક ખમે.. એક૦
 ચોથા મહીના માહકા, અગમ અગોચર લાલ હે,
 વોઈ ઘર ચલનકી રાહમે, ઉલટી મુરતકી ચાલ હે
 ચાલે જે કામીદ વહા કોઈ, લેજુ સદેશા લીખ કરી,
 અખ મેહેર તુમ મુજપે કરો, બેદન^૩ મીતમ મુજપર પડી
 મીતમ પડી મુજપર ધની, જાહેર આ હે તુમકુ પીયા,
 અખ આજીજ કર કહુ પીયા, કાયર હુવા મેરા હૈયા
 જીવડા મેરા તુજ બીન તપે, જપના પીયુજ મે કરે,
 અખ થડ બી પુરી હુઈ, આયા નહી પ્રીતમ ધરે એક૦
 ફાગણ મહીના પાચમા સુનમે, અજબ ઝનકાર હે.
 બાજે વા બનહદ તુર સો, દરસન નુર દીદાર હે
 દીદાર બીન બેલી ભઈ, તન મન હુવા અખ બે ખખર,
 દે દે દીલાસા મે થકી, કેતા કરે જીવડા સખર
 કેતા કરે સખર હવે, તનમે મેરે હોલી જલે,
 અખ સખી સાજન સેતી, આપ આપમે રૂલીયા' કરે
 રૂલીયા કરે તો કેમી મે, સાજન નહી મેરી કને,
 હુખડા કહુ કીમ જોલ કર, જે કોઈ મેરી બેદન સુને...એક૦

છઠ્ઠા મહીના ચૈત્ર, ચતુર ચિતસે સુન હજુર,
 આખો સે હાજર એન હે, પલ ભર નહી હે ઉસમે દુર
 દોરી લગી તુજ ધ્યાનકી, મુજકુ ધનેરા ભાવ હે,
 દીદાર દેખલાવો મુજે, દેખનકા દીલકો ચહાવ હે
 ચહાવ નહી દુખ મુજે, દીદારકા અખ ખ્યાર હે,
 લાવે મના કર પીચુકુ, એસા નહી કોઇ યાર હે
 દીલખર નહી એસા કોઇ, ઇતના કરે મેરા સો કામ,
 ઇસ ધુપમે જલખલ જઈ, સખ મેરી ઇસ તનકી સો ચામ^૧ એક૦
 વઈશાખ મહીના ચાતમા, સુન જોત સો લગી ઘણી,
 મુરા પુરા જો હોવે તો, દેખે નજર કર ઉસ ભણી
 ઉસકે ઇશક ફીરે મુજે, લાગી કલેજે ચોટ હે,
 દીદાર દેખનકા મુજે, જોખ અય પીયાલ ખહોત હે..
 ખહોતેક જોલી ખુબહે, કોયલ પીચુ પીચુ કરે,
 તોતા તો જોલે ખાગમે, પાતે^૨ તો અડુકીં ઝરે
 ઝરે સો અખ જોખન મેરા, પીયા ખીના પીલી ભઈ,
 પીયા ખીનાકી ખેદના, કીનકીનકુ મે કહુર સહી^૩ એક૦
 આડમા મહીના જેઠકા, ઉદખુદ સો એસા ખેલ હે,
 અગમ અગોચર ચીનના, આશક કે મન તો સહેલ હે
 સેહેલા હવે અખ હે મુજે, આવો પીયાલ ખ્યારા ઘર,
 કુરખાન કર ડાહુ હવે, તન મન સો મે તેર ઉપર
 ઉપર અગન પડે ઘણી, તિલ ભર નહી વા છાવ હે,
 કહોને મુજકુ કોઇ હવે, પીયા સો મેરા કહા હે
 કહો કહા પીયા મેરા, જાઉ સો મે ઉસ ગામકુ,
 પલમે લહુ અખ ચીન સો, અગમ અગોચર ધામકુ એક૦
 નવમા મહીના અય સખી, બરાકા^૪ અખ હગામ હે,
 સુન માર્હી જોત ઝલકે ઘણી, અપાડ ઉસકા નામ હે
 ઝરમર વરસે મેવલા, ચોર મોર ટઉકારા કરે,

બીજલી ને ચમકે વહા ઘની, બાદલ ગગન સો ગડગડે
 ગડગડા બાદલ સખી, પ ખી સો માલુમે રહે,
 પ થી સો અખ પથ ના ચલે, આપ આપ કે ઘરકુ અહે
 આપ આપકે ઘરમે સખી, કરે સો રગ રલીયા સહી,
 દીદાર બીન કલ ના પડે, પીયુ પીયુ કર પીલી લઈ...એક૦
 હસમા મહીના શ્રાવણા, સુનમે તો નુર પરકાશ હે,
 બાજે અનહદ તુર વાં, પરગટ તમાશા ખાસ હે
 ખાસા તમાશા પીયુકા, દિખલાઓ કોઈ મુજકું અખી,
 ભાગે ત્રણા મેરીરે, દુખડા ને દુર બાયે સખી
 સખ મીલ સહેલીયા બાય કર, પીયા કે તઈ યુ કર કહો,
 આજુજુ અરુજ યુ કર કરે, એક બાર તુમ દીદાર દો
 દીદારકી અશા ઘણી, આવો પીયા હીલમીલ રહે
 દોનુ ને મીલ એક જગ હો, દુ ખ સુખકી ખાતા કહે એક૦
 ભાદરવા મહીના અગીયારમા, ઝલમલ નુર ઝગમગે,
 જે કોઈ દેખે ઉસકે તઈ, ઉસકો તરણા ના લગે
 લાગે ગગન ગાજ નકુ, બીજલી મો ચમકારા કરે,
 દાદુર પોકારે પીયુ પીયુ, પ ખી જીકર હરદમ પડે
 કરતે હય પ ખી સખ જીકર, કુણખી સો સખ ખેતી કરે,
 એહલીરે સો લાદવકી ઘણી, પલમે નદી નાલે ભરે
 ભરે નદી નાલે મખી, ગયા સો લાદવ માસરે,
 પ્રીતમ પીયાંકે દરમકી, હજુ મુજે હે આશ એક૦
 આયા મહીના ખારમા, આસો મે આમા પાઈ અખ,
 સુનમે ઝલકે નુર ને, દેખા દરન દીદાર મખ
 દીદાર દેખા વહા મખી, અગમ અકાશ મેદાન હય,
 બાજે અનહદ તુર વહા, ઝલકે નુર નીશાન હય
 દીદાર તુરી ઝલમલે, અનહદ વહીં અપાર હય,
 ગુબા ખાઉ ઉસસે થકી, કેમા અનેક ઝગકાન હય

ખીન્નેગ ઉસ કારણ કીયા, કહેનેકુ નાહી ખુબ લગે,
 ખારે મામ હીલમીલ રહે, પરકાશ નુરી અગમગે
 અગમગ દેખા નુરકુ, ઠગા હુવા મેરા શરીર,
 તનમન હુવા હે સાફ જો, જેસા હુવા નીર્મલ સો નીર એક
 ઇસ ખાર માસીમે કહા, અગમ આકાશકા ખયાન,
 ચીન લે જો કોઇ ઉસ બેદકુ, સો દેખલે નુરી નીશાન
 શાહ કાયમદીન ચીનકે, લીયા અગમ સુનમે મુકામ,
 હઝરત નખીકી મેહરમં કહે હે મહીને જો તમામ એક

રાગ કલ્યાન—૧

દેખોરે દીદાર ચાહી, મુવે પીછુ કુચ નાહી,
 અગોચર ફેડ કર સુરત ચલી, જા પોહોચી ખીચ અરશ મેદાન.
 બ્રહ્મ રૂપસા તેજ અપારા, ઉસમે કર રહી અનેક જોત અખકાર,
 મુસલમાનકુ મુઘા બુલાવે, હીંદુકુ બમન ભામે બતાવે,
 શાહ કાયમદીન ચીરતી સુન શીખર ચઢે, દેખા અલેક એન હો રહે.

રાગ કલ્યાન—૨

જો, દરશન માહીહે તેરે, બાહર બાહર કયા મારે ફેરે,
 “વશી અન ફેસે કુમ અફલા તુખસેરન”^૧ હકને કહા, નહીં સમજણ
 કયું લેરે.

“મન અરફા નફસહુ”^૨, હઝરત બોલે ખોજ દીલમાહી તેરે,
 “નેહનો અકરખો ડલચહે”^૩ રખ ફરમાયા, હુ નઝદીક તેરે
 શેહરગ કેરે.

શાહ કાયમદીન ચીરતી, નાસુત, મલકુત, જખરત, છોડ લાહુત
 હો રહેરે

૧ ખુદા કહેછે કે હુ તમારા સ્વાસમા છુ પણ તમે જોતા નથી.

૨ જેણે પોતાના નફસને આળખ્યો ૩ ખુદા કહે છે કે હુ તમારા ગળાની
 પાંચી નસથી પણ પાને છુ

રાગ કલ્યાણ—૩

ચહા ધનન ધનનં થોર બાજો, દસમે મેહુલ નીરંજન ખીરાજો,
 નેહુર બાજો, જેહુર બાજો, બાજત ધુ ધરૂકી ઠોર,
 પીયેર છોડ સાવરે ચલી સુદર સો કર લટકા,
 શાહ કાયમદીન ચીરતી હારે ઇશકમે કર રહે કલોલ^૧.

રાગ કલ્યાણ—૪

ઝલકે નુરા તોરા, બાજો ભેર તુર ઘણેરા,
 ઇંજલત છોડ લીંઝલત તજે, દરશન દેખ તન ખીલે
 ઘટ ઉજવાલા તેજકા હુવા, ખોલ નૈન પીયુ દેખે,
 શાહ કાયમદીન ચીરતી પીયુલ પાયે, હો એકાએક મુખ ભેવં

રાગ કલ્યાણ—૫

ધનન ધનમ બાદલ બરસે, ખીજલી સો ચમકે આર મેહુ બરસે,
 એ સખ લટકે સાઈ તેરે, ધગ્તીને પહેના મગ રાતા ચોલા
 દુગર પરવત સખ ખીલે,
 શાહ કાયમદીન ચીરતી સદા સુખી ખેલે પીયુ પીચારે,

રાગ કલ્યાણ—૬

સાજન આવો મેરે ઘર,
 જો શાહ આવે મે સેજ ખીછાવુ, કપડે પહેનુ રંગ લાલ,
 અત્તર અખીલ ગુલાબ તન છાટુ, શણગાર કરે ભરપુર
 મોહ જો લાગા સાચે સાહેબ મુ કયુ કરતે ના દુટે,
 ઉમેદ અદ્વાહને કી પુરી સુખકે કારન ગિરહ^૨ ના છુટે,
 શાહ કાયમદીન ચીરતી દરસન પાચે તૃપ્તા^૩ મનકી ભાગી

રાગ કલ્યાણ—૭

સુરત લગી પ્રીતમસે, અપને માહિબકુ મે ના છોટુ
 મોહ જો લાગા સાચે માહિબસે, વો કયુ કરતે ના દુટે,
 ખાત ભડનરે અદ્વાને કી પુરી સો લખ કાગ કરો ન છુટે,
 શાહ કાયમદીન ચીરતી દરશન પાયે, અખ તૃપ્તા મનકીરે ભાગી

રાગ કંઠયાન—૮

યાં મેઢવાસ માર ચેતો,
જાલે અપટે સો કામઠા કરો, ચોર ચકાર સખ ગામ છોડ લાગે.
અખ ઇરકકી ફ્રાજ લે ગયે મેદાન,
ખાડ ખુરસાડી સે હે બદ આપા
અખ પ્રેમકી આકે દેવે બાલ,
શાહ કાયમદીન ચીરતી ચોર સરદાર માર ડાલે
અખ લે નીશાન ચઢો નૌખત ખાળે

રાગ કંઠયાન—૯

ખુદી ખોઈ નુર પાચારે, મોહે
ઇરકે ઇલાહી જખ ઉઠં જાગા, ખુદી પણા મખ દુર લાગે
અહનદ શોર હો રહે, લમકાર જાગારે,
અવ્વલ આવે હઝરત ખ્યારા, તાસે આગુ ખુખ શોર સારા
અલેક નીરજન સખસે હય ન્યારારે મોહો
મુન શીખરપર સાઈકા ખાસા, મતગુરૂ મેહુરે લયા પ્રકાશા.
ઝગમગ દેખા અલેક તમાશારે. મોહો
નાસુત, મલકુલ, જખરૂત ચાર, સફર જો કીયા જા હે કીરતાર,
લાહુતમે હો રહે એકાકારે મોહે
શાહ કાયમદીન ચીરતી ખુદી બુલાઈં ખેખુદ હો ઐન દેખારે સાઈં,
નુરમે નુર મીલા જહાકા તાહીરે મોહે

રાગ કંઠયાન—૧૦

બૈનમે સો ખસે ખ્યારા રે જાન,
પીયા મેરે ઘટમે મેરે મન લાવેરે જાન
મીઠા લાલન સખ મન લાવે, દરશન દિખારે સખ ખો જાન
આપા ખીચ હય સો કયુ કઠ પાવેરે જાન
ખાહરે દુડે તુજે પાવે નહા, મીઠા મુરીજન નહીં ચોર ઠામ,
ખુજો શાની પીયુ ઘટમે રે જાન
જગલ સેવા ને ચુન ખાયે પાત, માલા ફીરા ફીરા ઉગલીયા ઘામી
જોગ જોગે ન પાવેરે સાઈં જાન

શાહ કાયમદીન ચીસ્તીકેહ સમજાવે, દરશન ચાહવે તો મન વશ લાવે
સેવાને સતગુરૂ પીયુછ મીલાવે

રાગ કલ્યાન—૧૧

ધુ ઘટમે કયુ ભુલેરે

પીયુછકુ દુડતે જનમ ગુમાયા, દીલ ઘટકા મરમ કો ન પાચારે,
જોગી સન્યાસી સબકો મમતા, દર્શન ઘટમે ફીરે ભુલા ભમતારે
મુઘા, કાઝી સબ દુડ દુડ હારે, ખુદીકી અદર પ્રીરે મસ્ત નારેરે
આપા પરદા જીને સબ ખોયા, દર્શન શાહકારે પરગટ જોયા,
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી કહે સમજાવે, સેવા સતગુરૂ પીયુછ દેખાવેરે

રાગ કલ્યાન—૧૨

તુમસે લગા હય મુજે ઇશક પીયા મજનુ મીસાલ,
શરીન ઉપર ખુશરૂ શીદા, મોહ મુહુખત અઝ ખુદા
યા ઇલાહી તુજ તર્ફ દીલ હે રજુ મજનુકી મીસાલ,
ખાજે ખજે કહી ભાતકે, દીદારકા દરીયા અપાર
દેખી જલાલત નુરકી, સદ્દ ભુલ કે મજનુ મીસાલ,
ખુદી, ગેર, દો શીયાતીન^૧, લે ઝેર કર ડાલે ઇશક
માશુક ખીન દુન ન લાવે, મુજકો મજનુ મીસાલ,
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી ઇસ્કએ માશુકકા પાયા જમાલ,
ઉસ દરસકી મુજકો ખુબી પ્યારી લગી મજનુ મિસાલ

રાગ કલ્યાન—૧૩

ભુરકી ડાલીહ મુજે દર્શન કેરી સાજન તુને
મોરલી બજાઇ તુરકી, મતર પડા દીદારકા,
બહુકી જોરી દીલ કીસુકા, ભીરમા લીયા શાજન તુને
તુ કામરૂ જો દેશકા કહેલાવે, ખાઝીગર બડા,
ખાઝી નુર દેખલા મુજે બેખુદ કીયા, શાજન તુને,
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી મેમસે પાયા દરસ કીરતારકા,
તુજ તેજમે મોકુ મીલા નીર્ભય કીયા શાજન તુને

રાગ 'કલ્યાણ'—૧૪

પ્રકાશ ઢોલન હય મુજે નીરખું અગમ હરદમ હજુર,
થકી સુરત યુ મો રહે ગઈ વરમડ ફેડકે,
દેખા તમાશા નુરકા ભરપુર, સાઈ હરદમ હજુર
હૃદ ખેહદ છાંડકે અનહૃદ તમાશા પાશા,
પાંચ પચીસ છુપ ગયે લાગી સુરત હરદમ હજુર.
શાહ કાયમદીન ચીરતી મગન હય, જુલે અગમ આકાશમે,
ખ ધન કરમકી ખુલ ગઈ, દેખા દરસ હરદમ હજુર

રાગ કલ્યાણ—૧૫

લગન લાગા હય મુજે ઢોલન સેતી, અખ કયા કરૂ,
લોક તો વેરી ઘણે, પીછા ના છોડે એક ઘડી,
પ્રેમ ખ્યાલા ભર પીયા, શુધ ખુધ ગઈ અખ કયા કરૂ
ને મે ઉન સેતી લડુ, તખ સાયા રૂઠે મુજ સેતી,
યે તો ખૂડી ઉલ્લસન પડી, કહે સો પીયા અખ કયા કરૂ,
શાહ કાયમદીન ચીરતી કહે, જીવત મરતક હો રહે
કરોડ સો મિનતા^૧ કીયા^૨ ઘટ ઘટ પીયા અખ કયા કરૂ

રાગ કલ્યાણ—૧૬

દરસ ભાતા હય મુજે બાને ન દઉ પ્રીતમ કે તઈ^૩,
હાવા પડા, બાતા નહી, પ્રેમ ખ્યાલેકા મુજે,
દીલકી પીટારી ઢાપકર રાખુગી મે પ્રીતમકે તઈ.
કામલુ ખનાવુ પ્રેમકી, ભુરકી સુરતકી ડાલ કર,
લાલચ લગાઉ ચાદકી, ભીરમા રખું પ્રીતમ કે તઈ,
શાહ કાયમદીન ચીરતી પીયા, મીઠા લગે મુખડા તેરા,
જતન કર રાખુ મદા, નેનુ મહા પ્રીતમકે તઈ.

રાગ કલ્યાણ—૧૭

મોહન મારા મુજે ખંજર પ્રીતને લાલન તેરી,
ઈસ્કને મારા હય મુજે ફરીયાદ મે કીસકુ કહુ

દરસં ખીના બેઠાલ હુ, સુગત દેખા લાલન તેરી,
 તુજ ખીના પીયા મે કયુ રહું, લાગા ઇસ્ક કારી મુજે
 તુઈ બડા કીરતાર હય, મેહર કરે લાલન તેરી,
 તન મન મેરા તુજ ખીન તપે, અબ કેસા તો જીવન બને
 મેહર નહી આતી તુજે, જપના કરે લાલન તેરી
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી કહે, પીયા એતી ખેચ ના કીજીયે,
 કોણ હમારા આસગ, કુદરત બડી લાલન તેરી

રાગ કદયાન—૧૮

પ્રીતમ ખ્યારા હય ચહા કીસ વાસ્તે દુર જાવ તુમ,
 દીલ દરીયામે ખોજ કર, પાવેગા તુ ચાહી સેતી,
 કુદરત સારી ઘટમે હે કયા કરને દુર જાઓ તુમ
 દસમે મહેલ નીરજન બેઠે, દેખુ દીલકી નેના ખોલ,
 એકજ નુંકંતા છોડ દો, હે એન મત દુર જાવ તુમ
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી કહે, જાની એકા એક હો રહે,
 બોલે સો હેગા પીયુ, ઓર ઓર જગ ના જાઓ તુન

રાગ મારૂ—૧

ગગનમે બાજે અનહદ ધોર, ખુબ ઝલકે તમાશા જોર ટેક
 ગગનમે અગમ કોટકે કી ગરે ઝબકે, ઓર માહી ભરા હે તેજ
 ચૌદે તબક પર સાઈ ખીરાજે, સુન શીખરકી સેજ ગગનમે ૦
 ઇસ્ક આકસ મન વશ કરે, ઓર ધ્યાન સુરતકા લે,
 જીસ્મ^૧ ભુલ જો ઇસમી^૨ હોવે, તાકુ દર્શન દે...ગગનમે ૦
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી ખુદ ભુલ, લીયા સો બેખુદ ધ્યાન,
 અહમદ નખીસે ભેટ કર, બાઈ મીલે સુબહાન^૩ ગગનમે ૦

રાગ મારૂ—૨

અગમમે ઝલકે સો નુર, હારે કોઈ પોહોચેગા નર સુગ...ટેક.
 બાજ અનહદ તુરકા બાજે, ઝલકે નુર નીશાન,
 જહા ન પહોચે મલાયક મુરસીલ^૪, એસા હય મેદાન—અગમમે

૧ શરીર ૨ નામ ૩ ખુદ ૪ ફિરસ્તા અને નખીઓ

જહાં નહીં રગ રેખ, ન રૂપ હે, વહા હે અલેક પ્રકાશ,
સુધકે નાકે જેસી ઝીણી રાહ, વામે સે હો કે જાના આકાશ-અં
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી આપા બુઝાયા, ચલાઈ ઉલટી ચાલ,
મન વશ કર જગન ચહે, દેખા પરગટ લાલ....અગમ મેં

રાગ માફ—૩

સુરીજન સેજે મેરી આવ, હારે મુજે દેખનકા હે ચહાવ ટેક.
મેતો પીયાસી સુરીજન કેરી, મુજે હે તેરી આશ,
તુ તો મેરા ઢોલા ખ્યારા, તો તુજે રાખુ પાસ . સુરીજનં
ચુવા ચદન અગ લગાઉ, ડાહ્યે જોખન વાર,
ચુખી કરતે સુરીજન પાઉ, તો મે ઉતરૂ પાર સુરીજનં
ચુન ચુન કલીયા હાર જો ગુથુ, રાખુ એસા નેહ, :
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી રૂલીયા ગાને, દરશન તેગ દે ., સુરીજનં

રાગ માફ—૪

ત બોલી દે મુજે ખીડારે વાલ, હારે તેરે પાનુમે રગ લાલ ...ટેક
જો પાન ખાઉ તો રગ આવે, મુજ મન તેરી આસ,
બાહી પકડકે સાઈ મનાવુ, રૂપ દેખુ ખાસ ત બોલી
કાથા ચુના ઇસે લગાઈ, દીજીયે ખાસે રે પાન,
અતર કુચ હુચ જો ટલ જાવે, હોવે શાહકા માન ત બોલી
પાનુ પુલુ માડવા છાયા, રગ હે પાતુ પાત,
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી ખીડા ચાખા, રૂડો હે મેરો નાથ ત બોલી

રાગ માફ—૫

કાયામે ચોર ખસેરે અથાગ, જો જોતે વો નગરી તાકે ખંડે
લાગ ..ટેક.

દુતીયા ધાડવત^૧ નીસદીન હુટે, અહકાર પલ ન જાય,
કામ, ક્રોધ દો પીછુ લાગે, કીતી કમાઈ સખી ખાય-કાયામે
પાચુ ચોર તો પ્રપચ ખેલે, ગીન ગીન ખારે વાટ,
નજર ચડે તો લાલચ હુટે, માયા ન છોડે ઘાટ-કાયામે.

ચેતનં પુરૂષકી ચૌકી રાખો, મન પવન કરો હાથ,
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી પીયુષ પાવે, ચોર જાવે સખી નાક-કાયા.

રાગ મારૂ—૬

તખીખ^૧ ખીચારા કયા કરે, જે ઘાટ ઘડીયા તે પડે ટેક
દારૂ, દરમન^૨ ખહોતી હય, દુખ દરદ સખ છાડે,
હયાત પર મખ કારગર^૩ લાગે, ટુટેકુ નવ સાથે-તખીખ
આપકી કરણી સખ કર દેખે, વાએદા ચલાવે ખહોત,
દમ ઉમરકે પુરે હોવે, ન છોડે અખ મોત તખીખ
જો દમ હેગે ઇતને જીવે, અધીક ન જીવે કેઇ,
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી કહે સમજે લોકો, એક પલ વધુ
ન હોય-તખીખ

..

રાગ કહેરખા—૧

ઉલટી ચાલેરે દીદાર પાયા, પડદા ખીચકા લે દુર ખીસાયા ટેક
ચીન લીયા અદ્દાહ સોહી મેદાન,
ઝલમલ ઝલમલ જહા ઝલકે નીશાન,
વાહી લગાહે નીરતર ધ્યાન ઉલટીં
તન મનકી જખ સુધીયા ભુલાઇ,
સુરત ઉલટ લે સુનમે ચલાઇ,
લહેર પ્રેમકી રૂમ રૂમ આઇ ઉલટીં
અગોચર ફેરકે સુરત ગઇ,
લેહેર પ્રેમસે અલમસ્ત લઇ,
જહા દેખુ વહા વહી વહી ઉલટીં
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી આપા ભુલાયા,
પરગટ નુર અદ્દાહ દર્શન પાયા,
ધ્યાન નીરતર પીયાસે લગાયા ઉલટીં

રાગ કહેરબા—૨

સુરત સેજેરે જગન ચઢ ગઈ, દેખ દીદાર મગનરે ભઈ...ટેક.

અખ ધ્યાન જો લાગા મોહો અગમ આકાશ,
સતગુર મેહર નુર ભયા પ્રકાશ,
અગમગ દેખા નુર અલેક તમાશા.. સુરત૦
મોકો પાયા મુજ મહી લગનસે,
હકને કહા “વશીઅન ફાસેકુમ અફલા તુખ સેરૂન” સે
“વજદ-તો ગળી જો રળી” મગનસે સુરત૦
શાહ કાયમદીન ચીશ્તી ખુદી ભુલાયા,
ખેખુદ ધ્યાન ધણીમે લગાયા,
ધ્યાન લગા ધણીમે મીલાયા સુરત૦

રાગ કહેરબા—૩

મેરી સૈયોરે મે તો ઘુઘટ ખોલા,
કચુ હો રહુ મેરે સાઈસે અખોલા ટેક
કાજલ નૈનુ મે ભરે ભર ખાયા,
કસ્તુરી કેસર ઘસી અગ લગાયા,
સોઈ લટકા મેરે શાહકુરે ભાયા મેરી૦
પીચુછ સાથે મેને નેહ લગાયા,
ચોલી પ્રેમકી અહ્લાહ મુજ તન લાયા,
મી તારે સાજન મુજકુરે ભાયા, મેરી૦
શાહ કાયમદીન ચીશ્તીએ જો ઘુઘટ ખોલા,
મેં યુન પેહુના મેરા અતલશકા ચોલા.
મેરા સાજન મેરે હીરદે ખોલા...મેરી૦

રાગ કહેરબા—૪

ઢોલન ખ્યારે આવો ને ઘર મેરે,
મે બલબલ જાવુ સુરીજન તેરે..ટેક
જો તુ આવે પીયા તો મે બલબલ જાઉં,
અગર ચંદન ઘસકે અગ લગાઉં,
તુ ખી કરતો મે પીચુછરે પાઉં ઢોલન૦

પીયુષ મેરા બે મુજકુંરે ભાવે,
 મન ચીંત મેરે ઓર કુછ ન આવે,
 હસ ઘર પીયુષ સો કયુ દુખ પાવે દોલન૦
 સુરીજન સેતી બે અતર ખોવે,
 એકાએકી જલમે જલ હોવે,
 તો મુખ દર્શન શાહ કા રે બેવે...દોલન૦
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી બે ચેલીરે તેરી,
 ભઈ સોહાગન મે પીયુષ કેરી,
 નીત ઉઠી આવો પીયુ સેજેરે મેરી દોલન૦

રાગ કહેરબા—૫

ખાતા શાહકીરે મુજ દીલ ભાયા,^૧
 શાજન પાઈ મે કરૂંરે બધાયા...ટેક
 સાજન મેરા અલ્લાહ મુજ ઘર આયા.
 ધન સોહાગન લે કઠ લગાયા,
 અખ રૂલીયા માનુ બે સુરીજન પાયા ખાતા૦
 તન મન સેતી હને સખ દુખ ખોયા,
 ઉસ પીયાકુ મે નૈનુરે બેયા,
 સા રે નૈનુ પર પીયુષરે મોહયા...ખાતા૦
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી બે સેજ સમારૂ,
 સુરમા શીતલ લે નૈનુ મે સારૂ,
 તન મન બેખન મેરે પીયુ પર વારૂ ખાતા૦

રાગ કહેરબા—૬

દોલન મેરે ઘર આયેરે આજ,
 ઘુઘટ ખોલુ મે દરશન કાજ...ટેક
 પુલ ચ બેલી અલ્લાહ બે મે મ ગાઉ,
 હુસેની સેહરા ઉસકા ગુથાઉ,
 અખ દાવદી આવદી^૨ શાહકુ પહેનાઉ દોલન૦

^૧ પસદ ખડા ^૨ દાવદી આવદી એ એવ જાનના પૂલ છે જેને ગુલદાવદી કહે છે તે પુલોનો હાર પહેરાવવા વિશે છે

ચોલા, ચીર સખ નવ રગ લીના,
હાથ અગુઠી ઓર લાલ નગીના,
સહેજે રે આવો ફીર પહેનુ ઝરીના....ઢોલન૦
શાહ કાયમદીન ચીરતી જો કંઠ લગાવે,
રાજ નખી મોહ મદ મીત સો લાવે,
સેજેરે આવો ફુલહન બલબલ જાવે.. ઢોલન૦

રામ કહેરબા—૭

દીલકુ ખોજે પીયુલ સો પાવે, ઓર જગ ફુલન કાહેકુ' જાવે-ટેક.
જીને ફુલ ઉને પીયુલરે પાયા,
એકજ નુકતા લે દુર ખીસાયા,
અખ રાવ ચાવને' પરગટ આયા...દીલકુ
તપસી તપજો પહોત કમાવે,
રેન દીન માલા માણકે પ્રીરાવે,
જોગ જાગે ના પીયુલરે પાવે . દીલકુ
શાહ કાયમદીન ચીરતી કહે જો મન વશ લાવે,
માર ચોરુ કુ ઘટ અમલ બજાવે,
સોહી સોહાગન ઘઠ સાજન આવે દીલકુ

રામ કેદારા—૧

જખ લીતર સુરત લાગીરે, તખ ઝલમલ જોત પરગટ જાગીરે-ટેક.
ખીચાર મનકા જખ લાગારે,
તખ ધ્યાન ધીર લેહે લાગારે,
તખ અગ મ અગોચરકા ખેલ જાગારે જખ લીતર૦
વીસવાસકે ઘર સુરત આઈરે,
સતગુરુ કુ ચી પર લેહે લાઈરે,
તખ અગમ અકાશકી ખસ્તુ પાઈરે. જખ લીતર૦

જખં ખીસરા આપ ખીચારાં,
 તખ આંકસ^૧ ઉતરી પારાં,
 અરશમે દેખા તેજ અપારાં જખ ભીતરં
 અરશ મે નુર પરકાશાં,
 ઉપર બાજે તુરકા ઘોસારાં,
 કાયમદીન મુરાકેબાં કર દેખા તમાશાં...જખ ભીતરં

રાગ કેદારા—૨

થોડેસે સુખ લીએ કયા જનમ ગુમાવેરે,
 પીછુ હારે જનમારા તો પસ્તાવેરે...ટેક
 આવ દુનીયામે ખાયા પીયારે,
 જીવા જખ લગ લોગ રમ લીયારે
 જીવા નાહક ગયા નાહી સુખ કીયારે થોડેસે
 સ્વારથકી હે સખ સગાઈરે
 અસ્તરી, બહેન, ફરજદ લાઈરે,
 કોઈ કામ ન આવે આપ માઈરે...થોડેસે
 સવાદકે કારણ અસ્તરી મેવેરે,
 નેકીમે ન લાગ દેવરે,
 બદીકા હીસ્સા ન બાટ લેવેરે . થોડેસે
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી ખોલકે કહેવેરે,
 મુવે પીછુ ના કોઈ સજ રહેવેરે,
 બે કરે સોહી દુખ સહેવે રે થોડેસે

રાગ કેદારા—૩

દરશનકા હે મુજે ચહાવેરે, હારે મેરા બાલમજી દીખસાવેરે ટેક
 પીયાળ સહેજે મેરી આવરે,
 પ્રેમ ખ્યાલા ભર લાવરે દરશનં
 હારે બાહી ભરી પહેનાવે ચુડારે,
 દેખો મેરા પીયુ હે ફડારે,
 ખાસા બના અખ ચે બેડારે ..દરશનં

૧ આફસ એ હાથીને મારવાનું એક હથિયાર છે

સાજન મેરા જો મુજકું પાવેરે,
મુજ હુ ખીયાકા હુખ મીટાવેરે,
પ્રેમકા ખાધા માઈ આવેરે દરશન૦
પીયાને મુજે પ્રેમ પીયાલારે,
મુજ સોહાગનકુ સાઈ ભાચારે,
શાહ કાયમદીન ચીસ્તીકા હુ ખ મીટાચારે દરશન૦

રાગ કેદારા—૪

ઇસ માયામે મત લોલા તું અય જીવ લોલી,
જુહી માયા દુર કરે, મત ગાફીલ સોલી...ટેક
ઇસ માયાકે કારણુ જનમ મુહી ગુમાયા,
જોખન થા સોલી ચલા, કુછ હાથ ન આયા ઇસ૦
બાજી અપને હાથ ન રાખી, મુરખ કછુ ન જાના,
પ્રીત ન જોડી પીયા સગ, અખ કયા પસ્તાના...ઇસ૦
જીસે પીયા સગ પ્યાર હે, સો કયુ દુકા સોવે,
પ્રીત જો લાગી પ્રેમકી, માઈ કયુ ન જોવે...ઇસ૦
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી ઇસ માયા પર, કુછ ચીત ના લાઇયે,
ધ્યાન ઘણીસે ગખીયે, પીયુ મત ભુલાઇયે ઇસ૦

રાગ કેદારા—૫

રહેમાન સો આપે પરગટે, જો આપા ખોવે,
મુરીજન જીસ પર મેહુર કરે, સોઈ મુહાગન હોવે...ટેક
જીસકે ઘટમે પીયુ ખસે, સો કયુ હુ ખ પાવે,
મેરે એસા મેલ હય, માઈ રહેજે આવે...રહેમાન૦
નેહ જો લાગા પ્રેમકા, દુલહન સદા મતવાલી,
ઉસ ખીન મેરે કોઈ નહી, મે સાઈકુ બહાલી રહેમાન૦
પ્રીત ઉસીસે હે મુજે, જીને સખ હુ ખ ટાલા,
ખોલુ ધુ ઘટ અખ હુઈ મેહુર, ઘરૂં આયા વહાલા રહેમાન૦
શાહ કાયમદીન ચીસ્તી સદા સોહાગી, જીને આપા ભુલાયા,
કામણ કીયે પ્રેમકે, જો શાહ ભરમાયા,²

રાગ કેદારા—૬.

હારે કહા હુઢેરે, પીયુ દીલમે સહી,
 તુમ ખાત ધીચારો, અખ જો મે કહી ટેક
 જગ સારા ઉસકુ ખોજેરે,
 પીયુ પાસ હય, ષણુ ન છુજેરે,
 ચીત કોર નહી, કયુ સુઝેરે—હારે
 પ્રેમ પીયુ સગે છુને પીતારે,
 લોભ દુનીયાકા ન કીતારે,
 ઉસે પલમે પાયા મીતારે—હારે
 સુરીનક અખ સહી કેર જાનારે,
 ઘુઘટ . જોવા ને હુવા દાનારે,
 શાહ કાયમદીન પીયુ પીછાનારે—હારે

રાગ કેદારા—૭.

હારે દિલ ભાવે સાજન મેરા મુજે;
 હુખ કેતાક કહુ મે આકે તુજે ટેક
 તેરે મીલનકી મુજે આસા ઘણી,
 દેખો મેહર કરી મુજહી લણી,
 અખ ઘર આવો તુમ મેરે ઘણી—હારે મુજે
 પીયુજી • મેરા મુજે ભાવેરે,
 સો • ઢોલન કખ ઘર આવેરે,
 હુધ જાવેસે પીયુ પાવેરે—હારે મુજે
 ઘટમે લાલનકો પુજરે,
 નામ ઘણીકા લે ખુજરે,
 રાન ગુરૂકા તખ સુઝારે—હારે મુજે
 મુજે દરશન તેરેકા ભાવરે,
 પ્રેમ પીનેકા મુજે ચહાવરે,
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી કે ઘર આવરે—હારે મુજે

રાગ કેદારી—૮

નુર જો તીખા ઝલમલ દીમે, હારે મન ભયારે મતવાલા . ટેક.
 સુન શીખર પર દરસ હય, સો કોહુ ન જુએ,
 મે અલમસ્ત પીયુકા, કુછ ઔર ન સુએ નુર જો
 ખસ્તુ જો તીખી જહોત હય, સો હુઇ પરકાશા,
 જહા જલ પવન ન સચરે, વહાં લીયા હમને ખાસા .. નુર જો
 શાહ કાયમદીન ચીરતી હક પાયા, કુછ ઔર ન ભાવે,
 અખડ થાદ અજંપા હય, નુર નુર દેખાવે . નુર જો

રાગ કેદારી—૯

સુરીજન ખ્યારા મનમે ખસે, હારે દુર કયા કામે જેભવે .. ટેક.
 દીલકી નૈનુ ખોજ કરો, પીયુ આવે હાથ ..
 ઘટ ઉબલા પરગટે, બ્યુ પુનમકી રાત સુરીજન
 જોલે ચાલે ચોહી પીયુ, જો અહ કાઠ ટમકા ખોય,
 સ્હેજે સાઇ પરગટે, જો મન પવન વશ હોય સુરીજન
 ચોર કાયાકે વશ કરે, તો સેજે પીયુજ આવે,
 શાહ કાયમદીન ચીરતી ખોલ કહે, લોક મરમ ન પાવે સુરીજન

રાગ કેદારી—૧૦

આવો ખ્યારે પ્રેમ રસ પીજીયે,
 હારે પ્રીત લગા કર છેહ ન દીજીયે ટેક .
 જ્વશન કાગલુ જીવ તપે ઔર નૈનુ નીંદ ન આવે,
 ખરસ જેસી એક ઘડી પીયા, કહોરે કયુ કર જાવે....આવો
 સુખ આનંદ સખ તબ, પીયા મુજે તેરી ભુખ,
 તપતે તપતે માસ ગલા, લોહી ગયારે સુક .. આવો
 શાહ કાયમદીન ચીરતીકા તન બાહેર, ઔર મન તેરી પાસ,
 તુંહી તુંહી કરતે પીલી ભઇ, અખ જીવે આશરે આશ આવો

રાગ જેજેવંતી—૧

માહી સુરત તો દેખને જેસી સાવરે ખ્યારેકી હય ટેક
ચંદ્રસે તો આલા સુખડા, દેખત હોવે સુખડા,
રૂપકા તો પાર નહી, રૂદીયે વાકી જોત ડાલી હે માહી૦
નૈના તો પ્રેમ કટારી હય, દીલ ખીચ લાગી હે,
પ્રીત લગા બહાવરી લઈ, સજન સો ભુરકી ડાલી હે . માહી૦
અગન અગની આ જીવન હમારા, જો કહીયે સો ભીંતર હમારા,
આવોને ખ્યારા પ્રેમ રસ પીજીયે, જોખન સી રૂત જાતી હે માહી૦
ના કીસે મે દેખન દેઉ, નૈના ખીચ લાપ લેઉ,
શાહ કાચમદીન ચીશ્તીકી સેજે આવો, એસો નેહ લાગો હે . માહી૦

રાગ જેજેવંતી—૨

નૈના ખોલ દેખોરે જાની, મન હવે તડપતા હય ટેક,
દીલકી તુમ કરો જે સેવા, ઇસમે સખ કુછ હે મેવા,
તીરથ અચારત કાહેકું જાવો, પીયુ ખ્યારા પાસ હય નૈના૦
સુસલમાન મકકે જાવે, હીંદુ તો તીરથ નાહાવે,
દોનુ મીલ ભુલે પડે, મનકી મત અવલી હયે? નૈના૦
શાહ કાચમદીન ચીશ્તી કહે સમજાવે, જોગ જોગે ન પીયુ પાવે,
બાહરકે તો તીરથ જુઠે, દીલુ કે સાચે હય...નૈના૦

રાગ જેજેવંતી—૩

દીદારકે દરીયામે સુરત સુ મગન હય ટેક
અલમલ અલમલ નુર પરકાશા, અનહદ નાદ તમાશા,
તામે રગ રલીયા માનો, અનવા^૧ ખસ્તુ પાઈ હે દીદારકે૦
એસા ખુબ મેદાના, જામે અલકત નીશાના,
તાકું દેખ અલમસ્ત લઈ જૈસી લહેર ચઢી હે દીદારકે૦

૧ પ્રેમ વગરનું મકકે જવું કે તીરથ કરવા જવું એ ઉપલકીયાજ વાતો છે તે ક્રિયાઓ સારી છે પણ તે એકલીથીજ કામ ખુદામા મળી શકાવું નથી ૨ તરેહ તરેહની

શાહ કાયમદીન ચીરતી, રૂમ રૂમ કીચે બસ્તી^૧,
અમર આનદ મનવા લયા, ત્રણા કાહુકી નહી હે દીદારકે
રામ જેજેવંતી—૪

ગગન ગુફામે અનવા બસ્તુ નુરી હે ટેક
ઇરક લાગા, તોફાન લાગા,
ખુદીખો, ખેખુદ હો, હમે હમ દીદાર હે...ગગન ગુફામે
ખેચુન વ ખેચેચુન, ખે સુખેહ વ ખે નમુન,
સખ ઘટ બાસી, અખસે ન્યારા, તાસે સુરત હુર હય...ગગન
ખોલા ઇરફાન, દેખા સુખહાન,
ઝગમગ, ઝગમગ નુર ઝલકે, સોહી અલેક ખ્યારા હય...ગગન
શાહ કાયમદીન ચીરતી, બીતરકી બસ્તી,
મુરાકીબા કર, મુબહદા કર, મુશાહેદેસે મોઆએનાં હે^૨ ગગન
રામ જેજેવંતી—૫

અલેકકા નુર અગમ માહી...ટેક
અનહદ ઐન અપાર, જોહી જાને સોહી બખાને,
ખીન દેખી બસ્તુ દેખાય ન કોઇ, છને દેખી ઉને દેખાઇ હે.
દેખી મુરશીદ કામીલ, તાસે હોય હાસીલ.
પલમે નુર ગજ દેખા, રૂમ રૂમ રૌશનાઇ હે ..અલેકકા
શાહ કાયમદીન ચીરતી, ખીસરે તન હસ્તી,
સુન્ત કેરી પીપલ સીખર ચઢે, જહા હક દીદાર પાઇહે ...અલેકકા
રામ જેજેવંતી—૬

સુનકે મેદાનમે અલેક નુર દીદાર હય ટેક
જ્યુ ગાગરમે સુરજ લમ, યુ ઘટ ઘટમે હે પ્રહા,
ગાગર પુટે સુરજકુ ન લાગે, એસે પીયુ ન્યારા હય....સુનકે
જ્યુ કરે^૩ મે પાણી, યુ ઘટ ઘટ પીયુ જાની,
કરા પીગલે ખીન ન હોવે પાણી, નીકસતો નહી હે સુનકે

૧ ગમે રામ ચીતન્યનો વાસો થઇ રહ્યો છે ૨ જેવુ તે.

૩ વરસાદના કગ હોય છે તે

અહોહકુ તો ઇસમ, બહેહકુ તો અસમ,
 અસમ ભુલે ખીન ઇસમ પાવત કભુ નાહી હે.. સુનકેં
 બીતર હો હુશીયાર, બાહેરકા ખીસાર,
 સુરત ખાતીન સફર કરો, ચેહી ફના હો બુલાની હે.. સુનકેં
 શાહ કાયમદીન ચીરતી, સદા નુર મસ્તી,
 હક નૈનુસે નુર હકકુ દેખા, બશરીયત^૧ સો નાહી હે સુનકેં

કાફી-૧

કુડી આ દુનીયા કોઈ ગ્યાન વિચારે,
 જો નુર ચેતો સો ચેતંગયોરે સાહેબ નામ સમર,
 ચેતન હૈરાજ વીરલા કોઈ, બુલ્યો સખ સ સાર
 જે નરે સાહેબની યાદ કરે તો તેને જાય ખાલી,
 રૂડુ મીઠુ દેખાડીને દેહે ફાસો ઘાલી
 શાહ કાયમદીન ચીરતી કહે ચેતો લોકો, આગળ વસ્ત્રી ઘાટ,
 ઓર પથને મેલી કરીને, ચાલો સીધી વાટ

કાફી-૨

ઘર આવો મેરે લાલ રંગ રલીયા માનો,
 અગર ચદન ઘસ અગ લગાઉ, કાજલ નૈનુ ડાલ
 રંગ રંગીલે મે કપડે પહેનુ ગુથુ માગર સલાલ,
 એક રંગી મે ચુડીયા પહેનુ, અઝર કા કરે અમકાર
 શીશ^૨ પુલ ટીકા નથ ખાલીયા ખેસર, ધુધરૂકી ઠમકાર
 શાહ કાયમદીન ચીરતીકે સેજે આવે, પીયા કરે શગાર^૩

કાફી ૩

મેરે દીલકી દો ખાત સાઈ તુહી ખુબે,
 જો અવ તેરે દરસકા બુકા, સો અન પાનીસે કથુ અવે,
 સતોષ દરસકા ખાના ભાવે, પ્રીત તેરેકા પાની.
 રૂમ રૂમ મેરા તુહી તુંહી ખાલે, ઓર શબ્દ ના સુનાઈ,
 શાહ કાયમદીન ચીરતીકુ મોહ જો લાગા જોગનવાકી પ્રીત

કાફી-૪

પડેરે પટોલે ભાત તે ના જાયરે
શા માટે મારે ખેદે પડા છે, હું તો નહીં મેલુ એ વાતરે,
જેજે ગમસે તે કરીશ, તમને આવસે ધાત.
લોક તો મારા ચાલા કાઢે છે તેમ તેમ મને ગમતુ થાય
શાહ કાયમદીન ચીન્તી પાલવ આજ્યો, હવે લોકોથી ન લજાયરે.

કાફી-૫

મે ચાખ્યો અમીરમ તે તો ના મેલાયરે,
સવલો પથ મે કાહી ન જોયો
મારગ અવળે કોણુ જાયરે
મનરે તીરથની હમે સેવા કરીયે
મારગ વેગળે કોણુ જાયરે,
સતોક રસ હમે ભરી ભરી પીજીયે
હારે મે મુકી છે હાય વાયરે,
શાહ કાયમદીન મન સવલુ' છેરે,
લોકો તે અવળુ વિચારેરે

સાખીઓ.

કેતેક અજ પા જાપ જપે, કેતેક સુખમણુકા ધ્યાન ધરે.
કેતેક દરવાજે બંધ કર, જલમલ જોત પ્રકાશ કરે
કેતેક અનહદ નાદ સુને ભેરી શબ્દ પર ચીત ધરે,
કેતેક તીરકુટી તીર ઉપર, લે મનકા આસન કરે
કેતેક સુનસે ચીન લગા, પ્રેમ જોત પ્રકાશ કરે,
કેતેક ડાબે દીલ ઉપર લહે મુરશીદકા તસવ્વર નીરખા કરે.
કેતેક હઠ જોગસે લે, દમકી સાધના કરે,
કેતેકે દમસે સખદકુ ઉચા ખેચ મન પર પછાડે
કેતેક ચંદકુ બંધ કર, સુરજ ઉપર ધ્યાન ધરે,
કેતેક સકતકુ ઉલટ કર લે ગગન મહલમે લક્ષ ધરે

કેતેક નોલી કરમ કરે, કેતેક બકનાલ પર દો નાકે પકડ
કર આપ સુન સાન હોવે

કેતેક ચામ ચક્ષુસે આકાશ પર ધ્યાન ધરે,

કેતેક આપ માહી આપ ઉપર સુરતા ધરે

કેતેક ત્રીકુટી પર ચામ ચક્ષુસે નીરખ રહે,

નેના બીચ બચ તબ લડકે જેસા ઉબલા નજર પડે

કેતેક સ્થુલ સુખ કારણ, મહાકારણ પુતલી ઉર ઠરાવ ઠરે.

કેતેક હૃદય કમલ પર અલેક નામ તુહી તુહી કરે

કેતેક સખ ઘર સાહેબ બુજ કર ઠરાવ ઠરે,

કેતેક ગગા જમના એક કરે સરસ્વતી સોહગ ચમરણા કરે

કેતેક મીન મારગ પર ઠરાવ ઠરે,

કેતેક પંખીલન મારગ કું નિશ્ચે કરે

કેતેક તીન દીન લગી ભુખે મઠ કર આખ મીચ રહે,

દમ ખેચે તબ તીમરકા^૧ ઉબલા નજર પડે . . .

કેતેક બિહાગ મારગ પર ધ્યાન ધરે,

કેતેક હૃદય કમલપર સુરત ધર અલ્લાહ અલ્લાહ કરે

કેતેક શખદકું સાસમે છુટ કઠ દસમે દવાર^૨ ચડે,

કેતેક જખાનકું ખેચ બધાવે, પ્રાનકું દસમે દવાર ચડાવે

ઓર ખહેત વરસ જીવે.

નીદાન બપ બી દુટેગા તરવેણી બી દુટેગી,

જેત અનહદ જે તે નીશાન કહે ઉન સખકા નાશ હોવેગા

સાધુ સખ મીલ ખોજ કરે તબ આત્મા કહા સમાવેગા,

જેતી બસ્તુહે રૂપ પ્રકાશ, વેતી સખકું હય વીનાશ^૩

નિરજન, નીશકાર અવિનાશી ખ્યારા,

વોહ અલેખ પુરૂષ હય ન્યારા

જે કોઈ ઇસ બસ્તુકું ચહાવે,

તો જ્ઞાનસે ખેજાન હો જાવે,

ખોજ ભુલ અખોજપણ લાવે
 આશા છાડ કર હોય નીરાશા,
 વૈસા છુપાવે વહા બાસા
 સતયુગ ઉપદેશ સાર નીશાન.
 જેસે સુરતે રહો ધર ધ્યાન.
 અગમ સે પ્રેમ ખુમારી આવે,
 આપપણેકુ સોઈ ભુલાવે
 અલખ પુરુષ પરગટે ભાઈ,
 અલેખ સે અલેખ દેખા ભાઈ
 ઉસ બસ્તુકુ જો પાયા સહી,
 જીવન મુકત હો ચુકા વોહી
 જોત અભાપકા ઈતના હેગા ગુણ,
 એક ભગ ધીર રહે મન
 પાચ પચીસ લુટને ના પાવે,
 રાક્ષસ દેવકા . ભે મીટ જાવે
 અકળ પુરુષ અલેક અવિનાશી,
 જોત જાપ સે વો ન્યારા હે વામી
 ઉસકી ખાત કોઈ ખીરલા જાણે,
 અગમ ભેદકુ કોઈક ખીછાણે
 જોત જાપ સખ સત હે સાચે,
 બ્રહ્મ ભેદકે પહેલે દગ્વાજે
 સત શબ્દ હે સુન સાધુ ખ્યારા,
 કહે કાયમદીન ચીશતી અલેક પુરુષકા કુછ ભેદ ન્યારા

રાગ કસામ—૧

ખ્યારી નુરકી આખડીયા, સોઈ મુખ પર મે વારડીયા ટેક.
 મેં મુજમે સે નીકલ ગયોરે, જખ પીયા સેજુરે આઈ,
 મુજમે સોકન કા સાલ થા, વોહી તો મુરશદને દીયારે મીટાઈ.
 મોહંમદકા મુખ ચાદ હેરે, ચમકે સખ સ સાર,
 ખીન પાઉ ખીન પર ઉડ જાઉં, લગે સુરતકા તાર ખ્યારીરે

શેખ ફરીદ શકરગ જ કહેલાવે, વાકી ઓલાદમે હું,
બદરૂદીન જેસે પીર ને પાયે, ચીશતી કાયમદીનકુ . ખ્યારીરે૦

રાગ કલામ—૨

એ સહીયોરે શાહકુ દેખને દો, હવે મેરી કોઈ આહ ન લો ટેક.
પીયુછ દેખનકો ચાહાવ ઘણોરે, દેખુ તો સુખ હોય,
બીન દેખે નેનુ નીંદ ન આવે, બેઠી હુ સુધીયા ખોઈ .. ઓ૦
પીયુછ દુઢનકુ મે નીકસીરે, સોલે કીયે શણગાર,
પેહેના ચોલા ચુદડીઆ સૈયો, પાઉ અઝર અમકાગ...ઓ૦
તન જલે અગેઠડીરે^૧, દવ રે જલે હરદે મહી,
જેમ જેમ બાહુ તો મારો ઈવડોરે જાશે, મુજરે વસીલો તુહી

..

રાગ કલામ-૩

તન તકીયેમે ખોળે સુન મેદાના, સુગત મગન હોય દેખ નુર
નીશાના,
સુરત બાહર કી ભીતર લાવો, તાકુ સમેટ ગભીર બનાવો
મોઈ ગીરેહ^૨ લે નાક પર રાખો, ઇન્હી સીખાવનસે ખુદી ભાગો,
સો શીતલ કર માહી અ જન પાણી ભરાવો તામે લે સો ગીરેહ
ગભીર ખુલાવો
બસ્તુ પ્રકાશ કરકે તુમે ઉપદેશ લેઓ, સો ઉપદેશ પર સુરત
ધ્યાન ધર રહેા
કેક પરેમકી રૂમ રૂમ આવે, સુરત મસ્ત મગન હો જાવે
એસા ઉદખુદ ધ્યાન જખી ધરે, તખ સુરત ઉલટ ગગનકુ ચરે,
અવલ તો અ ધારા અગોચર આવે, તામે સુગત ધીરે ધીરે ચલાવે
તાસે આગુ જખ સુરત ચલાવે, તાસે આગુ એક મેદાન આવે,
આ મેદાનમે આનદ સરૂપ પાવે, ને આહે દીદાર સુરતા સુરી
દોડાવે

એક ધુન સુરત ગઢપર લે જાવે, કીસુ ઘાટ પર દ્રષ્ટી ન લગાવે,
ને સુરત ડાળી જમણી કરે, અધ ખીચસે વોહ પીછા ફીરે

પ્રધંકે નાકે જેસી બકનાલ આવે, તાકુ ફેડ સુરત સુનમે લેખંવે,
 સો સુન મેદાનમે નુર ગજ અપારા, ઝીણા તીખા સાઈકા દીદારા.
 મ્હોત શોર હે અખડ તીખી ગુલ આવે, કયા પાતર દેખ
 ચમક જાવે,
 રો સાહેબમે જો એક હો રહા, દુખ દરદ ઉસકા સખી દુર ગયા.
 રો વહેદતમે વાસીલાને હક^૧ હોવે, સો મુખસે નામ કહો
 કીસકા લેવે,
 રખ જગતકા હુવા આપે રાખ, વૈકુઠ તાકી હુધ રૈયત પરખ.
 બે મીઠાઈકા ગુન જો આપે સોઈ પાવે, સેવો સતગુરુકું મીઠાઈ
 ચખાવે,
 બે સુન રાહ સર કર આપે સુરત ચલાવે, ખીના સતગુરુખસ્તુ
 ન પાવે
 મંબલ મેહર મુરશદકી કર લાવો, પીછુ સુરત શબ્દ માફીક ચલાવો.
 રશન નીયામત તખ તુજકુ પાવે, રમ રમ તેરા મસ્ત મગન
 હો જાવે.
 ગાહ કાયમદીન ચીરતીકા સખદ કોઈ ગાવે, ખોજ લે લેદકું સોહી
 દીદાર પાવે.

કલામ રખતો—૧

તુ હી તું હી તું હીરે તુ હી કીરતારાજ,
 બોલે સો તુ હીરે લાલન પીયારાજ
 રગલરા ખ્યારા લાલન ગાવે,
 આપ આપકુ ગાવ સુનાવે તુ હી તુ હી૦
 ગાવે બજાવે ઓર આપ હોવે રાજ,
 મન માને યુ ખેલે બાજ .. તુ હી તુ હી૦
 એ તો મોજ આપસકી ખ્યારા,
 તાકુ કોણુ શીખાવન હારા તુ હી તુ હી૦

૧ ખુદામા મળી ગએલા લોકો

સુન શીખર પર નુર દીખાવે,
 અરશ કુરશ વહા કુલે ખાવે તુહી તુંહીં
 અરશ કુરસ દોનુ એક રગ હોવે,
 મત બનો કોઈ બુજવા* જોવે ..તુહી તુહીં
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી ગુમાન ના આવે,
 બોલે બોલે સોહી પીઆ ગણગણાવે .તુહી તુહીં

કલામ રેખતો—૨

ઘાયલકી ગત ઘાયલ બુજે, બીતર ઘાવ સો બાહર ન સુજે,
 ઘાયલ ધુમે ચોટ મરમકી લાગી, સોક કર જીવે પરેમ સોહાગી
 મારન વાલા સતગુરૂ પુરા, સો કયુ રે જીવેગા ઘાયલ પુરા,
 નહીં સુકેખનમે નહીં સુકે તનમે, લાગ રહી ચોટ શબ્દકી મનમે
 તુમહીં ન્હાડી ને હમ હે ભમરા. સાહેબ જપે ઉનકુ કયા કરે
 જમરા,
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તીને દેખા તમાસા, હાજર ખડા રાવ
 રગીલા નૌશા

કલામ રેખતો—૩

યારખ યારખ યારખરે હમારા, સખરે જીવનમે તો પ્રાણુ તુમારા,
 એક મસીદને^૧ દસ દરવાજા, વહામે મુદલાજી^૨ પડેરે નીમાજા
 જીને પકડીહે જાનકી લકડી, મારી મુદલાજીકી પાચુ બકરી^૩
 તુમ હો ખૈદ, પીઆ હમ હે રોગી, સાહેબ જપે ઉનકી કાયા
 નીરોગી,
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તીને દેખા તમાશા, હાજર ખડા રગ રગીલા
 નૌશા યા રખત

રાગ મેવાડો.

સુરીજન સાથે નેહ સુજને લાગો, દુરીજન લોક કરે મારી હમી
 કહે લોકોને તે કેમ મેલશે જે જીને મનમા વસી

જીદુ ૧ શરીર ૨ પી મરજીદ ૨ આત્મા ૩ પાચ ઇત્રીઓ

ગગન ગુફામા રહી સુરીજન સેવીએ બીજી કાંઈ ભાવે નાહી,
ભીતરની વેદના છેરે વેરાગની તે શુ બાણે લોક ભાઈરે,
ઘર તણ રહ્યા ભેખ પર જેને લોક કહે પુરા ભગત
ભીંતરથી તો અધારે ભીંત, મનમાહીથી ના ગઈ જગત,
પોશાક પહેરે સો હજારની ઓર તજે નહીં ઘરબાર,
ભીંતરથી તો લહે ટુટે નહીં, તે કહીયે પુરા નર નાર
જગતમા રહી અણછતો રહે, કરે નહીં જરા પાખડ,
પાતાના ઘટમા છાનુ કરે, સમરણ સાઈનુ અખડ,
ઉપર રૂંટા રહે, ને માહી કાચો નપાટ લોક કહે પાકો સહી,
ભુખાને ભરીયો કહે, તેની ભુખ ભાગે નહીં,
અખડ સાઈથી લેહ લાગી રહી, વીસડ નહીં ઘડી એક,
કાયમદીન ચીસ્તી અગમ ગડ ચઢી જઈ જોયો અલખ • સુરીજન૦

રાગ કાનડા

લાલન હું જાનું ઓર તુહીં જાને,
મત રે કીસીકુ બીચમે આને લાલન૦
જો તે દીવા અલ્લાહ મુજે સાચારે ખોલ,
કર દો ખાતા મેરે દીલકા રે ખોલ,
સદારહે સોહાગન ધુ ઘટ ખોલ લાલન૦
આવરે સુરીજન રગ રલીયારે કીજીયે,
પરેમ ખ્યાલા ભરભર પીજીયે,
જાત જોખન કા બહાવા જો લીજીયે...લાલન૦
સો નેહ કરતા મુજે પ્રીત બધાની,
તુ મુજે ભાયા અલ્લાહ, હું તુજે લોભાની,
અખ છાનીરે લાગી, અખ કીનહુ ન જાની લાલન૦
જવાબ મોઈનુદીન ચીસ્તી પીર જો પાઉ,
જવાબ કુતબુદીન કે મે બલબલ જાઉ,
શેખ ફરીદ પાયે મે આનદ બધાઉ લાલન૦

રાગ પરજ—૧

હૃત કરૂ બાઈ તાસે હૃત કરૂ, જે છે મારો સ્વામીરે ટેક
પ્રીત કરી શાહ મળવા આયો, એની ધુન મનમા બાજેરે,
જે સ્વામીસે મોહ લાગો, કેમ કરી મન લાજેરે હૃત૦
એ તો હોજવ મીત છે એણે સઉ ચીતા તો ટાળીરે,
કાલક તો હિરદાની મટી ને જ્યા જોઉ ત્યા લાલીરે હૃત૦
ચોલી ચીરતો સૌ પહેર્યા, અને પહેરી કહ્યા કામીરે,
શાહ કાયમદીન ચીસ્તીને બેર આંચો રૂડો સ્વામીરે હૃત૦

રાગ સીધવી

દીક્ષ કરીયાકે કાઠે ધુન મોરલીકી બાજે
સુની. ન્વે ધુન સખી લઈ રે મગન,
સામ મુદરકે મુખ...ધુન મોરલીકી બાજે૦
બેલી લઈ ગોવાલણ સુની,
મોરલીકા શોર વે હો મથુરા નગરીકી૦ ધુન
પીંડ, વરલડસે ન્યારી વો મથુરા નગરી,
વહી અખડ આપો આપ ધુન૦
સુન ધુન ધામ નીરજન સેવો,
ન્યારા વાહી આપે અલેખ^૧ ધુન૦
કાયમદીન ચીસ્તી સૌ પુરૂષ કે ચરણે હો,
જાઈ લીયા વહા બાસ...ધુન૦

રાગ સીધવી

બીદ્રાબનકી સૌ કોઈ અજબ છબી હે,
જહારે બીદ્રાબન વહા સામ ખીરાજે
સોહી સુરત કે બલહાર,
અકલ અવિગત લેખા ના જાવે હો
કુરાન, પુરાણ પુરે શાખ

૧ આમા મોરલી, ગોવાલણ, મથુરા નગરીએ જાનના રૂપમા આપેલા છે

પાર નીરજન કે સામ રગીલા હે,
સો ના ધરે અવતાર કોઈ અજબ
સીધ મુની તપસી જો કહાવે, ઉનકે સપને ના આવે,
સીવ સનકાદી ગતી ના પાવે હો
હરી દાસન કે પાસે
સામ બીના નહી ગલી તીલ જાગા,
જા રે જોઉં ભરપુર,
કાયમદીન ચીસ્તી સેવે પીયા ચરણ તારે હો,
સાચા રાખો ચરણે ઠેઠ

વીવાહ.

વીવાહ માડયૌરે સામી અલખ સુ સતગુરૂ દીન દંયાળરે
જ્ઞાન તણો ગોળ વહેંચીયો ચેતન વેવાઈએ સારરે,
સુરત કન્યાને પેરાવીઓ પ્રેમ તણો રે ગળે હારરે
જાપ અજ પા કુટુબ મળુ સહુ સખી મગજ ગાયરે,
લહે રૂપૈયારે વધાવણ થયા તે તરવેણી ઘરમાયરે
ખોલા તે માતા વેરાગ વરની, સામલો ને મન વેવાણુરે,
પાચ પચીસ તારા કુટુબી કાલ ઉઠી કરશે બાઝા તાણુરે
સગા સગામે વેર દેવાડે દુતી માયા તે સમસરે,
ઇનુ કહયુ જો તુ નહી કરે, રેસે તારે સગાઈમા રસરે
ખોઈ ખુદી ને ખોલડા ખોલજો મુખમા છે મોહકાણુરે,
જેવી હોતે સગાઈ કરી તેવુ હોત રાખજો વેવાણુરે •
અગે જરીઆન સરવે સજા પહેરી તે સત તણી સાડીરે,
માહા સુનમે રે માડવે ઉભા, તે વર લઈ હાથ આલીરે
અગમ અગોચર ચોરી રચી, ફેરા ફેરી બેઉ મળી કીધીરે,
હાથ આલીરે ભેટ સતગુરૂ સામીએ અલેખને દીધીરે
સામીજીને ત્યા નોખત બાજે, ગેબી અનહુદ અપારરે,
જલમલ જલમલ દેખીયુ દરશન વરજીનુ મે સારરે
કાયમદીન ચીસ્તી એ વીવાહને સમજી જે કોઈ ગારોરે
અમર પદના સાસરે સત કહું તે જન જાશેરે

રામ કહ્યાન.

પરી બ્રહ્મ કે પારમ પારા અકલ મુરતમે પાઈ ટેક
 ઇંગલા, પીંગલા, સુખમણ નારી, અનહદ પણ વા નાહી,
 જાપ અજ પા તરવેણી સે, ન્યારા હે ગોસાઈ^૧-પરી૦
 સુન ગગન ઓર જોત ઉજલા મહાસુન વહા નાહી,
 ધામ ઓર નીજધામ કે આગે, અકલ રૂપ હે સાઈ-પરી૦
 જા નુર નુર નાહી તેજ ઉજલા, નીરાકાર વહા નાહી,
 આગે કુછ ખુબી ઓર હે, સુરતછી રૂશનાઈ-પરી૦
 જહા રામ કંઘણ નાહી દસ અવતારા, નીરજન વહા નાહી,
 ઉન પારકે પારમ પારા, હે મુરત કોઈ વાહી-પરી૦
 વે ના આવે, વે ના જાવે, વે ના ધરે અવતારા,
 જયુ કા ત્યું વો હે જથારથ^૨ નીરજનસે ન્યારા-પરી૦
 સુરત નુરતકુ ગમ નહીં વહા, પુરૂષ અખડ હે જાઈ,
 સતગુરૂ મેહસે કાયમદીન, સો મુરતમે પાઈ-પરી૦ •

રાગ રવેણી.

સપના જાગત ની દ્રા ભાઈ, તીનુ ઘર સો શીરે મનકે માઈ,
 રવેણી ઝ્યાન કહે કાયમદીન, સતગુરૂ શબ્દ લો તમે ચીન
 ચીનોરે આત્મા, વસ્તુરે પાવે, વાકુ બી ગમ સળ મીટ જાવે,
 જ્ઞાન રવૈયણી જ્ઞાન બીચારા, ઘર માયા તીનુ કા છોડા
 પદગ તત્વ^૩ કા સ્થુલ હે જાનો, તામે વાસ્તના, લી ગ નવ હે પીછાનો,
 તેજકે સગ મીલી બીચ માયા, ત્યાથી જીવ સો નામ ધરાયા
 નવ ભાગ માયા કે જાનો, દસમા આતમા તુમ બી પીછાનો,
 કચરે કે સગ જયુ પાની ગદા, માયા કે સગ યુ આતમ બદા
 કાયમદીન સપના જાગત નિ દ્રા ઘર છોડો, સતગુરૂ ઉપદેશ લે
 સેજે મુરતા જોડો

કલામ.

આજુ બેળન તાડે વહીને રખે બતો ઠગાઈ,
 દીલની અદર દીદાર છે વચ્ચે માયા રે છાઈ
 પીયા તો પીયાલા પ્રેમકા, અગમમે ધુન મચાઈ,
 સુરત નુરત બેઉ બેનડી, લે મન વહા ઠેરાઈ
 સ સાર સખ જુઠા દીસે જુઠી હે રે મગાઈ,
 એ જ્ઞાન પીછેડા બુલકા કોઈ ચીનો રે ભાઈ
 જે રે ચીને સો સુનમે સુરતા બહિ લગાઈ,
 અગમ દેખા આકાશમે બહા બાડી દીખાઈ
 અમર પ્રલ હે બહા ઘણે ઉપર ભમરા લપટાઈ,
 ઉડા પાની ઉછાછલા, એમા નાહવો કુકાઈ,
 કાયમદીન ચીસ્તી દેખ પીયાકુ, જોતમે જોત મીલાઈ

ગરબી બારમાસી

ગરબે સતગુરુ સગ રમીએ,
 જુઠડે મારગ ના ભમીએ,
 કે ચરણે સતગુરુને નમીએ .ટેક
 રૂદેની^૧ ગજની અજવાલી,
 કે રમવા સત સખી ચાલી,
 કે અધા ધુન લાગી છે તાલી...ગરબે૦
 ઇગલા પીંગલા દો નાડી,
 સુખમણી ખેલ રચો ભારી,
 કે સુરત નુરત મે સણગારી...ગરબે૦
 કારતકે કરમ ગયા નાસી,
 હુ તો થઈ સતગુરુની દાસી,
 કે હવે મારે નથી ફરવુ કાશી ગરબે૦
 માગસરે મન માડે ગલીઉં,

મેમ લુલુ^૧ પાની મે લલીયુ,
 કે જનમ મરણુનુ હુ ખ ટળીઉં...ગરબે૦
 પોસે તો પાસે છે સ્વામી,
 આ ઘટમે હું અલેક પુરુષ પામી,
 કે નીસદીન સેજલડી નામી...ગરબે૦
 માહે તો માહ પદમે લાધી,
 વરતી^૨ મને પરમ તણી વાધી^૩,
 કે આખલડી^૪ મારા સાહેબથી લાગી...ગરબે૦
 ફાગણે હુ તન મારે પુલી,
 હવે હુ તો આરે^૫ દશા ભુલી,
 કે મનછા સુર સાગર^૬ રેલી ગરબે૦
 ચંદંતરૈ ચેતન થઇ જાગી,
 બ્રાતી^૭ મારા મન તણી લાગી,
 કે આખલડી મારા પીચુથી લાગી ગરબે૦
 વધશાખે વીચ તણે ભરથાર
 સાહેબ સૌ જુગનો કીગ્નાર,
 કે અતર ઘટ લાગે સુરતા તાર ગરબે૦
 જોઠની જુગતી નહી કાચી,
 સ્વામીજીની વાતો સૌ સાચી,
 કે હવે હુ તો આતમ^૮ રગ રાચી^૯ ગરબે૦
 અખાડે તો અગાસ ધુન લાગી,
 કે ચોદસ અમીરસ ઝડી લાગી,
 કે સુરત મારી સાચાસે લાગી...ગરબે૦
 આવણે સુરતા ચડી ઉંચી,
 પામી હુ તો પ્રેમતણી કુચી,
 કે આખલડી મારી સાહેબમા ખુચી ગરબે૦

૧ નીમક ૨ જતી ૩ વધી ૪ આખ ૫ આ તગકની
 ૬ આરમા ૭ કમાઇ

ભાદરવે ભરમ સધળો ભાગો,
 ચેતન મારો ગ્યાન થકી જાગો,
 કે સાધજીથી નેહ ઘણો લાગો ગરબે૦
 આસોએ આનદમે ઉઠી,
 કે રદ બદ* માલ ભરો પોઠી,
 કે સખી મારી સાચ કહુ ન જુઠી.. ગરબે૦
 તેરમો માસ અધાક ભારી,
 સ સારમા લાગી તાલી મારી,
 કે મને તારી યાદ ઘણી ખ્યારી . ગરબે૦
 ગગ્ગો વરસ તણો કીધો,
 શબ્દ મે તો સતયુગનો લીધો,
 કે કાયમહીને પ્રેમ રસ પીધો ગરબે૦ ..

કલામ.

મુરશદ મેરા મહેરમી^૧ જીન્ને મરમ^૨ બતાયા,
 દીલકે અદર દીદાર હે, જીન્ને દુડા સો પાયા-મુરશદ૦
 હિરદે^૩ બિના હવાન હે, વસ કર લેરે ભાઈ,
 જીરકે પીયા સગ નેહ હે, ઉનકો દેવે ઇલાહી^૪-મુરશદ૦
 તસખી રહે મોજુદકી^૫, હરદમ દાના સો દાના^૬,
 ખોજ કિનારે બેઠ કર, જીને ફેરા ઉને જાના-મુરશદ૦
 હિરસ હવસ^૭ હેવાન હે, વસ કર લેરે ભાઈ,
 જીનકી નેના ઢેરીયા, વો કયા દેખેરે ભાઈ-મુરશદ૦
 સખ દરદી દરવેશ^૮ હે, બિન દરદ કસાઈ,
 ઇબ કીસીકો ના દીજીએ, તુમ સુન લોરે ભાઈ-મુરશદ૦

* ભરપુર

૧ ભેદ જાણવાળો ૨ ભેદ ૩ અત કરજીની લાગણી ૪ ખુદા.
 ૫ સર્વ વ્યાપક ખુદા ૬ જે હમેશા મજુકો ફેરવે તે ઝાહ્યો ૭ લોભ
 વિકાર ૮ સાધુ

પળી પશુ ઓર આદમી સખ એક નર જાનો,
 સખ પર માયા રાખીએ એસા દીલમેરે માનો—મુરશદ૦
 વબુદમે^૧ મોબુદ^૨ હે, કહેવે કાયમદીન સારા^૩
 એકે એક ઘર દુડીએ, વા તો સાઈ^૪ હમારા—મુરશદ૦

અનહદ વાણી.

ખલક સખ ભુલી શીરે, ખીના સતગુરુ ગ્યાનરે,
 આપ આપકી હદમે અટકી સખ જહાનરે
 મુસલમાન ભુલે પડે ગોર મસીદ પુજેરે,
 તનુ મસીદમે સાઈ હેં સો તો ના સુઝેરે^૧
 હીંદુ કૃયા મુસલમાન મુલ છોડ ડાલકુ લાગેરે,
 ભુલ પડી એ હે અખ દોનુ જાગેરે^૨
 ઘટમે તેરે પાસ ખસે નીરજન અવિનાશીરે,
 તાકુ છાડ કર હીંદુ તો જાવે દોડા કાશીરે
 તીનસો કોશ જાકર પસુ લોક ખીલાવેરે,
 સેવા સતગુરુકી ના કરે જનસે હરી પાવેરે
 પોથી પુરાણકી ભુલમે જગત સારા અટકારે,
 કોઈ કહી, કોઈ કહી ભરમણમે ભટકારે
 પડીતુને તો પોથી બાધી, આપ આપકે કાજેરે,
 બધી બાધી હદકી ભુલાએ લોક સાજેરે^૩
 હોમ, હવન, એકાદસી દીયા લામા ભારીરે,
 સાર વસ્તુ નીરજન હે સો તો રાખી ન્યારીરે
 મતીએ મોમને માટી ધોલ કર નુર કર ખીલાયારે,
 પારસકા પરમ રસ કર જગતકો મમજાયારે

૧ હસ્તી, શરીર ૨ હાજર ૩ સાર, મતલબ ૪ ખુફ

૧ આમા જડ અને ચૈતન્યનો ભેદ બતાવ્યો છે જાહેર મગજદમા
 નમાઝ તો પદવાનીજ છે પણ ખુદાને ખોળી કહાડવો એનો એક ધણુજ
 મહાભારત કામ છે ૨ ડેકાણે ૩ ખરા રસ્તે હતા તે

વરતીએ વરત ક્રિયા બતા, લોક ભુખે મારેરે,
 મુવે પીછુ મુકતી હોવે, યુ કર પથ ઠરાવેરે
 બડે બડે મુલા મીલ કર હદ કા પડદા બાધારે,
 મુવે પીછુ બેહેરત મીલે યુ કર નાખા ફાદારે
 માતમીને આબડીસે^૧ કાલા કપડા પીનાયારે,
 દેવકા દરશન ઉસસે હોવે યુ કરકે સમન્નયારે,
 સન્યાસીને કાન પુ કરકે દસ નામ શીખાયારે
 શીવકી પુબા કરો હ મેશા યુ કરી સમન્નયારે,
 વેરાગીને કાન પુ કરકે બાધી ક ઠી માલારે
 મુવે પીછુ હોવે મુકતી યુ માને એ વેલારે,
 કાનફદુ ને કાન ફાડકે લેગ ભગવા બનાયારે
 નાથજીકા ભજન કરો તુમ યુ કરકે સમન્નયારે.
 સત કબીર, રામ કબીર, યુ કબીર કુ સાહેબ ઠરાયારે
 મુવે પીછુ બ્રહ્મમે મીલશુ યુ કરકે સમન્નયારે
 પરણામીયુ ને પથ ચલાકે અખડ બપ દીખાયારે,
 જી સાહેબ, જી સાસેબ મુખસે બોલે જગતકો સમન્નયારે.
 બીજ પ થીયુ ને લે બીજકુ જોત ઘીકી કીતીરે,
 કગન બાધ પાણીકા ખલક સમન્ન દીતીરે
 મુવે પીછુકા વાયદા દે સખકુ લે બતાયારે,
 જીવતે જીવત કીસીને સાહેબ ના દીખાયારે
 પાચ મીલીરે પીંડ ઉપજા તમે સમજોને ભાઈરે,
 પાણીને પરપોટા જેસા યુ જગત ને સાઈરે
 હય પાસ તેરે, ઇસ તરેહુ બુલા દુર કહા બાવેરે,
 ઘટમે દેવ નીરજન રહેવે તાકા લેદ ના પાવેરે
 મહી અગોચર સુન માહી તુર બાબ બાબેરે,
 મન પવન પહોચે નહી ત્યા અલખ બીરાબેરે
 સતગુરુ ગમ હુઈ જીસે ઉને અલેપદ પાયારે,
 સેજે સુરન ગગન ચઢ નુરમે^૨ નુર મીલાયારે

પુરે પુરૂષ જે કોઈ હુવે વો લીઆ એ રાહરે,
 પીછલુકુ ખુલાસા કરકે કહે ગયે સમજાયરે
 પીછલુને તો ભેસ લીયાને ભરમ તિલક લગાયારે,
 કોઈ કોઈ ખીરલા સમજ મનમે ભેદકુ સો પાચારે
 જગત સખ ભુલા પડા કહો કીસે કીસે કહીયેરે
 ભેદુ મીલે તો ખોલીયે નહી તો ચુપ હો રહીયેરે,
 ગુગેકા ગુણ એસા હે કે ગુગાહી વો સમજેરે,
 ગુગેકી તો ફારસી એસી ઓર કોઈના યુજેરે
 સો ગાડુકુ એક સાળા જે આયકરકે વારેરે,
 સો ગાડે મીલ ઉસકુ તો ફીર ગાડા કરકે કહાડેરે
 છઠ્ઠગ્ગન છત્રીસ પાખ ડા ભુલા જગત સારારે,
 સખ હે માયા ખીચ લપટાએ ખીરલા કોઈ ન્યારારે
 આવા ગવન મીટન હાડ હોય, ઉનકુ એ ખસ્તુ મીલેરે,
 અતર પડદા દુઈકા સતગુરૂ સેજે ખોલેરે
 “હુ” ઓર “તુ”કી ભરમણા સતગુરૂ સાહેબ ભાનેરે,
 “તુ” “મે” કુ અખ ખો દીયા સતગુરૂ કેરે જ્યાનેરે
 પથ ઓર પથડી છોડદો છોડો કાચકા પાસારે,
 સેવા કરે સત ગુરૂકી દેખો અલખ તમાશારે
 સાઈ તો સખ ઘટ ખસે સુના ઘટ કોઈ નાહીરે,
 પરઘટ જાગા વો ખસે ખલીહાર જાઓ વાહીરે
 ગુરૂ સતગુરૂમે પ્રીરે તો સાધુ શખદ વીચારારે,
 સીધી આરસી મુખ દીખાય ઉલટીએ અધારારે
 અમર પદમી તખત મીલે જે તુ મતગુરૂ સેવેરે
 આતમા ઉતરે કયુ કર પાર ખીન નાવ બિન ખેવેરે
 પ્રહમા, વીરનુ, ઓર મહેશ ઉનકુ એ ગમ નાહીરે,
 સતગુરૂ સેવો તો વો ખતાવે પોહોચે છસસે વાહીરે
 સુરતા સુરકી વહા પોહોચે ઓરકી પહોચે નાહીરે,
 વોહ દેશમે જા રહીએ જા નહી દુપને છાઈરે

માહી કા માંહી ન્યારા કા ન્યારા એસી હેગી બાહુરે,
 ઉસકી ગમકો સમજે ખીના બુલે પ કીત કાહુરે
 પાચ પચીસ ગંધત હોવે જળ સતગુરૂ મીલીયારે,
 જીવન મુક્ત હો રહે, તખ દિલ દરીયાવ ખુલીયારે
 આપપણા જલ ઉઠ ગયા તો સાધપણા તખ આયારે
 સાધ પણે સે લેહુ લગાકે, સાધકુ સો પાચારે,
 સાધ મીસાલ સમુદર, સુરત મીસાલ લોટારે
 લોટોકા ગળ ધતના, કાઢે ધસે દે ઘુટારે.^૧
 સમુદર આહે સખ નદીયા ભરે, આહે નવ ખડ રેલેરે
 સાધ જેસે આહે વૈસે પલમે બિલ ખેલેરે,
 બદેકી મુરાદ એતી બદીપના ખોવેરે
 અપરમ પાર અલેકમે એકા એકજ હોવેરે,
 લુણકી તો કુદરત ધત્તી પાણીમે ધુલ જાયરે
 જહાસે વો ઉપજા હે તહાકા તહા સમાયરે,
 ધંસી દીસા,^૨ હોય ઉમે માહેખ જેસા બાણુરે,
 સાહેખ બદા દો નહી, એક હી પીછાણુરે
 રાજકા નહી હરખ, ઓર નહી દુખ કે સુખરે,
 ભલે કહેકી ખુશી નહી, ખુરેકા નહી દુખરે
 છેટા રહે સો એક હે ઘટકો લાગે નહી પાસરે,
 નહી પાપકા ડર હય ઉસકો ધરમકી નહી આશરે
 ના વો કહેવાયે સનારી, ના કહેવાય સન્યાસીરે,
 હો રહા એન આત ઉસકી વેતો અવિનાશીરે
 કરમ ધરમસે કારેગ^૩ હુવા જીકર ફીકર^૪ ગયા બુલરે,
 વસ્તુ જો ખેમુલથી તો વો નીપજી અમુલરે
 કહેનેમે આવે એસા નહી કુછ કહીએ કહીરે,
 સતગુરૂકી કીગપા સેતી એ વસ્તુ લહીરે

૧ ઘુટ પાણી પીવડાવે ૨ આ મરતબામા

૩ નવરો ૪ યાદી અને ધ્યાન

હદ છેડ, બેહદ તણ, હુવા અનહદ વાસીરે,
 ઉને તો અમર પદ પાયા સેજે અવિનાશીરે
 શાહ કાયમદીન ચીરતી કહે, મે મુજકુ ગમાયારે,
 આપ ગુમા કર મુજ બદલેમે સાહેબકુ તો પાચારે

તમામ સૃષ્ટી નુરે નબીમાંથી પેદા થઇ છે તો

જુદુ કોણ ?

જહા દેખુ બહા વોહી વોહી, મોહમ્મદ રસુલ^૧ બરહુક સહી
 ઘટ ઘટ બસે સાહેબ હમારે, બરહુક મોહમ્મદ અલ્લાહકે પ્યારે.
 અન્વલ અન્વલ હુકર^૨ એક જો થા, ઉસ ખીન દુબ કોઇ નથા,
 આપસ મે સૌ નુર સો કાઠ, પેદા કીયે મોહમ્મદ ચાર
 મોહમ્મદ નુર સો ખીખેર દીયા, ઉસસે સારા આલમ^૩ કીયા,
 કયા હીંદુ કયા મુસલમાન, સળ પેદાયશ નુર મુબહાન^૪
 મોહમ્મદ કે નુરમે સળ બલક હુઇ જાન, કયા હીંદુ ચોર કયા.
 મુસલમાન

કોઇ કહે મોહમ્મદ નુર જુવાહે^૫, હીંદુ ઇસ નુરસે નહીં હુવાહે.

અના મીન નૂરીલ્લાહ વ કુલુન બલકહુ મિન નુરી^૬
 હદીસકુ^૭ જાને જુડી કર, નહીં મુસલમાન સો હે કાફર,
 મુસલમાન હીંદુકા વેર બતલાયે, ખોલ ખોલ બતલા કહુ મમજયે
 બોલે સો હે નુર મુબહાન, મત કહે કુફરાન,
 શરીઅત કહે સો કરે વો મુસલમાન
 મોહ સે કલમા કહે મો બાત સાચી હે જાન,
 કલમા કહે સો હેગા મુસલમાન
 કલમા કહેના તો સાચા હે ચેહી,
 અલ્લાહ મોહમ્મદ બરહુક^૮ પીછાને સહી

૧ પયગમ્બર (રા. અ. સ.) ૨ ખુદા ૩ જગત ૪ ખુદાનુ નુર

૫ ખુદા ૬ રસૂલે પાક ફરમાવે છે કે હુ ખુદાના નૂરી છું

અને તમામ મખલૂક, -સૃષ્ટી મારા નુરથી પેદા થઇ છે ૭ પયગમ્બરનુ ફરમાન ૮ સાચા

અદલાહ મોહમ્મદ બરહક બનો, ગેર^૧ ખીચમાહી^૨ કેઈ ના આનો,
 ગેર કર રાખે સોભી ગેર, ગુસ્સા રાખે સોભી ગેર
 ખુદી લાવે સોભી ગેર, ઝઘડા લાવે સોભી ગેર,
 આપ લલા કહેલાવે સોભી ગેર, ચોરકું ભુડા કહેવે મોભી ગેર.
 બે પથરે પુજે સોભી ગેર,
 બે ઇત્લી ખાતા તર્ક કરે સોહી દીનદાર^૩,
 નહી તો હે બડા કાશીર મુરદાર,
 શરીઅત કહે જીને એક બાર ખી સીજદા^૪ કીયા હે
 વોહ કભી કાશીર નહી, મુસલમાન હે,
 શરીઅત કહે અદલાહ મોહમ્મદ ખીન ગેર લાવે,
 સો મુસલમાન નહી, પણ કાફર કહેલાવે,
 હુમતો ઘટઘટમે અદલાહ મોહમ્મદ બને,
 પથરે ડરે કીસીકુ ના માને,
 ના કીસીસે હુમ લડને જાવે
 ના જરા તામસુ ખુદી લાવે,
 ના કીસીકુ હુમ ભુડે કહેવે,
 અદલાહ મોહમ્મદકી યાદમે રહેવે,
 બાહેર સીજદા હુમ ખી કરે
 ખાતીન^૫ હરદમ ધ્યાન ધરે,
 શરીઅતમે તો એક બાર સીજદા કરે સો મુસલમાન હય,
 હુમને તો બાહેર બહોત બાર કીયા હય,
 અદલાહ, મોહમ્મદને જળ કરમ^૬ કીયા,
 તબસે હુમ ભીતર ધ્યાન લીયા,
 હુબ તુમ પુછો, હીહુકે કયા બતલાયા
 કહો ઉનકે તુમને કયા દીખલાયા,
 ઘટ ઘટ નુર હય કહે સમજાયા,
 એક નીરજનકા નામ બતલાયા,
 ઉસમે નહી કીયા હુમ કુફરાન^૭

૧ જુદુ ૨ દીન ધર્મવાળા ૩ ખુદાને નમત કરવું તે ૪ અદર.
 ૫ મહેરબાની. ૬ કાફરપણાનું કામ

નહીં ખીગાડા હીંદુ, નહીં મુસલમાન,
 તુમ તો ખુદી^૧ ગેર ના બુલાવો,
 ઓરકા પારખા લેને આવો,
 અપસકુ પહેલે સહી કીજે,
 ખીધુ^૨ ઓરકા પારખા લીજે,
 હમ કલીલી ના વાટ પાડે, ઓર ના કીસીકી હાટ ફાડે,
 બુલમ કરે ના, કુછ બુડા ફેલ ચલાવે,
 આજીજ ફીકીર, ખાવા ફરીદકે ફરજદ કહેલાવે,
 ખલક^૩ સાહેબકા નામ સુન ચકીન^૪ ધરે,
 ખલકકો જો નામ સીખા ખીજમત^૫ કરે
 ઇસમે ઓર કુચ હમ ફેલ ન ચલાવે,
 હીંદુ મુસલમાનકુ સાહેબકા નામ ખતલાવે
 “લાએલાહા ઇલલહી મોહમ્મદ રસુલુલલાહ” નીમતીન પઢે.
 રૂમ રૂમ^૬ હમારે અખડ બદગી કરે
 શાહ કાયમદીન કહે સો સુન ચકીન ધરે,
 નહીં તો ફીર તેરે જો કરના હોય સો કર
 જો સાહેબ કરેગા સો હોયગા બાન,
 નહીં તેરા હમકુ જરા ડર સચ કર માન

છેવટના ખોલ.

ખિસમિશ્લાહ હિરહેમા નિરરહીમ.

દર મારેફતે હકતઆલા.

ખિસમિશ્લાહ હિર-રહેમા નિર-રહીમ,
 તેરી હકીકત તુ ખાલે હકીમ
 શરૂ કરતા હું તેરે નામસે,
 કલામ ખાતેની કહે તેરે ચહાવસે

બડા હય બુઝોર્ગ રહેમાન રહીમ,
બક્ષતા હય મોમીન કે તઈ^૧ અય કરીમ
છને ખુદીપણેસે કીયા હય વઝુ^૨,
દુધ ગેર છોડ, હક તરફ હય રળુ
ઉસ પર તુ મુસ્તાક^૩ હય અય હબીબ^૪,
દીદાર ઉસીકો તુ દેવે નસીબ
જો તુજે ભુલ ગઈ^૫ હય ખુદી દરમ્યાન,
ઉમીકો તુ બખશે નહી, અયો સુખહાન^૬
ઉસીકો ન દેવે તુ તેગ દરશ,
ન પોહોચે કભી વો તલક મિજલસ^૭
હઝારો ખલક^૮ જાવે તરફ બુતખાને^૯,
તુજે નહી પરવા કીસીકો પીછાને
એક તેરા દોસ્ત કહી ઉઠકે જાય,
ઉસકે તરફ ચલકે આપે તુ આય

(દુરૂદ શરીફ)

અલ્લા હુમ્મ સદલે અલા સદયદના મોહમ્મદી વ આલા
આલે સદયદના મોહમ્મદી વ ખારિક વ-સક્લિમ.
અહદ^૧ ઇસ્મકે બીચમે “મીમ” ડાલ,
તુ અહમદ આપમકો કેહેલાતા જલાલ^૨,
તુ ભેજે હે આપસ પર આપી દરૂદ^૩,
ફીરા ભેસ, કેહેલાવે આપસ મહમુદ^૪

૧ મોમિનોને તુજ મુકતી આપે છે ૨ હાથ ધોવા ૩ લોભાએલો
પ્રેમ રાખનારો ૪ હે પ્યારા ૫ કુબેલા ૬ ખુદા ૭ પેગમ્બર
સઅમની મિજલસ ૮ લોકો ૯ બુતખાનુ, ડેર ૧૦ ખુદા અહદ
શબ્દમા “મીમ” અક્ષર નાખીને અહમદ (મોહમદ) બનાવ્યા ૧૧ તેજસ્વી
૧૨ દરૂદ જે ઉપર મોટા અક્ષર લખ્યુ છે તે પદીને તેનો સવાબ-પુન્ય
બક્ષવામા આવે છે તે ૧૩ પ્રનાપી

છુંપે ગજસે^૧ તુ નીકલ કર બહાર,
 અહમદ હુવા આપ તુ હી કીરતાર
 અરબકે મુલકમે તુ ઇબહાર^૨ હો,
 કુદર^૩ સખ મુલકકા સો ડાલા તે ખો
 કીયા દીન હુશીયાર, કુદર તોડ સખી,
 દરદા સો લેલે બર આવે નખી^૪
 સખી ખુબ અસહાબ^૫ હેગે પીછાન,
 સરદાર ઉતુમે હય ચાર બાન
 અખુબકર, ઉમર, ઉસમાન, અલી,
 ચોર ખુબ હે સખ ખુદાકે વલી
 હઝરત હસન બસરી ચોર ખુલકા^૬ સખ,
 સો વાસીલ^૭ હુવે ખીચ દીદાર અખ^૮
 મોહીયુદીન^૯ ખુઝોર્ગ બડે હય કમાલ^{૧૦},
 સો વાસીલ હુવે ખીચ દર્શન જલાલ
 શાહ મહાર ચોર સખી ઐલીયા,
 સો વાસીલ હુવે ખીચ દર્શન પીયા
 ચમનમે^{૧૧} દીસે ખુબ બધુ ગુન લાલા^{૧૨},
 યુ ખુઝોર્ગ^{૧૩} બડા ચીરતીયા સીલસીલા^{૧૪}
 ચીસ્તી સીલસીલેમે શમચે^{૧૫} કી મિમાલ,
 ખાજા મોહનુદીન ચીસ્તી^{૧૬} કમાલ
 બડે અવલીયા ખાજા કુતબુદીન,
 કીયા નુરકો નુરમે વાસેલીન^{૧૭}

૧ ખમ્મનો લહાર ૨ બહર અધને ૩ કાકરપાણુ, નાન્તીકના
 ૪ પયગમ્બરની ઓલાદ પર ૫ પયગમ્બરના સાથીઓ ૬ ખની
 કાઓ ૭ મળી ગયા ૮ ખુદા ૯ પીરાન પીગ દગ્ગીર મોટા પીગ
 ૧૦ પડોચેવા ૧૧ બગીચામા ૧૨ ગુન લાલાનુ પ્રલ ૧૩ મહાન
 ૧૪ સપ્રદાય ૧૫ મસાલ ૧૬ અબમેરવાળા ૧૭ વાજ સાહેબ
 ૧૭ ખુદામા મેળવ્યુ

ચીસ્ત કે વલી સખ અનવા^૧ હય જાન,
શેખ ફરીદ સખમે હે પીછાન.

હઝરત ફરીદ ખુશુર્ગ આલાતર^૨
ખુદા આપ મુસ્તાક^૩ ઉનુકે ઉપર
વલી બહોત ભરપુર દર ચીસ્ત^૪ હે,
કે ખાનદાને ચીસ્તી સદા મસ્ત હે
સદા નુર મસ્તી હે ઉસકે અંદર,
કે હકકો પોહોચાવે સીતાબી^૫ મગર
જો તાલીબ આવે ઉસી દરમ્યાન,
તુરત મુરાદકો પહોચે પીછાન^૬
જો પોહોચે હુવે બીચ ચીસ્તી હય,
સો તાલેબ તલબકી કીસ્તી^૭ હય

અશ-શરીયતો અકવાલી, અત-તરીકતો અફ આલી,
વલ-હકીકતો અહંવાલી વલ-મઆરેફતો નામુલ મઆલી.

(હદીસ)

અર્થ—પયગમ્બર (સં અં સં) કરમ.વે છે કે શરીઅત એ
મારા વચનો છે, તરીકત એ મારા અમલ છે, હકીકત એ મારી હાલત
છે અને મારેફત એ મારી ખુલદી છે

કોલ- શરીયતકા સો સુન કર,
તરીકત, અમલ બીચ ચાલે મગર
હકીકત, અહેવાલ કો ખુજ કર,
આખી આપસસે ગયા ગુજર^૮
મારેફત મુરાદકો^૯ પહોચે સહી,
એકાએક હો કર રહે સો વહી

૧ જુદા જુદા ૨ મહાન વડા ૩ લોભા એવો ૪ ચિસ્તી
સપ્રદાયમા ૫ જલદી ૬ ઉત્સુક ખાહેશવાળો ૭ હોડી, નાવ
૮ વચન ૯ મટી ગયો ૧૦ હેતુને

લી-માઅલ્લાહે વકતુન. હા યસઓની ફીહે, મલકુન
મુકર્રબુન વલા-નબીયુન મુરસેલુન. (હદીસ)

અર્થ—રસૂલે પાક ફરમાવે છે કે મારો ખુદા સાથે એક એવો
વખત છે કે જે વખતે હજુરી ફરિસ્તાઓ તથા નબીઓ પશુ તથા પંખા નથી

જહા નહી મલાયક મુરસીલકી^૧ ગુબ્બશ,

વહા જા લીયા હય ઉનુને સો ખાસ

મીજલસ નબીકી હય ખુબ ઝોર,

આગુ ખજતા હય તુર ઘટકા શોગ

સેજે વહા તક સફર વોહ કરે,

અરશ કે કીગરે પર જા ચઢે

પડજી ચ્હાખુસે દીયા હુર કર,

દીદાર હકકા વો દેખે મગર

કે હેગી જલાલીચત^૨ દરસકી અપાગ,

ઉસે દેખ કર મસ્ત હય ચીસ્ત યાર

ઉસીમે મીલ એક હોતે હય વોહ,

સો અલમસ્ત ચીસ્તી કહેલાતે હય વોહ.

અજબ નુરકા રગ હય ચીસ્તીયા,

સદા મોજ^૩ પાનીકી હય મસ્તીયા

પુકરા^૪ ખલીફ, જો હય દર્દ મદ^૫,

સો ઇસ સીલસીલેમે^૬ હુવે હક રમદ^૭

તાલીખ આકર ચીસ્તી ખીચ હોતે હય,

તખ વોહ હક દીદાર જોતે હય

મુરશીદ ચીસ્તકા ઇશારે મને^૮,

પહોચાવે ઉસકો હકકી કને

ઐસી મઝીલકે^૯ જો, હય ચીસ્ત યાર,

અયાન ખર અયાન^{૧૦} દેખતે હય દીદાર

૧ ફરિસ્તાઓ અથવા પયગમ્બરો ૨ તેજ ૩ મોખ પાણીના
૪ ફકીરો ૫ પ્રેમના દરદવાળા ૬ ખુદાને પહોંચ્યા ૭ તરતજ ૮ દરજો
૯ ઉપાડી રીતે

અસ-સૂરી લા-મઝહબ હહુ (હટીચ)

અર્થ—સૂરીને કાંઈ મઝહબનું બંધન હોતુ નથી

સુરી સફા કીસીકે મઝહબમે નહીં,
 વોહ મુરશીદ અલ્લાહે સો બુજે સહી
 વોહ રાખે નહી કીસી તરફકી મગાઇ,
 ઉનકો નહી કીસ તરફ રૂ^૧ રિયાઇ^૨
 વોહ મહદી^૩ નહી, નહીં સુન્ની કે રફઝ^૪,
 વોહ માલા જપનેકા નહી રખતે હિરસ^૫
 વોહ છીલ્લા બિલ્લા^૬ સો કુછ કરતે નહીં,
 વોહ કરામત અઝમત^૭ દેખાતે નહી
 (મન અરફા નફ્સહુ, ફકદ અરફા રખ્ખહુ,)^૮
 વોહ સર્ફ નહુ^૯ કા દરસ ના પઢે
 સદા ખીચ નફ્સકી^{૧૦} સૌરા^{૧૦} કરે,
 મતલબ કીસીસે તી ધરતે નહીં
 આપસકો બુઝુર્ગ કહેલાતે નહી,
 ન દાવત ઇલમ પઢે, ન જીન દોડાય
 ન મુનીવર^{૧૧} હોય, ન શેખી^{૧૨} ફેલાય,
 આપસકો ફના કર મન વશ કર
 મુરશીદ મગાતી ચઢે અરશ ઉપર,
 અરશ પર ચઢ દેખે કીરતારકુ
 કરે રગ રલીયા સો મીત ખીયાતુ,
 મુરાકીબાઝ બીતગ બાતીન સફર કર
 દેખે દરસ હકકા, જા અરશ કે ઉપર

૧ તરફદારી ૨ પક્ષપાત ૩ ઇમામ મેહદી થઇ ગયા એવું માન-
 નારા ૪ રાવજી ૫ લોભ ૬ વૃત ૭ મોટમ ૮ વ્યાકરણ સર્ફ નહુ
 ૯ આત્મા, પ્રાણ ૧૦ મુસાફરી, મેલ ૧૧ સુપચાપ રહેવું ૧૨ મોટમ,
 વડાઇ * ધ્યાન

રંગઅના મિન જીહાદિલ અસગરે, અમંચો જીહાદિલ
અકબરે (હદીસ.)

અર્થ—નાની જીહાદમા ફતેહ મેળવી અને હવે મોટી જીહાદ તરફ
રજુવાત કરી છે

અવલ નફસ અમ્મારેકો^૧ દીલસે દુર કર,
હવા અમ્સકો^૨ મારતે હય મગર
ચોર પાંચ કો અવલ માર કર,
ફનાકે દરીયામે નહાવે મગર
સદા નુરે મસ્તી રહે ઉનમે,
હીર્સ હવા^૩ નહી જરા દીલ મે
ઐસે સુર આશક નો ચીશકી હય,
જહા દીન કે ખીચ પુસ્તી^૪ હય

અલ-મઅાતો જસદન, યુસલુલ હબીબે ઈલલ-હબીબ
(હદીસ)

અર્થ—મોત એક પુલ છે જે દોખતને પોતાના દોસ્ત તરફ
લાઇ જઇ મેળવે છે

હય મોત કી દોસ્તી બસ ખુઝોર્ગ^૧,
પહોચાતી હય દોસ્ત કો દોસ્ત તલક
મોત ખીન મૌલાકો^૨ પાવે નહી,
પ્રેમ ખીન ગગન ચઢા જાવે નહી
મોત હય દોસ્ત ખુઝુર્ગ^૩ કમાલ,
સુરતકો પોહોચાવે તલક હક જલાલ^૪

(મૂત્ર કબલા અંત્ર મૂત્ર)

મુવેકે પહેલે મુવે હય સહી,
સુરત ઉનુકી ગગન ચઢ ગઈ

૧ પાપી મન શેતાન ૨ પાચ ઇદ્રીઓ ૩ મઅઅઓ ખાહેમા
૪ ટેજ ૩૫ ૫ મોટી ૬ ખુદા માલિક ૭ મહાન ખુદા

છુસ્મ^૧ કેા ફના કર ઇસ્મ^૨ સો લીયા,
ગગન ચઢ સુનમે ડેરા દીયા.
દેખા નુર દીદાર કીરતારકા,
બહા ગજ^૩ અપાર શાહ ચારકા

રાખયતો રઝળી બે રઝળી (હદીસ)^૪

અર્થ—મે મારા અલ્લાહથી અલ્લાહને ઓળખ્યો

અસ—સઓમો સાઅતુન, સિવાલુન ઇકતારો સા
અતુન (હદીસ)

ખાતીન^૫ મે રોઝા નીમાઝ કરે,

સુરતસે ઉડ કર ગગન ચઢે

ઝીકર ઓર ફીકર^૫ ગઈ ઉનુસે ભુલ, .

વેદીદાર દેખનમે મશગુલ^૬

ઝાહેરમે તો ઉનુકા હાલ કુછ હય,

ખાતીન સીદક^૭ ખીચ વોહ મસ્ત હય,

ઝૈસે ચાર ચીશત અલમસ્ત જન,

ખાસે દોસ્ત માશુકકે^૮ હય પીછાન

વ જા અહતો ફિર-ફહે તરીકતુલ આશોકીના વ જા
અહતો ફિન-નૂરે તરીકતુલ વાસેલીના (હદીસ)

અર્થ—રસૂલે પાક ફરમાવે છે કે ફહે તરફ જવું એ આશોકીનો
તરીકા છે અને નૂરમા મળી જવું એ ખુદાને પહોંચેલાઓનો તરીકા છે

સુરશીદસે મીલ મસ્ત રહેતે હય વો,

નુરકુ નુરસે મીલાતે હય વો

વોહ દોઝખ કા ડગ ધરતે નહી,

વોહ આશા બહેશતકી કરતે નહી

૧ શરીર ૨ નામ ૩ ખગ્ગનો ભડાર

૪ અદરખાને ૫ યાદી અને ખીયાલ ૬ તરિક્કન ગુલતાન

૭ સવ્યાઈ ૮ પ્યારના ખુદાના

વોહ ઝાહેદ^૧, આરેફ^૨, આશીક હોકર,
 વોહ વાસીલ^૩ હોતે હય ખીચ હક^૪ મગર
 ખડાઈ ઓર શેખી^૫ રખે દુર કર,
 હમેશે વોહ મુસ્તાક^૬ મુરશીદ ઉપર

તાલેયુલ—દુનિયા મુખન્નુન, તાલેયુલ-ઉકળા મોઅ-
 નનુન, વ તાલેયુલ-મઉલા મુઝકકરન (હદીસ)

અર્થ—દુનિયાની તલખ રાખનારા હીજા જેના છે, આખેરતની
 તલખ રાખનારા ઓરતો જેવા છે અને ખુદાની તલખ રાખનારા સાચા મરદ
 ખચ્ચા છે

૧ તાલીખ^૭ દુનીયાકે સો હીજડે હય જાન,
 તાલીખ ખહીસ્તકે ઓરતા હય પીછાન
 જે તાલીખ મઉલાકે^૮ સો મર્દ સચ્ચ,
 ખુઝુગી^૯ બડી હય ઉનુકી સત
 ઇસી મુરાદકુ^{૧૦} પોહોચે સો નર,
 ઉનુકુ નહી ઇંસ તરફકી ખબર
 ઉનુકુ ઉંસ તરફકા ખહોત હોશ,
 ઇધરકી તરફસે બહો હે ફરામોશ^{૧૧}
 ઇધરકી બાદશાહી શેખી હે મગર,
 યે સખ હેગા ફનાકા^{૧૨} સો ઘર
 ઉધરકી તરફકે જે અહેવાલ જાન,
 • સોહી ઘર બકાકા^{૧૩} હેગા મીછાન

વઝકુર રખખકા ઈંજો નસીતા (આયત)

અર્થ—અલ્લાહ ફરમાવે છે કે યાદ કરતુ પોતાના ખુદાને જ્યારે
 તુ તેનું નામ લેવાનું શુલી જાય

૧ પરેજગાર ૨ જ્ઞાની ૩ મળે છે ૪ ખુદાને ૫ મોટાઈ

૬ કિંદા

૭ ઇસ્મ રાખનારા ૮ ખુદાના ૯ હેતુ ૧૦ બે પરના ૧૧ નાશાવત
 ૧૨ હમેશગી

ખુદ ભુલ બહા જાળે હય મગર,
જાં હક ખીન કેઇ નહીં દુબ દીગર^૧.
અભયખ ખુબી હય દીદાર મહી,
કહે ઓર લીખેમેં સો આવે નહી
ખોત શોર ઓર ઝોર હેગા જલાલ^૨,
બહા જાકે પહોચે હય ચીસ્તી કમાલ^૩

ફના ફિરશેખે ફના ફિર—રસૂલો. ફના ફિદલાહે, બકા
બિદલાહે. (હદીસ)

અર્થ—પીરમા ફના થવું, રસૂલે પાકમા ફના થવું, અલ્લાહમા
ફના થવું, અને અલ્લાહ સાથે સદાને માટે મળી જવું

મુરશીદ મે ખુદ કુ ભુલ કર,
પોહોચે હય વોહ નખી^૪ તક મગર
હઝરત નખીકે દસ્તકુ^૫ પકડ કર,
ખહેસ્ત નુર છોડ ચલે અગમ ગઢ
હક જલીલસે^૬ મીલાયા હઝુર,

પડદા ખોલ દિખાયા સો નુર

ઈન્ના ઐલીયા અલ્લાહે લા-યમૂતના બલ યન્તકેલના

મિનદ—દારે ઇલદ—દારિન (હદીસ)

અર્થ—ખરેખર વલી લોકો મરતા નથી પણ એક ધરમાથી ખીજ
ધરમા ચાલ્યા જાય છે

ઉનકુ સો નહી મોત હેગી મગર,
વોહ કાયમ^૭ કાયમ સદા હય અમર
એક વાર વોહ આપ મુવે હય સહી,
દુલ્લ વાર ઉનકુ સો મરના નહી
બહે મર્દ આશકે હય ચીસ્ત યાર,
અપસ ફના હોકે દેખે દીદાર

૧ ખીજ ૨ તેજસ્વી ૩ પુરા દરજે પહોચેલા

૪ પયગમ્બર ૫ હાથ ૬ મહાન ખુદા ૭ હમેશા

એ ઇસરા^૧ ફકીરી કોઈ પાવે ન જાન,
 એ ખાતીની^૨ રાહ^૩ હક રસદકી^૪ પીછાન
 ઇસ રાહકી બુજ ભરકુ પડે,
 બહેા મુરશીદ કામીલ^૫કી સોહબત કરે
 એ રાહ બુજે વેા ગયા ખુદ સખીર,^૬
 બહેા વાસીલ^૭ હુવા ખીચ હક મગર
 ખાનદાન સારે હય બુઝુર્ગ^૮ જાન,
 હરએકસે હરએક આલા હય પીછાન
 સખ હય મીસરીકી ડલીયા સહી,
 કીસકી વીલાયતમે^૯ શક નહી
 ' એ, હક^{૧૦} હય સખ વલી અદાહ કમાલ,
 મો વાસીલ હુવે ખીચ હક જલાલ
 હઝરત શેખ ફરીદ શકર ગજકી જદમે^{૧૧},
 એ આજીઝ ફકીર ઉંનુ કી ઐલાદમે
 મુરશીદ કામીલ બડે મહેરખાન,
 આપી આપસકી બોલે બખાન
 સારે વલીયુંકી મે ખાક પાયે^{૧૨},
 આજીઝ^{૧૩} ફકીર વહા શીશ નમાયે,
 ફરીદ સાહેબ બુઝર્ગ^{૧૪} કમાલ હક સચ,
 શાહ કાયમદીન ઉનકે પાઉંકી રજ
 , નુરે રોશનકી તસનીફ^{૧૫} કી શાહ કાયમુદીન,
 ઉનુ કે પીર શેખ શાહ બદરુદીન
 બદરુદીન ઇબને ઝાહેદ, હક કે ખારે,
 મુસ્તફા જમાલ હય ચીરતી જદ હુમાયે^{૧૬}

૧ ભેદ ૨ અદરની ૩ રસ્તો ૪ ખુદાને પહોચવાની
 ૫ ખુદાને પહોચેલો ૬ પોતાને વિસરી ગયો ૭ ખુદામા મળી ગયો
 ૮ વલીપશુમા ૯ સાચા ૧૦ વશમા ૧૧ પગની રજ ૧૨ નમ્ર
 ગરીબ ૧૩ મોટા ૧૪ લખી ૧૫ દાદા-વડીલ

ખડે જદ હમારે હેં બાવા ફરીદ,
 વોહી હય બાબા કુતબુદ્દીન કે મુરીદ
 ઉનુકે પીર ખવાબ મોઇનુદ્દીન ચીસ્તી કમાલ,
 વલીયુ મે હયવો શમેર કી મીસાલ,
 જખ નખી મોહમ્મદકે ચગ્લે લાગે
 તુકએલર ઉનુકે સે સખ દુ ખ લાગે,
 ગુજરાત મુલક બીચ, કસ્બે કડી એક ધામ,
 વહા કાયમદીન ચીસ્તીકા હય મુકામ
 જુસ્મકા^૩ મુકામ હય કડી દરમીયાન,
 ઇસ્મકા મુકામ અરશ પર પએછાન
 અગીયારસો અગનોતેર હીજરી કે બરસ,
 નુરે રોશન કા તખ કીયા દરસ
 શાહ કાયમદીન ચીસ્તી દર તૌહીદ કલામ,
 દીવાને નુરે રોશનકુ કીયા તમામ

ખાતેમા—સંપૂર્ણ.

૧ મશાલ ૨ પ્રતાપથી ૩ શરીર

હી સ ૧૧૮૯ મા આ નુર રોશન કાયમદીન બાવા સાહેબે પુરી
 કરેલી છે હાલ હી સ ૧૩૪૩ (ઇ સ ૧૯૨૪) ચાલે છે એટલે તેને
 પુરી થયાને આજે ૧૭૪ વરસ થયા છે પીર સાહેબની વફાત હી સ
 ૧૧૮૭ મા થઇ હતી એટલે નુરે રોશન પુરી કર્યા પછી પોતે ૧૮ વરસ
 જીવ્યા હતા તેમને આ દુનિયાથી ઉઠવાને આજે ૧૫૬ વરસ થયા છે

એકલબારાને લગતી ખબર.

એકલબારે જવા સાડ પહેલા બી. બી. અને સી. આઇ. રેલ્વેનું સ્ટેશન વિશ્વામિત્રી છે ત્યાં ઉતરવું પડે છે ત્યાંથી ગાયકવાડ નાની ડબોઇ રેલ્વે છે ત્યાં જાણસર તરફ જવાની ગાડી માટે પાદરાની ટીકીટ લેવી પડે છે. બી. બી. ની લાઇન પગથી પણ સીધી પાદરાની ટીકીટ મળી શકે છે તેમજ પાદરાથી પણ બી. બી. ની લાઇન પર જે સ્ટેશનની ટીકીટો જોઈએ તે મળી શકે છે જેથી વિશ્વામિત્રી સ્ટેશને ટીકીટ કટાવવાની કડાકુટ રહેતી નથી સુરતથી પાદરા સુધીની ત્રીજા વર્ગની ટીકીટના રૂ. ૧-૧૦-૦ પડે છે અને ફાસ્ટ ગાડીમાં જવાના રૂ. ૧-૧૦-૦ પડે છે.

અમદાવાદથી પાદરા સુધીનું એજ વર્ગનું તુરં લગભગ એટલુંજ છે વિશ્વામિત્રીથી એક ગાડી પાદરા જવાની સવારે સાડા અગીયારે ઉપડે છે અને બીજી સાંજે છ વાગે ઉપડે છે વિશ્વામિત્રીથી પાદરા પોણા કલાકમાં પહોંચાય છે.

પાદરાથી એકલબારા છ માઇલ થાય છે ત્યાં બળદના ગાડામાં જવાય છે સાધારણ બળદની ગાડીનું ભાડુ રૂ. ૧૧૦ થી વધે છે કોઈને પણ જવું હોય તો એકલબારાના ઠાકોર સાહેબને સરનામે લાડાની ગાડી માટે એક કાર્ડ આગળથી લખનાથી તેઓ બળદની ગાડી પાદરા સ્ટેશને તસદી લઈ મોકલી આપે છે મુ. એકલબારા, તાલુકા પાદરા-પ્રાંત વડોદરા એ પ્રમાણે સરનામા પર લખવું ત્યાં દુ. બી. દરદી ધણાજ આવે છે જેમને માટે રહેવાની સવડ પણ કરેલી છે દરગાહ ઉપર ત્રણ મુઘલો પણ પીર મોટામીયા સાહેબ તરફથી રહે છે જે લોકોની બરદાસ રાખે છે એ જગા હાલ એવી લોકપ્રીય થઈ પડી છે કે ત્યાં દીવસે દીવસે વધારેજ થતો જાય છે પાદરામાં એકલબારે જવા માટે ભાડે ગાડીઓ પણ મળે છે.

